

KAHRAMANMARAŞ EĞİTİM TARİHİ

RAMAZAN AVCI



KAHRAMANMARAŞ
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
KÜLTÜR YAYINLARI
ARAŞTIRMA

Cemal
2007

K A H R A M A N M A R A Ş EĞİTİM TARİHİ

RAMAZAN AVCI

KAHRAMANMARAŞ
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
KÜLTÜR YAYINLARI

ARAŞTIRMA



İmtiyaz Sahibi
B y k    ir Belediyesi Adına
Hayrettin Güngör

Genel Yayın Yönetmeni
Duran Doğan

Kültür ve Turizm Dairesi Başkanlığı
Kültür Yayınları Serisi: 102

Baskı Tarihi
Nisan 2021

ISBN:978-605-4996-90-2

Yazar
Ramazan Avcı

Dizgi- İ  Tasarım
Ramazan Avcı

Kapak Tasarım
Emrah Tekin

Baskı
Fa Etiket Ambalaj Ajans Sanayi ve
Tic. Ltd.  ti. Kahramanmaraş
Sertifika No: 50361

İletişim Adresi
Kültür ve Sosyal İ ler Daire Başkanlığı
Kayabaşı Mah. Vakıf Tarla Cad.
Köker Konağı, No: 6
Dulkadiroğlu/Kahramanmaraş
Telefon: 0 (344) 225 24 15-16

Bu eser, bir kültür hizmeti olarak Kahramanmaraş B y k   ir Belediyesi tarafından bastırılmıştır. Kitapta yazılı olan her türlü bilginin ve yorumun sorumluluğu yazarına ait olup kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

TAKDİM

Kahramanmaraş; Hitit, Asur, Med, Pers, Makedonya, Roma, Bizans, Eyyübi, Memlük, Selçuklu, Dulkadiroğlu, Osmanlı devletlerine ev sahipliği yapmış, zaman zaman bu devletlerden bazılarının baş şehri olmuş, millî mücadele döneminde gösterdiği dirençle bağımsız Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasında köşe taşı görevi yapmış, binlerce yıllık kültür birikimi olan kadim bir Anadolu şehridir ve bu birikim eğitim yoluyla günümüze kadar intikal etmiştir.

Eğitim ve öğretim faaliyeti, insanlık tarihi kadar eskidir. Devletlerin ve milletlerin sosyal, kültürel, bilimsel, ekonomik, kısaca her alanda ilerlemeleri ve istenilen insan modelinin yetiştirilmesi eğitim sayesinde gerçekleşir. Toplumların gelişmesi bakımından hayati önem taşıyan eğitimin geçmişi üzerine genel ve nesnel bir bakış, günümüz ve geleceğimiz eğitime yön vermek açısından önem taşımaktadır.

Günümüz ile geçmiş arasında bağlantı kurarak geçmiş medeniyetin öğretilerini gelecek nesillere taşımayı amaçlayan eğitim tarihi, toplumun eğitim faaliyetlerine ait tarihinden ve bu uygulamalardan elde edilen tecrübelerden yararlanarak geleceğe yönelik daha doğru planlama yapmak bakımından son derece önemlidir.

Bu kitap, Anadolu'nun Türkleşmesinden sonra Kahramanmaraş'ta Selçuklu, Dulkadiroğlu ve Osmanlı dönemlerinden Cumhuriyetin ilanına kadar eğitim alanında ne gibi gelişmelerin yaşandığı, nasıl bir eğitim anlayışına sahip olunduğu, eğitim alanında Cumhuriyet dönemine nasıl bir mirasın devredildiği; Cumhuriyet sonrası Türkiye'deki eğitim alanında yaşanan değişimlerin, gelişmelerin Kahramanmaraş eğitimine tezahürünün nasıl olduğu sorularına cevap vermektedir.

İlimiz eğitiminin tarihini geçmişten günümüze kadar bir bütün olarak ele alan bu kitabı hazırlayan Araştırmacı-Eğitimci yazar Ramazan Avcı'yı kutluyor, kitabın şehrimiz eğitim camiasına hayırlı olmasını diliyorum.

HAYRETTİN GÜNGÖR
Büyükşehir Belediye Başkanı

RAMAZAN AVCI

Eğitimci,araştırmacı, şair ve yazar Ramazan Avcı, 1962 yılında Kahramanmaraş'ta doğdu. Yükseköğrenimini Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde yaptı (1986). Lisans bitirme tezini ünlü şair Abdurrahim Karakoç üzerine (*Abdurrahim Karakoç Hayatı, Sanatı ve Eserleri*) hazırladı. 1986 yılında öğretmen olarak göreve başladı. Çeşitli liselerde edebiyat öğretmeni, 2004-2012 yılları arasında Kahramanmaraş Millî Eğitim Müdürlüğünde Kültür ve Basın Yayın Şube Müdürü olarak görev yaptı. Yüksek lisans eğitimini KSÜ'de tamamladı. 2012-2015 tarihleri arasında Kahramanmaraş Bilim ve Sanat Merkezi'nin yöneticiliğini yaptı. 2015 yılında kendi isteğiyle yöneticilikten ayrılarak öğretmenliğe döndü. Bu görevinin yanı sıra Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi KAMEK bünyesinde oluşturulan Yazarlık Atölyesinde ve KSÜ Türkçe Öğretim Merkezinde (TÖMER) eğitimlik yaptı.

Diksiyon, Resmî Yazışma Kuralları, Yazarlık Eğitimi, Tiyatro, İletişim, Drama konularında kurslar verdi.

Deneme, şiir ve araştırma yazıları *Türk Dili, Dolunay, Türk Edebiyatı, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, Edebiyat Bülteni, Mevsimler, Alkış* gibi sanat-edebiyat dergilerinde yayımlandı.

Ramazan Avcı, Türkiye Yazarlar Birliği üyesi olup *Anadolu, Öğretmen, Ötügen, Eğitim Kültür ve Sanatta Yeni Ufuk* dergilerinin yayın yönetmenliğini, *Kelamdan Kaleme* adlı derginin editörlüğünü yaptı.

Yapmış olduğu eğitim, kültür ve sanat alanındaki çalışmalardan dolayı çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından ödüllendirildi. 2014 yılında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi tarafından yılın edebiyatçıları ödülüne layık görüldü. “Öğretmenler Tiyatro Grubu” adı altında bir tiyatro grubu oluşturdu ve sergilenen oyunların yönetmenliğini yaptı. Ramazan Avcı'nın yayımlanmış eserleri şunlardır:

Sevda Şiirleri Antolojisi (1997), Şiir Seçkisi (2004), Şiirlerle Kahramanmaraş (2006), Dil ve Anlatım 9 (2007), Türk Edebiyatı 9 (Yardımcı Ders Kitabı)(2008), Kahramanmaraşlı Şairler Antolojisi (2008), Dünya Dili Türkçe (2009), İlk ve Ortaöğretimde Okuma Alışkanlığı (2009), Başarı İçin Kılavuz Öyküler (2011), Çocukların Gözüyle Madalyalı Kahraman Şehir (2012), Türk Şiirinin Beyaz Kartalı Bahaettin Karakoç (2012), Çocuk Oyunlarıyla Kurulan Kültür Köprüsü (2012), Şairlerin Dilinden Kahramanmaraş (2013), İstiklalden İstikbale Onikişubat Ruhu (2014), Karacaoğlan'dan Günümüze Kahramanmaraşlı Şairler (2015), Şuaranın Yaşayan Yüzü (2017), Şiir ve Resimlerle On İki Şubat (2017), Okumaya Davet (2019), Şehrimiz Kahramanmaraş (2020), Kahramanmaraş Ağzı ve Ağız Destanları (2021)

Ayrıca, “Akdeniz'in Altın Şehri Kahramanmaraş” adlı ansiklopedinin editörlüğünü ve bölüm yazarlığını, Sütçü İmam Üniversitesi tarafından hazırlanan “Kahramanmaraş Ansiklopedisi”nin madde yazarlığını, “Kahramanmaraş'ta Eğitime Can Katanlar” adlı kitabın editörlüğünü yaptı.

İÇİNDEKİLER

HAYRETTİN GÜNGÖR/TAKDİM	III
ÖN SÖZ	XIII
KISALTMALAR	XV
TABLOLAR DİZİNİ	XVI
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	XXIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAHRAMANMARAŞ'IN TARİHİ COĞRAFYASI VE SOSYAL YAPISI	3
1.1.KAHRAMANMARAŞ'IN TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ	5
1.1.1. Maraş Adının Kaynağı	5
1.1.2. Kahramanmaraş'ın Yerleşimi	6
1.1.3.Kahramanmaraş'ın Tarihi	7
1.2.KAHRAMANMARAŞ'IN COĞRAFÎ DURUMU	10
1.3.KAHRAMANMARAŞ'IN İDARÎ YAPISI VE NÜFUSU	14
1.3.1. Geçmişten Günümüze Kahramanmaraş'ın İdarî Yapısı	14
1.3.2. Kahramanmaraş'ın Nüfus Yapısı	15
1.4.KAHRAMANMARAŞ'IN EKONOMİSİ	17

İKİNCİ BÖLÜM

CUMHURİYET ÖNCESİ OSMANLI DEVLETİ'NDE VE MARAŞ'TA EĞİTİM	19
2.1.OSMANLI DÖNEMİ KLASİK EĞİTİM SİSTEMİ VE ÖRGÜN EĞİTİM KURUMLARI	21
2.1.1. Osmanlı Dönemi Klasik Sistem Eğitim ve Öğretimi	21
2.1.1.1. Sıbyan Mektepleri	21
2.1.1.2. Medrese Eğitimi	25
2.1.1.3. Enderun Mektebi	27
2.1.2. Osmanlı Devleti Batılılaşma Dönemi Eğitimde Gelişmeler	28
2.1.2.1. Osmanlı Batılılaşma Dönemi Eğitim Kurumları	31
2.1.2.1.1. İlköğretim	31
2.1.2.1.2. Rüştiyeler	32
2.1.2.1.3. İdadiler	34
2.1.2.1.4. Darülmuallimin	37
2.1.2.1.5.Osmanlı'da Meslekî ve Teknik Eğitim	38
2.1.2.1.6. Osmanlı Batılılaşma Dönemi'nde Medreselerin	39

2.1.2.1.7. Osmanlı Batılılaşma Dönemi'nde Yükseköğretim ...	39
2.1.3. Osmanlılardan Cumhuriyetin İlk Yıllarına Kadar Azınlık ve Yabancı Okullar	41
2.2. CUMHURİYET ÖNCESİ MARAŞ'TA ÖRGÜN EĞİTİM	44
2.2.1. Cumhuriyet Öncesi Maraş'ta Sıbyan Mektepleri	44
2.2.1.1. Halep Salnameleri'nde Maraş'ta Sıbyan Eğitimi	45
2.2.1.2. 1910 Yılında Maraş'ta Eğitim Durumu	50
2.2.1.3. 1914 Yılı Maraş Kazasında Sıbyan (İptidai) Eğitimi	52
2.2.1.4. 1916-1923 Yılları Maraş'ta Mekteb-i İbtidai Eğitimi	53
2.2.2. Cumhuriyet Dönemi Öncesi Maraş'ta Medreseler	56
2.2.2.1. Eshab-ı Kehf Medresesi	56
2.2.2.2. Maraş'ta Dulkadiroğlu Beyliği Dönemine Ait Medreseler	57
2.2.2.2.1. Bağdadiye (-i Kübra) Medresesi	57
2.2.2.2.2. Bektutiye (Kadı) Medresesi	58
2.2.2.2.3. Hatuniye (Şems Hatun) Medresesi	58
2.2.2.2.4. Nebeviye (İmaret) Medresesi	58
2.2.2.2.5. Şazi (Şâdi) Bey Medresesi	58
2.2.2.2.6. Taş (Rad) Medresesi	59
2.2.2.2.7. Hatuniye (Sa'diye) Medresesi	60
2.2.2.2.8. Boğazkesen (Ekmekçi Ali Ağa) Medresesi	60
2.2.2.3. Maraş'ta Osmanlı Döneminde İnşa Edilen Medreseler	58
2.2.2.3.1. Şekerli Medresesi	59
2.2.2.3.2. Nakib Medresesi	59
2.2.2.3.3. İskender Bey (Acemli/Acemiye) Medresesi	59
2.2.2.3.4. Kayabaşı Medresesi	60
2.2.2.3.5. Çiçekli Medresesi	60
2.2.2.3.6. Nuh Medresesi	60
2.2.2.3.7. Selvili Medresesi	60
2.2.2.3.8. Restebaiye (Küçük Çavuşlu) Medresesi	63
2.2.2.3.9. Kalender Paşa Medresesi	63
2.2.2.3.10. Hacı Bayezid Medresesi	64
2.2.2.3.11. Fıkhiye-i Rıdvaniye Medresesi	64
2.2.2.3.12. Nebeviyye-i Rıdvaniye Medresesi	64
2.2.2.3.13. Rıdvaniye Medresesi	64
2.2.2.3.14. Hasan Bey Medresesi	65
2.2.2.3.15. Saraçhane Medresesi	65
2.2.2.3.16. Hacı Abdullah Bey Medresesi	65

2.2.2.3.17. Hatipzade Medresesi	65
2.2.2.3.18. Hacı Mehmed Medresesi	65
2.2.2.3.19. Hacı İmam Camii Medresesi	66
2.2.2.3.20. Sarayaltı (Hacı Mustafa Efendi) Medresesi	66
2.2.2.3.21. Şeyh Süleyman Efendi Camii Medresesi	66
2.2.2.3.22. Duraklı (Ali Bey) Medresesi	66
2.2.2.3.23. Divanlı Camii Medresesi	67
2.2.2.3.24. Çarşıbaşı Medresesi	68
2.2.2.3.25. Alacalar Medresesi	68
2.2.2.3.26. Hacı Hüseyin Medresesi	68
2.2.2.3.27. Timur Paşa Medresesi	68
Okuma Parçası 1: Osmanlı Döneminde Maraşlı Bir Büyük Âlim: Saçaklızade Muhammed Bin Ebibekir ve Tertibü'l-Ulûm'u	71
2.3. CUMHURİYET ÖNCESİ MARAŞ'TA YAYGIN EĞİTİM KURUMLARI	73
2.3.1. Maraş'taki Buk'alar	73
2.3.2. Camiler	75
2.3.2.1. Selçuklu Dönemine Ait Camiler	76
2.3.2.2. Dulkadiroğlu Beyliği Zamanında Yapılıp Günümüze Kadar Gelen Camiler	77
2.3.2.3. Osmanlı Döneminde Yapılıp Günümüze Kadar Gelen Camiler	78
2.3.3. Zaviyeler	79
2.3.3.1. Maraş'ta Bulunan Zaviyeler	79
2.3.4. Cumhuriyet Öncesi Maraş'ta Kütüphaneler	82
Okuma Parçası: Eserleri Osmanlı Mmedreselerinde Rüştîyelerde ve Sıbyan Okullarında Okutulan Maraşlı Bir Müellif: Sünbülzade Vehbî	83
2.4. OSMANLI DEVLETİ BATILILAŞMA DÖNEMİ'NİN MARAŞ'A YANSIMASI	85
2.4.1. Maraş'ta Rüştîye Mektepleri	85
2.4.2. Maraş İdadi Mektebi	88
2.4.3. Maraş Darülmuallimin Mektebi	92
2.4.4. Cumhuriyet Öncesi 1914-1915 Yılı Maraş Sancağı Eğitiminde Bütçe Giderleri	94
2.5. CUMHURİYET ÖNCESİNDE MARAŞ'TAKİ AZINLIK OKULLARI VE YABANCI OKULLAR	95
2.5.1. Maraş'ta Azınlık Okulları	95
2.5.2. Maraş'ta Açılan Yabancı Okullar	98

2.5.2.1. Maraş'ta Fransız Okulları	98
2.5.2.2. Maraş'ta Alman Okulları	100
2.5.2.3. Maraş'ta Amerikan Okulları	103
2.5.2.4. Maraş'ta İngiliz Okulları	107
2.5.3. Yabancı Okulların Misyonerlik Rolü	108
Okuma Parçası 2: Maraş'ın Eğitim Tarihine Damgasını Vuran ve Günümüze Kadar Gelen Tek Tarihî Eğitim Binası: Maraş Amerikan Kız Koleji (Merkezî Türkiye Maraş Kız Koleji)	109
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EĞİTİM TARİHİNDEKİ GELİŞMELER VE KAHRAMANMARAŞ'A YANSIMASI	111
3.1. GENEL HATLARIYLA CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EĞİTİM TARİHİNDEKİ GELİŞMELER	113
3.1.1. Cumhuriyetin İlk Yıllarında Eğitimin Genel Durumu	113
3.1.2. Cumhuriyet Döneminde Okul Öncesi Eğitim İle İlgili Gelişmeler	117
3.1.3. Cumhuriyet Döneminde İlköğretim İle İlgili Gelişmeler	119
3.1.4. Cumhuriyet Döneminde Ortaöğretim İle İlgili Gelişmeler	121
3.1.5. Cumhuriyet Döneminde Meslekî ve Teknik Ortaöğretimdeki Gelişmeler	124
3.1.6. Cumhuriyet Döneminde Yükseköğretim İle İlgili Gelişmeler	126
3.1.7. Cumhuriyetten Günümüze Yaygın Eğitimde Yaşanan Gelişmeler	128
3.2. CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE MARAŞ'TA EĞİTİM	130
3.2.1. Cumhuriyetin İlk Yıllarında Maraş'ta Eğitimin Genel Durumu	130
3.2.2. Cumhuriyet Dönemi'nde (1923-1973) Maraş'ta Örgün Eğitim	137
3.2.2.1. Okul Öncesi Eğitime Yönelik Gelişmeler	137
3.2.2.2. İlköğretime Yönelik Gelişmeler	140
Okuma Parçası 3: Cumhuriyet Dönemi'nin İlk Öğrencilerinden ve İlk Öğretmenlerinden Olan Mustafa Okumuş İle Mülakat	144
3.2.2.2.1. Cumhuriyet Dönemi'nde Maraş'ta Açılan İlk İlkokullar	148
3.2.2.3. Kahramanmaraş'ta Ortaokul ve Liselerin Tarihî Gelişimleri	154

3.2.2.3.2. Maraş'ta İlk Açılan Liseler ve Tarihçeleri	160
3.2.3. 1973-2000 Yılları Arasında Kahramanmaraş'ta Eğitim	171
3.2.3.1. 1997/1998 Öğretim Yılında Kahramanmaraş'ta Eğitim	178
3.2.4. 2000-2019 Yılları Arası Kahramanmaraş'ta Eğitim Durumu	185
3.2.4.1. 2000-2002 Yılları Arası Kahramanmaraş Eğitiminde Genel Durum	185
3.2.4.2. 2003-2019 Yılları Arasında Millî Eğitimdeki Gelişmeler	189
3.2.4.3. 2003-2009 Öğretim Yılında Kahramanmaraş Eğitiminde Durum	192
3.2.4.4. 2009 Sonrası Kahramanmaraş Eğitiminde Okullaşma Oranlarındaki Gelişmeler	195
3.2.4.4.1. Okul Öncesi Eğitimde Okullaşma Oranındaki Gelişmeler	196
3.2.4.4.2. İlköğretim (ilkokul ve ortaokul) Eğitiminde Okullaşma Oranındaki Gelişmeler	198
3.2.4.4.3. Ortaöğretimde Okullaşma Oranlarındaki Gelişmeler	200
3.2.4.4.4. Genel ve Meslekî ve Teknik Ortaöğretimde Okullaşma Oranlarındaki Gelişmeler	201
3.2.4.4.5. Okul, Derslik, Öğretmen ve Öğrenci Sayılarındaki Gelişmeler.....	203
3.2.4.4.5.1.Okul Öncesinde Okul, Derslik, Öğretmen ve Öğrenci Sayılarındaki Gelişmeler	203
3.2.4.4.5.2.İlköğretimde Okul, Derslik, Öğretmen ve Öğrenci Sayılarındaki Gelişmeler.....	204
3.2.4.4.5.3.Ortaöğretimde Okul, Derslik, Öğretmen ve Öğrenci Sayılarındaki Gelişmeler	208
3.2.4.4.6. TÜİK Verilerine Göre 2012- 2013 Öğretim Yılında Kahramanmaraş'ta Eğitim	214
3.2.4.4.7.İkili Eğitimden Normal Eğitime Geçiş Çalışmaları	218
3.2.4.5. Eğitime Erişimi Sağlama Çalışmaları	220
3.2.4.6. Taşınalı Eğitim	220
3.2.4.7. Hizmetiçi Eğitim Faaliyetleri	222
3.2.4.8. Okuma – Yazma Kursları	223
3.2.4.9 Eğitim Yatırımları	223
3.2.4.10. Hayırseverler Tarafından Yaptırılan Eğitim Kurumları	225

3.2.4.11.Kahramanmaraş Eğitiminde Barınma	229
3.2.4.12. Kahramanmaraş'ta Yaygın Eğitim	223
3.2.4.13. Kahramanmaraş'ta Suriyeli Çocukların Eğitimi	223
3.2.4.14. 2017-2018 Öğretim Yılına Ait Kahramanmaraş Millî Eğitimi İstatistikî Verileri	236
 3.3. KAHRAMANMARAŞ'TA GÖREV YAPAN İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLERİ	238
 3.4. KAHRAMANMARAŞ'TA YÜKSEKÖĞRETİM	240
3.4.1.KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ	240
3.4.1.1. Fizikî Yapı	242
3.4.1.1.1 Fakülteler	242
3.4.1.1.2. Enstitüler	243
3.4.1.1.3.Yüksekokullar	244
3.4.1.1.4 . Meslek Yüksekokulları	244
3.4.1.2. Yerleşkeler	247
3.4.1.3. Barınma	248
3.4.1.4.KSÜ'de Görev Yapan Rektörlür	248
3.4.2. KAHRAMANMARAŞ İSTİKLAL ÜNİVERSİTESİ	249
 DÖRDÜNCÜ BÖLÜM CUMHURİYET DÖNEMİNDE KAHRAMANMARAŞ'TA YAYGIN EĞİTİM	251
4.1 CUMHURİYET DÖNEMİNDE MARAŞ'TA YAYGIN EĞİTİM FAALİYETLERİ	253
4.1.1. Halk Derslikleri (Dershaneleri)	253
4.1.2. Millet Mektepleri	254
4.1.3. Halk Okuma Odaları	255
4.1.4. Maraş Türk Ocağı	255
4.1.5. Halk Evleri	257
4.1.6. Maraş Öğretmenler Birliği	263
4.1.7. Halk Eğitimi Başkanlığı (Halk Eğitimi Merkezi)	264
4.1.8. Olgunlaşma Enstitüsü	266
4.1.9. Maraş Merkez Yetiştirme Yurdu	267
4.1.10. Beslenme Eğitimi işleri	267
4.1.11. Eğitim Araçları Merkezi	267
4.1.12. Sağlık Eğitim Merkezi Baştabipliği	268

4.1.13. MEB Yayınevi Sorumlu Memurluğu	268
4.1.14. Kahramanmaraş'ta Kütüphaneler	268
4.1.15. Kahramanmaraş Meslekî Eğitim Merkezi	272
4.1.16. Kahramanmaraş'ta Öğretmenevleri	272
4.1.17. Rehberlik ve Araştırma Merkezi	174
4.1.18. Kahramanmaraş'ta Matbaa ve Yayıncılık	274
4.1.19. Kahramanmaraş'ta Müze	277
4.1.20. KAMEK Kursları	281

BEŞİNCİ BÖLÜM

KAHRAMANMARAŞ'IN İLÇELERİNDE EĞİTİM VE ÖĞRETİM 283

5.1. KAHRAMANMARAŞ'IN İLÇELERİNİN EĞİTİM TARİHLERİ	285
5.1.1. Afşin İlçesinin Eğitim Tarihi	285
5.1.2. Andırın İlçesinin Eğitim Tarihi	290
5.1.3. Çağlayancerit İlçesinin Eğitim Tarihi	294
5.1.4. Dulkadiroğlu İlçesinin Eğitim Tarihi	296
5.1.5. Elbistan İlçesinin Eğitim Tarihi	300
5.1.6. Ekinözü İlçesinin Eğitim Tarihi	314
5.1.7. Göksun İlçesinin Eğitim Tarihi	316
5.1.8. Nurhak İlçesinin Eğitim Tarihi	320
5.1.9. Onikişubat İlçesinin Eğitim Tarihi	322
5.1.10. Pazarcık İlçesinin Eğitim Tarihi	326
5.1.11. Türkoğlu İlçesinin Eğitim Tarihi	331

ALTINCI BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE KAHRAMANMARAŞ MİLLÎ EĞİTİMİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN KÜLTÜREL ETKİNLİKLER VE PROJELER 335

6.1. KAHRAMANMARAŞ EĞİTİMİNDE 2000 YILI ÖNCESİ SOSYAL VE KÜLTÜREL ETKİNLİKLER 337

6.2. 2000 YILI SONRASINDA KAHRAMANMARAŞ EĞİTİMİNDE SOSYAL VE KÜLTÜREL FAALİYETLER	342
6.2.1. Liseler Arası Tiyatro Şenlikleri	342
6.2.2. Öğretmenler Tiyatro Grubu	344
6.2.3. Doğumunun 100. Yılında Necip Fazıl Kısakürek Ülke Geneli Şiir Yarışması	346

6.2.4.Türk Halk Müziği Öğretmenler Korosu	347
6.2.5.Türk Sanat Müziği Öğretmenler Korosu	348
6.2.6.Liseler ve İlköğretim Okulları Arası Bilgi Yarışmaları	348
6.2.7.Şair Öğretmenler Şiir Şöleni	349
6.2.8.Bir Bahar Akşamı Şiir Şölenleri	350
6.2.9.Lise ve Dengi Okul Öğrencileri Arası Türk Halk Müziği Ses Yarışmaları	351
6.2.10.Türk Dil Kurumu Başkanı'nın Kahramanmaraş Konferansı	352
6.2.11.Eğitim, Kültür ve Sanatta Yeni Ufuk Dergisi ve Etkinlikleri	352
6.2.12.Okul Dergileri	354
6.2.13.Türkiye Okuyor Kampanyası	357
6.2.14.Kıraathane Etkinlikleri	357
6.2.15.Okuduklarımla Yarışıyorum	358
6.2.16.OYAK Liseler Arası Matematik Yarışmaları	358
6.2.17.Liseler Arası "Kültürümüz ve Değerlerimiz" Adlı Bilgi Yarışması	359
6.3. 2004 SONRASI KAHRAMANMARAS EĞİTİMİNDE UYGULANAN PROJELER	360
6.3.1.Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi	360
6.3.2.100 Temel Eser Projesi	361
6.3.3.Türkçeyi Güzel Kullanıyorum Projesi	362
6.3.4.Geleneksel Ülke Geneli Madalyalı Kahraman Şehir Projesi	363
6.3.5.Öğrenme Şenlikleri Projesi	364
6.3.6.Fatih Projesi	365
6.3.7.Soran ve Sorgulayan Gençlik İçin Öğretmen Eğitimi Destek Projesi	366
6.3.8.Gönül Köprüsü Projesi	366
6.3.9.Cumhuriyet Eğitim Gezileri Projesi	368
6.3.10.Eğitimde İyi Örnekler Projesi (EYÖP)	369
6.3.11.Değerler Eğitimi Projesi	369
6.3.12.Kahramanmaraş Bilgiyle Buluşuyor Projesi	370
6.3.13.Başarıyı Okulla Yakala Projesi	372
6.3.14.Avrupa Birliği Projeleri	372
6.4. KAHRAMANMARAS İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN YAYINLANAN ESERLER	374
KAYNAKÇA	379
EKLER: FOTOĞRAFLARLA KAHRAMANMARAS EĞİTİM TARİHİ	397

ÖNSÖZ

Tarih, toplumların var olma ve gelişme yolunda hem dikiz aynası hem de pusulasıdır. En eski tarihlerden günümüze kadar bir toplumun ürettiği, benimsediği, geliştirdiği eğitim ve öğretimle ilgili düşünceleri, kurumları, uygulamaları araştırarak eğitimcilerin istifadesine sunan eğitim tarihi de toplumların yaşanılan çağın eğitimine yön vermesi ve geleceğe ait sağlıklı eğitim planlaması yapabilmeleri için bir yol göstericidir. Eğitim sistemini çağın şartlarına göre düzenlemeyen milletlerin sosyal hayatının felce uğradığını, bekasının tehlikeye girdiğini bize eğitim tarihi göstermektedir.

Kahramanmaraş'ın eğitim tarihiyle ilgili olarak gerek Cumhuriyet öncesi gerekse Cumhuriyet sonrası eğitim kurumlarında sağlıklı bir arşiv oluşturulmadığı için belge ve bilgilere erişimde güçlükler yaşanmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmamızda bilgilere iğneyle kuyu kazarak ulaşmaya çalıştık. Maraş'ın; Selçuklu, Dulkadiroğlu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleriyle ilgili çalışmalar yapan değerli araştırmacıların onlarca kitap ve makalelerini, doktora ve yüksek lisans tezlerini, sempozyum bildirilerini titizlikle inceleyerek veri oluşturduk. Bu kaynaklar vasıtasıyla Başbakanlık Osmanlı Arşivi, tahrir defterleri, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşiv Defterleri, Maarif Salmaları ve Hurufât Defterlerinde bulunan konumuzla ilgili bilgilere erişim sağladık. 1930-1970 yıllarında Maraş'ta yayımlanmış olan gazeteler incelenerek döneme ait gelişmeleri bu kaynaklardan da takip ettik. 340 kaynakçadan ve eğitimin her kademe ve kurumundaki hizmetlerimizden oluşan 35 yıllık eğitimcilik tecrübelerimizden yararlanmak suretiyle kitabi şekillendirdik.

Maraş'ın eğitim tarihiyle ilgili olarak bugüne kadar kapsamlı ve müstakil bir çalışma yapılmamıştır. 1969 ve 1973 Maraş İl Yıllıklarında bir bölüm hâlinde ve özellikle yazıldığı yılları kapsayan bilgiler yer almaktadır. 1986 yılında Kahramanmaraş Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından Kahramanmaraş ve Millî Eğitim adlı özellikle 1986 yılıyla ilgili eğitim durumunu içeren dar kapsamlı bir kitapçık çalışması yapılmıştır. 1998 yılında Cumhuriyetimizin ilanının 75. yılı münasebetiyle şahsımın başkanlığındaki komisyonca *Kahramanmaraş İli Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası Eğitim* adlı bir kitap hazırlanmıştır. Bu kitapta da Cumhuriyet öncesi ve sonrası eğitim yüzeysel olarak fakat bir düzen içerisinde derlenmiştir. Yine şahsımın da editörlüğünü yaptığı Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü tarafından ilimizin prestij kitabı olarak hazırlanan *Akdeniz'in Altın Kenti Kahramanmaraş* adlı eserde "*Kahramanmaraş'ta Eğitim*" başlıklı bölüm şahsım tarafından hazırlanmış, bölümde Kahramanmaraş eğitimiyle ilgili olarak derli toplu bilgiler verilmiştir.

Alanyazın taramasında Kahramanmaraş'ın eğitim tarihiyle ilgili müstakil bir doktora çalışması, yüksek lisans tezi veya kitap çalışmasına rastlanmamıştır. Bu yönüyle Kahramanmaraş'ta alanında ilk çalışma olan eserin, sonraki çalışmalar için önemli bir kaynak olacağına inanıyoruz.

Kahramanmaraş'a ait eğitim tarihinin Türk eğitim tarihinin içinde değerlendirildiği bu çalışmada genelde uygulanan programlar hakkında özet bir bilgiden sonra Maraş'taki durum ele alınmış, ilin durumu yer yer Türkiye ortalamalarıyla karşılaştırılmış, böylece fotoğrafın bütün olarak görülmesi amaçlanmıştır. Kronolojik bir sıra takip edilerek hazırlanan eserde Kahramanmaraş'ın geçmişten günümüze kadarki gelişimini takip etmek ve karşılaştırmak mümkün olacaktır.

Eğitimci kökenli olması münasebetiyle bu çalışmayı önemseyen, yayımlanmasını elzem görerek büyük destek veren Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Turizm Dairesi Başkanı Sayın Duran Doğan'a ve kitabın basımını sağlayarak eğitim dünyasının istifadesine sunan Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Hayrettin Güngör'e teşekkürlerimi sunar, eserin ilimiz eğitimine hayırlı olmasını dilerim.

Ramazan AVCI

KISALTMALAR

BCA. : Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

BOA. : Başkanlık Osmanlı Arşivi

C: Cilt

DİE: Devlet İstatistik Enstitüsü

DOĞAKA : Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı

E : Erkek

Ed: Editör

GEM: Geçici Eğitim Merkezi

H : Hicri

Haz.: Hazırlayan

HVS: Halep Vilayeti Salnamesi

İHL: İmam Hatip Lisesi

İHO: İmam Hatip Ortaokulu

K : Kız

KBB (Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi)

KSÜ:Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

KTM: Kahramanmaraş Kültür Müdürlüğü

M : Miladi

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

MEM: Millî Eğitim Müdürlüğü

MF. HFT. : Maarif Nezareti Heyet-i Teftişîye Kalemi

MF.İBT: Tedrisât-ı İbtidaiyye Kalemi

MF.MKT: Maarif Nezareti Mektubi Kalemi

MNS: Maarif Nezareti Salnamesi

MÖ : Milattan Önce

MS : Milattan Sonra

NFKKM: Necip Fazıl Kısakürek Kültür Merkezi

OSMS : Osmanlı Salnamelerinde Maraş Sancağı

s: Sayfa

S: Sayı

SKM: Sabancı Kültür Merkezi

SNMU: Sâlnâme-i Nezâret-i Maârif-i Umûmiyye

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

VAD: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi Defteri

VGM: Vakıflar Genel Müdürlüğü

YÖK: Yüksek Öğretim Kurumu

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1.1: Yıllara Göre Kahramanmaraş	16
Tablo 1.2:TÜİK 2019 Verilerine Göre Kahramanmaraş ve İlçelerinin Nüfusu	16
Tablo 1.3: 2019 Yılı Kahramanmaraş Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	16
Tablo 2.1: Şehir İptidâîleri Ders Dağıtım Çizelgesi	24
Tablo 2.2. Maarif Nazırı Haşim Paşa Zamanında Hazırlanan İptidai Mektepleri İçin Ders Programı	31
Tablo 2.3:18.Yüzyıldan Önce Bilgilerine Ulaşılabilen Fakat Yapı Olarak Günümüze Ulaşılamayan Mektepler	44
Tablo 2.4: H.1293/M.1877) yılı Halep Salnamesi'nde Maraş Sancağında Bulunan Okullar.	45
Tablo 2.5:H.1300 (M. 12 Kasım 1882-1 Kasım 1883) tarihli Halep Salnâmesi'ne göre Maraş sancağında medrese, rüştiye ve sıbyan okullarının mevcudu	46
Tablo 2.6:H.1318 (M. 1 Mayıs 1900-19 Nisan 1901) Tarihli Halep Salnâmesi'nde ibtidâ'î mektepleri ve muallimleri	47
Tablo 2.7. H. 1321 / M. 1904 yılı Halep Salnamesi'nde Maraş sancağına bağlı kazalardaki okul durumu.	48
Tablo 2.8. H.1321 /M. 1904 yılı Halep Salnamesi'nde mekâtib-i ibtidâ'îye öğretmen ve öğrenci durumu	48
Tablo 2.9. H. 1323 /M 1906 yılı Halep Salnamesi'nde Maraş'taki ibtidai mektepleri, muallimleri ve öğrenci sayıları	49
Tablo 2.10. 1913-1914 Öğretim Yılında Maraş ve Kazalarındaki İptidai Okul, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları	50
Tablo 2.11. H. 1318/M. 1901 Yılı Maarif Salnâmesi'ne Göre Maraş Merkezde Bulunan Medreseler	67
Tablo 2.12 Dulkadiroğlu Beyliği Dönemi'nden günümüze kadar gelen camiler	77
Tablo 2.13. Osmanlı Döneminde Yapılıp Günümüze Kadar Gelen Camiler	78
Tablo 2.14. Dulkadiroğlu ve Osmanlı Döneminde Hizmet Veren Zaviyeler	80
Tablo 2.15. H.1306 /M. 1889 yılına ait Halep Salnâmesi'ne göre Maraş sancağındaki okul türü, sayısı ve öğrenci durumu.	86
Tablo 2.16: H. 1308-1319 (M 1891-1902) Yılları Arası Maraş Mülkiye Rüştiye Mektebinin Kadro ve Öğrenci sayıları	86
Tablo 2.17: H. 1319 M 1902 yılı Mekteb-i -i mülkî okulunun dersleri ve öğretmenleri	90
Tablo 2.18. Maraş Mekteb-i İdadî-i Mülkîde öğrenim gören öğrencilerin yıllara göre dağılımı	90
Tablo 2.19. 1915-1922 tarihleri arasında Maraş Darülmualliminde verilen dersler	93
Tablo 2.20. Maraş Livası 1333 Mali Yılı Adli Bütçe Eğitim Giderleri	94
Tablo 2.21. H. 1326/M 1908-1909 Yılına Ait Maraş Sancağındaki Gayrimüslim Mekteplerin Türü, Öğrenci Sayıları ve Mevkileri	97

Tablo 2.22. Osmanlı Arşivlerine Göre 1903 Yılında Amerikalı Misyonerlerin Maraş'taki Okulları	106
Tablo 2.23. 1317/1901 Yılında Maraş'ta Faaliyet Gösteren “Mekâtib-i Ecnebiyye”	107
Tablo 3.1. 1927 yılında Maraş merkez ilçede okuma yazma oranları	131
Tablo 3.2. Nüfusun Okuryazarlık ve Cinsiyete Göre Oranı	131
Tablo 3.3. 4. Sayım yıllarına göre 6 ve daha yukarı yaşlardaki nüfus ve okuma yazma bilenlerin illere göre sayısı (DİE, 1973:5-11)	134
Tablo 3.4. 1965 yılı Maraş'ta Altı Yaşından Yukarı Nüfusun Okur-Yazarlık Oranı ve İlçelere Göre Dağılımı (Maraş İl Yıllığı 1967)	135
Tablo 3.5. Maraş'ta 1967-1968 Öğretim Yılı Öğrenim Düzeyi	136
Tablo 3.6. 1967-1968 Öğretim Yılı Maraş Millî Eğitiminde Öğretmen durumu	136
Tablo 3.7. 1972-1973 Öğretim Yılı Maraş'taki Eğitim Kurumlarının Genel Durumu	137
Tablo 3.8. 1926-1973 yılları arası Maraş'ta resmî ilkokullarda okul, öğretmen, öğrenci ve diploma alanların sayısı (DİE, 1973)	140
Tablo 3.9. 1930 yılı Maraş ilinde bulunan ilkokullar ve öğrenci sayıları	141
Tablo 3.10. 1935 -1936 yıllarında Maraş ilindeki ilkokullarda mevcut öğretmen ve öğrenci sayıları (Gümüşalan 2014:223)	142
Tablo 3.11. 1935 Yılı Maraş'ta Terfi Alan Okutanlar, Başmuallimler	143
Tablo 3.12. Kahramanmaraş Merkez İlçede İlk Açılan İlkokullar ve Açıldıkları Yıllar	152
Tablo 3.13. Kahramanmaraş'ta Yıllara Göre İlkokul Eğitimindeki Gelişme Durumu (Maraş İl Yıllığı 1973:141)	153
Tablo 3.14. Kahramanmaraş Millî Eğitiminde 1972-1973 Öğretim Yılında İlkokulların İlçelere Göre Dağılımı (Maraş İl Yıllığı 1973:141)	153
Tablo 3.15. 1926-1973 yılları arası Maraş'taki ortaokul, öğretmen, öğrenci ve diploma alan öğrenci sayıları (DİE, 1973)	154
Tablo 3.16. Maraş Eğitiminde Yıllara Göre Ortaokullarda (Meslekî Okulların Ortaokul Kısımları Dâhil) Okullaşma Durumu	155
Tablo 3.17. 1949-1973 yılları arasında Maraş'ta lise, lise öğretmen durumu, öğrenci sayıları ve diploma alanların sayıları	156
Tablo 3.18. Maraş Eğitiminde Yıllara Göre Liselerde Okullaşma Durumu	157
Tablo 3.19. Yıllara Göre Maraş Ticaret Lisesi Okullaşma Durumu (Maraş İl Yıllığı 1973:144)	162
Tablo 3.20. Yıllara Göre Maraş Sanat Enstitüsü Okullaşma Durumu	163
Tablo 3.21. Yıllara Göre İmam-Hatip Okulu (I. Devre) Okullaşma Durumu	164
Tablo 3.22. Yıllara Göre İmam-Hatip Okulu (II. Devre) Okullaşma Durumu	165
Tablo 3.23. 1944-45/1972-1973 öğretim yılları arası Maraş Akşam Kız Sanat Okulu öğretmen ve öğrenci sayıları	167
Tablo 3.24. Yıllara Göre Maraş Kız Enstitüsü Okullaşma Durumu	168
Tablo 3.25. Yıllara Göre Maraş Kız İlköğretmen Okulu II. Devre Okullaşma Durumu (Maraş İl Yıllığı 1973:144)	169
Tablo 3.26. Orta Dereceli Meslek ve Teknik Okullarında Yıllara Göre Maraş İlinde Okul, Öğretmen, öğrenci ve Diploma Alanlar Sayısı	170

Tablo 3.27. 1984-1985 Öğretim Yılı İtibariyle Kahramanmaraş'ta Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları (Akben, 1987:52)	173
Tablo 3.28. 1997-1998 Öğretim Yılında Kahramanmaraş Merkez İlçede Eğitim Yapan Resmî Lise ve Dengi Okullarının Türü ve Açılış Tarihleri	178
Tablo 3.29. Kahramanmaraş Millî Eğitiminde 1997-1998 Öğretim Yılında Okul Türü, Okul, Derslik, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları	180
Tablo : Kahramanmaraş'ta 1997-1998 öğretim Yılında 8 Yıllık Taşınmalı Öğrencilerinin İlçelere Göre Dağılımı	182
Tablo 3.30. 1985-1990-2000 Yıllarına Ait Kahramanmaraş nüfusunun eğitim düzeyi	183
Tablo 3.31 2000 Yılı Kahramanmaraş İli Bitirilen Son Öğretim Kurumuna Göre Nüfus Bilgileri (DİE, 2000)	185
Tablo 3.32. Türkiye, Akdeniz Bölgesi ve Kahramanmaraş Millî Eğitiminde 2001-2002 Öğretim Yılında Okul Gruplarına Göre Okullaşma Oranları	186
Tablo 3.33. 2000-2001 öğretim yılında eğitim kademelerine göre Kahramanmaraş'taki okul, öğretmen ve öğrenci sayıları	187
Tablo 3.34. 2000-2001 Öğretim Yılı Kahramanmaraş, Akdeniz Bölgesi ve Türkiye'nin Öğretmen ve Öğrenci Başına Düşen Öğrenci Sayıları	188
Tablo 3.35. 2003 DİE Verilerine göre Kahramanmaraş'ta okullaşma durumu	192
Tablo 3.36. 2003-2009 Yılları Arası Eğitim Kademelerine Göre Kahramanmaraş'ta Okullaşma Oranları (Kahramanmaraş Mem, 2009)	192
Tablo 3.37. 2008/2009 Öğretim Yılı Kahramanmaraş Millî Eğitiminde Resmî ve Özel Kurumlar	193
Tablo 3.38. 2008-2009 Öğretim Yılı Kahramanmaraş İlk ve Ortaöğretim, Özel Öğretim Kurumları ve Kuruluşlarının İlçelere Göre Dağılımı	194
Tablo 3.39. 2010-2016 Yılları Arasında Kahramanmaraş'ta Okuryazarlık Oranı (TÜİK, 2016)	195
Tablo 3.40. Kahramanmaraş eğitiminde 2009- 2019 yılları arası okul öncesi okullaşma oranları	196
Tablo 3.41. Kahramanmaraş Millî Eğitimi 2008 -2019 Yılları Arası İlkokul ve Ortaokul Eğitim Seviyesine Göre Okullaşma Oranı	199
Tablo 3.42. Kahramanmaraş Millî Eğitimi 2008-2019 Yılları Arası Ortaöğretim Eğitim Seviyesine Göre Okullaşma Oranı	200
Tablo 3.43. Kahramanmaraş Millî Eğitimi 2008-2019 Yılları Arası Genel Ortaöğretim ve Meslekî Teknik Ortaöğretimde Eğitim Seviyesine Göre Okullaşma Oranı	201
Tablo 3.44. 2016/2017 Öğretim Yılı TR63 Bölgesi Okullaşma Oranları	202
Tablo 3.45. 2008-2016 Yılları Arasında Kahramanmaraş'ta Yüksekokul veya Fakülte Mezunu Oranı (TÜİK, 2016)	203
Tablo 3.46. Kahramanmaraş Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında 2006-2016 Yılları Okul, Şube, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayısı	203
Tablo 3.47. Kahramanmaraş İli İlköğretiminde, okul, şube, derslik ve öğrenci sayısı	204
Tablo 3.48. Kahramanmaraş'ta Yıllık Kesintisiz İlköğretimde Okul, Öğrenci ve Derslik Sayısı	205

Tablo 3.49. Kahramanmaraş İl Geneli Din Öğretimi Genel Müdürlüğüne Bağlı Ortaokullarda Okul, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayıları	206
Tablo 3.50. K. Maraş'ta Özel ilköğretim ve açık ilköğretimde (ortaokul), okul ve öğrenci sayısı	207
Tablo 3.51. Türkiye ve Kahramanmaraş millî eğitiminde 2006-2019 yılları arası ilk ve ortaokul; okul, şube, öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayısı	207
Tablo 3.52. Kahramanmaraş Millî Eğitiminde Ortaöğretim Toplamında ve Açıköğretim Lisesinde Okul, Şube ve Öğrenci Sayısı	208
Tablo 3.53. Kahramanmaraş Millî Eğitiminde Ortaöğretim Okul, Şube, Öğretmen ve Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı	210
Tablo 3.54. Kahramanmaraş İl Geneli Din Öğretimi Genel Müdürlüğüne Bağlı Liselerde Okul, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayıları	213
Tablo 3.55. 2012 Yılı Kahramanmaraş İli ve İlçeleri Okuma Yazma Oranları	214
Tablo 3.56. 2000- 2016 Yılları Kahramanmaraş İli Okuryazarlık Durumuna Göre Nüfus Bilgileri (DİE 2016)	216
Tablo 3.57. 2011-2012 Öğretim Yılı TR63 Bölgesinde Ortaöğretimde Okullaşma Oranları (Doğaka, 2012:41)	216
Tablo 3.58. TR63 Bölgesi 2011-2012 Öğretim Yılı İlköğretimde Okul, Şube, Öğretmen ve Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı	217
Tablo 3.59. Kahramanmaraş'ta 2010-2016 Yılları Arası İkili Eğitim Yapan Okulların Durumu	219
Tablo 3.60. 2017-2018 Öğretim Yılı İtibariyle Kahramanmaraş'ta Normal Öğretime Geçilmesi İçin Gerekli Derslik Sayısı	219
Tablo 3.61. 2004-2010 Yılları Arası Kahramanmaraş Genelinde Taşımali Eğitimle Taşınan Öğrenci Durumu	220
Tablo 3.62. 2006-2019 yılları arasında Kahramanmaraş'ta ilköğretim türünde taşımali eğitim yapılan okul ve öğrenci sayıları	221
Tablo 3.63. Taşımali Ortaöğretim Yapılan Öğrenci Sayıları	222
Tablo 3.64. 2003-2009 Yıllara Arası Kahramanmaraş Millî Eğitiminde Düzenlenen Hizmetiçi Kursa Katılım Durumu	222
Tablo 3.65. 2000-2009 Yılları Arası Kahramanmaraş Millî Eğitiminde Düzenlenen Ana-Kız Okuldayız Kampanyası Okuma Yazma Kurslarında Kursiyer Sayıları	223
Tablo 3.66. 2003-2008 Yılları Arasında Kahramanmaraş Eğitiminde Yatırıma Harcanan Proje Bedelleri	224
Tablo 3.67. Kahramanmaraş'ta Hayırseverler Tarafından Yaptırılan Eğitim Kurumları	226
Tablo 3.68. 2003-2009 Yılları Arasında Kahramanmaraş Eğitiminde Pansiyon ve Özel Yurt Sayıları	229
Tablo 3.69. Resmi pansiyonlu okullarda kalan öğrenci sayısı ve pansiyon kapasitesi	230
Tablo 3.70. Kahramanmaraş'ta Özel öğrenci yurtlarında kalan öğrenci sayısı ve yurt kapasitesi (MEB Millî Eğitim İstatistikleri, 2006-2019)	230
Tablo 3.71. İl ve İlçelere Göre Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna Bağlı Yurtlarda Barınan Öğrenci Sayıları	231

Tablo 3.72. 2010-2011 Öğretim Yılı Sonu Kahramanmaraş Yaygın Eğitim Kurumlarına Göre Kurum, Kursiyer, Öğretmen ve Derslik Sayısı	233
Tablo 3.73. 2017 yılında Kahramanmaraş'ın ilçelerinde eğitim durumlarına göre Suriyeli sayıları (Doğaka 2017:35)	234
Tablo 3.74. 2016-2017 Öğretim Yılı Kahramanmaraş İl Geneli Geçici Eğitim Merkezi ve Resmî Okullarda Suriyeli Öğrenci Sayıları	235
Tablo 3.75. 2016-2017 Öğretim Yılında Kahramanmaraş İl Genelinde Suriyeli Öğrencilerin Okullaşma Durumu	235
Tablo 3.76. 2017-2018 Öğretim Yılı Kahramanmaraş İl Geneli Okul Türü Bazında Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları	236
Tablo 3.77. 1915 Yılından Günümüze Kadar Kahramanmaraş'ta Görev Yapan İl Millî Eğitim Müdürlerinin İsimleri ve Görev Yaptıkları Tarihler	239
Tablo 3.78. 2008-2012 yılları arasında KSÜ'de görevli öğretim elemanı sayısı	241
Tablo 3.79. KSÜ'de 2008/'09-2012/'13 Öğretim Yılları Arasında Ön Lisans ve Lisans Düzeyinde Öğrenci Sayıları	241
Tablo 4.1. Yıllara Göre Maraş'ta Halk Dershaneleri Kursiyer Durumu	253
Tablo 4.2. 1935 Yılı Faaliyet Raporuna Göre Maraş Halkevi'nin Şubeleri ve Faaliyetleri	258
Tablo 4.3. 1935 Yılı Faaliyet Raporuna Göre, Maraş Halkevi Şubelerinde Kayıtlı Olan Kişi Sayısı ve Meslek Grupları	262
Tablo 4.4. Kahramanmaraş'ta Halk Dershanelerine Ait Dershane, Öğretmen ve Bitirenler Sayısı	265
Tablo 4.5. 2017/2018 Öğretim Yılı Kahramanmaraş İl ve İlçelerindeki Halk Eğitim Merkezleri	265
Tablo 4.6. 2017/2018 Öğretim yılında Kahramanmaraş Eğitiminde Hayat Boyu Öğrenme	266
Tablo 4.7.. 1955-1972 Yılları Arasında Kahramanmaraş Halk Kütüphanelerinin Yıllara Göre Kitap ve Okuyucu Sayısı (Maraş İl Yıllığı, 1973:144)	269
Tablo 4.8. 2008-2012 yılları arası Kahramanmaraş'ta Kütüphane, Kitap ve Yararlanma Sayıları	269
Tablo 4.9.. Kahramanmaraş'ta Kütüphane Verileri (TÜİK, 2015)	269
Tablo 4.10. Kahramanmaraş'ta Kültür Bakanlığına bağlı kütüphanelerin 2017 Yılı Kitap, Üye ve Okuyucu Sayısı	270
Tablo 4.11. Kahramanmaraş Merkez ve İlçelerinde Bulunan Kütüphaneler ve Adresleri	271
Tablo 4.12. Kahramanmaraş Merkez ve İlçelerindeki Öğretmenevleri	272
Tablo 4.13. 2020 Yılı İtibariyle Kahramanmaraş'ta Yayımlanan Gazeteler	276
Tablo 4.14. 2014-2020 Yılları Arasında Açılan KAMEK kursları	282
Tablo 5.1. Afşin İlçesinde 2016 Yılında 6+ Yaş Okur Yazar Durumu	288
Tablo 5.2. 2017-2018 Öğretim Yılı Afşin İlçesi Resmî Kurum İstatistikleri	289
Tablo 5.3. Halep Salnamesi'nde Yıllara Göre Andırın Kazasındaki Okul Durumu	290
Tablo 5.4. 2016 TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Sistemi Sonuçları'na Göre Andırın İlçesinde 6+ Yaş Okur Yazar Durumu (TÜİK 2016)	292
Tablo 5.5. 2017-2018 Öğretim Yılı Andırın İlçesi Resmî Kurum İstatistikleri	293

Tablo 5.6. 2016 TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Sistemi Sonuçları'na Göre Çağlayancerit İlçesinde 6+ Yaş Okur Yazar Durumu	294
Tablo 5.7. 2017-2018 Öğretim Yılı Çağlayancerit İlçesi Resmî Kurum İstatistikleri	295
Tablo 5.8. 2014-2015 Öğretim Yılında Dulkadiroğlu İlçesinin Okul Kademelerine Göre Okullaşma oranları	297
Tablo 5.9. Dulkadiroğlu İlçesinde 2014-2015 Öğretim Yılında Öğrenim Gören Açık Öğretim Öğrencileriyle İlgili Sayısal Durum	297
Tablo 5.10. Dulkadiroğlu İlçesi 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılı Halk Eğitim Merkezlerince Açılan Kurs ve Katılımcı Sayısı	298
Tablo 5.11. 2017-2018 Öğretim Yılı Dulkadiroğlu İlçesi Resmî Kurum İstatistikleri	298
Tablo 5.12. Halep Salnamesi'ne Göre Elbistan Kazasında Nüfus, Cami, Kilise ve Mektebler	300
Tablo 5.13. H 1306/M 1889 Tarihli Halep Salnâmesi'ne göre Elbistan Sancağındaki Okul Türü, Sayısı ve Öğrenci Durumu	301
Tablo 5.14. Elbistan Hamidiye İptidai Mektebinin yıllara göre öğretmen ve öğrenci durumu	302
Tablo 5.15. 1923-2000 Yılları Arası Elbistan İlçesi İlkokul Eğitiminde Gelişme (Kaya, 2001:80)	306
Tablo 5.16. 1927-1972 Yılları Arası Elbistan İlçesi Ortaokul Eğitiminde Gelişme (Kaya, 2016)	307
Tablo 5.17. 1993-1994 Öğretim Yılı Elbistan'daki Lise ve Dengi Okulları, Öğrenci ve Derslik Sayıları	308
Tablo 5.18. 2015-2019 Stratejik Plan'a Göre 2014-2015 Öğretim Yılı Elbistan İlçesinin Eğitim Verileri (Elbistan MEM, 2015)	309
Tablo 5.19. 2014-2015 Öğretim Yılında Elbistan İlçesinin Okul Kademelerine Göre Okullaşma oranları (Elbistan MEM, 2015)	310
Tablo 5.20. 2014-2015 Öğretim Yılı Elbistan İlçesi Açık Öğretim Öğrenci Durumu	311
Tablo 5.21. 2016 Yılı Elbistan İlçesinde 6+ Yaş Okur Yazar Durumu	311
Tablo 5.22. Elbistan İlçesi 2016 TÜİK Verilerine Göre Okul, Derslik ve Öğrenci Sayıları	312
Tablo 5.23. 2017-2018 Öğretim Yılı Elbistan İlçesi Resmî Kurum İstatistikleri	312
Tablo 5.24. Ekinözü İlçesinde 6+ Yaş Okur Yazar Durumu (TÜİK, 2016)	315
Tablo 5.25. 2017-2018 Öğretim Yılı Ekinözü İlçesi Resmî Kurum İstatistikleri	315
Tablo 5.26. 1930 yılı Göksun'daki İlkokul ve Öğrenci Sayıları	317
Tablo 5.27. Göksun İlçesinde 2016 yılı 6+ Yaş Okur Yazar Durumu	319
Tablo 5.28. 2017-2018 Öğretim Yılı Göksun İlçesi Resmî Kurum İstatistikleri	319
Tablo 5.29. 2016 TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Sistemi Sonuçları'na Göre Nurhak İlçesinde 6+ Yaş Okur Yazar Durumu	320
Tablo 5.30. 2017-2018 Öğretim Yılı Nurhak İlçesi Resmî Kurum İstatistikleri	321
Tablo 5.31. Onikişubat İlçesinin 2015 Yılı Okul Türüne Göre Okul ve Öğrenci Oranları	322
Tablo 5.32. 2014-2015 Öğretim Yılında Onikişubat İlçesinin Okul Kademelerine Göre Okullaşma Oranları (Onikişubat İlçe MEM, 2015)	323

Tablo 5.33. 2014-2015 öğretim Yılında Onikişubat İlçesinde Öğrenim Gören Açık Öğretim Öğrencileriyle İlgili Sayısal Durum	324
Tablo 5.34. Onikişubat İlçesi 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılı Halk Eğitim Merkezlerince Açılan Kurs ve Katılımcı Sayısı	324
Tablo 5.35. 2017-2018 Öğretim Yılı Onikişubat İlçesi Resmî Kurum İstatistikleri (Kahramanmaraş MEM, 2018)	325
Tablo 5.36. Pazarcık İlçesinde 2014-2015 Öğretim Yılında Öğrenci Durumu	328
Tablo 5.37. Pazarcık İlçesinde 6+ Yaş Okur Yazar Durumu (TÜİK, 2016)	329
Tablo 5.38. 2017-2018 Öğretim Yılı Pazarcık İlçesi Resmî Kurum İstatistikleri	330
Tablo 5.39. 2016 TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Sistemi Sonuçları'na Göre Türkoğlu İlçesinde 6+ Yaş Okur Yazar Durumu	332
Tablo 5.40. 2017-2018 Öğretim Yılı Türkoğlu İlçesi Resmî Kurum İstatistikleri, Kahramanmaraş MEM, 2018)	333
Tablo 6.1. Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü Liseler Arası Tiyatro Şenliği'nde Sergilenen Oyunlardan Bazıları	343
Tablo 6.2. Kahramanmaraş Eğitim Kurumlarında Yayımlanan Dergiler	344
Tablo 6.3. Gönül Köprüsü Projesi'nde Kahramanmaraş'a Gelen ve K.Maraş'tan Diğer İllere Giden Öğrenciler	367
Tablo 6.4 Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü AB ve Ulusal Projeleri	373

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1.1: Maraş Aslanı (Hitit Dönemi-KTM)	5
Fotoğraf 1.2: Sultan Abdulhamit Han tarafından çektirilen Maraş fotoğrafı	7
Fotoğraf 1.3: Asur Sınır Taşı	8
Fotoğraf 1.4: Germanicia Mozaikleri	8
Fotoğraf 1.5: Eshab-ı Kehf Külliyesi	9
Fotoğraf 1.6: İstiklal Madalyası Beratı (KTM)	10
Fotoğraf 1.7: Kahramanmaraş siyasi haritası	11
Fotoğraf 1.8: Kahramanmaraş Genel Görünüm (KBB)	12
Fotoğraf 1.9: Sır Baraj Gölü (KBB)	13
Fotoğraf 1.10: Kahramanmaraş Genel Görünüm	15
Fotoğraf 1.11: Kahramanmaraş'ta Bir Tekstil Fabrikası	17
Fotoğraf 2.1: Yatılı Okul 1920 (Kahramanmaraş Belediyesi, 2012)	52
Fotoğraf 2.2: Eshab-ı Kehf Ribatı ve Medresesi Gravürü (Cemal Akyıldız)	54
Fotoğraf 2.3: Taş Medrese	57
Fotoğraf 2.4: Acemli Camii Medresesi (Ramazan Avcı'nın arşivinden)	60
Fotoğraf 2.5: Duraklı Medresesi (Ramazan Avcı'nın Arşivinden)	65
Fotoğraf 2.6: Divanlı Camii Medresesi (Ramazan Avcı'nın arşivinden)	66
Fotoğraf 2.7: Eshab-ı Kehf Camii	75
Fotoğraf 2.8: Elbistan Ulu Camii	76
Fotoğraf 2.9: Maraş Ulu Camii	77
Fotoğraf 2.10: Maraş Valisi Galib Bey'in Telgrafı (Kızılca, 2020)	89
Fotoğraf 2.11: Maraş Ermeni Merkez Okulu	98
Fotoğraf 2.12: Alman Eytamhanesi	101
Fotoğraf 2.13: BOARD Misyonerlerinin Kız Okulu (Alparslan, 2018)	103
Fotoğraf 2.14: Amerikan Kız Koleji 19. yy. (Kahramanmaraş Belediyesi, 2012)	104
Fotoğraf 2.15: Amerikan Kız Koleji	109
Fotoğraf 3.1: Maraş'ta İlk Pansiyonlu Köy Mektepleri Yapımı Haberi, Cumhuriyet Gazetesi, 1937	132
Fotoğraf 3.2: Maraş Ana Mektebi öğrencileri 1928 (Kahramanmaraş Belediyesi, 2012)	138
Fotoğraf 3.3: Anaokulu Öğrencileri 23 Nisan Bayramı törenlerinde, 1970 (Kahramanmaraş Belediyesi, 2012:235)	139
Fotoğraf 3.4: Genç öğretmen Vedia Hanım, Maraş'ın mini mini yavrularına ders veriyor. Yıl: 1928. (Kahramanmaraş Belediyesi, 2012:188)	141
Fotoğraf 3.5: 1956-1957 Öğretim Yılı Atatürk İlkokulu 4/A Sınıfı, Öğretmenleri Mustafa Okumuş ile (Mustafa Okumuş'un Albümünden)	146
Fotoğraf 3.6: İstiklal İlkokulu öğrencileri, 12 Şubat Bayramı kutlamalarında, 1963 (http://www.facebook.com/Birzamanlarkahramanmaraş)	147

Fotoğraf 3.7: Cumhuriyetin ilk yıllarında Sakarya İlkokulu	150
Fotoğraf 3.8: Albayrak İlkokulunun Eski Binası	151
Fotoğraf 3.9: Sakarya İlkokulu öğrencileri ve öğretmenleri 23 Nisan törenlerinde (Kahramanmaraş Belediyesi, 2012:226)	152
Fotoğraf 3.10: Maraş Orta Mektebi -Tarih bilinmiyor. (Kahramanmaraş Belediyesi, 2012:134)	156
Fotoğraf 3.11: Maraş Ortamektebi binası, soldaki beyaz iki katlı bina	158
Fotoğraf 3.12: Pazarcık Ortaokulunun hizmete açılış haberi, Demokrasiye Hizmet, 1953	159
Fotoğraf 3.13: Kahramanmaraş Lisesi 1948-1965 yılları arasındaki binası (K.Maraş Belediyesi, 2012:111)	160
Fotoğraf 3.14: Maraş Lisesi öğrencileri öğretmenleri Mustafa Okumuş ve Şevket Yücel ile birlikte, 1960 (Mustafa Okumuş'un albümünden)	160
Fotoğraf 3.15: Kahramanmaraş (Anadolu) Lisesi Yeni Binası	161
Fotoğraf 3.16: Maraş Ticaret Lisesi'nin eğitim yaptığı ilk bina, 1973	162
Fotoğraf 3.17: Maraş Erkek Sanat Enstitüsü, 1973	163
Fotoğraf 3.18: Maraş İmam Hatip Lisesi Batıpark'taki Binası, 1973	164
Fotoğraf 3.19: İmam Hatip Okulunun efsanevî Müdür ve hocası Osman Sandal Hoca, öğrencileriyle birlikte (Büyükçapar, 2007:103))	165
Fotoğraf 3.20: İmam Hatip Lisesinin Karamanlı Mahallesi'ndeki Binası	166
Fotoğraf 3.21: Maraş Kız Enstitüsü Binası, 1967	167
Fotoğraf 3.22: Maraş Kız İlköğretmen Okulu 1973	168
Fotoğraf 3.23: Maraş Kız İlköğretmen Okulunun Mezuniyet Haberi 1962	169
Fotoğraf 3.24: Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü	184
Fotoğraf 3.25: Hayırsever İş Adamı Ergün Bodur tarafından yapılan Esin-Ergün Bodur İlkokulu Açılış Töreni, 2019	225
Fotoğraf 3.26: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Avşar Yerleşkesi	240
Fotoğraf 3.27: KSÜ Rektörlük Binası	247
Fotoğraf 3.28: KSÜ Avşar Yerleşkesi	248
Fotoğraf 4.1: Millet Mektepleri A Dersanesi Mezuniyet Belgesi, 1932	254
Fotoğraf 4.2: Köy Kadınları Gezici Bıçkı Dikiş Kursu Bitirme Belgesi	255
Fotoğraf 4.3: Maraş Türk Ocağı	256
Fotoğraf 4.4: Halk Evi Binası İnşaata, 1942 (Doğan, 2017:143)	262
Fotoğraf 4.5: Öğretmenler Birliğinin kurs açma haberi, Hizmet, 1954	263
Fotoğraf 4.6: Halk Eğitim Merkezi'nin açılış haberi 1956	264
Fotoğraf 4.7: Kahramanmaraş'ta Halk Dershanelerinin açılış haberi, Hizmet Gazetesi, 30.10.1957	264
Fotoğraf 4.8: Karacaoğlu Halk Kütüphanesi	270
Fotoğraf 4.9: Kahramanmaraş Merkez Şehit Hanifi Çakallıoğlu Öğretmenevi	273
Fotoğraf 4.10: Afşin Öğretmenevinin 2017 yılında hizmete giren yeni binası	273
Fotoğraf 4.11: Âmâl-i Milliye Gazetesi, 1920	275
Fotoğraf 4.12: Kahramanmaraş Müzesi	278
Fotoğraf 4.13: Kahramanmaraş Müzesi	278
Fotoğraf 4.14: Maraş Etnografya Müzesi	279
Fotoğraf 4.15: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi	280

Fotoğraf 4.16: Kahramanmaraş Eğitim Müzesi, 2017	281
Fotoğraf 4.17. KAMEK Kursu	282
Fotoğraf 5.1: 1927-1928 öğretim yılında Efsus İlk Mektebi 2. ve üçüncü sınıf talebeleri (www.yesilafsin.com).	286
Fotoğraf 5.2: 1942 yılında Efsus İlkokulunun öğrencileri toplu halde. Fotoğrafçı Salih Yanar'ın arşivinden	286
Fotoğraf 5.3: Elbistan'da açılan öğretmen okulu (1921-1922) Eski Gazipaşa Okulu binasının önü, (Adnan Güllü, bizimelbistan.com)	305
Fotoğraf 5.4: Elbistan Lisesinin açılış haberi, 1961	307
Fotoğraf 5.5: Göksun'da Mekteb-i İbtidainin Açılış Töreni, 1901 (www.marasavucumda.com)	316
Fotoğraf 5.6: 27 Kasım 1930 Göksun İstiklal İlkokulu öğrenci ve öğretmenleri bir arada. (Göksun Tarihi. s.133)	217
Fotoğraf 6.1: Enstitülerin yıl sonu sergileri haberi, Demokrasiye Hizmet Gazetesi, 21.06.1956	337
Fotoğraf 6.2: Öğretici Film Gösterisi Habere Demokrasiye Hizmet Gazetesi, (31.03.1955)	338
Fotoğraf 6.3: Hamle dergisinin 22. sayısı	338
Fotoğraf 6.4: Konferanslar haberi, Demokrasiye Hizmet Gazetesi, 1955	339
Fotoğraf 6.5: Lise müsamere haberi, Demokrasiye Hizmet Gazetesi, 12.04.1955	339
Fotoğraf 6.6: Münazara Yarışması haberi, Demokrasiye Hizmet Gazetesi, 25.01.1955	340
Fotoğraf 6.7: Şiir Okuma ve Yazma Müsabakası Haberi, Demokrasiye Hizmet Gazetesi, 02.03.1956	340
Fotoğraf 6.8: Vali İlhan Atış, Kahramanmaraş İ. İl Eğitim Şûrası'nın açılışını yaparken, 2003	242
Fotoğraf 6.9: Liseler Arası Tiyatro Şenliği Haberi, Yorum Gazetesi, 25.04.2005	343
Fotoğraf 6.10: Kahramanmaraş Öğretmenler Tiyatro Grubu'nun Oyun Afişi,	345
Fotoğraf 6.11: Kahramanmaraş Öğretmenler Tiyatro Grubu "Türkçem Eyvah" adlı oyun sonrası	345
Fotoğraf 6.12: Vali Yardımcısı Ali Baştürk, Yarışma Birincisi Olan Celalettin Kurt'a Plaketini Verirken, 2004	346
Fotoğraf 6.13: Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü Türk Halk Müziği Korosu Konser Anında	347
Fotoğraf 6.14: Türk Sanat Müziği Öğretmenler Korosu Konseri	348
Fotoğraf 6.15: İlköğretim Okulları Arası Bilgi Yarışması, 2008	349
Fotoğraf 6.16: Şair Öğretmenler Şiir Şöleni Kitabı	349
Fotoğraf 6.17: Liseler Arası Şiir Okuma Yarışması'ndan, 2007	350
Fotoğraf 6.18: Bir Bahar Akşamı Liseler Arası Şiir Okuma Yarışması, Aksu TV, 2010	350
Fotoğraf 6.19: Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü Liseler Arası Türk Halk Müziği Ses Yarışması Kahramanmaraş Lisesi öğrencisi Bilal Göregen, yarışma anında, 2006	351
Fotoğraf 6.20: Liseler Arası Türk Halk Müziği Ses Yarışması, Aksu TV, 2011	351

Fotoğraf 6.21: Türk Dil Kurumu Başkanı Prof. Dr. Şükrü Haluk Akalın konferansı, 2006	352
Fotoğraf 6.22: Yeni Ufuk Dergisi	353
Fotoğraf 6.23: Eğitimci/yazar Ahmet Yüzeroğlu Şevket Bulut'u Anma Programı'nda konuşma yaparken	353
Fotoğraf 6.24: Hamle Dergisi	354
Fotoğraf 6.25: Gonca Dergisi	355
Fotoğraf 6.26: Kırathane'de bir etkinlik	357
Fotoğraf 6.27:Okuduklarımla Yarışıyorum, Aksu TV, 2011	358
Fotoğraf 6.28: Oyak Liseler Arası Matematik Yarışması Ödül Töreninden	358
Fotoğraf 16.29: Kültür ve Değerlerimiz Bilgi Yarışması, 2016	359
Fotoğraf 6.30: Demokrasi ve Okul Meclisleri Projesi Kahramanmaraş 1.Dönem İl Meclis üyeleri Kahramanmaraş Milletvekili Ali Sezal ve Millî Eğitim Müdürü Sebahattin Akgül, Şube Müdürü Ramazan Avcı ile birlikte (2005)	360
Fotoğraf 6.31: Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü Kitap Okutma Kılavuz Defteri	361
Fotoğraf 6.32: Türkçeyi En Güzel Kullanan Öğrenci Belgesi, 2008	362
Fotoğraf 6.33: Madalyalı Kahraman Şehir Yarışmasında 1. olan resim.	363
Fotoğraf 6.34: Madalyalı Kahraman Şehir yarışmasına katılan eserlerden oluşan İstikbalden İstiklale 12 Şubat kitabı	364
Fotoğraf 6.35: Kahramanmaraş Millî Eğitim Müdürlüğü Fatih Projesi Semineri, 2018	365
Fotoğraf 6.36: Gönül Köprüsü Projesi misafir öğrenci, 2009 (Oğuz Karakoç'un arşivinden)	366
Fotoğraf 6.37: Kahramanmaraşlı öğrenciler Göresun'da, 2011 (Oğuz Karakoç'un albümünden)	367
Fotoğraf 6.38: Kahramanmaraşlı öğrenciler Cumhuriyet Eğitim Gezisi'nde, 2006 (Ramazan Avcı'nın albümünden)	368
Fotoğraf 6.39: Kahramanmaraş Bilgiyle Buluşuyor Ödül Töreni	369
Fotoğraf 6.40: Kahramanmaraş Bilgiyle Buluşuyor Projesi yazar buluşmasında Yazar Vehbi Vakkasoğlu, kitaplarını imzalarken	371

GİRİŞ

Eğitim, bir toplumda çağın şartlarının gerektirdiği insan tipini yetiştirmek için vardır. Her toplum, kendisini var eden değerleri yeni nesle aktarmak, gelişen dünya şartlarına ayak uydurabilmek ve daha müreffeh bir sosyal toplum oluşturmak için eğitim faaliyetlerinde bulunmuştur.

Türklerin Müslüman olmadan önceki döneminde eğitimin amacı, atlı göçebe hayatı yaşandığı ve sürekli savaş tehlikesiyle karşı karşıya kalındığı için bu şartlara uyum sağlayabilecek, eli silah tutan ve düşmana karşı koyabilecek ve “Türk Töresi”ni benimseyen insan yetiştirmektir (Özkan, 2008: 6-7; Akyüz, 2009: 6; Aktaran: Erdem 2013:445). Atasözleri ve destanlar bu dönemin başlıca eğitim materyalidir ve bu eserlerde millete ait hayat felsefesi Uluğ Türk, Dede Korkut, Bakay gibi bilge kişiler aracılığı ile nesilden nesile aktarılmış, bir “alp” tipinin yetiştirilmesi hedeflenmiştir.

Türklerin Müslüman olduktan sonraki döneminde eğitimin amacı Türk toplumunun yeni kabul edilen İslam dini ve Müslümanlık değerleri bakımından eğitilmesiydi. Dindar insanlar yetiştirmek ve dinsel esaslara uygun hayat sağlamak, dinî esaslara dayalı geleneksel toplum yapısının korunması açısından gerekliydi. Eğitimin temel amacının dinî olması mevcut sosyo-politik yapının devamlılığı açısından oldukça önemliydi (Akyüz, 2009: 19-20; Taşdemirci, 2010: 33; Aktaran: Erdem 2013:445). Denilebilir ki bu dönemin başından itibaren “alp” tipi, İslâm ahlâkıyla yoğrulmuş “emre” tipiyle birleştirilerek “alperen” tipi, daha sonra da “gazi” tipi yetiştirilmeye çalışılır.

Cumhuriyet sonrası döneminde eğitimin başlıca amacı, her düzeydeki okullarda Cumhuriyet rejiminin gerektirdiği ve yeni Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu nesiller yetiştirmek olmuştur (Akyüz, 2009: 331; Aktaran: Erdem, 2013:445). Atatürk'ün Türk Gençliğine Hitabesi'nde ve Millî Eğitim Temel Kanunu'nda, cumhuriyet dönemi neslinde aranan özellikler belirtilmiş, bu özelliklere uygun bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmış ve bu eğitim anlayışı günümüze kadar gelmiştir.

Millî değerlerini muhafaza ederek muasır devlet ve medeniyetlerle boy ölçüşebilecek yarının toplumu hangi meziyetlere sahip olmalıdır? Bu nesil nasıl yetiştirilecektir? Bu sorulara cevap vermek için geçmiş zamanın eğitim sistemlerini incelemek ve dersler çıkartmak gerekir.

Türk eğitim tarihinde görülen gelişmeler hakkında özet bilgiler verilerek bu gelişmelerin Kahramanmaraş eğitimindeki yansımalarının ele alındığı bu eser 7 bölümden meydana gelmektedir.

Birinci bölümde, Kahramanmaraş'ın tarihi, coğrafyası, kültürü ve

nüfusu hakkında genel bir bilgi verildi. Zira tarihî, coğrafi, kültürel ve sosyal unsurlar bir toplumun eğitimini etkileyen başlıca amillerdir.

İkinci bölümde önce Cumhuriyet öncesi Osmanlı Devleti'nde uygulanan klasik eğitim sistemi ve eğitim kurumları hakkında, sonra da Osmanlı Batılılaşma Dönemi'ndeki eğitimde görülen gelişmeler hakkında özet bilgiler verildi. Ardından Maraş'ta Selçuklu, Dulkadiroğlu ve Osmanlı dönemlerine ait örgün ve yaygın eğitim hakkında bilgilere yer verildi. Sözü edilen dönemlere ait eğitim kurumlarıyla ilgili elde edilen bilgiler bir araya getirildi. Tanzimat'la beraber eğitim alanında yapılan yenilikler, uygulamalar, azınlıkların ve yabancı okulların durumları ülke ve Maraş genelinde ele alındı.

Üçüncü bölümde Cumhuriyet Dönemi Türk eğitim tarihindeki gelişmeler ve bu gelişmelerin Kahramanmaraş eğitimine yansımaları üzerinde duruldu. Bu bölümde Cumhuriyet sonrası Maraş'taki eğitim 1923-1973, 1973-2000 ve 2000-2019 yılları arası olmak üzere üç ayrı alt başlıkta ele alındı. Cumhuriyet Dönemi'nde eğitim alanında yapılan yenilikler, bu yeniliklerin Kahramanmaraş'a yansımaları ve Kahramanmaraş'ta eğitim alanındaki gelişmeler, eğitim kurumlarının tarihçeleri tarihî süreç içerisinde ve tablolar hâlinde dikkatlere sunuldu. Kahramanmaraş'ta görev yapan İl Millî Eğitim Müdürlerinin isimleri ve görev yaptıkları tarihlerle yükseköğretimdeki gelişmeler de bu bölümde yer almaktadır.

Dördüncü bölümde, Cumhuriyet Dönemi'nin başlangıcından günümüze kadar Maraş'ın yaygın eğitim tarihi ele alındı. Yaygın eğitim kurumu olarak geçmişte hizmet vermiş olan kurumlar ve hizmetleri tanıtıldı. Yine geçmişten günümüze kadar matbaa ve yayın faaliyetleriyle müzeler de bu bölümde yer aldı.

Beşinci bölümde ayrı ayrı Kahramanmaraş'ın ilçelerinin eğitim tarihlerine yer verildi. Böylece her ilçenin eğitim tarihine ait bir arşiv oluşturulması hedeflendi. Araştırma sonucunda elde edilen veriler istatistiksel olarak ortaya konuldu. Böylece gelişmelerin kronolojik olarak takip edilmesine ve Türkiye geneliyle karşılaştırılma yapılmasına imkân tanınması hedeflendi.

Altıncı bölümde insanı sosyalleştiren, bireye kişilik kazandıran, yeteneklerini ortaya çıkartan, teorik bilgileri hayata tatbik imkânı oluşturan sosyal, kültürel ve proje alanında Kahramanmaraş eğitiminde gerçekleştirilen örnek ve sıra dışı etkinliklere yer verildi.

Yedinci bölümde Kahramanmaraş eğitimine ait eğitim kurumları, eğitim araçları, etkinlikler ve hatıralardan oluşan fotoğraflar yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAHRAMANMARAŞ'IN TARİHİ COĞRAFYASI VE SOSYAL YAPISI



Fotoğraf 1.1: Maraş Aslanı (Hitit Dönemi)

1.1. MARAŞ'IN TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ

1.1.1. Maraş Adının Kaynağı

Tarih boyunca Markasi, Marasion, Margas, Margaji, Marah, Maraksium, Marassion ve Mer'aş gibi değişik şekillerde söylenen ve yazılan Maraş'ın adının kaynağı ve ne anlama geldiğine dair çeşitli görüşler bulunmaktadır.

Maraş şehrini Maraj isimli bir Hitit komutanının kurmasından dolayı şehre "Maraj" adı verildiği görüşü ağır basmaktadır. Hititler'den kalan yazıtlarda şehrin adı "Maraj" ve "Markasi" şeklinde yazılmaktadır. Yine Sümerlerde de "Naras" ve "Maraş" gibi isimlere rastlanmaktadır.

MÖ 2000-1200 yılları arasında Anadolu'da hâkimiyet kuran Büyük Hitit İmparatorluğu zamanında Maraş bu devletin önemli şehirlerinden biriydi. Bundan sonra başlayan Geç Hititler zamanında da Maraş, "Gurgum" adlı bir şehir devletinin merkezi oldu ve şehir bu isimle

anıldı. Asur yıllıklarında Gurgum krallığı ve buranın merkezi olan “Markas” veya “Markasi” adı geçmektedir (Gökhan, 2014:17).

MÖ 64 yılında Roma İmparatorluğu Maraş'ı ele geçirince adını “Germanicia” olarak değiştirmiştir. Bizans kaynaklarında ise Maraş'ın adı tekrar “Marasin” veya “Marassion” olarak görülmektedir.

Maraş 637 yılında Müslümanlar tarafından fethedilince Arap alfabesinde “j” harfi olmadığından Maraj ismi “Mer'aş” şekline dönüşür.

Osmanlılar döneminde bölgede Dulkadiroğulları Beyliği'nin kurulmasından dolayı şehrin adı Maraş'ın yanı sıra “Zulkadir”, “Zulkadiriye” gibi isimlerle de anılmıştır. XVII. yüzyılda Maraş'ı ziyaret eden Evliya Çelebi Maraş'ın adının nereden geldiği konusunda bir efsaneden bahsetmektedir. Efsaneye göre bir Ejderha şehrin tüm ahalisini yediği için Mar-ı iş'ten (yılan yemeği) bozularak Maraş olmuştur (Avcı, 2020:82).

TBMM, Millî Mücadele'de işgale karşı onurlu direnişinden dolayı 7 Şubat 1973 yılında Maraş şehrine, “kahramanlık” unvanını vererek şehrin adı Kahramanmaraş olarak değiştirilmiştir.

1.1.2. Kahramanmaraş'ın Yerleşimi

Anadolu'nun en eski ve önemli yerleşim yerlerinden biri olan Maraş'ın, ilk olarak nerede yerleştiği konusunda iki farklı görüş bulunmaktadır: Halep Salnamesi'ne göre Maraş ilk olarak hicretten 3000 sene önce (MÖ 2500'lü yıllar) Asurlular tarafından şimdiki bulunduğu yerin 20 km. doğu tarafında bulunan Erkenez Suyu kenarında kurulmuştur.

Sonraki yıllarda Maraş'ın yeri iki defa değişmiştir. Birincisinde, şehri MS 952-953 yıllarında ele geçiren *Hamdaniler* tarafından şimdiki bulunduğu yerin yaklaşık 6 km. doğu tarafında bugün “Kara Maraş” denilen mahalde yeniden inşa edilmiştir. İkinci olarak da *Dulkadir Beyi Alaüddövlü Bey* Maraş'ı şimdiki bulunduğu yere nakletmiştir (Gedik, 2016:1).

Özden Ürkmez ise Maraş'ın yerleşim tarihi konusunda şu bilgileri vermektedir: “Yaptığımız araştırmada en eski Maraş yerleşmesinin bu günkü kentin 32 km. güney-doğusunda Emiroğlu köyündeki Domuztepe Höyüğü olduğunu gördük Bu Neolitik yerleşimden sonra, en geç Orta Tunç Çağı'nda bu günkü Hasancık köyü mevkiine taşınmış olmalıdır. Buradaki Orta ve Geç Tunç Çağı yerleşmesinin adı Kültepe metinlerinde geçen Mama olabileceği kanısına vardık. MÖ 1200 yıllarında Anadolu'yu tamamen tahrip eden Ege göçlerinden sonra kent Margâsti ismiyle bugünkü Kale ve kuzeyindeki düzlüğe taşınmıştır. Aynı zamanda Maraş'ın altın çağı olan bu dönem MÖ 7. yüzyılın sonunda İranlılar nedeniyle son bulmuştur. Maraş'ın Hellenistik ve Roma dönemlerinde tekrar gelişip parlaması Antiokhia ad Taurum ve Germanicia isimleriyle bugünkü Namık Kemal ve Dulkadiroğlu Mahalleleri çevresinde olmuştur. Bizans dönemindeki büyük 1114 depreminde kent tamamen yok olmuş ve o zamanki isimleriyle Germanicia



Fotoğraf11.2: Sultan Abdulhamit Han tarafından çektirilen Maraş fotoğrafı

ya da Marasin MS 15. yüzyılda Dulkadiroğlu Beyliği tarafından eski yerinde (Kale çevresi) yeniden kurulmaya başlanmıştır. En azından MS 17. yüzyılda ise kentin adı Maraş olarak anılmaktaydı.” (Ürkmez, 2014:67).

1.1.3. Kahramanmaraş'ın Tarihi

Maraş, Paleolitik Devirden bugüne kadar Anadolu'nun en eski yerleşim yerlerinden biridir ve pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmış bir şehirdir.

Uzun tarihî geçmişi içerisinde Maraş'ta kurulan ilk uygarlık Eski Hitit Krallığıdır. Hititler, MÖ 2000-1200 yılları arasında Anadolu'da hâkimiyet sürdükleri dönemde Maraş bölgesine de egemen olmuşlardır. Hititler döneminde bu şehrin adına Maraj ve Markasi denilmektedir. Bu dönemde Maraş bölgesinin Elbistan, Pazarcık ve Türkoğlu ilçeleri sınırları içinde birçok yerleşim merkezinin olduğu görülmektedir.

Hitit İmparatorluğunun yıkılmasından sonra (MÖ 1200), bölgede irili ufaklı birçok prenslikler (Geç Hitit Prenslikleri) meydana geldi. Bu prensliklerden biri de “Gurgum Prensliği” idi. “Gurgum Kent Devleti” olarak da bilinen bu prensliğin merkezi “Markasi” veya “Maraksı” adını taşıyan Maraş şehri idi (Doğan, 1999:XI).

MÖ VIII. yüzyılın ortalarında Gurgum şehir devleti yıkıldı ve

Urartu Devleti'ne tabi oldu. Urartular'dan sonra MÖ 721-705 tarihleri arasında iyice güçlenen Asurlular Gurgum'u kendine bağladı.

Asurlular'dan sonra Maraş'a Med'ler hâkim oldu (MÖ 612). Medlerin, yerlerini Perslere (MÖ 550-485) bırakmasıyla birlikte Maraş'ta Pers hükümdarlığı başladı. Pers kralı I. Darius zamanında Anadolu'daki istila edilmiş şehirler idari bölümlere ayrıldı. Maraş şehri de Kapadokya Satraplığı'nın (eyalet) sınırları içinde kaldı.

Pers ordularının MÖ 333 yılında Büyük İskender'in ordularına yenilmesi üzerine Maraş Makedonya Kralı Büyük İskender'in eline geçti. Büyük İskender MÖ 323 yılında ölünce Maraş bir süre İskender'in generallerinden Selefkus'un kurduğu Selefkus Devleti'nin elinde kaldı.

MÖ 64 yılına kadar Selefkuslara bağlı kalan Maraş, bu krallığın merkezi Antakya'nın Romalılar tarafından alınmasıyla Roma'nın eline geçti. Maraş'ta Roma hâkimiyetinin kurulmasıyla birlikte şehrin ismi de Germanicia veya Kaisareia Germanicia olarak değiştirilmiştir.

Roma İmparatorluğu'nun MS 379 yılında İmparator Theodosius tarafından Doğu ve Batı olmak üzere ikiye ayrılması neticesinde Maraş Doğu Roma yani Bizans İmparatorluğu'nun sınırları içinde kaldı (Doğan, 1999:XII).

MS 395 yılında başlayan Bizans Dönemi, MS 632 yılında Maraş'ın İslam hâkimiyetine geçmesine kadar sürdü. Ancak VII. yüzyıl ortalarından X. yüzyıl sonlarına kadar Müslümanlarla Bizanslılar arasında hâkimiyet mücadelesi yaşanmıştır. Bu yüzyıllarda Bizanslılarla Araplar arasında birkaç defa el değiştiren Maraş, Arap-Bizans nüfuz mintikaları arasındaki sınır bölgesinde zaman zaman rakip devletlerin faydalandıkları önemli bir üs ve stratejik bir bölge olmuştur. Bu konumundan dolayı sık sık tahribata uğrayan şehir, Suriye'nin



Fotoğraf 1.3: Asur Sınır Taşı



Fotoğraf 1.4: Germanicia Mozaikleri

hemen güneyinde iç Anadolu'ya açılan bir kapı olması nedeniyle stratejik önemine binaen her defasından yeniden canlanıp kalkınmıştır (Doğan, 1999:XII).

MS VII. yüzyılın ortalarından itibaren X. yüzyılın ortalarına kadar Müslümanların idaresinde kalan Maraş, Kuzey Suriye'de kurulan Hamdanoğulları Beyliği'nin zayıflamasından sonra 962 yılında Bizans İmparatorluğu'nun eline geçti. Selçuklular tarafından fethedilinceye kadar Hristiyanların elinde kaldı. Bizans İmparatorluğu döneminde, İmparator III. Leon'un Maraş doğumlu olması nedeniyle şehre Krallar Şehri adı verildi.

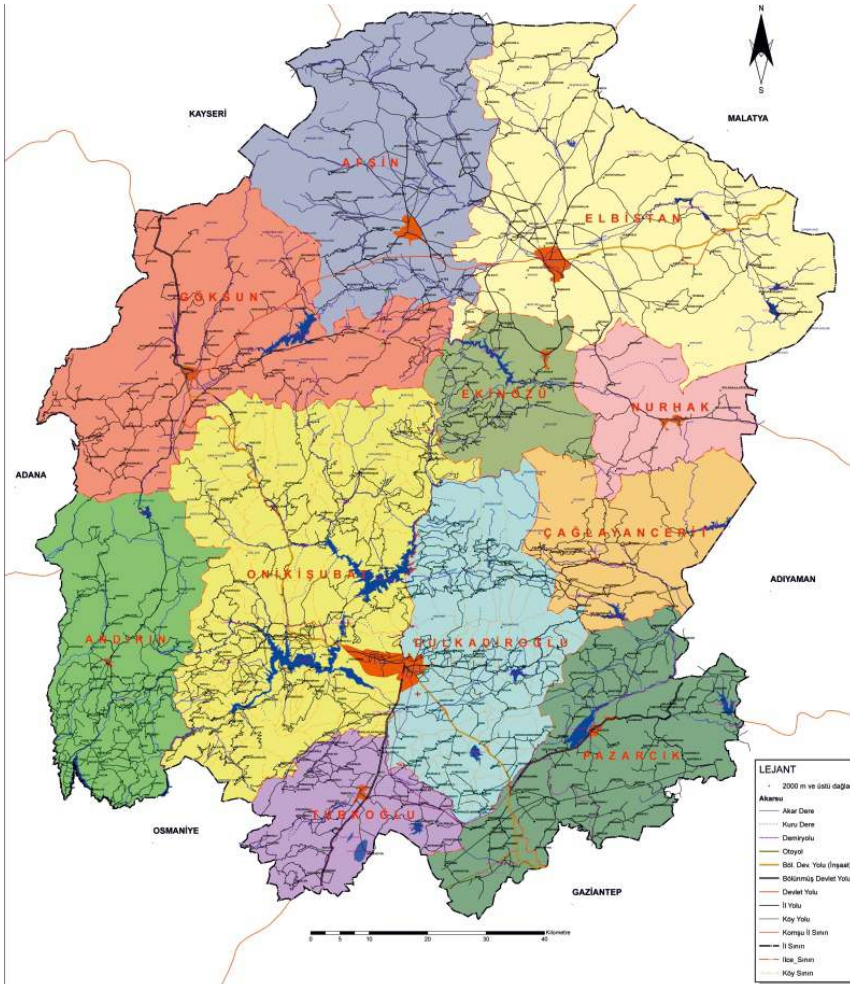
Maraş ve çevresi, Selçuklu Sultanı Melikşah'ın emirlerinden Boldacı tarafından 1086 yılında Bizanslılardan geri alındı ve 1086-1097 yılları arasında Maraş ve Elbistan bölgesini içine alan bir beylik kuruldu. 1098 yılından itibaren sık sık Selçuklu, Bizans, Danişmendli arasında el değiştiren Maraş ve çevresi, XIII. yüzyıldan sonra Anadolu Selçuklu Sultanlığı'na bağlandı.

XIV. yüzyılın ilk yarısında Maraş ve çevresi Zülkadirli Türkmen hanedanının hâkimiyetine geçti. 1337 yılında Türkmen aşireti reisi Zülkadiroğlu Karacabey, Maraş ve Elbistan bölgesinde bir beylik kurdu. 180 yıl devam eden Zülkadiroğlu (Dulkadiroğlu) Beyliği, Osmanlıların, Anadolu'da sınırlarına kattıkları son beyliktir. Dulkadiroğlu Beyliği; Kırşehir-Bozok-Kayseri-Pınarbaşı, Elbistan, Harput-Maraş- Kadirli- Antep gibi geniş bir alanda hâkimiyet sürmüştür.

Yavuz Sultan Selim, 1514 yılında kazanılan Çaldıran Zaferi'nden sonra Dulkadiroğlu Beyliği'ni ortadan kaldırmak için harekete geçti. 13 Haziran 1515 tarihinde Göksun yakınlarındaki Turna Dağı'nda Osmanlılar ile Dulkadirliiler arasında yapılan savaşta Alaüddevle Bey yenildi. Böylece Dulkadiroğlu Beyliği fiilen sona erdi. Dulkadirli Beyliği'nin önemli merkezlerinden olan Maraş, Yavuz Sultan Selim'in 1515'te beyliği Osmanlı'ya katmasından sonra Malatya, Gaziantep, Zülkadriye, Sümeysat sancaklarını içine alan Beylerbeyilik hâline getirildi ve önemli bir eyalet merkezi olarak kaldı. 1840 yılında şehrin idari yapısı kazaya (ilçe) dönüştürüldü. 1866'dan itibaren, Halep vilayetine bağlanarak Elbistan, Göksun, Pazarcık ve Andırın kazalarını içerisine alan Maraş sancağı hâline getirildi. Maraş, 1908 yılında Halep vilayetinden ayrılarak müstakil mutasarrıflık oldu.



Fotoğraf 1.5: Eshabı Kehf Külliyesi



Yeryüzü şekilleri genellikle Güneydoğu Torosların uzantıları olan dağlarla bunlar arasında kalan çöküntü alanlarından oluşmaktadır.

Dağlar: Kahramanmaraş topraklarının %59,7'sini dağlar oluşturmaktadır. Genellikle Güneydoğu Torosların uzantıları olan bu dağların en büyükleri şunlardır: Ahır Dağı (2.443 m), Engizek Dağı (2814 m), Çimen Dağı (2.259 m), Berit Dağı (3.014 m), Nurhak Dağları (3.090 m), Salavan Dağı (2.370 m), Delihöbek Dağı (2.227 m), Koç Dağı (2.547 m) ve Binboğa Dağları (2830 m).

Platolar: Alanının %24'ünü kaplayan platolar, daha çok kuzeyde toplanmıştır. Güneydoğu Torosların kuzeye açılan kollarından olan ve Afşin'i batıdan kuşatan Binboğa Dağları, doğuya doğru plato ve yaylalara dönüşmektedir.



Fotoğraf 1.8: Kahramanmaraş Genel Görünüm (KBB)

Elbistan Ovası'nı kuzeyden ve doğudan sınırlayan dağların yüksek kesimleriyle Maraş Ovası'nın güney ve doğusunda platolar yer almaktadır. Çalıpalma, Üçkuyu, Yavşan, Binboğa, Başkonuş, Gonan, Yedikuyu, Mazgaç, Çokak, Beşbucak, Karagöl ve Çevirmi ilin başlıca yaylalarıdır.

Ovalar: Arazi yüksekliği 350 metreden 3.000 metreye kadar çıkan ilde geniş ovalar vardır. Ovalar il alanının %16,3'lük bir bölümünü kaplamaktadır. Ceyhan vadisi boyunca sıralanan bu ovaların başlıcaları Elbistan, Kahramanmaraş ve Göksun Ovalarıdır.

Diğer ovalar ise Sağlık (Gâvur), Afşin, Andırın, Mizmilli, Narlı ve İnekli Ovalarıdır.

Akarsular: Hidrografik açıdan en önemli akarsu Ceyhan Nehri'dir. Ceyhan Nehri'nin ilk kaynak yerleri Elbistan Ovası'nı çevreleyen dağlardır. Uzunluğu 509 km'dir. Orta Toroslarda Nurhak Dağı'ndan Söğütlü Deresi adı ile çıkar. Hurman ve Göksun Çaylarının birleşmesinden sonra Ceyhan adını alır. Engizek ve Ahır Dağlarındaki boğazlardan geçerek Çukurova'ya girer. Misis tepelerini çevirdikten sonra İskenderun Körfezi'ne dökülür. Ceyhan Nehri'nin bir diğer kolu ise 150 km uzunluğundaki Aksu Çayı'dır.

Kahramanmaraş ilinde Ceyhan Nehri ve Aksu Çayı dışında kalan sular genellikle Ceyhan'ın kolları olan küçük akarsulardır. İldeki diğer akarsular arasında Göksun Çayı, Deliçay, Erkenez Çayı, Körsulu Çayı, Peynirdere, Kerhan, Geben, Nurhak, Söğütlü, Hurman, Üngüt, Mismilli, Göksu ve Gökpinar gibi akarsular sayılabilir.

Göllere: Kahramanmaraş ilinde doğal göl yoktur. Buna karşılık ilde özellikle Ceyhan Nehri üzerine yapılmış çok sayıda baraj ve baraj gölü vardır.



Fotoğraf 1.9: Sır Barajı Gölü

İklim: Kahramanmaraş'a genel olarak bozulmuş Akdeniz iklimi hâkimdir ve sıcaklık kış aylarında azalırken yaz aylarında artar.

Merkezde yer alan Maraş Ovası ve çevresi Akdeniz iklim özelliği gösterir. Kuzeye doğru artan yükseltinin de etkisiyle Göksun, Afşin ve Elbistan ilçelerinde yaz-kış sıcaklık farkı artar ve yağışlar ilkbahar ayına kayarak karasal iklim etkili olur. Doğudaki Pazarcık ilçesinde Güneydoğu Anadolu iklim özellikleri görülür.

Bitki Örtüsü: Kahramanmaraş'ın doğal bitki topluluğu orman, maki ve bozkırlardır. İl, coğrafi olarak çok dağlık ve engebeli bir yapıya sahip olduğu için bitki örtüsü bölgeden bölgeye farklılık göstermektedir. İl yüzölçümünün %34'ü ormanlardan oluşmaktadır. Yöre ormanlarında kızılçam, karaçam, sedir, ardıç, köknar, gürgen, kayın vb. ağaç türleri bulunmaktadır. İlin güney ve güneybatı kısımları Doğu Akdeniz Bölgesi'nde olduğu için bitki örtüsü maki topluluğu biçimindedir.

Ulaşım: Kahramanmaraş Çukurova'yı Anadolu'ya bağlayan demiryolu hattının kuzeyinde ve Güneydoğu'yu Anadolu'ya bağlayan karayolu üzerinde yer alır. İlde ulaşım karayolu, demiryolu ve havayolu ile sağlanmaktadır. Kentin; Akdeniz, İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgeleriyle güçlü bir karayolu bağlantısı vardır.

Şehrin, ilçeleriyle bağlantısı karayolu ile yapılmaktadır. Şehir merkezinden ilçelere olan uzaklığı şöyledir: Afşin 130 km, Andırın 70 km., Elbistan 146 km, Çağlayancerit 64 km, Ekinözü 153 km, Göksun 64 km, Nurhak 136 km, Pazarcık 48 km, Türkoğlu 26 km.

1.3.KAHRAMANMARAŞ'IN İDARİ VE NÜFUS YAPISI

1.3.1. Geçmişten Günümüze Kahramanmaraş'ta İdari Yapı

Kahramanmaraş, tarih boyunca birçok devletin ve medeniyetin önemli bir yerleşim merkezi olmuş; bazen başkent, bazen eyalet merkezi, bazen kaza (ilçe), bazen vilayet olarak farklı idare yapısıyla günümüze kadar gelmiştir.

Kahramanmaraş'ta ilk siyasi yapılanma Geç Hitit Dönemi'nde (MÖ 1180-700) oluşmuştur. Geç Hitit krallıklarından Gurgum burada kurulmuş ve krallığın başkenti, Markasi (Maraş) şehri olmuştur. Sonraki dönemlerde Urartu, Asur, Pers, Roma, Bizans, Emevi, Abbasi, Büyük Selçuklu devletlerinin hâkimiyetinde şehir olarak idari yapısı devam etmiştir.

Büyük Selçuklu Devleti emirlerinden Emir Buldacı, Maraş'ı 1086 yılında fethetti ve 1086-1097 yılları arasında Maraş ve Elbistan bölgesini içine alan bir beylik kurdu. II. Anadolu Beylikleri Dönemi'nde Maraş ve Elbistan bölgesinde “Dulkadiroğlu Beyliği” kuruldu. Bu beyliğin başkenti 1507 yılına kadar Elbistan iken 1507 sonrasında savunması daha kolay olduğu için Maraş'a taşındı.

1515 yılında Osmanlı Devleti ile yaptığı Turna Dağı Savaşı'nda ağır bir yenilgi alan Dulkadiroğlu Beyliği Osmanlı Devleti'ne bağlandı ve Osmanlı Devleti tarafından atanan valilerce yönetildi. 1522 yılında kurulan Zülkadriye eyaletinin merkezi oldu.

Evliya Çelebi, eski bir eyalet olan Maraş'ın Zülkadriye tahtı olduğunu yazar. Ayıntap, Malatya, Niğde, Kars ve Samusad'ın Maraş'a tabi sancaklar olduğunu belirtir (Doğan, 1999:11).

Osmanlı Döneminde “Dulkadir Eyaleti” olarak anılan şehrin ismi 1831 yılında “Maraş” olarak değiştirildi. 1850 yılında Maraş, Adana vilayetine bağlı bir sancak oldu. 1866'da ise Halep eyaletine bağlı bir “sancak”, yani il hâline getirildi. 1915 yılında ise Maraş il merkezi Halep eyaletinden ayrılarak bağımsız sancak hâline geldi. Bu sancağa Pazarcık, Elbistan, Zeytun ve Andırın kazaları bağlandı.

Maraş 1923 yılında il olarak yapılandırıldıktan sonra Elbistan, Andırın, Göksun ve Pazarcık ilçeleri; 1944 yılında Afşin, 1960 yılında Türkoğlu, 1987 yılında Çağlayancerit, 1990 yılında Ekinözü ve Nurhak ilçeleri Kahramanmaraş'a bağlandı. Kahramanmaraş, 2012 yılında Büyükşehir Belediyesi oldu ve il merkezinde Onikişubat ve Dulkadiroğlu ilçeleri oluşturularak ilçe sayısı 11'e çıkartıldı (Avcı, 2020:65).



Fotoğraf 1.10: Kahramanmaraş Genel Görünüm

1.3.2. Kahramanmaraş'ın Nüfus Yapısı

M 1870 yılı Halep Vilayet Salnamesi'nde Maraş kazasının genel nüfusu 79.554 olarak görülmektedir. Bu nüfusun 356'sını Musevi ve Kıbtîler, 16.952'sini Hristiyanlar, 62.233'ünü ise Müslümanlar oluşturmaktadır (Öztürk, 2006:158). Şehrin nüfusu 1891 yılından sonra azalmaya başlamıştır. Nüfus, 1912 yılında 25.000 kişiye düşmüş, 1916 yılında artış göstererek 32.704 kişiye çıkmıştır. İlk nüfus sayımının yapıldığı 1927 yılında ise şehrin nüfusu 25.982 kişi olarak tespit edilmiştir (Gülbüz, 2001:191).

2019 yılı TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) verilerine göre Kahramanmaraş'ın il genel nüfusu 1 .154.102 kişidir. Bu nüfusun 586. 616'sı (%50,83) erkek, 567. 486'sı (%49,17) kadındır. İl nüfus büyüklüğü açısından ülke genelinde 18. sırada yer almaktadır.

Şehirde 2019 yılı itibariyle yıllık nüfus artış hızı %0,8 oranında olmuştur.

2019 yılı itibariyle ilin nüfus yoğunluğu (kilometrekareye düşen insan sayısı) 79'dur. Ortalama hane halkı büyüklüğü 3,84, net göç hızı (binde) -7,79'dur.

Tablo 1.1: Yıllara Göre Kahramanmaraş Nüfus Bilgileri

Yıl	Nüfus	Erkek	Kadın	Artış Hızı	Nüfus Yoğunluğu
2019	1.154.102	586.616	567.486	%0,81	79 km ²
2018	1.144.851	580.410	564.441	%1,53	79 km ²
2017	1.127.623	572.111	555.512	%1,35	78 km ²
2016	1.112.634	565.816	546.818	%1,46	77 km ²
2015	1.096.610	556.607	540.003	%0,70	75 km ²
2014	1.089.038	553.493	535.545	%1,24	75 km ²
2013	1.075.706	546.943	528.763	%1,18	74 km ²
2012	1.063.174	539.998	523.176	%0,85	73 km ²
2011	1.054.210	534.845	519.365	%0,90	73 km ²
2010	1.044.816	528.711	516.105	%0,71	72 km ²
2009	1.037.491	526.401	511.090	%0,80	71 km ²
2008	1.029.298	521.728	507.570	%2,48	71 km ²
2007	1.004.414	506.711	497.703	%2,10	69 km ²

Kahramanmaraş, Türkiye geneline göre daha genç bir nüfus yapısına sahiptir. İlde toplam nüfus içinde, 15-64 yaş grubunda bulunan çalışma çağındaki nüfusun oranı %73,45'tir.

Kahramanmaraş'ta merkez ilçeler dahil 11 ilçe bulunmaktadır. İlçelerin nüfus durumu Tablo 1.1'de verilmiştir.

T Ü İ K H a t a y B ö l g e Müdürlüğünün, kamuoyu ile paylaştığı "Sayılarla Türkiye TR 63 Hatay Kahramanmaraş Osmaniye" adlı verilerinde 2019 yılında Kahramanmaraş ilinin ortalama hane halkı büyüklüğü 3,8 olarak tespit edilmiştir (Gökçe, 2020: 7). Bu oran Türkiye ortalamasının (3,4) üzerindedir. 2018 yılı itibariyle aldığı göç binde 33,6 verdiği göç ise 33,7'dir. (Gökçe, 2020:9). Kahramanmaraş'ın aldığı ve verdiği göç dengeli sayılacak seviyededir.

Tablo 1.2. TÜİK Verilerine Göre 2019 Yılı İlçeler Bazında Kahramanmaraş'ın Nüfusu

İlçe	İlçe Nüfusu	Nüfus Yüzdesi
Onikişubat	431.848	%37,42
Dulkadiroğlu	222.673	%19,29
Elbistan	141.534	%12,26
Afşin	80.447	%6,97
Türkoğlu	77.112	%6,68
Pazarcık	69.097	%5,99
Göksun	52.255	%4,53
Andırın	32.503	%2,82
Çağlayancerit	23.133	%2,00
Nurhak	12.279	%1,06
Ekinözü	11.221	%0,97

İlçe düzeyinde incelendiğinde Kahramanmaraş'ta en fazla nüfusa sahip olan ilçenin 431.848'lik nüfusuyla Merkez Onikişubat ilçesi olduğu görülmektedir. Bu oran toplam il nüfusunun %37,42'sini oluşturmaktadır. Diğer merkez ilçe Dulkadiroğlu da 222.623 kişilik nüfusuyla il nüfusunun %19,29'unu oluşturmaktadır. Şehir nüfusunun yarısından fazlasını barındıran bu iki ilçedeki nüfus yoğunluğu sürekli olarak okul ve derslik ihtiyacı oluşturmaktadır.

İl nüfusunun %28'i 0-14 yaş grubunda, %63,9'u 15-64 yaş grubunda ve yaklaşık %8,1'lik bir kısmı ise 65 ve üzeri yaş grubunda yer almaktadır. Bu durumda Kahramanmaraş işgücü potansiyeli %63 civarındadır.

TÜİK verilerine göre 2019 yılı Kahramanmaraş nüfusunun yaş gruplarına göre dağılımı Tablo 1.3'te verilmiştir.

Tablo 1.3. TÜİK verilerine göre 2019 Yılı Kahramanmaraş
Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yıl	Yaş Grubu	Nüfus	Nüfus Yüzdesi
2019	0-4 Yaş	102.016	% 8,84
2019	5-9 Yaş	109.966	% 9,53
2019	10-14 Yaş	110.788	% 9,60
2019	15-19 Yaş	103.339	% 8,95
2019	20-24 Yaş	88.528	% 7,67
2019	25-29 Yaş	80.731	% 7,00
2019	30-34 Yaş	83.597	% 7,24
2019	35-39 Yaş	88.218	% 7,64
2019	40-44 Yaş	76.727	% 6,65
2019	45-49 Yaş	70.372	% 6,10
2019	50-54 Yaş	54.714	% 4,74
2019	55-59 Yaş	51.087	% 4,43
2019	60-64 Yaş	40.428	% 3,50
2019	65-69 Yaş	32.345	% 2,80
2019	70-74 Yaş	25.415	% 2,20
2019	75-79 Yaş	17.084	% 1,48
2019	80-84 Yaş	10.015	% 0,87
2019	85-89 Yaş	6.147	% 0,53
2019	90+ Yaş	2.585	% 0,22



Fotoğraf 1.11: Kahramanmaraş'ta Bir Tekstil Fabrikası

1.4. KAHRAMANMARAŞ'IN EKONOMİSİ

Kahramanmaraş'ın ekonomik yapısı, Cumhuriyet'ten 1980'li yıllara kadar genellikle tarım, hayvancılık ve küçük el sanatlarına dayalı olarak gelişmiştir. İlde sanayileşme, genel itibarıyla tekstil sektörü alanında gerçekleşmiştir. Bununla birlikte, geçmişten gelen küçük el sanatlarından bakırcılık ve alüminyumculuğun uzantısı olarak çelik mutfak eşyaları sektörü de aynı sanayileşme eğiliminden payını oldukça önemli ölçüde almıştır.

Kentin en önemli sektörlerinden biri olan toz ve pul bibercilik de sanayileşmeye paralel olarak gelişme eğilimindedir. Kahramanmaraş'ın ün kazanmasını sağlayan dondurmacılık sektörü en hızlı gelişen sektörler arasındadır.

Kuyumculuk, Kahramanmaraş ekonomisinde önemli bir sektör hâline gelmiş geleneksel el sanatlarından biridir. Yılda 12 ton altın işleyen Kahramanmaraş, altın işleme kapasitesi bakımından Türkiye'nin ikinci ilidir.

Kahramanmaraş'ta nüfusunun %19,5'i tarımda, %26,8'i sanayide, %53,7'si ise hizmet sektöründe çalışmaktadır. Ürettiği enerji bakımından Türkiye'nin en büyük termik santrali olma özelliği taşıyan Afşin-Elbistan Termik Santrali, hem bölge insanlarına iş imkânı sağlamakta hem de bölgede nüfusun artmasına neden olmaktadır.

Kahramanmaraş il sınırları içinde bulunan iki çimento fabrikası ve kâğıt fabrikası da il ekonomisine önemli katkı sağlamaktadır.

İklim bakımından özellikle güney kısımlarının ılıman, yeryüzü şekillerinin %26'sının tarıma elverişli, su kaynaklarının zengin olduğu Kahramanmaraş'ın ekonomisinde tarımın önemli bir payı vardır. İlde tarım ürünlerinde en geniş alanı hububatlar (buğday, arpa, mısır, çavdar), endüstriyel bitkiler (pamuk, şeker pancarı, ayçiçeği) ve baklagil kaplamaktadır.

II.BÖLÜM
CUMHURİYET ÖNCESİ
OSMANLI DEVLETİNDE VE MARAŞ'TA EĞİTİM

2.1. OSMANLI DÖNEMİ KLASİK EĞİTİM SİSTEMİ VE ÖRGÜN EĞİTİM KURUMLARI

Kahramanmaraş'ta eğitim faaliyetlerini “Cumhuriyet Öncesi” ve “Cumhuriyet Sonrası” olmak üzere iki ana başlıkta ele alacağız.

Maraş'ta, Cumhuriyet öncesindeki eğitimi Selçuklular döneminden başlatmak mümkündür. Ancak Selçuklular döneminde yapılan yapılar zamanla yıkılmış, harabeye dönüşmüştür. Günümüze kadar ayakta kalan tek eser çeşitli zamanlarda onarım gören Eshab-ı Kehf Külliyesi'dir. Maraş merkezdeki Şekerli Camii'nin kitabesi ile Moğollar tarafından yıkılan Elbistan Ulu Camii'nin kitabesi Selçuklu izleri taşıyan diğer iki dinî-eğitim kurumudur.

Cumhuriyet öncesi Selçuklu, Dulkadiroğlu ve Osmanlı dönemlerinde örgün eğitim sıbyan mektepleriyle medreselerde yapılmış, Osmanlının son dönemlerinde bu okullara rüştiye, idadî, darülmuallimin gibi yeni okullar eklenmiştir.

Osmanlı Devleti çok uluslu bir yapıya sahip olduğu için millet kavramı devlet için etnik bir manadan öte dinî bir anlam taşımaktaydı. İslam diniyle bütünleşen devlet kurumlarında dinin etkisi oldukça fazladır. Osmanlı Devleti, diğer İslam ülkelerinden örnek aldığı resmî kurumları kendi örfi hayatındaki değişik öğelerle de kaynaştırarak Osmanlı Devleti'ne has bir özellik kazandırmıştır. Devlet adamları ve halkın ileri gelenleri tarafından yaptırılarak vakıflarla desteklenen okullarda yaygın bir eğitim verilmiş, çocuklar İslam terbiyesine göre yetiştirilmişlerdir (Boy, 2016:28).

Osmanlı Devleti'nde eğitimi iki döneme ayırmak mümkündür. Birinci dönem klasik Osmanlı düzeni olarak adlandırılan dönemdir. Bu dönemin özellikleri önceki dönemle benzerlik gösterir. İkinci dönem ise batılılaşma akımının görüldüğü dönemdir.

2.1.1. Osmanlı Dönemi Klasik Sistem Eğitim ve Öğretimi

Osmanlı Devleti'nde eğitim, kendinden önce kurulmuş olan Türk Müslüman devletlerinden etkilenecek temellendirilmiştir. Başlangıçta Osmanlı Devleti'nde eğitim denilince akla sıbyan mektepleri, medreseler ve Enderun Mektebi gelmektedir (Akyüz, 2008).

2.1.1.1. Sıbyan Mektepleri

İlk eğitimi vermek üzere tesis edilen ve Karahanlı, Selçuklu ve Osmanlı Türkleri tarafından *sıbyan mektebi* olarak adlandırılan eğitim kurumları, Osmanlı Döneminde *mahalle mektebi*, *muallimhane*, *taş mekteb*, *mekteb-i ibtidaiyye* gibi adlarla da anılmışlardır. 4-11 yaşlarındaki çocuklara sabi denildiği ve bu yaş grubundaki çocuklar öğrenim gördüğü için yaygın olarak bu kurumlara sıbyan mektebi denilmiştir. Toplumda önemli bir yeri olan sıbyan mektepleri bu mektebin etrafında ikamet eden insanlarca vakıf sistemi anlayışı etrafında yüz yıllarca ayakta durmuştur.

Bilinen ilk Osmanlı sıbyan mektebi Sahn-ı Seman ve Tetimme Medreseleriyle birlikte Fatih Sultan Mehmet zamanında yaptırılmıştır. Hemen her mahallede bulunan sıbyan mektepleri, isteğe bağlı olarak 4-7 yaşından 10-12 yaşlarına kadar kız ve erkek çocukların birlikte gittiği, temel dinî bilgilerin (ilmihal, Kur'an), toplumsal kuralların öğretildiği, hocaların bilgi, ilgi ve yeteneklerine göre güzel yazı, basit matematik, hat gibi başka ilimlerin de öğretildiği eğitim kurumlarıdır.

Geleneksel eğitim öğretim yönteminin uygulandığı sıbyan mekteplerinde disiplin esastır ve temel öğrenme yöntemi ezberdir. Programlanmış bir eğitim zamanı yoktur.

Çocukların mektebe getirildikleri ilk gün oldukça önemli görülür. Özellikle varlıklı aileler “*amin alayı*” adı verilen gösterişli törenler yaparlardı. Bu tören, sünnet merasimlerini andıran son derece özgün ve gösterişli bir eğitim ritüelidir.

Mahalle mektepleri çoğunlukla caminin de içinde yer aldığı vakfın ve külliye'nin bir parçasıydı. Dolayısıyla mahalle mektepleri devlet okulları olmayıp ulemanın elinde özerk diyebileceğimiz bir statüdeydi (Gündüz, 115).

Sıbyan mekteplerinin koordine edildiği, program ve işleyişinin kontrol edildiği bir merkez, idari yapı hiçbir zaman olmamıştır. Bu okullar büyük ölçüde sivil karakterlidir ve çoğunlukla da külliyelerin bir parçası olarak yapılmışlardır (Gündüz, 114).

Sıbyan mektebini bitirmiş olmak için Kur'an'ı en az bir defa hatmetmiş bulunmak gerekirdi.

Mahalle mektebinden başarıyla mezun olup hocası tarafından takdir edilen çocuklar, ailelerinin de desteğiyle kasaba ya da büyük şehirlerdeki bir medreseye gönderilirdi. Burada hocanın referansı çok önemliydi. Taşra merkezlerinde bulunan hariç medreselerinde ve İstanbul'daki dâhil medreselerinde okuyup mezun olanlar kadı, müftü, müderris ya da başka üst düzey devlet makamlarına ulaşabilirlerdi (Gündüz, 115).

1824 yılında ilköğretim zorunlu yapılmış ve her şeyden evvel “dinî zaruretlerin öğretilmesi” ile sınırlandırılmıştır. 1850'lerden itibaren devlet ilköğretim kademesini denetim altına almak için pek çok girişimlerde bulunmuş ve reform yanlılarına destek vermiş ise de devletin yıkılmasına dek ilköğretim tam olarak denetim altına alınamamıştır (Demirtaş, 2007:182).

Sıbyan mekteplerinin eğitim süresi 1846 tarihli tezkirede 4 yıl olarak belirlendi. Çoğunlukla cami ve mescitlerin yanında vakıflar veya hayırseverler tarafından yaptırılan sıbyan mekteplerinin masrafları okulu yaptıranlar veya vakıflar tarafından karşılanırdı. Sıbyan mektebi öğretmenleri genellikle mahallenin cami imamı veya müezzinlerinden oluşurdu, eşleri de kız öğrencilere öğretmenlik yapabilirlerdi (Demirtaş 2007:182). Bu mekteplerin hocasına *muallim*, yardımcısına *halife (kalfa)*, öğrencilerine de *talebe, sûhte, tilmîz, puser* veya *şâkird* adı verilmekteydi. Mekteplerde kız ve erkek çocuklar birlikte eğitim yaptıkları gibi erkek veya kız çocuklarına ait sıbyan mektepleri de vardı.

Öğrenciler, tabanı hasır döşeli dershanede, kendilerinin evden getirdikleri minderler üzerinde diz çökerek otururlar ve önlerinde de birer rahle bulunurdu. Öğretmenin rahlesi ise öğrencilerin görebileceği yüksekçe bir yerde olurdu.

Okullarda eğitim sabahleyin erkenden başlar, ikindiye kadar devam ederdi. Öğle zamanı yemek ve namaz için ara verilirdi. Düzenli bir teneffüs saati bulunmazdı. Hoca bir kısım talebe ile ilgilenirken diğerleri serbest kalır, isteyen ders çalışır, isteyen başka şeylerle meşgul olurdu.

Mektebe yeni başlayan çocuğun eline, Arapça harekeli Kuran metnini okuması için rehberlik edecek *elifbâ (alfabe)* kitabı verilir ve bireysel bir öğretim usulüyle okumanın esasları öğretilmeye çalışılırdı. Harfler öğretilirken hece başta gelirdi. Harfleri çeşitli tekerlemelerle öğreten muallimler de vardı (Türk Ansiklopedisi 1980:509).

Elifba tekerlemesine örnek:

Elifdeğnek gibi, be börek gibi (veya tekne gibi), te de ona benzer, se de ona benzer. Cim karnı yarık, ha da ona benzer, hı da ona benzer. Dal beli bükük, zel ona benzer. Ra orak gibi, ze ona benzer. Sin üç dişli, şın ona benzer. Sad sandık gibi (veya badem gözlü) dad ona benzer. Tı tavşan kulaklı (veya eli değnekli), zı ona benzer. Ayın ağzı açık, gayın ona benzer. Fe kuzu başlı, gaf koyun başlı, kefkalem kaşlı, lam çengel gibi, mim çomak gibi, nun çanak gibi, vav koç başlı (veya bir gözlü), he iki gözlü, ye yılan gibi (Ayşe Avcı, Kur'an Hocası).

Tanzimat Dönemi'nde, sıbyan mekteplerinde yönetimin başıboşluğunu, öğretimin süre ve niteliğini düzenleme yolunda çalışmalar yapıldı. 1847 yılında sıbyan mektepleri için yönetmelik yapıldı. Bu

yönetmeliğe göre yedi yaşına basan çocukların sıbyan mektebine alınacağı; çağ nüfusunun okula devamının zorunluluğu ve okul süresinin dört yıl olduğu, başarısız öğrenciler için bu sürenin üç yıl daha uzatılabileceği yer almaktadır (Başaran, 1994). II. Abdulhamit döneminden itibaren eğitim kurumlarının ıslahı çalışmaları doğrultusunda 1862 yılından sonra yeni açılan sıbyan mekteplerinin adı “mekatib-i ibtidâi” (iptidai mektepler) olarak değiştirilmeye başlandı. Bu okullar Maarif Nezaretine bağlandı. Eğitim süreleri üç yıl, köy okullarının eğitim süreleri ise dört yıl olarak belirlendi. Önceden açılmış olan okullara sıbyan mektepleri denmeye devam edildi.

1868 yılında, İstanbul’da “Daru’l-Muallimin-i Sıbyan” adında okul açılıp, sıbyan mekteplerine öğretmen yetiştirme adına önemli bir adım atıldı.

Sıbyan mekteplerinde, 1869 yılında çıkartılan Maarif-i Umûmiye Nizamnâmesi ile düzenlemeye gidildi. Bu nizamname her köy ve kasabada en az bir mektep açılmasını, mekteplerin inşa, tamir ve öğretmen masraflarının ilgili toplum tarafından karşılanmasını, öğretmenlerin nizamnâmeye göre seçilip atanmasını, öğrenim süresinin 4 yıl olmasını zorunlu hâle getiriyordu.

1891 yılında şehirdeki iptidâilerin ders dağıtım programı aşağıda verilmiştir (Baltacı 2002:455)

Tablo 2.1. 1891 Yılında Şehir İptidâileri Ders Dağıtım Çizelgesi (Baltacı 2002:455)			
Dersler	I.Yıl	II.Yıl	III.Yıl
Elifba	12	-	-
Kur'an	12	6	5
Tecvid	-	2	2
İlmihal	2	3	3
Ahlak	-	2	2
Sarf-ı Osmanî	-	-	2
İmla	3	3	2
Kıraat	3	2	1
Tarih-i Osmanî	-	-	1
Coğrafya-i Osmanî	-	2	2
Hesap	1	2	2
Hüsn-i Hat	1	2	2

19. yüzyıldan itibaren eğitimin kurumsallaşması çabaları başlamış ve bir bakanlık örgütü ortaya çıkmıştır. Daha sonra ilköğretim, orta ve yüksek öğretim genel müdürlükleri kurulmuş, böylece aşamalı bir şekilde örgüt yapısı oluşmaya başlamıştır.

Sıbyan mekteplerinin devlet tarafından bir denetimi olmayışı, ülkede ortak bir eğitime tabi tutulmayışı ve bu okullarda öğretmenlik yapacak eğitimcilerde standart vasıflar bulunmayışı bu kurumların sonraki yıllarda gelişen dünyaya ayak uyduramamasına neden olmuştur.

Cumhuriyetin ilanından sonra 3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile sıbyan mekteplerinin eğitimine son verildi ve yerine ilköğretim okulları geliştirildi.

2.1.1.2. Medrese Eğitimi

Arapça bir kelime olan medrese, ders verilen yer anlamına gelmektedir. İslamiyet'in doğuşuyla birlikte cami ve mescidlerin yanında dinî bilgilerin öğretildiği eğitim merkezleri olarak kurulmuştur.

Medreselerin cami derslerinden bağımsız olarak örgütlü bir eğitim-öğretim hâline gelmesi XI. yüzyılda İran'da, Nişabur'da başlamıştır. Kendisinden sonrakilere örneklik edecek en teşkilatlı ve ünlü medrese ise 1057'de Büyük Selçuklu Veziri Nizamü'l-Mülk tarafından Bağdad'da tesis ettirilen "Nizamiye Medresesi"dir (Doğan, 1997:409).

Medreseler, Türklerin İslamiyet'i kabul etmelerinden sonra kurmuş oldukları Büyük Selçuklu ve Osmanlı Devletlerinde de en önemli ve ünlü eğitim-öğretim kurumları olmuşlardır. Bağdad Nizamiye Medresesi ile başlatılan medreseler, 1470'de İstanbul'da Semaniye Medreseleri kuruluncaya kadar gerek ilmiye mensuplarının yetiştirilmesi ve gerekse devletin değişik kadrolarına kalifiye elemanlar hazırlanması görevini üstlenmişlerdir (Doğan, 1997:409).

İlk Osmanlı medresesi, Orhan Bey tarafından, 1335 yılında İznik'te yaptırılmıştır. Daha sonra, Orhan Bey, Bursa'yı aldıktan sonra, burada, "Manastır Medresesi" olarak tanınan medreseyi yaptırmıştır.

Osmanlı medreseleri en büyük teşkilata, Fatih Sultan Mehmed'in kendi adına inşa ettirdiği camide, etrafına eklettiği mektep, sekiz medrese, aşevi ve kütüphane gibi sosyal ve kültürel kuruluşlarla bir külliye haline getirdiği ve adına sayısı itibariyle önce "Medaris-i Semaniye", daha sonraları ise "Sahn-ı Seman" ismi verilen medrese ile ulaşmıştır.

Medreselerin gelişmesindeki son merhale ve en yüksek seviye ise Kanuni Süleyman zamanında küçükten büyük sınıflara doğru yükselen on iki kademeli bir sistemle teşkilatlanan "Süleymaniye Medresesi"dir. Bu medresenin kendinden öncekilerde bulunmayan bir özelliği, ordunun hekim ihtiyacını karşılamak için eklenmiş olan tıp medresesi, darü's- şifa ve riyaziyat öğrenimine mahsus dört medrese ile din dışı alanlara da kalifiye eleman yetiştiren bir kurum olmasıdır (Doğan, 1997:409).

Osmanlı fetih politikasına göre fethedilen yerlerde ilk önce cami ve yanında medrese açılması bir gelenek hâlini almıştır. Bu gelenek topluma ve devlete gerekli din ve eğitim hizmetleri yanında devlet idaresinde ihtiyaç duyulan idarî ve adlî personeli yetiştirmesine yöneliktir (İhsanoğlu1998:235).

Temel amacı, İslamî ilimleri en üst düzeyde öğretmek, toplumun yararına sunmak olan medresede temel öğrenme yöntemi ezberdi. Bunun yanında tartışma, müzakere, etkili konuşma gibi yöntemler de uygulanırdı. Temel kitaplar ciddiyetle okunur hatta ezberlenirdi. Medresede sıkı bir Arapça öğretimi yapıldı ama eğitim dili Türkçeydi. Medrese mezunları İslamî eserlerin dili olan Arapçayı çok iyi bilmek zorundaydılar. Bunun yanında fen bilimleri de ilgilenenler olurdu. Fen bilimleri ve felsefe 17. yüzyıla kadar medreselerde etkili bir şekilde öğretilirken bu tarihlerden sonra zayıflamıştır (Gündüz, 131).

Osmanlı Devleti'nde eğitim hizmetleri parasızdı. Vakıflar eğitim ve öğretimin yanında öğrencilerin iâşe ve ibate ihtiyaçlarını da karşılıyordu.

Medreseler, genellikle bir dersane ve etrafında yeteri kadar talebe hücrelerinden meydana gelmiştir. Tesis edenin anlayış ve mali gücüne göre bunların dışında imaret, kütüphane, hamam vs. ilave edilirdi. Kurucusu ister devlet büyüğü, ister başka bir şahıs olsun mutlaka her medresenin bir vakfiyesi bulunmakta ve bu vakfiyede medresenin nasıl işleyeceği ve görevlilerin alacakları ücretler gösterilmektedir (Baltacı 1976:25).

Medresenin öğretim üyesi, akademik personeli ve aynı zamanda müdürü olan *müderris*, medrese ve camide ders okutan, ders verme işiyle uğraşan hoca anlamında kullanılırdı. Zamanla görevinde çeşitli değişiklikler olsa da Cumhuriyet Devri'nde hoca, profesör adını alıncaya kadar *müderris* kelimesinin kullanılmasına devam edilmiştir (Arabacı, 1998: 30). Medrese dışında öğrencilerin de devam edebileceği ama halka açık, herkese camide ders veren *müderrise dersiam* denirdi (Arabacı, 1998:36).

Medrese eğitimi, verilen bilgilerin kapsam ve düzeyine göre iki kümede toplanmaktaydı. Birincisi sıbyan mekteplerinden sonraki eğitim basamağı olarak köylere kadar yayılan genel medreselerdi. Programlarında İslam diniyle ilgili konular yanında “ulum-ı dâhiliye” olarak anılan din dışı birimlerin de yer aldığı bu eğitim aşamasını tamamlayanlar müftü, müderris olabilmekteydi.

Semaniye ve Süleymaniye medreselerinde eğitim süresi ortalama 7-8 yıl, taşra medreselerinde 5 yıldır. Müderrislerin öğrenci sayısı 20'yi geçmezdi. Medreseler yatılıydı. Taşra müderrislerine yevmiye/günlük olarak 5-10 akçe, Fatih müderrislerine 30/50 akçe, Süleymaniye müderrislerine 60 akçe, Selimiye müderrislerine 70 akçe ödenirdi. 90-100 akçe alan müderrisler alanının yetkini, *allâme*, yani en bilgin kişisiydi. Müderris yardımcısı olan muîdler-asistanlar- 5 akçe yevmiye alır ve talebelere her konuda yardımcı olurdu.

Genel medreselerden başka dârü'l-hâdis, dâr'ül-kurrâ ve tıp medreseleri vardı. *Dârü'l-Hadîsler*, Hazreti Muhammed'in söz, fiil ve takrirlerinden meydana gelen hadislerin öğretildiği yerlerdir. Bu medreselerde hadis ile ilgili konularda derinleşmeye yönelik üst düzeyde din eğitimi veriliyordu.

Dârü'l-Kurrâlar, sıbyan mektebi veya ona eşit eğitim gördükten sonra devam edilen okullardı. Burada Kuran ezberletilir, kıraat ve maharici huruf öğretilirdi. Bu kurumlar imam, müezzin gibi din görevlileri yetiştirirdi.

Bugünün üniversiteleri olan medreselerde okutulan dersler akli ve nakli olmak üzere iki temel birime ayrılmaktaydı. Kuran, tefsir, hadis, kelam, fıkıh gibi dinî dersler naklî ilimleri; matematik, felsefe, astronomi, fizik, kimya, biyoloji, coğrafya gibi dersler de aklî ilimleri oluşturmaktaydı.

Medreseler, Osmanlı'nın gelişip büyümesine önemli derecede katkı sağladığı gibi özellikle XVII. yüzyıldan sonra başlayan yozlaşan eğitim sistemiyle de Osmanlı'nın zayıflamasına da neden olmuştur.

XVII. yüz yıldan itibaren Osmanlı Devleti'nin zayıflamaya, sosyal ve ekonomik düzenin bozulmaya başladı. Bunun sonucunda vakıf müessesesi ve bu müesseselere bağlı olan eğitim-öğretim sistemi çökmeye başladı. Medreseler ilim yuvası olmaktan çıkıp birer menfaat yuvasına dönüşmeye başladı. Tanzimat'ın ilanı ile başlayan toplumsal değişim, medreselerin önemini kaybetmesine ve yeni öğretim kurumlarının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

1914'te İstanbul medreseleri Dar-ül Hilafet-i Aliyye adı altında yeniden düzenlenmişse de kendilerini yenilemekte geç kalan bu kurumlar 1924'te kaldırılmıştır (Akyüz, 1982).

2.1.1.3. Enderun Mektebi

Osmanlı Devleti döneminde açılan okullardan biri de devlete asker ve yönetici yetiştirmek için kurulan Enderun Mektebidir. Enderun Mektebi, II. Murat zamanında kurulmuş, Fatih döneminde geliştirilmiştir. Burada eğitim gören öğrenciler, anne ve babasını kaybetmiş, devşirme

Hristiyan çocukları arasından seçilirlerdi. Bu öğrencilerin seçimi genel veya özel yeteneklerine göre yapılırdı. Sosyal, doğa ve matematik bilimlerini, beden eğitimi ve meslek eğitimi kaynaştıran dengeli bir müfredatı bulunan bu okul öğrencilere ilgi ve yeteneklerine göre alan seçme imkânı tanıyordu.

Enderun mektebi, kendine has teşkilatının oluşu, belli bir amaç için belli bir programa göre eğitim-öğretim yapması, eğitilenlerin devlet içerisinde üstleneceği görevlerin belli olması açısından yüksek bir eğitim kurumu olma özelliklerine sahipti.

Enderun Mektebi, devletin diğer kurumlarıyla paralellik arz edecek şekilde bir bozulma yaşamıştır. 1700'lerin başından itibaren zengin ailelerin çocuklarının alınması ile devşirme kuralından çıkmış ve böylece seçkin olma özelliğini yitirerek düzen ve disiplinden yoksun bir hal almıştır. Enderun Mektebi II. Meşrutiyet sonrasında 1 Temmuz 1909 yılında kapatılmıştır (Başgöz, 1995: 21).

2.1.2. Osmanlı Devleti Batılılaşma (Yenileşme) Dönemi Eğitimde Gelişmeler

Osmanlı Devleti, Batı'da kapitalizmin ortaya çıkması, Batılı devletlerin ticaret alanında avantajlı hale gelmeleri, yeni ticaret yollarının keşfi/oluşturulması ile Osmanlı ülkesinin ticaret açısından avantajlarını kaybetmeye başlaması, tımar sisteminin çözülmesi ile köylünün topraktan ayrılmaya başlaması sonucu mali ve askerî düzenin bozulması, Batı ordularının modernize edilmeye başlanması karşısında Osmanlı'nın savaşlarda ardı ardına yenilgiler alması gibi nedenlerle 17. yüzyıl sonlarından itibaren gerilemeye başlamıştır.

Osmanlı'da, askeri başarısızlıklarla birlikte yönetsel ve mali bunalım şeklinde ortaya çıkan gerilemenin fark edilmesi ve bu gerilemeye sistemin geleneksel refleksleri ile çözüm bulunamaması karşısında yenileşme (aynı anlama gelmek üzere batılılaşma) reformları gündeme gelmiştir (Soydan ve Tüncel, 2013:111).

II. Mahmut ile başladığı kabul edilen reform sürecinin amacı, Osmanlı Devleti'ni modern bir devlet hâline getirmektir. Bunu gerçekleştirmek de iyi eğitilmiş ve güvenilir memurlardan oluşan bir bürokrasi inşa edilmesi ile mümkün olacaktır. Bunun için ihtiyaç duyulan çok sayıda memurun kalemlerden sağlanması ise mümkün değildir. Yenileşme sürecinde rol üstlenmesi beklenen memurların, yenileşme politikalarına muhalefet etmesi muhtemel olan ulemanın kontrolündeki medreselerden sağlanması düşünülemeyeceği için memur yetiştirecek yeni okulların kurulması bir zorunluluk olarak değerlendirilmiştir (Findley, 1996).

3 Kasım 1839'da ilan edilen “*Gülhane Hatt-ı Hümayunu*” diğer adıyla Tanzimat Fermanı, sosyal, kültürel, askerî, sağlık, eğitim gibi bir çok alanda ıstılahların yapılmasının önünü açması dolayısıyla Türk tarihi bakımından milat sayılan bir tarih olmuştur. Bu yüzden Tanzimat Fermanı'nın ilanı eğitim için de büyük bir öneme sahiptir.

Eğitime çok önem veren, eğitim ve öğretimin çağdaş bir yapıya kavuşturulması için yakından ilgilenen Sultan Abdülmecit, 1843 yılında eğitim işlerine önem verilmesi gerektiğini şu ifadelerle dile getirmiştir: “*Bu terakkinin gerçekleşmesi gerek din işlerinde gerek dünya işlerinde cahilliğin kaldırılmasına bağlı olduğundan ulum ve fünün ve sanayi öğretimine mahsus mekteplerin kurulmasını ön planda tutulacak işlerden sayıyorum.*” (Uzunçarşılı, 1995:241).

Sultan Abdülmecit, eğitim çalışmalarının programlaştırılması için “*Meclis-i Maarif-i Muvakkat*” (Geçici Eğitim Meclisi) oluşturdu. Bu meclis, eğitimin Batı'da olduğu gibi ilk orta ve yüksek derecelere göre düzenlenmesine, sıbyan mekteplerinin ıslahına, yatılı bir darülfünûn açılmasına ve bir “*Encümen-i Daniş*” (Akademi) kurulmasına karar verdi. Bunun yanı sıra eğitim işlerini yürütmek üzere “*Meclis-i Maarif-i Umumiye*” (Genel Eğitim Meclisi) kurulmasını sağladı.

“*Meclis-i Maarif-i Umumiye*” eğitim çalışmalarının prensiplerini belirten bir kanun hazırladı. Bu kanuna göre ilköğretim mecburi ve parasız olacağı gibi ortaöğretim de parasız olacaktı. Bundan başka darülfünûn kurulacaktı. Bu hususların gereği gibi sağlanması için yeni kurulmakta olan eğitim sisteminin ulema idaresine bırakılmaması gerekiyordu. Bu sebeple ilk ve ortaöğretime nezaret etmek üzere “*Mekatib-i Umumiye Nezareti*” kuruldu (Kodaman, 1991:12).

Sıbyan mekteplerinden mezun olan öğrencilerin seviyeleri sıbyan mektepleriyle medrese arasında yer alan askerî okula gitmeye uygun değildi. Bu duruma son vermek için 1838'de sıbyan mekteplerinin bir üst kademesi olan *rüştiye mektepleri* kurulmuştur (Güven, 2013:114)

Tanzimat Dönemi'nde Türk eğitim sisteminin gelişmesine büyük bir katkı sağlayan önemli bir gelişme de *Maarif-i Umumiye Nizamnamesi*'nin 1869'da kabul edilmesidir. Bu nizamnameyle Osmanlı Devleti'ndeki bütün okullar günümüzdeki sisteme yakın bir şekilde sınıflandırılmıştır. Her öğretim kademesinde uyulması gereken kurallar maddeler halinde belirtilmiştir.

Bu nizamnameyle ilk kez vilayetlerde maarif teşkilatı kurulması ön görülmekteydi. Nizamname ile köylerde ve mahallelerde sıbyan mektebi, 500 haneli kasabalarda rüştiye, 1000 haneli kasabalarda idadi ve

vilayet merkezlerinde sultani kurulması kararı alındı. Ayrıca bu okulların üstünde “meslek” ve “ihtisas” okullarıyla Darulfünûnun yer alması ön görülmekteydi (Doğan, 2005:19).

Yine Tanzimat Dönemi'nde Fransız sistemi örnek alınarak devlet teşkilatına yönetici yetiştirmek amacıyla 1859'da “*Mekteb-i Mülkiye*” açılmıştır.

Tanzimat Dönemi, Türk eğitim sisteminde bazı konularda başlangıç olarak kabul edilebilir. İlköğretimin zorunlu hale gelmesi ve yaygınlaştırılması, öğretim yöntemlerinin yenilenmesi, dernekler ve vakıflar aracılığıyla okullaşma sürecinin başlaması, kızların eğitim hayatında yer alması, Türkçe eğitimin esas alınması bu dönemin önemini gösteren uygulamalardır (Doğan, 2005:19).

II. Abdülhamid döneminde, modern eğitim sisteminin bütün kademelerinde Tanzimat Dönemi'nde başlatılan reform girişimlerinin ciddi biçimde devam ettirildiği, eğitim sisteminin daha da merkezileştirilerek kontrolün artırıldığı görülmektedir. Nitekim 1876 Anayasası, zorunlu ve ücretsiz temel eğitimi, bir dereceye kadar modernize olmuş ve merkezileşmiş eğitim sistemi modelini teyit etmiştir (Cihan, 2004:216).

II. Abdulhamit döneminde 1876 yılında hazırlanan ve ilk Anayasa olarak kabul edilen “*Kanun-i Esasi*”nin üç maddesi eğitimle ilgilidir. İlk ikisi özel eğitim, üçüncüsü ilköğretimin zorunluluğu konusuylla ilgili maddelerdir. Bu maddeler özetle kanunlara uymak kaydıyla her Osmanlı'nın genel ve özel eğitim yapma özgürlüğü ve yetkisi vardır. Ülkedeki farklı inanışlardaki toplumların din ve inanışlarına ilişkin öğretim yöntemi ve biçimine dokunulmayacaktır. Ülkedeki tüm mektepler devletin denetimindedir. İlköğretim zorunludur.

1877 Osmanlı-Rus Savaşı sonunda ortaya çıkan sorunlar Osmanlı Hükümetinin eğitim alanında yapacağı düzenlemeleri ertelemesine neden olmuştur. Savaşın etkisi geçtikten sonra maarif teşkilatı yeniden düzenlenmiştir. 1879'da yapılan değişikliklerle Maarif Nezareti modern bir kuruluş hâline gelmiştir.

Bu dönemde yapılan değişikliklerle maarif teşkilatı son şeklini almıştır. Maarif Nezareti bünyesinde her öğretim derecesi için genel müdürlükler ve müfettişlikler meydana getirildi. Her vilayet merkezinde birer Maarif Meclisi oluşturuldu. Sancak ve kazalarda ise Maarif Meclisi Şubeleri açıldı. Ayrıca vilayetlerdeki müfettiş kadroları arttırıldı. Maarif Nezareti bünyesinde rüştiye ve idadi müdürlükleri tesis edildi (Kodaman, 1991:46).

2.1.2.1. Osmanlı Yenileşme Dönemi Eğitim Kurumları

2.1.2.1.1. İlköğretim

1869 Nizamnamesi, genel öğretimin ilk basamağı olan sıbyan mektepleri ile ilgili çeşitli yenilikler getirmişti. 1869 Nizamnamesi'nden sonra devletin ilköğretim alanında takip ettiği siyaseti; yapılacak yenilikleri kolayca uygulamak için sıbyan mektepleri dışında iptidai okulları açmak, sıbyan mekteplerini usul-u cedit üzere ders veren bir duruma getirerek 1876'da anayasaya koyulan madde ile bu okulların zorunlu hâle gelmesini sağlamak şeklinde sıralayabiliriz. Bütün bunlar ilköğretimde büyük bir atılımın olduğunu göstermektedir (Boy, 2016:44).

1881'de "*Mekatib-i Sıbyan*" idaresinin adı "*Mekatib-i İptidaiye*" olarak değiştirildi. Böylece sıbyan kelimesinin yerine kullanılan iptidai kelimesi ile yeni bir anlayış geldi.

1882'den sonra Maarif Nezareti mekatib-i sıbyaniye ve mekatib-i iptidai ikiliğini kaldırarak ağırlığı iptidai okullarına verdi ve ibtidai mektepleri öğretmenlerinin darülmuallimin-i iptidai ders şahadetnamesi almalarını istedi.

Sultan II. Abdülhamid kız okullarının niceliği kadar derslerin niteliğini de yükseltmeye çalışmıştır. İlk ve ortaokulların ders programlarına yeni dersler eklenerek kızların sağlam bir eğitim almalarının yanında çok iyi bir ev hanımı olarak yetiştirilmeleri amaçlanmıştır.

1892'de çıkan Talimatname'de İstanbul ve kasaba iptidai okullarının dört sınıflı olduğundan söz edilmesine rağmen, ders çizelgesinde yalnızca üç sınıfın dersleri yer almıştır.

Maarif Nazırı Haşim Paşa zamanında iptidai mektepleri için yapılan ders programı şu şekildedir (Kodaman, 1991:83):

Tablo 2.2. Maarif Nazırı Haşim Paşa Zamanında Hazırlanan İptidai Mektepleri İçin Ders Programı (Kodaman, 1991:83)

I. Sınıf	II. Sınıf	III. Sınıf
Elifba	Kur'an-ı Kerim	Kur'an-ı Kerim
Kıraat	İlm-i Hâl	Tecvid
Ecza-yı Şerife	Kıraat	İlm-i Hâl
Yazı	Hesap	Kavaid ve İmla
İlm-i Hâl	Yazı	Hesap

Abdülhamit Devrinde ilköğretimin ıslahı için çeşitli çalışmalar yapılmış, devlet adamlarınca çeşitli tedbirler yürürlüğe konulmuştur. Bunlardan belli başlı olanları şu şekildedir:

- İlköğretimin parasız olması hususu birçok defalar Maarif Nezareti ve Anadolu Umum-i Islahat Müfettişi Şakir Paşa'ya yazılan raporlarda ele alınmış, fakat devlete mali külfet getireceğinden bu işe itibar edilmemiştir.

- Köy ve kasabalardan öğretim çağındaki çocukların okula devamının sağlanması nezaret tarafından vilayetlere tebliğ edilmiştir.

- Her köyde ihtiyaca göre bir okulun açılması ve burada düzenli bir eğitimin sağlanması,

- Köy okullarının devamlı teftişi için seyyar müfettiş görevlendirilmesi,

- Kaza merkezlerinde muntazam ve usul cedide üzere bir iptidai okulunun açılması,

- Darülmualim-i İptidai mezunlarının köylere gitmelerini sağlayacak tedbirlerin alınması,

- Bölge ilkokullarının teşkili, kısa mesafede olan nahiye merkezlerine iptidai okulun açılması,

- Halkı maarife yönlendirmek için kaza ve sancak merkezlerinde maarif ile uğraşacak Mahalli Heyetlerinin kurulması,

- İlkokullarda din derslerine ağırlık verilmesi ve öğrencilerin Osmanlılık fikrine göre yetiştirilmesi sağlanmıştır (Kodaman, (Çinar, 2007:195).

1908 tarihine kadar ilköğretimin ıslahı ve yayılması konusunda tedbirler üzerinde durulmuş bunların uygulanmasına çalışılmıştır. Bunun sonucu olarak ilkokul sayısı Anadolu'da yaklaşık 14.000'e ulaşmış ve okula devam eden öğrenci sayısı 175.000'e yükselmiştir.

1913 yılında uygulamaya konulan “*Tedrisat-ı İptidaiye Layiha Kanunitesi*” ile eski 3 yıllık ilkokullar ile 3 yıllık rüştiyeler birleştirilerek 6 yıllık ilköğretim olmuş, bu ilköğretim de kendi içinde ikişer yıllık 3 devreye ayrılarak devre-i iptidaiye, devre-i mutavassıta, devre-i aliyye gibi ilk, orta ve yüksek dereceleri oluşmuştur.

2.1.2.1.2. Rüştiyeler

Osmanlı Devleti'nde eğitimde yenileşme hareketlerinin başladığı dönemlerde sıbyân mekteplerindeki eğitimin yetersiz görülmesi üzerine, eğitim işlerini yöneten Meclis-i Vâlâ 1838'de yeni okulların açılmasını kararlaştırdı. Bu kararın verilmesinde II.Mahmud'un büyük etkisi vardır.

Çünkü II.Mahmud, saltanatının sonuna doğru halkın eğitilmesi için birtakım yenilikler düşünmüş ve bu konuda ilgililerden lâyiha istemiştir. Padişaha götürülen öneride, yeni bir program uygulanacak sıbyân mekteplerine “sınıf-ı evvel”, bunun ileri sınıflarına da “sınıf-ı sâni” denilmesi teklif edilmiştir. Ancak II.Mahmud bu adlandırmayı uygun bulmayarak, “sınıf-ı evvel” denen mekteplerin adının “*iptidai*”, “sınıf-ı sâni” denen mekteplerin adının ise, çocukların sinn-i rüşde gelinceye kadar okuyacakları ve ancak buradan çıktıktan sonra rüştları sabit olacağı düşüncesiyle, yeni mekteplerin adının “*rüştiye*” olmasına karar verilmiştir (Sakaoğlu, 1985:377).

1845 yılında ilk Rüştiye mektebi Mekâtib-i Rüştiye Nezareti'ne bağlı olarak açılmıştır. 1869 yılına kadar Rüştiyeler, ciddi bir artış göstererek Tanzimat dönemi eğitim sisteminin temelini teşkil etmişlerdir.

1 Eylül 1869 tarihinde yayımlanan “*Maarif-i Umumiye Nizamnamesi*” Türk eğitim hayatında sistemleştirme ve kanunlaştırma hareketinin ilki olması bakımından önemlidir. Nizamname maarif idare ve teşkilatını yasal hükümlere bağlamıştır. Nizamname ile ilköğretim mecburi kılınmış, okullar ilk, orta ve yüksek olmak üzere üç kademeye ayrılmıştır. Bu derecelendirmede ilköğretimi, sıbyan ve rüştiye mektepleri; ortaöğretimi, idadi ve sultanî mektepleri; yükseköğretimi ise âlî mektepler oluşturmuştur. Nizamnamede âlî mektepler; Dârümuallimîn (erkek öğretmen kulu), Darümuallimât (kız öğretmen okulu) ile çeşitli fen ve sanayi mektepleri olarak tasnif edilmiş ve öğretim usûlleri belirlenmiştir. Bunun yanı sıra maârif idaresinin merkezî ve taşra teşkilatlarının yeniden yapılandırılması, öğretmenlerin durumu ve okullarla ilgili birçok karar alınmıştır. Bu nizamnamede rüştiyeler için de yenilikler getirilmiştir. Buna göre 500 haneli her kasabaya bir rüştiye kurulması karara bağlanmış ve öğretim süresi 4 sınıf üzerinden planlanmıştır (Açık, 2016:316).

1869 Nizamnamesine göre erkek rüştiye mektebinde okutulan dersler şunlardır (Cevad, 1338:474):

Mebâdi-i ulûm-u diniye, imlâ ve inşâ, lisân-ı Osmânî kavâidi, defter tutma usûlü , tertîb -i cedîd üzere kavâid-i Arabiye ve Fârisiye, coğrafya, ilm-i hesap, mebâid-i hendese, tersîmi hutût, tarih-i umûmî, tarih-i Osmânî, jimnastik, mektebin bulunduğu yerde en çok kullanılan dil Fransızca (4.sınıfta seçmeli)

1845 yılında “Muvakkat Maarif Meclisi” rüştiyelere darülfünuna öğrenci yetiştiren orta dereceli okul özelliğini kazandırdı. İlk açıldığı sıralarda 4 yıl olan rüştiyeler, Darü'l Maarif açıldıktan sonra 6 yıla

çıkarılırken 1863'te 5 yıla indirildi. 1846 talimatnamesine göre, bu okullarda Kur'an, akaid, Arapça, hesap okutulurken 1848'de programları yeniden düzenlenerek bu derslere Farsça, coğrafya ve hendese ilave edilmiştir (Boy, 2016:46).

1867 yılından sonra gayr-i Müslimlere eşit davranıldığını göstermek amacıyla Hristiyan çocuklar da rüştiye mekteplerine alınmaya başlandı.

Tanzimat Dönemi'nde temeli atılan rüştiyelerin 1869 Nizamnamesiyle ile yeni usûllerle eğitim verdiğini görmekteyiz (Altın, 2008:271).

1869 Nizamnamesinin "Mekatib-i -i Rüştiye" kısmında şu hususlar yer almaktadır:

- 500 haneden fazla olan her kasabada birer rüştiye açılacaktır.
- Rüştiyelerin her türlü masrafları vilayet maarif idaresi sandığından karşılanacaktır.
- Rüştiye binaları Meclis-i Kebir-i Maarif tarafından gönderilen planlara göre yapılacaktır.
- Her rüştiyeye talebe sayısına göre bir veya iki öğretmen ve ayrıca bir mubassır gözetmen ve bir de hademe tayin olunacaktır.
- Muallimi evvelin başöğretmen 800, ikincisi 500, mubassır 250 ve hademe 150 kuruş maaşla istihdam edilecektir.
- Rüştiyelerde öğretim süresi 4 yıl olacaktır. Bütün Rüştiyeler 1-23 Ağustos arasında tatil edilecektir.
- Rüştiyeleri bitirenler imtihanla idadiye kabul edilecektir (Altın, 2008).

Rüştiyelerin sayısı 1876'ya kadar 423'e, öğrenci sayısı ise 20.000'e yaklaşmıştır. Ancak bu rüştiyelerin bir kısmı 1877 Osmanlı-Rus Harbi sırasında ve Berlin Anlaşması'nın sonunda, bir kısmı da 1880'den sonra kapanmıştır. Nitekim 1889 yılındaki bir irade ile bulunan yerlerdeki rüştiyelerin kapanmasına karar verilmiştir (Kodaman 1991:40; Aktaran: Demirtaş ve Ulusoy 2008:112).

Abdülhamit döneminin sonlarında ülkede 619 rüştiye mektebi ve bu okullarda eğitim gören 40.000 öğrenci vardı.

2.1.2.1.3. İdadiler

Tanzimat Dönemi'nde yeni açılan okulların ikincisi idadilerdir. İdadi kelimesi Tanzimat Dönemi'nin ilk yıllarına kadar Batı tarzında açılan okulların hazırlık sınıfları için kullanılmıştır. Ayrıca, harp okulu ve askerî tıbbiye başlayacak öğrencilerin eksik bilgilerini tamamlayarak onları bu

okulların programlarını takip edebilecek bir seviyeye ulaştırmak amacıyla açılan hazırlık sınıflarına da bu isim verilmiştir.

1869'dan sonra Osmanlı Devleti'nde rüştiyelerin sayısı giderek artmaya başladı. Ayrıca çok sayıda meslek okulu ve yüksekokul açılmasına rağmen rüştiyelerin üstünde yüksekokula öğrenci yetiştirecek bir okul yoktu (Hayta, 1995:66). İdadi okullarının açılması zaruri bir ihtiyaç haline geldiği için 1869 Nizamnamesi'nde idadilere yer verilmiştir.

İdadi terimi, 1869 *Maarif-i Umumiye Nizamnamesi*'yle tam olarak açıklığa kavuşturulmuş ve ilk defa başlı başına orta öğretimin bir kademesi olarak ele alınmıştır.

Bu Nizamnâme ile sivil yüksekokullara öğrenci yetiştirmek üzere rüştiyelerin üstünde ve sultanilerin altında idadi adıyla mekteplerin açılması öngörülmekteydi. Bu eğitim müessesesi, yaşları 10-15 arası ibtidai mektebi mezunları ile yaşları 13-18 arasında bulunan rüştiye mezunu çocukların eğitimini kapsıyordu. Böylece 4 yıllık rüştiyelerin üstünde, öğretim süresi 3 yıl ve sancak merkezlerinde açılacak olan mekteplerinin öğretim süresi rüştiyelerle birlikte 7 yıla çıkarılmıştır (Açık, 2016:320).

İdadilerin masrafları için Sadrazam Sait Paşa zamanında sağlam kaynaklar oluşturulunca, vilayetlerde de idadilerin açılmasına başlanmış ve 1884 yılında 28 vilayette daha idadi mektebi açılmış, 1892 yılında sayıları 34'e ulaşmıştır. 1887 yılında Maarif Komisyonunun aldığı kararla idadilerdeki öğretim süresi üç yıldan dört yıla çıkarılmıştır (Açık, 2016:321).

İdadilerin amaçları arasında farklı ırk ve dinlerden gelen öğrencilerin bir arada okumaları, birbirleriyle kaynaşmaları, aynı duyguları paylaşan vatandaşlar olarak Osmanlı milletinin temelini oluşturmaları da yer almaktaydı.

1869 Nizamnamesinin idadilerle ilgili hususları şu şekildedir:

- İdadi okulları rüştiyelerden mezun olan Müslim ve gayrimüslim çocukların bir arada öğretim yaptıkları yerdir.

- Bin haneden fazla ve bulundukları yerin önemine göre seçilecek her kasabada bir idadi okulu yapılacaktır.

- İdadilerin yapım masrafları öğretmen ve hademe maaşları ve diğer giderleri vilayet maarif idaresi sandığından karşılanacaktır.

- Her idadinin muavinleri ile beraber 6 öğretmeni bulunacaktır.

- Her idadinin yıllık tahsilatı personel giderleri ile birlikte 80 bin kuruş olacaktır.

• İdadilerin öğrenim süresi 3 yıl olup şu dersler okutulacaktır: Türkçe kitabet ve inşa, Fransızca, kavanin-i Osmaniye, ilm-i servet-i milel, coğrafya, tarih- i umumî, ilm-i mevalit, cebir, hesap ve defter tutma, hendese ve ilm-i masaha, hikmet-i tabiiye, kimya ve resim (Cevat, 1920:478).

Sadrazam Sait Paşa'nın vilayetlerde idadi açma isteği zamanla eleştirilmeye başlandı. 16 Mart 1886'da toplanan Maarif Komisyonu mekatib-i idadinin her vilayet merkezinde açılmasını faydasız gördüğünden, idadilerden bu zamana kadar açılmış olanların muhafazası, bundan sonra yapılacak olanların durdurulması yolunda kararlar almıştır. Hükümetin maarif vergisi adı altında halktan topladığı paraları halk çocuklarının gittiği okullar dururken zengin çocuklarının devam ettikleri idadiler için harcaması, taşra maarif yetkilileri tarafından protesto edilmiştir. Maarif Komisyonunda alınan diğer bir karar ise üç yıl olan idadi tahsilinin dört yıla çıkarılmasıdır (Boy, 2016:50).

İdadiler, ilk yıllar 1869 Nizamnamesi'nde öngörülen hükümlere göre idare edilmişlerdir. 1892 yılından sonra hazırlanan talimatnamede öğrencilerle ilgili hükümler şu şekilde belirtilmiştir:

• 7 senelik mekatib-i idadiyenin 3 sene ile bazı yerlerde bulunan şubeler rüştiye, diğer dört senesi idadi derecesindedir.

• Okula girmek isteyenlerin sağlık raporu, aşı kâğıdı, Osmanlı tezkeresi (nüfus cüzdanı) daha evvel bitirdikleri okulun diplomasını getirmeleri ve 15 yaşını geçmemiş olmaları gerekir.

• Maarif vergisi veren ecnebilerin çocukları idadilere kabul olunur.

• Ücretsiz alınacak yatılı talebelerin miktarı, toplam yatılı talebinin üçte birini geçemez. Fazla sayıda ücretli yatılı talebe alınması, okul binasının kapasitesine bağlıdır. Gündüzlü talebe sayısı sınırlı değildir.

• Okul ücreti 12 Osmanlı lirası olup 3 taksitle ödenir. Öğle yemeğini okulda yemek isteyen gündüzlü talebeden ayda 50 kuruş alınır.

• Ücretsiz alınacak talebenin fakir kimsesiz ve terbiyeli olması şarttır. Fazla müracaat eden olursa aralarında müsabaka imtihanı yapılır. Her kaza verdiği maarif vergisi nisbetinde ücreti talebi kontenjanından faydalanır (Akyüz, 2000:218).

İdadilerdeki mükâfat durumuna bakıldığında ise şöyle bir durum söz konusuydu: Okula devam eden çalışkan ve terbiyeli olan talebeye “aferin”, “tahsin”, “imtiyaz” adıyla üç türlü mükâfat verilir, 5 imtiyaz alana 1 kitap hediye edilirdi (Akyüz, 2000:218).

İdadilerde cezalar ve türleri şöyleydi: “tenbih”, “tekdir”, “nişane-i tevbih”, “tevkif”, “izinsizlik”, “tekdîr-i alenî”, “ihrâc-ı muvakkat” ve “ihrâc-ı kat’î”. Sene içinde 3 ay ara ile 2 yazılı imtihan ve sene sonunda genel imtihanlar yapılır. İstanbul ve yedi yıllık taşra idadilerinin son sınıf talebelerinden imtihanda başarı göstermeyenlere ikinci imtihan hakkı verilir. Talebe bu imtihanda yalnız bir dersten beşten aşağı not alırsa üçüncü bir hak daha kazanırdı (Kodaman, 127). 1896'da 34 olan taşra idadilerinin sayısı 1906'da 84'e çıkmıştır.

Meşrutiyet'in ilk yıllarına kadar idadiler, rüştiyeleri de kapsamaktaydı. 1908'de 5 ya da 7 yıllık idadiler, rüştiye sınıflarını da içlerini alıyordu. 1913'te “*Kanun-ı Muvakkat*” ile rüştiyeler ilk mekteplerle birleştirilip 6 yıla çıkartılmış ve ortaöğretimden ayrılmıştır.

1908'den sonra 12 vilayet merkezindeki idadilerin adı sultaniyeye çevrilerek sultanilerin sayısı Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra arttırılmıştır. Meşrutiyet Dönemi'nde sultaniler 5 veya 6 yıllık ilköğretimden sonra gidilen okullardı. Birinci devresi 4, ikinci devresi 3 yıllık bir eğitim veriyordu. Sultanilere 1922'den sonra lise denildi.

2.1.2.1.4. Darümuallimin

Osmanlı Devleti'nde eğitimin modernizasyonu düşüncesi çerçevesinde çok çeşitli alanlarda açılan yeni okul tiplerinin içerisinde en çok ihtiyaç duyulan okulların başında erkek öğrencilerin eğitimini sağlayacak eğitimcilerin yetiştirildiği Darümuallimin ve kız öğrencilerin eğitimini sağlayacak eğitimcilerin yetiştirildiği Darümuallimât mektepleri gelmektedir.

İlk olarak İstanbul'da 1839 yılında açılan rüştiye mektebi zamanla ülke genelinde yaygınlaştırılmıştır. Sayılarının çoğalmasi ile bu mekteplerde eğitim verecek öğretmenlerin yetiştirilmesi sorunu ortaya çıkmış, rüştiye mekteplerine erkek öğretmen yetiştirmek için 16 Mart 1848 tarihinde Darümuallimin açılmıştır (Yetişkin ve Dumanoglu 2017:1083).

1868 yılında da sıbyan mekteplerinin öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere darümuallimin-i sıbyan adı altına iki yıllık bir öğretmen okulu daha açıldı. 1870 yılında darümuallimat adıyla bir kız öğretmen okulu daha açıldı. 905-1906 öğretim yılında ülke içindeki darümuallimin sayısı otuz altıya yükselmiş, bu okulların ihtiyaçları genellikle merkezden karşılanırken mahallî imkânlardan da faydalanılmıştır.

I.Dünya Savaşı'nın yaşandığı dönemde okulların giderleri ve öğretmen maaşları vilâyet bütçelerince karşılanamamış, Millî Mücadele

yıllarında da aynı şartlar ağırlaşarak devam etmiştir. 1923 yılına gelindiğinde daarualliminlerin sayısının azaldığı ve Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde 13 tane faal durumda daaruallimin bulunduğu görülmektedir (Akyüz, 2008: 17-58).

2.1.2.1.5. Osmanlı'da Meslekî ve Teknik Eğitim

Osmanlı Devleti'nde asırlardır geleneksel olarak sürdürülen yaygın meslekî ve teknik eğitimin, Avrupa tarzı meslekî-teknik eğitimin benimsenmesiyle, XIX. yüzyılda yerini örgün eğitim veren meslekî-teknik eğitim okullarına bıraktığı görülmektedir (Çinar, 2007:111).

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat'tan Cumhuriyet Dönemine kadar açılan meslekî ve teknik eğitim kurumlarının isim ve açılış tarihleri aşağıda verilmiştir:

- Amelî Ziraat Okulu – 1847
- Zeytinburnu Sanayi Mektebi – 1848
- Telgraf Mektebi 1860
- Kız Islahhanesi – 1867-1872
- Sanayi Mektebi – 1868
- Kız Sanayi Mektebi -1869
- Orman Mektebi 1870
- Maadin Mektebi – 1874
- Fenni Resim ve Mimarî Mektebi -1876
- Sanayi-i Nefise Mektebi – 1882
- Hendese-i Mülkiye Mektebi 1884
- Hamidiye Ticaret Mekteb-i Âlisi – 1883
- Nümüne Bağ ve Aşı Ameliyatı Mektebi – 1887
- Amelî Ziraat Mektebi -1887
- Mülkiye Baytar Mektebi – 1889
- Aşı Memurları Mektebi – 1892
- Şimendifercilik Mektebi – 1914
- Çıraklık Mektebi – 1894
- Kondüktör Mektebi – 1911
- Kadastro Memurları Mektebi -1911

XIX. yüzyılda açılan meslekî-teknik eğitim kurumlarının birçoğunun Cumhuriyet Türkiye'sine devredilmiş olması, okulların kuruluş aşamasındaki ve işleyiş tarzındaki problemleri geri plana itmektedir. Günümüzde faaliyette bulunan birçok meslekî ve teknik eğitim kurumu, XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nce açılmış meslekî ve teknik eğitim veren kurumların, Atatürk İlke ve İnkılaplarının gösterdiği doğrultuda

yapılandırılmış hâlidir. Bu okullar XX. yüzyılda modern Türkiye'nin kurulmasında önemli rol oynamıştır (Çinar, 2007:114).

2.1.2.1.6. Osmanlı Batılılaşma Dönemi'nde Medreseler

Asırlar boyunca memleketin din, hukuk ve irfan hayatı için birçok değerli bilgin yetiştiren ve Osmanlı hâkimiyetine giren bütün büyük şehirlerde ve nihayet İstanbul'un fethinden sonra da devlet merkezlerinde kurulmuş ve devletin her tarafına yayılmış ve gelişmiş yine teşkilat ve işleyiş olarak en yüksek seviyesine Süleymaniye Medreseleri ile ulaşmış olan bu kurumlar, diğer Osmanlı kurumlarına paralel olarak XVII. yüzyıldan itibaren bozulmaya başladılar.

Medreselerin bozulma sebepleri arasında en büyük faktör olarak deney, gözlem ve müsbet ilimlere yeterince yer verilmemiş olması, öğretimin yöntem ve disiplin bakımından yozlaşmaya başlaması, öğretimde aklî ve müspet bilimleri bırakıp yalnızca dini-şer'i bilimlerle ilgilenilmesi, yöntem bakımından aktarmacı, kitabî bir yol tutması, Arapçaya ağırlık verilmesi, öğrencilikle ilgisi olmayan kimselerin barındırılması gibi sebepler yer almaktadır (Doğan, 1997: 412).

İkinci Meşrutiyet döneminde medreselerde reform yapma ihtiyacı iyice anlaşılmıştır. Bu amaçla 1909'da "*Medaris-i İlmiye Nizamnamesi*" çıkarılmış, 1914'te "*Islah-ı Medaris-i İlmiye Nizamnamesi*" ile ülke genelindeki bütün medreseler "*Darulhilafe Aliye Medresesi*" bünyesinde teşkilatlanarak, öğrenim süreleri yeniden belirlenmiş ve yabancı dil öğrenme zorunluluğu getirilmiştir (Boy, 2016:55). 1915 ve 1917 yıllarında da nizamnamede değişiklikler yapılarak medreselere yenilik kazandırılmaya çalışılmış fakat savaşlar ve siyasî kargaşa yüzünden medreselerde arzu edilen yenilik sağlanamamıştır.

2.1.2.1.7. Osmanlı Batılılaşma Dönemi'nde Yükseköğretimin

Ülkemizin yükseköğretim tarihinin kökleri XV. yüzyılda Fatih Sultan Mehmet tarafından kurulan "*Sahn-ı Seman*" isimli döneminin en önemli eğitim kurumunun kuruluşundan öncelere uzanmakla birlikte çağdaş anlamda üniversite kavramıyla ilişkilendirilebilecek yükseköğretim kurumlarının kuruluşu XVIII. yüzyılda gerçekleştirilen çalışmalarla başlamıştır.

Bilindiği gibi dünyada üniversiteler son iki yüzyılda, devletlerin eğitim, araştırma ve insan kaynağı ihtiyacını karşılama gibi önemli işlevler üstlenmiştir. Bu bağlamda ülkemizde kurulan ilk yükseköğretim kurumunun 1776 yılında açılan Mühendishane-i Bahrî-i Hümâyûn (İmparatorluk Deniz Mühendis Okulu) olduğunu görürüz. Bunu 1795

yılında açılan Mühendishane-i Berrî-i Hümâyûn (İmparatorluk Kara Mühendis Okulu) izlemiştir. Açılan bu kurum günümüzde İstanbul Teknik Üniversitesinin (İTÜ) başlangıcı sayılmaktadır.

Tanzimat dönemine kadar olan süreçte açılan yükseköğretim kurumları Osmanlı modernleşmesinin ilk döneminin niteliğini de yansıtabilecek şekilde daha çok ordu için gerekli becerileri üretmek üzerine düzenlenmişti. Ancak Tanzimat'ın hemen öncesinde ve özellikle Tanzimat'ın ilanı ile başlayan evrede yeni ve sivil bir bürokrasinin inşasının gündeme gelişi buna yönelik bir yükseköğretimi de zorunlu kılmıştır. Merkezileşmek ve modernleşmek isteyen imparatorluk yöneticileri için yükseköğretim büyük önem kazanmıştır (Yükseköğretim Kurulu, 2019:6).

Daha sonraki yıllarda açılan 1827 tarihli Tıphâne-i Âmire (Devlet Tıp Okulu), 1839 tarihli Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne (Tıp Okulu), 1859 tarihli Mekteb-i Mülkiye, 1867 tarihli Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye (Sivil Tıp Okulu), 1880 tarihli Mekteb-i Hukuk-ı Şâhâne gibi yeni okullar izlemiştir. Bu okullar arasında ilk sivil yükseköğretim kurumları da yer almıştır. Kurulan bu okullar isim ve yer değiştirilerek günümüzde de varlıklarını sürdürmeye devam etmektedir.

Yukarıda isimlerini saydığımız eğitim kurumlarından farklı olarak bir üniversite (Darülfünun) kurma fikri XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren gündeme gelmiştir. 1851 yılında üniversitelerin temellerini oluşturmak için Âli Paşa, Fuad Paşa ve Cevdet Paşa üçlüsü, bir bilim akademisi (*Encümen-i Dâniş*) kurmuştur. Böylelikle Darülfünun hazırlıkları başlamıştır. Saffet Paşa'nın Maarif Nazırlığı zamanında hazırlanan 1869 Maarif Nizamnamesi'nde ilk olarak Darülfünun adı geçmiştir. 1870 yılında kurulan Darülfünun-ı Osmani dönemin koşullarında uzun ömürlü olmamış 1871'de kapatılmıştır. 1874'te yine Saffet Paşa'nın girişimleriyle Darülfünun-ı Sultani açıldı. Bu okul Avrupa'daki benzerlerinde olduğu gibi ilahiyat, tıp, turuk ve maâbir, hukuk ve edebiyat olmak üzere beş bölümden oluşmuştur. II. Abdülhamit döneminde ihtiyaçlarla ilgili olarak yüksekokul ve meslek okulları açılmaya devam etmiştir. 1890'lardan itibaren bu okullar İmparatorluğun diğer bölgelerinde de yaygınlaşmıştır. Aynı zamanda Darülfünun kurulmasına yönelik çalışmalar 1890'lara kadar çeşitli aşamalarla sürdürülmüştür (Yükseköğretim Kurulu, 2019:9).

Darülfünun-ı Şâhâne, ancak 1900 yılında Sadrazam Sait Paşa'nın telkinleriyle kalıcı olarak eğitime başlamıştır. Ulûm-ı âliye-i diniye (yüksek

din bilimleri), ulûm-ı ri'yâziye ve tabiiye (doğa bilimleri ve matematik) ve edebiyat olmak üzere üç şubesi kurulmuştur. Hukuk ve tıp fakülteleri daha önce açıldığı için Darülfünun içine katılmamıştı. Cağaloğlu'ndaki Mülkiye Mektebi binası içinde eğitime başlayan kurum 1909'da Darülfünun-ı Osmanî adını almıştır (Yükseköğretim Kurulu, 2019:9).

Meşrutiyet'in ilanının sonrasında yükseköğretim konusu daha da önem kazanmıştır. Maarif Nazırı Emrullah Efendi, eğitimde ıslahat ve düzenlemelerin ilköğretimden değil yükseköğretimden başlaması gerektiğini savunmuş ve bunu "*Maarif, Tûbâ ağacına benzer*" diyerek ortaya koymuştur. 1912'de Emrullah Efendi bir nizamname ile Darülfünun'u yeniden örgütledi. Üniversite beş şubeye ayrılırken, vilayetlerdeki tıbbiyelerle hukuk mektepleri de Darülfünuna bağlandı. Ancak bu kurum asıl canlılığını Balkan Savaşları (1912- 1913) döneminde yaşar. Birinci Dünya Savaşı sürerken 1915 yılında yapılan bir reformla 19 Alman ve 1 Macar profesör Darülfünun'un kadrosu içine alınır. Yine savaş yıllarında 1914'de Darülfünun konferans salonunda, kadınlara dersler ve konferanslar başlamış ve bunu takiben kızlar için İnâs Darülfünunu kurulmuştur. 1919 yılında üniversiteye "bilimsel özerklik" (ilmi muhtariyet) tanınmıştır (Yükseköğretim Kurulu, 2019:7).

2.1.3. Osmanlılardan Cumhuriyetin İlk Yıllarına Kadar Azınlık Ve Yabancı Okulları

Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'u fethettikten sonra burada yaşayan Latin topluluğunun okul açmasına izin vermişti. Daha sonra Osmanlı Devleti'nin bünyesinde yaşayan diğer azınlıklar da kendi okullarını açtılar. Bu okullar zamanla Amerika, Almanya, Fransa gibi dönemin büyük devletlerinin himayesine girdi (Polat, 1989, 438; Aktaran: Demirel 2009:20).

1856 yılında ilan edilen Islahat Fermanı ile ülkedeki Müslüman olmayan unsurlar daha fazla ayrıcalık kazandılar. Bu fermanla, yabancı ve azınlık okulları, devlet tarafından teftiş edilmek kaydıyla, istedikleri yerde okul açabileceklerdi. Ancak bu okulların açılışıyla ve işleyişiyle ilgili olarak gerekli denetimler ve kontroller sağlıklı yapılamamıştır. Başlangıçta kültürlerini korumak amacıyla kurulan azınlık okulları, daha sonra yabancı ülkelerin denetimine girerek, onların çıkarları doğrultusunda hareket ettiler. Amerika ve Avrupa ülkeleri azınlık okullarını kullanmak suretiyle Osmanlı Devleti üzerindeki amaçlarını gerçekleştirmek istediler. Ayrıca bu okullar birer misyonerlik yuvasına dönüştürülerek Hristiyanlığı yayma çalışmaları da yaptılar. Bu kadar rahat olmalarının sebebi 1868'de

çıkarılan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'ne kadar işleyiş ve denetimlerine dair hiçbir düzenlemenin bulunmaması idi (Haydaroğlu, 1993, 17: Aktaran: Demirel 2009.20).

XIX. yüzyılın ikinci yarısında Müslüman okullarının (medrese ve sıbyan mektepleri) sayısında yıldan yıla azalma görülürken gayrimüslim cemaat okullarının ve yabancı okulların sayısında ve çeşitliliğinde büyük ve hızlı bir artış olmuştur.

XVII. yüzyıldan itibaren yaygın şekilde görülmeye başlayan azınlık ve yabancı okulları, Mutlakiyet Dönemi'nde yabancı devletlerin baskısıyla önemli bir gelişme göstermişlerdir. İmparatorluğun güçlü dönemlerinde azınlıklara, baskıcı tutumlardan uzak olarak, kendi kültürlerini yaşama ve geliştirme hakları tanınmıştı. Bir anlamda "Osmanlılık" politikalarının bir gereği olarak verilen bu haklar, azınlıklar ve yabancılar tarafından suiistimal edilmiş, açmış oldukları okullardaki zararlı faaliyetleriyle Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasında önemli derecede etkileri olmuştur (Vahapoğlu, 1992:3).

Gayrimüslim topluluklar tarafından açılan okullar, "*azınlık okulları*" veya Osmanlı'daki tabiriyle "*cemaat okulları*" olarak adlandırılmaktadır. Müslüman olmayan kesim tarafından açılan bu okullar, tarih itibarıyla, yabancı devletler tarafından açılan okullardan öncedir.

Yabancı devletler tarafından açılan okullar, ya doğrudan doğruya veya Müslüman olmayan kesimin himaye altına alınması yoluyla, yani dolaylı olarak açılmıştır. Osmanlı tebaası sayılmayan, yani yabancı gerçek ya da tüzel kişiler tarafından ve bu arada yabancı devletler tarafından açılan okullar teknik anlamda "*yabancı okul*" olarak kabul edilebilir (Çınar, 2005:33).

Yabancı devletler, kapitülasyonların da yardımıyla Osmanlı Devleti'nde açılmış olan cemaat okullarını desteklemişler, bu cemaatleri himayeleri altına almışlar ya da doğrudan bu topluluklara eğitim-öğretimin verildiği okullar açmışlardır. Yani her iki okul arasında organik bir bağlantı da bulunmaktadır. Örneğin, Katolik okulları ile Fransız okullarını birbirinden kesin çizgileriyle ayırmak kolay değildir. Bir madalyonun iki yüzü gibi, biri etnik bakımdan, diğeri din ve mezhep bakımından gayrimüslimlerin durumunu yansıtmaktadır (Özbek, 2000:106).

Azınlıklar ve yabancılar tarafından açılan okullar zamanla eğitim öğretim faaliyetleri dışına çıkarak, kendi gizli amaçlarına uygun birer siyaset takip etmeye başlamışlardır. Bu tip eğitim veren kurumlardan

mezun kişiler, Osmanlı Devleti aleyhinde faaliyetlerde bulunmaktan geri kalmadıkları gibi, bağlı bulundukları devlet veya cemaatler adına çalışmışlardır. Buraları adeta yabancı devletler için birer üs konumundaydılar (Haydaroglu, 1990:89).

Kurtuluş Savaşı döneminde, çoğu işgal altındaki bölgelerde bulunan bu tür okullardaki öğretmenler ile din adamları ve işgalci kuvvetler el ele vererek, bu okullar üzerindeki devlet denetimini tamamen kaldırmış, okutulması zorunlu olan Türkçe dersleri iptal edilmiş, Türk öğretmenleri de bu okullardan uzaklaştırılmışlardır (Akyüz, 1993: 218).

Bu okulların faaliyetlerine baktığımızda, Türkiye'de Hristiyanlığı yaymak amacıyla misyonerlik faaliyetleri yürütmek, halkın merkezi yönetime olan bağlılığını sarsmak, kendi kültürlerini yayarken, diğer bazı yabancı okulların kültürel etkileriyle savaşmak olmak üzere üç amaca hizmet ettiğini görmekteyiz (Sezer, 1999:25).

2.2. CUMHURİYET ÖNCESİ MARAŞ'TA ÖRGÜN EĞİTİM

2.2.1. Cumhuriyet Öncesi Maraş'ta Sıbyan Mektepleri

5-12 yaş arasındaki çocukların ilköğretim seviyesinde öğrenim gördükleri, köylerde ve şehirlerde devlet adamları, varlıklı kişiler veya halk tarafından daha çok mahalle aralarında, cami ve mescitlerin yanına inşa edilen; öncelikle Kur'an olmak üzere okuma yazma ve ilk dinî bilgilerin verildiği, ilmiyal ve hesap bilgilerinin öğretildiği sıbyan mekteplerinin Maraş'taki eğitimine dair XVII. yüzyıldan önceki yıllara ait belge ve bilgi bulunmamaktadır.

Gezgin yazarların ve o döneme ait vesikaların verdiği bilgilere göre Maraş şehri, XVII. yüzyılda canlı bir eğitim ve kültür merkezi niteliğini taşımaktaydı. Evliya Çelebi (1611-1682) Maraş'ı ziyareti sırasında Seyahatnamesinde şu bilgileri vermektedir (Çelebi, 2005:175):

"Ve her cami ve mesacide sûhtevât hücreleri olduğundan mâ'adâ on bir medrese-i (...)ders-i âm âlimândır ile şöhr-i şehir olmuş medarislerdir. Ve kırk mekteb-i sıbyan nihâl-i can ebcedhan medreselerde dahi şeyhü'l-kurrâlar vardır. Ve medreselerin meşhuru bunlardır. Evvelâ Medrese-i Beğdûdiyye (...) ve Medrese-i Taşlı ve Medrese-i Yenicekal'a gayet ma'murdur. Ve âyende vü revendeye ni'meti mebzuldür."

Evliya Çelebi'nin verdiği bu bilgilere göre XVII. yüzyılda Maraş'ta 11 medrese, 40 sıbyan mektebi bulunmaktadır. Fakat bu mekteplerin çok azı hakkında bilgilere ulaşılabilmektedir.

XVII. yüzyılda bilgilerine ulaşılabilen fakat günümüze kadar gelmeyen bu mektepler şunlardır (Arslan, 2014:364)

Tablo 2.3. Maraş'ta XVII.Yüzyılda Bilgilerine Ulaşılabilen Fakat Yapı Olarak Günümüze Ulaşılamayan Mektepler (Arslan, 2014:364)		
Mektebin Adı	Yapıldığı Yüzyıl	Yaptıran
Alaüddevle Bey Camii Muallimhanesi (Camii-Kebir Mektebi)	XVI. yüzyılın başı	Alaüddevle
Sultan Süleyman Mektebi	XVI. yüzyılın ilk yarısı	Kanuni Sultan Süleyman
İsa Divanlı Medresesi ve Mektebi	XVII. yüzyılın ortası	Hacı Osman
Ahmed Paşa Muallimhanesi	XVII. yüzyılın sonu	Ahmet Paşa
Bayazıtlı Camii Mektebi	XVII. yüzyılın sonu	Hacı Abdullah Bey
Şeyh Mirze Mektebi	XVII. yüzyıl	Şeyh Mirze
Abidin Çelebi Mektebi	XVII. yüzyılın sonu	Abidin Çelebi

2.2.1.1. Halep Vilayeti Salnamelerinde Maraş'ta Sıbyan Eğitimi

Salname, bir yıllık olayları ele alan yayınlar için kullanılan bir tabirdir. Bu tabirin tam karşılığı “yıllık”tır. Osmanlı Devleti'nde ilk resmî salname, H 1263 /M 1847 yılında yayımlanmıştır. 1847'den 1922'ye kadar çeşitli şekillerde yayımlanan salnamelerin türlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Devlet Salnameleri / Umumi Salnameler / Salname-i Devlet-i Aliyye-i Osmanîyeler
2. Vilayet Salnameleri
3. Nezaret ve Resmî Kurumların Salnameleri
4. Özel Salnameler

Çalışmamızda genellikle, H 1284 /M 1868 – H 1326 /M 1909 yılları arasında yayımlanan Halep'e ait vilayet salnamelerinden istifade edilmiştir. Bu eser, Doç. Dr. Said Öztürk tarafından “*Osmanlı Salnâmelerinde Maraş Sancağı*” ismiyle transkripsiyon yapılarak Maraş'a ait bilgileri ihtiva eden kısımlardan oluşan iki ciltlik eser hâline getirilmiş ve bu eser Kahramanmaraş Belediyesi tarafından yayımlanmış, çalışmamızda önemli bir kaynak olarak kullanılmıştır.

H 1293 /M1877 yılı Halep Salnamesi'nde Maraş kazasında Müslüman çocuklarının eğitim gördükleri 40 adet sıbyan mektebi ile Hristiyan çocuklarının eğitim gördükleri 21 Mekteb-i Hristiyan ve bir tane de Mekteb-i Musevî'nin bulunduğu belirtilmektedir. Maraş Sancağı'na bağlı diğer kazalardaki sıbyan mekteplerinin sayısı da tablo 2.4'teki gibidir. (Öztürk, 2006: 363)

Tablo 2.4. H1293 /M 1877 yılı Halep Salnamesi'nde Maraş Sancağında Bulunan Okullar.

	Medrese	Mekteb-i Rüştîye	Mekteb-i Sıbyân	Mekteb-i Hristiyan	Mekteb-i Musevî
Maraş Şehri	44	1	40	1	1
Elbistan Kazâsı	-	1	5	3	-
Zeytun Kazâsı	-	-	3	6	-
Pazarcık Kazâsı	-	-	20	-	-
Andırın Kazâsı	-	-	16	2	-
Bulanık Kazâsı	1	1	1	1	2
Hâssa Kazâsı	14	-	4	1	-
İslâhiye Kazâsı	1	-	-	-	-

H 1300 / M 1883 tarihine ait Halep Salnâmesi'nde ilk defa Maraş sancağı dâhilindeki sıbyan, rüştiye ve medreselerde öğrenim gören öğrencilerin sayıları hakkında kısa bir bilgi verilmektedir. Buna göre H 1300 /M 1883 yılında 29.158 nüfuslu Maraş kazasında 57 İslam sıbyan okulunda 3731 öğrenci, 33 gayrimüslim okulunda 1862 öğrenci öğrenim görmektedir (Öztürk, 2006:445).

Tablo 2.5. H.1300 /M 1883 tarihli Halep Salnâmesi'ne göre Maraş sancağında medrese, rüştiye ve sıbyan okullarının mevcudu

Esâmî-i Elviye	Esâmî-i Kazâhâ	Medâris-i İlmiye		Rüştiye Mektepleri		İslam Sıbyân Mektepleri		Gayr-i Müslim Mektepleri	
		Talebe	Aded	Şâkirdân	Aded	Şâkirdân	Aded	Şâkirdân	Aded
Maraş Sancağı	Maraş Şehri	335	45	88	1	3731	57	1862	23
	Elbistan Kazâsı	53	13	75	1	554	-	95	-
	Zeytun Kazâsı	-	-	-	-	-	-	445	-
	Pazarcık Kazâsı	-	-	-	-	75	-	-	-
	Andırın Kazâsı	10	5	-	-	200	-	-	-

1890'lı yıllarda Maraş sancağında bulunan okullar hakkında bilgi veren Cuinet'e göre; 25'i Maraş'ta, 14'ü Elbistan kazasında olmak üzere 39 adet hukuk ve din temelli eğitim veren medrese, 57 adet Sıbyan Mektebi (3.731 öğrenci) bulunmaktadır. Sancakta 150 öğrencisi bulunan 1 rüştiye mektebi ve Elbistan'da 75 öğrencisi bulunan 1 rüştiye mektebi olmak üzere toplam 2 rüştiye mektebi vardır. Ayrıca Cuinet, Maraş'ta bulunan mekteplerin masraflarının devlet tarafından karşılandığını fakat yatılı ve yarı-yatılı hizmet veren Maraş rüştiye mektebinde bulunan öğrencilerin bazı özel harcamalarının aileleri tarafından karşılandığını ifade etmektedir (Cuinet, 2001:87; Aktaran: Yetişkin ve Dumanoglu 2017:1088).

Osmanlı Devleti'nde yayınlanan ilk eğitim istatistiği olan 1894-1895 ders yılı eğitim istatistiklerinden yapılan tespitlere göre 1894-1895 öğretim yılında Maraş sancağında 112 iptidai okulunda 2.290'ı erkek, 305'i kız olmak üzere 2.595 öğrenci eğitim yapmaktaydı (Alkan, 2000:95).

H1316/M 1899 yılına ait Halep Salnamesi'nde Maraş kazasındaki 76 Müslüman sıbyan mektebine ilaveten Elbistan kazasında 26, Pazarcık kazasında 1 ve Andırın kazasında 5 sıbyan mektebi daha görülmüyor. Bunun yanı sıra Zeytin kasabasında 6 Ermeni Mektebi, 2 Katolik Mektebi bulunuyor (Öztürk 2006:229-240).

H. 1318 / M. 1901 tarihli Halep Salnamesi'nde eğitim durumu ile ilgili olarak yeni bilgilere ulaşıyoruz. Burada ibtidai (sıbyan) mekteplerinin sayısının 79'dan 30'a düştüğü gözlenirken ilk defa 2 tane Protestan mektebine ait bilgiye rastlanıyor. Aynı yılda Maraş kazasında 20 tane Hristiyan mektebi görülüyor. Ayrıca ibtidai mekteplerin 20'si İslam mahalle mektebi adı altında, 10'u mekteb-i ibtidai adıyla verilmiştir (Öztürk, 2006:339). Bu durum, klasik mahalle mektebi tabiriyle modern mekteb-i ibtidaiye adı arasındaki ikilemi de yansıtmaktadır.

Yine H.1318 /M. 1901 Tarihli Halep Salnâmesi'nde rüştiye okulunun yanı sıra ibtidâiye okullarının isimlerine ve öğretmenlerine de yer verilmiş olup tablo 2.6'da belirtilmiştir (Öztürk 2006:338).

Tablo 2.6. H.1318 /M. 1901 Tarihli Halep Salnâmesi'nde Maraş'taki ibtidai mektepleri ve muallimleri.

Mektebin İsmi	Muallimin İsmi
Dâru'l- hamd	Ali Rıza Efendi
Nâciye	Hâfız Ahmed Efendi
Kand-ı Hüner	Osman Efendi
Hamidiye	Hâfız Mehmed Efendi
Feyziye Mektebi	Münhal
Nemü'l-ma'ârif	Ahmed Efendi
Edebiye	Hüseyin Efendi
Gülşen-i Edeb	Mustafa Efendi
Hayriye	Osman Efendi
İrfaniye Mektebi	Münhal

H 1320 yılında, birkaç değişikliğin dışında aynı öğretmenlerin görev aldığı bu okullarda toplam 400 öğrencinin eğitim yaptığı Salnâme'de bildirilmektedir (Öztürk 2006:440).

H 1321 / M 1904 yılı Halep Salnamesi'nde gayrimüslim okullarının sayısında ve türünde farklılıklar görülüyor. Şöyle ki Maraş kasabasında 9 medrese, 1 mekteb-i -i nehârî, 8 mekteb-i ibtidai, 20 İslam mahalle mektebi, 1 Trasanta rahiblerinin mektebi, 1 kolej, 10 Hristiyan mektebinin bulunduğu belirtilmektedir (Öztürk, 2006:498). Aynı yıl Zeytun kasabasında da 5 tane ibtidai mektebi olduğu anlaşılmaktadır. Yine bu tarihte Elbistan kazasında Hamidiye Mekteb-i İbtidaisinin Muallim Hafız Âlî (İlmî) Efendi ve 85 öğrencisiyle eğitim yaptığı belirtilmektedir.

H. 1321 / M.1904 yılı Halep Salnamesi'nde Maraş sancağına bağlı kazalardaki okul durumu tablo 2.7'de verilmiştir (Öztürk, 2006:494-514):

Tablo 2.7: H 1321 / M 1904 yılı Halep Salnamesi'nde Maraş sancağına bağlı kazalardaki okul durumu.

Kazalar	Medrese	Mekteb-i ibtidâî	İslam Mahalle Mektebi	Mekteb-i Rüşdî	Mekteb-i İdâdî	Trasan-ta	Kolej	Hristiyan Mektebi	Ermeni Rüştîyesi
Maraş	9	8	20	-	1	1	1	10	-
Elbistan	5	1	4	1	-	-	-	-	-
Zeytun	-	-	-	-	-	-	-	5	1
Pazarcık	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Andırın	-	-	-	-	-	-	-	-	-

H 1321 /M 1904 yılı Halep Salnamesi'nden ibtidai mekteplerinin isimleri, öğretmenleri ve öğrenci sayılarıyla ilgili bilgi edinmekteyiz. Bu bilgiler tablo 2.8'de verilmiştir (Öztürk, 2006:495).

Tablo 2.8. H 1321 /M 1904 yılı Halep Salnamesi'nde mekâtib-i ibtidaiye öğretmen ve öğrenci durumu

Mekteb	Muallim	Şakirdân (Öğrencilerin Sayısı)
Dâru'l-Hamd Mektebi	Hâfız Osman Efendi	40
Gülşen-i Edeb Mektebi	Mustafa Efendi	70
Edebiye Mektebi	Hüseyin Efendi	35
Kand-ı Hüner Mektebi	Osman Efendi	25
Hayriye Mektebi	Osman Efendi	45
Nâciye Mektebi	Ahmed Efendi	95
Nemü'l-Ma'ârif Mektebi	Ahmet Hilmi Efendi	25
Şemsü'l Ma'ârif Mektebi	Mahmud Nedim Efendi	35

H.1322 /M.18 Mart 1904-7 Mart 1905 yılı Halep Salnamesi'nde Maraş kazasında 10 medrese 1 mekteb-i -i nehârî, 10 mekteb-i ibtidâ'î, 20 İslam mahalle mektebi, 1 Trasanta rahiblerinin mektebi, 2 kolej mektebi, 10 Hristiyan mektebi bulunduğu belirtilmektedir.

H 1323 /M 1906 tarihli Halep Salnâmesi'nde ibtidai mekteplerine ait bilgilerin güncellendiği görülüyor. Bu tarihte bir kız mektebi (inâs) ile Hamidiye Mektebinin açıldığını öğreniyoruz. Aynı kaynakta Elbistan ve Andırın kazalarında da Hamidiye Mekteb-i İbtidaisinin bulunduğu, Elbistan'daki Hamidiye Mektebinin 90 öğrencisi olduğu ve mualliminin adının Hafız Hilmi Efendi olduğu; Andırın Hamidiye Mektebinde 15 öğrenci olduğu ve mualliminin adının Mustafa Efendi olduğu belirtilmektedir. Maraş sancağında bulunan ibtidaiye mekteplerinin ve öğretmenlerinin isimleri ve sayıları aşağıdaki tablo 2.9'da verilmiştir (Avcı 2014:160).

<i>Tablo 2.9: H 1323 /M 1906 yılı Halep Salnamesi'nde Maraş'taki ibtidai mektepleri, muallimleri ve öğrenci sayıları</i>		
Mekteb	Muallim	Şakirdân (Öğrencilerin Sayısı)
Dâru'l-Hamd Mektebi	Hâfız Osman Efendi	40
Gülşen-i Edeb Mektebi	Mustafa Efendi	70
Edebiye Mektebi	Hüseyin Efendi	35
Kand-ı Hüner Mektebi	Osman Efendi	25
Hayriye Mektebi	Osman Efendi	45
Nâciye Mektebi	Ahmed Efendi	95
Necmü'l-Ma'ârif Mektebi	Ahmet Hilmi Efendi	25
Şemsü'l Ma'ârif Mektebi	Mahmud Nedim Efendi	35
Hamidiye Mektebi	Ali Rıza Efendi	40
İnâs Mektebi	Hâce Zehra Hanım	35

H 1324 /M 1907 ve H 1326 /M 1909 yıllarına ait Halep Salnâmeleri'nde Maraş sancağında 9'u erkek, 1'i kız olmak üzere 10 mekteb-i ibtidai bulunmasına karşılık 16 Hristiyan okulu bulunmakta, inâs (kız) mektebinde 50 öğrenci görülmektedir.

H 1326 /M 1909 yılı Halep Salnamesi'nde Maraş kazasında 50 medrese, 1 mekteb-i idâdi-i nehârî, 10 mekâtib-i ibtidaiye, 1 inâs mekteb-i ibtidaisi, 20 İslam mahalle mektebi, 2 kolej mektebi, 15 Hristiyan mektebi bulunduğu ifade edilmektedir. Müslümanlara ait 10 mekteb-i ibtidaide 50'si kız olmak üzere 550 öğrenci mevcuttur (Öztürk, 2006:791). Bu tarihte Maraş'ın nüfusu 67.974'tür. Bu nüfusun 46.557'sini Müslümanlar, 21.417'sini gayrimüslimler oluşturmaktadır.

2.2.1.2. 1910 Yılında Maraş'ta Eğitim Durumu

Maraş livası ilk mektep müfettişi Hüseyin Hüsnü Bey'in H 1328/ M 1910 tarihli teftiş raporlarından o yıllarda Maraş'taki okulların fizikî ve eğitim durumları hakkında çok kıymetli bilgilere ulaşabilmekteyiz. Konuya vâkıf olan yetkili bir kişi tarafından tutulan bu raporlar bilgilerin sağlıklı olması açısından da son derece önem arz etmektedir.

Raporlardan Müfettiş Hüseyin Hüsnü Bey'in Maraş merkezinde bulunan ibtidailerin tamamını teftiş ettiği anlaşılmaktadır. Ancak raporda Maraş merkezindeki altı ibtidai mektep ile ilgili bilgiler verilmektedir. Bu mektepler ve durumları şu şekildedir:

İrfaniye İbtidai Mektebi: Başarılı bir öğretmeni bulunmakla birlikte okul binası sağlık şartları açısından kesinlikle eğitim-öğretime uygun değildir. Ders âletleri mevcut değildir fakat yeni usulle eğitim yapılmaktadır. Ayrıca bu okulun öğrencileri okula sığmayacak kadar kalabalıktır. Hüseyin Hüsnü Bey, yeni bir okulun inşa edilmesi gerektiğini rapor etmektedir.

Hayriye İptidai Mektebi: Okulda öğrenci sayısı okulun alamayacağı kadar fazladır. Bina eski ve tamire ihtiyacı vardır. Ders âletleri mevcut değildir. Bun rağmen okulda yeni usulle eğitim yapılmaktadır.

Darülhamd İptidai Mektebi: Bu okulu diğerlerinden ayıran husus, okulun müstakil bir binasının olması ve sağlık şartlarına uygun olmasıdır. Öğretmen darümuallimin mezunu olmamakla birlikte yeni usulle eğitim yapmaktadır. Hüseyin Hüsnü Bey, okula darümuallimin mezunu bir öğretmenin görevlendirilmesinin daha uygun olacağını tavsiye etmektedir.

Şemsü'l-Maarif İptidai Mektebi: Bu okul yirmi beş kişilik olmasına rağmen okulda kırk öğrenci vardır. İki derslikli olan okul sağlık açısından sorunsuzdur. Ders araç ve gereçleri hiç yoktur.

Hatun Cami içinde bulunan iptidai mektep: Bu okulun binasının yeni olduğu, eğitime uygun olduğu ancak ders âletlerinin mevcut olmadığı belirtilmektedir. Okulun iki sınıfı vardır ve bu iki sınıfta altmış öğrenci eğitim görmektedir. Okulda usul-i cedide, yani yeni usulle eğitim yapılmaktadır.

Altıncı okul da yine bir cami içindedir. Ancak hangi cami olduğu belirtilmemiş. Burada da ders âletleri mevcut değildir. Ayrıca okulda yeni usule göre eğitim yapılmamaktadır (BOA, 03.12.1910, 1/37).

Hüseyin Hüsnü Bey, bir başka raporunda Elbistan kazası ve köylerindeki okullar hakkında bilgi vermektedir. Buradaki okulların durumu, Maraş merkezindeki okullardan daha kötüdür.

Efsus (Afşin) nahiyesinde bulunan iptidai mektebi bir dersliklidir ve eğitim yapılamayacak kadar harap bir durumdadır. Mevcut okul binası öğrencilere yetmemektedir. Hüseyin Hüsnü Bey, yeni bina inşa edilmesini pek mümkün görmediği için eğitim-öğretimin devamını sağlamak için mekân kiralınmasını tavsiye etmektedir.

Elbistan kazasındaki Güneşli Camii dâhilindeki bir derslikli iptidai mektebi havasız ve rutubetlidir. Öğrenci sayısı okulun alamayacağı kadar fazladır. Okul, eğitim öğretimin devamına imkân vermeyecek kadar harap bir durumdadır. Hüseyin Hüsnü Bey, burada da yeni bir binaya ihtiyaç olduğunu ancak yeni bina inşa etmek mümkün olmadığından kiralınması yoluna başvurulmasını tavsiye etmektedir. Okulun 80'den fazla öğrencisi vardır. Buna karşın okulda bir yazı tahtası, on rahle ve bir muallim kürsüsü mevcuttur. Öğrenci sayısı bakımından okulun bir öğretmenle idare edilmesi mümkün değildir. Okulda ders araç gereçlerinden hiçbirisi yoktur ve eğitim yeni usule uygun değildir.

Til köyünün iptidai mektebinde de durum aynıdır. Hüseyin Hüsnü Bey'in ifadesiyle “Tedrisat bu köyde fakirlik ile müsavidir”. Bir derslikli olan okulda ders araç gereçleri yoktur.

Celaki (Cela) köyünün bir derslikli iptidai mektebinde de eğitim yapmak mümkün değildir. Okulda 60 civarında öğrenci vardır ve okul binası mevcut öğrencilerin ihtiyacına cevap veremeyecek durumdadır. Okulda ders araç ve gereçleri yoktur. Hüseyin Hüsnü Bey, köyün ihtiyar heyetine bir arsa satın alınmak suretiyle üç derslikli bir mektep yaptırılmasının taahhüt edildiğini belirtmektedir. Bu köyde de eğitimin köyün fakirliğine denk olduğu düşüncesindedir. Okulda 60'tan fazla öğrenci olduğu için bir öğretmen yeterli olmamaktadır. Çözüm olarak köylüler tarafından yıllık 2000 kuruş değerinde zahire karşılığında köyün imamı öğretmenin yardımcılığına getirilmiştir.

Kızılcaoba Köyü İptidai Mektebi ile Elbistan Kapu Camii dâhilindeki Kapu İptidai Mektebi de bina, araç gereç ve eğitim bakımından şartları Celaki İptidai Mektebi gibi son derece kötüdür. Yeni bir okula ihtiyaç vardır.

Büyük Yaylak Köyü İptidai Mektebi de bir dersanelidir. Köyde okula gitmesi gereken çocuk sayısı yüz yirmi olmakla birlikte, okula devam eden sadece yirmi öğrenci vardır. Hüseyin Hüsnü Bey'in kanaatine göre ilköğretimin mecburi olmasına dair kunun hükmü uygulanmazsa köylüler çocuklarını hiç okula göndermeyeceklerdir. Burada da eğitimin durumu köylülerin fakirliğine denktir. Hüseyin Hüsnü Bey, eğitimin bu kötü durumunu yalnızca yoksulluğa değil, öğretmenlerin iyi yetişmemiş olmasına ve halkın cahilliğine bağlamaktadır (BOA, 3 Aralık 1910, 1/59).

Hüseyin Hüsnü Bey'in, haklarında olumlu yazdığı az sayıda da olsa okullar mevcuttur. Bunlardan biri Maraş Nuh Camii derununda bulunan Naciye İptidai Mektebidir. Bu mektep sağlık şartları bakımından eğitime uygundur. Evkaf idaresi tarafından tamir ettirilen okul, eğitimin usul-i cedideye bir dereceye kadar uygun olmasına rağmen ders araç gereçleri bulunmamaktadır (BOA, 3 Aralık 1910, 1/58).

Elbistan Çayır Mescidi dâhilinde bulunan İnas İptidai Mektebi de sağlık şartları bakımında eğitime uygundur. Ancak bu okulda da 80 öğrenciye bir öğretmen, bir rahleye yaklaşık 8 öğrenci düşmektedir (BOA, 3 Aralık 1910, 1/59).

Hüseyin Hüsnü Bey'in 1912 yılına ait bir raporunda Maraş merkezinde Numune-i Hürriyet İbtidaiyesinin açılmasında Mutasarrıf Nahid Bey'in gayretlerinin görüldüğü belirtilmektedir (BOA, H.24.05.1330, 372/70). Buradan da merkezde Numune-i Hürriyet adlı bir iptidaiyenin bulunduğunu anlıyoruz.

2.2.1.3. 1914 Yılı Maraş Kazasında Sıbyan (İbtidai) Eğitimi

1913-1914 öğretim yılında Maraş ve kazalarındaki iptidai okul. öğretmen ve öğrenci sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2.10: 1913-1914 Öğretim Yılında Maraş ve Kazalarındaki İptidai Okul, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları (Alkan, 2000:195)											
	Okul Sayısı			Öğretmen		Öğrenci		Okula Devam Etmeyenler		Zorunlu Eğitim Çağındakiler	
Maraş	8	1	9	11	3	577		1321	1116	744	1116
Mülhakatı	10	-	10	10	-	211	64	902	835	691	771
Elbistan	4	-	4	7	-	283	-	753	622	470	622
Mülhakatı	5	-	5	5	-	211	-	3159	2362	2948	2362
Pazarcık	1	-	1	1	-	50	-	88	82	32	82
Mülhakatı	4	-	4	4	-	94	-	1633	1234	1539	1284
Süleymaniye	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mülhakatı	2	-	2	2	-	37	-	448	234	411	234
Göksun	2	-	2	3	-	52	-	161	168	109	168
Mülhakatı	3	-	3	3	-	97	-	1227	1081	1130	1081
Toplam	39	1	40	46	3	1612	64	8074	7670	9692	7734

H.1330 /M.1914 tarihinde bir devlet memuru tarafından Maraş kazasıyla ilgili bilgi edinme amacıyla düzenlenen ve Yaşar Alparslan ile Emin Toroğlu tarafından kitaplaştırılan bir anket formu niteliğindeki belgede dönemin eğitimiyle ilgili genel bilgiler de bulunmaktadır. Bu belgede “Umur-ı maarif hakkında malumat-ı umûmiye” başlığı altında şu bilgilere yer verilmektedir: “Maraş sancağında üçyüzyirmialtı senesine kadar Maraş merkezindeki beş senelik ikinci sınıf bir rüştiyeden başka mekteb açılmamış idi. Ve ahâlî ni'met-i maârifden mahrum bırakıldığı için maârifin kadr-ü kıymetine bîgâne idiler. Lahülhamd dört sene zarfında umum sancağa altmış ve Maraş kazasında inâs rüştiyesi ile yirmibir resmî mekteb küşâd ve iki bine karîb talebenin ni'met-i maârifden hissemend olmağa başladığı, ya mekteplerin ta'alim ve terbiyeleri me'mûlûn fevkinde yükseldiği görülmekle beraber müteaddit binalar da vücuda getirildi. Mecbûrîn-i tahsil tamamıyla tatbik olunur olsa o zaman zarfında matlub olan terakkî ve teâlinin ve hassaten maârif-i ibtidâiyenin umum evlâd-ı vatani teşkil edeceği muhakkaktır.” (Alparslan-Toroğlu 2015:108).

Bu belgede dönemin ibtidaiye mektepleriyle ilgili olarak özetle şu istatistikî bilgilere yer verilmektedir: Maraş kazasında 19 adet ibtidai mektebi bulunmaktadır. Bu mekteplerin hiç biri vakıflardan yardım almamaktadır. Küçük büyük on karyeye (köy, beldeden küçük yerleşim yeri) bir mektep düşmektedir.

En büyük mekteb-i iptidaiye dört dersliktir.

(Kaza merkezinde) yirmi tane yalnız erkeklere, bir tane de yalnız kızlara ait mekteb vardır. Bunun yanı sıra mahalle ve köy sıbyan mektebi olarak 30 erkek mektebi, 15 kız mektebi vardır.

Ecnebler için Alman Eytamhanesinde bir adet erkekler için bir adet de kızlar için ibtidâiye mektebi bulunmaktadır. Muhtelif mekteplere devam eden öğrencilerin 4.750'si erkek, 2.670'i kızlardan oluşmaktadır. Erkeklerden 2.521'i, kızlardan da 900'ü gayrimüslim öğrencilerden oluşmaktadır.

Muallimlerden on beşi karye (köy) imamlarından oluşmaktadır. 112 muallime görev yapmaktadır.

Müslüman çocuklarının %35'i, gayrimüslim çocuklarının %50'si mektebe gitmektedir.

Müslüman erkek çocuklardan %50'si, gayrimüslim erkek çocuklardan %70'i okuma-yazma bilmektedir.

2.2.1.4. 1916-1923 Yılları Maraş'ta Mekteb-i İbtidai Eğitimi

Maraş'ta Maarif Müdürlüğü yapan Besim Atalay, 1916 yılında kaleme aldığı ve ilk baskısı yazarın Birinci Mecliste mebus olarak bulunduğu sırada 1923 yılında basılan "Maraş Tarihi ve Coğrafyası" Kitabında, 1916-1917 öğretim yılı itibariyle Maraş merkezinde aşağıdaki okulların eğitim verdikleri belirtilmektedir:

Numûne-i İrfan Mekteb-i İbtidaisi, Bilgi Bahçesi Mekteb-i İbtidaisi, Alaüddeve Mekteb-i İbtidaisi, Çocuk Yuvası Mekteb-i İbtidaisi, Osmancık Mekteb-i İbtidaisi, Altay Mekteb-i İbtidaisi, Okuma Yurdu Mekteb-i İbtidaisi, Bilgi Yurdu Mekteb-i İbtidaisi, Şehsuvar Beğ Mekteb-i İbtidaisi

Bu mekteplerde 123 kız, 1.060 erkek olmak üzere 1.183 talebe eğitim görmüştür (Atalay, 2008:212).

1973 Maraş İl Yıllığı'ndan edindiğimiz bilgilere göre Maraş Kurtuluş Mücadelesi sonrasında da öğretime devam eden bu okullardan bazılarının değişen isimleri ve bulundukları yerler şöyledir:

Ana mektebi (1923 - 1928 yılları arasında): Bu günkü Kız Enstitüsü caddesi üzerinde Baytar Haki Bey'in evinde.

Altay Mektebi: Bektutiye Mahallesi (Fevzipaşa) Çınarlı Camiinde.

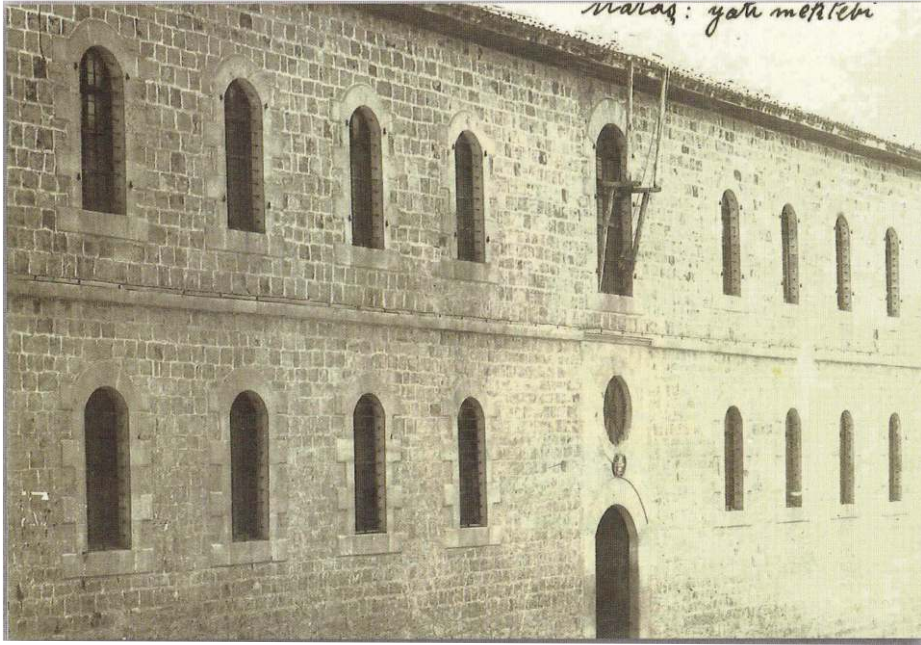
Şehsuvar Bey Mektebi: Zimyan (Yusuflar, Eski Hal civarı) Mahallesi'ndeki Alacacılar Camii hücresinde.

Şehit Evliya Mektebi: Çavuşlu (Yürükselim) Mahallesi'ndeki Merkeziler Mescidinde.

Şehit Hayrullah Mektebi: Ekmekçi Mahallesi'ndeki Nakip Camii hücresinde.

Numune-i İrfan Mektebi: Acemli (Şehit Evliya) Mahallesi Kale altındaki Eski Çocuk Yetiştirme Yurdu binasında açılmış ve daha sonra Küçükçavuşlu (Gazipaşa) Mahallesindeki Akdere Kilisesine, oradan da İstiklâl İlkokulunun bulunduğu yere ve sonra Kurtuluş İlkokulunun bulunduğu eski ermeni okulu binasına nakledilmiştir.

Şehir Yatılı Mektebi: 1878 - 1933 yılları arasında masrafları özel idareden karşılanarak, şehit çocukları ile kimsesiz yetim çocukları, yatılı olarak kabul eden bu okul İstiklâl İlkokulu binasında faaliyette bulunmuştur.



Fotoğraf 2.1: Yatılı Okul 1920 (Kahramanmaraş Belediyesi, 2012)

Diğer yandan müftülükten derlenen bilgilere göre, merkezdeki camilerin müstemilâtından olan hücrelerde eski usullerle öğretim yapıldı. Bunlardan resmî olanlar sıbyan mektebi adıyla anılırlardı. İlkokul kabul edilen bu okullar şunlardı:

Bektutiye Sıbyan Mektebi, Duraklı Sıbyan Mektebi, Hatuniye Sıbyan Mektebi, Kayabaşı Sıbyan Mektebi, Merkipçioğlu Sıbyan Mektebi, Nuh Sıbyan Mektebi, Selvili Sıbyan Mektebi (İl Yıllığı 1973:128).

Kurtuluş Savaşı'ndan sonra H. 1338 /M. 1922 tarihli kayıtlarda iki büyük değişiklikle karşılaşılıyor. Bunlardan biri daha harp yıllarındayken azınlık okullarının kapandığı ve kayıtlarda artık bu okullardan söz edilmediğidir. İkincisi ise, merkez ve merkeze bağlı diğer yerleşim

birimlerindeki ilkokulların isimlerinin değişmesidir. 1922 yılında Maraş Sancağı Maarif Müdürü olan İshak Ref'et Bey'in emir müsvedde defterinden 11 okulun adını öğreniyoruz (Akben 1987:48). Bunlar:

İhtiyat Mektebi
 Önsan Mektebi
 Yusuf hacılı Mektebi
 Ayaklıcaoluk Mektebi
 Altay Mektebi
 Hamidiye Mektebi
 Sanlar Mektebi
 Gülşen - i Maarif Mektebi
 Nümune - i İrfan Mektebi
 Nümune - i Ana Mektebi
 Beyazıdlı Ana Mektebi'dir.

Adı geçen bu okulların adları İshak Ref'et Bey'in bir tamimi ile değiştirilmiş; okullara Maraş müdafaasında şehit düşen kahramanların isimleri verilmiştir. Konu ile ilgili Maarif Müdürü İshak Ref'et Bey'in tamimi aynen şöyledir (Akben 1987:48):

*"Bilumum Mekteplere,
 İhtiyat Mektebi, "Yörük Selim Bey Mektebi" namiyle tevsim edilecektir.*

Önsan Mektebi, "Türkoğlu Mustafa Çavuş" namiyle tevsim edilecektir.

Yusuf hacılı Mektebi, "Yusuf Çavuş" namiyle tevsim edilecektir.

Ayaklıcaoluk Mektebi, "Şehid Nuri Çavuş" namiyle tevsim edilecektir.

Altay Mektebi, "Şehid Zeki Çavuş" namiyle tevsim edilecektir.

Hamidiye Mektebi, "Şehid Doktor Mustafa Efendi" namiyle tevsim edilecektir.

Sarılar Mektebi, "Şehid Abdullah Efendi" namiyle tevsim edilecektir.

Gülşen -i Maarif Mektebi, "Şehid Osman Efendi" namiyle tevsim edilecektir.

Nümune - i İrfan Mektebi, "Şehid Evliya Efendi" namiyle tevsim edilecektir.

Nümune -i Ana Mektebi, "Şehid İstiklâl Efendi" namiyle ve

Beyazıdlı Ana Mektebi, "Şehid Ökkeş Efendi" namiyle tevsim edilecektir.

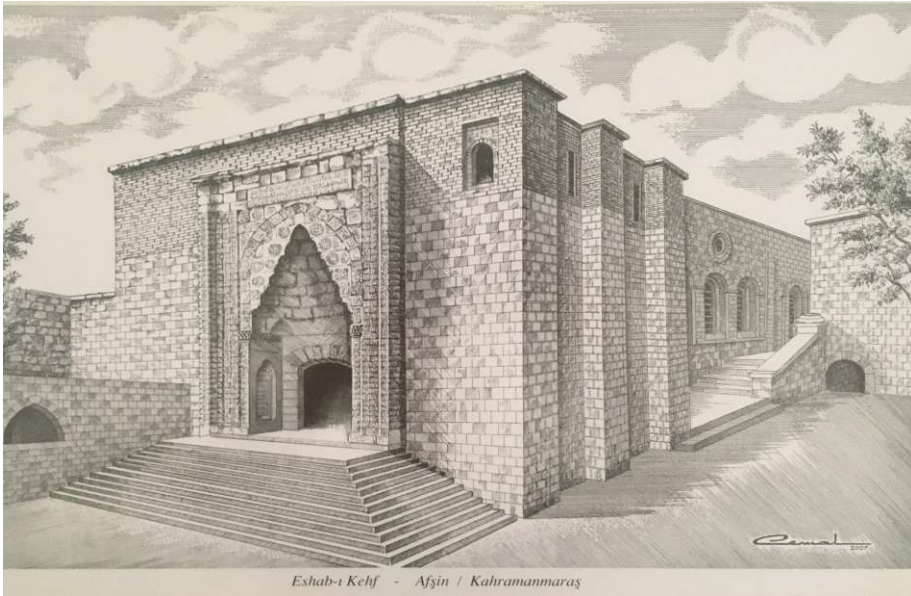
İsimleri bâlâda muharrer mekteplerin bâdemâ hizalarında gösterilen namlarla tevsimine, Tedrisat Meclisince 338 numara ve 22 Eylül 338 tarihiyle karar verildiği tamimen tebliğ olunur.

İshak Ref'et"

2.2.2. Cumhuriyet Dönemi Öncesi Maraş'ta Medreseler

Selçuklular döneminde önemli bir şehir ve yönetim merkezi olan Elbistan ve Maraş'ta bu dönemde yapılan medreseler hakkında kesin bilgi edinilememiştir. O dönemden günümüze kadar gelen en önemli eser, içerisinde medrese de bulunan Eshab-ı Kehf külliyesidir.

2.2.2.1. Eshab-ı Kehf Medresesi: Selçuklu Emiri Nusretüddin Hasan Bey, Eshab-ı Kehf'in bulunduğu Afşin ilçesinin 7 km kuzeybatısında bulunan yerde bir külliye inşa ettirmiştir. Bu külliye mescit, hankâh (tekke), medrese ve ribatttan (kervansaray) oluşmaktadır. Bu binaların daha önce burada bulunan yapılar üzerine inşa edildiği anlaşılmaktadır. Roma veya Bizanslılar zamanında Hristiyanlar tarafından burada inşa olunan bir kilisenin varlığı bilinmektedir (Gökhan 2013:151) Bu külliyenin inşasına I. İzzeddin Keykâvus zamanında başlanmış, yaklaşık 20 yıl sürmüş ve I. Alâeddin Keykubâd'ın sultanlığı döneminde 1233'te bitirilmiştir.



Fotoğraf 2.2: Eshab-ı Kehf Ribatı ve Medresesi Gravürü (Cemal Akyıldız)

Maraş'ta açılan ilk medrese özelliği gösteren Eshab-ı Kehf Medresesinin inşa kitabesi olmadığı için yapım tarihi bilinmemekle birlikte, Dulkadir Beyliği Dönemi'nde yeniden inşa edildiği düşünülmektedir. Yapı, bu yeniden inşa sürecinde "Eshab-ı Kehf Buk'ası" adıyla geçmektedir. Eshab-ı Kehf Buk'ası'nın inşa süreci ile ilgili bilgiye, 1500 tarihli Dulkadir Beyi Alâüddevle Bozkurt Bey'in vakfiyesinden ulaşılmaktadır. Buna göre 1442-1454 tarihleri arasında Dulkadir Beyi olan Süleyman Bey bin Nasıreddin, Eshab-ı Kehf mezarının olduğu yerde mescid ve medresesi ile birlikte bir Buk'a yaptırmıştır (Aslan, 2014:384)

Selçuklulardan sonra bölgede bir beylik kuran Zülkadiroğulları, Nüsretüddin Hasan Bey'in vakıflarını yenileyerek tamir ettirmişler ve yeni tesisler ilave etmişlerdir. Ancak Alauddevle Bey'in eskiden burada bulunan bir cami ve medrese ile daha önce babası Süleyman Bey'in aynı yerde yaptırmış olduğu Buk'ayı yeniden tamir ederek faaliyete geçirmesi, külliye'nin günümüze kadar ayakta kalmasını sağlamıştır. Bugün de külliye'den günümüze bir cami, bir ribat (zaviye, buk'a) ve kervansaray kalmıştır. (Baş 1996:125)

2.2.2.2. Maraş'ta Dulkadiroğlu Beyliği Dönemine Ait Medreseler

Maraş, Dulkadiroğulları'nın başkenti olduğu için aynı zamanda o bölgenin bir kültür merkezi durumunda idi. Cami, mescit, mektep, medrese, buk'a, zaviye ve bunlara ait vakıflar bulunmaktaydı (Altınöz, 2009: 123-124; Aktaran: Yıldız 2010:96). 1515'te Osmanlı Devleti'nin burayı ilhakından sonra eski eğitim kurumları işlevini sürdürmeye devam etmiş; ayrıca az da olsa yenileri yapılmıştır.

Maraş, Dulkadir Beyliği zamanında vakıflar bakımından altın çağını yaşamıştır. Dulkadir Beyliği'nin merkezi olması hasebiyle Maraş'ta birçok vakıf kurulmuştur.. Bu vakıfların birçoğu dönemin ileri gelen beyleri veya aileleri tarafından yaptırılmıştır. Vakıflar kanalıyla da eğitim ve hayır kurumları inşa edilmiştir.

Dulkadiroğlu Beyliği (M 1337-1515) döneminde Maraş ve Elbistan'da yaptırılan medreseler şunlardır: Maraş'ta; Nebeviye, Bağdadiye, Bektutiye (Kadı), Taş (Rad), Hatuniye, Şazi Bey, Boğazkesen ve Haznedarlı; Afşin'de Eshab-ı Kehf Medresesi Bukası, Elbistan'da Sadiye Medresesi, Ümmet Baba Medresesi, Hatuniye Medresesi, Cenderiye Bukası, Ali Bey Bukası ve Elbistan Darüşşifası.

2.2.2.2.1. Bağdadiye (-i Kübra) Medresesi: Bağdadiye Medresesi, Alauddevle Bey tarafından o günkü adıyla Kuytul Mahallesi'ndeki Ulu Cami'nin kuzeyinde XV. yüzyılın sonlarına doğru inşa ettirilmiş ve medresenin avlusunda birbirine bitişik odalar yaptırılmıştır.

Müderreslik görevi babadan oğula geçen ve Ulu Cami'nin kuzeyinde yer alan bu medrese adını Bağdadlı cemaatinden almıştır (Yinanç 1989:128). Maraş'ta bulunan medreselerin içerisinde en faal olanı ve en uzun ömürlü olanlarındandır. Besim Atalay'ın Maraş hakkında verdiği bilgilere göre, 20. yüzyılın ilk çeyreğinde, burada bulunan medreselerden en önde gelen beş medreseden birisidir (Atalay 2008).

Alauddevle Bey, bu medrese için gelir getiren vakıflar tahsis etmiştir. Maraş'ın Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetine girmesinden sonra yapılan sayımlarda söz konusu yerler Bağdadiye Medresesi Vakıfları olarak

tahrir defterlerine kaydedilmiştir. Vakfiyelere ve tahrir defterlerine göre Bağdadiye Medresesi'nin vakıf gelirleri, çeşitli köylerin şer'i ve örfi vergileri; Maraş Bedesteni'ndeki bazı dükkânların gelirleri; Keşferciyan (ayakkabıcılar) çarşısında bulunan dükkân kiralari; Halkalı cemaatinin adet-i ağnam ve sair rüsumları gibi kalemlerden oluşmaktaydı (Aslan 2017:357).

2.2.2.2.2. Bektutiye (Kadı) Medresesi: Dulkadiroğlu beylerinden Nasreddin Mehmet Bey tarafından XV. yüzyılın ilk yarısında yaptırılmıştır. Alâüddevle Bay tamir ettirmiş bir de mescit yaptırılmıştır. Medreseye Begtunlu cemaati hizmet ettiğinden Begtunlu medresesi de denilmektedir (Yinanç 1989:128).

Bektutiye (Bugünkü adıyla Fevzi Paşa) Mahallesi'nde Bektutiye Camii'n yakınında olduğu tahmin edilen medrese 20. yüzyılın başlarına kadar hizmet vermiş fakat günümüze ulaşamamıştır. Camii hâlâ hizmet vermeye devam etmektedir.

2.2.2.2.3. Hatuniye (Şems Hatun) Medresesi: Hatuniye Medresesi, Alauddevle Bey tarafından 1500 yılı civarında eşi Şemse Hatun adına yaptırılmıştır. Medresenin bulunduğu Mahalleye Hatuniye Mahallesi denilmektedir.

16. ve 17. yüzyıllarda Şemse Hatun Medresesi, daha yüksek dereceli medreselere göre düşük seviyede bir eğitim merkezi olduğundan buraya Şemse Hatun Buk'ası da denilmiştir (Aslan 2014:355).

M 1526 yılı tahrir defterinde buk'a olarak kaydedilen kuruma hamam, dükkân ve arazi gelirlerinden oluşan 7.250 akçelik gelir vakfedilmişken, 1563'te ise medrese olarak kaydedilmiş ve kaza genelindeki çeşitli vergi kalemlerinden toplam 11.970 akçe gelir vakfedilmiştir. Alt ve üst olmak üzere sekiz oda ve bir dershaneye sahip olan medrese 20. yüzyılın başlarına kadar eğitim faaliyetinde kullanılmıştır (Solak 2002:213).

2.2.2.2.4. Nebeviye (İmaret) Medresesi: Nebeviye veya diğer adıyla İmaret Medresesi, Alauddevle Bey tarafından 15. yüzyılın sonlarına doğru Maraş Ulu Cami'nin kuzeyinde İmaret-i Nebeviye'ye bitişik olarak inşa ettirilip kendisi için çeşitli vakıflar yapılmıştır.

Şehrin önde gelen medreselerinden olan İmaret-i Nebeviye Medresesi, Kuytul Mahallesinde (bugünkü Kurtuluş Mahallesi civarı) bulunmaktaydı.

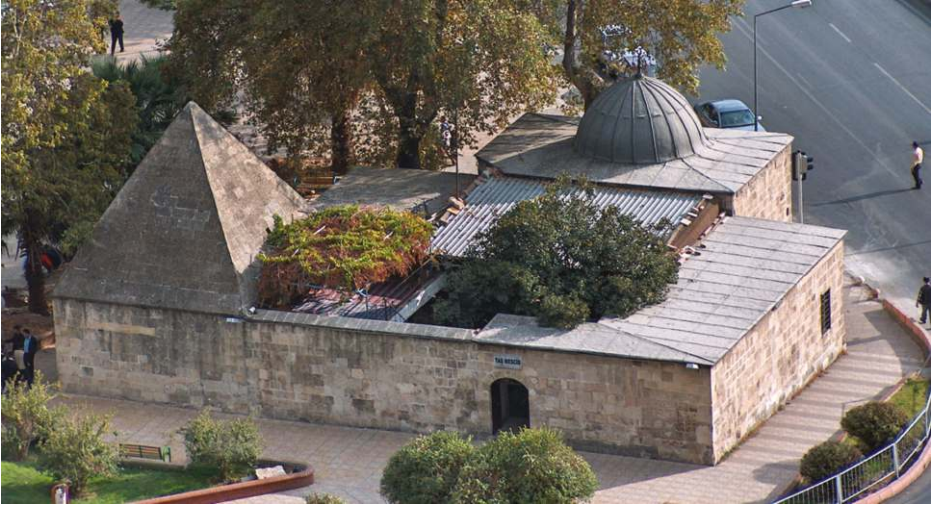
2.2.2.2.5. Şazi (Şâdi) Bey Medresesi: Şazi Bey Medresesi, Alâüddevle Bey'in komutanlarından Şadi Bey tarafından M 1480-1515 yılları arasında Dumlupınar Mahallesi'ndeki Şazi (Şadi) Bey Camii ile

beraber cami avlusunun kuzey tarafına yaptırılmıştır. Önemli vakıf gelirleri olan Şadi Bey Medresesi, ahşap kirişlemeli düz toprak dam ile örtülü olup, tek katlı bir bina idi. Medrese binasının 7-8 odası bulunmaktaydı. Medrese 1945-1950 yılları arasında ilkokul olarak hizmet vermiş ve 1950 yılı civarında boşaltılmış, 1958 yılında tamamen yıkılmıştır. (Özkarıcı, 2007:1200).

Şadi Bey Medresesinin önemli vakıf gelirleri bulunmaktaydı. Dükkan, bahçe, köy ve mezralardan gelirler vakfedilmiştir (Solak, 2004: 213).

2.2.2.2.6. Taş (Rad) Medresesi: Taş Medrese, XV. yüzyılın sonlarına doğru Alaüddevle Bey tarafından yaptırılmış ve buraya vakıflar tahsis edilmiştir (Yıldız, 2010:106). Çeşitli tamiratlar geçirmesine rağmen, Dulkadir Beyliği döneminden günümüze kadar gelebilen tek medrese binası olan Taş Medrese, günümüzde Ulu Caminin hemen kuzeybatı yanında yer almaktadır. Evliya Çelebi'nin, XVII. yüzyılda varlığından haber verdiği medresenin 20 yüzyılda da faaliyetlerini sürdürdüğü Besim Atalay tarafından belirtilmektedir. Taş Medrese'nin mescit bölümü hâlen hizmet vermeye devam etmektedir.

Dükkânlar, bedestenin yarısı, köy, mezra, nahiyeler ve nahiyelere bağlı mezarlar, değirmen, arazi, bağ gelirleri Taş Medresenin vakfına bağışlanmıştır . Açık avlulu olan Taş Medresenin avlusunun batı kısmında hücreler, güneyinde mescit kuzey tarafında da giriş kapısı bulunmaktadır. XX. yüzyıl başlarına kadar iki katlı olarak gelmiş olan yapının daha sonraları ikinci katı yıkılmıştır. (Baş ve Tekin, 2007: 109).



Fotoğraf 2.3: Taş Medrese

2.2.2.2.7. Hatuniye (Sa'diye) Medresesi: Cenderiye Medresesi de denen bu medreseyi Elbistan Kızılcaoba Mahallesi'nde Alaüddeve Bey inşa ettirmiştir. H 906/M 1500 tarihli vakfiyeye göre medrese, Babaiye (Ümmet Baba) Zaviyesinin yakınında kurulmuş, Cenderiye ve Hatuniye adları ile tanınmıştır (Güllü, 2016). Günümüze kadar ulaşmayan medresenin ne zaman yıkıldığı bilinmemektedir.

2.2.2.2.8. Boğazkesen (Ekmekçi Ali Ağa) Medresesi: Boğazkesen Medresesi, Alaüddeve Bey'in Ekmekcibaşısı Hacı Ali Ağa bin Abdullah tarafından Ekmekçi Mahallesi'nde, Boğazkesen Camiinin yanına, cami ile birlikte 1480-1515 yılları arasında yaptırılmıştır (Özkarı, 2007:1201).

2.2.2.3. Maraş'ta Osmanlı Döneminde İnşa Edilen Medreseler

Maraş, 1515 yılında Osmanlı topraklarına katılmıştır. Osmanlı Devleti zamanında Maraş'ta yapılan vakıfların birçoğu yerli halktan hali vakti yerinde olanlar tarafından yapılmıştır. Osmanlı zamanında burada yapılan hayri vakıflar, Dulkadiroğulları Beyliği döneminde olduğu gibi, cami, medrese ve Dulkadiroğulları Beyliği döneminde yapılmayan daru'l-hadisler oluşturmaktadır. Osmanlı Dönemi'nde Dulkadir Beyliği zamanında yaptırılan medreselerin faaliyetleri devam etmiş, bunun yanı sıra yeni medreseler yapılmıştır.

Evliya Çelebi (1611-1682), Seyahatnamesinde Maraş'ta 11 medrese bulunduğunu belirtmekte ve bunların arasında en meşhur ve mamur olanlarının Bağdadiye Medresesi, Taş Medresesi ve Yenice kale Medreseleri olduğunu ifade etmektedir (Çelebi, 2005:175).

XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yayınlanmaya başlayan ve dönemin sosyal, iktisadî ve siyasî özellikleri bakımından önemli kaynaklar arasında yer alan Halep Salnamelerinde Maraş'ın eğitim durumu hakkında bilgi edinebilmekteyiz. Maraş 1866 yılından sonra Osmanlı idaresinde Halep eyaletine bağlı bir sancak olarak idarî yapısını sürdürdüğü için Maraş sancağı ile ilgili bilgilere Halep Salnamelerinden ulaşabilmekteyiz.

1867-1908 yılları arasında 35 defa yayınlanan Halep Salnâmesi'nde Maraş sancağına bağlı kazaların okul sayıları hakkında ilk bilgilere H 1293 /M 1877 yılı Halep Salnamesi'nde karşılaşıyoruz. Burada, Maraş kazasında 44, Bulanık kazasında 1, o dönemde Maraş'ın kazası olan Hassa'da 14, İslahiye'de 1 adet medresenin bulunduğu görüyoruz.

H 1300 /M 1883 yılına ait Halep Salnâmesi'nde ilk defa Maraş sancağı dâhilindeki sıbyan, rüştiye ve medreselerde öğrenim gören öğrencilerin sayıları hakkında kısa bir bilgi verilmektedir. Buna göre Maraş kazasında 45 medresede 335, Elbistan kazasında 13 medresede 53, Andırın kazasında da 5 medresede 10 öğrenci eğitim görmektedir (Öztürk, 2006).

Halep Salnamesi'nin yanı sıra H 1318/M 1901 yılı Maarif Salnamesi'nde de Maraş kazasında bulunan medreseler hakkında bilgiler bulunmaktadır. Buna göre Maraş kazasında 20 medresede 183, Elbistan kazasındaki 8 medresede 31 öğrenci öğrenim görmektedir (Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiyye 1899:1114).

Osmanlı Dönemi'nde eğitim yapan medreseler şunlardır

2.2.2.3.1. Şekerli Medresesi: Medrese, Turan Mahallesi'nde yer alan Şekerli Camii ile beraber Gani Yusufzâde Ahmet Paşa tarafından H 1107 /M 1695-96 yılında yaptırılmıştır. Cami avlusunun kuzey tarafına inşa edilen medresenin 1920'li yıllarda fonksiyonunun sürdürdüğü anlaşıyor. H 1319 /M 1902 tarihli Maarif Salnamesi'nde Şekerli Medresesi'nde 80 öğrencinin eğitim gördüğü belirtilmektedir (Özkarıcı 2007:1202).

Maraş'ın meşhur âlimlerinden Osman Efendi'nin H 1320/M 1902 tarihine kadar bu medresede Arapça ve dinî ilimleri tedris ederek tahsilini tamamladığının kayıtlı olması da medresenin H 1324/M 1906'dan önceki yıllarda faaliyette olduğunu göstermektedir (Yinanç 2000:337).

2.2.2.3.2. Nakib Medresesi: Nakib Medresesi, Besim Atalay'ın, H 1339 /M 1920 yılında Maraş'ta bulunduğunu söylediği on medreseden biridir. Ancak Besim Atalay medrese hakkında geniş bilgi vermemektedir. Ekmekçi Mahallesi'nde aynı ad ile anılan caminin yanında olduğu tahmin edilen medreseden günümüzde herhangi bir iz kalmamıştır.

Nakibu'l-Eşraf Kaymakamı Maraşlı Seyyid Mehmed Efendi'nin yaptırdığı Medresenin H 1124 /M 1712 tarihli vakfiyesine göre, Seyyid Ahmed Efendi'nin ölümü üzerine onun kardeşi olan Seyyid Mehmed Efendi, Ahmed Efendi'den kalan terekesi ile adı geçen medrese ve yukarıda bahsedilen camiye yaptırmıştır (Yinanç 2000:337).

2.2.2.3.3. İskender Bey (Acemli/Acemiye) Medresesi: Yavuz Sultan Selim'in İran seferinde Bayezit kasabası hanedanının bazıları orduya katılmışlardı. Savaşta gösterdikleri yararlardan dolayı padişah mükâfat olarak Bayezit Beylerinden İskender Bey'e çavuşbaşılık unvanı vererek Maraş'ta birçok araziye arpalık olarak vermiştir (Atalay, 1973:58). Acemli Mahallesi'ndeki Acemiye Medresesi/İskender Bey Medresesi, İran'dan Maraş'a gelip yerleştiğinden Bayezidoğulları'ndan Hacı Abdullah Bey'in oğlu İskender tarafından inşa ettirilmiştir. Medresenin dışında aynı isimle bir de cami bulunmaktadır. Yapısını büyük ölçüde hâlâ koruyan medreseyi Vakıflar Genel Müdürlüğü 1963 ve 1987 yıllarında onartmıştır (Özkarıcı, 2007: 24-25; Aktaran: Yıldız 2010:97). 2017 yılında tekrar onarılan medresenin son hâli aşağıdaki fotoğrafta verilmiştir.



Fotoğraf 2.4: Acemli Camii Medresesi (Ramazan Avcı'nın arşivinden)

2.2.2.3.4. Kayabaşı Medresesi: Kayabaşı Mahallesi'nde yapılan medrese, Hacı Hasan Ağa tarafından inşa ettirilmiştir. H 1319 H/ M 1901 tarihli Maarif Salnamesi'nde 10 öğrencisi olduğu kayıtlıdır (Özkarıcı, 2007:1205).

2.2.2.3.5. Çiçekli Medresesi: Seksenler (Kayabaşı) Mahallesi'ndeki Çiçekli Camii avlusuna inşa ettirilen medresenin kurucusu belli olmamakla birlikte 8 öğrencisi bulunduğu ve Kudumizâde Mustafa Efendi'nin bu medresede müderrislik yaptığı anlaşılmaktadır (Atalay, 2008:166; Aktaran: Arslanyürek, 2012:361).

2.2.2.3.6. Nuh Medresesi: Bu medrese Nuh Efendi tarafından Kuyucak Mahallesi'nde kurulmuş olup, Kadazâde Ahmed Efendi bu medresenin müderrisliğini yapmıştır. Maarif Salnamelerinde medresede 4 öğrencinin kayıtlı olduğu belirtilmektedir (Arslanyürek 2012:361).

2.2.2.3.7. Selvili Medresesi: Boğazkesen Mahallesi'nde (Fevzi Paşa Mahallesi) Etmekçibaşı Hacı Ali Ağa tarafından kurulmuş olan Selvili Medresesinin 1317 tarihli Maarif Salnamesi'ne göre 4, 1318 ve 1319 tarihli Maarif Salnameleri'ne göre 10, H1321/M 1904 tarihli Maarif Salnamesi'ne

göre 32 öğrencisi olup müderrisliğini de Hacı Osman Efendizâde Mahmud Efendi yürütmüştür (Arslanyürek 2012:362).

2.2.2.3.8. Restebaiye (Küçük Çavuşlu / Hacı Osman Ağa) Medresesi:

Medrese, Gazi Paşa Mahallesi'ndeki Restebaiye (Küçük Çavuşlu) Camiinin avlusuna yapılmış ve 1952 yılında yıkılarak yerine cami görevlileri için iki katlı lojman inşa edilmiştir. Restebaiye Camii, H 1113/M 1702 yılında Osman Ağa tarafından yaptırılmıştır. Medresenin de cami ile beraber Osman Ağa tarafından inşa ettirildiği zannedilmektedir. Kaynaklara göre medresenin 1910'lu yıllarda fonksiyonunu sürdürdüğü ve şehirdeki önemli medreselerden biri olduğu anlaşılmaktadır (Albayrak V. 1981:301; Akben, 1996:189; Aktaran: Özkarcı 2007:1203).

Restebaiye Medresesi, diğer bazı Osmanlı medreseleri gibi hayatiyetini XX. yüzyılın başlarına kadar devam ettirmiştir. H 1320 /M 1903 tarihli belgeye göre, Restebaiye Medresesinde iyi bir eğitimin olduğu anlaşılmaktadır. Hatta Maraş'ta meşhur âlim Osman Efendi de M 1902 tarihine kadar ilk tahsilini Şekerli Medresesinde tamamladıktan sonra, Restebaiye Medresesine gelerek Müderris Nuh-zade Ahmed Efendi'den ders almış ve Ahmed Efendi'nin H 1327/M 1910 yılında vefatıyla aynı medreseye müderris olarak tayin edilmiştir (Yinanç 2000:338).

2.2.2.3.9. Kalender Paşa Medresesi: Kalender Paşa Medresesi, Maraş ve Trablusşam Beylerbeyi Bayezidzâde Kalender Paşa tarafından Bugünkü adıyla Yörük Selim olan Çavuşlu Mahallesi'ndeki Bayazıtlı Caminin avlusuna inşa ettirilmiştir.

Besim Atalay, şehirde mevcut 10 medreseden birinin Kalender Paşa Medresesi olduğunu belirtmektedir. H 1319 /M 1902 tarihli Maarif Salnamesi'nde medresede 50 öğrencinin eğitim gördüğü belirtilmektedir. Kaynaklara göre 1920'li yıllarda fonksiyonunu sürdüren yapının, şehirdeki önemli medreselerden biri olduğu anlaşılmaktadır (Özkarcı 2007:1204).

2.2.2.3.10. Hacı Bayezid Medresesi: Osmanlı devrinde Yavuz Sultan Selim'in Alaüddevle Bey'i tahttan indirmesini takip eden süreçte Dulkadiroğulları'nın gücünü kırmak amacıyla rakip olarak kentte dengeleri kuran Bayezidoğulları, şehirde önemli eserler yaptırmışlardır. Bunlardan biri de Divanlı Mahallesi'nde bulunan Hacı Bayezid Camii ve Medresesidir. İskender Bey'in oğlu Hacı Abdullah Bey tarafından yaptırılan bu meşhur cami ve medresesine birçok arazi ve emlak vakfedilmiştir (Atalay, 1973: 59; Aktaran: Yıldız 2010:101).

2.2.2.3.11. Fıkhiye-i Rıdvaniye Medresesi: Medrese H 1162 /M 1769 tarihli vakfiyeye göre Rıdvanzade lakabı ile meşhur olan Defterdar Ali Efendi tarafından Yukarıoba (Turan) Mahallesi'ndeki cami, hamam ve Nebeviyye-i Rıdvaniye ile Rıdvaniye Medresesinin yanına yaptırılmıştır. Vakfiyede 15 odadan ibaret olduğu belirtilen yapı, Nebeviye-i Rıdvaniye (Darü'l-Hadis) medresesinin alt tarafına inşâ edilmiştir.

Vakfiyeye göre burada görev yapacak müderrisin; ilim ve fazilet sahibi olması, her gün fıkıh ve çeşitli ilimleri ihtiva eden dersleri vermeye muktedir olması gerektiği belirtilerek müderrise 30 akçe yevmiye ödenmesi istenilmektedir (Tekin, 1966:153; Aktaran: Özkarcı 2007:1204).

2.2.2.3.12. Nebeviyye-i Rıdvaniye (Dâru'l-Hadis) Medresesi:

Osmanlı medrese sisteminin en üst basamağında yer alan ve hadis ihtisas medreseleri olarak bilinen dâru'l-hadislerden biri de Nebeviyye-i Rıdvaniye Medresesidir.

Bu Medrese de Rıdvanzade lakabı ile meşhur Defterdar Ali Paşa tarafından Fıkhiye-i Rıdvaniye Medresesinin karşısında ve diğer medrese gibi kargir ve iki katlı olarak yaptırılmıştır.

Vakfiyesine göre burada görev alacak olan müderris, hadis ve şifa-i şerif okutmaya muktedir olacak, derse başlarken ve dersi bitirdiği esnada Hz. Peygambere selat u selam getirecek, bunun karşılığında da müderrise günlük otuz akçe ödenecektir (Tekin, 2000:338).

Osmanlı Devletin'de dâru'l-hadis medreseleri en ileri seviyede yüksek dinî ilimler fakültesi olarak hizmet veren bir medrese türü idi. Dâru'l-hadisler, özellikle Hz. Peygamber'in söz, fiil ve takrirlerinden oluşan hadis ilminin tahsil edildiği yerlerdi. Osmanlılar zamanında buralarda hadisin yanında tefsir, İslam hukuku ve benzeri dinî ilimler de okutulmaktaydı.

Bu medreselerin ihtisas medreseleri olması dolayısıyla burada okutulan hadis ve sair ilimler derinlemesine tetkik edilmekteydi. Bu günkü fakültelerin verdiği eğitim seviyesi ile kıyaslanacak olursa, hadis bölümünde verilen eğitimi yüksek lisans veya doktora seviyesinde saymak mümkündür. Dâru'l-hadislerin de kendi aralarında dereceleri vardı, müderrisleri birinci sınıf müderrislerden oluşmaktaydı. Bunlara kibar-ı müderrisin denilirdi (Yinanç 2000:338).

2.2.2.3.13. Rıdvaniye Medresesi: Medrese H 1162 /M 1769 tarihli vakfiyeye göre, Rıdvanzâde lakabı ile meşhur olan Defterdar Ali Efendi tarafından Yukarıoba (Turan) Mahallesi'ndeki cami, hamam ve diğer iki

medresenin yanına yaptırılmıştır. Vakfiyenin 15 odadan ibaret olduğu belirtilmektedir. Vakfiyede, talebelere derslerin sırasıyla okutularak her odaya günlük ikişer akçe kandil parası verilmesi şart koşulmuştur (Özkarcı, 2007: 1204).

2.2.2.3.14. Hasan Bey Medresesi: Maraş'ta Divanlı Mahallesi'nde bulunan Hasan Bey Medresesinin banisi Hasan Bey'dir. Medresede müderrislik genel olarak babadan oğula geçmiştir (Yıldız, 2010:101).

2.2.2.3.15. Saraçhane Medresesi: Saraçhane Camiinin kuzeyinde ve doğusunda inşa edilmiştir. Caminin, dershanesi ve medresesi ile birlikte, 1806 yılında Hacı Abdullah Bey'in torunlarından Beyazıtöğlu Kalender Paşa tarafından kurulan bir vakıfla tekrar bina ve ihya edildiği bildirilmiştir (Çakmak, 2015:114).

2.2.2.3.16. Hacı Abdullah Bey Medresesi: Maraş hanedanlarından Bayezidzâde Hacı Abdullah Bey tarafından inşa edilmiştir. Hacı Abdullah Medresesi, günümüzde Yörük Selim olarak bilinen Çavuşlu Mahallesi'nde bulunmaktaydı. Babası İskender Bey'e verilen çavuşbaşılık unvanından dolayı bu ailenin bulundukları mahalleye Çavuşlu adı verilmiştir. Hacı Abdullah Bey, şehrin imarı için çalışmış ve şehre birçok su kanalı açtırmıştır (Yıldız, 2010:100).

Bayezidoğulları'ndan İskender Bey'in oğlu Hacı Abdullah Bey tarafından medreseyle birlikte cami ve mektepten oluşan bir külliye yaptırılmıştır. Günümüze kadar ulaşamayan yapının sadece camisi varlığını koruyabilmiştir (Özkarcı, 2007: 1201- 1202; Aktaran: Yıldız 2010:100).

Hacı Abdullah Bey Medresesinde, maaşı saraçhane ve çarşıdaki vakıf dükkânlardan icar olarak toplanan paralardan ücreti ödenen müderris, görevini oğluna ve torununa devredebiliyordu (Yıldız, 2010:100)

2014 yılında 10 oda ve bir dershaneden oluşan Hacı Abdullah Bey Medresesinde yaşları 18-26 arasında 20 öğrenci eğitim yapmıştır (Alparslan ve Toroğlu 2015:109).

2.2.2.3.17. Hatipzade Medresesi: 1814 yılında Çavuşlu (Yörük Selim) Mahallesi'nde Hatipzâde Hacı Mehmet Efendi tarafından yaptırılmıştır (Özkarcı 2007:1205).

2.2.2.3.18. Hacı Mehmed Medresesi: Şarkıyan Mahallesi'nde bulunan ve Hacı Mehmed tarafından yaptırılan buk'a içinde bulunan Hacı Mehmed Medresesine buk'adar ataması yapılmıştır. Maraş'ta Şarkıyan Mahallesi'nde Hacı Mehmed'in bânisi olduğu medresenin buk'adarı Hüseyin'in vefatı ile oğulları Mehmed ve Bekir'e bir akçe ile ortak olarak mütevellî arzıyla H 1129/M 1717'de berat verilmiştir (Yıldız 2010:102).

2.2.2.3.19. Hacı İmam Camii Medresesi: Çavuşlu Mahallesi'nde inşa edilen Hacı İmam Camiinin bitişiğinde bir de medrese bulunmaktaydı. Medresede ücret almadan karşılıksız çalışan müderris geçim zorluğu içine düşmüş bunun üzerine vakfın gelirinden kendisine ücret verilmeye başlanmıştır (Yıldız 2010:102).

2.2.2.3.20. Sarayaltı (Hacı Mustafa Efendi) Medresesi: Medrese, İsa Divanlı Mahallesi'ndeki Sarayaltı (Hacı Mustafa Efendi) Camii avlusunun kuzey tarafına yapılmıştır. 1958 yılında yıkılarak yerine üç katlı betonarme bina inşa edilmiştir.

Medresenin, camiyle beraber M 1816 yılı civarında Hacı Mustafa Efendi tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. H 1319 /M 1901 tarihli Maarif Salnamesi'nde medresenin 8 öğrencisi olduğu kayıtlıdır (Özkarıcı 2007:1205).

2.2.2.3.21. Şeyh Süleyman Efendi Camii Medresesi: Şeyh Süleyman Efendi Camii Medresesi, Kuyucak Mahallesi'nde yer almaktaydı. Medreseye müderris ataması yapılmıştır.

Şeyh Süleyman Efendi Medresesinde, müderrislik babadan oğula geçmekteydi. Ancak yerine geçecek olan oğlunun yaşı küçük ise yaşı gereği görevi hak edeceği zamana kadar göreve başkası atanabiliyordu. Yaşı küçük olan çocuğa geçimi için gereken nafakayı müderris olarak atananın vermesi şartı konuyordu (Yıldız 2010:104).

2.2.2.3.22.Duraklı (Ali Bey) Medresesi: Medresenin yanındaki Duraklı Camii ile beraber Zülkadirzâde Ali Bey tarafından H 1221 /M 1807 yılında inşa ettirildiği anlaşılmaktadır. Medrese Duraklı (Ali Bey) Camii'nin kuzeydoğu tarafına bitişik olarak yapılmış olup “*Duraklı Medresesi*” olarak bilinmektedir. Ayrıca yapı H 1319 /M 1902 tarihli Maarif Salnamesi'nde “*At Oluğu Medresesi*” ismiyle kaydedilmiştir. Medresenin bulunduğu semt günümüzde “At Oluğu” adıyla bilinir (Özkarıcı 2014:37).

1901 yılında medresede on iki öğrencinin eğitim gördüğü ve müderrisinin Darendeli Hacı Mehmet Hilmi Efendi olduğu kayıtlıdır (1219 Tarihli Maarif Salnamesi: 541).

1920'li yıllara kadar fonksiyonunu sürdüren yapı, daha sonra Kur'an Kursu olarak hizmet etmekte iken 2008 yılında yıkılmıştır (Özkarıcı 2014:37).



Fotoğraf 2.5: Duraklı Medresesi (Ramazan Avcı'nın arşivinden)

2.2.2.3.23. Divanlı Camii Medresesi: Kahramanmaraş merkez Divanlı Mahallesi'nde yer almaktadır. Divanlı Camii'nin avlusunun doğu tarafında iki katlı olarak yaptırılan medresenin müderrisliğini Derridzade Mehmed Efendi yürütüp, 10 öğrencisi bulunmaktaydı (Arslanyürek, 2012:353). Dulkadiroğlularından Murtaza Paşa tarafından 1827 yılında yapılmıştır. 1920 yılına kadar eğitimini sürdürmüş, günümüze kadar bazı onarımlar görerek gelmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında ise ilkokul olarak kullanılmıştır. Günümüzde medrese Kur'an kursu olarak hizmet vermektedir (Adanır, 2012:111),



Fotoğraf 2.6: Divanlı Camii Medresesi (Ramazan Avcı'nın arşvinden)

2.2.2.3.24. Çarşıbaşı Medresesi: Medresenin H 1319 /M 1902 tarihli Maarif Salnamesi'nde Çarşıbaşı Camii'nin yanında olduğu belirtilmektedir (Özkarıcı 2007:1205).

2.2.2.3.25. Alacalar Medresesi: Medrese, Şekerdere mevkiinde yapılmıştır. H 1319/M 1902 yılına ait Maarif Salnamesi'nde 32 öğrencisinin olduğu kayıtlıdır (Özkarıcı 2007:1205).

2.2.2.3.26. Hacı Hüseyin Medresesi: Medrese Deli Alili (Dumlupınar) Mahallesi'nde inşa edilmiş olup 1901 yılına kadar fonksiyonunu sürdürdüğü anlaşılmaktadır (Özkarıcı, 2007:1205).

2.2.2.3.27. Timur Paşa Medresesi: Medrese Timur Paşa tarafından yaptırılmıştır. Kaynaklara göre Hayrullah Mahallesi'nde yer alan Arasa (Timur Paşa/Cıgıcı) Camii de XVII. yüzyılın ikinci yarısında Timur Paşa tarafından inşa ettirilmiştir. Medresenin Arasa Camiinin yanında olduğu ve camiyle beraber aynı tarihlerde yapıldığı anlaşılmaktadır (Özkarıcı 2007:1203).

Yukarıdaki medreselerden yalnızca Acemli Medresesi, Divanlı Medresesi ve Duraklı (Ali Bey) Medresesi günümüze kadar gelebilmiş, diğerleri zaman içinde yıkılıp kaybolmuştur.

Zikredilen medreselerin ekserisi 1900'lü yıllara ait kaynaklarda yer almamaktadır. H 1318 H/M 1900-1901 yılı Maarif Salnâmesi'ne göre Maraş merkezinde bulunan medreseler tablo 2.11'de toplu olarak verilmektedir (Cihan, 2005: 963).

Tablo 2.11. H. 1318/M. 1901 Yılı Maarif Salnâmesi'ne Göre Maraş Merkezde Bulunan Medreseler

Medrese İsimleri	Bulunduğu Semt	Kurucusu
Kalender Paşa Medresesi	Beyazıt	Kalender Paşa
Hacı Bey Medresesi	Beyazıt	Beyezidzade Hacı
Bektutiye Medresesi	Bektutiye	Alaaddin bey
Selvili Medresesi	Boğazkesen	Muslihiddin Efendi
Boğazkesen Medresesi	Ekmekçi	Ekmekçi Başı Hacı Ali
Taş Medrese	Ekmekçi	Alaaddin Bey
Alacalar Medresesi	Şekerdere	Bilinmiyor
Şaziye Medresesi	Şaziye	Şazi Bey
Nebeviye Medresesi	Kebir	Alaaddin Bey
Timur Paşa Medresesi	Çifteci	Timur Paşa
Hatuniye Medresesi	Hatuniye	Alaaddin Bey'in Eşi Şems Hanım
Nakib Medresesi	Nakib Camii	Hacı Ali Efendi
Şekerli Medresesi	Şekerli Camii	Yusufzade Müytab Ahmet Efendi
Sarayaltı Medresesi	Divanlı	Hacı Mahmut
Çarşıbaşı Medresesi	Çarşıbaşı Camii	Bilinmiyor
Divanlı Medresesi	Divanlı Camii	Murtaza Bey
At Avluğu Medresesi	Duraklı Mahallesi	Zülkadriye Beylerinden Seyit Ali Bey
Nuh Medresesi	Nuh	Nuh Efendi
Kayabaşı Medresesi	Kayabaşı	Hacı Hüseyin Ağa
Acemli Medresesi	Acemli	Evliyazade Halil Efendi
Kalenderzade Medresesi	Restebaiye	Kara Şatır Ağa
Çiçekli Medresesi	Seksenler	Bilinmiyor
Hacı Hüseyin Medresesi	Deli Alili	Bilinmiyor

“1914 Yılı Maraş Kazası” (Alparslan ve Toroğlu, 2015:108) adlı eserde medreselerle ilgili olarak şu bilgiler bulunmaktadır:

Maraş kazasında 1914 yılında 12 medrese bulunmakta, bu medreselerden yalnızca 10'unun adları yer almaktadır. Bunlar; Taş, Hatûniye, Bağdâdiye, Kadiriye, Nebeviyye, Kalender Paşa, Acemli, Nakıb, Bektutiye, Şâzibey medreseleridir. Medreselerin yedisinin meşhur olduğu, bunların Taş, Hatûniye, Nebeviye ve Kadiriyye, Kalender Paşa, Acemli, Hacı Abdullah Bey ve Bektutiye medreseleri olduğu belirtilmektedir.

Taş Medresesinde dört oda bulunmakta olup odalardan birinde müderris, diğerlerinde de talebe ikamet etmektedir. Bu medreseye devam edenlerin yaşları 20-40 arasında olup 30 talebe eğitim görmektedir.

Hatuniye Medresesi 8 odadan oluşmakta ve yaşları 20-30 arasında 11 talebe bulunmaktadır.

Nebeviye ve Kadiriye Medreseleri 4-5 odadan oluşmakta, öğrencilerin büyük bir kısmı kasabanın yerlisi olup sayıları 10 kadardır. Nebeviye medreselerinden icazetler verilmektedir.

Kalender Paşa Medresesi 32 odadan oluşmakta, yaşları 20-30 arasında 26 talebe eğitim yapmaktadır.

Hacı Abdullah Bey Medresesi, 10 odadan oluşmakta, medresede yaşları 15-20 arasında olan 10 talebe eğitim görmektedir.

Bektutiye Medresesi 10 oda ve 1 dershaneden oluşmakta, medresede yaşları 20-30 arasında 30 talebe eğitim görmektedir.

Bu yedi ünlü medresenin yanı sıra cami avlularında medrese tarzında iki-üç hücreli medreselerin de bulunduğu fakat eğitim seviyelerinin çok düşük olduğu, yeteri kadar istifade edilemediği belirtilmektedir.

Medreselerde 10 müderrisin görev yaptığı, 20 ila 40 yaşları arasında 250 civarında medrese öğrencisi olduğu ifade edilmektedir.

Büyük medreselerin yedi tane olduğu ve bu medreselerde oda sayısının 15-35 arasında olduğu bilgisi verilmektedir.

Besim Atalay, 1916 yılı itibariyle Maraş merkezinde on tane medrese olduğunu belirtiyor. Bu medreseler Taş Medrese, Hatuniye Medresesi, Bağdadiye Medresesi, Kadiriye Medresesi, Nebeviye Medresesi, Kal'ander Paşa Medresesi, Acemli Medresesi, Nakıb Medresesi, Bektutiye Medresesi ve Şazi Bey Medresesidir (Atalay, 2008:193). Atalay, bu medreselerden ilk beşinin meşhur olduğunun altını çiziyor.

Atalay, Taş Medresenin odalarının birinde müderrisin, diğerlerinde talebelerin oturduğunu; Hatuniye Medresesinin alt ve üst olmak üzere 8 odasının ve 1 dershanesinin bulunduğunu; Nebeviye, Kadiriyye

Medreselerinin Alâüddevele Beğ Cami-i şerifi avlusunda bulunduğunu, 4-5 odadan oluştuğunu fakat o gün için harap durumda olduğunu; Kalender Paşa Medresesinin Acemli Camii avlusunda alt ve üst olmak üzere çok güzel inşa edilmiş olduğunu; Bektutiye Medresesinin on odasının bulunduğunu belirtiyor. Bunun yanı sıra Atalay, bazı mescit ve cami avlularında üç-beş odalı medreseceklerin de bulunduğunu ifade ettikten sonra medrese, cami ve mescitlerin bakımsızlığından şikâyet etmektedir (Atalay, 2008:194).

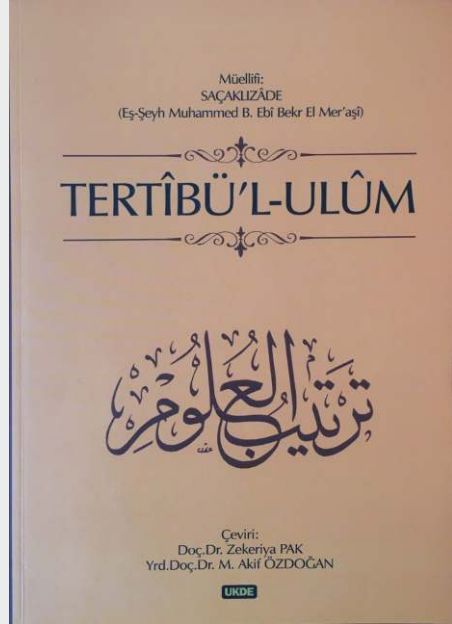
OKUMA PARÇASI:

Osmanlı Döneminde Maraşlı Bir Büyük Âlim: Saçaklızade Muhammed Bin Ebibekir ve Tertibu'l Ulûm'u

16. asrın sonları ile 17. yüzyılın başlarında yaşamış olan ve "Saçaklızade" lakabıyla bilinen Osmanlı âlimlerinden Muhammed ibn Ebi Bekr el-Mar'aşî'nin (1679-1732) hayatı hakkında bilinenler oldukça azdır. Maraş'ta doğmuştur. Bazı kaynaklarda ismi "Saçaklızade Mehmed Efendi" olarak geçmektedir. Maraş'ta bulunan camilerden birinin imamlığını yapan Maraşlı Ebu Bekir Efendi'nin oğludur.

İlk eğitim ve öğretimini memleketinde bitirdikten sonra, Tefsîr-i Tibyân yazarı Mehmed Efendi ve Darendeli Hamza Efendi'den dersler almış ve daha sonra memleketine dönerek bir taraftan öğrencilerine dersler vermiş, bir yandan da eserler yazmıştır. Sonraki yıllarda Şam'a giderek, sûfîlerin önde gelenlerinden

Sırr el-Ruh yazarı Abdülgâni el-Nâblusî'den hadis, tefsir ve tasavvuf gibi yüksek ilimleri tahsil eden ve ondan icazet ve hilafet alarak tekrar memleketine dönen Saçaklızade, burada babasından devraldığı görevi sürdürmüş ve zâhir ve bâtın ilimler alanında vermiş olduğu derslerle talebeler yetiştirerek ve diğer yandan ise yararlı eserler yazarak ilmin yayılmasına çalışmıştır. Ara sıra, Ayıntab ve Kilis taraflarına seyahate gitmiş ve yine böyle bir seyahat esnasında, bu iki şehir arasında bir yerde 1732 yılında vefat etmiştir. Cenazesi Ayıntab'a götürülmüş ve orada gömülmüştür (Atalay, 2008:167)



Araştırmacı yazar Yaşar Alparslan'a göre Maraş'ın yetiştirdiği en büyük âlim ve en fazla eser sahibi olan Saçaklızade Muhammet Bin Ebibekir'in mantıkla alakalı eserleri Câmiulezherde okutulmuştur. Çağında temel klasikler yerine şerhlerin okutulmasına karşı çıkması ile dikkati çekmiştir (Alparslan, 2009:179).

Eserlerinde daha çok tefsir, tecvid, kıraat gibi Kur'an ilimleri ile fıkıh, ferâiz, eğitim, mantık, akâid ve tasavvuf alanlarında yoğunlaşmış, muhtelif alanlarda 65 eseri tespit edilmiştir.

Eğitim alanında kaleme aldığı Tertîbu'l-ulûm adlı eseri, ülke sınırlarını aşan bir üne kavuşmuş, araştırmalara konu edilerek hakkında yüksek lisans tezi yapılmıştır. Bu eserinde ilimlerin tertibi yanı sıra eğitim problemlerine de yer vermiş, ayrıca eğitim ve öğretimde kalite ve verimi yükseltmek için uyulması gereken birtakım pedagojik kurallara da yer vermiştir (Ağırman, 2005:947)

Saçaklızade Muhammed Bin Ebir Bekir'in ilimlerle ilgili düşünce ve görüşlerinin yer aldığı Tertibu'l Ulûm, Osmanlı döneminde başta medreseler olmak üzere eğitim kurumlarında okutulan eserler hakkında bilgi veren az sayıda çalışmalardan biridir.

Saçaklızade'nin en önemli eseri olan Tertîbu'l-Ulûm'ün, ilimleri tahsil seviyesine göre mertebelendirdiği kısmında, ilmiye sınıfının içine düştüğü yozlaşmaya dikkat çekerek, geleneksel olarak medreselerde tatbik edilen başarı kriterlerine uyulmadığı için bazı kişilerin hiç hak etmedikleri halde yüksek dereceli icâzet aldıklarını ve bu nevî olayların ilmiye teşkilatının bozulmasına neden olduğunu dile getirir ve bu konularda esaslı eleştiriler ortaya koyar (Çetintaş, 2010:103)

2.3. CUMHURİYET ÖNCESİ MARAŞ'TA YAYGIN EĞİTİM KURUMLARI

2.3.1. Maraş'taki Buk'alar

Buk'a, tarihî seyir içerisinde farklı coğrafyalarda değişik anlamlarda kullanılmıştır. Türbe ve zaviyelere buk'a denilebildiği gibi bu terim eğitim kurumları için de kullanılmıştır. Osmanlı devrinde Buk'a medreselere talebe hazırlayan kurum olma niteliği de taşır.

İslam ülkelerinde zaviye, türbe ve özellikle eğitim amacıyla kullanılan müesseselere buk'a denilmekte ve buk'alar genellikle medrese ve sıbyan mektebi arasındaki bir eğitim kurumunu ifade etmektedir (İpşirli, 1992:386). Anadolu'da daha çok *Antep, Maraş, Suriye, Filistin ve Mısır* taraflarında rastlanan Buk'aların eğitmen tayinleri kadı tarafından yapılır ve buk'alarda görev alan kişilere *buk'adar* denilirdi.

Maraş'taki buk'alar daha çok külliye yapısı teşkil edip genellikle yanlarında mescit ve camileri, mektepleri, medreseleri ve zaviyeleri ile büyük bir yapı oluşturmuşlardır. Buk'aların mimari tarzı, buralarda hangi derslerin okutulduğu ve eğitim süresi gibi hususlar hakkında ise kaynaklarda bilgi yoktur.

Maraş kazasında kaynaklarla isimleri tespit edilen fakat günümüze kadar varlığını sürdüremeyen başlıca buk'alar şunlardır:

Haznedarlı (Ali Ağa) Buk'ası: Haznedarlı Camiinin avlusunda inşa edilen Buk'a ve cami Dulkadir Beyliği hükümdarı alâüddeve Bey'in (1480-1515) hazinedarı Ali Ağa tarafından 1480-1515 yılları arasında yaptırılmıştır (Özkarci, 2007:1201).

Kadı Muslihüddin Buk'ası: Kadı Muslihiddin Buk'ası, Bektutiye Mahallesi'nde cami ile birlikte Kadı Muslihiddin tarafından yaptırılmıştır Kadı Muslihiddin Buk'asında tedris şartıyla görev alan buk'adarın yaşlanması nedeniyle işi yapacak kuvvette genç kişilerin göreve getirildikleri anlaşılmaktadır (Yıldız 2010:120).

Ali Bey (Hoca Bağı) Buk'ası: Dulkadir Beyliği hanedanından Şehsuvaroğlu Ali Bey tarafından XV. yüzyılın sonlarına doğru Elbistan'ın merkezinde kurulmuş olan buk'adan, günümüze her hangi bir iz kalmamıştır. Buk'a, yanında kurulmuş olan cami ile birlikte bir külliye hâline getirilmiştir.

Buk'a, yapılışından bir süre sonra, bakımsızlık ve ilgisizlik içinde kalmıştır. 1527 yılı tahriri esnasında, içinin otlarla doldurulmuş olduğu ve bu nedenle vakıflarının Pınarbaşı Köyü'nde faaliyette olan Ali Bey Zaviyesine tahsis edilmiş olduğu kaydedilmiştir. Buk'anın daha sonra onarıldığı için faaliyetini XVII. yüzyılda sürdürdüğü görülmektedir (Aslan 2014:378).

Alacalı Buk'ası: Hoca Durdu tarafından yaptırılmış (Yıldız 2010:119) ancak inşa tarihi tespit edilememiştir. Hoca Durdu'nun vakıflarından biri olup bu nedenle bazı belgelerde Hoca Durdu Buk'ası olarak yer almıştır.

Alacalı Buk'ası'nda eğitim veren müderrislerin varlığı da dikkati çekmektedir. Burada bir de medresenin hizmet verdiği veya medrese gibi kullanıldığı anlaşılmaktadır. Alacalı Mescidi yakınında Hoca Durdu'nun bânisi olduğu buk'anın müderrisi olan Surûrî Hacı Ahmed'in görevi bırakması üzerine oğlu Şeyh Ömer el-Bedri Safer H 1146/M 1733'te babasının boş kalan memuriyetine atanmıştır (Yıldız 2010:120).

Alemli Mahallesi Buk'ası: Adından da anlaşılacağı üzere Alemli Mahallesi'nde bulunan fakat kim tarafından yapıldığı bilinmeyen Alemli Buk'ası'nın olduğu yerde cami ve mescit de mevcuttu. Alemli Mahallesi'nde mescid ve buk'ada vakıf akçesine müteveli lazım olduğundan 120 yarım akçe ücretle Hacı Abdunnebi Halife Maraş naibi Mehmed'in arzıyla H. 1147/M. 1734'te berat verilmiştir (Yıldız 2010:119).

Restebaiye Bukası: Restebaiye Buk'ası, adından da anlaşılacağı üzere Restebaiye Mahallesi'nde bulunmakta idi. Burada bulunan camii, medrese yapıları muhtemelen buk'anın bir parçası durumunda idi (Yıldız, 2010: 121).

Şadi Bey Buk'ası: Alaüddevele Bey'in komutanlarından Şâdi Bey, yaptırdığı camiye ilaveten şehirdeki eğitim hizmetlerine katkıda bulunmak amacıyla bir de buk'a yaptırmıştır. (Solak 2002:279)

Musa bin Süleyman Buk'ası: Adından da anlaşılacağı gibi Musa b. Süleyman tarafından yaptırılma ihtimali kuvvetli olan buk'a şehir merkezinde olup şehrin neresinde olduğu hakkında bilgi bulunmamaktadır. 1563 yılı tahrir defterinde kaydına rastlanan buk'aya hasılı 1100 akçe tutan arazi ve bostan gelirleri vakfedilmiştir (Solak, 2002:279).

Ali Ağa b. Abdullah Buk'ası: Ali Ağa b. Abdullah tarafından yaptırılan buk'aya aynı adla anılan mescidle birlikte 500 akçe ve sadece buk'a için 30 akçe olmak üzere toplam 520 akçe gelir vakfedilmiştir. Şehirde olduğu bilinen buk'anın hangi mahallede olduğu belli değildir (Solak, 2002:280).

Ali Ağa b. Hazinedar Buk'ası: 1526 tahririnde kaydı bulunmayan buk'ayı Ali b. Hazinedar yaptırmış olmalıdır. 1563'te 432 akçe asiyâb ve arazi geliri vakfedilen buk'anın Resul-ayn nâm-ı diğer Pınarbaşı köyünde olduğu tahrir defterindeki bilgilerden anlaşılmaktadır (Solak, 2002:281).



Fotoğraf 2.7: Eshab-ı Kehf Camii

2.3.2. Camiler

İslam'ın ilk dönemlerinden beri idare, eğitim ve öğretim için kullanılan camilerin asıl fonksiyonu mabet oluşudur. Camilerin ibadet yeri olmasının yanında, eğitim ve öğretim yeri olarak kullanılması geleneği Osmanlılarda başlangıçtan beri benimsenen ve devam ettirilen bir uygulama olmuştur. Osmanlı medreselerinde mevcut odalarda kalan öğrenciler, medrese dershanesinde belirli dersler görmekte, bunun dışındaki genel dersleri camilerde takip etmekteydiler. Halka açık olarak verilen bu dersleri XVII. yüzyıldan sonra dersiâm denilen hocalar vermekteydi.

Bunun yanında hat meşki, Kur'an talimi ve hıfzı gibi uygulamalı dersler de verilmekteydi. Osmanlı camilerinde eğitim ve kültür faaliyetlerini tamamlayan önemli bir unsur da kütüphane oluşturulmasıydı. Bu kütüphaneler dersleri takip eden öğrenciler ve namaz vakitleri arasında boş vakti olan cemaat için oldukça faydalı olmuştur (Önkal-Bozkurt 1993: 51; Aktaran: Taşkın 2008:359).

Osmanlı şehir, kasaba ve köylerinde sıbyan mektebi olmayan yerlerde çocukların eğitimi için cami in kullanılması oldukça yaygındı.

Selçuklu, Dulkadiroğlu Beyliği ve Osmanlı Devleti dönemlerinde Maraş'ta yaptırılan ve yaygın eğitime büyük katkıları olan camiler şunlardır:

2.3.2.1. Selçuklu Dönemine Ait Camiler

Afşin Eshab-ı Kehf Camii: Eshab-ı Kehf Külliyesi'ne gelen ziyaretçilerin ihtiyaçlarının karşılanması ve konaklamalarının sağlanması için Anadolu Selçuklularının Maraş Emîri Nusretüddin Hasan Bey tarafından 1215-1234 yılları arasında ribat (1215), cami (1215-1234) ve handan (1232-33) oluşan külliye inşâ ettirilmiştir. Daha sonra külliye; Dulkadir Beyliği (1337-1522) döneminde medrese (1480-1492), kadınlar mescidi ve buk'a (1500), Osmanlılar döneminde ise paşa çardağı (1531) ilâve edilerek büyütülmüş olup buk'a günümüze gelmemiştir (Özkarıcı 2017:14).

Şekerli Camii: Caminin, M 1210 tarihli kitabesinde Anadolu Selçukluları'nın Maraş Emîri olan Nusretüddin Hasan Bey döneminde inşâ edildiği anlaşılmaktadır. Cami yıkılınca 1695-96 yılında Ahmet Paşa tarafından yeniden şimdiki cami yaptırılmıştır (Özkarıcı, 2007:272)

Elbistan Ulu Camii: İnşa kitabesine göre cami, ilk önce Anadolu Selçuklu Sultanı II. Gıyâseddin Keyhusrev'in (1237-1246) emîrlerinden Mübârezeddin Çavlı tarafından 1239 yılında inşâ ettirilmiştir. Cami, 1507 yılında Şah İsmail'in Elbistan'a saldırısı sırasında yıkılmış, Dulkadiroğlu Beyi Şehsuvar Bey'in oğlu Ali Bey'in hükümdarlık dönemi olan 1515-1522 yılları arasında Osmanlı üslubunda şimdiki cami inşa ettirilmiştir (Özkarıcı, 2007:1010)



Fotoğraf 2.8: Elbistan Ulu Camii



Fotoğraf 2.9: Maraş Ulu Camii

2.3.2.2. Dulkadiroğlu Beyliği Zamanında Yapılıp Günümüze Kadar Gelen Camiler

Dulkadiroğlu Beyliği ve Osmanlı Dönemi'nde Maraş ve kazalarında çok sayıda mimari eser yapılmış fakat bu yapıların çoğunluğu yıkılmıştır. Bu camilerden farklı zamanlarda onarımlardan geçerek günümüze kadar gelenleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Tablo 2.12 Dulkadiroğlu Beyliği Dönemi'nden günümüze kadar gelen camiler.		
Camii Adı	Camiiyi Yaptıran Kişi/Kurum	İnşa/Yapılış Yılı
Haznedarlı Camii	Alaüddevle Bey'in Hazinedarı	1480-1515 yılları arası
Boğazkesen Camii	Hacı Ali Ağa bin Abdullah	1480-1515 yılları arası
Şazi (Şadi) Bey Camii	Şazi Bey	1480-1515 yılları arasında
Ümmet Baba Camii (Külliyesi)	Alaüddevle Bey	XV.yy. sonu
Maraş Ulu Camii	Alaüddevle Bozkurt	1501 yılında
Hatuniye (Şemse Hatun) Camii	Şemse hatun	1504-1510 yılları arasında
Bektutiye Camii	Alaüddevle Bey	XVI. yüzyıl başında

2.3.2.3. Osmanlı Döneminde Yapılıp Günümüze Kadar Gelen Camiler

Kahramanmaraş'ta Dulkadirîliler'le doğrudan ilgisi olan bu camilerden başka Osmanlı dönemine tarihlenen, ancak orijinal haliyle Dulkadirîliler'la ilgisi bulunabilecek cami ve mescitler de vardır.

XVII. yüzyılda Maraş'ı ziyaret eden Evliya Çelebi, Maraş'ta 39 cami bulunduğunu belirtmiştir. Yine 1867 yılı Halep Vilayeti Salnamesi'nde 39, 1900 tarihli Salname'de ise 49 adet caminin bulunduğu ifade edilmiştir.

Bu camilerden Osmanlı Döneminde yapılıp günümüze kadar gelenler şunlardır:

<i>Tablo 2.13. Osmanlı Döneminde Yapılıp Günümüze Kadar Gelen Camiler</i>		
Camii Adı	Camiiyi Yaptıran Kişi/Kurum	İnşa/Yapılış Yılı
İsa Divanlı Camii	Hacı Osman	1568-1569
Devecili Camii	Ebu Bekir	1615
Saraçhane Camii	Abdullah Bey	1618
Çukuroba Camii	Hacı Hüseyin Efendi	1669-70 yıllarında
Çınarlı Camii	Dede Mehmet Efendi	1671-72 yıllarında
Şeyh Hüseyin Camii	Şeyh Hüseyin	1681 yılından önce
Divanlı Camii	Ahmet Paşa	1689-1690
Şekerli Camii	Ahmet Paşa	1695-1698
Nakıb Camii	Seyyid Mehmet Efendi	1698-99
Hacı Veli Bey Camii	Veli Bey	1706-1707
Arasa Camii	Timur Paşa	1707-1708
Restebaiye Camii	Osman Ağa	1701-1702
Deli Alili Camii	Hacı Hasan Efendi	1715-1716
Nuh Camii	Ahmet Efendi	1715-1716
Büyüksu Camii	Ali bin Veli Efendi	XVIII. yüzyılın başında
Kazancı Camii	?	1725
Keşif Efendi Camii	Keşif Efendi	1739-1740
Bakraç –Arıstıl Eski Camii	?	1740-1741
Evzaniye (Alemlî) Camii	?	1762
Adliye (Büyük Su) Camii	Ali b. Veli	XVIII. yüzyıl
Sarayaltı Camii	?	XVIII. yüzyılın sonu
Bayazıtlı Camii	Kalender Paşa	1802-1805
Acemli (Şehit Evliya) Camii	Mehmed Ali Usta	1805
Duraklı (Ali Bey) Camii	Dulkadirzade Ali Bey	1806-1807
Çağlayanerit Kezban Hatun Camii	Kezban Hatun	1812
Bey (Seyyid Mustafa Bey) Camii	Seyyid Mustafa Bey	1827-1828
Elbistan Ceyhan Camii	?	1850
Çiçekli Camii	?	XIX. yüzyılın ikinci yarısı
Çarşıbaşı Camii	Miralay Bey	XIX. yüzyılın ikinci yarısı
Kümbet Camii	?	XIX. yüzyılın başı
Mağaralı Camii	Hacı Mustafa Ağa	1911
Göksun Ulu Camii	Kaymakam Talat Bey	1922

2.3.3. Zaviyeler

Şehirlerin veya küçük yerleşim birimlerinin ücra yerlerinde, kenar ve köşelerindeki sakin yerlerde açılmış olunan, belli bir tarıkata mensup şeyh ve dervişlerin yaşadığı, ayin icra ettiği ve gelip geçen yolcuların bedava misafir edildikleri kurumlara tekke (tekye) veya dergâh denir. Tekkelerin küçüklerine "zaviye", büyüklerine ise "âsitâne" veya "hânkâh" adı verilir.

Dil, din, sanat, felsefe vb. alanlarda halkı yetiştiren birer halk okulları niteliğini taşıyan tekke, dergâh ve zaviyelerde çeşitli ilimler, edebiyat ve musiki büyük bir titizlikle öğretilirdi. Özellikle halk edebiyatının öğretilmesi ve ülkenin her tarafına yayılmasındaki katkıları yadsınamaz. Haftanın belli gün ve saatlerinde verilen dersler, vaazlar ve konferanslar vasıtasıyla insanlar birçok konuda aydınlatırlardı (Çınar, 2005:13)

Bu yerlerde medreselerde olduğu gibi sert kurallar ve disiplin yoktur. Eğitim daha serbest bir ortamda ve hoşgörü ile yapılırdı. Dersler teorik bilgilerden çok insanların gündelik hayatlarında kullanabilecekleri basit bilgilerden oluşurdu. Felsefe, edebiyat, İslâmî ilimler, ahlâk ve tasavvuf musikisi eğitimi tekkelerde özenle verilirdi. Ayrıca bu kurumlar, musiki ve raks yerleri, konuk evleri, sosyal dayanışma ve yardım yerleri, tedavi merkezleri olarak da faaliyet gösterirlerdi. Buraları medresenin dışında faaliyet gösteren önemli birer yaygın eğitim kurumları olma özelliklerini uzun yıllar korumuşlardır (Çınar, 2005:13).

Medresenin takip ettiği eğitim programlarının dışında bir yol izleyen dergâhlar, kendilerine ait bağımsız bir eğitim programı oluşturarak, o dergâhın düşünce ve inançlarına göre insan yetiştirirlerdi. Bu durum medrese ile dergâhların arasını açmıştır. İlk zamanlar kamu hizmeti gören zaviyelerin geliri vakıflardan ibaretti (Çağatay, 2005:13).

Osmanlı, birçok zaviye yaptırmış ve bu sayede halkın görüş ve anlayış birliğini sağlamayı amaçlamıştı. Selçuklu döneminden itibaren zaviyeler, köy ve göçebe halk arasında çok etkili olmuşlardı. Özellikle zaviyelerin, halkın ilgisini çeken eğitimi ve halkın kültür seviyesine hitap etmesi tercih edilme sebeplerindendi. Belirli günlerde yapılan vaaz ve nasihatlerle şeyhlerin sohbetleri çok ilgi görürdü (Yıldız 2010:108).

Osmanlı'da bir çeşit halk eğitim merkezleri olan zaviyelerin daha çok Maraş merkezinde olduğu anlaşılmaktadır. Hurufat Defterleri'nde Maraş merkezinde XVII-XIX. yüzyılda 24 adet zaviyenin bulunduğu tespit edilmiştir (Yıldız 2010:109).

2.2.3.1. Maraş'ta Bulunan Zaviyeler

Maraş'ta bulunan zaviyelerin büyük bir kısmının Dulkadiroğlu Beyliği döneminde, Alâüddevle tarafından yaptırıldığını görmekteyiz. XV. yüzyıl ile XIX. yüzyıl arasında hizmet veren ve çoğunluğunun yapıları günümüze ulaşmayan, Maraş'ta bulunduğu kayıtlardan tespit edilen zaviyeler tabloda verilmiştir:

Tablo 2.14. Dulkadiroğlu ve Osmanlı Döneminde Hizmet Veren Zaviyeler

Zaviyenin Adı	Hangi Dönemde Kurulduğu
Ahmet Bey (Ebecik) Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Alâüddevle Bey Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Alaüddevle Şeyh Haydar Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Ayrılgan Hacı Dede Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Bayır Türbe Zaviyesi	?
Bekrek Bey Zaviyesi	?
Bayezidiye Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Bağdadiye-i Suğra Zaviyesi	?
Çomaklı/Artin/Çomak Baba Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Bayırtürbe Zaviyesi	Osmanlı Dönemi
Çamçınar (Çamçıra) Zaviyesi	?
Canbaz-zâde Zaviyesi	?
Cenderiye Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Dede Baba Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Ekber Zaviyesi	?
Erdlek Zaviyesi	?
Ereklice Zaviyesi	?
Eshab-ı Kehf Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Gebeloğlu Tekkesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Göllü Köyü Alâüddevle Bey Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Göynük Köyü Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Güllüviran Köyü Alâüddevle Bey Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Harap Tekke	Dulkadiroğlu Dönemi
Hücrat-ı Darülfan Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
İbrahim Baba Zaviyesi	?
İsa Baba Zaviyesi	Osmanlı Dönemi
Kahraman Zaviyesi	?
Kalekaya Zaviyesi	?
Kara Dede Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Kurt Bey Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Maraş Mevlevi Dergâhı	Osmanlı Dönemi
Merdani Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Mahmud Dede Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Mahruz Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Mihriban Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Minberkiye Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Omuzu Güçlü Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Osman Dedelü Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Sa'dü'l-Aziz Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Seki Çınarı Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Sekizar ve Yetim Baba Zaviyesi	?

Zaviyenin Adı (Tablo 2.14'ün devamı)	Hangi Dönemde Kurulduğu
Seyyid Mazlum Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Sultan Ahmet Bey Zaviyesi	?
Süleyman Dede Zaviyesi	Osmanlı Dönemi
Şehsüvar Oğlu Ali Bey Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Tut Alanı Köyü Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Ümmet Baba Zaviyesi	Dulkadiroğlu Dönemi
Vadi Dere Zaviyesi	Osmanlı Dönemi
Yeniçinar Zaviyesi	Osmanlı Dönemi
Yum (Bum) Baba Zaviye ve Türbesi	Dulkadiroğlu Dönemi

Maraş, Dulkadiroğullarının başkenti olduğu için aynı zamanda bölgenin bir eğitim ve kültür merkezi durumunda idi. şehirde cami, mescit, mektep, medrese, buk'a, zaviye ve bunlara ait vakıflar bulunmaktaydı. Eğitime ayrı bir önem veren Dulkadir Beylerinden Süleyman Bey (1442-1454) ve Alaüddevle Bey (1480-1515)'in Maraş, Elbistan ve diğer birçok şehirde medrese ve benzeri eğitime yönelik vakıflar yaptırdığı, çeşitli kurumları tamir ettirdiği ya da bu vakıflara gelirler tahsis ettiği bilinmektedir (Aslan, 2014: 354).

Maraş kazası Osmanlı hâkimiyetine geçtikten sonra bölgede yapılan tahrirler neticesinde, tahrir defterlerinden kaza genelinde bulunan vakıfları ve bu vakıfların gelirlerinin nerelere aktarıldığını öğrenmekteyiz. Gerek Maraş'a ait tahrir defterlerinden, gerekse vakfiyelerden Maraş kazasında bulunan vakıfların büyük bir çoğunun Osmanlı öncesi Dulkadirli Beyliği zamanından kalma oldukları görülür. Bunların kurucularının ise genellikle Alaüddevle Bey, eşi Şems Hatun, Süleyman bin Nasreddin Mehmet ve Şehsuvaroğlu Ali Bey olduğu anlaşılmaktadır. Bölgenin Osmanlı hâkimiyetine geçtikten sonra incelenen dönem içerisinde Osmanlı idarecilerinin herhangi bir vakıf yaptıkları kaydına rastlanmamış ama önceden vakıfların gelirlerini arttırmışlardır. Dulkadirli döneminde yapılan vakıflar genellikle dinî (cami-mescit), eğitim (medrese-buk'a) ve sosyal (imâret-zaviye) vakıflardır (Solak, 2003:289).

Maraş Kazâsı vakıf eserlerine 1526 yılında toplam 89.521 akçe aktarılırken, 1563'te bu rakam %75'lik bir artışla 156.581 akçeye çıkmıştır. Her iki tarihte de vakıflardan sağlanan gelirlerin büyük bir kısmı eğitim kurumlarına yani medrese ve buk'alara ayrılmıştır. Bu da bize gerek Dulkadirli Beyliği idarecilerinin gerekse Osmanlı Devleti idarecilerinin halkın eğitilmesine büyük önem verdiğini göstermektedir (Solak, 2003:289).

2.3.4. Cumhuriyet Öncesi Maraş'ta Kütüphaneler

Osmanlı Dönemi'nde Maraş'ta kütüphanelerin cami içinde veya mahallelerde de bulunduğu dair Hurufat defterinde belgeler bulunmaktadır. Hurufat defterinde Alaüddevle Süleyman Bey Camii Kütüphanesi ve Acemiye Mahallesi Kütüphanesine ait iki kütüphaneye dair bilgiler yer almaktadır.

Maraş'ta XV. yüzyıldan beri en büyük cami olarak şehirde hizmet veren Alaüddevle Süleyman Bey Camiinin bir de kütüphanesi bulunmakta idi. Cami gibi kütüphane bölümü Alaüddevle Bey tarafından XV. yüzyıl sonlarında inşa ettirilmiş olmalıdır. Alaüddevle Süleyman Bey Camii Kütüphanesine XVIII. yüzyılda görevli atamaları yapılmıştır. Adı geçen kütüphanede nazır (denetmen) ve ferraşın (temizlikçi) çalıştığı görülmektedir (Yıldız, 2010:133).

Acemiye Mahallesi'nde, mahalle sakinleri ve Hüseyin Efendi tarafından vakfedilen kitaplardan oluşan Acemiye Mahallesi Kütüphanesi bulunmaktaydı. Kütüphaneye değişik görevliler atanmış, kütüphanenin mütevellisi ve hafız-ı kütübü olan Veli'nin vefat etmesi nedeniyle yerine 1714'te Ebu Bekir'e Maraş naibinin arzıyla berat verilmiştir (Yıldız, 2010:134).

1889 yılına ait Halep Salnamesi'nde Maraş'ta 3 adet kütüphanenin bulunduğu belirtilmektedir.

Şemseddin Sami'nin 1891 yılında yayımlanan Kâmûsu'l-Âlâm adlı ansiklopedik eserinde ise Maraş'ta 1 adet kütüphane olduğu belirtilmektedir (Alparslan 1986:5).

1896 yılına ait Halep Salnamesi'nde de Maraş'ta 1 adet kütüphane bulunduğu belirtilmekte fakat sonraki yıllardaki salnamelerde kütüphanenin varlığından söz edilmemektedir.

1898 yılı Sâlnâme-i Nezâret-i Maârif-i Umûmiyye'ye göre Maraş'ta Ale'l Düvele isminde bir kütüphane mevcut olup kütüphanede 28 kitap vardır. Bu kütüphane H 967/M 1560 yılında kurulmuştur. Elbistan kazasında da Hayati Zade adında 386 kitabı bulunan bir kütüphane mevcuttur ve bu kütüphane de H 1238/M 1823 yılında kurulmuştur (Demir Görür, 2016:423). Ancak bu kütüphanenin nerede olduğu tespit edilememiştir.

1904 yılına ait Halep Salnâmesi'nde ve sonraki yıllara ait salnamelerde yalnızca Elbistan kazasında 1 adet kütüphanenin bulunduğu belirtilmektedir.

1915 yılına kadar Maraş'ta müstakil bir kütüphane mevcut değildi. 1915-1916 yıllarında Maraş'ta maarif (millî eğitim) müdürlüğü yapan Besim Atalay, şehirde bir kütüphane kurma çalışması yaparak Erkek Öğretmen Okulunun bünyesinde 450 cilt kadar topladığı eserlerden oluşan "Kitabevi" adıyla küçük bir kütüphane kurmuştur.

OKUMA PARÇASI**Eserleri Osmanlı Medreselerinde, Rüştîyelerinde ve Sıbyan Okullarında Okutulan Maraşlı Bir Müellif: Sünbül-zâde Vehbî**

Yazmış olduğu eserler Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar Osmanlı medreselerinde, rüştîyelerde okutulan, bu eserleri eğitim tarihimize önemli bir yer tutan, aynı zamanda şiirdeki ustalığı ile döneminde sultanü's-şuarâ (şairlerin sultanı) unvanını alan Maraşlı bir müellif/şairimizin eğitim tarihimizdeki yeri üzerinde kısaca durmak istiyoruz.

XVIII. yüzyılın öne çıkan şairlerinden olan Sünbül-zâde Vehbî Efendi (asıl adı Mehmet bir Raşid bin Mehmed), 1718 yılında Maraş'ta doğdu. Maraş'taki Sünbül-zâdeler diye bilinen köklü bir ailenin ferdidir. Çocukluğu ve gençliği Maraş'ta geçti. Maraş'ın önde gelen âlimlerinden özel dersler aldı. Medrese tahsilini yaptıktan sonra icazet alarak İstanbul'a gitti. Bir süre medresede dersler verdi. Şiir yeteneği sayesinde zamanın ileri gelenleriyle dostluk kurdu ve bu ilişkiler sayesinde Rumeli ve Anadolu'nun birçok yerinde kadılık görevlerine atandı. Daha sonra divan hizmetlerine girerek Arapça ve Farsçayı çok iyi bildiği ve devletin önemli mektuplarını başarıyla kaleme aldığı için hâcegânlık rütbesi verildi. Bu meslekte 7 yıl görev yaptıktan sonra 1776 yılında I.Abdulhamit tarafından İran'a elçi olarak gönderildi. İran elçiliği sırasında Ömer Paşa'nın şikâyeti üzerine idama mahkûm edilen şair, padişaha sunduğu "Tennâne" kasidesinden sonra affedildi. Bir müddet boşta kaldıktan sonra tekrar kadılık görevi verildi (Avcı, 2017).

Çok farklı yerlerde ve mevkide görev yapan ve bazen gözden düşen bazen itibar kazanan Vehbî, III. Selim zamanında "Sultanü's-şuarâ" (şairlerin sultanı) unvanını aldı. 1809 yılında vefat etti.

Sünbül-zâde Vehbî Efendi'nin Divanı, nasihatname türünde yazdığı "Lutfiyye" adlı mesnevisi, "Şevk-engiz" adlı mesnevisi, Nuhbe-i Vehbî adlı Arapça-Türkçe ve Tuhfe-i Vehbî adlı Farsça-Türkçe manzum sözlükleri vardır.

Cumhuriyet dönemine kadar Osmanlı eğitim kurumlarında ders kitabı olarak okutulan Tuhfe-i Vehbi, Nuhbe-i Vehbi ve Lutfiyye adlı eserlerinin özellikleri hakkında kısaca durmak istiyoruz:

Tuhfe-i Vehbi: Osmanlı döneminde yabancı dil öğretiminde kaynak eser veya ders kitabı olarak manzum sözlüklerden yararlanılırdı. Manzum sözlükler, yabancı dil öğretimine giriş aşamasında dil öğrenimini kolaylaştırmak, yabancı dilin basit ve öncelik arz eden kelimelerini karşılıklarıyla birlikte ezber yoluyla öğretmek gibi amaçlarla hazırlanmış ve bu tarz dil öğretiminde ders kitabı olarak okunmuş ve okutulmuştur. "Sıbyan" ve "mübtedi" tabir edilen çocuklara ve tahsile yeni başlayanlara ezber yoluyla önemli miktarda kelime ve basit gramer kaidelerinin öğretilmesini temin eden, bunun yanında aruz bilgileri de sunan manzum sözlükler, tekrar yoluyla kısa sürede ezberlenmeleri bakımından büyük rağbet görmüştür. Bu sözlüklerle bazı edebi sanatların, bahir

ve vezinlerin öğretilmesi yanında şiir ve şairliğe meyilli olanların kabiliyetlerinin geliştirilmesi de arzu edilmiştir (Öz, 1997:219). Osmanlı eğitim kurumlarında okutulan bu kitaplardan birisi de Maraşlı Sümbül-zade Vehbî'nin Tuhfe-i Vehbî adlı eseridir. Farsçayı öğretmek amacıyla 1783 yılında manzum sözlük olarak yazılan bu eser medreselerde ve rüştiyelerde ders kitabı olarak okutulmuştur. Nitekim, 1846 yılına ait rüştiye mektebi ders cetvelinde yer alan derslerden birisi Tuhfe-i Vehbî'dir.

Tuhfe-i Vehbi, manzum Farsça-Türkçe sözlükler arasında Tuhfe-i Şahidi'den sonra en fazla ilgi görmüş sözlüklerden biridir. Ömer Faruk Akün, bu sözlük hakkındaki değerlendirmelerini, "Müellifin kelimeleri kolayca hatırd tutacak tarzda sıralayıp kafiyeleştirmedeki başarısı, esere büyük ve süratli bir rağbet temin ederek, kendisine kadar bu sahada en muteber kitap olarak elde dolaşan Şahidi'nin Tuhfe'si ile birlikte diğer manzum lügatleri itibardan düşürmüş ve yarım asır öncesine kadar medrese ve rüştiyelerde Farsça tedrisatta talebeye ezberlettirilen klasik bir kitap seviyesine yükselmiştir. Muhtelif Farsça kelimelere, müellifin İran'da müşahade ettiği, bizdekilere nazaran farklı ve aynı zamanda lügatlere geçmemiş hususi manalarını da göstermesi Tuhfe'nin bilhassa belirtmeğe değer bir tarafıdır." şeklinde ifade etmiştir (Öz, 1997:221).



Nuhbe-i Vehbî: III. Selim'e ithafen 1799 yılında kaleme alınmış Arapça-Türkçe manzum bir sözlüktür. Arapçayı öğretmek amacıyla yazılan Nuhbe, birçok defa basılmış ve medreselerde ders kitabı olarak okutulmuştur. Cumhuriyet dönemine kadar mekteplerde okutulan bu iki sözlük Vehbî'nin bir âlim olarak tanınmasında etkili olmuş, eğitim tarihimizde iz bırakmıştır.

Lutfiyye: Lutfiyye, Sümbül-zâde Vehbî'nin, oğlu Lutfullah'a ahlak ve görgü dersleri vermek için yazdığı mesnevi türünde eserdir. 1791 yılında yazılan bu eser 1181 beyitlik manzum bir nasihat kitabıdır. Eğitici ve edebî değerinin yanı sıra Osmanlı müellifinin toplum hakkındaki görüşlerini yansıtmaya açıksından da önem arz etmektedir.

Devrinin sosyal hayatını, kurumlarını, düşünce ve ilim dünyasını yansıtmaya bakımından tarihî önem taşıyan Lutfiyye, zamanında o günün gençliğini eğitmek maksadıyla ders kitabı olarak okutulmuştur (Alıcı, 2011:36).

2.4. OSMANLI DEVLETİ BATILILAŞMA (YENİLEŞME) DÖNEMİ'NİN MARAŞ'A YANSIMASI

2.4.1. Maraş'ta Rüştîye Mektepleri

Osmanlı Devleti'nde eğitim vermek için açılan kurumlardan biri de günümüzdeki ortaokul seviyesindeki rüşdiye mektepleridir. 1869 tarihli Maarif-i Umumiyye Nizamnamesi ile nüfusu 500 haneyi geçen her yerleşim biriminde birer erkek rüştiyesi açılacaktı. Nüfusu inanç bakımından karma olan yerleşim birimlerinde söz konusu dinî grubun hane sayısı 500'ü geçmek kaydıyla hem müslümanlar hem de gayrimüslimler rüştiye açabileceklerdi.

Açılma amaçları yükseköğretime öğrenci yetiştirmek olan rüştiyeler zamanla ilk öğretim kademesinden gelen öğrencileri geliştirmeye dayalı bir ortaöğretim kurumuna dönüştü. Sonraki yıllarda idadilerin açılmasıyla birlikte rüştiyeler orta öğretimin ilk kademesi olarak kurulmaya başlandı.

Rüşdiyelerin ülke geneline yaygınlaştırılması için bazı engeller mevcuttu. Bu engellerden biri rüştiye mekteplerinin açılması için yeterli binanın olmamasıydı. Bu soruna çözüm bulmak için rüştiyeler kapatılmış medreselerin binasında kuruldu ve bazı sıbyan mektepleri rüşdiyeye dönüştürüldü. Bunun yanı sıra devlet kurumuna ait bazı binalar ile en az dört odalı olan evler kiralanarak rüştiye hâline getirildi.

Maraş Rüştîye Mektebi, 1869-70 yılları arasında açılmıştır. Rüştîyenin muallim-i evveli Halil Efendi'dir.

Maraş'ta açılan Maraş Rüştîye Mektebi ile ilgili Halep Salnamelerinde ilk bilgiye H 1287 /M 1871 yılında karşılaşıyoruz. Bu tarihte, mektebin öğretmeni olarak Muallim-i Evvel Muavini Said Efendi'nin ismi geçmektedir. Bu tarihten itibaren Halep Salnamelerinde "Dahil-i Vilâyetde Olan Rüşdiye Mektepleri" başlığı altında Maraş Rüştîye Mektebine yer verilmiştir.

1872 yılında Maraş Rüşdiye Mektebinin muallim-i evvelinin Ali Rıza Efendi olduğunu görüyoruz.

1873 yılı Devlet Salnamesi'ne göre 1873 yılı itibariyle Maraş Rüştîyesinde 62 öğrenci bulunmaktadır. Öğretmen sayısı belli değildir (Alkan, 2000:31).

H 1289 /M 1873 yılında da Elbistan Rüştîyesi açıldı.

H 1300 yılı /M 1883 Halep Salnamesi'nden, biri Maraş merkezde, biri de Elbistan kazasında olmak üzere 2 tane mekteb-i rüştiyenin bulunduğunu; Maraş merkezde bulunan okulda 88, Elbistan kazasındaki mektebde ise 75 öğrencinin eğitim gördüğünü öğreniyoruz.

1883 yılında Maraş Rüştîyesinde 94 öğrenci var. Aynı yıl Elbistan Rüştîyesinde 59 öğrenci vardır (Alkan, 2000:44).

Halep Salnâmeleri'ne göre H 1302 – 1306 (M 1884-1889) yılları arasında Maraş Sancağı ve kazalarındaki okul ve öğrenci sayıları hiç değişmemiştir ve aşağıdaki tablodaki gibidir:

Tablo 2.15. H 1306 /M 1889 yılına ait Halep Salnâmesi'ne göre Maraş sancağındaki okul türü, sayısı ve öğrenci durumu.									
Esâmî-i Elviye	Esâmî-i Kazâhâ	Medâris-i İlmiye		Rüştiye Mektepleri		İslâm Sıbyân Mektepleri		Gayr-i Müslim Mekâtibi	
		Talebe	Aded	Şâkirdân	Aded	Şâkirdân	Aded	Şâkirdân	Aded
Maraş Sancağı	Maraş	335	25	150	1	3731	57	1862	23
	Elbistan	53	13	75	1	554	-	95	-
	Zeytun	-	-	-	-	-	-	445	-
	Pazarcık	-	-	-	-	-	75	-	-
	Andırın	10	5	-	-	200	-	-	-

Halep Salnamelerinde H 1303 /M 1885 yılından itibaren merkez mekteb-i rüştiyenin kadrosu hakkında bilgi verilmektedir. H 1312 /M 1894 Halep Salnamesi'nde merkez rüştiyesinin 5 öğretmen ile 1 bevvâb (kapıcı)dan oluşan kadrosu belirtilmektedir.

Tablo 2.16: H 1308-1319 (M 1891-1902) Yılları Arası Maraş Mülkiye Rüştiye Mektebinin Kadro ve Öğrenci sayıları		
Yıl (Hicri)	Kadro	Öğrenci S.
H 1308	1. muallim, 2. muallim, rika muallimi ve kapıcı.	220
H 1309	1. Muallim, 2. muallim, 3. muallim, rika muallimi ve kapıcı.	220
H 1310	1. Muallim, 2. muallim, 3. muallim, rika muallimi ve kapıcı.	186
H 1312	1. muallim, 2. muallim, 3. muallim, rika muallimi, Fransızca muallimi ve kapıcı.	?
H 1313-1317	1 Müdür, 1. muallim, 2. muallim, 3. muallim, rika muallimi, Fransızca muallimi ve kapıcı.	?
H 1318-1319	1 Müdür, 1. muallim, 2. muallim, 3. muallim, rika muallimi, akide muallimi ve kapıcı.	?

Cuinet, 1890 başlarında, Maraş sancağındaki 2 rüştiyenin toplam 225 öğrencisi olduğunu belirtmektedir (Yurt Ansiklopedisi, 1982: 5667).

1894-1895 öğretim yılında Maraş Rüştiyesinde 184 öğrenci, Elbistan Rüştiyesinde 133 öğrenci bulunmaktadır. Maraş Rüştiyesinde 5, Elbistan Rüştiyesinde 3 öğretmen/memur vardır (Alkan, 2000:83).

H 1319 /M 1902 yılından itibaren Maraş'ta rüştiye mektebi görülmemektedir. Onun yerine Mekteb-i İdâdî-i Mülkî'nin açıldığını görüyoruz. Elbistan ve Andırın'da birer rüştiye mektebi olmakla birlikte Andırın'daki mektebin öğretmenleri münhal görünmektedir.

H 1321 /M 1904 yılına ait Halep Salnâmesi'nde Elbistan ve Andırın kazalarında mekteb-i rüşdi-i mülkîlerin eğitime devam ettikleri belirtiliyor. Bu tarihte Elbistan'daki mekteb-i rüşdî-i mülkîde 81 öğrenci bulunmakta ve muallim olarak Muallim-i Evvel Abdullah Hilmi Efendi, Muallim-i Sâni Hacı Ömer Efendi görev yapmaktadır. Rik'a muallimi ise münhal olarak görülmektedir. Andırın'daki mekteb-i rüşdî-i mülkîde muallimin münhal olduğu belirtilmektedir. (Öztürk 2006:505).

H 1322-1326 /M 1905-1909 yıllarına ait Halep Salnamelerinde ise Elbistan kazasında 81 öğrencinin eğitim gördüğü mekteb-i rüştiyenin varlığı belirtilirken Maraş merkezinde rüştiyeye rastlanmıyor. Zeyton kasabasında da 1 gayr-i müslim rüştiyenin bulunduğu bilgisi yer alıyor.

1874 yılında taşrada vilayet merkezlerinde birer kız rüşdiyesi açılması için valilere yazı gönderilmiştir. Bu yazı gereği il merkezlerinde kız rüşdiyelerinin açılması için girişimler başlatılmıştır. 1894-95 yıllarına gelindiğinde vilayet merkezlerinde bulunan kız rüşdiyelerinin sayısı 22'ye ulaşmıştır. 1907-1908 yıllarında kız rüşdiyesi sayısı 62 ve 1911-1912'de ise en son tespit edilen kız rüşdiye sayısı 72'dir (Erdem, Yasemin Tümer, 2013:174).

Osmanlı arşivlerinden, 1908 yılında Maraş'ta inas rüşdiyesi açılmasıyla ilgili olarak talepte bulunulduğu bu talebe karşılık olarak da bu okulun açılabilmesi için öncelikle bu mektebe devam edecek yeteri kadar iptidai mekteplerinin ve binanın hazırlanması gerektiği bildirilmiştir (BOA. H 28.01.1326, 203-74)

Osmanlı arşivlerinden, 1910 yılına ait belgede Maraş'a açılan inas rüşdiyesine Zeki Hanım'ın talip olduğu belirtilmektedir. Bu belgeden Maraş'a 1910 yılında inas rüşdiyesinin açıldığını anlıyoruz (BOA, H 17.12.1328, 293-78). Yine Osmanlı arşivlerindeki 1911 tarihli bir belgeden öğrendiğimize göre Maraş Merkez İnas Rüşdiyesi binasının yetersizliğinden dolayı başka bir bina kiralanarak levazım ve tefrişine para istenmesi üzerine bütçenin durumundan dolayı mahallince iane toplanarak bir mektep inşasından başka çare olmadığı cevabı verilmiştir (BOA, H 17.04.1329, 317-78).

1913 yılına ait bir belgede Emine Havva Hanım'ın Maraş İnas Rüşdiyesi muallime-i ulalığına tayin kılındığı bilgisi bulunmaktadır (BOA, H 23.05.1331, 440-21). 1914 yılına ait muhasebe kayıtlarında bir tane beş senelik idadi mevcut olup aynı okulda rüştiye mektebinin de eğitim gördüğü belirtilmekte, bir adet de kız (inas) rüştiyesinin bulunduğu bilgisi verilmektedir (Alparslan ve Toroğlu 2015:110).

Besim Atalay da 1916 yılında Maraş kazasında 1 inas (kız) rüştiyesinin bulunduğunu belirtmektedir (Atalay, 2008:212).

2.4.2. Maraş İdadi Mektebi

1884 yılında Maraş maarif yöneticileri, idadi için bir okul yapacak bütçesi olmadığı için rüştiye mektebinin ders programlarında ve fizikî yapısında ıslah çalışması yaparak rüştiye mektebini idadiye dönüştürmeye çalışmışlardır. Fakat bu ıslah çalışmaları istenilen başarıyı sağlayamamış, yapılan eğitim idadi eğitimini karşılayamamış, sancakta idadi eksikliği devam etmiştir.

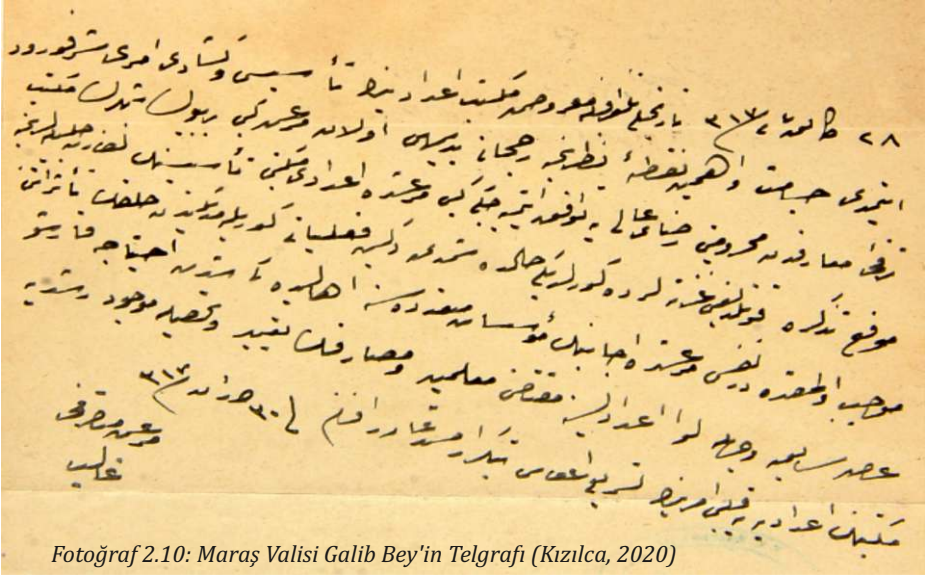
Maraş halkından idadi eğitim almak isteyenler bağlı bulunulan vilayete yani Halep'e gönderilmiştir. Halep İdadi Mektebi, sancaklardan gelen talebin yoğunluğundan dolayı birtakım önlemler dahi almak zorunda kalmıştır. 1896 yılına ait bir arşiv belgesinde Halep vilayetine bağlı Maraş, Urfa, Antep ve Antakya'da idadi mektebi açılmaması sebebiyle Halep İdadisine mümkün olduğu kadar ücretli öğrenci alındığı, ücretsiz öğrenci sayısının da yirmi beşi geçmemesine dikkat edildiği açık bir şekilde belirtilmiştir (Ceylan, 2012:399).

1896 yılında yetkili kişiler Maraş'ın önemli derecede ehemmiyeti sebebiyle gerek eğitim gerek terbiye için mekteb-i idadinin kurulmasının lüzumu olduğunu ve bir an önce tamirata başlatmak üzere lazım olanın yerine getirilmesi için talimat vermişlerdir. Ayrıca idare meclisinden gelen evrakta mektebi idadinin inşasına başlamak için oluşturulan fakat inşaata bir türlü başlamayan komisyona Maraş'ta bir idadi mektebinin açılmasının elzem olduğu belirtilmiş ve inşaatın bir an evvel başlatılması için gerekli evraklar gönderilmiştir (Ceylan, 2012:401).

1884 yılından itibaren vilayetlerde yaygınlaşmasına rağmen 1900 yılının başına kadar Maraş'ta idadi açılmamış, idadi eğitimi almak isteyen öğrenciler Halep'e gitmek zorunda kalmışlardır. Halep'e gidemeyen Müslüman çocukları Maraş'taki gayrimüslim idadi mekteplerine gitmek zorunda bırakılıyor, böylece misyonerlerin de ekmeğine yağ sürülmesine neden olunuyordu.

Maraş Mutasarrıfı Galib Bey, birkaç defa Halep Valiliğine ve Millî Eğitim Bakanlığına Maraş'ın yabancı okulların istilasını altında olduğunu, Müslüman okulu olmamasından dolayı vatan evlatlarının yabancı okullara kayıt yaptırmak zorunda kaldığını, bu durumun önüne geçilerek bölgeye acilen idadi mektebinin açılması, hiç değilse rüştiye mektebinin idadiye dönüştürülmesi talebinde bulunur. Halep Valisi de Maraş'ın stratejik önemi ve büyüklüğü nedeniyle yabancı okulların istilasını altında bulunduğunu, Osmanlı okulu olmamasından dolayı vatan evlatlarının yabancı okullara kayıt yaptırmak zorunda kaldıklarını, acilen bölgede yeterince ibtidai, rüştiye ve idadi mektepleri açılması hususunda padişaha yazı yazmıştır.

Maraş Mutasarrıfı (Valisi) Galib Bey'in H 1317/M 1901 yılında Maraş'a idadi talep yazısının orijinali ve transkripsiyonlu hâli aşağıdadır (Kızılca, 2020)



Fotoğraf 2.10: Maraş Valisi Galib Bey'in Telgrafı (Kızılca, 2020)

"Telgrafname

Maarif-İ Umumiye Nezaret-i Celilesine (Milli Eğitim Bakanlığına)

28 Kanun-i sani 1317 tarihli telgrafla maruzuma mekteb-i idâdînin tesisi ve küşadî emri şeref-sudur etmeleri cesamet ve ehemmiyet nokta-i nazarınca rûhanî bedihi olan Maraş gibi bir büyük şehrin mekteb-i terakki-i maâriften mahrumiyeti rıza-yı aliye tevafuk etmeyeceği gibi Maraş'ta idâdî mektebi tesisinin nezaret-i celilelerince mevki-i tezekküre konulduğu gazetelerde görüldüğü halde şimdiye değin fasliyâtı görülmediğinden halkın teessüratını mucip olmaktadır. Nefs-i Maraş'ta ecanibin müessesat-ı müteaddidesine ahalideki şiddet-i ihtiyaca karşı arz-ı sabık veçhile liva idâdîsi mukteza-yı muallimin ve mesarîfin takdir ve tahsile mevcut rüştiye mektebinin idâdiye kalbi (değiştirilmesi) emrinin tesri-i itası (hızla verilmesi) bi-tekrar müsaittir efendim. Maraş Mutasarrıfı Galip" (MF-MKT-522-38-1)

H 1319 / M 1902 yılı Halep Salnamesi'nde Maraş merkezde bir adet Mekteb-i İdadi-i Mülkî okulunun açıldığı belirtilmektedir. Bu okul Maraş Rüştiyesinin idadiye dönüştürülmesi yoluyla açılmıştır. Bu tarihte altı sınıflı bir idadi açılmış ve eski rüştiye binasına yerleştirilmiştir. Nitekim mezkûr salnamede rüştiye okuluna yer verilmemektedir. H 1329/M 1911 yılında Mekteb-i İdadi-i Mülkî idaresinde şu idareci ve öğretmenler görev yapmaktadır:

Müdür Şakir Efendi, Muallim-i Evvel Abdullah Efendi, Muallim-i Sâni Hacı Mehmed Efendi, Muallim-i Sâlis Hacı Sâbit Efendi, Muallim Abdüssamed Efendi, Muallim Mustafa Lâmi Efendi ve Muallim Turan Efendi

Halep Salnâmeleri'nde, H 1319 / M 1902 yılı Halep Salnâmesi'nden itibaren Heyet-i Ta'limiye isimli bir kurula yer verilmektedir. Mekteb-i Mülkî okulunun derslerine giren meslek (brans/alan) öğretmenlerinden oluşan ve öğretim kadrosu anlamına gelen bu kurulda mezkûr tarihli salnâmede şu isimler yer almaktadır:

Tablo 2.17: H 1319 M 1902 yılı Mekteb-i -i mülkî okulunun dersleri ve öğretmenleri

Dersler	Muallim Adı
Türkçe, Ahlâk Muallimi	Müdür Şakir Efendi
Arabî, Coğrafya, Hendese, Fârisi, Hesab, Tarih Muallimi	Abdullah Efendi.
Akâid, Arabî Muallimi	Hacı Mehmed Efendi
Akâid, Hesab Muallimi	Hacı Sâbit Efendi
Resim, Coğrafya Muallimi	Abdüssamed Efendi
Fransızca, İlm-i Eşya, Hıfzu's-sıhha, Usûl-i Defterî, Cebir, Tarih	Mustafa Lâmi Efendi
Hüsn-i Hat Muallimi	Turan Efendi

H 1320 /M 1903 tarihli Haleb Salnâmesi'nde Heyet-i Talimiye'yi oluşturan öğretmenlerin sayıca arttığını, müdürün dışında iki müdür yardımcısının daha görevlendirildiğini ve 165 öğrencisinin olduğunu görüyoruz.

H 1321 /M 1903 Yılı Maarif Salnamesi'nde Maraş İdadisinde 110'u Müslüman, 11'i gayrimüslim olmak üzere 121 öğrencinin öğrenim gördüğü belirtilmektedir. Aynı yıl gayrimüslimlere ait 2 idadi okulunda 75'i kız 165'i erkek olmak üzere 240 öğrenci öğrenim görmektedir (Cihan, 2013:238).

H 1321 /M 1904 tarihli Haleb Salnâmesi'nde Mekteb-i İ'dadi-i Mülkînin öğretmen sayısının sekizden ona çıktığı görülmektedir. H 1321 tarihli Salname'de ayrıca Müslim ve gayrimüslim öğrencilerin sayılarına da yer verilmiştir. Buna göre idadide 154 Müslim, 21 gayrimüslim olmak üzere 175 öğrenci eğitim görmektedir.

H 1323 /M 1906 yılına ait Halep Salnamesi'nde mekteb-i -i mülkide eğitim yapan öğrencilerin sınıflar bazındaki sayılarına yer verilmektedir.

Buna göre; birinci sınıfta 25, ikinci sınıfta 20, üçüncü sınıfta 25, dördüncü sınıfta 14, beşinci sınıfta 16 olmak üzere toplam 110 öğrenci eğitim görmektedir (Öztürk, 2006:625).

Maraş Mekteb-i İdadi-i Mülkide öğrenim gören öğrencilerin yıllara göre dağılımı şöyledir.

Tablo 2.18. Maraş Mekteb-i İdadî-i Mülkide öğrenim gören öğrencilerin yıllara göre dağılımı

Tarih	Öğrenci Sayısı
H.1320 /M.1903	165
H.1321 /M. 1904	175
H. 1323 /M.1906	110
H. 1324 /M.1907	121
H. 1326 /M.1909	120

1913-1914 öğretim yılında Maraş idadisinde 120'si Müslüman, 15'i Ermeni olmak üzere toplam 135 öğrenci bulunmaktadır. 1912-1913 öğretim yılında bu sayı 163'tür (Alkan, 2000:235).

1913-1914 öğretim yılında Maraş İdadisinde öğrenim gören öğrencilerden 14'ünün babası ulema, 54'ünün memur, 1'inin fenni meslek, 9'unun tüccar, 29'unun sanatkâr, 19'unun çiftçi mesleğinde çalışmaktadır. 9'u ise diğer mesleklere mensuptur (Alkan, 2000:238).

1913-1914 öğretim yılında Maraş İdadisinde idari kadroda 3, öğretmen kadrosunda 7, hizmetli kadrosunda 2 personel bulunmaktadır (Alkan, 2000:240).

Besim Atalay'ın verdiği bilgiye göre de Maraş merkezde 1899-1900 yıllarında yapılan idâdîde altı yıl eğitim görülmektedir. Açılışından 1916-1917 öğretim yılına kadar idâdîye 831 öğrenci kaydolmuş, 150'si mezun olabilmektedir. (Atalay, 2008:212)

Tüm idadi mekteplerinde olduğu gibi Maraş İdadi Mektebinde de öğrencilerin bilgi seviyeleri on numara üzerinden tespit edilmiştir. Her numaranın derecesi şu şekilde belirlenmiştir (Cevad, 1338:299).

1-2 sıfır, 3 zayıf, 4 karib-i vasat, 5 vasat, 6 karib-i âlâ, 7-8 âlâ 9-10 aliyyü'l-âlâ

1869 Maârif-i Umumiye Nizamnamesine göre ilköğretim kurumlarını sıbyan ve rüşdiye mektepleri, ortaöğretimin kurumlarını ise idâdî ve sultânî mektepleri oluşturacaktı. Bu hiyerarşide ortaöğretimin birinci kademesini idâdîlerin, ikinci kademesini ise sultânîlerin oluşturması planlanmıştı. Tarihî süreçte, sultânîler açılmamış ve ortaöğretimin ikinci kademesini, teşkil edilen yedi senelik idâdîler oluşturmuştur.

1910 yılından sonra yedi senelik idadilerin sultani şekline dönüştürülmesine başlanmıştır. 1914 yılından sonra ise tüm yedi yıllık idadilerin sultanî şekline dönüştürülmesine karar verilmiştir. O tarihten sonra Osmanlı eğitim sistemindeki ortaöğretim kurumlarını sultanîler oluşturmaya başlar.

Yeni teşkil edilen bu sultanî mekteplerinin yapısında, öğretim süresinde, programlarında ve kadrolarında, nicelik olarak, önemli değişiklikler yapıldığı gibi nitelik olarak da yenilikler gerçekleştirilmek istenmiştir. Sultanîler, bir kısım değişikliklerle birlikte, Türkiye Cumhuriyeti'nin ortaöğretim kurumlarını oluşturan orta mektepler ve liseler olarak varlığını sürdürmüştür (Demirel, 2012:339).

Maraş İdâdîsi, 1921'de Maraş Sultanîsi adını almış, 1922'de ortaokula dönüşmüştür.

Cumhuriyet kurulduktan sonra Maraş'ta 1946'ya kadar lise açılmamıştır. Maraşlı öğrenciler Adana, Antep ve İstanbul gibi illere giderek lise öğrenimlerini sürdürebilmişlerdir (Gökhan, 2011:334).

2.4.3. Maraş Darülmualimin Mektebi

Osmanlı Devleti genelinde rüştiye mekteplerinin açılmasından sonra bu mekteplerin eğitimi verecek öğretmenlerin yetiştirilmesi amacıyla 16 Mart 1848 tarihinde öğrenim süresi 3 yıl olarak belirlenen Darülmualimin-i Rüşdi adıyla bir okul açıldı. (Bu tarihten dolayı her yıl 16 Mart, Öğretmen Okullarının Kuruluş Yıldönümü olarak kutlanmaktadır.)

1862 yılından sonra sıbyan mekteplerinin iptidai mekteplerine dönüştürülüp Maarif Nezareti'ne bağlanmasıyla bu mekteplerin öğretmen ihtiyacını karşılamak amacıyla 15 Kasım 1868 tarihinde öğrenim süresi 2 yıl olan Darülmualimin-i Sıbyan (ilk öğretmen okulu) açıldı. 1870 yılında da sıbyan ve rüştiye mekteplerine kadın öğretmen yetiştirmek için Darülmualimat (Kız Öğretmen Okulu) açıldı.

İstanbul'da bulunan Dârülmualimin okullarının vermiş olduğu mezunlar ile bütün imparatorluğun öğretmen ihtiyacını karşılamak mümkün değildi. Bunun farkında olan Osmanlı devlet adamları, 1872 yılından itibaren vilayet merkezlerinde birer meclis-i maarif ve öğretmen okulu açılmasına karar verdi. Bu karar 1874'ten sonra uygulamaya konuldu (Bozkurt, 2017:427). 1880 yılından itibaren vilayet merkezlerinde de birer darülmualimin-i sıbyan açılmaya başlandı.

1915-1916 yılları arasında Maraş'ta maarif müdürlüğü yapan Besim Atalay'ın verdiği bilgiye göre Maraş merkezde dört yıl eğitim verilmek üzere 1915 yılında darülmüallimin (öğretmen okulu) açılmıştır (Atalay, 2008:212). Okulun H 1338/M 1919-1920 yılı öğrenci kayıt defterinden Maraş Darülfunun'un Cumhuriyet yıllarına kadar varlığını sürdürdüğü anlaşılmaktadır.

Kurtuluş Savaşı yıllarında ülkenin, şehrin işgal altında olması sebebiyle Maraş Darülmualimin ile ilgilenilememiş, uygulama yapılamamış ve eğitim aksamıştır. Hatta bu yıllarda Maraş Darülmualimin müdür muavini olarak görev yapan Şahin Efendi'nin, işgal yıllarında görevini bırakarak İstanbul'a gitmesi üzerine maaşının İstanbul Vilayet bütçesinden verilmesi kararlaştırılmıştır (Gökhan, 2011, s. 335; Aktaran: Yetişkin ve Dumanoglu 2017:1088).

Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılmasından sonra ekonomik ve sosyal şartların olumsuzluğuna rağmen eğitime daha çok önem verilmeye başlanmış, imkânlar ölçüsünde bütün vilayetlerde öğretmen okulu açılması planlanmıştı. 1921 yılında Maraş'a da öğretmen okulunun açılması kararlaştırılmıştı. Böylece Kurtuluş Savaşı yıllarında eğitimi duraksayan Maraş Darülmualimin Mektebi yeniden eğitime başlatıldı. Fakat okul kısa bir süre sonra öğretmen ve öğrenci yetersizliği, bina sıkıntısı ve bütçe darlığı gibi nedenlerden dolayı kapatılmak istendi.

Maraş'ta genel meclis üyesi olan Elbistan eşraflarından Hulusi Söğütlü ve Abdullah Sezer Bey'ler okulun her türlü masrafının mahallen karşılanacağını söyleyerek okulun Elbistan'a naklini istemişlerdir. Bu isteğin kabul edilmesiyle okul Elbistan'a nakledilmiş ve okulun adı değişmeyerek “Maraş Darülmuallimin Mektebi” olarak öğretime başlamıştır. Bina olarak eski Gazipaşa Okulu binası tahsis edilmiştir. Tarih öğretmeni Adil Bey, okul müdürü olarak atanmış ve diğer öğretmenler de yerel yöneticilerden temin edilerek sınav ile okula öğrenciler alınmıştır (Kuyumcu, 2002, s. 64; Aktaran: Yetişkin ve Dumanoglu 2017:1088)

1915-1922 tarihleri arasında Maraş Darülmualliminde verilen dersler tablo 2.19'da verilmiştir (Yetişkin ve Dumanoglu 2017:1091).

Dersler		
Kur'an-ı Kerim ve Tecvid	Lisan	Hat
Ezber ve İnşad	Malumat-ı Diniye	Ziraat
Tahrir	Sarf ve Nahv	El işleri
Kozmografya	İlm-i Ahval-i ruh	Resim
Usul-ı defteri	Fenn-i Terbiye	Terbiye-i Bedeniye
Coğrafya	Hikmet-i Tabiiyye	Musiki
Tarih Hesap	Hıfzıssıhha-i mekatip	Nebatat
Kıraat-ı Arabî	Kıraat ve İmla	Teşrih ve Fizyoloji ve
Fizik	Cebir	Malumat-ı ahlakiye ve medeniye
Kimya	Hendese	Hesap
Hayvanat	Tabakat	

İncelenen kayıt defterinde 1919-1922 yılları arasında öğrenci kaydına rastlanmamıştır. Bu durum; Kurtuluş Savaşı'nın yaşanması ve şehrin işgal altında olmasından dolayı 1919 yılından sonra öğrenci kayıtlarının yapılamadığını, 1922 yılından sonra okulun Elbistan'a taşınmasıyla öğrenci kaydına devam edildiğini göstermektedir.

Maraş Darülmuallimin 1922 yılında Sivas'a nakledilmiştir. Öğretmenler çevre vilayetlere gönderilirken öğrencilerin de Adana veya Sivas'a giderek kayıtlarını yaptırmaları istenmiştir. Bunun üzerine öğretmenler ve öğrencilerin önemli bir kısmı hazırlıklarını yaparak Sivas'a gitmiş ve buraya nakledilen Darülmuallimine devam etmişlerdir (Kuyumcu 2002: 65).

1923 yılında Cumhuriyet'in ilanıyla eğitim-öğretim alanında yenilikler yapılmaya devam edilmiş, ülkedeki tüm öğretmen yetiştiren darülmuallimin- darülmuallimat mekteplerin adı 1924 yılında “*öğretmen okulu*” olarak değiştirilmiştir.

2.4.4. Cumhuriyet Öncesi 1914-1915 Yılı Maraş Sancağı Eğitiminde Bütçe Giderleri

H 1333 /M 1914-1915 yılına ait Maraş sancağının mali yılı bütçe giderlerini gösteren belgede eğitimle ilgili giderler şu şekilde listelenmektedir (Şahin, 2015:254).

<i>Tablo 2.20. Maraş Livası M 1333 / M 1914-1915 Mali Yılı Adli Bütçe Eğitim Giderleri</i>	
Üçüncü Kısım: Umur-ı Maarif	Kuruş
Müfettişler maaşatı	12.000
Müfettişler mesarif-i dersiyyesi	4.000
Mekteb-i i'dadi maaşatı	94.800
Mekteb-i i'dadi mesarifi	2.000
Mekatib-i iptidâîyye maaşatı	330.480
Mekatib-i iptidâîyye mesarifi	12.750
Darülmuallimin maaşatı	49.200
Darülmuallimin mesarifi	11.060
Mekatib mesarifi tamiriyyesi	4.000
Harcırah	1.5007
329 senesi düyünü	2.243
Toplam	524.033

Bu dönemde Maraş kazasının toplam bütçe gideri 1.089.000 kuruştur. Bu yılın bütçe giderlerinin yarısının eğitim faaliyetleri için tahsis edildiğini görüyoruz.

2.5.CUMHURİYET ÖNCESİNDE MARAŞ'TAKİ AZINLIK OKULLARI VE YABANCI OKULLAR

2.5.1. Maraş'ta Azınlık Okulları

Maraş'ta yaşayan gayrimüslimler Maraş'ta çeşitli derecelerde okullar kurmuşlar ve bu okullarda kız ve erkek öğrencilere eğitim vermişlerdir.

Maraş'ta bulunan azınlıklara ait okullar Ermeni, Yahudi, Latin gibi gruplar ile Protestan, Katolik ve Süryani mezhebine mensup topluluklar tarafından açılmıştır. Kilise ve hahamhanelerin bitişiğinde açılan bu okullar devletten bağımsız olarak ilkokul, ortaokul ve lise seviyesinde kız ve erkek öğrencilere yönelik eğitim vermiştir.

Azınlık okulları kilise veya cemaat mensubu varlıklı kişiler tarafından açılmıştır. Ayrıca mektep ve medreselerde öğretimin hocalar aracılığıyla gerçekleştirilmesi gibi azınlık okullarındaki öğretim etkinlikleri de genellikle papazlar tarafından verilmiştir. Maraş'ta en fazla Ermeni ve Protestanlara ait okullar bulunmaktaydı. Bu kurumların mali giderleri, cemaatler ve varlıklı insanlar tarafından karşılanmıştır.

H 1293/M 1876 yılı Haleb Salnamesi'nde Maraş'ta 21 adet Hristiyan mektebi, 1 adet de Musevi mektebi bulunduğu belirtilmektedir.

H 1302/M 1884 yılı Haleb Salnamesi'nde ise Maraş'ta gayrimüslimlere ait 33 mektep ve bu mekteplerde öğrenim gören 1862 öğrencinin bulunduğu bilgisi mevcuttur.

İlkokul ya da mekâtib-i ibtidaiye olarak bilinen bu mektepler Cunnet'e göre zengin toplulukların desteği altında ve kiliselerin bağışları doğrultusunda hizmet ve eğitim vermekteydiler. Mekâtib-i ibtidaiyelerden başka Maraş'ta gayrimüslimlere ait rüşdiye, idadiye ve aliye dereceli okullar da bulunmaktaydı (Doğan, 1999:244)

1896 yılı Halep Vilayeti Salnamesi'ne göre Maraş'ta 40.030'u Müslüman, 3.403'ü Katolik Ermeni, 9.507'si Gregoryen Ermenileri, 2.939'u Protestan Ermenileri, 198'i Yahudi olmak üzere 56.077 kişi yaşamaktadır.

H 1317/M 1899 yılında Maraş'ta 22 tane gayrimüslim mektebi olup bu mekteplerden 14'ü ibtidai, 7'si rüşdî, 1'i idadi idi. Bu okullarda kız-erkek toplam 2800 öğrenci öğrenim görüyordu. Bu öğrencilerden 1.683'ü erkeklerden, 1.117'si kızlardan meydana geliyordu (Doğan, 1999:249).

15'i Protestan cemaatine, altısı Ermeni, biri de Ermeni Katolik cemaatine mensup olan bu okullardan 19'unun kuruluş tarihi belli değildir. Diğer üç okuldan Ermeni cemaatine mensup Sirop Asyanos isimli rüştiyenin 1896'da, Protestan cemaatine mensup Maarifperver isimli biri

rüştiye ve ikisi ibtidai dereceli olan okulların da 1858 tarihinde kurulduğu kaydedilmektedir. Protestan cemaatine mensup bu üç okulun H.1358(M 1890-91) yılında ruhsat aldığı belirtilmekle beraber diğer 19 okulun ruhsatsız çalıştığı anlaşılmaktadır (Doğan, 1999:249).

1899 yılında Maraş'ta rüştiye okullarına giden 876 gayrimüslim öğrenciye karşılık aynı yıl Müslümanlara ait tek rüştiye okulunda toplam 95 öğrenci eğitiliyordu. Maraş kazasında 22, Elbistan kazasında 6, toplamda 28 gayrimüslim okulu bulunmaktaydı (Öztürk, 2006:1122).

H 1321 /M 1903 Yılı Maarif Salnamesi'nde Maraş'ta gayrimüslimlere ait 240 öğrencisi olan 2 idadi ve 278 öğrencisi bulunan 4 rüştiyenin bulunduğu belirtilmektedir (Cihan, 2013:238).

H 1324 /M 1907 yılı Halep Salnamesi'nde gayrimüslim tebaaya ait Maraş merkezde 11 Hristiyan mektebi, 2 kolej mektebi, 1 Trasantı Rahip Mektebi; Zeytun kasabasında 1 Katolik, 5 iptidai mektebi, 4 Ermeni Mektebi, 2 Protestan Mektebi, 1 rüştiye, Andırın'da da 1 Protestan mektebinin bulunduğu belirtilmektedir.

1839, 1856 ve 1908'den sonra ülke genelinde azınlık okullarının sayıları artmıştır. Ruhani liderler, kendi açtıkları okulların idarecisi ve denetleyicisi olmuşlardır. Devletin bu okulları denetleme teşebbüsleri sonuçsuz kalmıştır. Bu okullar, öğretmenlerini, müfredatlarını kendileri belirlemişlerdir. Ana dilde eğitim vermekle beraber özellikle Yahudiler Türkçe dersi eğitimine önem vermişlerdir. Azınlık grupları içerisinde en fazla karma eğitim yapan Protestanlar, lise ve kızlara yönelik eğitime de en çok önem veren grup olmuştur (Elçiçeği, 2019:Xİ)

H 1324-1326/M 1906-1908 yılı kayıtlarına göre Halep'e bağlı Maraş Sancağı'nda; İptidai Katolik, Rüşdiye Ermeni, İptidai Ermeni, Yüksek Protestan, Rüşdiye Protestan, İptidai Protestan, Rüşdiye Latin, İptidai Latin ve İptidai Yahudi Okulları bulunmaktadır. Yüksek Protestan Mektebinin oluşu dikkat çekici olup Protestanların diğer gruplara nazaran daha üst seviyede eğitim 165 verdikleri anlaşılmaktadır. Bu okullarda toplam 2.687 erkek, 1.155 kız öğrenci öğrenim görmüştür.(Elçiçeği, 2019:164)

H 1292/M 1875 yılında açılan Maraş Merkez Ermeni İdadisi'nde 1913-1914 öğretim yılında 228 Ermeni öğrenci eğitim yapmaktaydı (Alkan, 2000:250). Merkez Ermeni İdadisi'ndeki öğrencilerden 8'inin babası din adamı, 4'ününki memur, 7'sininki fenni meslek, 33'ü tüccar, 66'sı sanatkâr, 8'i çiftçi, 102'sininki ise diğer mesleklere mensuptur (Alkan, 2000:253).

Azınlıkların okullarına “mekâtib-i gayrimüslim” adı verilmekteydi. H 1326 /M 1908-1909 yılında Maraş'ta bulunan gayrimüslim okulları aşağıdaki tabloda verilmiştir (Öztürk, 2006:787).

Tablo 2.21. H 1326/M 1908-1909 Yılına Ait Maraş Sancağındaki Gayrimüslim Mekteplerin Türü, Öğrenci Sayıları ve Mevkileri

Mektebin İsmi	Türü	Öğrenci Sayısı	Derecesi	Mevkii
Protestan Mektebi	Erkek	015	Âlî (Yüksek	Sarıvelili'de
Protestan Mektebi	Kız	095	Âlî (Yüksek	Sarıvelili'de
Protestan Mektebi	Erkek	100	Rüşdî	Bahtiyar Yokuşunda
Protestan Mektebi	Erkek	200	İbtidâî	Bahtiyar Yokuşunda
Protestan Mektebi	Erkek	150	İbtidâî	Şekerdere'de
Protestan Mektebi	Kız	085	İbtidâî	Şekerdere'de
Protestan Mektebi	Erkek	095	İbtidâî	Akdere'de
Protestan Mektebi	Kız	050	İbtidâî	Akdere'de
Ermeni Mektebi	Erkek	075	Rüşdî	Şekerli Caddesi'nde
Ermeni Mektebi	Kız	030	İbtidâî	Şekerli Caddesi'nde
Ermeni Mektebi	Erkek	085	İbtidâî	Şekerli Caddesi'nde
Ermeni Mektebi	Kız	035	İbtidâî	Şekerli Caddesi'nde
Ermeni Mektebi	Erkek	075	İbtidâî	Kalealtı'nda
Ermeni Mektebi	Kız	050	İbtidâî	Kalealtı'nda
Ermeni Mektebi	Erkek	095	İbtidâî	Kümbet'te
Ermeni Mektebi	Erkek	100	İbtidâî	Çarşıbaşı'nda
Katolik Mektebi	Erkek	150	İbtidâî	Hatuniye Caddesi'nde
Katolik Mektebi	Kız	100	İbtidâî	Hatuniye Caddesi'nde
Latin Mektebi	Erkek	100	Rüşdî	Abarabaşı'nda
Latin Mektebi	Kız	150	Rüşdî	Abarabaşı'nda
Yahudi Mektebi	Erkek	025	Rüşdî	Şekerli'de



Fotoğraf 2.11: Maraş Ermeni Merkez Okulu

1913-1914 öğretim yılında Maraş Merkez Ermeni İdadisinde idari kadroda 9, öğretmen kadrosunda 11 olmak üzere toplam 21 personel görev yapmaktaydı (Alkan, 2000:256).

Görüldüğü üzere cumhuriyet öncesinde eğitim ve öğretim hizmetlerinden en fazla gayrimüslimler yararlanmıştır. Bu durum Türklerin, himayelerinde bulunan gayrimüslimlere tanıdığı özgürlüklerin de göstergesidir.

2.5.2. Maraş'ta Açılan Yabancı Okullar

2.5.2.1. Maraş'ta Fransız Okulları

Yabancı okulların açılma gerekçeleriyle yapmış oldukları faaliyetler, mensup oldukları devletin okul açılan devlete karşı niyetini de ortaya koyar. Fransız, Alman ve Amerika'nın Türkiye'ye bakışını tanımak, onların devletler nezdinde Ermenilere niçin bu kadar destek verdiklerini kavramak için Maraş'taki yabancı okullara biraz geniş yer vermeyi uygun gördük. Bu konuda özellikle Nejla Günay'ın "Cumhuriyet Öncesinde Maraş'taki Yabancı Okullar" başlıklı yazısından istifade ettik.

Haçlı seferlerinden sonra memleketlerine dönmeyerek Kudüs'te ve bazı bölgelerde kalmış olan Katolik rahipler, Franciscains ve Jésuite olmak üzere iki ayrı tarikata mensuptular. Osmanlı topraklarına ilk gelen Hristiyan Katolik misyoner tarikatı Franciscains idi. Bunlar; İstanbul, İzmir, Suriye ve Kıbrıs'ta faaliyet gösteriyorlardı. Birçok rahip, Türkiye'nin çeşitli bölgelerine dağılmıştı (Günay 2006:389).

Franciscains rahiplerinin en önemli görevleri, Ortodoks Hristiyanların, Katolikleştirilmesi sureti ile Ortodoks ve Katolik kiliselerinin birleştirilmesini sağlamaktı. Öte yandan, Katoliklerin kendi dinlerini unutmamaları için çalışıyorlardı. Bunun için Latin ailelerin

çocuklarını kiliselerinin yanında açtıkları okullarda eğitiyorlardı (Günay 2006:390).

Franciscains rahiplerinin, misyonerlik görevlerinin yanı sıra fakir veya terk edilmiş çocukları toplayıp yetiştirme görevleri de vardı. St. Franciscains çocukları denilen bu çocuklara, modern eğitimden uzak, daha çok anaokuluna benzeyen kurumlarda eğitim verilmekte idi. Burada çocuklara okuma-yazma ve hesap bilgilerinin yanı sıra Hristiyanlık öğretilmekte idi. Daha sonra fakir çocuklar için ücretsiz özel okullar tesis edildi (Polvan 1952:71; Aktaran: Günay 2006:390).

Fakir ve kimsesiz çocukları iş sahibi yapabilmek için terzilik, kunduracılık gibi meslek okulları açıldı. Bulundukları bölgede halkın, özellikle de fakirlerin sempatisini kazanmak için hastaları tedavi ettiler, onlara ilaç yardımı bulundular. Ayrıca, İsteyenlere ücretsiz olarak Fransızca öğretiler (Dinçer 1979:40; Aktaran: Günay 2006:390). Bu çalışmaların sonunda Fransa'nın Osmanlı Devleti'nin iç işlerine müdahale etme imkânı sağlanmış olacaktı.

Katolik misyonerleri, Maraş'ta da kendilerine verilen görevleri yerine getirmekteydiler. Burada, Franciscains rahipleri, kendilerine ait manastırın içinde bir de okul açtılar (Yorulmaz 2000:733; Aktaran: Günay 2006:390).

Aslında yerli halk bu okulların sayılarının artmasından rahatsızlık duymakta idi. Çukuroba Mahallesi'nde bulunan Franciscain Manastırında baş rahip olan Père Marcellino, 1892 yılında, burada okul açmayacaklarına dair, mahalli yöneticilere taahhüt senedi vermişti (Mutlu 2005:171; Aktaran: Günay 2006:390).

Bu taahhüt senedine ve okul açmak için resmi izin almak gerekmesine rağmen söz konusu manastırda ve Maraş'ın diğer bölgelerinde Fransız okullarının sayıları hızla arttı. Bu arada zaman zaman Osmanlı Devleti de okul açılmasına izin verebilmekteydi. 1895 tarihli bir belge, Fransız Antra Saint rahiplerinin resmi izin ile ev ve okul inşa ettiklerini göstermektedir. Fransız Sefareti, 1896 Ermeni isyanı sırasında zarar gördükleri gerekçesi ile Yenicekele, Mucuk Deresi ve Döngel Köyü'nde manastır, kilise ve okul inşası için ruhsat verilmesini istedi. Devlet adı geçen yerlerde bahsedilen müesseselerin açılmasına izin verdi. (Günay 2006:390)

Osmanlı Devleti'nin 1869 yılında eğitime çekidüzen vermek için çıkarttığı Maarif Nizamnamesi'nin yabancı devletlere ait okullar ve özel okulların kontrol altına alınabilmesini ön gören 129. madde yabancı okulların sayılarının artmasına mani olamadı ve bu okulların sayısı ülke genelinde hızlı bir şekilde arttı.

Maraş'ta da her seviyede (ibtidai, rüştiye, idadi) Fransız okulları açıldı. Fransız Katolik adı ile açılan dört ilkokuldan biri sadece erkek öğrencileri kabul etmekteydi ve 1899 yılında 25 öğrencisi vardı. Diğer üç

okulda karma eğitim verilmekteydi. Bu okullarda; 120 erkek, 110 kız olmak üzere toplam 230 öğrenci okuyordu. Yine Fransız Katolik ismi ile karma eğitim veren ortaokulda okuyan 90 öğrencinin 50'si erkek, 40'ı kızlardan oluşuyordu. Fransız Katolik İdadisi'nin 1899'daki öğrenci sayısı 30 erkek, 20 kız toplam 50 idi (Günay 2006:391).

Fransa devletine bağlı olarak faaliyet gösteren bir diğer kurum, idadî seviyesindeki Terre Saint Okulu idi. Terre Saint rahipleri tarafından idare edilen bu okulun 1903 yılı itibariyle 55'i erkek, 47'si kız olmak üzere 102 öğrencisi vardı (HVS 1903:467).

En önemli finans kaynağı Fransa olan, ne zaman açıldıkları belli olmayan ve tamamı ruhsatsız olan Fransız okullarında, 1899 yılında toplam 480 öğrenci eğitim almaktaydı. Her cemaat ve milletten öğrenci kabul edilmesine rağmen, bu okulların öğrenci kitlesini Ermenilerin, özellikle de Katolik Ermenilerin çocukları oluşturmaktaydı. 1912 yılında Maraş'ta, "Pensionnat de garçons" ve "Écoles de village" adlı Fransız okulları da eğitim vermekteydi (Şişman 2000:735; Aktaran: Günay 2006:392).

Franciscains rahiplerinin okulları daha çok meslekî eğitime yönelikti. Bu okullarda öğrencilere; marangozluk, oymacılık, bahçıvanlık, saatçilik gibi sanatların öğretildiği atölyeler bulunuyordu (Mutlu 2005: 147).

Fransa'nın taşrada bulunan okullarının programlarında bir standart olmamakla beraber, şehirlerdeki ilk ve orta dereceli okullarda okutulan dersler genellikle ahlâk, Fransızca, okuma-yazma, gramer, güzel yazı, ilm-i eşya, hesap, geometri, tabii bilimler, tarih, coğrafya, yabancı dil, müzik, resim, dikey ve jimnastikten ibaretti (Mutlu 2005:149; Aktaran: Günay 2006:392).

2.5.2.2. Maraş'ta Alman Okulları

Osmanlı ordusundaki bozuklukları ve bürokrasisindeki aksaklıkları gidermek amacıyla Osmanlı ülkesine, Alman heyetlerinin gelmesi ve Bağdat demiryollarının yapımı Almanya'nın Osmanlı ülkesindeki nüfuzunu artırdı (Ortaylı 1998:55; Aktaran: Günay 2006:393).

Almanlar, Türkiye'deki ekonomik nüfuzlarını kültürlerini kullanarak takviye etmek istemekteydiler. Pancermenistlerden, Devis Trietsch; Doğu'da Alman dilinin yayılması gerektiğini ifade etmekteydi. Almanya, Türkiye'deki yenileşme hareketlerinin Alman bilimi ile desteklenmesini istemekteydi. Bu da ancak, Alman eğitim kurumları ile mümkün olabilirdi (Turan 2000:56; Aktaran: Günay 2006:293)

1898 yılından itibaren Alman nüfuzu Maraş'ta da hissedilmeye başladı. Bu tarihte Maraş'ta bulunan Alman papaz Pastör Brunnemann, burada padişahı öven konuşmalar yaptı. Alman rahip, konuşmalarında, Alman ve Osmanlı hükümdarlarının dostluğunun iki ülke için ne kadar

önemli olduğunu, bu dostluğun her iki ülkenin de çıkarlarına hizmet ettiğini anlattı. İmparatorun ziyaretinden sonra, Maraş'ta Alman propagandasının artmasının altında yatan sebep burada bulunan Ermeni nüfustu. Çünkü Almanya, Maraş Ermenilerini, kendi siyasî, kültürel ve ekonomik nüfuzunu genişletecek önemli bir kaynak olarak görmekteydi. Bu yüzden Maraş'ta çeşitli Alman müesseseleri açılmaya başlandı (Günay 2006:394).

Alman Eytamhanesi: Osmanlı Devleti'nde “Eytamhane” yetim yurtları, yetimhane anlamına gelmektedir. Eytamhanelerde kimsesiz kalmış, erkek ve kız çocukları barınmakta olup bunların eğitilmesine ve topluma kazandırılmasına önem verilmiştir. Hristiyan misyonerler, nüfuzlarını arttırmak için yetimhanelerle yakından ilgilenmiştir. Osmanlı ülkesindeki birçok vilayette yabancı devletler ve himayelerindeki azınlık gruplar tarafından misyonerlik amaçlı yetimhaneler açılmıştır. Almanya da bunlardan biridir.

Almanların Maraş'ta faaliyet göstermesindeki en büyük etken şehirde yaşayan Ermeni nüfusu olmuştur. Almanlar, Ermenileri kendi siyasi ve ekonomik sahalarını genişletecek bir kaynak olarak görmüş ve açtıkları kurumlarda bu duruma ayrı bir önem vermişlerdir. Maraş'ta Alman Hilsbund Misyonu, 1898 yılında Divanlı Mahallesi'nde Alman Eytamhanesi'ni (Yetimhanesini) kurmuştur. Eytamhane'nin müdürlüğünü Pastör Brunnemann yapmıştır. Burada erkek çocuklarının kaldığı bölüme “Beits-halom (Barış Evi)” denilmiştir. Buradaki çocuklara ortaokul seviyesinde eğitim verilmiş, çocukların iyi eğitilmesi sağlanmıştır. Eytamhanede eğitim veren öğretmenler ya Almanya'da eğitim görmüş ya da yerel Erkekler Akademisi ve Kızlar Kolejinden mezun olmuştur (Duman oğlu 2016:268-69).



Fotoğraf 2.12: Alman Eytamhanesi

Eytamhane'nin ilk Alman yöneticisi olan Herr Speaker, öğrencilerin meslekî açıdan eğitim alabilmeleri için gerekli olan imkânları sağlamıştır. Eytamhanede dokuma tezgâhı, ayakkabı imalatı için gerekli malzemelerin bulunması burada dokumacılık, halı dokumacılığı, ayakkabıcılık eğitimi üzerine çalışmaların yapıldığını göstermektedir.

1909 yılında Eytamhane bünyesinde erkek öğrenciler için ibtidai düzeyde eğitim veren bir okul açılmıştı. Okulun 150 erkek öğrencisi 3 öğretmeni vardı. Alman Eytamhane'si bünyesinde Alman Rüştîye-İdadi Erkek Mektebi adında bir okul daha açılmıştı. Alman Mösyö Pastör Brunnemann tarafından erkek çocukları için açılan bu okul, rüştîye düzeyinde eğitim vermiştir.

Almanlar (Alman Hilsbund Misyonu), kızlar için de bir eytamhane açtı. Zonbatanlı Mahallesi'nde kızlar için açılan eytamhaneye "Bethel (Kutsal Yer)" denilmekteydi. Bu eytamhane de erkek eytamhanesiyle aynı düzene sahip olup, burada kızların ev işlerini öğrenmesi üzerinde durulmuştur.

1910 yılında kız eytamhanesi içinde ibtidai ve rüşdi derecesinde bir de okul açıldı. Okulun eğitim süresi sekiz yıl olarak programlanmıştı.

1916 yılında eytamhanede 1000 Ermeni kız öğrencinin barındığı ve buraya yardım amacı ile birçok fırının da yine bu yıllarda faaliyet gösterdiği görülmektedir. Maraş'ta I. Dünya Savaşı'ndan sonra Misyoner örgütlerinden olan Yakın Doğu Amerikan Yardım Komitesi (NER), gayrimüslimlere ait olan yetimhanelerin kontrolünü ve işletmeciliğini üstlenmişlerdi. Eytamhane'nin dükkanlarında yerel doğramacılar, ayakkabıcılar, berberler, terziler, fırıncılar, tenekeçiler ve tüccarlar pratik ve gönüllü öğretmenler olarak bulunmuştur. Böylece buradaki çocuklar sadece giyindirilmekle kalmıyorlar aynı zamanda ticareti öğreniyorlar ve ilerideki yaşamları için gerekli olan becerileri kazanıyorlardı (Dumanoglu 2016:268-69).

Toplam 8 yıl eğitim verilen Maraş Kız Alman Rüşdi-İdadi Mektebinde ilk üç yıl Türkçe Okuyup Yazma, İlm-i eşya, Diyanet Talimi, Hesap, Terennüm, Jimnastik (üçüncü sınıfta ayrıca Maraş Şehri ve Sancağı'nın Coğrafyası); 4, 5 ve 6. sınıflarda Osmanlıca, Ermenice, Diyanet Talimi, Hesap, Osmanlı Coğrafyası, Resim, Jimnastik, Terennüm, İlm-i Hikmet-i Sade Tecrübeler, Kimyadan Sade Tecrübeler; ; 7 ve 8. sınıflarda Osmanlıca, Ermenice, Diyanet Talimi, Almanca, İngilizce, İlm-i Hendese, Sade İlmî Meseleler, Coğrafya, Tarih-i Tabii, Tevarih, İlm-i Hikmet-i Tabiyye ve Kimyadan Sade Tecrübeler, Resim, Terennüm, Jimnastik dersleri verilmekteydi.

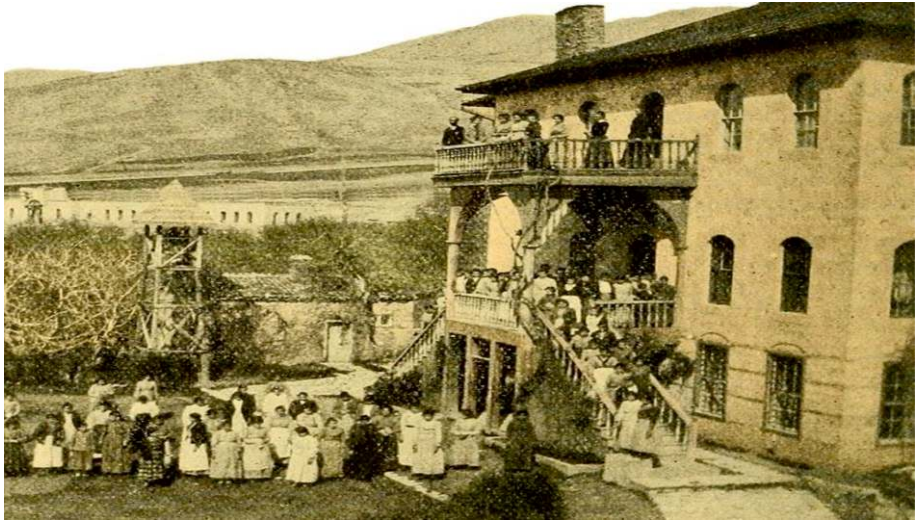
1913-14 öğretim yılında kız ve erkek idadîlerinde toplamda 16 öğretmen, 140 öğrenci vardı. Hilfsbund Cemiyeti tarafından finanse edilmekte olan bu okullarda 1916 yılı verileri dikkate alındığında ise görev yapan 8 öğretmen ve 2 müstahdemin tamamının Ermeni olduğu göze çarpmaktadır. Ermeniler, Almanlara ait eytamhane, hastane gibi diğer müesseselerde de istihdam edilmişlerdi (Şişman 1997:150; Aktaran: Doğan, 2014:447).

Maraş'ta Divanlı Mahallesinde 1909 yılında açılan bir Alman Erkek İbtidâî Okulu, 1911 yılında açılan Alman Rüştîye ve İdadi Kız Okulu ve Alman Rüştîye ve İdadi Erkek Okulu bulunmaktaydı (Kılıç, 107).

2.5.2.3. Maraş'ta Amerikan Okulları

Amerikalı Protestan misyonerlerin Osmanlı Devleti'ne ilk gelişleri, 1810'da Boston'da kurulan "American Board of Commisioners for Foreign Missions"(BOARD) adlı misyoner örgütünün, 1819 yılında, Osmanlı topraklarını programına alması ile oldu. Bunun sonucunda, 1820'lerden itibaren Amerikalı misyonerler, akın akın Osmanlı topraklarına gelmeye başladılar ve ilk merkezlerini İzmir'de açtılar (Kantarci 2004:59; Aktaran: Günay 2006:399).

Maraş'ta, 1899 yılında, Protestan Ermeniler tarafından açılmış, ancak Amerikalılar tarafından himaye edilen 15 okul vardı. Bunlardan dokuzu ilkokul derecesindeydi. Bu okullardan ikisi, kız ve erkek okulu olarak ayrı bir nitelik taşıırken, geriye kalan yedi okulda karma eğitim verilmekteydi. Protestanlara ait beş rüştiye vardı. Bu rüştiyelerle tek idadîlerinde karma eğitim verilmekteydi. Marhas Efendi, 1858 yılında Maarifperver İlkokulu'nu kurdu. Ruhsatsız faaliyet gösteren bu okul ancak 1890 yılında ruhsat aldı. Bu okul dışında kalan diğer okulların kuruluş tarihlerine kayıtlarda rastlanılmamaktadır (Günay 2006:400).



Fotoğraf 2.13: BOARD Misyonerlerinin Kız Okulu (Alparslan, 2018)

1862 yılında açılmış olan ve Dârü'l Feyz adını taşıyan bir başka Protestan idadisi daha vardı ki burada sadece erkek çocuklarına eğitim verilmekteydi. Bu okul da ruhsatını, ancak, 1890 yılında Simon Posliyan adına alabildi. Şehirde 1893 yılında, 1867 yılında açılan ve karma eğitim veren, Amerikan misyonerlerine ait olan dört ilkokul vardı. İlginç bir şekilde Maraş'ın merkezinde Protestan nüfusun varlığına rağmen dört ilkokul açıldığı halde, Andırın, Elbistan, Zeytun gibi kazalarında ve bunlara bağlı köylerde Protestan nüfus yok, ya da çok az iken dokuz tane daha Amerikan okulu açıldı. Zeytun'daki tek okula sadece kız öğrenciler devam ediyor, Andırın ve Elbistan'daki okullar erkek öğrenciler içindi (Günay 2006:400).

1860 yılında, kız öğrenciler için Maraş Kız Lisesi açıldı. L.Coffing, bu liseye 45 genç kız seçerek eğitime başladı. Bu okuldan 25 bayan öğretmen yetiştirildi. Maraş Kız Lisesi, Maraşlıların çok yoğun tepkisini çekmekteydi. Bu yüzden okul 1879'da Haçin'e taşındı ve Haçin Ev Okulu adını aldı. Maraş'taki Amerikan misyonerleri, kızlar için 1880 yılında idadî seviyesinde bir okul daha açtılar. Yatılı olarak açılan kız okullarının amacı, kızların eğitim seviyelerini yükseltmenin yanı sıra, bayan öğretmenlerin yetiştirilmesini sağlamaktı. Öğretim süresi 3 yıl olan bu okula girebilmek için, okuma-yazma ve dört işlem bilmek yeterliydi (Günay 2006:400).



Fotoğraf 2.14: Amerikan Kız Koleji 19. yy. (Kahramanmaraş Belediyesi, 2012)

Eğitimin Türkçe ve Ermenice yapıldığı, ilkokulun devamı niteliğindeki Amerikan Kız Okullarında İncil Okuma, Aritmetik, Ermeni Coğrafyası, Coğrafya, Müzik, Yazı, Kompozisyon, Fizyoloji, Astronomi, Teoloji dersleri verilmekteydi.

Maraş'ta misyoner eğitimi vermek amacıyla Amerikalılar tarafından kurulan iki önemli okul vardır. Bunlar Maraş Teoloji (ilahiyat) Okulu ve Merkezi Türkiye Kız Kolejidir.

Maraş Teoloji Okulu, 1866 yılında, Mr.Trowbridge idaresinde açıldı. Mr.Pery ve Mr.Montgomery bu okula tayin edilen diğer misyonerler idi (Barlas 1971:20). Tüm giderleri BOARD tarafından karşılanan, eğitim süresi 3 yıl olan bu okulun amacı teoloji eğitimini güçlendirmektir.

Resmî adı Tarsus Amerikan Koleji olan Saint Paul Enstitüsü'nün, 1914-15 yıllarındaki kataloğunda; "insanları Maraş İlahiyat Okulu'na gitmeye yönlendirmek" şeklinde özel bir amacının bulunması da, Maraş İlahiyat Okulu'nun, Saint Paul Enstitüsü'nün bir ünitesi olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu okulun, I. Dünya Harbi esnasında bile faal halde olduğu anlaşılmaktadır (Tozlu 1991:99).

1882 yılında açılan Merkezi Türkiye Kız Kolejinin amacı; Adana, Antep, Maraş gibi şehirlerdeki orta dereceli okullardan gelen kız öğrencilere daha ileri derecede eğitim imkânı sağlamak ve adı geçen yörelerdeki okulların öğretmen ihtiyacını karşılamaktır. Okul, Amerikalıların hâkim olduğu bir müteveli heyeti ve yöredeki misyonerler ile yerli halkın eşit ağırlıkta olduğu bir kurul tarafından yönetiliyordu (Kocabaşoğlu 1989:158; Aktaran: Günay 2006:404).

Öte yandan, Hristiyanlığı yayabilecek ve Ermenileri aydınlatabilecek yerel kız liderler yetiştirmek de amaçlanmaktaydı. Bu okulun öğrencileri; Haçin, Zeytun, Elbistan, Urfa, Antep, Kilis, Halep, Beylan, Sis, Adana ve Tarsus'tan geliyordu (Günay 2006:404). Öğretim süresi 6 yıl olan bu okuldan mezun olanların aldıkları diplomalar Maarif Nezareti tarafından onaylanmakta ve mezun öğrencilere öğretmenlik yapma yetkisi verilmekteydi.

1890'lı yıllarda, okulda, Türkçe, Ermenice, İngilizce, Doğa Bilimleri, Fizyoloji, Cebir, Psikiyatri, Genel Tarih, Dinler Tarihi, İngiliz Edebiyatı, Ev Ekonomisi gibi dersler okutuluyordu (Kocabaşoğlu 1989:159; Aktaran: Günay 2006:405).

1891-1892 ders yılında, okulun 61 öğrencisinden 58'i Ermeni, biri Rus, biri Amerikalı, biri de Müslüman'dı. 1893-1894 öğretim yılında, kolejdeki 29 öğrenciden ikisi Müslüman'dı. Öğrencilerden altısı hazırlık sınıflarında okurken, 23'ü kolej sınıflarındaydı. Aynı yıl, bu okulda ikisi Amerikalı olmak üzere, dört öğretmen görev yapmaktaydı (Kocabaşoğlu 1989:134; Aktaran: Günay 2006:405).

1898 yılında Maraş'ta Protestanlara ait olan Daru'l-feyz İdâdisinde 60 erkek, Fransızlara ait Teresanta Mektebinde 48 kız, 65 erkek öğrenci eğitim yapmaktaydı (Salname-i Nezâret-i Maârif-i Umûmiyye, 1316:1014).

Osmanlı arşivlerine göre 1903 yılında Amerikalı misyonerlerin Maraş'taki okulları Tablo 2.22'de belirtilmiştir (Mutlu,2005:303-304; Aktaran: Çabuk 2008:91-92).

Tablo 2.22. Osmanlı Arşivlerine Göre 1903 Yılında Amerikalı Misyonerlerin Maraş'taki Okulları *(Mutlu,2005:303-304; Aktaran: Çabuk 2008:91-92).*

Okulun Bulunduğu Yer	Okulun İsmi	Tesis Tarihi	Açıklamalar
Maraş	Protestan İlmî İlahî Mektebi	1284/1867	Antep'teki Amerikan okulundan mezun öğrenciler misyoner olarak yetistirilmekteydi.
Maraş	Amerikan Protestan Kız Koleji	1288/1871	Mezunları öğretmenlik yapmaktaydı.
Maraş	Amerikan Protestan Kız ve Erkek Mektebi	1284/1867	
Andırın	Amerikan Protestan	1302/1884	
Göksun Köyü	Erkek Mektebi	?	
Andırın Geben Köyü	Amerikan Protestan Erkek Mektebi	1298/1881	
Andırın Kazası	Amerikan Protestan Erkek Mektebi	1298/1881	
Andırın Şivilgi Köyü	Amerikan Protestan Erkek Mektebi	1300/1883	
Andırın Tekçekale	Amerikan Protestan Erkek Mektebi	1298/1881	
Zeytun Kasabası	Amerikan Protestan Kız Mektebi	1288/1871	
Zeytun Kasabası	Amerikan Protestan Erkek Mektebi	1288/1871	
Fırnıs Köyü	Amerikan Protestan Erkek Mektebi	1298/1881	
Elbistan Kasabası	Amerikan Protestan Erkek Mektebi	1298/1881	

1912 yılında, Amerikan misyonu Restebâiye mahallesinde bir kıraathanede eğitim verecek “Kıraathane Gece Mektebi” adı ile bir okul daha açmak istedi. Amerikan Koleji Müdürü Mösyö Godsell tarafından açılan bu okul, gündüzleri kapalı olacak, sadece geceleri bir-iki saat eğitim verecekti. Meslekî okul tarzında olan bu “Çırak Mektebi” padişah iradesi ile kuruldu. Okulun müdürü olan Mösyö Godsell Kaliforniya Dârü'l Fünûnundan mezundu. Müdür muavini Serkis Çobanyan ile öğretmenlerden Nerses Sarıyan Tarsus Amerikan Koleji, öğretmen Ağya Behisniliyan ise Antep Amerikan Koleji'nden mezundu. Öğrenim süresi iki yıl olan okulda dersler Osmanlıca, İngilizce, Ermenice ve Fransızca olarak yapılmakta idi (Günay 2006:406).

2.5.2.4. Maraş'ta İngiliz Okulları:

Yetimhaneler: 1895 yılından itibaren Ermeniler arasında İngilizlere duyulan ilgi artmış, İngilizler 1898 yılında Maraş'ta kızlar ve erkekler için ayrı ayrı olmak üzere iki yetimhane açmışlardır. Erkekler için açılan yetimhanenin adı Ebenezer, kızlar için açılan yetimhanenin adı ise Beuleh'dir. Bu yetimhanelerde çocuklara ticaret ve fırıncılık gibi meslekî eğitimler de verilmiş, Birinci Dünya Savaşı başlayınca bu iki kurum Amerikalılara devredilmiş, ancak faaliyetleri yine İngilizler tarafından yürütülmüştür (Çabuk 2008:128: Aktaran: Bolat ve Ayaz 2017:16).

Fransa, Almanya ve Amerikalılar tarafından açılan okullar kaynaklarda "Mekâtib-i Ecnebiyye" olarak geçmektedir. H 1317/M 1901 tarihli Maarif Salnamesi'ne göre Maraş'ta bulunan Mekatib-i Ecnebiyeler aşağıdaki çizelgede toplu olarak verilmiştir (Doğan 2004:277).

Tablo 2.23. H 1317/M 1901 Yılında Maraş'ta Faaliyet Gösteren "Mekâtib-i Ecnebiyye" (Doğan,2004:277)

Kaza	Mektebin İsmi	Mensup Olduğu Millet	Namına Ruhsat Verilmiş olan Müdür-i Mesul	Mektebin Derecesi	Aded-i Talebe		Mektebin Tarih-i Küşadı	Ruhsatname Tarihi
					Zükûr	İnas		
Maraş	Fransız	Fransa	-	Rüşdî	5	4	Nama'lum	Ruhsatsızdır
Maraş	Fransız	Fransa	-	İbtidâî	8	8	Meçhul	Ruhsatsızdır
Maraş	Fransız	Fransa	-	İdadî	3	2	Meçhul	Ruhsatsızdır
Maraş	Fransız	Fransa	-	İbtidâî	2	-	Meçhul	Ruhsatsızdır
Maraş	Fransız	Fransa	-	İbtidâî	1	1	Meçhul	Ruhsatsızdır
Maraş	Fransız	Fransa	-	İbtidâî	2	1	Meçhul	Ruhsatsızdır
Maraş	Amerika	Amerika	-	Âlî	6	-	Kadimdir	Ruhsatsızdır
Maraş	Amerika	Amerika	-	İdadî	-	5	1298/18	6 Ağustos 308/1893
Maraş	Amerika	Amerika	Simon Küpeliyan	İdadî	6	-	1279/18	5 Teşrin-i evvel (Ekim) 308/1893

2.5.3. Yabancı Okulların Misyonerlik Rolü

Hristiyan dünyası, çoğu zaman birbirleriyle menfaat çatışmasına girmelerine rağmen, Osmanlı Devleti'nin ortadan kaldırılması hususunda ittifak ediyorlardı. Bu emellerine ulaşabilmek için, hayata geçirmeyi düşündükleri vasıtalardan biri de misyonerlik ve misyoner faaliyetleri idi. Bu düşünceden hareketle, özellikle XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren muhtelif Avrupa devletlerinden gelen misyonerler, Osmanlı topraklarının hemen her tarafında, özellikle de azınlıkların yoğun oldukları bölgelerde teşkilâtlanmışlardır. Açtıkları okullar, kurdukları hastaneler ve yetimhaneler ile faaliyetlerini yürütmeye başlamışlardır (Doğan, 2004:274).

Fransızların açtığı okullara Katolik, Amerika ve İngiltere'nin açtığı okullara ise Protestan okulları denmekteydi. Katolik misyonerlerin faaliyetleri bu mezhebin tarikatları olan Cizvit, Fransisken, Kapusen ve Lazarist örgütleri tarafından yürütülmüştür. Osmanlı Devleti'nde Fransa'nın himayesinde faaliyete başlayan bu tarikatlar:

- 1- Fransa'nın nüfuzunu kuvvetlendirmek,
- 2- Katolik ve Ortodoksluğu birleştirmek,
- 3- Osmanlı ülkesindeki Ortodoks Rum ve Ermenileri Katolik yapmak,
- 4- Müslümanları Hıristiyanlaştırmak, gibi gayelerle hareket etmekteydiler (Sevinç 35-36; Aktaran: Doğan, 2004:279).

Netice itibariyle, maddi ve manevi bir çok imkân ve desteğe sahip olduğu anlaşılan bu okullar, misyoner faaliyetleri açısından fevkalade önemli vasıtalar idi. Eğitim açısından faydalı olduğunu zannettiğimiz bu okulların, siyasî açıdan, Osmanlı Devleti'nin birlik ve bütünlüğünü hedef aldığı muhakkaktı (Doğan 2004:283).

Nitekim, Sultan II. Abdulhamid, özellikle Tanzimat ve Islahat Fermanları neticesinde, denetimsiz bir şekilde yaygınlaşan bu okulların Türk-İslam aleyhtarı çalışmalarını tespit ederek, ruhsatsız faaliyet gösteren yüzlercesini kapatmıştır. Ancak, Amerika'nın baskısı ve Ermenileri tahrik ederek yeni bir isyan çıkartması ihtimali karşısında, bunu önlemek için "şimdilik" kaydıyla 10 tanesinin açılmasına müsaade edilmiştir. Bu 10 müesseseden birisi de Maraş'taki Kız Koleji ile İlahiyat Okulu ve misyoner ikâmet haneleri idi. 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanı hadisesinden sonra hızla arttığı görülen bu okulların azınlık okullarıyla bütünleşerek, Osmanlı Devleti'nin dağılışı ve yıkılışıda önemli etkisi olmuştur (Doğan, 2004:283).



Fotoğraf 2.15: Amerikan Kız Koleji

Okuma Parçası: Maraş'ın Eğitim Tarihine Damgasını Vuran ve Günümüze Kadar Gelen Tek Tarihî Eğitim Binası: Maraş Amerikan Kız Koleji (Merkezî Türkiye Maraş Kız Koleji)

1880 yılında Amerikalı misyonerler tarafından yaptırılıp açılan Merkezî Türkiye Maraş Kız Koleji, açıldığı tarihten itibaren Maraş'ın sosyal, siyasî ve eğitim hayatını etkilemiştir. İki binadan oluşan okulun binalarından biri okul, diğeri yatakhane olarak kullanılmıştır (Kılıç, 2017:43).

Misyoner faaliyetleri açısından Türkiye'yi Asya'nın anahtarı olarak gören ABD'deki Protestan misyoner örgütlerinin en kıdemlisi ve de en büyüklerinden birisi olan ABCFM (American Board of Commissioners for Foreign Missions-.BOARD) tarafından Hristiyanlığı yayabilecek ve azınlıkları aydınlayabilecek yerel kız liderler yetiştirmek amacıyla yaptırılan okulun öğrenim süresi iki yılı hazırlık sınıfı olmak üzere, altı yıldır ve okula Adana, Antep ve Saimbeyli'den öğrenci gelmekteydi. Bu okuldaki mezun olan öğrenciler ülkenin her yerinde öğretmenlik yapabilmekteydi. Özellikle Protestan Ermenilerin çocuklarının devam ettiği okula ilerleyen zamanlarda az sayıda da olsa Yahudi ve Müslüman çocuklar da gitmeye başlamış, bu durum Müslüman halk arasında büyük bir rahatsızlık oluşturmuştur.

1913-1914 öğretim yılında Maraş Kızlar Türkiye Kolejinde 147'si Ermeni, 3'ü Rum ve 5'i Müslüman olmak üzere 155 öğrenci bulunmakta; idari kadroda 8, öğretmen kadrosunda 11, hizmetli kadrosunda 3 olmak üzere 22 personel görev yapmaktaydı (Alkan, 2000:256).

Maraş'ta, 1921 yılına kadar mevcut olan Amerikan Koleji'nin Elazığ'daki kadar etkili olamadığını belirten Hilmi Ziya Ülken, bunun sebebini, şehir halkının muhafazakâr olmasına bağlamaktadır (Ülken, 1999:12).

Okul, zararlı ve yıkıcı faaliyetlerinden dolayı 1921 yılında geçici olarak kapatılmış, Lozan Anlaşması ve Tevhidi Tedrisat Kanunu ile de aynı şartlarda yeniden açılması imkânsız hâle getirilmiştir.

American Board adlı dinî kuruluşa ait olan okulun yeniden açılması için Amerika 1927 yılında Türkiye'ye bir muhtıra vermiş, baskılar uygulamış ancak bu istek ve baskılar ülkede millî kültür ve millî eğitimi gerçekleştirmeye kararlı devlet tarafından reddedilmiştir.

Nihayet, okul 1933 yılında devlet tarafından 30.000 liraya satın alınarak Maraş Ortaokulunun hizmetine sunuldu. Maraş Lisesi 1945 yılında bu binada açıldı ve bina 1965 yılına kadar Maraş Lisesine ev sahipliği yaptı. Türk edebiyatında Yedi Güzel Adam olarak tanınan Nuri Pakdil, Adil Erdem Bayazıt, Cahit Zarifoğlu, Rasim Özdenören, Alaaddin Özdenören, Mehmet Akif İnan ve Ali Kutlay'ın yolları bu okulda kesişti.

(Bu arada bazı kaynaklarda okulun ismi yanlışlıkla Kara Lise olarak geçmektedir. Bu bina, hiçbir zaman Kara Lise olarak anılmamıştır. Maraş Lisesinin 1967 yılından sonra yeni binasına taşınmasından sonra yeni binanın dışının siyah bir boyayla boyanmış olmasından dolayı halk okula Kara Lise demeye başlamış, bu isim zamanla yaygınlaşmış, sonraki yıllarda okul farklı renkteki boyalarla boyanmasına rağmen ismi Kara Lise kalmıştır.)

1965'te Maraş Lisesinin mevcut binasına taşınmasıyla binada Ticaret Meslek Lisesi açıldı. Ticaret Meslek Lisesinin 1977 yılında yeni binasına taşınmasından sonra 1979 yılında binanın bir bloğuna Kahramanmaraş Halk Eğitimi Merkezi taşındı ve 2004 yılına kadar burada hizmet verdi.

1995 yılında binanın diğer bloğuna da Kahramanmaraş Turizm ve Otelcilik Meslek Lisesi açıldı. Turizm ve Otelcilik Meslek Lisesinin 2005 yılında yeni binasına taşınmasından sonra yerine Kahramanmaraş Anadolu İletişim Meslek Lisesi açıldı. 2009 yılında Anadolu İletişim Lisesinin ismi Âşık Mahzuni Şerif Ticaret Meslek Lisesi / Anadolu İletişim Meslek Lisesi olarak değiştirildi ve bu binada eğitimini sürdürdü. 2010 yılında dönemin Valisi Mehmet Niyazi Tanılır, binanın tarihî dokusunu korumak ve müzeye dönüştürmek için çalışma başlatarak binanın boşaltılmasını sağladı. Fakat Vali'nin 2010 yılı sonunda tayininin çıkması üzerine müze projesi iptal edildi ve binanın bir kısmına öğrencisi çok kalabalık olan Kahramanmaraş Ticaret Meslek Lisesinin öğrencileri yerleştirildi.

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, 2016 yılında binanın Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi olması için proje hazırladı ve restorasyon çalışmaları başlattı. Müze 2018 yılında hizmete açıldı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EĞİTİM TARİHİNDEKİ GELİŞMELER VE KAHRAMANMARAŞ'A YANSIMASI

3.1. GENEL HATLARIYLA CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EĞİTİM TARİHİNDEKİ GELİŞMELER

3.1.1.Cumhuriyetin İlk Yıllarında Eğitimin Genel Durumu

Cumhuriyet öncesi dönemde eğitim ve öğretimde birliğin olmaması farklı dünya görüşüne sahip insanların yetişmesine neden olmuştur. Bu durum ülkenin vatandaşları arasında kültür birliği ve ülkü birliğinin olmasını engellemiş, toplumda mevcut kültürel çatışmaları artırmış, millî birlik ve bütünlüğün ciddi bir şekilde zedelenmesine neden olmuştur (Çaycı, 2002).

Mayıs 1920'de Maarif Vekilliğine Rıza Nur Bey'in seçilmesiyle Ankara'da "Maarif Vekâleti" oluştu. Mustafa Kemal Paşa, 16 Temmuz 1921 Ankara Maarif Kongresi açılış konuşmasında Anadolu'daki tüm okullarda eğitim-öğretim birliği sağlanması konusunda görüş birliğine varıldığını, gerilemenin en önemli sebebinin, şimdiye kadar takip edilen eğitim ve öğretim sistemleri olduğunu vurgulamış; bunlardan ve doğu-batı tesirlerinden uzak, millî bir eğitim programının hazırlanmasını istemişti (Aslan, 1989).

Cumhuriyet Dönemi'ne Osmanlı'nın son dönemlerinde yaşanan eğitim sorunlarıyla birlikte girildi. 1923-1924 eğitim-öğretim yılında Türkiye'nin nüfusu 11-12 milyondur. Bu nüfusun %10'u ve kadınların sadece %3'ü okuryazardır. Bu yıllarda Türkiye'de 4.894 ilköğretim, 23 lise, 64 meslek okulu, 9 fakülte ve yüksek okul vardı. Bu okullarda görevli olan öğretmen ve öğretim üyesi sayısı ise toplam 11. 918'dir. İlkokullarda 341.941, ortaokullarda 5.905, liselerde 1.241, meslek okullarında 6.547 ve yüksek öğretimde 2.914 olmak üzere 358.548 öğrenci vardı.

1923'te genel bütçe 105.929.911 lira ve millî eğitime ayrılan ödenek 3.033.003 liradır. Cumhuriyetin ilk yıllarında bu sayısal verilerin dışında eğitimin niteliksel özellikleri de düşüktür. Çanakkale ve Kurtuluş Savaşı'nda kaybedilmiş olan öğretmenlerin yanı sıra mevcut eğitimcilerin meslekî formasyonu da yetersizdir ve öğretim programları çağdaş bir anlayıştan yoksundur. Okul binalarının durumu ve ders araç-gereçlerinin eksikliği ve eğitimle ilgilenen merkez ve taşra örgütünün idari teşkilatlanmasındaki sorunlar Türk eğitim sisteminin o günkü durumunu yansıtmaktadır (Bozdemir, 1998:3).

Atatürk, İstiklâl Savaşı'nın en kritik günlerinde bir yandan cumhuriyetimizi kurma çalışmalarını sürdürürken, diğer yandan millî eğitim sistemimizin esaslarını belirleme çalışmalarına yönelmiştir. Eğitim alanında başlatılan bu çalışmaların planlanmasında ve millî eğitim sistemimizin geliştirilmesinde "Birinci Maarif Kongresi" ve "Heyet-i İlmiye" çalışmalarının büyük katkısı olmuştur.

Atatürk, daha Kurtuluş Savaşı yıllarında, hatta düşmanın Ankara'ya çok yaklaştığı bir sırada 15 - 22 Temmuz 1921 tarihleri arasında Maarif Kongresini toplayarak, eğitim alanında yapılacak çalışmaların da, düşmanın Anadolu'dan atılması kadar öncelikli olduğunu belirtmiş, 22 Eylül 1924 tarihinde de *“En mühim, en esaslı nokta eğitim meselesidir. Eğitimidir ki bir milleti, ya hür, bağımsız, şanlı, yüksek bir toplum hâlinde yaşatır, ya da bir milleti esaret ve sefaletle terk eder.”* diyerek, Türk milleti için eğitimin niçin öncelikli olması gerektiğini de vurgulamıştır.

Şüphesiz, kurulan her yeni devlet, her yeni rejim, varlığını sürdürebilmek için, kendine bağlı bir zihniyetle yetiştirilecek yeni bir nesile ihtiyaç duyar. Bu sebeptendir ki, her devlet kurucusunun programında eğitim meselesi önemli bir yer tutar. Atatürk için de bu böyledir. Özellikle öğretmenlere yaptığı konuşmalarda, *“Cumhuriyet; fikren, ilmen, fennen, bedenlen kuvvetli ve yüksek seciyeli muhafızlar ister.”* diyerek, yeni Cumhuriyet için eğitimin önemine ortaya koymuştur (Dönmez, 2005:258).

Millî Eğitim Şûralarının bir çeşit başlangıcı olan Heyet-i İlmiyeler, yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin eğitim politikalarının belirlendiği, eğitim meselelerinin tanınmış eğitimcilerin fikir, düşünce ve tecrübelerinden yararlanarak tartışılıp karara bağlandığı ve belli bir uygulama gücü olan ilmî toplantılardır. Heyet-i İlmiye, Cumhuriyetin ilânından bir kaç ay öncesinden başlamak üzere 1923, 1924 ve 1925 yıllarında olmak üzere üç defa toplanmıştır.

Cumhuriyet döneminde eğitim alanında yapılan en büyük inkılâp 3 Mart 1924 tarihinde kabul edilen *Tevhid-i Tedrisat Kanunu*'dur. Bu kanunla daha önce farklı yerlere bağlı olan, aralarında hiçbir benzerlik bulunmayan eğitim kurumları Millî Eğitim Bakanlığına bağlandı. Böylece Osmanlı Devleti'nde yıllarca gelenekçi- yenilikçi çatışmasına sebep olan okullar tek çatı altında toplandı.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile mekteb-i sıbyan, mahalle mektebi, mekteb-i ibtidâi denilen okullar kapatılarak ilkökula; rüştiyeler ortaokula, idadiler liseye, medreseler üniversiteye dönüştürüldü, ülkedeki bütün eğitim kurumları Maarif Vekaletine (Millî Eğitim Bakanlığına) bağlanarak disiplin altına alındı.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu çıkarıldıktan sonra medreselerin yerine Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun dördüncü maddesine dayanılarak imam hatip okulları ve ilahiyat fakülteleri açıldı. Böylece dağınık vaziyette bulunan din eğitimi de tek elde toplanarak devlet kontrolü altına alındı.

Ulusal eğitimin önündeki en büyük engellerden biri, dildeki

yabancılaşma idi. Bu engeli ortadan kaldırmak için *Türk Dil Kurumu* kuruldu.

Osmanlı Devleti döneminde, başka devletlerin güdümünde hareket eden ve gerek misyonerlik faaliyetleri gerekse siyasi faaliyetlerle ülkeye zarar veren yabancı okullar denetim altına alındılar. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, yabancı okullar meselesini içişleri meselesi olarak görerek başka devletlerin karışmasına izin vermedi. Kanunun uygulanmasında taviz vermeyen Türkiye, denetim altına girmeyen okulları kapattı. Devletin haberi olmaksızın eğitim kurumu açılması yasaklanarak bütün eğitim kurumları devletin kontrolünün altına alındı.

Cumhuriyet Dönemi eğitiminin başlıca amacı her seviyedeki okullarda Cumhuriyet rejiminin gerektirdiği ve yeni Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu nesiller yetiştirmek olmuştur.

Cumhuriyetin ilk yıllarında okuryazarlık oranının %10 olduğu dikkate alındığında eğitim alanında çok önemli atılımların yapılması gerektiği görülmektedir. 1927 yılındaki nüfus sayımında 10.5 milyon nüfusa sahip olan ülkemizde yaklaşık bir milyon kişi okuma yazma biliyordu (DİE 1973:VII).

Cumhuriyetin okul programlarında yaptığı ilk değişiklik 1924 yılında olmuştur. Vasıf Bey'in Eğitim Bakanlığı sırasında toplanan 43 kişilik bir program heyeti ilk, orta ve liselerde ders programını değiştirmiştir. Kitaplara Cumhuriyetin esasları konulmuş; ortaokul ve liselerden ruhiyat (ruh bilim), terbiye (eğitim), felsefe, malumat-ı hukukiye (hukuk bilgileri), malumat-ı iktisadiye (ekonomi bilgileri), fen tarihi, usul-ü defter (defter tutma usulü) gibi dersler kaldırılmıştır. Bunlara karşılık ev idaresi, atölye, laboratuvar ve kız çocukları için çocuk bakımı gibi yeni ve öğrencileri hayata hazırlayıcı ders programları eklenmiştir.

1927 yılında yapılan program değişikliği ile Arapça, Farsça gibi doğu dilleri de, ortaokul ve lise programlarından çıkartılmıştır.

Türkler; İslamiyetten önce Göktürk ve Uygur, Müslümanlığın kabulünden sonra da Arap alfabesi kullanmışlardır. Arapça ve Farsça kelimelerin yapısı Türkçe'ye uymadığı için kendi dilbilgisi kurallarını da beraberinde getirdi. Böylece Türkçe kelimelerin yazılmasında imla sorunları ortaya çıktı. 2. Meşrutiyet'ten itibaren dönemin aydınları alfabede yapılması gereken ıslah üzerinde çalışıyor ve tartışıyorlardı. 1928 yılında Atatürk önderliğinde Dil Encümeni kurularak, Türkçeye uygun harfleri arama çalışmaları başlatıldı.

Latin alfabesini örnek alan yeni Türk harfleri, 1 Kasım 1928 tarih

ve 1353 sayılı kanun ile kabul edildi. Yeni Türk harfleri ile okuma-yazmayı öğretmek amacıyla millet mektepleri aracılığı ile büyük bir kampanya başlatıldı. 1923-1943 döneminde ilköğretimde temel amaç öğretimi kırsal kesimlere yaymak olmuştur.

Okur-yazar oranını yükseltmek, öğretimi kolaylaştırmak ve Türkçeyi ortak dil yapmak amacıyla 1928 yılında Latin temelli yeni bir alfabe kabul edilmiştir. Türkçenin yabancı dillerin sarmalından kurtarılması, bilimin gereğine göre geliştirilmesi ve yanlış kullanımının önüne geçilmesi amacıyla 1931 yılında "*Türk Tarih Kurumu*" ve 1932'de de "*Türk Dil Kurumu*" kurulmuştur (Çetin ve Gülseren, 2003).

Cumhuriyet döneminde, gerek millî eğitimin ihtiyaçlara göre yeniden yapılandırılması, gerekse eğitim ve öğretimin sorunlarına çözüm yolları bulunması amacıyla gerçekleştirilen bir başka çalışma yöntemi de, daha geniş katılımlı Millî Eğitim Şuraları toplamak olmuştur. İlk şûra 17-19 Ağustos 1939 yılında toplandı.

17 Nisan 1940'da "Köy Enstitüleri Yasası" çıkarılarak köy okullarında görev alacak olan öğretmenleri yetiştirmek üzere kent ve kasabalardan uzak, geniş arazisi bulunan uygun yerlerde Köy Enstitüleri kurulmaya başlanmış ve enstitülerin ilk resmî öğretim programı 1943 yılında yayımlanmıştır. 1942-43 öğretim yılında da, Köy Enstitülerine öğretmen, bölge okullarına yönetici, gezici başöğretmen ve ilköğretim müfettişi yetiştirmek amacıyla Hasanoğlu Köy Enstitüsü bünyesinde Yüksek Köy Enstitüsü açılmıştır (Çetin ve Gülseren, 2003).

1959 yılına kadar lise ve dengi okullara öğretmen yetiştirmek amacıyla kurulan tek okul İstanbul Yüksek Öğretmen Okuludur. Türkiye'deki hızlı nüfus artışı nedeniyle, hızla sayıları artan ve yenilerinin açılması planlanan liselerin öğretmen ihtiyacını karşılamak için çeşitli tedbirler düşünülmüştür. Artan lise öğretmeni gereksinimini karşılamak üzere 1959 yılında Ankara'da ve 1964 yılında İzmir'de iki yeni Yüksek Öğretmen Okulu açılmıştır.

Temel eğitimin 1. kademesine, sınıf öğretmeni yetiştirmek üzere, 1974-1975 öğretim yılından itibaren ilköğretmen Okulları bünyesinde lise ve öğretmen liselerine dayalı iki yıllık eğitim enstitüleri açılmıştır. Bu gelişmeye paralel olarak, eski öğretmen okulları 1973-1974 öğretim yılından itibaren liseye dönüştürülmüştür.

İki yıllık eğitim enstitülerinin sayısı Kasım 1975'te 33, 1976'da 50'ye ulaşmıştır. Bu okullar genellikle üniversite seçme sınavlarında düşük puanlı öğrencilerin gittikleri kurumlar olmuştur. İki yıllık eğitim

enstitülerine 80 bini aşkın öğrenci alınmış, sonra da bu birikimi eritmek amacıyla, ders yılları üçer haftalık hızlandırılmış öğretim programlarına sığdırılmıştır. İki yıllık eğitim enstitüleri 20 Temmuz 1982'de eğitim yüksek okullarına dönüştürülüp, üniversitelerin bünyesinde bulunan eğitim fakültelerine bağlanmıştır (Çetin ve Gülseren, 2003).

1973 tarihli ve 1739 sayılı "Millî Eğitim Temel Kanunu"nda Türk millî eğitiminin genel amaçları ve Türk millî eğitiminin temel ilkeleri açıklanmıştır

3.1.2.Cumhuriyet Döneminde Okul Öncesi Eğitim İle İlgili Gelişmeler

Türkiye'de okulöncesi eğitim kurumlarının İmparatorluğun çeşitli illerinde açılışı II. Meşrutiyetin hemen öncesindeki dönemlere rastlar. 23 Temmuz 1908'den önce bazı illerde, bu tarihten sonra İstanbul'da da özel ana mekteplerinin açıldığı bilinmektedir (Öztürk, 1998-Akyüz, 1996). Fakat resmî ana mekteplerinin açılışı 1912 ve 1913'ten sonra yaygınlaşmaya başlamıştır (Oktay, 2005:62).

1913-1917 yılları arasında da imparatorluk sınırları içerisinde resmî anaokulları açılmaya başlamıştır. 1913 yılında bütün bu gelişmelerin sonucu olarak anaokulu eğitimi alanında bazı yasal düzenlemelerin de yapılmış olduğu dikkati çekmektedir. 6 Ekim 1913'te yayınlanan Tedrisat-ı İptidaiye Kanun-ı Muvakkati'nin (İlköğretim Geçici Kanunu) 3. maddesinde anaokulları ve sıbyan sınıfları ilköğretim kurumları arasında gösterilmiş olup, kanunun 4. maddesi anaokulları ve sıbyan sınıflarını şöyle tanımlamıştır: "*Çocukların yaşlarına uygun olarak faydalı oyunlar, geziler, el işleri, ilahiler, yurtseverlik şiirleri, tabiat bilgisine ilişkin konuşmalar ile onların ruhi ve bedeni gelişmelerine hizmet eden kurumlar.*" Kanun ana mekteplerinin 4 yaşından 7 yaşına kadar çocuklar için kurulacağını belirtmektedir (Akyüz, 1996).

1914 yılında Eğitim Bakanlığı Bütçesi düzenlenirken "*Çocuk Bahçesi*" denilen mekteplerin açılması için bütçeye ödenek konmuştur (Akyüz, 1996). 1915 yılında anaokullarına öğretmen yetiştiren bir öğretmen okulu açılmış olup 15 Mart 1915 yılında ana mektepler nizamnamesi hazırlanmıştır. Okul öncesi eğitim ile ilgili çeşitli uygulamalar ve yasal düzenlemeler ile birlikte büyük kentlerde anaokullarının sayısının hızla çoğaldığı görülmektedir (Akyüz, 1996).

Cumhuriyet ilan edildiğinde ülkede 80 anaokulunda 5.880 öğrenci eğitilmekteydi. Cumhuriyet'in ilk yıllarında "Harf Devrimi" nin (1928) de

yapılmasıyla her Türk vatandaşının okur-yazar olmasına önem verilmiştir. Genç cumhuriyet yeni bir vatandaş modeli yaratmaya çalışmış bu nedenle kaynakların büyük bir kısmı ilköğretime aktarılmıştır. Devletin zaten kısıtlı olan yardımları da böylelikle kesilmiş, okul öncesi dönem eğitimi ailenin ve yerel yönetimlerin sorumluluğuna bırakılmıştır (Çelik ve Gündoğdu, 2007).

Cumhuriyet'in ilk yıllarında okuma-yazmanın öğretilmesine önem verilmesi ve zaten yetersiz olan kaynakların bu alanda kullanılması, nüfusun önemli bir kısmının kırsal kesimde yaşaması, okul öncesi eğitim bilincinin yeterince gelişmemesi, çalışan kadın sayısının çok az olması gibi nedenlerden dolayı okul öncesi eğitime gerekli önem verilememiştir.

25 Ekim 1925 ve 29 Ocak 1930 yıllarında çıkarılan iki tamimle ilköğretimin geliştirilmesi için bütçe imkânlarının anaokullarından ilköğretime kaydırılması yönünde bakanlığın görüşleri okullara bildirildi. Bakanlığın bu iki tamimi üzerine vilayetlerde daha önce açılmış olan anaokulları kapatılmıştır (Ergin, 1977). Ancak İstanbul'da fabrikalarda ve ziraatta çalışan annelerin çalıştığı saatlerde; çocuklarına bakacak birini bulamayan fakir kadınların çocukları için "çocuk yuvaları" açılmıştır.

1953 yılında toplanan V. ve 1962 yılında toplanan VI. Millî Eğitim Şûralarında okul öncesi eğitiminin üzerinde önemle durulmuştur. 1962 yılında "Anaokulları ve Anasınıfları Yönetmeliği" çıkarılmıştır. 1973 yılında yürürlüğe giren "1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu"nun 19. maddesinde "Okul Öncesi Eğitim" in tanımı yapılmış, 20. maddesinde ise, *"Okul öncesi eğitim kurumları bağımsız anaokulları olarak kurulabileceği gibi, diğer öğretim kurumlarına bağlı uygulamalı sınıflar olarak da açılabilir."* denilmiştir.

Üçüncü ve dördüncü kalkınma planında, daha çok anne eğitiminden yoksun işçi çocuklarının yoğun olduğu yörelerde ve kırsal kesimde yaygınlaştırılması ve ülke ihtiyaçlarına uygun bir modelin geliştirilmesi yolunda çalışmalar yapılması gereği belirtilirken, beşinci 5 yıllık kalkınma planında okul öncesi eğitimin (5-6 yaş nüfusunun) okullaşma oranının %10'a çıkarılması için kamu ve özel kuruluş imkânlarından azami derecede faydalanılacağı belirtilmektedir (Ural, 1986, s. 16-17).

1923-1924 eğitim-öğretim yılında okulöncesi eğitimdeki okul sayısı 80, bu okullara devam eden öğrenci sayısı 5.880 ve istihdam edilen öğretmen sayısı 136 iken, 2008-2009 eğitim-öğretim yılında okul sayısı 23.653'e, okullara devam eden öğrenci sayısı 804.765 ve istihdam edilen öğretmen sayısı ise 29.342'ye çıkmıştır.

Okul öncesi eğitim kurumlarının sayısında Avrupa Uyum Yasaları ile yaşanan yüksek artış ile birlikte okul öncesi eğitimin zorunlu olması karara bağlanmıştır. Özellikle 2009-2010 eğitim döneminde 60-72 aylık çocukların okula gitme oranı en yüksek 32 ilde okul öncesi eğitime başlamaları zorunlu olmuş diğer illerde de bu uygulamanın yaygınlaştırılması planlanmıştır. Ancak 2012 yılında alınan kararla okul öncesi eğitimin zorunlu olması şartı kaldırılmıştır (Kundakçı ve Erginer, 2013: 339).

3.1.3. Cumhuriyet Döneminde İlköğretim İle İlgili Gelişmeler

Millî Mücadele yıllarında TBMM'de eğitim alanında ilk oluşturulan dairelerden biri ilköğretim (İlk Tedrisat) olmuştur. İlk maarif vekili Rıza Nur'un 1920 yılında yayınladığı bir genelgeye göre 39 vilayet ve sancakta toplam 3.061 ilkokul vardı. Bu okullardan 581'i kapalıydı. Okullarda çoğu öğretmen okulu mezunu olmayan 3.033 öğretmen görev yapmaktaydı. 39 vilayet ve sancaklarda 6.012 mektebe, 7.344 öğretmene 4.000 adet okula ihtiyaç vardı. Böyle bir mirası devralan genç Cumhuriyet'in eğitimdeki ilk önceliği ve hedefi ilköğretimi yaygınlaştırmak ve bütün yurttaşlara okuma yazma imkânı sunmak olmuştur.

1924 tarihli II. Heyet-i İlmiye, ilköğretimin altı yıldan beş yıla indirilmesi, ilkokul öğretim programlarının geliştirilmesi ve ders kitaplarının yazımıyla ilgili kararlar almıştır (Gültekin, 2013:69).

Cumhuriyet döneminde, 1924, 1926, 1936, 1948, 1968 tarihlerinde ilkokul programları tümüyle yeniden düzenlenmiştir. 1981'den sonra da ayrı ayrı derslere ait programlar yayımlanmıştır. Bunların içinde 1926 tarihli "İlk Mekteplerin Müfredat Programı", Cumhuriyet Dönemi ilköğretim programlarının en önemli olanıdır. Bundan sonra en önemli değişiklik 1968'de olmuştur. Daha sonraki diğer programlar, bunun zamana ve çevreye göre geliştirilmiş şekilleridir (Binbaşıoğlu, 2005).

İlköğretimin zorunluluğu ve devlet okullarında parasız oluşu 1924 Anayasası'nda tekrarlanmıştır.

1926 tarihli ilkokul programında ilkokulun amacı şu şekilde belirlenmiştir: *"İlk mektebin başlıca maksadı, genç nesle muhitine faal bir halde intibak ettirmek suretiyle iyi vatandaşlar yetiştirmektir."*

1926 yılında çıkarılan Maarif Teşkilatına Dair Kanun'da dört tür ilkokuldan bahsedilmiştir. Bunlar Şehir- kasaba yatılı, şehir-kasaba gündüzlü, köy gündüz, köy yatılı ilkokullarıydı. Tamamının öğretim süreleri de beş yıldır. Kız ve erkek için ilkokullar zorunludur ve ücretsiz

eğitim verilecektir. Eğitim programlarının en sık değiştiği eğitim kademesi de ilkokullar olmuştur.

1939'daki I. Eğitim Şûrası'nda, hâlâ 3 yıl olan tüm köy ilkokullarının 5 yıla çıkarılması, nüfusu 400'den az köylerde öğretmen görevlendirilmesi, öğretmenlerin ilk 3 yılın programını uygulaması ve öğretmenli köylerin bulunduğu bölgenin merkezinde beş sınıflı bir ilkokul kurulması, öğrencilerin son 2 yılı bu okullarda okumaları kararlaştırılmıştır (Gültekin, 2013, s. 72).

1948 tarihli “İlkokul Programı”, 20 yıl süreyle uygulanmıştır. Bu programda, Talim Terbiye Dairesinin tüm öğretmenlere gönderdiği anket sonucuna göre, o güne kadar ayrı iki program olarak uygulanan köy ve şehir okulları programları birleştirilerek tek bir “İlkokul Programı” çıkarılmıştır.

1961 yılında kabul edilen 22 sayılı kanun ile ilköğretimin ilköğretim kurumlarında verileceği, öğrenim çağında bulunan kız ve erkek bütün çocuklar için mecburi, devlet okullarında parasız olduğu hükmüne bağlanmıştır.

1973 yılında yürürlüğe giren “Millî Eğitim Temel Kanunu”nda ilköğretimin süresi 5 yıldan 8 yıla çıkarılmış, adı da “temel eğitim” olarak değiştirilmiştir. Ancak yasaya eklenen geçici madde ile ilköğretimin yalnızca ilkokul kısmı zorunlu bırakılmıştır.

7-14 yaşları arasındaki çocukların eğitimini kapsayan bir eğitim düzeyi olarak belirtilen Millî Eğitim Temel Kanunu'nda temel eğitimin amaç ve görevleri “*Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olması için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak, onu millî ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek, her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır.*” (Millî Eğitim Temel Kanunu, 1973:2) şeklinde belirlenmiştir.

16.6.1983 tarih ve 2842 sayılı Kanun ile Milli Eğitim Temel Kanunu'nda bazı düzenlemeler yapılmış, “temel eğitim” terimi “ilköğretim” olarak değiştirilmiştir. Ortaokullar ilköğretim kurumlarından sayılarak, mecburi ilköğretim çağı da 6-14 yaşları arasında kabul edilmiştir. İlköğretim çağı kız, erkek bütün vatandaşlar için zorunlu olmuş ve devlet okullarında parasızdır hükmü getirilmiştir.

1989/1990 öğretim yılından itibaren eğitimde taşınmalı ilköğretim uygulaması başlamıştır.

18 Ağustos 1997 tarihli 4306 sayılı yasayla 222, 1793, 3308 sayılı yasalarda birlikte veya ayrı ayrı geçen ilkokul ve ortaokul ibareleri birleştirilerek ilköğretim okuluna dönüştürülmüş ve sekiz yıllık kesintisiz

eğitim yapılarak okulu bitirenlere ilköğretim diplomasının verilmesi kararlaştırılmıştı (MEB, 1997).

Eğitim hizmetlerinde 2002 ve 2010 yılı arasındaki dönem fiziksel alt yapının iyileştirildiği yeni okulların sistemin içine alındığı bir dönemi kapsamıştır. Bu dönemde okullaşma oranlarındaki artış yükselmiştir. Avrupa Birliği uyum yasaları nedeniyle hızlanan çalışmalar eğitimde bilim ve teknolojinin kullanılmasına yönelik çalışmaları da beraberinde getirmiştir. 2010 yılında 18. kez toplanan Millî Eğitim Şûrası temel eğitim sisteminin 1+4+4+4 sisteminde toplamda 13 yıl olarak düzenlenmesini karara bağlanmıştır (MEB, 2010: 7).

2012 yılında çıkarılan 6287 sayılı kanunla İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nda değişiklikler yapılmıştır. Buna göre; *“Zorunlu ilköğretim çağı 6-13 yaş grubundaki çocukları kapsar. Bu çağ çocuğun beş yaşını bitirdiği yılın eylül ayı sonunda başlar, on üç yaşını bitirip on dört yaşına girdiği yılın öğretim yılı sonunda biter. İlköğretim kurumlarının ilkokul ve ortaokul olarak bağımsız okullar şeklinde kurulmaları esastır. Ancak imkân ve şartlara göre ortaokullar, ilkokullarla veya liselerle birlikte de kurulabilir. Ayrıca ilköğretim dört yıl süreli ve zorunlu ilkokul, dört yıl süreli ve zorunlu ortaokuldan oluşan eğitim öğretim kurumudur.”*(Resmî Gazete, 2012) denilmiştir.

3.1.4. Cumhuriyet Döneminde Ortaöğretim İle İlgili Gelişmeler

1923 yılında toplanan I. Heyet-i İlmiye, ortaöğretim alanıyla ilgili olarak *“Sultanî”* adının *“lise”* olmasına karar vermiş, liseleri de bir ve iki devreli olacak şekilde kısımlara ayırmıştır. 1923'ten önce 55 olan ortaöğretim kurumu sayısı, Cumhuriyet'ten sonra artmış, bir devreli sultaniler ve idadilerin sayısı 74'e ulaşmış, 19 tam devreli sultani açılmıştır (Cicioğlu, 1983:134).

3 Mart 1924 tarihinde çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu'yla mahalle mektepleri ve medreseler kapatılırken, Tanzimat okulları geliştirilmiş ve yabancı okullar Millî Eğitim Bakanlığının gözetimi ve denetimi altına verilmiştir. Yani Millî Eğitim Bakanlığı bütün eğitim ve öğretim işlerinin tek yetkili ve sorumlu mercii haline gelmiştir. Aynı yıl yapılan bir düzenlemeyle rüştiyeler ve idadiler, üç yıllık ortaokul ve üç yıllık lise hâline getirilmiştir. Böylece ortaöğretim ilkokula dayalı üçer yıllık iki kademe şeklinde yapılandırılmıştır (Dönmez, 2005:258).

II. Heyeti İlmiye toplantısında okulların derecesi, ders kitapları ve

öğretim programları tartışılmıştır. II. Heyet-i İlmiye toplantısında ele alınan konulardan biri de eşitliği sağlamaktır. Bu amaçla kız ve erkek okullarının süresinin eşitlenmesi kararlaştırılmıştır. Bir devreli liselerin ortaokul haline getirilmesi, ortaokul ve liselerin üçer yıllık ayrı kurumlar olması istenmiştir. Liselerin ders saatleri 30 olarak belirlenmiş, eğitimin parasız olması, sadece zenginlerden biraz para alınması kararına varılmıştır. Okul kitaplarının hazırlanmasında yarışma usulü benimsenmiştir. Bu kararların yansımaları olarak 1 Eylül 1924 tarihinde bir devreli liseler “orta mektep” adını almıştır (Akın, 2019:32).

III. Heyet-i İlmiye toplantısında liselerin belirli merkezlerde çoğaltılıp güçlendirilmesi, öğretmen okullarının çoğaltılması, yatısız ortaokulların karma okullar hâline getirilmesi kararlaştırılmıştır (Cicioğlu, 1983, s.136).

1926'da kabul edilen Maarif Teşkilatına Dair Kanun'la ortaöğretim mektepleri; orta mektepler, liseler, ilk muallim mektepleri, köy muallim mektepleri şeklinde sınıflandırılmıştır

1933 yılında “Orta Tedrisat Umum Müdürlüğü” kurularak görev ve sorumlulukları belirlenmiştir. Atatürk'ün isteği doğrultusunda bu dönemde ortaöğretimde iki yol izlenmiştir.

1- Sanat okulları yoluyla gençlere birer sanat öğretilmesi.

2- Lise yoluyla üniversitelere öğrenci yetiştirilmesi.

Atatürk, ortaöğretimde eğitimin uygulamaya dayalı olmasını istemekteydi ve bunu da şu şekilde ifade etmiştir: “İlk ve ortaöğretim mutlaka insanlığın ve medeniyetin gerektirdiği ilmi ve tekniği versin. Fakat o kadar pratik bir tarzda versin ki çocuk okuldan çıktığı zaman aç kalmaya mahkûm olmadığına emin olsun” (Özkan, 2014:125-26).

Atatürk'ün görüşleri doğrultusunda ilköğretimde olduğu gibi ortaöğretiminde yaygınlaştırılması için yeni okullar açılmıştır. 1927-1928 yılında 78 ortaokul ve liselerde toplam 19.858 öğrenci okurken, 1938-1939 yılında okulların sayısı 179'a, okuyan öğrenci sayısı 74.107'e ulaşmıştır.

Harf İnkılabı'ndan sonra Arapça ve Farsça dersleri programlardan çıkartılmış, Türkçe, edebiyat ve tarih programı yeniden düzenlenmiş, yurt bilgisi programı yeniden belirlenmiş, lise ve ilk öğretmen okullarına sosyoloji dersi konulmuştur (Özkan, 2014:126).

Ortaokul ve lise yönetmeliklerinde, özellikle sınav yönetmeliğinde sık sık değişiklikler yapılmıştır. 1934 yönetmeliğine göre liselerin amacı, “öğrencisini yükseköğrenime hazırlayan okullar”, ortaokulların amacı da, “öğrencilerini lise sınıflarına ve orta meslek okullarına hazırlayan veyahut

onlara ilkokul üstünde genel bilgi ile beraber, bazı meslek bilgilerini de veren okullar” olarak saptanmıştır (Kazan, 2009).

17-29 Temmuz 1939'da toplanan I. Millî Eğitim Şûrası ortaokulların ve liselerin sınav yönetmeliklerini, disiplin yönetmelikleri ile öğrencilere yaptırılacak yazılı ödevler hakkındaki yönetmeliği ele alarak yeniden düzenlemiştir. II. Millî Eğitim Şûrası'nda (15-21 Şubat 1943) ortaöğretim kurumlarında tarih dersi programları ile ders kitaplarının öğrencilerin seviyesine uygun olarak düzenlenmesi, millî tarih dersine ağırlık verilmesi ve liselere sanat tarihi dersinin getirilmesi gibi konularda kararlar alınmıştır. IV. Millî Eğitim Şûrası'nda (23-31 Ağustos 1949) liselerin yetersiz öğrenciler yetiştirdiği, öğrencilerin Türkçe ve yabancı dilde yeterli düzeyde gelişmeleri için 3 yıllık eğitimin 4 yıla çıkarılması kararlaştırılmıştır. Bunun üzerine 1950-1951 öğretim yılından itibaren dört yıllık lise eğitimi uygulamaya koyulsa da bir yıl sonra bundan vazgeçilmiştir (Güven, 201:136).

Onuncu Millî Eğitim Şûrası'nda (1981) ortaöğretim okulları tek amaçlı liseler (değişik programlı tek tip lise) ve meslekî ve teknik okullar olmak üzere iki grupta toplandı.

1980'li yılların sonunda ortaöğretimin yeniden yapılandırılması çalışmalarına hız verildi. Bina ve derslik yetersizliği, sınıf mevcutlarının fazla olması, laboratuvar araç ve gereçlerinin, kütüphanelerin vs. yeterince kullanılamaması ve öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre yönlendirilmesindeki sıkıntılar nedeniyle, 1991-92 öğretim yılında orta öğretimde geleneksel “*sınıf geçme sistemi*” kaldırılarak, “*ders geçme ve kredi sistemine*” geçildi (Dönmez, 2005:262).

Haziran 1992'de yaş sınırı aramayan ve kitle iletişim araçlarıyla öğretim yapacak “*açık öğretim lisesi*” kuruldu.

1997 yılına kadar Anadolu liseleri, öğrencilerini ilkokuldan itibaren merkezî sınavla alıyordu. Sınavı kazanan öğrenciler ortaokula başlamadan önce 1 yıl hazırlık eğitimi alıyor, ardından yabancı dille ortaokul ve lise eğitimi görüyorlardı. Sekiz yıllık kesintisiz eğitim uygulamasının başlamasıyla Anadolu liselerinin orta kısmı kapatıldı ve Anadolu liseleri bir yılı hazırlık olmak üzere dört yıllık lise eğitimi vermeye başladı. Öğrenciler 8'inci sınıftan itibaren liseye geçiş sınavı (LGS) adıyla Anadolu liselerine giriş sınavına girmeye başladı.

2004-2008 yıllarında öğrencilerin özel öğretim kurumları dışındaki tüm liselere kabulü için *Ortaöğretim Kurumları Seçme ve Yerleştirme Sınavı* (OKS) uygulandı.

2009 yılında ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıflara yönelik *Seviye Belirleme Sınavı* (SBS) uygulanmaya başlandı. SBS, 2011 yılında yalnızca 7. ve 8. sınıflar için, 2012'de ise sadece 8. sınıflar için uygulandı. 2012-2013 eğitim öğretim yılında ise son kez yapıldı.

2014 yılında *Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş* (TEOG) sınavı uygulanmaya başladı.

2018 yılından itibaren ise *Liseye Geçiş Sınavı* (LGS) getirildi.

2010 yılında genel liseler Anadolu liselerine dönüştürüldü.

30 Mart 2012 tarihli ve 6287 sayılı kanunla zorunlu eğitim 4 yıl ilkokul, 4 yıl ortaokul ve 4 yıl lise eğitimi olarak 1, 2, 3, 4. sınıflar ilkokul, 5, 6, 7, 8. sınıflar ortaokul ve 9, 10, 11, 12. sınıflar ise lise şeklinde düzenlendi. İlgili kanunun 3. maddesinde; *"İlköğretim kurumlarının ilkokul ve ortaokul olarak bağımsız okullar halinde kurulması esastır. Ancak imkân ve şartlara göre ortaokullar, ilkokullarla veya liselerle birlikte de kurulabilir."* hükmü yer aldı (MEB, 2012).

Ortaöğretim kurumları, 2012 yılından itibaren ortaokul veya imam-hatip ortaokulu üzerine öğrenim süresi 4 yıl olan yatılı ve/veya gündüzlü olarak eğitim ve öğretim veren kurumlardır. Fen liseleri, sosyal bilimler liseleri, Anadolu liseleri, güzel sanatlar liseleri ve spor liseleri, Anadolu imam hatip liseleri, meslekî ve teknik Anadolu liseleri, meslekî ve teknik eğitim merkezleri ile çok programlı Anadolu liselerinden oluşmaktadır (MEB, 2013).

2014 yılında Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan 22 okul türü Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi ve Çok Programlı Anadolu Lisesi adı altında birleştirildi.

3.1.5. Cumhuriyet Döneminde Meslekî ve Teknik Ortaöğretimdeki Gelişmeler

Mustafa Kemal Atatürk, 1 Mart 1922 Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin üçüncü yasama yılı açılış konuşmasında *"Ortaöğretimin amacı, ülkenin ihtiyaç duyduğu çeşitli hizmet ve sanat elemanlarını yetiştirmek ve yüksek eğitime aday hazırlamaktır. Bunun için orta eğitimde de eğitim ve öğretim yöntemlerinin pratik ve uygulamalı olması temeline uymak şarttır."* diyerek meslekî ve teknik eğitimin önemine vurgu yapmıştır.

Meslekî ve teknik eğitimde 1923-1940 yılları arası; ulusal bir yapı oluşturma, meslekî ve teknik eğitimin bir devlet politikasına bağlanması, bütüncül bir eğitim sistemi içerisinde örgütlenmesi, temel kavram ve ilkelerinin oluşturulması çabalarını kapsamaktadır (Aydın ve Özdemir, 2019:128).

1933'te Meslekî ve Teknik Eğitim Umum Müdürlüğü kurulmuş, 1935'te okulların masrafları Maarif Vekaleti bütçesine alınmış, 1941'de ise Genel Müdürlük yerine Meslekî ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı kurulmuştur. 1935 yılına kadar okulların bütçeleri yöresel düzeyde karşılanmış, 1935'te ise çıkarılan 2765 sayılı Kanun ile meslek okullarının tüm harcamaları devlet tarafından karşılanmaya başlanmıştır.

1934-1936 yıllarında “Meslekî Tedrisatın İnkişaf Planı” hazırlanmıştır. Eğitim ile üretim kesimlerinin ortak çalışmalarından ötürü büyük önem taşıyan planda, Çırak Okulları, Sanat ve Orta Sanat Okulları, Akşam Sanat Okulları, Tekniker Okulları, Mühendis Okulları ile Gezici Köy Kurslarının açılması ve yaygınlaşması öngörülmüş, meslekî ve teknik eğitim, köy kurslarından yükseköğretime kadar her alanda bir bütünlük içinde ele alınmıştır.

1938'de çıkarılan 3423 sayılı Kanun ile okulun geliştirilmesi, öğrencilerin eğitilmelerinin sağlanması atölye ve laboratuvarların malzeme yönünden desteklenmesi amacıyla erkek okulları için döner sermaye uygulaması getirilmiştir.

1940'lı yıllarda her ilde bir meslek lisesi politikası benimsenmiştir. 1940-1950'lerde meslekî ve teknik eğitim oldukça hızlı gelişmeye ve yaygınlaşmaya başlamıştır.

1951'de Meslekî ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı kaldırılmış yerine “Genel Müdürlük” kurulmuştur.

1977'de köy kursları dâhil tüm kurslar Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlanmış, 2089 sayılı “Çırak, Kalfa ve Usta Kanunu” ile çırak, kalfa ve usta yetiştirme görevi Millî Eğitim Bakanlığı'na verilmiştir.

1986'da çıkarılan “Çıraklık ve Meslekî Eğitim Kanunu” ile öğrencilerin işyerlerinde uygulama yapmaları sağlanmıştır. Söz konusu Kanun, 2001 yılında “Meslekî Eğitim Kanunu” adını almıştır.

Cumhuriyet Döneminde açılan okullara gelince: 1931'de 1867 sayılı yasa ile birlikte iller 9 bölgeye ayrılmış ve her bir bölgede sanat okulları faaliyete geçirilmiştir. Bu sanat okullarının malî ve genel yönetimi ise bölgeye dâhil iller tarafından karşılanmaya çalışılmış, bu okullar “Bölge Sanat Okulları” haline gelmeye başlamıştır (Aydın ve Özdemir, 2019:131).

Meslekî ve teknik eğitimde 1935'lerden sonra erkek ve kızlar için, sanayinin ve tarımın ihtiyacı olan teknik elemanları yetiştirecek orta düzeyde okullar eğitim sisteminde yerini almıştır. 1957'lerden itibaren orta sanat okulları genel ortaokullara dönüştürülmüştür.

1970 yılında tüm liselerin birinci sınıfında aynı genel programlar

uygulanmaya başlamış, kapatılan meslekî ortaokullar 1987-1988 öğretim yılından itibaren tekrar açılmış, 1997-1998 öğretim yılında kesintisiz zorunlu eğitimle birlikte tekrar kapatılmıştır.

1939'da köy erkekleri için demircilik, marangozluk, köy kadınları için biçki-dikiş kursları, 1942 yılında da çırak okulları açılmıştır.

Erkek Sanat Okulları 1942-1943'te erkek sanat enstitüsü hâline getirilmiş, 1945-1946 yılından itibaren ise Kız Teknik Olgunlaşma Enstitüsü açılmıştır. 1946-1947 yıllarında Kimya Sanat Enstitüsü, Matbacılık Okulu, 1954-1955 yıllarında dört yıl süreli Akşam Ticaret Liseleri, 1956-1957 yıllarında İstanbul Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu, 1959-1960 yıllarında Kız Sanat Ortaokulu, 1960-1961 yıllarında Ankara'da ilk Otelcilik Okulu, 1961 yılında Mektupla Öğretim Merkezi, 1969 yılında teknisyen yetiştirmek için Teknik Liseler, 1974 yılında Meslekî ve Teknik Açıköğretim okulu, 1982-1983 yıllarında Anadolu Teknik Lisesi açılmıştır (Aydın ve Özdemir, 2019:131).

1988-1989 eğitim öğretim yılında Federal Alman Hükümeti'nin desteği ile "İkili Meslekî Eğitim Merkezi", 1989- 1990 yıllarında çok programlı liseler, 1992-1993 yıllarında İletişim Meslek Lisesi, 2002-2003 eğitim ve öğretim yılında Meslekî ve Teknik Eğitim Merkezleri açılmıştır.

2014 yılında okul türlerinin azaltılarak program çeşitliğinin artırılması politikası gerçekleştirilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı'nın çıkarttığı 2014/8 sayılı genelge ile meslekî ve teknik eğitim okul türleri, meslekî ve teknik Anadolu lisesi, çok programlı lise ve meslekî eğitim merkezleri çatısı altında toplanmıştır. 6467 sayılı kanunla 2016 yılında çıraklık eğitimi örgün eğitim kapsamına alınmış, 2018 yılında güzel sanatlar liseleri ve spor liseleri de Milli Eğitim Bakanlığı Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlanmıştır.

3.1.6. Cumhuriyet Döneminde Yükseköğretim İle İlgili Gelişmeler

Cumhuriyet Dönemi'nde eğitimin modernleşmesi yolunda çaba gösteren yöneticiler 1924 yılında İstanbul'da en önemli kamusal binalardan olan Harbiye Nezareti binasını Darülfünuna vererek aynı yıl Darülfünun bütçesini Maarif Vekaleti bütçesinden ayırırlar. Üniversite böylelikle "katma bütçeli" ve "tüzel kişilikli" olmaktadır. 1924'te ayrıca Cumhuriyetin ilanından sonra, ilk yükseköğretim kurumu olarak Zonguldak Maden Mühendis Mekteb-i Âlisi açılmıştır (Yükseköğretim Kurulu, 2019:9).

Yükseköğretimin niteliğini geliştirmek için Bakanlar Kurulu 1927'de aldığı bir karar ile liseyi bitirmeyenlerin Darülfünun'a ve diğer yüksek okullara girmesi şeklindeki uygulamaya son vermiştir.

Ankara'da 1925 yılında kurulan Hukuk Mektebi yükseköğretim açısından öneminin yanında hukukun modernleşmesi açısından da büyük önem taşımaktadır. Daha sonra yine başkent Ankara'da 1933'de Yüksek Ziraat Enstitüsü, 1935'de Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (DTCF), 1936'da Siyasal Bilgiler (Mülkiye) Okulu eğitime başlamıştır (Yükseköğretim Kurulu, 2019:7).

İkinci Dünya Savaşı yıllarında İstanbul'da bir üniversite çatısı altında toplanan fakülteler ve Ankara'da Millî Eğitim Bakanlığına bağlı dağınık fakültelerden oluşan bir yükseköğretim sistemi bulunmaktadır. Savaş sonrasında 13 Haziran 1946'da kabul edilen 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'yla üniversite "özerklik ve tüzel kişilik" kazanmıştır. 1946'da Türkiye'de üç üniversite bulunmaktadır: İstanbul Üniversitesi (1933), İstanbul Teknik Üniversitesi (1944) ve Ankara Üniversitesi (1946). Eğitim sistemindeki gelişmeler ve toplumsal talepler sonucunda 1955- 1957 yılları arasında Türkiye'nin farklı bölgelerinde dört yeni üniversite daha kurulur. 1970'li yıllarda toplumsal talepler Anadolu'da yeni üniversitelerin açılmasını gündeme getirirken, Türkiye'de üniversite sayısı 18'e yükselir (Yükseköğretim Kurulu, 2019:8)

1981 Üniversite reformundan önceki yıllarda, Türk yükseköğretim sistemi beş tür kurumdan oluşmaktaydı:

- Üniversiteler,
- Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı akademiler,
- Bir kısmı diğer bakanlıklara, çoğu Millî Eğitim Bakanlığına bağlı iki yıllık meslek yüksekokulları ile konservatuvarlar,
- Millî Eğitim Bakanlığına bağlı üç yıllık eğitim enstitüleri,
- Mektupla öğretim yapan YAYKUR

Yükseköğretimin tüm düzeyleri için etkili ve koordineli bir merkezî planlamanın olmaması, özellikle de altmışlı ve yetmişli yıllarda yükseköğretim kurumlarının sayısı, çeşidi ve öğrenci sayıları ile başka birçok hususta gözlenen hızlı artış nedeniyle yukarıda belirtilen yükseköğretim sistemi bir süre sonra başarısızlık ve yozlaşma işaretleri vermeye başlamıştır. Bunlara ek olarak 1960-80 arasında ortaya çıkan siyasi, sosyal ve ekonomik sorunlar, yükseköğretimdeki kötüye gidişi daha da artırmıştır. Bu nedenle yetmişli yılların sonunda köklü bir reform kaçınılmaz hâle gelmiş ve sonunda 1981 reformu yürürlüğe konmuştur.

Yükseköğretim, 1981'de çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile akademik, kurumsal ve idari yönden yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Bu kanunla ülkemizdeki tüm yükseköğretim kurumları Yükseköğretim Kurulu (YÖK) çatısı altında toplanmış, akademiler üniversitelere, eğitim enstitüleri eğitim fakültelerine dönüştürülmüş ve konservatuvarlar ile meslek yüksekokulları üniversitelere bağlanmıştır (Yükseköğretim Kurulu, 2019).

Yükseköğretim Kurulu'nun 06 Kasım 1981 tarihinde kurulmasıyla birlikte yeni bir dönem başlamış, yükseköğretime erişim ve yükseköğretim kurumlarının sayıları hızla artmaya başlamıştır. Bu dönemde gerçekleştirilen yasal değişikliklerle Türkiye'nin ilk vakıf üniversitesi olan Bilkent Üniversitesi 1984 yılında kurulmuştur. Türkiye'de 2003 yılında 53 olan devlet üniversitesi sayısı 2018'de 129'a ulaşmıştır. Vakıf üniversitesi sayısı ise 72 olmuştur (Yükseköğretim Kurulu, 2019:9).

3.1.7. Cumhuriyetten Günümüze Yaygın Eğitimde Yaşanan Gelişmeler

Yaygın eğitim; örgün eğitime dâhil olmamış veya herhangi kademesinde bulunan veya bu kademelerden çıkan kişilere gerekli bilgi, beceri ve davranışları kazandırmak adına örgün eğitim yanında veya dışındaki kişilere sunulmaktadır. Ayrıca kişilere; ilgi, istek ve kabiliyetleri yönünde ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmeleri sağlayacak nitelikte çeşitli süre ve seviyede yaşam boyu yapılan eğitim, öğretim, rehberlik ve uygulama, üretim faaliyetlerinin tümüdür.

Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarında Latin harflerinin kabulüyle birlikte bu alfabenin bir an önce halka öğretilmesi, Cumhuriyetin gerektirdiği düşüncenin ve Türk kültürünün tanıtılması eğitimin öncelikli politikası olmuştur. Bu amaçların gerçekleştirilmesi için yaygın eğitime önem verilmiş ve birimler oluşturulmuştur.

Cumhuriyet döneminde yaygın eğitimi alanındaki tarihsel gelişmeyi şöyle özetlemek mümkündür:

Halk Terbiyesi Şubesi (1926): Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde ilk halk eğitim birimi 1926'da "Halk Terbiyesi Şubesi" adıyla İlköğretim Genel Müdürlüğünde Talim ve Terbiye Dairesine bağlı olarak kurulmuştur. Bu şube 1952'de Yükseköğretim Genel Müdürlüğüne bağlanmıştır. Ardından tekrar İlköğretim Genel Müdürlüğü birimi olarak hizmet vermiştir.

Halk Derslikleri (1927): Çeşitli nedenlerle hiç okuyamamış veya istediği öğretim derecesine erişememiş olanları, bir Cumhuriyet vatandaşının bilmesi gereken temel yurttaşlık bilgileriyle donatmak, ulusal kültür ve bilinci güçlendirmek amacıyla açılmıştır.

Millet Mektepleri (1928): 1928 yılında yeni harflerin kabul edilmesiyle Atatürk'ün önderliğinde Millet Mektepleri açılmıştır. Bu konuda çıkarılan yönetmeliğe göre; köylerde 12-45, kentlerde 16-45 yaşları arasındaki herkesin okuma yazma belgesi alması zorunlu kılınmıştır. Kurslar, okullarda düzenlenmiş; okulu olmayan yerlere ise; gezici millet mektepleri gönderilmiştir. Bu okullar A ve B olmak üzere iki tür derslikten oluşmuştur. A dersliklerinde okuma, yazma; B dersliklerinde ise; hesap, kompozisyon, sağlık bilgileri ile yurttaşlık eğitimi verilmiştir. Bu süre 4 aydan oluşmuştur. 1928-49 yılları arasında yaklaşık 2 milyon kişi bu dersliklere devam etmiştir (Kaya, 2010).

Halk Okuma Odaları (1930): Yurttaşların öğrendiklerini unutmamaları, okuma alışkanlığı ve zevki kazanmaları amacıyla 1930 yılında Halk Okuma Odaları açılmıştır.

Halkevleri ve Halk Odaları (1932): Halkevleri okuma-yazma çalışmalarının yanı sıra Türk kültürünün oluşmasına katkı sağlamak için açılmıştır. Halkevleri, halk dershaneleri, kurslar, kitaplıklar, yayım, köycülük, dil ve yazım, tarih, müzik, sosyal yardım, spor ve güzel sanatlar konularında etkinlik göstermişlerdir.

Köy Eğitim Kursları (1936) ve Köy Enstitüleri(1942): Köy eğitimci ve öğretmenlerine okuldaki görevlerinin yanı sıra, halkı eğitmek yetiştirmek görevi de verilmiştir. Köy Enstitüsü kökenli öğretmenler, köylerde halk eğitimi ve toplum kalkınması alanında önemli çalışmalarda bulunmuşlardır.

Halk eğitimi etkinlikleri 1960 yılında Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü'nün kurulması ile düzenli bir yapıya kavuşturulmuştur. Müdürlük sonraki yıllarda farklı bakanlıklara bağlanarak faaliyetlerini sürdürmüş, 1983 yılında Çıraklık ve Yaygın Eğitim Müdürlüğü adını almıştır.

Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü 1977 yılında Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü adı altında yeniden düzenlenmiş, 1983 yılında da Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü adını aldı.

Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü 2011 yılında "Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü" olarak yeniden yapılandırıldı. Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü bünyesindeki yaygın mesleki eğitim faaliyetleri halk eğitim merkezleri, meslekî eğitim merkezleri, olgunlaşma enstitüleri, turizm eğitim merkezleri ve meslekî ve teknik açık öğretim okulunda gerçekleştirilmektedir.

3.2.CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE MARAŞ'TA EĞİTİM

3.2.1.Cumhuriyetin İlk Yıllarında Maraş'ta Eğitimin Genel Durumu

Maraş'ın Cumhuriyetin ilk yıllarındaki eğitim durumu, Türkiye genelinden farklı değildir. Maraş, cumhuriyet öncesinde olduğu gibi cumhuriyetten sonraki 1923-1973 yılları arasında da eğitim öğretim alanında ciddi bir ilerleme sağlayamamıştır. 1923'lü yıllarda 1 anaokulu, 65'i erkek, 5'i kız olmak üzere 70 ilkokul ve 1 ortaokulun bulunduğu tespit edilmiştir. Bu okullardan ilkokula devam eden 3.833, ortaokula devam eden 90 öğrenci olduğu anlaşılmaktadır.

1923-1924 öğretim yılında Maraş'ta ilkokullarda 9'u kadın, 98'i erkek olmak üzere toplam 108 öğretmen, Maraş'taki ortaokulda da 5 öğretmen görev yapmaktadır (Alkan, 2000:309).

1923-1924 öğretim yılında Maraş'taki bir devreli erkek lisesinde 159 öğrenci, 19 öğretmen ve 2 memur bulunmaktadır (Alkan, 2000:292).

1923-1924 öğretim yılında Maraş İmam Hatip Mektebinde 62 öğrenci bulunmaktadır (Alkan, 2000:296).

1923-1924 öğretim yılında Maraş'ta 1 anaokulu bulunmaktadır. Bu okulda Filiz sınıfında 39 öğrenci eğitim görmektedir. Bu öğrencilerden 18'i üç yaşında, 15'i dört yaşında, 6'sı da beş yaşındadır. Bu öğrencilerden 8'inin velisi esnaf/sanatkâr, 20'si memur, 11'i diğer mesleklerdendir (Alkan, 2000:302).

1925-1926 öğretim yılında ise şehirde 89 okulun bulunduğu ve bu okullarda 4.072 öğrenciye eğitim verildiği tespit edilmiştir (Devlet Salnamesi, 1925:832; Aktaran: Gümüşalan, 2014:221).

1927-1928 yıllarında okul sayısının 63'e düştüğü ve şehirde 109 öğrencisi olan bir ortaokul ile 7 tane kız ve erkek ilkokulu olduğundan söz edilmektedir. Bu okulların haricinde Maraş ve kazalarının tamamında 2.544 öğrencisi olan 78 kız ve erkek ilkokulu bulunmaktadır (Devlet Salnamesi, 1927:1216; Aktaran: Gümüşalan, 2014:221).

Eğitim ve öğretimin bu şekilde geri kalmış olması, büyük ölçüde maarife ayrılan bütçenin yetersizliğiyle ilgili görülmüştür. 1934 yılına ait olan bütçede gelir 235.914 lira gösterilmiştir. Bu paranın sadece 140.904 lirası peşin verilmiştir. Peşin alınan paranın ise ancak yarısı yani 65.129 lirası maarife verilmiştir ki bu kadar para sadece mevcut okulların masraflarıyla, öğretmenlerinin maaşlarına yetmiştir. Bu kadar bütçeyle mevcut okulların sayısını artırmak ve yeni öğretmen almak mümkün olmamıştır. Bu durumda ilköğretimin masrafları tamamen ilin sorumluluğuna bırakılmıştır (Gümüşalan, 2014:222).

Maraş merkez ilçede 1927 yılında yerleşim yeri ve cinsiyetlere göre okuma yazma durumu tabloda verilmiştir:

Tablo 3.1. 1927 yılında Maraş merkez ilçede okuma yazma oranları (Gürbüz, 2001:66)

	Toplam Nüfus	Okuma Bilen	%	Okuma Bilmeyen	%
Toplam Şehir Nüfusu	19706	3210	16,3	16496	83,7
Erkek	10047	2725	27,1	7322	72,9
Kadın	9659	485	5,0	9174	95,0
Toplam Kır Nufusu	31890	742	2,3	31148	97,7
Erkek	15325	630	4,1	14695	95,9
Kadın	16565	112	0,7	16453	99,3
Toplam Nufus	51596	3952	7,7	47644	92,3
Erkek	25372	3355	13,2	22017	86,8
Kadın	26224	597	2,3	25627	87,7

1930 yılı itibariyle Maraş merkez ve merkeze bağlı kasaba ve köylerdeki 19 ilkokulunda toplam 1.410 öğrenci, Elbistan ilçesinde 16 okulda 1.144, Andırın ilçesinde 7 okulda 270, Göksun ilçesinde 10 okulda 591 olmak üzere toplamda 52 ilkokulda 3.415 öğrencinin eğitim öğretim gördüğü tespit edilmiştir (Genel Kurmay Başkanlığı, 1935:109) Yine aynı yıllarda biri Maraş merkez ilçede, diğeri Elbistan ilçesinde olmak üzere 2 ortaöğretim okulu bulunmaktadır.

23 Şubat 1932 tarihinde toplanan Maraş Vilayeti CHP Kongresi'nde Maraş İli'nin eğitim mevzuu ele alınmıştır. Kongrede “Yurdun bütün çocuklarını alabilecek mektepler yapılmalıdır. Maraş Vilayetin'in umumi nüfusu 196.800'dür. Tahsil çağında en az 19.000 çocuk vardır. Bunlardan sadece 3.673'ü mekteplidir. Vilayette 379 köyün yalnızca 42'sinde mektep ve muallim vardır. Maraş Vilayeti merkezinde tahsil çağında 3.500 çocuk vardır. Buna karşı mevcut mektep sayısı beştir. Bu 5 mektepte bugün 700 küsur çocuk okuyor. Geri kalan çocuklar sokakta mektepsiz dolaşmaktadır” ifadesiyle Maraş ilinin eğitim alanında yetersiz olduğu vurgulanmış ve gerekli iyileştirmelerin yapılması istenmiştir (Çetin, 2018:116).

Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE)nün verilerine göre 1935-1950 yılları arası Maraş ili nüfusunun okuryazarlık ve cinsiyete göre oranı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3.2. Nüfusun Okuryazarlık ve Cinsiyete Göre Oranı (6 ve daha yukarı yaş) (DİE 1985)

Yılı	Toplam			Okuma Yazma Bilmeyen			Okuma Yazma Bilen		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	T	E	K
1935	144.440	70.861	73.579	130.700	59.088	71.612	13.740	11.773	1.967
1940	160.386	80.720	79.666	139.513	62.927	76.586	29.873	17.793	3.080
1945	199.099	100.100	98.999	164.928	71.435	93.493	34.171	28.665	5.506
1950	237.391	118.980	118.411	192.644	83.785	108.859	41.870	33.863	8.007

Yerel gazetelerin taranması sonucu eğitimle ilgili şu bilgilere ulaşılmıştır:

1936 yılında, Maraş şehir merkezinde bir ortaokul, Elbistan'da bir ikmal okulu, dokuz tam devreli, iki eksik devreli İlkokul, 41 köy okulu bulunmaktadır. Şehir merkezinde lise bazında okul bulunmamaktadır. Aynı yılda Maraş'ta bütün okullara devam eden öğrenci miktarı 4452'dir. Bunun 4'te biri kız, 4'te üçü erkek öğrencidir. 1936 yılı itibarıyla 385 köyü olan Maraş'ın ancak 41 köyünde okul bulunmaktadır. Bütün il içindeki öğretmen sayısı da 110 kişidir. Bunların ekserisi öğretmen okulu mezunudur. Köylerdeki öğretmenlerin çoğu ise vekil olarak çalışan öğretmenlerden oluşmuştur (Tombul, 2019:93).

28 Ekim 1937 tarihli Maraş Vilayet Gazetesi'nde, İlköğretim Müfettişi M. Özorhan'ın yazısında Maraş'ta eğitim hakkında bilgi verilmiştir. Yazı aynen aşağıda aktarılmıştır.

"Merkez ilinde; altı İlkokul ile üç dikiş ve biçki yurdu vardır. Altı İlkokula devam eden talebe miktarı 1.400'dür. Üç yurda devam eden talebe miktarı 50'ye yakındır. İl merkezine bağlı köylerde 14 İlkokul vardır. Bunlara devam eden talebe 900'dür. Elbistan ilçesinde 16 ilkokul vardır ki bunlara devam eden talebe miktarı 1.625'tir. Göksun ilçesinde on bir ilkokul vardır. Bunlara devam eden talebe miktarı 747'dir. Andırın ilçesinde ilkokul miktarı 6'dır. Bunlara devam eden talebe miktarı 2.502'dir. Şu duruma nazaran bütün İl içinde 53 İlkokul vardır. Bunlarda çalışan öğretmen miktarı 92'dir. Bütün İl içindeki ilkokullara devam eden talebe miktarı 4.962, okul talebesinden ibarettir"(Maraş Vilayet Gazetesi, Yıl: 4, Sayı: 211/72, 28 Ekim



Fotoğraf 3.1: Maraş'ta İlk Pansiyonlu Köy Mektepleri Yapımı Haberi, Cumhuriyet Gazetesi, 1937

Cumhuriyetin ilk yıllarında şehir ve köy okullarının bitiş tarihleri farklılık göstermektedir. Şöyle ki 1937 yılında Vilayet İl Tedrisat Meclisinin verdiği karara göre “*Maraş, Elbistan, Andırın, Göksun ve Merkez kazalarındaki ilkokullarda 12 Haziran’da dersler kesilecek ve 20 Haziran’da imtihanlar bitecektir. Bütün köy okullarında 15 Mayıs’ta dersler kesilecek, imtihanlar 20 Mayıs’ta bitecektir.*”, denilmiştir (Maraş, 1 Nisan 1937, S. 181-42, s. 1.).

1938 yılında Maraş Ortaokuluna 100 öğrencilik pansiyon ilave edildi. Pansiyona bir kısım öğrenciler ücretsiz, bir kısım öğrencilerde ücretli alındı. Pansiyon ücreti, öğrenci başına 140 liradan oluşmaktaydı (Tombul, 2019: 94)

1943 yılında, Maraş’ta Kuran-ı Kerim öğretme kursu açılmıştır. Diyanet İşleri Başkanlığından, Maraş Müftülüğüne gelen Vaiz Zekeriya Güven tarafından kayıtlar yapılmış ve ders verilmeye başlanmıştır (Maraş Vilayet Gazetesi, Yıl: 9, Sayı: 483, 28 Ocak 1943. s.1.)

21 Ekim 1945 tarihinde yapılan genel nüfus sayımına göre; Maraş’ta okuma yazma bilen erkek sayısı 28.528 olup % 28,6’ya tekabül etmektedir. Okuma yazma bilmeyen erkek nüfus % 71,4 düzeyindedir. Ancak kadınların okuma yazma oranı dikkat çekicidir. Okuma yazma bilen kadın sayısı 71 olup, okuma yazma bilen kadınların oranı %5,6 dir. Okuma yazma bilmeyen kadın nüfus % 94,4 tür (Çetin, 2018: 120).

Modernleşme sürecindeki örgütlenmeler eğitim alanında da yaşanmıştır. 1946 tarihinde İstanbul’da öğrenim gören Maraşlı gençleri korumak ve onların eğitimlerine yardımcı olmak ve barınma ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bir çeşit sivil toplum kuruluşu olan *Maraşlı Talebelere Yardım Cemiyeti* adında bir cemiyet kurulmuştur (Maraş, 21 Aralık 1946, S. 686, s. 2.).

1948 yılı itibariyle Maraş Merkezde 37, Elbistan’da 37, Göksun’a 31, Afşin’de 29, Andırın’da 24, Pazarcık’ta 1 olmak üzere toplamda 159 okul yapılmıştır. Bundan başka, köy enstitüsü mezunu öğretmenler için de 18 ve okul dışında 37 tane öğretmen evi inşa edilmiştir. (Tombul, 2019:94)

1949 yılı başlarında, il ve ilçelerde köyler hariç, 7-16 yaşında 4.979 erkek, 2.876 kız çocuğu vardı. Ancak bunlardan 4.190’ı okula devam etmekteydi. Köylerde ise; 7-16 yaşında bulunan çocuk sayısı daha fazla olmasına rağmen okula devam sayısı şehire göre daha azdı. Köylerde, 22.499 erkek ve 13.602 adet kız çocuğu bulunmaktadır. Bunlardan ancak, 7.151 erkek ve 2.731 kız olmak üzere toplamda 36.201 adet öğrenci okula devam etmekteydi (Tombul, 2019:95).

1949 yılı başları itibariyle Maraş’ta lise, kız ve erkek sanat enstitüsünden başka 8 tane ilkokul bulunmaktaydı. Köylerde 19 öğretmenli ve 44 de eğitimci okul vardı. Bütün il dâhilinde 232 adet okulsuz köy bulunmaktadır (Maraş Postası, Yıl: 2, Sayı: 206, 3 Ocak 1949. s.1.).

Maraş Fen İşlerinde çalışan Şevket Bulut (Hikâyeci/yazar), Millî Eğitim Müdürlüğünde katıldığı bir toplantıda Maraş'ın Millî Eğitim çalışmaları hakkında bilgiler vermiştir. Şevket Bulut; 1959 yılında Maraş vilayeti dâhilinde ihale usulüne gidildiği için ancak 6 okul yapılabildiğini belirtmiştir. Bu okulların maliyet fiyatlarının 65-70 bin liraya mal olduğunu inşaatların daha iktisadi ve sağlam olması için 1960 yılında emaret usulüyle yapıldığını açıklayarak 1960 yılı köy okulları inşaatına yardım ödeneğinin 1.500 bin lira olduğunu belirtmiştir. Bir önceki yıldan 200 bin lira devir alındığını, 1.700 bin lira ile Maraş vilayeti dâhilinde tam 41 okul yaptırdıklarını bu okulların sıra ile Merkez kazada 4, Andırın kazasında 2, Elbistan'da 8, Afşin ve Göksun'da 6, Pazarcık'ta 9, Türkoğlu kazasında 8 okul yaptırılmış olup tedrisata açılmış olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, şehir ve köy okullarına Amerikan tipi barakaların kurulduğu belirtilmiştir (İnkılap, Yıl: 1, Sayı: 99, 7 Ocak 1961. s.1.)

Maraş'ta 1961-1962 öğretim yılında, şehrin kırsal yerlerinde görev yapan öğretmen sayısı 510, merkez ilkokullarda görevli öğretmen sayısı 245'tir. Maraş'ta 1961-1962 öğretim yılında toplam öğretmen sayısı 755'tir (Yurt Ansiklopedisi, Cilt 8, 1982:5712)

1935-1970 yılları arası 6 ve daha yukarı yaşlardaki ülke geneli ve Maraş özelinde erkek ve kadın nüfus ve okuma yazma durumu tablo 3.3'te verilmiştir (DİE, 1973:5-11)

Tablo 3.3. 4. Sayım yıllarına göre 6 ve daha yukarı yaşlardaki nüfus ve okuma yazma bilenlerin illere göre sayısı (DİE, 1973:5-11)									
Yıllar	6 ve daha yukarı yaşlardaki nüfus			Okuma yazma bilen					
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	%	Erkek	%	Kadın	%
TÜRKİYE									
1935	16 157 450	7 220 938	8 220 938	2 517 878	15.58	1 847 183	23.27	670 695	8.16
1945	15 166 911	7 565 317	7 601 594	4 583 305	30.22	3 303 507	43.67	1 279 798	16.84
1950	17 856 865	8 944 072	8 912 793	5 779 915	32.37	4 055 225	45.34	1 724 690	19.35
1955	19 366 996	9 819 568	9 547 428	7 744 091	39.99	5 443 837	55.44	2 300 254	24.09
1960	22 542 012	11 491 180	11 050 832	8 901 006	39.49	6 157 842	53.59	2 743 164	24.82
1965	25 664 797	13 073 518	12 591 279	12 505 021	48.72	8 372 080	64.04	4 132 941	32.82
1970	29 494 848	14 933 274	14 561 574	16 126 936	54.67	10 302 016	68.98	5 824 920	40.00
MARAŞ									
1935	188 877	95 029	93 848	13 740	7.27	11 773	12.39	1 967	2.10
1945	199 099	100 100	98 999	34 171	17.16	28 665	28.64	1 919	5.56
1950	237 391	118 980	118 411	41 870	17.64	33 863	28.46	3 098	6.76
1955	259 189	132 175	127 014	61 454	23.71	50 426	38.15	4 450	8.68
1960	302 631	152 242	150 389	69 887	23.09	56 703	37.24	5 543	8.77
1965	340 845	172 219	168 626	111 354	32.66	86 652	50.31	10 699	14.64
1970	409 311	200 965	208 346	166 087	40.58	130 204	64.79	15 687	17.22

1935-1936 eğitim-öğretim döneminde Maraş Vilayetinde 51 ilkokulda 4.203 öğrenci öğrenim görürken, ilkokullarda 92 öğretmen görev yapmıştır.

1937 yılına gelindiğinde ise Maraş Vilayeti eğitim-öğretimde büyük bir ilerleme kaydedememiştir. Bu yıllarda Maraş Merkez Kazada okuma çağında 7.000 çocuktan sadece 2.000 çocuk okula gidebilmiştir.

1943 yılında Maraş ilinde köy okullarının sayısının artmasıyla ilkokul düzeyinde öğretim yapan eğitim kurumu sayısı 222'ye yükselmiştir. Aynı tarihte ilkokullardaki öğretmen sayısı okul sayısının artmasına paralel 269'a yükselmiştir.

Maraş'ta 1935 yılında okuryazar oranı %7 civarında olup 6 yaş ve daha yukarı nüfusu 188.877'dir. İlerleyen yıllardaki artışla Türkiye genelindeki artış arasındaki paralellik ilgi çekicidir. 1950 yılında okuma oranının hemen hemen artmamış olması, 1960 yılında ise azalma göstermesi araştırma konusudur. Yıllara göre Türkiye geneliyle karşılaştırıldığında Maraş'ta okuma-yazma oranının çok düşük olduğu ve 1970 yılına kadarki gelişimde Türkiye ortalamasının çok çok altında seyrettiğini görmekteyiz.

Eğitim ile nüfus arasında sıkı bir ilişki vardır. Zira kırsal veya kentsel nüfusun durumu eğitimde okullaşmayı etkilemektedir. 1965 yılında Maraş'ta genel nüfusun %82'sinin kırsal, %18'inin kentsel alanlarda yerleştiği görülür. 0-4 yaş grubundaki nüfusun %86'sı, 5-9 yaş grubundaki nüfusun %84'ü, 1-14 yaş grubundaki nüfusun % 83'ü kırsal alanlarda görülmektedir (Maraş İl Yıllığı 1967:43).

Maraş, Türkiye'de kırsal alanı en fazla 20 il arasında yer almaktadır. Kırsal ve dağınık yerleşim yerlerinde okullaşmak o dönem için çok yetersiz olduğu gibi bu yerleşim yerlerinde okumaya karşı ilginin de çok az oluşu okullaşma oranını olumsuz etkilemektedir. Bu durum günümüze kadar devam eden bir sorundur.

1965 yılında Maraş nüfusunun okur yazarlık oranı ve ilçelere göre dağılımı şöyledir (Maraş İl Yıllığı 1967:46).

Tablo 3.4. 1965 yılı Maraş'ta Altı Yaşından Yukarı Nüfusun Okur-Yazarlık Oranı ve İlçelere Göre Dağılımı (Maraş İl Yıllığı 1967:46)							
İLÇELER	NÜFUS			OKUR-YAZAR OLMAYAN		OKUR - YAZAR YÜZDESİ	
	Toplam	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
Merkez	112240	57342	54808	27222	46033	52.5	16
Afşin	37869	19078	18791	8611	16821	54.9	10.4
Andırın	24955	12684	12271	5300	10306	58	16
Elbistan	61037	30201	30836	14067	25175	53.4	18.3
Göksun	28319	14517	14402	6747	11701	53.5	18.7
Pazarcık	53472	27250	26222	17072	24216	37.3	7.6
Türkoğlu	22353	11147	11206	5845	10213	47.5	8.8
Toplam	340845	172219	188826	85164	143870	51	13.6

İlde 1965 yılı itibariyle 6 yaşın üstündeki nüfus sayısı 340.845 olup bunlardan 111.354'ü yani %32'si okur-yazardır. Okur-yazar nüfusun 86.652'si erkek, 24.702'si kadındır.

Yine 1967 yılı itibariyle ilk, orta ve yüksek öğretim mezunu olanların sayısı 3.5'te verilmiştir (Maraş İl Yıllığı, 1967:46).

Tablo 3.5. Maraş'ta 1967-1968 Öğretim Yılı Öğrenim Düzeyi (Maraş İl Yıllığı 1967:46)			
Okul Düzeyi	Toplam	Erkek	Kadın
İlkokul	14046	10463	3583
Ortaokul	4731	3261	1470
Yüksek Öğretim	405	363	42
Toplam	19182	14087	5095

Kahramanmaraş ve ilçelerinde 1967-1968 öğretim yılına ait öğretmen durumu 3.6'da verilmiştir (Maraş İl Yıllığı, 1967:157).

Tablo 3.6. 1967-1968 Öğretim Yılı Maraş Millî Eğitiminde Öğretmen durumu											
İlçenin Adı	ÖĞRETMEN DURUMU										Vekil Öğrt. Sayısı
	Şehirde			Köyde				Toplam			
	E	K	T	E	K	Eğ.	T	E	K	T	
Maraş Merkez	134	114	248	128	30	8	106	262	144	406	33
Afşin	28	10	38	78	17	9	104	106	27	133	26
Andırın	9	3	12	77	5	10	92	86	8	94	12
Elbistan	46	24	70	144	30	11	185	201	54	255	25
Göksun	14	4	18	87	7	8	102	101	11	112	8
Pazarcık	16	9	25	97	11	-	108	113	20	13	38
Türkoğlu	7	7	14	57	14	1	72	64	11	75	22
Toplam	254	171	425	668	114	47	829	933	275	1208	164

Halit Kurtaran ve Celal Çoğalan'ın 1969 yılında müşterek hazırladığı "Her Yönüyle Maraş" adlı kitapta Merkez ilçede bulunan 17 ilkokulda 7.898 erkek, 4.538 kız olmak üzere toplam 12.436 öğrencinin eğitim yaptığı belirtilmektedir. Merkez köy okullarında ise 7.714 erkek, 2.399 kız öğrenci

eğitim görmektedir. Yine aynı yıl il merkezinde bir lise, iki ortaokul, bir kız sanat enstitüsü, bir imam hatip okulu, bir kız ilköğretmen okulu, bir ebe okulu ve bir de ticaret meslek lisesinin bulunduğu, il genelinde toplam 392 okulun eğitim verdiği belirtiliyor. Bu dönemde merkez ilçenin nüfusu 63.284'tür. Köylerle birlikte 141.949, ilçeleriyle birlikte 438.421'dir (Avcı, 2014:164).

1972-1973 öğretim yılında Maraş'ta eğitim kurumlarının genel durumu tablo 3.7'de verilmiştir (Maraş İl Yıllığı, 1973).

Tablo 3.7. 1972-1973 Öğretim Yılı Maraş'taki Eğitim Kurumlarının Genel Durumu (İl Yıllığı, 1973)								
İlçeler	Yüksek öğretim	Genel Olarak Ortaöğretim			Genel Olarak İlköğretim			
		Lise	Meslek Lisesi	Ortaokul	Şehir İlkokulu	Köy İlkokulu	Yatılı Bölge okulu	Ana Okul
Merkez	-	1	6	4	17	171	-	2
Afşin	-	1	1	2	5	80	-	-
Andırın	-	1	-	2	2	70	-	-
Göksun	-	1	-	1	3	79	-	-
Elbistan	-	1	1	5	9	163	-	-
Pazarcık	-	1	-	1	4	118	-	-
Türkoğlu	-	-	-	1	2	48	-	-
TOPLAM	-	6	8	16	41	729	-	2

3.2.2. Cumhuriyet Dönemi'nde (1923-1973) Maraş'ta Örgün Eğitim

Cumhuriyet döneminde örgün eğitime yönelik gelişmeler ve Kahramanmaraş'a yansımaları şöyle gerçekleşmiştir.

3.2.2.1. Okul Öncesi Eğitime Yönelik Gelişmeler

Maraş'ta, 1923 yılı itibarıyla okul öncesi eğitim veren sadece bir anaokuluna rastlanmıştır. Bu yıllarda anaokulları günümüzde olduğu gibi, yaş gruplarına göre oluşturulan sınıflarda eğitim almaktaydılar. En küçük yaş grubundan başlayarak adlandırılan sınıflara filiz, gonca ve gül sınıfları denilmiştir. 1923 yılında Maraş'ta bulunan anaokulunun, 39 öğrencisi ve iki öğretmeni ile filiz sınıfı olduğu tespit edilmiştir (Gümüşalan 2014:220).

1973 Maraş İl Yıllığı'nda da, Kız Enstitüsü Caddesi üzerindeki Baytar Haki Bey'in evinde 1923-1928 yılları arasında bir anaokulunun bulunduğu belirtilmektedir (İl Yıllığı 1973).



Fotoğraf 3.2: Maraş Ana Mektebi öğrencileri 1928 (Kahramanmaraş Belediyesi, 2012)

1915 yılında çıkarılan Ana Mektepleri Nizamnamesi'nden sonra sayıları artan anaokulları, Maarif Vekilliğinin (Millî Eğitim Bakanlığı) vilâyetlere gönderdiği 25 Ekim 1925 tamiminden sonra kapatılmaya ve ilkokulla birleştirilmeye başlanmıştır. Tamimde bina, ödenek ve öğretmen yetersizliğinden dolayı bu okulların kapatılması isteniyordu.

Diğer taraftan 1923-1924 öğretim yılında anaokulu bulunmayan Antalya, Aksaray, Urfa, Çankırı, Sivas, Trabzon, Kastamonu ve Maraş illerinde 1925-1926 öğretim yılında anaokulu açılmıştı. Ancak bunlar da kısa süre içinde kapanmak zorunda kaldı. 1923-1924 öğretim yılında açılan Maraş'taki anaokulunda 2 öğretmen ve 39 öğrenci eğitim yapmakta olup bir yıllık eğitim masrafı 782,00 TL'dir (Yücel 2016:997).

1927 yılında yapılan nüfus sayımına göre toplam vilayet nüfusu 184.958 olan Maraş'ta 1925-1926 ders yılında 60 öğrencinin eğitim gördüğü bir anaokulu bulunmaktaydı. Yıl içinde hastalık nedeniyle üç öğrenci okulu bıraktı. İki öğretmen ile iki hademenin görev yaptığı bu okulun, adı geçen ders yılında toplam 2.302 lira masrafı olmuştu (Yücel 2016:1002).

25 Ekim 1925 Tamiminden sonra anaokullarının ve anaokullarına devam eden öğrencilerin sayılarında azalma oluştu. Ancak Maarif Vekâleti, anaokullarına topyekûn karşı çıkıyordu. Bakanlık bu doğrultuda 29 Ocak 1930 tarihinde yeni bir tamim yayınlayarak anaokullarına taraftar olmadığını belirterek yeni anaokulu açılmaması talimatını verdi.

1937-1938 öğretim yılına gelindiğinde Türkiye genelinde resmî anaokulu kalmamıştı. 1938 yılında 37'si İstanbul'da olmak üzere Türkiye genelinde toplam 47 özel anaokulu mevcuttu. Bu anaokullarının da 32'si gayrimüslimlere aitti. Resmi anaokulları, 1961 yılında yürürlüğe giren 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra tekrar açılmaya başlanmıştır (Yücel 2016:1003).

Haziran 1962'de ilk “Anaokulları ve Anasınıfları Yönetmeliği” yayınlandı. Bu yönetmeliğin uygulanmasından sonra Türkiye'de resmi ve özel kuruluşlarca, yuva ve anaokulları yaygınlaşmış ve hizmet verilen çocuk sayılarında önemli bir artış görülmüştür.



Fotoğraf 3.3: Anaokulu Öğrencileri 23 Nisan Bayramı törenlerinde, 1970 (Kahramanmaraş Belediyesi, 2012:235)

Maraş'ta, 1970-1972 yılları arasında 2 anaokulu açılmış, bu okullarda 5 öğretmen görev yapmış, 18'i kız 41 öğrenci eğitim almıştır.

1973 yılında çıkarılan “Millî Eğitim Temel Kanunu” tüm öğretim kademelerini bütün olarak ele alan bir kanun olup, bu kanunda “Millî eğitim amaçları yalnız resmî ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, iş yerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır.” denilerek “Her yerde eğitim” ilkesi vurgulanmaya çalışılmıştır. Bu kanunda okul öncesi eğitim zorunlu öğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimi olarak ele alınmış, amaç ve görevleri açıkça belirtilmiştir.

3.2.2.2. İlköğretime Yönelik Gelişmeler

1924 Anayasası'nda zorunlu eğitim süresinin 5 yıl olarak belirlenmesine rağmen 1939 yılına kadar köylerde 3 yıl olarak uygulanmış, 1939 yılından itibaren tüm köy okullarında da eğitim 5 yıla çıkartılmıştır.

Kahramanmaraş'ta Cumhuriyet öncesinde olduğu gibi Cumhuriyetten sonra da ilkokul sayılarında iniş çıkışlar olmuştur. 1923 yılında 70 olan ilkokul sayısı 1927'de 63'e inmiş, 1943'te 222'ye, 1980 yılında 849'a çıkmıştır. Bu dönemde okul sayısındaki artış daha çok kırsal kesimde olmuşken, kentteki okul sayısı hemen hemen hiç artmamıştır (Yurt Ansiklopedisi, 1982- 1983: 5711).

1923 yılında 70 ilkokulun yanı sıra 1 ortaokulun bulunduğu tespit edilmiştir. Bu okullardan; ilkokula devam eden 3.833 kız ve erkek öğrenci ile ortaokula devam eden 90 erkek öğrenci olduğu anlaşılmaktadır (Gümüşalan 2014:221) 1923 yılında Maraş'taki ilkokullarda bulunan toplam öğretmen sayısı 112'dir.

1926-1973 yılları arası Maraş'ta resmî ilkokullarda okul, öğretmen, öğrenci ve diploma alanların sayısı tabloda verilmiştir (DİE, 1973, s.18-27).

Tablo 3.8. 1926-1973 yılları arası Maraş'ta resmî ilkokullarda okul, öğretmen, öğrenci ve diploma alanların sayısı (DİE, 1973)

TOPLAM	Okul	Öğretmen			Öğrenci			Diploma Alanlar		
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
1926 - 27	83	131	129	2	3 575	3 534	41			
1934 - 35	47	89	82	7	3 579	2 770	809	153	129	24
1939 - 40	122	171	158	13	7 212	5 669	1 543	365	301	64
1944 - 45	219	315	298	17	10 754	7 932	2 822	567	470	97
1949 - 50	227	349	329	20	13 803	9 920	3 883	813	663	150
1954 - 55	238	405	358	47	17 338	12 969	4 369	1 478	1 219	259
1959 - 60	354	603	546	57	28 540	22 026	6 514	2 990	2 524	466
1964 - 65	501	959	777	182	46 844	33 969	12 875	5 049	3 991	1 058
1969 - 70	686	1 626	1 138	488	74 126	49 454	24 672	9 318	6 811	2 507
1972 - 73	761	2 513	1 564	949	86 841	54 040	32 801			



Fotoğraf 3.4: Maraş'ın mini mini yavruları, diye belirtilmiş fotoğrafın altına düşülen notta. Genç öğretmen Vedia Hanım, Maraş'ın mini mini yavrularına ders veriyor. Yıl: 1928. Sınıflarda öğrenci sayısı az. Henüz kara tahta ve sıralar yok. Öğrencilerin ders dinledikleri masa U şeklinde kurulmuş (Kahramanmaraş Belediyesi, 2012:188)

1930 yılı Maraş ilinde bulunan ilkokullar ve öğrenci sayıları tablo 3.9'da verilmiştir (Gümüşalan, 2014: 221).

Tablo 3.9. 1930 yılı Maraş ilinde bulunan ilkokullar ve öğrenci sayıları (Gümüşalan, 2014: 221)

Vilayet ve Kaza İsimleri	Şehir ve Kasabalarda			Köylerde			Okul Sayısı Toplamı	Kız ve Erkek Sayısı Toplamı
	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı		Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			
		Kız	Erkek		Kız	Erkek		
Maraş Merkez	6	147	732	13	108	423	19	1410
Elbistan	2	123	341	14	93	587	16	1144
Andırın	1	33	43	6	39	155	7	270
Göksun	1	42	102	9	136	311	10	591
Yekün	10	345	1218	42	376	1476	52	3415

1930 yılında Maraş'ın genel nüfusu 196.800, okuma çağındaki çocukların sayısı ise 19.000 olarak belirlenmiştir. Ancak bu çocukların sadece 3.673'ünün okullara devam ettiği görülmüştür. İlde 379 köy bulunduğu, bu köylerin ise sadece 42 tanesinde okul ve öğretmenin olduğu tespit edilmiştir. Maraş il merkezinde ise eğitim-öğretim çağına gelmiş 3.500 çocuk olduğu, buna karşılık sadece 5 okulda eğitim hizmeti verildiği görülmektedir. Bu beş okulda 700'den fazla çocuk okutulmakta, geri kalan çocuklar ise okul sayısının az oluşundan dolayı eğitim ve öğretim alamamaktadır (Gümüşalan 2012:270).

Millî Mücadele'nin başarıyla neticelenmesinden sonra toplanan Lozan Konferansı'ndaki uzun görüşmelerin ardından Türkiye'deki yabancı okullarla ilgili olan ilk hukuki düzenleme, bu okulların dinî telkinde bulunmadıkları ve devletin genel kurallarına uydukları sürece faaliyetlerine devam edebilecekleri yönünde olmuştur.

1932 yılına gelindiğinde Amerikalı misyonerlerin hâlâ belli bölgelerde özellikle Maraş'ta faaliyetlerini devam ettirdikleri anlaşılmaktadır. Aynı yıl Maraş'ı ziyarete gelen İsmet İnönü, ziyaret esnasında Sağlık Bakanı Refik Saydam ile beraber Devlet Hastanesini (eski Alman Hastanesi) gezerken hastanenin balkonundan şehre hâkim olan bir noktada yüksek taş binalar görmüş ve bu binaların Amerikalı misyonerlere ait olduğunu öğrenince Maraş'taki Amerikan okullarının kapatılmasını ve binalarının 30.000 lira karşılığında kamulaştırılmasını istemiştir (Çabuk 2008:181; Aktaran: Gümüşalan 2014:235).

Özellikle 1924-1935 yılları arasında yapılan düzenlemeler sonucunda Türkçe ve Türkçe kültür derslerinin zorunlu olması, din propagandasının yasaklanması, devlet okullarında eğitim ve öğretimin parasız hâle getirilmesi ve ders programlarının devlet okullarına paralel olma zorunluluğu gibi pek çok yenilikten dolayı yabancı okullar eski çekiciliğini kaybetmişler ve devlet okullarına bir yöneliş olmuştur (Sezer 1999:130; Aktaran: Gümüşalan 2014:225).

1935 -1936 yıllarında Maraş ilindeki ilkokullarda mevcut öğretmen ve öğrenci sayıları aşağıdaki tablo 3.10'da gösterilmiştir (Gümüşalan 2014:223)

Tablo 3.10. 1935 -1936 yıllarında Maraş ilindeki ilkokullarda mevcut öğretmen ve öğrenci sayıları (Gümüşalan 2014:223)											
Vilayet ve Kaza İsimleri	Şehir ve Kasabalarda			Köylerde			Okul Sayısı Toplamı	Kız ve Erkek Sayısı Toplamı	Öğretmen		Öğretmen Sayısı Toplam
	Okul Sayısı	Öğrenci		Okul Sayısı	Öğrenci				Bayan	Bay	
		Kız	Erkek		Kız	Erkek					
Maraş Merkez	6	229	842	14	199	936	20	1906	5	40	45
Elbistan	2	101	493	13	201	586	15	1379	1	22	23
Andırın	1	36	123	9	218	357	10	634	1	13	14
Göksun	1	37	73	5	53	121	6	284	-	10	10
Yekün	10	403	1531	41	671	1700	52	4203	7	85	92

1935 tarihli kararnameye göre Maraş ve bazı illerin öğretmenlerinin terfi süreleri dolmuş ve maaşlarının birer derece yükseltilmesinden dolayı bu illerin 1935 senesi bütçesinde değişiklik yapılması İcra Vekilleri Heyetince onaylanmıştır. Bu duruma göre 1935 yılı Maraş'ta terfi alan okutanların ve başmuallimlerin listesi aşağıdaki tabloda verilmiştir. (Çetin, 2018:117)

<i>Tablo 3.11. 1935 Yılı Maraş'ta Terfi Alan Okutanlar, Başmuallimler</i>			
İsimler	Görevleri	Maaşı	Senesi
Maraş Kurtuluş Okulu Öğretmeni Mehmet Rıza	Öğreten	3.500	23
İlk Tedrisat Müfettişi Orhan Müfettiş	Müfettiş	2.500	19
Andırın Merkez Okulu Öğretmeni İbrahim	Öğreten	2.200	15
Elbistan Gazi Paşa Okulu Öğretmeni Hanefi	Öğreten	2.000	8
Elbistan İsmet Paşa Okulu Öğretmeni Salih Zeki	Öğreten	2.000	7
Maraş İstiklal Okulu Öğretmeni Mevlüt	Öğreten	2.000	6
Maraş İstiklal Okulu Öğretmeni Mustafa	Öğreten	2.000	6
Maraş Sakarya Okulu Öğretmeni Nusret	Öğreten	2.000	6
Maraş Kurtuluş Okulu Baş Okutani Ruhi	Öğreten	2.000	6
Maraş Kurtuluş Okulu Baş Okutani Nurettin	Öğreten	2.000	7
Maraş Sakarya Okulu Baş Öğretmeni Remzi	Öğreten	2.000	7
Elbistan İsmet Paşa Okulu Öğretmeni Kazım	Öğreten	1.750	6
Elbistan İsmet Paşa Okulu Öğretmeni M. Ziyaettin	Öğreten	1.750	5
Elbistan Hunu Köyü Okulu Öğretmeni Mevlüt	Öğreten	1.750	6
Elbistan Gazi Paşa Okulu Öğretmeni Hamdi	Öğreten	1.750	6
Elbistan Gazi Paşa Okulu Öğretmeni Hilmi Yılmaz	Öğreten	1.750	6
Andırın Gök Ahmetli Köyü Öğretmeni Ahmet	Öğreten	1.750	4
Elbistan İsmet Paşa Okulu Öğretmeni Cemal	Öğreten	1.750	4
Maraş Sakarya Okulu Öğretmeni Saim	Öğreten	1.750	3
Elbistan Efsus Nahiyesi Okulu Öğretmeni Ahmet	Öğreten	1.750	3
Maraş Kurtuluş Okulu Öğretmeni Ali	Öğreten	1.750	3
Maraş Eoğlu Köyü Okulu Öğretmeni Halil	Öğreten	1.750	3
Andırın Merkez Okulu Öğretmeni Halis	Öğreten	1.750	3
Andırın Kesim Köyü Öğretmeni Mehmet	Öğreten	1.750	6
Elbistan Efsus Nahiyesi Okulu Öğretmeni Halis	Öğreten	2.000	7

1937 yılına gelindiğinde ise Maraş ilinin eğitim ve öğretimiyle ilgili yapılan değerlendirmede okur-yazarlık açısından şehrin istenilen ilerlemeyi gösteremediği anlaşılmaktadır. Bu durumun sebepleri üzerinde durulurken öncelikle şehrin ekonomisinin tarıma dayalı oluşu, daha sonra da okuma çağında olan çocukların maddi imkânsızlıklar sebebiyle küçük zanaatkârların yanında işe veriliyor olması okur-yazarlıkta geri kalınmasının nedenleri arasında gösterilmiştir. Adı geçen yıllarda il merkezinde okuma çağında 7.000 çocuğun bulunduğu, ancak sadece 2.000 civarında çocuğun okuyabildiği bildirilmektedir (Gümüşalan 2014:223).

Diğer taraftan 1937 yılında çıkarılan, “Köy Öğretmenleri Kanunu” ile okuma yazma bilen, köyde çalışmak isteyen kimseler “köy öğretmeni” olmak üzere kursa tabi tutulmuş, bu kişiler özellikle nüfusu 150 kişiden az olan ve okulu olmayan köylere görevlendirilmiştir (Arık, 2013).

1937 yılından itibaren ya köyde öğretmenlerin görev almak istememeleri ya da köye yönelik öğretmen yetiştiren kurumların yeterli sayıda öğretmen yetiştirememeleri nedeniyle, askerliğini çavuş, onbaşı olarak tamamlayan ve iyi okuma-yazma bilen zeki köy çocukları öğretmen kurslarından geçirilerek köylere öğretmen olarak atanmışlardır.

Okuma Parçası: Cumhuriyet Dönemi'nin İlk Öğrencilerinden ve İlk Öğretmenlerinden Olan Mustafa Okumuş İle Mülakat

1932 yılında Kahramanmaraş'ın Türkoğlu ilçesinde doğan, babası da bir öğretmen olan, ilk öğrenimini köyünde, ortaöğrenimini Düziçi Eğitim Enstitüsünde yapan; 1940 yılından 1980 yılına kadar öğrenci ve öğretmen olarak eğitim camiasının içinde yer alan, günümüze kadar da eğitimi yakından takip ederek ilin eğitim tarihine şahitlik yapan Eğitimi/Yazar Mustafa Okumuş, kendisiyle yaptığımız mülakatta 1940'lı yılları ve öğretmenli köy okulu uygulamasının Kahramanmaraş'taki yansımalarını şöyle anlatmaktadır:

R.Avcı: Sayın Hocam, Cumhuriyetin ilk yıllarındaki eğitim durumu ve Maraş özelinde eğitimin taşrada uygulaması nasıldı?

M.Okumuş: Dört savaşın enkazı üzerine kurulan genç Cumhuriyetin önünde çözüm bekleyen devasa sorunlar vardı. Bunların başında cehalet geliyordu. Nüfusun % 80'i köylerde oturuyordu. Okuryazar oranı çok düşüktü. Hatta batıdan doğuya geçildikçe hiç yok denecek kadar azalıyordu. 1928'de yeni alfabenin kabulü ile başlatılan okuma-yazma seferliğini uygulayacak eğitilmiş insan sayısı çok yetersizdi. Özellikle Kurtuluş Savaşı sanki bir yedek subay savaşı olmuş, batı cephesinde çok fazla eğitilmiş genç insan kaybına uğramıştı.

Köylerin çoğunda okul yoktu. Olanlarsa öğretmensizlik nedeniyle kapalıydı. Bizim Karalar- Sarılar köyleri de öğretmensiz köylerden biriydi. Bu nedenlerle okuma-yazma seferberliği 1928'de muallim-imam uygulamasıyla

başladı. Bunun için, açılan kurslarda imamlara yeni yazı ve basitçe dört işlem öğretilir, kendi köylerine muallim-imam olarak atanırlar. Bizim köyün imamını da bu sürece tabi tuttular. Kurs sonu köyde okul açıldı. Babamdan dinlediklerime göre ilk iki sene muallim-imam bu görevi yapmış. Babamın kuşağı onun ilk öğrencileridir. Üçüncü sene imamlıktan da muallimlikten de istifa etti. İstifa gerekçesi, cüm (yeni alfabe) okutmanın günah olduğu varsayımıdır.

R. Avcı: İmam istifa ettikten sonra okulun durumu ne oldu?

M. Okumuş: Okul, 1930'da kapanır. 1940'a kadar iki köy okulsuz kalır. Böylece on kuşak okuma şansını kaybeder. Rahmetli babam: "Bizim kuşak ve ondan sonra gelen on neslin cahil bırakılmasına sebep olmak; asıl en büyük günah bu olmalıdır." derdi.

R. Avcı: Sizin okula başladığınız yıllarda okul, öğretmen ve eğitim durumu hakkında bilgi verebilir misiniz?

M. Okumuş: Köye 1940'da eğitimci okulu açıldığında sekiz yaşında bir cocuktum. Okulun açılmasına çok sevinmişim. Tam vaktiydi, çok hevesliydim. Eğitimcinin kayıt yaptığı çoğu öğrencinin okuma çağı geçmişti. Ben öğrencilerin en küçüğü sayılırdım. Eğitimci çok yetenekli bir insandı. Eğitimci kursunda ona birçok el becerisi kazandırmışlardı. Ahırdan bir damı okul hâline getirişini hem dikkatle izledik; hem de görerek, yaparak, yaşayarak birtakım beceriler de edindik.

Çalışmaların bütün aşamalarına öğrencileri de katmıştı. Her başarılan işte bizim de emeğimiz vardı. Keser, kerpeten, rende, testere, kullanmayı, çivi çakmayı, harç yapmayı, mala tutmayı ondan öğrenmiştik. Okulu hazırlarken anladık ki o, okulu çoktan açmış ve öğretime başlamıştı, bile...

Sabit sıralı dershanemiz hazırды. Duvarların münasip cephelerine (ikisi doğuda, ikisi güneyde) sabit camlı dört pencere açılmıştı. İçeri yeterince aydınlıktı. Bahçeye biri kızlar için, diğeri erkekler için, iki adet de fosseptik çukurlu tuvalet yapılmıştı. Bu tuvalet köyde bir ilkti. Bundan sonra çocukların baskısıyla aileler birer ikişer fosseptik çukurlu tuvalete geçtiler. Böylece okullaşmanın ilk faydaları görülmeye başladı.

Uzunca bir kavak çitasından bayrak direğimiz de dikilmişti. Sıra kara tahtaya gelmişti. Eğitimcimiz önce çocuklardan söğüt tahtası sordu. Bir öğrenci olumlu cevap verdi. İki öğrenciyi de is, yumurta ve at yele kılı için evlerine gönderdi. Biz merak ediyorduk, yeni bir şey öğreneceğimizi düşünüyorduk. Tahta ve diğer siparişler geldi. Tahtaları üç eşit parçaya ayırdı. Büyük öğrencilere bunların iki yüzünü rendelemelerini söyledi. At yele kılını iki çita arasına sıkıca sıkıştırıp, çiviledi ve kılıları belli uzunlukta makasla kesti. "İşte size fırça!" dedi. Sonra isin bulunduğu kaba yumurtaların akını akıttı. İyice karıştırdı. Siyah bir kıvam oluştu. "Bu da boya!" Ayrıca dikdörtgen küçük bir tahta parçasının üst yüzüne elle tutulacak bir parça ekledi. Sonra bu tahta

parçasının alt yüzüne kalınca bir keçe parçası tutturdu. “İşte size bu da karatahta silgisi!” dedi.

Biz hâlâ olanı biteni merakla seyrediyorduk. Tahtalar hazırdu. Öğitmen iki eşit kavak çıtası kesti. Tahtaları bu çıtaya çiviledi. Sonra fırçayı siyah boya kabına defalarca bandırarak tahtaların yüzüne sürdü. Simsiyah bir renk oluştu. Ön duvara dayadı. “İşte çocuklar size kara tahta. Çok işimize yarayacak. Tebeşirle bu yüzeye yazı yazacağız, hesap yapacağız. Dokunmayın yarına kadar kurusun!” dedi.

Çok sevinçliydik. Yarın Başöğretmen gelecek, köylünün de katılımıyla okulumuz açılacaktı. Öyle oldu. Okulumuz, Başöğretmenin bol öğütlü konuşmasıyla açıldı. Artık düşümüz gerçek olmuştu. Her sabah erkenden kalkıyor, çorbamızı içiyor; başöğretmenin dağıttığı fırça ve macunla dişimizi yıkıyor, okulun yolunu tutuyorduk.

Kış boyu genelde köy halkı işsiz olurdu. Öğitmenimiz bu fırsatı değerlendirdi, yetişkinler için gece okulu açtı. Ben ve iki arkadaşım gaz lambasını alır, yetişkinler gelmeden okula gider, lambalarımızı yakar, okulu hazırlardık. O yıl ve ertesi sene de devam etti gece okulu. Birçok yetişkin okur-yazar oldu. Artık analar, asker mektubu okutmak için kapı-kapı dolaşmaktan kurtuldu, eğitime duacı oldular. Çünkü artık her evde okur-yazar vardı...

R. Avcı: İlkokuldayken hangi kitapları okuyordunuz?

M. Okumuş: Üçüncü sınıfa geçmiştik. Ders dışı kitap okumak isteğimiz karşılanmıyordu. Bu konuda sıkıntılarımız vardı. Ortalıkta eskimiş, pörsümüş, yırtılmış ve eksik Hz. Ali Cenkları, Kesikbaş Hikâyeleri dolaşırdı. Onları bile bulmak, okumak bir şanstı. Köy muhtarına arada bir Karagöz Gazetesi gelirdi.



Fotoğraf 3.5: 1956-1957 öğretim yılı Atatürk İlkokulu 4/A sınıfı, öğretmenleri Mustafa Okumuş ile (Mustafa Okumuş'un albümünden)

Karagöz'le Hacivat'ın karşılıklı mizah üsluplu konuşmalarına, İkinci Dünya Savaşı'yla ilgili hicivlerine bayılırdım. Hele de Hitler ve Sambaba'yı (Amerika) konuşturarak dalga geçmeleri beni çok eğlendirirdi.

R. Avcı:Sizin ilkokulu okuduğunuz dönemde köy ilkokulları hâlâ 3 yıldı. 4. ve 5. sınıfları nerede okudunuz?

R. Okumuş: Ertesi sene mayıs sonu okul bitmiş, üç sınıflı öğretmen okulundan mezun olmuştum. Beş yıllık ilkokulun son iki yılını ve onun üzerine üç yıllık ortaokulu okumak üzere Düziçi Köy Enstitüsü hazırlık sınıfına kayıt yaptırdım (Avcı 2018).

Cumhuriyetten önce açıldığı tespit edilebilen Merkez Kurtuluş, Dumlupınar, İstiklal İlkokulları ile Afşin Bey İlkokulu; Elbistan Cumhuriyet İlkokulu, Gazipaşa İlkokulu; Göksun İstiklal İlkokulu'nun dışında kalan diğer okullarımız, Cumhuriyetle birlikte faaliyete geçmişlerdir (Akben, 1987:54).



Fotoğraf 3.6: İstiklal İlkokulu öğrencileri, 12 Şubat Bayramı kutlamalarında, 1963
(<http://www.facebook.com/Birzamanlarkahramanmaras>)

3.2.2.2.1.Cumhuriyet Dönemi'nde Maraş'ta Açılan İlk İlkokullar

Cumhuriyetin ilk yıllarından 1940'lı yıllara kadar il merkezindeki ilkokul eğitimine önemli katkı sağlayan bu okullar hakkında aşağıda kısa bilgiler yer almaktadır:

Kurtuluş İlkokulu: Acemli (Şehit Evliya) Mahallesi Kale Altı'ndaki eski Çocuk Yetiştirme Yurdu binasında açılan Numune-i İrfan Mektebi, 1922 yılında, Millî Mücadele şehitlerimizden Şehit Evliya'nın adını aldı. Sonraki yıllarda Kurtuluş Mahallesi'nde bulunan iki katlı binaya taşındı. Okul, 1941 yılından itibaren Kurtuluş 12 Şubat İlkokulu adını aldı. 1955-1956 öğretim yılında Kümbet semtinde 12 Şubat İlkokulu ismiyle bir okul açıldıktan sonra adı Kurtuluş İlkokulu oldu. 1957 yılında binanın birinci katına Albayrak İlkokulu da taşındı ve bir süre iki okul aynı binayı kullandı. 1965 yılında Albayrak İlkokulunun kendi binasına taşınmasıyla binanın iki katı da Kurtuluş İlkokuluna bırakıldı. 2004-2005 eğitim öğretim yılından itibaren yeni binasına taşındı. 2013-2014 eğitim öğretim yılında İmam Hatip Ortaokuluna dönüştürüldü.

Dumlupınar İlkokulu: Dumlupınar ilkokulu, eğitim öğretime 1921-1922 eğitim öğretim yılında Şazi Bey Camii hücrelerinde başladı. Sonra Yusufkar Mahallesi'ndeki Bayazıt ailesinden Şükrü Bey'in evine taşınarak bir süre burada hizmet verdi. 1941-1942 eğitim öğretim yılında ilkokulun süresi 5 yıla çıkarılınca geçici binalarda hizmet zorlaştığından müstakil bina yapıldı. Sonraki yıllarda okula yeni derslikler ilave edildi. 1995-1996 eğitim öğretim yılında 8 yıllık ilköğretim okulu oldu. Okul 2013-2014 eğitim öğretim yılından itibaren Dumlupınar İlkokulu ve Dumlupınar Ortaokulu isimleriyle iki okul türüne ayrılarak eğitimine devam etti.

İnönü İlkokulu: Okulun 1926 yılında açıldığını tahmin ediyoruz. Öğretmen olarak ilk ataması bu okula yapılan ve 22 Eylül 1926 yılında göreve başlayan Osman Necati Erginöz'ün ifadesine göre okulun üç sınıfı vardır ve kendisiyle birlikte üç öğretmen görev yapmaktadır. 1926 yılı itibarıyla okul müdürü Bayazıtzade Şeref Bey'dir. Okul, ders aletleri bakımından çok yetersizdir ve 1926 programı uygulanmamaktadır (Kuyumcu, 2002:74).

Beş sınıflı okulun diploma kütük defteri kayıtlarında 1935-1936 öğretim yılında 12'si kız 28'i erkek olmak üzere 40 öğrencinin mezun olduğu ve okulun başöğretmeninin Ali Rıza Ersoy olduğu tarafımızdan tespit edilmiş, önceki yıllara ait kütük defterlerine ulaşamamıştır. Bu duruma göre okulun 1931/1932 öğretim yılından beri Abarabaşı (Fransiskan) Kilisesi'nin müstemilatı olan iki katlı taş binada eğitim yaptığı

anlaşılmaktadır.

İnönü İlkokulunda 1935-1936 öğretim yılında 5. sınıflarda şu dersler okutulmaktaydı:

Türkçe	İdman
Yazı	Müzik
Hesap	Hal ve gidişat
Tarih coğrafya yurt bilgisi	İntizam
Tabiat bilgisi	Temizlik
Resim iş	Dış koruma
Aile bilgisi	

İnönü İlkokulunun 1942-1950 yıllarına ait mezun öğrencilerinin sayılarıyla ilgili olarak diploma kayıt defterinden 1942-1943 öğretim yılında 23 erkek, 7 kız toplam 30 öğrencinin, 1949-1950 öğretim yılında ise 31'i erkek, 9'u kız olmak üzere 40 öğrencinin mezun olduğunu öğreniyoruz.

Okulun 1972-1973 öğretim yılındaki öğrenci mevcudu 281'i erkek, 295'i kız olmak üzere toplam 576'dır.

İnönü İlkokulunun kapatılmadan önceki 1993-1994 öğretim yılında okulda 74'ü erkek, 80'i kız olmak üzere toplam 154 öğrenci eğitim yapmaktaydı. Öğrenci sayısının azalması üzerine okul 1994 yılında kapatılarak Kahramanmaraş Ortaokulu ile birleştirildi. Bina, bir süre Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün Kültür, Spor, Muhasebe ve Teftiş bölümlerine tahsis edildi. 2002 yılında millî eğitim müdürlüğüne ait birimler millî eğitim müdürlüğü hizmet binasına taşınınca eski İnönü İlkokulu, Nene Hatun Anaokulu olarak eğitim hizmeti vermeye başladı.

Turan İlkokulu: 1903 yılında Hamidiye Mektebi olarak açılan okulun en eski kayıtları 1919 yılında başlamaktadır. Muallim Nedret Hanım'ın 1932 yılında Turan Mektebinde göreve başladığına dair kayıtlarda fotoğraf ve bilgi bulunmaktadır. Okulun 1934 yılındaki Cumhuriyet Bayramı kutlamalarında etkin rol oynadığı o yıllara ait gazetelerde yer almaktadır

Yine 1935-1936 yılına ait Turan Okulundan verilmiş beş sınıflı bir diplomadan hareketle okulun 1930 yılında da bu isimle anıldığını söylemek mümkündür. 1961 yılına kadar iki katlı ve ahşap olarak hizmet veren bina, 1961 yılında iki derslikli betonarme olarak inşa edildi, 1966 yılında ise binanın ahşap bölümleri yıkılarak iki katlı olarak yeniden yapıldı. (turanilkokulu.meb.k12.tr, 2018). Sonraki yıllarda da onarım ve eklemeler yapılarak bugüne gelen okul hâlen ilkokul olarak eğitimine devam etmektedir.

Sakarya İlkokulu: Kaledibi Okulu da denilen Sakarya İlkokulu diğer okullara göre daha donanımlı bir okuldu. 1927 yılında bu okulda öğretmen



Fotoğraf 3.7: Cumhuriyetin ilk yıllarında Sakarya İlkokulu

olarak görev yapan Mustafa Necati Erginöz, hatıralarında okulun İnönü Okuluna göre daha teşkilatlı ve 5 öğretmenli bir okul olduğunu ifade etmektedir. Bu duruma göre okulun 1927 veya daha önceki yıllarda açılmış olması muhtemeldir. 1929 yılında Maraş'ın geniş bir coğrafyasını gezme imkânı bulan ve gördüklerini kaleme alarak yayımlayan Alman arkeolog Hans Henning Von Der Osten, Maarif Vekili Nihat Bey ile birlikte Sakarya Mektebi'nde küçük bir müze kurma çalışmalarında bulunduklarını belirtiyor (marasavucumda.com, 2017).

Sakarya İlkokul binası fizikî yapı itibarıyla çok eski olması nedeniyle yıkılarak yerine fizikî bakımından daha güncel bir bina yapılmış, 1990-1991 yılından itibaren Sakarya İlkokulu ile Akçakoyunlu İlkokulları birleştirilerek Akçakoyunlu ilkokulu adı altında bu binada eğitim verilmeye başlanmıştır.

İstiklal İlkokulu: 1928 yılında açıldı. Kurtuluş Mahallesi'nde bulunan okul binası, Cumhuriyetin ilk yıllarında yatılı mektep olarak hizmet verdi. 1929 yılında Maraş'ın geniş bir coğrafyasını gezme imkânı bulan ve gördüklerini kaleme alarak yayımlayan Alman arkeolog Hans Henning Von Der Osten, Maraş Yatı Mektebi'nde misafir olarak kaldığını belirtmektedir (marasavucumda.com, 2017). Muallim Nigar Hanım'ın bu okulda öğretmenlik yaptığına dair 1931 yılına ait bir fotoğraf bulunmaktadır. İstiklal Okulu başöğretmenlerinin 1940 ve 1944 yıllarında Albayrak İlkokulunda görevlendirildiği kayıtlardan tespit edilmiştir. Okul, sonraki yıllarda aynı binanın yakınına yaptırılan yeni binasına taşındı. Hâlen İstiklal İlkokulu olarak eğitimine devam etmektedir.



Fotoğraf 3.8: Albayrak İlkokulunun eski binası

Albayrak İlkokulu: Cumhuriyetin ilk yıllarından 1960'lı yıllara kadar özellikle Güney ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde görülen, memleketin en büyük sağlık sorunlarından biri olan, körlüğe bile sebep olan bulaşıcı trahom hastalığına karşı büyük mücadele verildi. Trahomlu öğrencisi fazla olan şehirlerde hasta çocukların sağlamlarla bir arada eğitim görmelerinin sakıncalı olmasından dolayı bunların ayrılması uygun görüldü. Bu öğrencilerin ayrı okullarda ve doktor gözetiminde öğrenim yapmaları sağlanmaya çalışıldı.

Albayrak İlkokulu, trahomlu öğrenciler için 1938 yılında Kahramanmaraş Kalesi'nin kuzey eteğinde (eskiden dükkân önü denilen yer) bulunan ahşap eski bir binada açıldı ve 3 sınıflı olarak öğretime başladı. Okulun ilk müdürü Mehmet Somer, ilk öğretmeni ise Remzi Arifioğlu'dur. 1941-1942 öğretim yılında 5 sınıfa çıkartılan okul, 1957 yılına kadar eğitimini aynı binada sürdürdü. 1957 yılında trahomlu öğrenci mevcudunun azalması üzerine mevcut öğrenciler eski okullarına iade edildi ve okul da Kurtuluş İlkokulu binasının alt katına taşınarak üç sınıfla eğitimine devam etti. Eski bina Yetiştirme Yurdu ve İlköğretim Müdürlüğü hizmet binası olarak da kullanıldı.

Albayrak İlkokulu, 1965 yılında Kurtuluş İlkokulu binasından Fevzipaşa Mahallesi'ndeki daha önce orta mektep, kız enstitüsü ve kız ilköğretmen okulu olarak kullanılan iki katlı ahşap binaya taşındı. 1969 yılında ise yeni binasına taşındı. Okul bahçesinin batısında bulunan ilköğretim müdürlüğü, müfettişler bürosu ve biçki dikiş kurslarının yeri olarak hizmet veren bina 1980 yılında yıktırılarak bahçe genişletildi. Yetiştirme yurdu ve ilköğretim müdürlüğü olarak kullanılan hizmet binaları da 1983 yılında Maraş Kalesi'nin çevre düzenlemesi kapsamında yıkıldı. Yine okul bahçesinde bulunan ve önceki yıllarda Kız İlköğretmen Okulu olarak da kullanılan 2 derslikli ek bina 1987 yılında yıktırılarak yerine 300 kişilik salon ve üzerine 4 derslik yaptırılıp ana binaya eklendi.

Albayrak İlkokulu, 1996-1997 öğretim yılında ilköğretime, 2013-2014 öğretim yılında tekrar ilkokula dönüştürüldü. Okul, çürük raporu nedeniyle, 2019-2020 öğretim yılında yaptırılarak hizmete sunulan Esin-Ergün Bodur İlkokuluna taşındı ve bu isim altında eğitime devam etti. Böylece Albayrak ilkokulu ismi tarihe karıştı.

Tablo 3.12. Kahramanmaraş Merkez İlçede İlk Açılan İlkokullar ve Açıldıkları Yıllar

Sıra	İlkokulun Adı	Açılış Yılı
1	Kurtuluş İlkokulu	1922
2	Dumlupınar İlkokulu	1922
3	İnönü İlkokulu	1926
4	Sakarya İlkokulu	1927
5	İstiklal İlkokulu	1928
6	Albayrak İlkokulu	1938
7	Turan ilkokulu	1942
8	Atatürk İlkokulu	1946
9	Akçakoyunlu İlkokulu	1949
10	12 Şubat İlkokulu	1955

1966-67 öğretim yılında Maraş il sınırları içinde 612 ilkokul, bu okullarda görev yapan 1.372 öğretmen bulunmaktadır. Okullardaki toplam öğrenci sayısı ise 42.555'i erkek, 19.636'sı kız olmak üzere 62.191'dir. Okuma çağındaki 81.004 çocuğun %78'i ilkokula devam etmektedir.



Fotoğraf 3.9: Sakarya İlkokulu öğrencileri ve öğretmenleri 23 Nisan törenlerinde (Kahramanmaraş Belediyesi, 2012:226)

1966-1967 öğretim yılında ilin 452 köyünde 572 köy ilkokulu vardır. 40 köy ise okulsuzdur. Şehir ve kasabalarda ise 16'sı merkez, 6'sı Afşin, 2'si Andırın, 9'u Elbistan, 3'ü Pazarcık, 1'i Türkoğlu olmak üzere 40 ilkokul bulunmaktadır.

Kahramanmaraş'ta yıllara göre ilkokul eğitimindeki gelişme durumu tablo 3.13'te gösterilmiştir (Maraş İl Yıllığı 1973:141).

<i>Tablo 3.13. Kahramanmaraş'ta Yıllara Göre İlkokul Eğitimindeki Gelişme Durumu (Maraş İl Yıllığı 1973:141)</i>									
Yıllar	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı			Mezun Sayısı			Okullaşma Oranı
			Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	
1923-1927	63	111	3056	2538	518	1741	1477	264	%14
1927-1935	47	94	3579	2770	809	153	129	24	%9,4
1935-1940	43	171	4740	3671	1069	365	301	64	%8,6
1940-1945	71	128	5836	4490	1346	591	459	92	%14,2
1945-1950	227	198	13803	9920	3883	813	663	150	%23
1950-1955	238	337	17338	12969	4369	1478	1219	259	%24
1955-1960	354	545	28540	22026	6514	2990	2524	466	%33
1960-1965	407	959	46844	33369	12875	5049	3991	1058	%39
1965-1970	713	1765	74237	49524	24713	9421	6890	2531	%56,1
1970-1972	754	2409	91396	58853	32543	10824	7616	3208	%57,8

Kahramanmaraş Millî Eğitiminde 1972-1973 öğretim yılında ilkokulların ilçelere göre dağılımı tablo 3.14'te gösterilmiştir (Maraş İl Yıllığı 1973:141).

<i>Tablo 3.14. Kahramanmaraş Millî Eğitiminde 1972-1973 Öğretim Yılında İlkokulların İlçelere Göre Dağılımı (Maraş İl Yıllığı 1973:141).</i>				
İlçeler	Öğretmenli	Öğretmenli-Eğitmenli	Eğitmenli	Toplam
Kahramanmaraş Merkez	184	4	-	188
Afşin	80	5	-	85
Andırın	67	5	-	72
Elbistan	163	8	-	171
Göksun	75	7	-	82
Pazarcık	122	-	-	122
Türkoğlu	49	1	-	50
Toplam	740	30	-	770

3.2.2.3. Kahramanmaraş'ta Ortaokul ve Liselerin Tarihi Gelişimleri

Osmanlı Devleti'nde son dönem yenilik hareketlerinin ana noktasını ortaöğretim kurumları oluşturmuş, bu durum Cumhuriyet döneminde de devam ettirilmek istenmiştir. 1923'teki Birinci Heyet-i İlmiye toplantısında, "sultânî" olan ortaöğretim kurumlarının ismi lise olarak değiştirilmiş, ortaokullara bir, ortaokullu liselere iki devreli lise denilmiştir.

1924 yılında bir devreli liselere ortaokul denilmeye başlanmış ve ortaöğretim; üç yıl ortaokul, üç yıl lise olarak bugünkü yapıya yaklaştırılmıştır. 1926-1927 eğitim-öğretim döneminden itibaren, ortaöğretimde yatılı olmayan öğrencilerden ücret alınmamaya başlanmış ve ortaöğretimde karma eğitim uygulanmasına geçilmiştir. İlköğretimde olduğu gibi ortaöğretimde de ders program ve müfredatında değişiklikler yapılmış, yeni ders kitapları yazılmıştır. Arapça ve Farsça dersler kaldırılırken Türkçe ve edebiyat gibi derslere daha fazla yer verilmiş, liselerde ilk defa sosyoloji dersi okutulmaya başlanmıştır (Kürkçüoğlu vd. 1995:51; Aktaran: Ulusoy ve Demirtaş 2008: 126)

1926-1973 yılları arası Maraş'taki ortaokul, öğretmen, öğrenci ve diploma alan öğrenci sayıları tablo 3.15'te verilmiştir (DİE, 1973,s.40-48).

Tablo 3.15. 1926-1973 yılları arası Maraş'taki ortaokul, öğretmen, öğrenci ve diploma alan öğrenci sayıları (DİE, 1973)

Öğretim yılları	Okul	Öğretmen			Öğrenci			Diploma Alanlar		
		Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
1926 – 27	1	7	7		120	120		9	9	-
1934 – 35	2	20	18	2	252	219	33	69	62	7
1939 – 40	2	28	25	3	647	581	66	125	110	15
1944 – 45	2	26	19	7	636	581	55	71	64	7
1949 – 50	4	33	20	13	422	392	30	68	62	6
1954 – 55	6	52	42	10	904	808	96	97	88	9
1959 – 60	6	91	75	16	2 380	2 103	277	414	373	41
1964 – 65	6	121	103	18	3 227	2 735	492	689	585	104
1969 – 70	12	205	161	44	7 966	6 544	1 422	1 380	1 166	214
1972 – 73	18	273	226	47	10 273	8 029	2 244			

1930'lu yılların başına gelindiğinde Maraş'ta Cumhuriyetin ilk yıllarında olduğu gibi, orta öğretimde sadece bir okulu vardır. Ancak başlangıç yıllarında bu okul sadece erkek öğrencilere hizmet veriyorken, otuzlu yıllarda artık kız öğrencilerin de bu okulda eğitim gördüğü anlaşılmaktadır (Gümüşalan 2014:221). Ayrıca aynı yıllarda Elbistan kazasında da bir ortaokul bulunmaktadır.

Maraş eğitiminde 1923-1972 yılları arası yıllara göre ortaokullarda (Meslekî okulların ortaokul kısımları dahil) okullaşma durumu tablo 3.16 verilmiştir (Maraş İl Yıllığı 1973:143).

Tablo 3.16. Maraş Eğitiminde Yıllara Göre Ortaokullarda (Meslekî Okulların Ortaokul Kısımları Dâhil) Okullaşma Durumu (Maraş İl Yıllığı 1973:143).

Yıllar	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı			Öğrenci Sayısı			Mezun Sayısı			Okullaşma Oranı
		Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	
1923-1927	1	6	6	-	145	145	-	29	29	-	%20
1927-1935	2	19	18	1	252	219	33	69	62	7	%40
1935-1940	2	27	24	3	637	581	66	125	110	15	%40
1940-1945	2	25	18	7	312	301	11	162	60	2	%40
1945-1950	3	14	8	6	227	218	9	43	39	4	%50
1950-1955	2	13	9	4	240	221	19	39	37	2	%33,3
1955-1960	2	26	22	4	412	371	41	62	57	5	%33,3
1960-1965	5	71	62	9	1171	1018	153	204	178	26	%70
1965-1970	11	117	103	14	8262	6888	1374	1410	1162	240	%73
1970-1972	15	150	131	19	9334	6941	2394	1641	1365	276	%80



Fotoğraf 3.10: Maraş Orta Mektebi -Tarih bilinmiyor. (Kahramanmaraş Belediyesi, 2012:134)

1949-1973 yılları arasında Maraş'ta lise, lise öğretmen durumu, öğrenci sayıları ve diploma alanların sayıları tablo 3.17'de verilmiştir (DİE, 1973,s.56-62).

Tablo 3.17. 1949-1973 yılları arasında Maraş'ta lise, lise öğretmen durumu, öğrenci sayıları ve diploma alanların sayıları

Öğretim yılları	Okul	Öğretmen			Öğrenci			Diploma Alanlar		
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
1949 - 50	1	7	6	1	147	141	6	20	20	-
1954 - 55	1	12	8	4	340	332	8	94	92	2
1959 - 60	1	19	17	2	510	490	20	62	58	4
1964 - 65	2	33	27	6	883	804	79	187	162	25
1969 - 70	2	51	43	8	2 008	1 839	169	434	397	37
1972 - 73	5	89	74	15	2 604	2 224	380			

1967-1968 öğretim yılında Maraş'ta biri merkez, diğeri Elbistan olmak üzere 2 lise bulunmaktadır. Bu liselerde 100 kız, 1.540 erkek olmak üzere toplam 7.268 öğrenci eğitim yapmaktadır.

Aynı yıllarda ilde beş tane meslekî ve teknik öğretim okulu vardır. Bunlar Kız İlk Öğretmen Okulu, Kız Sanat Enstitüsü, Erkek Sanat Enstitüsü, Ticaret Lisesi ve İmam - Hatip Okullarıdır. Bu meslekî ve teknik öğretim okullarında 21'i bayan olmak üzere 86 öğretmen çalışmaktadır. Öğrenci sayısı ise, 1.234'ü kız, 1.158'i erkek olmak üzere 2.392'dir.

1967-1968 öğretim yılında Maraş genelindeki ortaokul ve liselerin genel durumu tablo 3.18'de verilmiştir (Maraş İl Yıllığı 1973:143)

Tablo 3.18. Maraş Eğitiminde Yıllara Göre Liselerde Okullaşma Durumu (Maraş İl Yıllığı 1973:143)											
Okulun Adı	Şube Sayısı	Öğretmen Sayısı			Öğrenci Sayısı						Genel Toplam
		Erkek	Kadın	Toplam	I. Devre (Ortaokul)			II. Devre (Lise ve Dengi)			
					Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	
Maraş Lisesi	23	19	7	26	-	-	-	1184	71	1255	1255
Ticaret Lisesi	3	6	1	7	-	-	-	97	3	100	100
Kız İlköğretmen Lisesi	20	16	9	25	-	-	-	-	854	854	854
Kız Enstitüsü	17	3	10	13	-	367	367	-	28	28	395
Erkek Sanat Ensitüsü	8	17	1	18	60	-	60	212	-	212	272
Maraş Ortaokulu	45	31	12	43	1957	389	2346	-	-	-	2346
İmam Hatip Okulu	21	23	-	23	627	-	627	162	-	162	789
Elbistan Mükrimin Halil L.	24	23	2	25	974	126	1235	356	29	385	1620
Afşin O.O.	10	10	2	12	506	51	557	-	-	-	557
Andırın O.O.	10	7	2	9	414	71	485	-	-	-	485
Göksun O.O.	9	6	2	8	410	50	460	-	-	-	460
Pazarcık O.O.	10	8	3	11	414	97	511	-	-	-	511
Türkoğlu O.O	5	2	1	3	208	26	234	-	-	-	234
TOPLAM	205	186	52	223	5570	1312	6882	2011	985	2336	9878

Ayrıca il merkezinde Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı bir sağlık okulu vardır. Bu okulda 6 memur, 12 müstahdem, 410 öğrenci bulunmaktadır. Maraş'ta bulunan bu okullardan, Maraş Lisesi ve İmam Hatip Okulu pansiyonlu olup, Kız İlköğretmen Okulu ile Sağlık Okulu yatılıdır.

3.2.2.3.1. Maraş'ta İlk Açılan Ortaokullar ve Tarihçeleri

Kahramanmaraş Ortaokulu: Maraş'ta ortaokul seviyesinde eğitim yapan rüştiye mektebi Maraş Kalesi'nin kuzey eteğinde bulunan binada 1869/1870 yıllarında açıldı. 1901/1902 yıllarında rüştiye mektebi idadi



Fotoğraf 3.11: Maraş Ortaokulu binası, soldaki beyaz iki katlı bina

m e k t e b i n e dönüştürüldü. İdadi, 1921/1922 öğretim yılında Maraş Sultanisi adını alarak bir süre eğitim verdi. 1924 yılından itibaren üç yıl eğitim veren orta mektebe dönüştürüldü.

Okul başlangıçta sadece erkek öğrenci kaydı alırken, 1930 yılından itibaren kız öğrenci kaydına da başladı. 1930 yılında 24 kız ile 149 erkek olmak üzere toplamda 173 öğrencisinin olduğu bilinmektedir (Dedeoğlu, 1996: 84). Okul, 1932-1933 öğretim yılında Amerikalı misyonerlerden 30.000 TL'ye satın alınan binaya taşındı (Yurt Ansiklopedisi, 1982: 5711).

1947-48 öğretim yılında açılan Maraş Lisesinin de aynı binada faaliyete geçirilmesi üzerine, öğrenci sayısının artması, pansiyon ihtiyacı dolayısıyla orta okulun bu günkü binasının yerinde bulunan (Abarabaşı) binaya taşınmıştır. 1964-1965 öğretim yılında bu liseden ayrılarak müstakil bir kuruluş hâlinde öğretime devam ederken, 15 Ağustos 1967 tarihinde okul binası tamir edilirken çıkan bir yangında binanın üst katı ve gösteri salonu tamamen yanmıştır. Devletçe eski bina yıktırılarak şimdiki modern okul binası yaptırılmış, bu binada öğretime devam edilmiştir (Maraş İl Yıllığı, 1973). 1967-1968 öğretim yılında 45 şubesiyle ikili öğretim yapan okulda 2.700 öğrenci, 7 idareci, 22'si ücretli olmak üzere 74 öğretmen bulunuyordu.

Elbistan İkmal Mektebi: 1927 yılında Elbistan'da İkmal Mektebi adı altında ortaokul programı uygulayan bir okul açılmış, iki yıl sonra lağvedilmiştir. 1933 yılında yeniden açılmış ve Kadı İbrahim Efendi'nin evinde iki sınıflı olarak 1937 yılına kadar eğitimine devam etmiş, 1937'den 1939 yılına kadar belediye binasında faaliyet göstermiş ve 1939 yılında ortaokul binasının yapılması nedeniyle Mükrimin Halil Lisesi yanındaki binada öğretime devam etmiştir (Kaya, 2001:82).

Göksun Ortaokulu : 1948 yılında açılmıştır.

Afşin Ortaokulu : Afşin Ortaokulu, 1949-50 öğretim yılında belediye binasında hizmete açılmıştır. Daha sonra Ortaokul Yaptırma Derneği tarafından sekiz derslikli bir ek bina inşa edilmiştir. 1967-1968 öğretim yılında 2 yönetici, 12 öğretmen, 53'ü kız 540 öğrenciyle eğitim yapmaktaydı.

Andırın Ortaokulu : 28.09.1953 tarihinde eski Andırın Halkevi binasında öğretime açılmıştır.

Pazarcık Ortaokulu: 1953 yılında yaptırılmıştır.

Türkoğlu Ortaokulu: Ortaokul Yaptırma Derneği tarafından 1966-1967 öğretim yılında öğrenime açılmıştır.

Kahramanmaraş Gazi Ortaokulu: Merkez ilçede 1969 yılında bağımsız ortaokul olarak bugünkü modern binasında hizmet vermiştir.

Kahramanmaraş Cumhuriyet Ortaokulu: 1970-71 öğretim yılında hizmete giren Cumhuriyet Ortaokulu Devecili (Akçakoyunlu) Mahallesi Ortaseki semtindeydi. Okul daha sonra önce Cumhuriyet Lisesine sonra da Anadolu İmam Hatip Lisesine dönüştürülmüştür.

1959 yılında, sanat enstitülerinin orta kısımlarının müfredattan kaldırılması sebebiyle; biri lisede, biri kız enstitüsünde, biri de erkek sanat enstitüsünde olmak üzere üç Ortaokul kuruldu (Demokrasiye Hizmet, Yıl: 10, Sayı: 34-2522, 9 Eylül 1959. s.1)

Yatılı Bölge Okulları: 1973-1974 öğretim yılında Pazarcık'ta, 1975-1976 öğretim yılında da Merkez ilçede birer yatılı bölge okulu açılmıştır.

1964-1965 öğretim yılı itibariyle Kahramanmaraş'ın bütün ilçelerinde birer ortaokul mevcuttur.



Fotoğraf 3.12: Pazarcık Ortaokulunun hizmete açılış haberi, Demokrasiye Hizmet, 1953



Fotoğraf 3.13: Kahramanmaraş Lisesi 1948-1965 yılları arasındaki binası (K.Maraş Belediyesi, 2012:111)

3.2.2.3.2. Maraş'ta İlk Açılan Liseler ve Tarihçeleri

Kahramanmaraş Lisesi: 1902 yılında açılan Maraş İdadisi, 1921 yılında Maraş Sultanisi adını almış, 1922 yılında ise ortaokula dönüştürülmüştür. 1948 yılında Maraş Ortaokulunun eğitim yaptığı eski Amerikan Koleji binasında lisenin de açılmasına karar verildi. Maraş Lisesi 1948 Eylül ayında öğrenci kayıtlarına ve birinci sınıfa öğrenci almaya başladı. Başlangıçta toplam 54 öğrenci kaydoldu.



Fotoğraf 3.14: Maraş Lisesi öğrencileri öğretmenleri Mustafa Okumuş ve Şevket Yücel ile birlikte, 1960 (Mustafa Okumuş'un albümünden)



Fotoğraf 3.15: Maraş Lisesi İnşaatı, Lisesi yeni binası 1966/1967 (Kahramanmaraş Eğitim Müzesi)

Maraş Lisesinin edebiyat öğretmenliğine Mehmet Deligönül tayin edildi (Maraş Postası, Yıl: 2, Sayı: 175, 11 Ekim 1948, s.2.). Fransızca öğretmenliğine İhsan Ezer, Fizik ve Kimya öğretmenliğine Mualla Ezer, Matematik öğretmenliğine Mustafa Kocaş atandı (Maraş Postası, Yıl: 2, Sayı: 179, 29 Ekim 1948, s.2.).

Ortaokul ve lisenin bir arada öğretim yapmasıyla birlikte öğrenci sayısındaki artış sonucu mevcut talebi karşılamayan okul 5 Mayıs 1965 tarihinde Abarabaşı'ndaki Alman Hastanesi binasına taşındı.

1965-1966 öğretim yılında da Bahçelievler semtindeki şimdiki binasına nakledildi. 1966-1967 öğretim yılı itibariyle okulda 1.405 öğrenci ve 42 öğretmen bulunmaktaydı. Şehre Kahramanlık unvanının verilmesi ile birlikte ismi de değiştirilerek "Kahramanmaraş Lisesi" adını aldı.

Elbistan Mükrimin Halil Lisesi: Elbistan'da 1956 tarihinde bir Lise Yaptırma Derneği kurularak halkın yardımlarıyla dernek tarafından Elbistan Özel Lisesi adıyla bir okul yaptırılmış ve okul 1961-1962 öğretim yılında öğretime başlamıştır. Özel lise 1963 yılında bakanlıkça resmî lise olarak kabul edilmiş ve Elbistan Lisesi olarak eğitimine devam etmiştir. Daha sonra liseye ilçenin yetiştirdiği büyük tarih profesörü Mükrimin Halil Yinanç'ın adı verilmiştir.

1967-1968 öğretim yılı itibariyle bu lisede 1.573'ü erkek, 309'u kız olmak üzere 1.882 öğrenci öğrenim görmüştür.

Pazarcık Lisesi: 1970-71 öğretim yılında hizmete girmiştir.

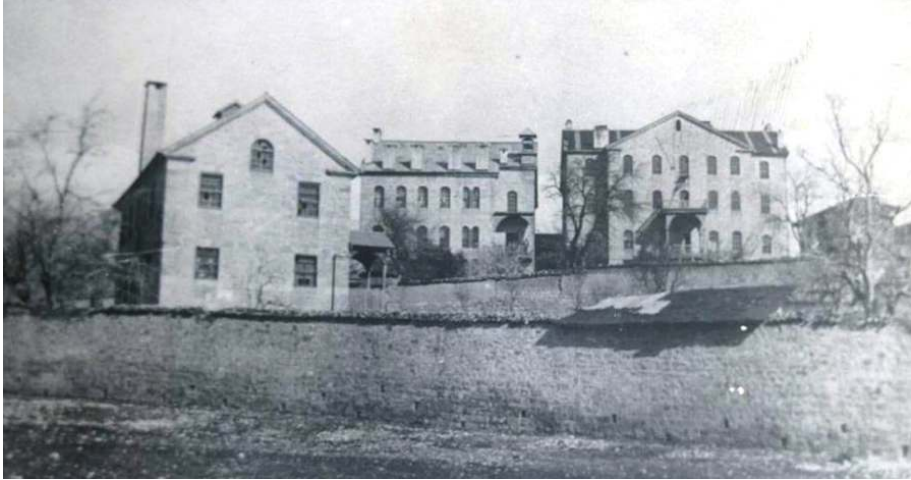
Afşin Lisesi: 1972-1973 öğretim yılında eğitim-öğretime başlamıştır.

Göksun Lisesi: 1971-72 öğretim yılında hizmete girmiştir.

Maraş Ticaret Lisesi: Maraş Ticaret Lisesi 21 Ağustos 1964 tarihinde Abarabaşı mevkiindeki Maraş Ortaokulunun müstemilâtından olan bir barakada açıldı ve 3'ü kız, 115'i erkek olmak üzere 118 öğrenciyle eğitime başladı. 1965 yılında eski Amerikan Koleji binasına taşındı. 1966-1967 öğretim yılı itibariyle okulda üç yönetici, 7 öğretmen ve 169 öğrenci bulunmaktaydı.

Tablo 3.19. Yıllara Göre Maraş Ticaret Lisesi Okullaşma Durumu (Maraş İl Yılığ 1973:144)

OKULUN ADI	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı			Öğrenci Sayısı			Mezun Sayısı			Okullaşma %
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	
1960-1965	1	7	4	3	106	104	2	-	-	-	%21
1965-1970	1	5	3	2	152	133	19	44	44	-	%31
1970-1972	1	14	12	2	547	441	106	53	45	8	%68



Fotoğraf 3.16: Maraş Ticaret Lisesi'nin eğitim yaptığı ilk bina, 1973

Maraş Ticaret Lisesi, 1964-1965 öğretim yılından itibaren vatandaşlara yönelik meslekî kurslar düzenlemeye başladı. Okulda müzik ve müsamere, kültür edebiyat ve yayım, kardeş köy ve fotoğrafçılık, temizlik, edep-törel, Yeşilay, kooperatif, spor gezi ve inceleme öğrenci kolları oluşturuldu, Maraş ve Ankara'da sergiler açıldı.

Maraş Ticaret Lisesinde 1964-1965 öğretim yılından itibaren Özlem adında aylık bir gazete çıkardı. Gerek okul tiyatrosu gerekse folklor

(Maraş-Ege) ekipleri Maraş'ta ve kazalarında gösteriler tertipledi (İl Yıllığı 1967:163). Okul, 23 Aralık 1977 tarihinde okul bahçesine yaptırılan yeni binasına taşındı. 2014 yılında okulun ismi Altınşehir Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi olarak değiştirildi. Okul binasının çürük raporu alması nedeniyle 2016 yılında Onikişubat ilçesi Vadi Mahallesi'ndeki yeni binaya taşındı.

Kahramanmaraş Sanat Enstitüsü: Kahramanmaraş Sanat Enstitüsü, Orta Sanat Okulu olarak 1945-46 öğretim yılında Kurtuluş İlkokulu binasında demircilik, tesviyecilik, marangozluk bölümleriyle faaliyete geçti.



Fotoğraf 3.17: Maraş Erkek Sanat Enstitüsü, 1973

1948-1949 öğretim yılında Yörükselim Mahallesi sınırları içinde Göksun Caddesi üzerindeki binasına taşındı ve halen eğitimini burada sürdürmektedir.

1950-1972 yılları arası, yıllara göre Maraş Sanat Enstitüsü okullaşma durumu aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (Maraş İl Yıllığı 1973:144).

Tablo 3.20. Yıllara Göre Maraş Sanat Enstitüsü Okullaşma Durumu (Maraş İl Yıllığı 1973:144)											
Okulun Adı	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı			Öğrenci Sayısı			Mezun Sayısı			Okullaşma Oranı
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	
1950-1955	1	18	18	-	161	161	-	7	7	-	%13
1955-1960	1	22	22	-	264	264	-	35	35	-	%19
1960-1965	1	21	21	-	333	333	-	36	36	-	%27
1965-1970	1	14	14	-	282	277	5	52	52	-	%24
1970-1972	1	20	20	-	326	321	5	71	71	-	%26

Kahramanmaraş İmam Hatip Okulu: 3 Mart 1924 yılında çıkartılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu'yla medreseler kaldırıldıktan sonra din eğitimi ihtiyacını karşılamak üzere aynı yıl dört sınıflı imam hatip mektepleri açıldı. Maraş İmam Hatip Lisesi, 1923-1924 öğretim yılında



Fotoğraf 3.18: Maraş İmam Hatip Lisesi Batıpark'taki Binası, 1973

Kaledibi civarında bulunan Maarif Müdürlüğü binasının üst katındaki bir derslikte açılarak eğitime başladı.

1925-1926 yılında ülke genelindeki imam hatip okulları öğrenci yetersizliğinden kapanmaya başladı, 1929-1930 yıllarında lağvedildi. 1930-1950 yılları arasında din eğitimi istenilen düzeyde yapılmadığı

çin memleket dahilinde hurafeler çoğalmış, din eğitimi farklı mecralara yönelmişti (Büyükcıpar, 2007:90).

Bunun üzerine 17.10.1951 tarihinde Adana, Ankara, Isparta, İstanbul, Kayseri, Konya ve Maraş'ta olmak üzere birinci devresi dört, ikinci devresi üç yıl olan imam hatip okulları açıldı.

Türkiye'de ilk açılan 7 imam-hatip lisesinden biri olan Maraş İmam Hatip Lisesi ilk defa 91 öğrenci ile İstiklal İlkokulunda eğitim ve öğretime başladı. Okulu ilk açan ve okula ilk kayıt yapan İstiklal İlkokulu müdürü Şevket Arifoğlu'dur. Sonra Çukuroba Camii imamı Osman Sandaloğlu İmam-Hatip Okulu'nun resmî ilk müdürü oldu

1952-1953 öğretim yılında okul, Kahramanmaraş Kalesi'nin kuzeyinde yer alan iki katlı, 4 sınıflı ve taş duvarlı olan Albayrak İlkokulunun eski binasına taşındı. Okul girişinde bulunan tek odalı kulübe, hem müdür odası, hem de memur odası olarak kullanıldı.

İmam-Hatip Okulunun ilk meslek dersleri hocaları, merkez vaizi Zekeriya Güvenen, Müderris Ali Efendi , Hacı Torun Efendi (Başdoğan), Emekli Avukat Mehmet Zahit Saygılı, Çukuroba camii imamı Osman Sandaloğlu'dur.

Tablo 3.21. Yıllara Göre İmam-Hatip Okulu (I. Devre) Okullaşma Durumu (Maraş İl Yıllığı 1973:143)

Okulun Adı	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı			Öğrenci Sayısı			Mezun Sayısı			Okullaşma Oranı
		Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	
1950-1955	1	6	6	-	112	112	-	24	24	-	%23
1955-1960	1	8	8	-	125	125	-	7	7	-	%26
1960-1965	1	13	13	-	434	434	-	28	28	-	%54
1965-1970	1	17	17	-	734	734	-	112	112	-	%67
1970-1972	1	24	24	-	617	617	-	149	149	-	%63

1953-1954 öğretim yılında okul, Batıpark mevkiindeki binaya taşındı. 2 katlı, 10 derslikli bu bina zamanla ihtiyaca cevap veremeyince, eklentiler yapılarak genişletildi. 1962'de 3 katlı pansiyon binası yapıldı. 1969'da ise mevcut binanın üzerine üç kat daha yapıldı. 1975'te Batıpark'ta kahvehane olarak kullanılan yer, ek derslik şeklinde kullanıma açıldı. Mevcut dersliklerin yetmemesi üzerine Batıpark Caminin altı 1976'da yine ilave derslik olarak faaliyete geçti. Her geçen yıl öğrenci artışı nedeniyle mevcut derslikler kâfi gelmeyince, 1978'de 750 kadar öğrenci yetiştirme yurdunda öğrenimlerini sürdürdü.

Yıllara Göre Maraş İmam Hatip Okulu II. devre okullaşma durumu tablo 3.22'de verilmiştir (Maraş İl Yıllığı 1973:144).

Tablo 3.22. Yıllara Göre İmam-Hatip Okulu (II. Devre) Okullaşma Durumu (Maraş İl Yıllığı 1973:143)

OKULUN ADI	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı			Öğrenci Sayısı			Mezun Sayısı			Okullaşma Oranı
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	
1955-1960	1	6	6	-	51	51	-	19	19	-	%9
1960-1965	1	8	8	-	86	86	-	12	12	-	%16
1965-1970	1	17	17	-	265	265	-	42	42	-	%41
1970-1972	1	24	24	-	308	308	-	97	97	-	%48

1979-1980 öğretim yılında Kısıkkaya mevkiinde -daha sonra Atatürk Lisesi olarak eğitim veren - yaptırılan ve (A) blok olarak faaliyete geçen bina, İmam-Hatip Okulu Müdürü Sait Kırmacı'nın büyük gayretleriyle İmam-Hatip Lisesine kazandırıldı ve okul, Batıpark'taki binasından Karamanlı Mahallesi'ndeki binasına taşındı.



Fotoğraf 3.19: İmam Hatip Okulunun efsanevi Müdür ve hocası Osman Sandal Hoca, öğrencileriyle birlikte (Büyükçapar, 2007:103)

1989-1990 öğretim yılında Yenişehir Mahallesi'ndeki 5 katlı kız imam-hatip şubesi faaliyete geçti.

1992-1993 öğretim yılında Andırın, Pazarcık ve Türkoğlu İmam-Hatip Liseleri, Kahramanmaraş İmam-Hatip Lisesinin birer şubesi olarak açıldı. İki yıl sonra da bu okullar bağımsız birer okul hâline geldi.

Kahramanmaraş İmam Hatip Lisesinin Karamanlı Mahallesi'ndeki eğitim ve yurt binaları eski olması gerekçesiyle 2018 yılında yıkılarak yerine daha modern eğitim kompleksi yapımına başlandı.

Kahramanmaraş İmam-Hatip Lisesi, ilk mezunlarını 1957-1958 öğretim yılında verdi. İlk kaydolun 91 öğrenciden sadece 13'ü mezun oldu.



Fotoğraf 3.20: İmam Hatip Lisesinin Karamanlı Mahallesi'ndeki binası, 2006.

1967-1968 öğretim yılında okulun 21 şubesinde 198'i yatılı, 535'i gündüzlü olmak üzere 733 öğrenci eğitim yapmaktaydı. Aynı öğretim yılında okulda 4 yönetici ve 27 öğretmen görev yaptı.

1951'den 1973'e kadar imam-hatip okullarının orta kısmı 4; lise kısmı 3 yılı. 1973-1974 öğretim yılından itibaren orta kısmı 3; lise kısmı 4 yıl olarak değiştirildi. Ayrıca imam-hatip okullarının adı da "İmam-Hatip Lisesi" olarak değiştirildi. 1997-1998 öğretim yılından itibaren de imam-hatip liselerinin orta kısmı kapatıldı ve hazırlık üzerine 3 yıl olmak üzere 4 yıllık lise hâline geldi. 1999'da da tüm meslek liselerinin ÖSS'ye girmelerinde puan düşümü yapılarak bu liselerin öğrenci sayıları ciddi oranda azaldı.

1957-1958 öğretim yılında Kahramanmaraş İmam-Hatip Okulunun mevcudu, lise kısmında 45; orta kısmında 135 olmak üzere toplam 180 öğrenci iken 1997-1998 öğretim yılında, yani meslek liselerinden üniversiteye giriş sınavlarında puan düşülmeden önce K.Maraş İmam-Hatip Lisesinin öğrenci mevcudu 9 bin civarındaydı. Öğretmen sayısı 300'ün üzerinde, idareci sayısı ise 28 kişiydi.

Kahramanmaraş Kız Enstitüsü: 1942 yılında Kültür Bakanlığınca Maraş Vilayetinde Kız Enstitüsü açılması kararlaştırılmış ve bu amaçla Sakarya İlkokulu binası Kız Enstitüsüne tahsis edilmiştir (Maraş, 17 Eylül 1942, S. 465, s. 1.) 15 Ekim 1942 yılında Maraş Kız Enstitüsü Müdürlüğüne, Ankara Kız Enstitüsü Müdür Muavini Cemile Devrim atanmıştır (Maraş, 15 Ekim 1942, S. 468, s. 2.) 15 Kasım 1942 günü davetlilerin de katılımıyla açılış töreni düzenlenmiştir. 19 Kasım 1942 tarihi itibarıyla Maraş Kız Enstitüsü eğitim-öğretime hazır hale gelerek kayıt almaya başlamıştır. Maraş Kız Enstitüsü 28'i enstitü birinci sınıf ve 145'i akşam sanat okulu öğrencisi olmak üzere 173 öğrenciyle öğretime başladı. Faaliyetini yeni öğrenim binası yapılıncaya kadar bu binada sürdürdü.



Fotoğraf 3.21: Maraş Kız Enstitüsü Binası, 1967

1944-45/1972-1973 öğretim yılları arası Maraş Akşam Kız Sanat Okulu öğretmen ve öğrenci sayıları tabloda verilmiştir (DİE, 1973, s.97-98).

Tablo 3.23. 1944-45/1972-1973 öğretim yılları arası Maraş Akşam Kız Sanat Okulu öğretmen ve öğrenci sayıları			
Yıllar	Okul	Öğretmen	Öğrenci
1944 - 45	1	4	76
1949 - 50	1	?	62
1964 - 65	1	?	97
1969 - 70	3	2	443
1972 - 73	3	8	557

Muhtelif yıllarda kız enstitüsüne bağlı olarak 14 gezici köy kadınları kursu açıldı. 1951 yılında döner sermaye ile okulda bir sipariş atölyesi kuruldu. Kahramanmaraş'ın unutulmaya başlayan mahallî el sanatı sırma işlemeciliği 1947 yılından beri bu okulda icra edilmektedir.

Yıllara göre Maraş Kız Enstitüsünün okullaşma durumu tablo 3.24'te verilmiştir (Maraş İl Yıllığı 1973:143).

Tablo 3.24. Yıllara Göre Maraş Kız Enstitüsü Okullaşma Durumu

Yıllar	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı			Öğrenci Sayısı			Mezun Sayısı			Okullaşma Oranı
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	
1950-1955	1	14	-	14	90	-	90	17	-	17	%11
1955-1960	1	17	4	13	181	-	181	19	-	19	%12
1960-1965	1	16	6	10	241	-	241	50	-	50	%36
1965-1970	1	20	2	18	309	-	309	66	-	66	%39
1970-1972	1	18	3	15	315	-	315	49	-	49	%39,2

Maraş Kız Enstitüsü, 1957-1958 öğretim yılında bugünkü binaya taşındı. 1967-1968 öğretim yılında okulda 14 öğretmenle 326 öğrenci eğitim yapıyordu.

Maraş Kız İlköğretmen Okulu: Maraş Kız İlköğretmen Okulu, ortaokula dayalı olarak 60 öğrenci ile 1957-1958 öğretim yılında açılarak Albayrak İlkokulunun bulunduğu binada öğretime başladı. 1965-1966 öğretim yılında Bahçelievler semtindeki yeni binasına taşındı. 1967-1968 öğretim yılında 675'i yatılı, 250'si gündüzlü olmak üzere 925 öğrenciyle eğitimine devam etti.



Fotoğraf 3.22: Maraş Kız İlköğretmen Okulu 1973

Yıllara Göre Maraş Kız İlköğretmen Okulu II. devre okullaşma durumu tabloda verilmiştir (Maraş İl Yıllığı 1973:144).

Tablo 3.25. Yıllara Göre Maraş Kız İlköğretmen Okulu II. Devre Okullaşma Durumu (Maraş İl Yıllığı 1973:144)

Yıllar	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı			Öğrenci Sayısı			Mezun Sayısı			Okullaşma Oranı
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	
1955-1960	1	9	4	5	183	-	183	40	-	40	%16
1960-1965	1	15	8	7	281	-	281	192	104	88	%23
1965-1970	1	27	18	9	980	-	980	291	-	291	%69
1970-1972	1	32	21	11	932	42	890	407	18	938	%71

1973-1974 öğretim yılında 60 erkek, 146 kız gündüzlü, 648 yatılı kız olmak üzere 854 öğrencisi bulunan okul 1974-1975 öğretim yılında ülke genelindeki diğer kız ilköğretmen okullarıyla birlikte temel eğitim 1. kademe okullarına (ilkokullara) öğretmen yetiştirmek üzere liseye dayalı 2 yıllık "Eğitim Enstitüsü"ne dönüştürüldü.



Fotoğraf 3.23: Maraş Kız İlköğretmen Okulunun Mezuniyet Haberi 1962

İki yıllık Eğitim Enstitülerinin sayısı 1976 yılı itibarıyla 50'ye ulaşmış, ancak, teknik eğitime geçiş gerekçesiyle 1980 yılına kadar bunlardan 30 tanesi kapatılmıştır. Kapatılan okullardan biri de Maraş Eğitim Enstitüsü olmuştur.

Kahramanmaraş Sağlık Okulu: Maraş'ta Sağlık Okulu 1962-63 öğretim yılında Köy Ebe Okulu adıyla kiralanan bir evde açılmıştır. Okul müdürü, öğretmenler ve Türk Kadınlar Birliği Kahramanmaraş Şubesi hanımlarının gayretleriyle okulun yeri satın alınarak hibe edildi. Sağlık Bakanlığına bağlı olarak eğitim yapan okulun, 1967-1968 öğretim yılında 228, 1973-1974 öğretim yılında 236 öğrencisi eğitim yapmaktaydı.

Sağlık meslek liseleri 2006 yılına kadar Sağlık Bakanlığına bağlı kurumlardı. Bu tarihten itibaren Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak eğitimini sürdürmüştür.

2014-2015 eğitim/öğretim yılından itibaren Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı olarak faaliyet gösteren 22 okul türünün "Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi" ile "Çok Programlı Anadolu Lisesi" adı altında yeniden yapılandırılmasından önce il genelinde Kahramanmaraş merkez, Elbistan, Afşin, Göksun ve Pazarcık'ta olmak üzere 5 sağlık meslek lisesi bulunmaktaydı. Belirtilen tarihten sonra bu okulların isimleri meslek ve teknik Anadolu lisesi olarak değiştirilmiştir.

Orta dereceli meslek ve teknik okullarında yıllara göre okul, öğretmen ve öğrenci sayılarıyla ilgili bilgiler tablo 3.26'da verilmiştir.

Tablo 3.26. Orta Dereceli Meslek ve Teknik Okullarında Yıllara Göre Maraş İlinde Okul, Öğretmen, öğrenci ve Diploma Alanlar Sayısı

Öğretim Yılları	Okul	Öğretmen Sayısı			Öğrenci Sayısı			Diploma Alanlar		
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
1944 - 45	1	8	1	7	49	-	49	5	-	5
1949 - 50	3	25	14	11	187	133	54	47	40	7
1954 - 55	4	38	24	14	363	273	90	61	44	17
1959 - 60	6	67	49	18	804	440	364	149	90	59
1964 - 65	9	84	58	26	1 623	961	662	380	205	175
1969 - 70	8	127	89	38	2 894	1 376	1 518	610	282	328
1972 - 73	8	156	123	33	2 880	1 586	1 294			

3.2.3. 1973-2000 Yılları Arasında Kahramanmaraş'ta Eğitim

Kahramanmaraş, eğitim-öğretim hizmetleri bakımından Cumhuriyet sonrasında da uzun süre ihmal edilmiş bir ildir. Bu husustaki temel etkenlerden birisi, il ekonomisinin büyük ölçüde tarıma dayalı olmasıdır. Nitekim geçmiş yıllarda Kahramanmaraş'taki okur-yazarlık oranı hep ülke ortalamasının gerisinde kalmış, ancak son yıllardaki çabalarla bu oran yükseltilmiştir.

Aslında okur-yazarlık oranındaki artış ile diğer eğitim hizmetlerindeki nicelik ve nitelik hızlanması I. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda uygulanma döneminde başlar. Zira, söz konusu planda Kahramanmaraş'ta yapılması öngörülen bütün kamu yatırımlarının ¼'ü eğitim alanına ayrılmıştır. Fakat bu oran II, III ve IV. Beş Yıllık Plan dönemlerinde gittikçe düşerek %1'e kadar inmiş ve eğitim hizmetlerinde de buna paralel bir yavaşlama olmuştur (Akben 1987:50).

Maraş, Cumhuriyetin ilanından 1973'lü yıllara kadar nüfusun okuma ve okullaşma gelişimi bakımından çok geride kalmıştır. 1973 sonrasında ise gerek okullaşma gerekse erkek ve kız öğrencilerin okullulaşması oranlarında olumlu gelişmeler gerçekleşmiştir.

1972-1973 yılları arasında Kahramanmaraş il sınırları içinde 6 lise, 8 meslek okulu, 16 ortaokul, 41'i şehir ve kasaba merkezlerinde olmak üzere 770 ilkokul ile iki ana okulu mevcuttur. Bu yıllarda Kahramanmaraş'taki eğitimin en önemli sorununun bina/derslik eksikliği olduğu bu eksikliğin icar (kira) yoluyla giderilmeye çalışıldığı görülmektedir.

Kahramanmaraş'ta 1943 yılında 10.000 dolayında olan öğrenci sayısı 1962'de 36.500'e yükselmiştir. Bu tarihten itibaren hızı azalmakla birlikte artış devam etmiştir. 1984-1985 öğretim yılında ilköğretim kurumlarındaki öğrenci sayısı 124.234, 1985-1986 döneminde ise 129.425 olmuştur. Bu öğrencilerin %60'ından fazlası köy okullarında okumaktadır. Buna rağmen özellikle 1985'ten sonra şehir merkezinde ilkokul ihtiyacı belirgin bir hâl almış, fakat şehir imar planında yeterli yer ayrılmadığı için büyük zorluklarla karşılaşılmıştır. Şehir merkezinde ikili eğitim uygulanmasıyla tıkanıklık giderilmeye çalışılmıştır (Akben 1987:50).

Kahramanmaraş'ta 1973'ten itibaren kız öğrencilerin hem kentlerde hem de kırsal kesimlerde artış göstermesi dikkat çekici bir gelişme olmuştur. Bu dönemde ilköğretimin köylerde yetersiz binalarda eğitim vermesi, eğitimi olumsuz bir şekilde etkilemiştir.

Kahramanmaraş Millî Eğitim Müdürlüğü'nün eğitim durumunu içeren "Kahramanmaraş ve Millî Eğitim" isimli kitapçıkta 1986 yılına ait bilgiler aktarılırken açık yüreklilikle ve objektif bir değerlendirmeye il

eğitiminin ihtiyaçları ve sorunları dile getirilmiştir. Bu ihtiyaçların başında personel ve özellikle de okul ve derslik ihtiyacı ön plana çıkmaktadır. Bir dönem Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürü olarak görev yapan Şeref Akben tarafından hazırlanan (Akben 1987:74) ve rapor mahiyetindeki bölümde özetle şu bilgiler yer almaktadır:

“1985 yılı sonu itibariyle Kahramanmaraş' ta bulunan 64 bağımsız ortaokul ile 24 lise ve dengi okulun değişik branşlardaki öğretmen ihtiyacı 460 kişidir. Öğretmen olmaması sebebiyle Merkez ve ilçelerdeki halk eğitimi merkezi müdürlükleri de randımanlı çalışmamaktadırlar. Bu müdürlüklerin asil kadrolu olmak üzere 15 öğretmene ihtiyacı vardır.

Kahramanmaraş ili genelindeki 1048 okul ve kurumda 5.507 öğretmen ile 168.670 öğrenci eğitim - öğretim hizmetlerinin içinde yer alıyor. Bu hizmetlerin yürütülmesinde önemli rol oynayan ikinci dereceden personel eksikliği de büyük bir ihtiyaç olarak kendini hissettirmektedir.

Kahramanmaraş merkezinde acilen çözümlenmesi gereken problemlerden biri Kahramanmaraş Lisesindeki bina ve derslik yetersizliğinden kaynaklanan tikanıklıktır. Bu lise 25 dersliği ile yeni açılan Spor Meslek Lisesini de bünyesinde barındırmakta; böylece 3.600'ü bulan mevcuduyla çift öğretime rağmen yetersiz kalmaktadır. Kahramanmaraş Lisesinin 70 - 80 öğrenci sıkıştırılan sınıflarında çoğu sırada 4 öğrenci oturmakta, bu da eğitim-öğretimin seviyesini düşürmektedir. Problemin çözümü için 2 genel lise binasına ihtiyaç vardır. Göksun, Elbistan, Afşin ve Türkoğlu ilçelerinin de birer genel liseye kavuşturulması gerekmektedir.

İl merkezinde pansiyon yetersizliği de büyük sıkıntılar yaratmaktadır. Merkez ilçede sadece Kahramanmaraş Lisesi bünyesinde 150 kişi kapasiteli bir pansiyon binası bulunuyor. Ne var ki bazı yıllar bu pansiyonda kapasitesinin iki misli öğrenci barındırılmakta, 150 kişiye göre yapılmış yatakhane, yemekhane, lavabo ve WC'ler ihtiyacın çok gerisinde kalmaktadır. Kahramanmaraş Lisesi sahası içinde pansiyonun genişletilmesi ya da yeni bir pansiyon yapılması için elverişli alanlar bulunmaktadır.

Bakanlığın ilköğretim kurumlarına tahsis edilen ödenekleriyle yılda ortalama 80 derslik yapılabiliyor. Oysa il genelindeki nüfus artışı, oluşan yeni yerleşim birimleri ve halen eğitim-öğretim faaliyetlerinin sürdürüldüğü geçici derslikler dikkate alındığında, ilköğretim kurumlarımızda 378 derslik ve 163 lojmana ihtiyaç olduğu görülmektedir. Ortaöğretim kurumlarında da 97 derslik ihtiyacı vardır.

Millî Eğitim Gençlik ve Spor Müdürlüğü'ne bağlı birimlerin çoğu, kiralık binalarda hizmetlerini sürdürmek zorunda kaldığından daha verimli çalışma imkânı bulamamaktadır. Merkez ilçe, Andırın, Türkoğlu,

Elbistan ve Afşin' deki öğretmenleri yine kiralık binalarda hizmet veriyor. Pazarcık'ta ise öğretmenleri mevcut değildir.

Kahramanmaraş'taki bütün halk eğitimi merkezi müdürlükleri de çoğu ahşap, birkaç odadan müteşekkil geçici binalarda hizmet vermek zorunda kalmışlardır.”(Akben 1987:74).

Millî Eğitim Bakanlığı, 1983 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı ile birleşerek Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı adını aldı. Buna paralel olarak da taşra teşkilatının adı Millî Eğitim Gençlik ve Spor Müdürlüğü şeklinde değişti. Merkez ve merkeze bağlı altı ilçe teşkilatı ile Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Gençlik ve Spor Müdürlüğü 1985-1986 yılı itibariyle il genelinde 168.670 öğrenciye hizmet vermiştir.

1984-1985 öğretim yılı itibariyle Kahramanmaraş'ta okul, öğrenci ve öğretmen sayıları tabloda gösterilmiştir (Akben 1987:52).

<i>Tablo 3.27. 1984-1985 Öğretim Yılı İtibariyle Kahramanmaraş'ta Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları (Akben, 1987:52)</i>								
Okulun Türü ve Adı		Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Toplam Öğretmen Sayısı		
			Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kadın
Uygulamalı Ana Okulu	Toplam	4	76	42	34	6	-	6
	Şehir	4	76	42	34	6	-	6
	Köy	- -	- -	- -	-			
Ana Okulu	Toplam	9	386	197	189	11	-	11
	Şehir	9	386	197	189	11	-	11
	Köy	-	-	-	-	-	-	-
İlkokullar	Toplam	905	124434	66123	58111	3548	2326	1222
	Şehir	56	42822	22540	20287	1236	509	727
	Köy	849	81412	436833	7829	2312	1817	495
İlköğretim Okulu	Toplam	4	2469	12 74	1195	63	48	15
	Şehir	-	-	-	-	-	-	-
	Köy	4	2469	1274	1195	63	48	15

Tablo 3.27'nin devamı.

Okulun Türü ve Adı		Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Toplam Öğretmen Sayısı		
			Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	Toplam	3	1182	816	366	38	25	13
	Şehir	3	1182	816	366	38	25	13
	Köy	-	-	-	-	-	-	-
Ortaokullar	Toplam	49	13624	9799	3825	485	392	93
	Şehir	5	81 24	5676	2448	259	182	77
	Köy	44	5500	4123	1377	226	210	16
Kız Meslek Lisesi Orta Kısım	Toplam	2	367	-	367	-	-	-
	Şehir	2	367	-	367	-	-	-
	Köy	-	-	-	-	-	-	-
İmam-Hatip Orta Kısım	Toplam	-	-	-	-	-	-	-
	Şehir	4	2142	2022	120	-	-	-
	Köy	-	-	-	-	-	-	-
Lise	Toplam	8	6584	4620	1964	355	287	68
	Şehir	8	6584	4620	1964	355	287	68
	Köy	-	-	-	-	-	-	-
Anadolu Lisesi	Toplam	1	-	-	-	11	8	3
	Şehir	1	-	-	-	11	8	3
	Köy	-	-	-	-	-	-	-
Endüstri Meslek Lisesi	Toplam	4	1513	1496	17	91	83	8
	Şehir	4	1513	1496	17	91	83	8
	Köy	-	-	-	-	-	-	-
Teknik Lise	Toplam	1	-	-	-	-	-	-
	Şehir	1	50	50	-	-	-	-
	Köy	-	-	-	-	-	-	-

Tablo 3.27'nin devamı:

Okulun Türü ve Adı		Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Toplam Öğretmen Sayısı		
			Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
Kız Meslek Lisesi	Toplam	3	255	-	255	64	16	48
	Şehir	3	255	-	255	64	16	48
	Köy	-	-	-	-	-	-	-
Ticaret Lisesi	Toplam	2	463	304	59	55	42	12
	Şehir	2	463	304	59	55	42	12
	Köy	-	-	-	-	-	-	-
İmam-Hatip Lisesi	Toplam	4	1222	1166	56	169	155	14
	Şehir	4	1222	1166	56	169	155	14
	Köy	-	-	-	-	-	-	-
Sağlık Lisesi	Toplam	1	-	-	-	-	-	-
	Şehir	1	-	-	-	-	-	-
	Köy	-	-	-	-	-	-	-
Spor Lisesi	Toplam	1	40	40	-	-	-	-
	Şehir	1	40	40	-	-	-	-
	Köy	-	-	-	-	-	-	-

1972/1973 öğretim yılında Maraş merkez ilçede iki ana okulu (birisini çocuk esirgeme kurumuna bağlı, diğeri kız enstitüsü bünyesinde) bulunmaktaydı. 1984/1985 öğretim yılında anaokulunun sayısının 9'a çıktığını görüyoruz. Ayrıca 4 adet de genellikle kız meslek liseleri bünyesinde olup 3-6 yaş gurubu çocuklara eğitim veren, öğrencilere laboratuvar hizmeti verilmesinin yanı sıra, çocukların eğitimlerinin nitelikli, en kaliteli ve arzu edilen düzeye en yakın bir ortamda gerçekleştirilmesini sağlayan uygulamalı anaokulunun bulunduğu görülmektedir.

1970 sonrasında Türk eğitim sistemini en çok meşgul eden konuların başında zorunlu eğitim uygulamaları olmuştur. 1970 yılında toplanan 8. Millî Eğitim Şûrasında zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması üzerinde durulmuş, 8 yıllık kesintisiz uygulama 1971-72 öğretim yılından itibaren 1997 yılına kadar farklı okul ve bölgelerde pilot uygulamalarla

yaygınlaştırılmaya çalışılmış, nihayet 1997 yılında çıkarılan 4306 Sayılı Kanun ile Türkiye'de zorunlu eğitim 8 yıl olarak düzenlenmiştir. Kahramanmaraş'ta 1984-85 öğretim yılında da 8 yıllık uygulamanın ilköğretim okulu adıyla 4 okulda gerçekleştirildiğini görüyoruz.

1970 sonrası eğitimde ilköğretimi yaygınlaştırmaya yönelik uygulamaların başında yatılı okullar uygulaması gelmektedir. 1973 tarihli 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda nüfusu az ve dağınık olan yerlerde köyler gruplaştırılarak merkezi durumda olan köylerde temel eğitim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar ve gruplaştırmaların mümkün olmadığı yerlerde yatılı bölge okullarının kurulacağı belirtilmiş ve YİBO ve PİO (Pansiyonlu ilköğretim okulu) açılmasına devam edilmiştir. Bu okullar öncelikle Doğu ve Güneydoğu illerinde açılmıştır.

1997'den sonra 8 yıllık temel öğretim uygulaması ile birlikte bu okulların yapımı hızlandırılmış ve aynı yıl İlköğretim Kurumlar Yönetmeliği'nde yapılan düzenlemeyle ilköğretim okulu olarak kabul edilmiştir. Bu okullar hızlı bir şekilde gelişme göstermiştir.

1973-1974 öğretim yılında Pazarcık ilçesinde bir, 1974-75 öğretim yılında merkez ilçede ve 1975-76 ders yılında Afşin'de birer yatılı bölge okulu açılmıştır. Kahramanmaraş Yatılı Bölge Okulu 1976 yılında eğitim ve öğretime başlamış, açıldığı günden itibaren köylerinde okul olmayan ilköğretim çağındaki çocuklara eğitim vermiştir. 1972/1973 öğretim yılında il genelinde 15 olan ortaokul sayısı 1984/1985 öğretim yılında 49'a, 770 olan ilkokul sayısı 905'e, 4 olan genel lise sayısı 9'a çıkmıştır.

Kahramanmaraş merkez ilçedeki kız meslek lisesinin yanı sıra 1976 yılında Afşin ve Elbistan'da da kız meslek liseleri açılmıştır. Ayrıca Elbistan'da 1976 yılında bir ticaret lisesiyle imam hatip lisesi, 1981 yılında endüstri meslek lisesi; Göksun'da 1976 yılında pratik kız sanat okulu, 1977'de imam hatip lisesi, 1981'de Göksun Lisesi, 1983'te endüstri meslek lisesi; Andırın'da 1973 yılında Andırın Lisesi; Türkoğlu'nda 1981 yılında pratik kız sanat okulu; Kahramanmaraş merkez ilçede 1984 yılında spor meslek lisesi açılmıştır.

1972/1973 öğretim yılında ilkokulda 86.841 öğrenci eğitim görmekteydi. Bu sayının 54.040'ı erkek, 32.801'i kız öğrencilerden oluşmaktaydı. Bu durumda öğrencilerin %62'sini erkek, %38'ini kız öğrenciler oluştuyordu.

1984/1985 öğretim yılında ilkokulda 124.434 öğrenci eğitim görmüştür. Bu sayının 66.123'ü erkek, 58.111'i kız öğrencilerden oluşmuştur. Bu öğretim yılında ilkokulda öğrenim gören öğrencilerin %53'ünün erkek, %47'sinin kız öğrenciler olduğunu görüyoruz. Kız ve erkek öğrenci sayıları arasındaki makasın hızla kapandığı görülmektedir.

Şubat 1992 tarihinde yayımlanan yerel Edik dergisinde dönemin İl Millî Eğitim Müdürü Şeref Akben tarafından verilen bilgilere göre 1991-1992 öğretim yılında Kahramanmaraş'ta millî eğitimin durumu şöyledir (Akben, 1992:11):

1991-1992 öğretim yılında Kahramanmaraş Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı kurum ve kuruluşlarda 255 memur, 47 teknisyen, 1 inşaat mühendisi, 1 sivil savunma uzmanı, 21 şoför, 3 pratisyen doktor, 8 hemşire, 5 usta öğretici ve 769 hizmetli olmak üzere toplam 1110 personel görev yapmaktadır.

İlde, 18 anaokulu, 69 anasınıfı, 4.015 ilkokul, 1.860 ortadereceli okul, 26 halk eğitimi merkezi ve akşam sanat okulu öğretmenini olmak üzere, toplam 5.988 öğretmen görev yapmaktadır.

1991-1992 öğretim yılı itibarıyla ilde 913 ilkokul, 33 ilköğretim bölge okulu ve 43 ortaokul olmak üzere toplam 992 ilköğretim kurumu bulunmaktadır. Bu okullarda 912 planlı binada 2.863 resmî derslik, 1.029 lojman; 81 geçici binada 257 geçici derslik, 60 geçici lojman olmak üzere 3.120 derslik, 1.089 lojman mevcuttur.

1991-1992 öğretim yılında ilde 18 lise, 2 Anadolu lisesi, 3 kız meslek lisesi, 1 Anadolu kız öğretmen lisesi, 2 ticaret meslek lisesi, 5 endüstri meslek lisesi, 1 teknik lise, 4 imam hatip lisesi, 2 özel lise olmak üzere 38 lise ve dengi okul bulunmaktadır. Bunlardan 31 planlı binada 517 resmî derslik, 52 lojman bulunmakta olup 4 okul geçici binada eğitim vermektedir.

1991-1992 öğretim yılında okul öncesi 42 kurumda 1510, ilköğretim kurumlarında 165.758, lise ve dengi okullarda 18.578 öğrenci olmak üzere il genelinde 185.846 öğrenci eğitim-öğretim yapmaktadır.

Akben, 1991-1992 öğretim yılında eğitimle ilgili en büyük problemin personel ve öğretmen ihtiyacı olduğunu, belirtilen öğretim yılında 494 sınıf öğretmeni, 607 değişik branşlarda orta dereceli okul öğretmeni olmak üzere 1.101 öğretmene ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca halk eğitim merkezlerinde değişik meslek dallarında 69 kurs öğretmenine ihtiyaç vardır.

Aynı öğretim yılında il merkezinde ilkokullar için 343, ortaokullar için 40, liseler için de 160 dersliğe ihtiyaç vardır. İl genelinde ise ortalama yılda %8 öğrenci artışı olduğu tespit edildiğinden 622 dersliğe, ayrıca ikili öğretim yapan okulların normal eğitime geçebilmesi için 1.793 yeni dersliğe ihtiyaç vardır.

3.2.3.1. 1997/1998 Öğretim Yılında Kahramanmaraş'ta Eğitim

1997-1998 öğretim yılında il genelinde 987 okulda 3.232'si okul öncesi, 140.210'u ilköğretim, 36.248'i lise ve dengi okul, 3.105'i çıraklık eğitim olmak üzere toplam 182.795 öğrenci öğrenim görmektedir. Okullaşma oranı okul öncesinde %7, ilköğretimde %96, lise ve dengi okullarda %57'dir (Avcı vd. 1998:25).

1997-1998 öğretim yılında Kahramanmaraş merkez ilçede eğitim yapan resmî lise ve dengi okullarının türü ve açılış tarihleri tabloda verilmiştir

Tablo 3.28. 1997-1998 Öğretim Yılında Kahramanmaraş Merkez İlçede Eğitim Yapan Resmî Lise ve Dengi Okullarının Türü ve Açılış Tarihleri		
Okul Türü	Okul Adı	Açılış Tarihi
Genel Liseler	Kahramanmaraş Lisesi (Yabancı Dil Ağırlıklı Lise)	1948
	Cumhuriyet Lisesi (Yabancı Dil Ağırlıklı Lise)	1971
	Sütçü imam Lisesi (Yabancı Dil Ağırlıklı Lise)	1981
	Fatih Lisesi (Yabancı Dil Ağırlıklı Lise)	1988
	İbrahim Çalık Lisesi (Yabancı Dil Ağırlıklı Lise)	1988
	Atatürk Kız Lisesi (Yabancı Dil Ağırlıklı Lise)	1989
	H. Ahmet Yesevi Lisesi (Yabancı Dil Ağırlıklı Lise)	1993
	Gülüzar Şamil Aktaş Lisesi	1998
Fen Lisesi	Süleyman Demirel Fen Lisesi	1993
Anadolu Liseleri	Çukurova Elektrik Anadolu Lisesi	1981
	Kadriye Çalık Anadolu Lisesi	1993
	Anadolu Öğretmen Lisesi	1990
Meslek Liseleri	Kız Meslek Lisesi (Anadolu Kız Meslek Lisesi)	1942
	Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi (Anadolu Teknik Lisesi)	1948
	İmam Hatip Lisesi (İmam Hatip Anadolu Lisesi)	1951
	Ticaret Meslek Lisesi (Anadolu Ticaret Meslek Lisesi)	1964
	Anadolu Tekstil Meslek Lisesi	1991
	Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	1995
Çok Programlı Liseler	Hartlap Çok Programlı Lisesi	1996
	Ilıca Çok Programlı Lisesi	1996
	Tekir Çok Programlı Lisesi	1996
	Döngel Çok Programlı Lisesi	1996

1997/1998 öğretim yılında il genelinde 22 genel lise, 8 Anadolu lisesi, 1 Anadolu öğretmen lisesi, 1 fen lisesi, 1 teknik lise, 4 endüstri meslek lisesi, 3 kız meslek lisesi, 26 çok programlı lise, 3 ticaret meslek lisesi, 2 Anadolu ticaret meslek lisesi, 6 imam hatip lisesi, 2 Anadolu imam hatip lisesi, 3 özel lise olmak üzere 82 lise ve dengi okul bulunmaktadır (Avcı vd. 1998:25).

Merkez ilçede 47, merkez ilçeye bağlı köylerde 233 ilköğretim okulu; 8 genel lise, 2 Anadolu lisesi, 1 Anadolu öğretmen lisesi, 1 fen lisesi, 5 meslek lisesi, 1 imam hatip lisesi, 4 çok programlı lise, 2 özel lise vardı (Avcı vd. 1998:39). 1997/1998 öğretim yılına ait kaynaklarda Kahramanmaraş'ta yeni açılan ortaöğretim kurumlarının çeşitliliği dikkat çekmektedir.

Yabancı Dil Ağırlıklı Liseler (Süper liseler): Ülkemizde bazı derslerin öğretimini yabancı dille yapmak ya da yabancı dili ağırlıklı olarak öğretmek amacıyla, 1991/1992 öğretim yılından itibaren bazı genel liselerin bünyesinde yabancı dil ağırlıklı liseler (süper liseler) açıldı. 1997-1998 öğretim yılında Kahramanmaraş merkez ilçede bünyesinde yabancı dil ağırlıklı lise bulunan 7 adet ortaöğretim okulu bulunmaktaydı. Müstakil bir okulda eğitim yapılamadığı için istenilen verim alınamayan bu okullar ortaöğretimin 4 yıla çıkmasıyla birlikte 2005/2006 öğretim yılından sonra Anadolu lisesine dönüştürüldü.

Kahramanmaraş'ta 1995 yılında Kahramanmaraş Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi, 1991 yılında Kahramanmaraş Anadolu Tekstil Meslek Lisesi açıldı.

Çok Programlı Liseler: Bu dönemde özellikle Kahramanmaraş genelinde açılan meslekî eğitim kurumlarından biri de çok programlı liselerdir. Nüfusun ve öğrenci sayısının az olduğu bölgelerde düz lise, meslek lisesi ve teknik liseyi tek okulda toplayan ve 1996 yılından itibaren yaygın olarak açılmaya başlanan çok programlı liselerden 1997/1998 öğretim yılında Kahramanmaraş genelinde 20 tane bulunmaktadır. Bu okullar, 2014-2015 eğitim-öğretim yılından itibaren "Çok Programlı Anadolu Lisesi" ismi ile eğitim-öğretimlerine devam etmektedirler

1997/1998 öğretim yılında Kahramanmaraş millî eğitiminde okul türü, okul sayısı, derslik, öğretmen ve öğrenci sayıları tabloda verilmiştir (Avcı vd., 1998:25).

Tablo 3.29. Kahramanmaraş Millî Eğitiminde 1997-1998 Öğretim Yılında Okul Türü, Okul, Derslik, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları (Avcı vd., 1998:25)

Okul Türü	Okul Sayısı	Derslik Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
Okul Öncesi (Ana sınıfı)	169	190	250	3.990
İlkokul	531	918	4.124	30.594
Özel Eğitim Okulu	2	14	42	191
Özel İlkokul	5	26	0	232
Özel Eğitim İş. Ort.	1	0	-	6
Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	3	44	41	1.879
İlköğretim Okulu	243	2.024	1.100	110.561
Eğit. Uyg. Okulu ve Mes. Eğt. Mer.	1	0	-	30
İlköğretim Toplamı	901	3.032	5.514	14.3442
Anadolu Lisesi	8	78	143	3.062
Genel lise	22	236	573	12.492
Fen Lisesi	1	10	22	215
Özel Lise	3	43	0	637
And. Öğretmen Lisesi	1	0	17	283
Genel Lise Toplamı	35	366	755	16.689
Teknik Lise	2	0	0	180
Anadolu Teknik Lisesi	1	0	0	96
Endüstri Meslek Lisesi	4	62	187	2.461
And. Tekstil Meslek Lisesi	1	31	37	539
Kız Meslek Lisesi	3	24	82	630
And. Kız Tekstil Lisesi	1	0	0	134
And. Kız Meslek Lisesi	1	-	8	64
Ticaret Meslek Lisesi	3	41	102	1.704
Anadolu Ticaret Meslek Lisesi	2	0	3	362
Anadolu Otelcilik ve Turizm M.L.	1	0	18	129
İmam Hatip Lisesi	7	227	401	9.080
Anadolu İmam Hatip Lisesi	1	0	21	485
Çok Programlı Lise	20	101	193	3725
Meslek Lisesi Toplam	47	486	1.052	19.589
Çıraklık Eğitim Merkezi	2	0	72	3105
Genel Toplam	986	3.884	7.439	18.2795

Önce 8 yıla sonra da 12 yıla çıkarılması planlanan 5 yıllık zorunlu eğitim, 18.08.1997 tarihli ve 23084 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 4306 sayılı kanun ile yürürlüğe girdi. 1997-1998 eğitim-öğretim yılından itibaren yani cumhuriyetin yetmiş beşinci yılında ülke genelinde sekiz yıllık ilköğretime geçildi.

1997-1998 öğretim yılında il genelinde 1 bağımsız anaokulu ile 167 ilköğretim okulunun bünyesinde ana sınıfı bulunmakta, bu okul ve sınıflarda 3990 öğrenci ve 250 öğretmen eğitim yapmaktadır.

Aynı yıl, 786 ilkokul/ilköğretim okulunda toplam 143.442 öğrenci ile 5.514 öğretmen; 22 genel lisede 12.492 öğrenci, 573 öğretmen; 49 meslek lisesinde 19.589 öğrenci, 1.124 öğretmen eğitim yapmaktaydı. Toplamda ise 880 okulda 7.690 öğretmen 187.217 öğrenci bulunuyordu. 1997-1998 öğretim yılında okullulaşma yüzdesi ise şöyleydi: Okul Öncesi: % 7, İlköğretim: % 96, Lise ve dengi okullar: % 57 (Avcı vd.,1998).

Taşınmalı eğitim: 1989/1990 öğretim yılından itibaren eğitimde uygulamaya giren faaliyetlerden biri de taşınmalı ilköğretim uygulamasıdır. Türkiye'nin nüfusunun dağınık olması nedeniyle yatılı okullar ve pansiyonlu okulların yanı sıra ilköğretimde okuyan çocukların bağımsız sınıflarda okuyabilmesi için taşınmalı ilköğretim uygulaması ortaya çıkmıştır (Güven, 2015:273). 1989/1990 öğretim yılından sonra pilot uygulama başlatılmış daha sonra yaygınlaşarak 1994 yılında tüm ülkede uygulanmıştır.

Mayıs 2000 tarihli 2512 sayılı Tebliğler Dergisi'nde Taşınmalı İlköğretim Yönetmeliği yayımlandı. Bu yönetmeliğe göre okul bulunmayan; sel, yangın, deprem gibi sebeplerle kullanılamayan ayrıca 1, 2, 3. sınıf öğrenci sayısı 10'dan az olan; 1, 2, 3, 4 ve 5. sınıf toplamı 15'den az olan ve 6, 7 ve 8. sınıf sayı toplamı 30'dan az olan öğrenciler taşıma kapsamına alındı. Ayrıca taşınan öğrencilere taşındıkları merkezlerde her gün öğle yemeği verildi (Cankar ve Taş, 2017:193).

Kahramanmaraş'ta taşınmalı eğitim uygulaması ilk olarak 1994-1995 öğretim yılında Andırın ilçesindeki öğrenci azlığı nedeniyle okulu kapatılan ve okulu bulunmayan 12 köy ve yerleşim birimindeki ilköğretim 1. kademesindeki öğrencilerinin 2 taşıma merkezi ilköğretim okuluna ve Türkoğlu ilçesinde 7 köy ve yerleşim birimindeki öğrencilerin 3 taşıma merkezi ilköğretim okuluna taşınmasıyla başlamıştır.

1996-1997 öğretim yılında merkez, Andırın, Göksun, Pazarcık ve Türkoğlu ilçelerinde aynı statüde taşınmalı eğitim devam etmiştir. 1997-1998 öğretim yılında ise gerek öğrenci azlığı nedeniyle okulu kapatılan, gerekse 4306 sayılı sekiz yıllık kesintisiz ilköğretim uygulaması kanunu gereği il genelinde 396 köy ve yerleşim birimindeki ilköğretimin 1. ve 2.

kademesindeki 5.961 öğrencinin 104 taşıma merkezi ilköğretim okuluna taşınması planlanmış ve bu şekilde eğitim-öğretime başlanmıştır.

Kahramanmaraş'ta 1997-1998 öğretim yılında 8 Yıllık Taşımalı Öğrencilerinin ilçelere göre dağılımı çizelgede verilmiştir.

Tablo 3.30 Kahramanmaraş'ta 1997-1998 Öğretim Yılında 8 Yıllık Taşımalı Öğrencilerin İlçelere Göre Dağılımı			
...	Taşıma Merkezi Sayısı	Taşınan Okul Sayısı	Taşınan Öğrenci Sayısı
Merkez	25	106	1265
Afşin	15	44	521
Andırın	20	61	1894
Çağlayancerit	0	0	0
Ekinozu	0	0	0
Elbistan	9	30	403
Göksun	11	54	608
Nurhak	2	8	111
Pazarcık	13	67	869
Turkoglu	9	26	290
TOPLAM	104	396	5961

Kahramanmaraş merkez ve ilçelerinde 1998/1999 öğretim yılında 598 köy ve yerleşim birimlerinde 13.123 öğrenci “Taşımalı İlköğretim Uygulaması” kapsamına alınmış, bu öğrencilerin 124 taşıma merkezi ilköğretim okulunda öğrenimlerini sürdürmeleri sağlanmıştır. 124 taşıma merkezi ilköğretim okuluna taşınan 13.123 öğrencinin yıllık taşıma gideri 1.199.060.500.000 TL'dir (Avcı vd., 1998:24).

Özel Eğitim: 1980 sonrası Kahramanmaraş eğitiminde özel eğitim okulları açılarak öğretime başlamıştır. Bu okullardan biri Ertuğrul Gazi Görme Engelliler İlköğretim Okuludur. Okul Kahramanmaraş Yatılı İlköğretim Bölge Okulu bünyesinde 3 öğrenci mevcuduyla 1981 yılında Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdu ismiyle eğitim öğretime başlamıştır. Okulun ismi 1991 yılında Ertuğrulgazi Görme Engelliler Anaokulu ve İlkokulu şeklinde değiştirilmiş, 1999 yılında yapılan ek binasına taşınarak Ertuğrulgazi Görme Engelliler Ortaokulu ve İlkokulu ismiyle hizmetine devam etmiştir. Okul 1998/99 öğretim yılında 9 derslikte 109 yatılı, 30 gündüzlü olmak üzere 139 öğrenci ve 29 öğretmenle eğitim yapmıştır.

Gaziler İşitme Engelliler İlköğretim Okulu, 1993 tarihinde Kahramanmaraş İşitme Engelliler İlkokulu adıyla eğitim-öğretime başlamış, 1997-1998 eğitim-öğretim yılında ilköğretimin 8 yıl zorunlu hâle gelmesiyle Gaziler İşitme Engelliler İlköğretim Okulu; 2012-2013 eğitim-

Kahramanmaraş Eğitim Uygulama Okulu ve Meslekî Eğitim Merkezi, 1997/1998 eğitim öğretim yılında açıldı. Aynı tarih itibariyle okulda 9 öğretmen ve 54 öğrenci eğitim yapmıştır.

Kahramanmaraş Bilim ve Sanat Merkezi, 2005-2006 öğretim yılında Gazipaşa Mahallesi'ndeki Eski Vali Konağı'nda eğitim öğretime başladı (Avcı, 2015: 62).

Kahramanmaraş'ın 1985-1990-2000 yıllarına ait eğitim düzeyi tablo 3.30'da verilmiştir (TÜİK, 2000)

Tablo 3.30. 1985-1990-2000 Yıllarına Ait Kahramanmaraş nüfusunun eğitim düzeyi				
İL	EĞİTİM DÜZEYİ	TOPLAM	ERKEK	KADIN
1985	Bir Okul Bitirmeyen	152.016	81.037	70.979
	İlkokul	259.257	155.591	103.666
	Ortaokul	32.046	22.661	9.385
	Ortaokul Dengi Meslek Okulu	69	55	14
	Lise	17.449	12.355	5.094
	Lise Dengi Meslek Yüksek Okulu	8.710	5.814	2.896
	Yüksek Okul ve Fakülte Mezunu	8.473	6.995	1.478
	Öğrenim Kurumu Bilinmeyen	3	3	-
	Mezun Olup Olmadığı Bilinmeyen	457	242	215
1990	Bir Okul Bitirmeyen	143.600	75.788	67.812
	İlkokul	323.593	180.850	142.743
	Ortaokul	43.126	29.787	13.339
	Ortaokul Dengi Meslek Okulu	182	128	54
	Lise	26.925	18.595	8.330
	Lise Dengi Meslek Yüksek Okulu	9.100	6.419	2.681
	Yüksek Okul ve Fakülte Mezunu	12.743	9.917	2.826
	Öğrenim Kurumu Bilinmeyen	51	39	12
	Mezun Olup Olmadığı Bilinmeyen	114	76	38
2000	Bir Okul Bitirmeyen	215.249	110.543	104.706
	İlkokul	298.900	152.630	146.270
	İlköğretim	25.990	15.844	10.146
	Ortaokul	52.974	36.633	16.341
	Ortaokul Dengi Meslek Okulu	1.598	1.137	461
	Lise	70.432	46.393	24.039
	Lise Dengi Meslek Yüksek Okulu	20.440	14.332	6.108
	Yüksek Öğretim	28.275	20.798	7.477
	Mezuniyeti Bilinmeyen	128	24	104

Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü: 1957 yılında eski Albayrak İlkokulu, İlköğretim Müdürlüğü (İl Millî Eğitim Müdürlüğü) hizmet binası olarak kullanılmaya başlandı. Sonraki yıllarda Valilik binasına taşındı. İl Millî Eğitim Müdürlüğü, 2002 yılına kadar Kahramanmaraş Valilik Binası'nın birinci ve üçüncü katında ve zor şartlarda hizmet verdi. Hatta bina ihtiyaçlara cevap veremediği için 1994 yılında müdürlüğün kültür, spor, muhasebe ve teftiş bölümleri kapatılan İnönü İlkokulu binasında hizmet verdi. 2002 yılında Dulkadiroğlu ilçesi Yenişehir Mahallesi Cahit Zarifoğlu Caddesi üzerinde bulunan yeni hizmet binasına taşındı. Son derece geniş ve konforlu olan yeni binada 60 çalışma odası, iki toplantı salonu, yemekhane ve arşiv mevcuttur.



Fotoğraf 3.24: Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü

3.2.4. 2000-2019 Yılları Arası Kahramanmaraş'ta Eğitim Durumu

3.2.4.1. 2000-2002 Yılları Arası Kahramanmaraş Eğitiminde Genel Durum

Türkiye'de özellikle 1990'lı yılların sonlarından itibaren eğitim sisteminin iyileştirilmesi ve niteliğinin artırılması adına, uluslararası kuruluşların da desteğiyle çok sayıda çalışma yapılmış ve proje yürütülmüştür. Bütün uluslararası projelerde öne çıkan temel hususlar, okullaşma oranlarının artırılması, erişimde cinsiyetler ve bölgeler arası eşitsizliklerin giderilmesi, okulların altyapılarının iyileştirilmesi ve müfredat geliştirilmesidir.

2000/2001 öğretim yılında Türkiye'de ilköğretimde sınıf mevcudu 30, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 30, derslik başına düşen öğrenci sayısı 40; ortaöğretimde sınıf mevcudu 27, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 17, derslik başına düşen öğrenci sayısı 43'tür (MEB, 2013).

DİE 2000 Genel Nüfus Sayımı Sonuçları'na göre Kahramanmaraş ilinin okuma-yazma oranı % 83,4'tür. Bu oran erkek nüfus için % 91,7, kadın nüfus için %71'dir. Aynı yıl Türkiye geneli okuma yazma oranı ise % 87,3'tür.

Kahramanmaraş'ta Okuma yazma bilen nüfusun bitirilen son öğretim kurumuna göre dağılımı tabloda verilmiştir (DİE, 2000).

<i>Tablo 3.31 2000 Yılı Kahramanmaraş İli Bitirilen Son Öğretim Kurumuna Göre Nüfus Bilgileri (DİE, 2000)</i>		
	Nüfus	%
Okuma ve Yazma Yaşındaki Nüfus	855.917	100,0
Okuma Yazma Bilmeyen Nüfus	141.845	16,6
Okuma Yazma Bilip Bilmediği Bilinmeyen	86	0,0
Okuma Yazma Bilen Nüfus	713.986	83,4
Bir Öğrenim Kurumundan Mezun Olmayan	215.249	30,2
Mezun Olup, Olmadığı Bilinmeyen	128	0,0
Bir Öğrenim Kurumundan Mezun Olan	498.609	69,8
İlköğretim Mezunu	25.990	5,2
İlkokul Mezunu	298.900	60,0
Ortaokul Mezunu	52.974	10,6
Ortaokul Dengi Meslek Okulu Mezunu	1.598	0,3
Lise Mezunu	70.432	14,1
Lise Dengi Meslek Okulu Mezunu	20.440	4,1
Yüksekokul ve Fakülte Mezunu	28.275	5,7

Tablo 3.31 incelendiğinde, Kahramanmaraş ilinde okuma-yazma bilen nüfus içerisinde, bir öğretim kurumundan mezun olanların oranının %69,8, bir öğretim kurumundan mezun olmayanların oranının ise %30,2 olduğu görülmektedir.

İlde bir öğretim kurumundan mezun olanların %60'ı ilkokul, %16,1'i ortaokul ve dengi (ilköğretim dâhil), %18,2'si lise ve dengi, %5,7'si de yüksekokul ve fakülte mezunudur.

Türkiye genelinde ise ilkokul mezunu oranı %56,3, ortaokul mezunu %10,6, lise ve dengi okul mezunu %20,4, yüksekokul ve fakülte mezunu oranı ise %8,0'dır. Kahramanmaraş'ın 2000 yılı itibariyle ilköğretimin dışındaki diğer kademelerde Türkiye ortalamasının gerisinde olduğu görülmüştür.

2000 yılında ülke genelinde eğitimi en fazla etkileyen durum, YÖK'ün 1999 yılında katsayı kararını uygulamaya koymasıyla birlikte, sistem içerisindeki meslek liseli öğrenci payı 1999'da % 48'lere varmışken, YÖK'ün katsayı uygulamasıyla birlikte bu oran çok düşmüştür. Söz konusu düşüş, yeni kayıtlı öğrenci sayılarına bakıldığında çok daha net bir şekilde görülmektedir. 1996–1997 yılında öğrencilerin neredeyse yarısı (% 49.4) meslek lisesine kayıt yaptırırken, 2000–2001 yılında bu oran yaklaşık üçte bir eriyerek % 34.4'e gerilemiştir. YÖK'ün meslek lisesi mezunlarını mağdur eden katsayı kararı sonucu öğrencilerin genel liselere yönelimi artmıştır. Bu durum bütün ülkede olduğu gibi Kahramanmaraş eğitimini de etkilemiştir.

2001-2002 öğretim yılı itibariyle Kahramanmaraş ilindeki okullaşma oranları incelendiğinde tüm eğitim kademelerindeki okullaşma oranlarının Akdeniz Bölgesi ve Türkiye genelindeki okullaşma oranlarının altında olduğu dikkat çekmektedir.

2001-2002 öğretim yılında okul gruplarına göre Türkiye, Akdeniz Bölgesi ve Kahramanmaraş'ın karşılaştırıldığı okullaşma oranları tablo 3.32'de verilmiştir (Bayraktar, 2004:27).

<i>Tablo 3.32. Türkiye, Akdeniz Bölgesi ve Kahramanmaraş Millî Eğitiminde 2001-2002 Öğretim Yılında Okul Gruplarına Göre Okullaşma Oranları (Bayraktar, 2004:27)</i>			
	Türkiye	Akdeniz	Kahramanmaraş
Okul Öncesi Eğitim	6,2	6,8	5,3
İlköğretim	98,0	97,7	92,3
Ortaöğretim	36,9	42,2	34,2
Meslekî ve Teknik Lise	20,5	16,5	14,8

2000-2001 öğretim yılında eğitim kademelerine göre Kahramanmaraş'taki okul, öğretmen ve öğrenci sayıları da tablo 3.33'te verilmiştir (Bayraktar, 2004: 28).

<i>Tablo 3.33. 2000-2001 öğretim yılında eğitim kademelerine göre Kahramanmaraş'taki okul, öğretmen ve öğrenci sayıları (Bayraktar, 2004:28)</i>		
	Türkiye	Kahramanmaraş
Okul Öncesi Eğitim	9.643	190
Öğrenci Sayısı	256.444	3.890
Öğretmen Sayısı	14.525	252
Öğretmen Başına Düşen Öğrenci	18	15
Okul Başına Düşen Öğrenci	27	21
İlköğretim		
Okul Sayısı	35.043	799
Öğrenci Sayısı	10.342.730	168.903
Öğretmen Sayısı	375.477	8.372
Öğretmen Başına Düşen Öğrenci	28	20
Okul Başına Düşen Öğrenci	295	211
Ortaöğretim		
Okul Sayısı	2.638	39
Öğrenci Sayısı	1.489.865	22.967
Öğretmen Sayısı	72.586	1.014
Öğretmen Başına Düşen Öğrenci	21	23
Okul Başına Düşen Öğrenci	565	589
Meslekî ve Teknik Öğretim		
Okul Sayısı	3.425	56
Öğrenci Sayısı	826.705	9.957
Öğretmen Sayısı	66.150	932
Öğretmen Başına Düşen Öğrenci	12	11
Okul Başına Düşen Öğrenci	241	178

2000-2001 öğretim yılında Kahramanmaraş ilinde 190 adet okul öncesi eğitim birimi, 799 ilköğretim okulu, 39 ortaöğretim ve 56 meslekî ve teknik eğitim okulu bulunmaktadır.

2000-2001 öğretim yılında Kahramanmaraş, öğretmen başına düşen öğrenci sayıları bakımından ortaöğretim dışında eğitimin her kademesinde Türkiye ortalamasının altında yer almaktadır. Okul başına düşen öğrenci sayısı bakımından ise meslekî ve teknik öğretimin dışında diğer eğitim kademelerinde Türkiye ortalamasının altında ve daha avantajlı görülmektedir.

Kahramanmaraş öğretmen ve okul başına düşen öğrenci sayıları bakımından Akdeniz Bölgesi ortalamasıyla karşılaştırıldığında da aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır.

Kahramanmaraş, Akdeniz Bölgesi ve Türkiye'nin 2000-2001 yılları arası öğretmen ve öğrenci başına düşen öğrenci sayıları tablo 3.34'te verilmiştir (Bayraktar, 2004: 28).

<i>Tablo 3.34. 2000-2001 Öğretim Yılı Kahramanmaraş, Akdeniz Bölgesi ve Türkiye'nin Öğretmen ve Öğrenci Başına Düşen Öğrenci Sayıları (Bayraktar, 2004:28)</i>		
Okul Öncesi Eğitim	Akdeniz Bölgesi	Kahramanmaraş
Öğretmen Başına Düşen Öğrenci	19	15
Okul Başına Düşen Öğrenci	26	21
İlköğretim		
Öğretmen Başına Düşen Öğrenci	26	20
Okul Başına Düşen Öğrenci	346	211
Ortaöğretim		
Öğretmen Başına Düşen Öğrenci	22	23
Okul Başına Düşen Öğrenci	654	589
Meslekî ve Teknik Öğretim		
Öğretmen Başına Düşen Öğrenci	12	11
Okul Başına Düşen Öğrenci	223	178

Tabloda görüldüğü gibi gerek öğretmen başına düşen öğrenci sayısı gerekse okul başına düşen öğrenci sayısı bakımından Kahramanmaraş her kademedede Akdeniz Bölgesi'nden daha düşük ortalamaya sahiptir. Yalnızca ortaöğretim kademesinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı bakımından 1 puan fazla olduğu görülmektedir.

Kahramanmaraş İl Planlama Müdürlüğünden alınan bilgilere göre (2000-2001 öğretim yılı için) il genelinde derslik sayısı dikkate alındığında 66 okul öncesi öğretmeni, 111 sınıf öğretmeni ve 1.323 çeşitli branşlarda olmak üzere toplam 1.500 öğretmene ihtiyacı vardır (Bayraktar, 2004:29).

İl genelinde özel eğitim kurumu olarak; 8 özel ilköğretim okulu, 3 özel lise, 29 özel dersane, 18 özel motorlu taşıt sürücüleri kursu, 7 çeşitli kurs (bilgisayar, İngilizce ve özel eğitim kursu) ve 3 etüt eğitim merkezi faaliyet göstermektedir. Ayrıca il dâhilinde çeşitli vakıf, dernek ve şirketlere bağlı olarak 26 özel yurt bulunmakta olup, yurtların 625 kız, 1.642 erkek olmak üzere toplam 2.267 öğrenci kapasitesine sahiptir (Bayraktar, 2004:29).

03.07.1992 tarihli ve 3837 sayılı yasa ile Kahramanmaraş ilinde kurulmuş bulunan Sütçü İmam Üniversitesi; 2000-2001 öğretim yılında ziraat, orman, fen-edebiyat, iktisadi ve idari bilimler, ilahiyat, tıp ve mühendislik-mimarlık fakülteleri olmak üzere 7 fakülte, 10 meslek yüksekokulu, 2 yüksekokul, 3 enstitü, rektörlüğe bağlı 6 bölüm ve 6 araştırma uygulama merkezine sahiptir.

Aynı yıl, üniversitedeki 7 fakülte ve 2 yüksekokulda ikinci öğretimle birlikte 45 bölüm, meslek yüksekokullarında 93 program, Fen Bilimleri Enstitüsünde 16 bölüm, Sosyal Bilimler Enstitüsünde 9 bölüm ve Rektörlüğe bağlı 6 bölümle birlikte toplam 169 bölüm ve program bulunmaktadır.

2002/2003 Eğitim-Öğretim yılında üniversitedeki toplam öğrenci sayısı 11.764'tür. Üniversite genelinde 23 profesör, 23 doçent, 158 yardımcı doçent, 213 öğretim görevlisi, 67 okutman, 165 araştırma görevlisi ve 18 uzman olmak üzere toplam 667 akademik personel ve 530 idari personel görev yapmaktadır. Üniversitenin Karacasu Kampüsünde Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü tarafından 1997 yılında hizmete açılan 1.500 kişilik öğrenci yurdu bulunmaktadır. Ancak söz konusu yurt, sayıca öğrencilerin ihtiyacını karşılamaktan uzaktır (Bayraktar, 2004:29).

2.4.2. 2003-2019 Yılları Arasında Millî Eğitimdeki Gelişmeler

2003-2018 yılları arasında millî eğitimde çok önemli değişiklikler ve gelişmeler yaşanmıştır. Bu dönemde gerçekleştirilen ve doğal olarak Kahramanmaraş millî eğitimine yansıyan yenilik ve değişikliklerin bazıları şunlardır:

2005-2009 yılları arasında toplam 737 dersin öğretim programı yenilendi.

Okul öncesindeki okullaşma oranını arttırmak amacıyla anasınıflarında tekli eğitimden ikili eğitime geçildi. Yeni yapılacak olan ilköğretim kurumlarının bünyesinde; 6-12 dersliği olan okullarda 1

anasınıfı; 12'den fazla dersliğı olan okullarda ise 2 anasınıfı açılması zorunlu hâle getirildi.

2000'li yıllarda sınavla öğrenci alan ortaöğretim kurumlarına Liseye Geçiş Sınavı (LGS) ile yerleştirme yapılırken, 2004 yılından itibaren Ortaöğretim Kurumları Sınavı (OKS)na geçildi. 2008 yılında OKS kaldırılarak yerine Seviye Belirleme Sınavları (SBS) getirildi. 2014 yılında SBS kaldırıldı ve yerine Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) sınavı getirildi. 2017 yılında da TEOG kaldırılarak yerine zorunlu olmayan LGS getirildi ve 2017-2018 öğretim yılında uygulandı.

2003-2004 eğitim öğretim yılında ilki İstanbul'da olmak üzere sosyal bilimler ve edebiyat alanında ihtiyaç duyulan üstün nitelikli bilim adamlarının yetiştirilmesi amacıyla Sosyal Bilimler Liseleri açıldı.

2005-2006 öğretim yılından itibaren ortaöğretimin öğrenim süresi 4 yıl olarak belirlendi ve uygulandı. 07.06.2005 tarihli Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB) kararı ile bir yabancı dil ağırlıklı program uygulayan “*süper liseler*” kademeli olarak Anadolu lisesine dönüştürüldü.

04.12.2008 tarihli 2008/81 sayılı genelge ile 2009-2010 öğretim yılında 9. sınıftan başlamak üzere, ortaöğretimdeki 79 olan okul çeşidi 15'e indirildi. 35 farklı isimle faaliyetlerini sürdüren erkek meslekî ve teknik ortaöğretim kurumları “teknik ve endüstri meslek lisesi”; 22 farklı isimle faaliyetini sürdüren kız meslekî ve teknik ortaöğretim kurumları “kız teknik ve meslek lisesi” olarak yapılandırıldı.

Millî Eğitim Bakanlığında norm kadro sonucu ortaya çıkan öğretmen ihtiyacının kadrolu öğretmen istihdamıyla kapatılamaması hâllerinde alternatif bir uygulamaya giderek sözleşmeli öğretmen ataması yapıldı.

2003 yılında Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF) tarafından MEB ile iş birliğı içinde yürütölen Sosyal Riski Azaltma Projesi (SRAP) kapsamında yer alan Şartlı Nakit Transferi (ŞNT) Eğitim Yardımları başlatıldı. Proje kapsamında, okula devam etmek şartıyla maddi durumu yeterli olamayan öğrencinin annesinin açtığı hesaba aylık ödeme yapıldı.

2003-2004 öğretim yılından itibaren ilköğretim öğrencilerine, 2006-2007 öğretim yılından itibaren ise ortaöğretim öğrencilerine, 2007-2008 öğretim yılında özel öğretim kurumlarına; 2005-2008 yılları arasında yenilenen 599 dersin müfredatlarına göre her ders için; bir ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmene dersin işlenişinde, müfredatın uygulanmasında kolaylık sağlayacak öğretmen kılavuzu kitabının ücretsiz olarak dağıtımını sağlandı. Ücretsiz kitap dağıtımını projesi 2009 yılından itibaren açık ilköğretim ve açık liseye devam eden öğrenciler için de uygulanmaya başlandı.

Öğrencilerin tarihî ve turistik yerleri gezmelerini, kültürler arası kaynaşmayı sağlamak amacıyla “Gönül Köprüsü Projesi”, “18 Mart Çanakkale Eğitim Gezileri” , “Cumhuriyet Eğitim Gezileri” projeleri; özellikle kız çocuklarını okula kazandırmak amacıyla “Ana Kız Okuldayız”, “Baba Beni Okula Gönder”, “Haydi Kızlar Okula” projeleri; “Toplam Kalite Yönetimi”, “Beyaz Bayrak Projesi”, “100 Temel Eser Projesi”, eğitim kurumlarının yapımında hayırsever katkısını almak amacıyla “Eğitime %100 Destek Projesi”, İngilizce eğitimine destek için “Dynet İngilizce Dil Eğitim Sistemi” gibi kampanya ve projeler uygulamaya konuldu.

İl ve ilçelerde oluşturulan eğitim bölgelerinden Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO) kapatıldı. Küçük yaşlarda YİBO'da yatılı olarak eğitim gören 1-5. sınıf öğrencileri taşınmalı eğitim kapsamına alınarak ailelerinin yanlarında kalmaları sağlandı.

6 Mayıs 2010 tarihli ve 2010/30 sayılı genelge yayımlanarak 2010-2011 eğitim-öğretim yılından itibaren genel liselerin tamamının Anadolu liselerine veya meslek liselerine dönüşümü başlatıldı ve süreç 2013-2014 öğretim yılında tamamlandı.

1999 yılından itibaren tek aşamalı olarak uygulanan üniversite giriş sınavı, 2010 yılından itibaren YGS (Yükseköğretime Geçiş Sınavı) ve LYS (Lisans Yerleştirme Sınavı) olmak üzere iki aşamalı ve çok oturumlu olarak uygulanmaya başlandı. 2017 yılında YGS-LYS ayrımı kaldırılarak sayısı 18 olan üniversite sınavı puan türünü dörde düşüren Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) getirildi.

İlköğretim okullarından mezun olup, bulunduğu yerleşim biriminde devam edebileceği ortaöğretim okulu/kurumu bulunmayan ve çeşitli nedenlerle ortaöğretime erişimde sorun yaşayan 9. sınıf öğrencilerin sınavsız öğrenci alan ortaöğretim okul/kurumlara erişimini sağlamak üzere, Taşınmalı Ortaöğretim Uygulaması başlatıldı. Ayrıca bu öğrencilere öğle yemeği de verildi.

2011 yılında bilgi toplumu yaratmak ve eğitimde teknolojiyi yararlı kılmak için “Fırsatları Artırma Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesi” hayata geçirildi.

Türkiye eğitim sisteminin 4+4+4 şeklinde kademelendirilmesi ve zorunlu eğitimin 8 yıldan 12 yıla çıkarılmasını öngören yasa teklifi, 11 Nisan 2012'de Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. 6287 sayılı kanunla 4+4+4 şeklinde kademelendirilen ilk 4 yıl ilköğretim, ikinci 4 yıl ortaokul ve son 4 yıl ise ortaöğretim olarak kademelendirildi. İmam hatip ortaokullarının açılması sağlandı.

Dershaneler 2015 yılında kapatılarak bu kurumların özel okullara dönüşümü sağlandı. Dershane ihtiyacı hisseden öğrenciler okullardaki “yetiştirme kursları”na yönlendirildi.

3.2.4.3. 2003-2009 Öğretim Yılında Kahramanmaraş Eğitiminde Durum

2003 yılı Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) verilerine göre Kahramanmaraş millî eğitiminin okuryazar ve okullaşma durumu tablodaki gibidir (DİE 2003).

Tablo 3.35. 2003 DİE Verilerine göre Kahramanmaraş'ta okullaşma durumu				
DEĞİŞKEN	İl Geneli	Akdeniz Bölgesi	Türkiye	81 İl İçinde Sıra
Okuryazar Nüfus Oranı	83,42	88,16	87,30	58
İlköğretim Okullaşma Oranı	92,26	97,69	98,01	47
Liselerin Okullaşma Oranı	34,18	42,18	36,92	40
Meslek Liseleri Okullaşma Oranı	14,82	16,55	20,49	57

Tabloda görüldüğü üzere Kahramanmaraş 2003 yılında okur yazar ve okullaşma oranlarında hem bölge hem de Türkiye genelinde ortalamanın altında yer almaktadır.

Kahramanmaraş'ta 2005- 2006 öğretim yılında 778 okul ve 3.885 derslikte öğrenim gören 89.897'si erkek 81.990'ı kız olmak üzere toplam 171.887 ilköğretim öğrencisinin çağ nüfusuna göre okullaşma oranı %92,7'dir (kmaras.meb.gov.tr, 2007)

2003-2009 yılları arası eğitim kademelerine göre Kahramanmaraş'ta okullaşma oranı tabloda verilmiştir (Kahramanmaraş MEM, 2009:15)

Tablo 3.36. 2003-2009 Yılları Arası Eğitim Kademelerine Göre Kahramanmaraş'ta Okullaşma Oranları (Kahramanmaraş Mem, 2009)			
Eğitim Dönemi	Okul Öncesi %	İlköğretim %	Ortaöğretim %
2003-2004	6,90	86,69	43,54
2004-2005	13,60	87,38	46,10
2005-2006	18,30	91,44	54,23
2006-2007	19,20	94,20	56,30
2007-2008	22,26	96,58	58,01
2008-2009	32,11	97,87	57,31

Tabloda görüldüğü gibi her kademedeki okullaşma oranında yıllara göre düzenli bir artış gerçekleşmiştir.

Kahramanmaraş millî eğitiminde 2008-2009 öğretim yılında 13 anaokulu ve 377 anasınıfında bulunan 537 derslik ve 687 şubede 662 öğretmenle 13.285 öğrenciye; 751 ilköğretim okulunda bulunan 4.542 derslik ve 7.633 şubede 8.060 öğretmenle 173.626 öğrenciye; 7 özel eğitim okulunda bulunan 109 derslik ve 75 şubede 168 öğretmenle 414 öğrenciye; 54 genel ortaöğretim okulunda bulunan 809 dersli, 1.020 şubede 1.543 öğretmenle 26.424 öğrenciye; 51 meslekî ve teknik ortaöğretim okulunda bulunan 690 derslik ve 977 şubede 1.333 öğretmenle 25.230 öğrenciye eğitim vermiştir (Kahramanmaraş MEM, 2009:4)

2008-2009 öğretim yılında toplamda Kahramanmaraş'ta 15.063 personel, 28.979 öğrenci, 181.162 kursiyer, 1.061 kurum ve 7.501 derslik mevcuttur.

2008/2009 öğretim yılı Kahramanmaraş Millî Eğitiminde il geneli resmî ve özel kurumlar tabloda verilmiştir (Kahramanmaraş MEM, 2009:5)

Tablo 3.37. 2008/2009 Öğretim Yılı Kahramanmaraş Millî Eğitiminde Resmî ve Özel Kurumlar										
Okul/ Kurum Türü		Okul / Kurum Sayısı	Geçici Derslik Sayısı	Toplam Derslik Sayısı	Kullanılan Derslik Sayısı	Anasınıfı Derslik Sayısı	Kullanılmayan Derslik	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Sözleşmeli/ Ücretli Öğretmen
Kurumlar	Meslekî Eğitim Merkezi	3	1	2221	0	1	4166	83		
	Halk Eğitim Merkezi	10	0	53	53	0	0	22424	60	412
	Öğretmenevi ve Akşam Sanat Okulu- Öğretmen Lokali	10	323 Yatak Kapasitesi						8	
	Resmî Özel Eğitime Bağlı Kuruluşlar	3		9	9	0	0	0	38	
Özel Öğretim	Dershane	52	11	531	501	0	30	13443	635	
	Muhtelif Kurslar	14	0	28	26	0	2	741	35	
	Etüt Eğitim Merkezi	2	0	9	9	0	0	87	9	
	MTSK	28	4	75	73	0	2	17652	452	
	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	18	2	181	181	0	0	1698	183	
Pansiyon	Özel Yurt ve Pansiyonlar	38	3343 Yatak Kapasitesi						2241	
	Resmî Pansiyonlar	33	8707 Yatak Kapasitesi						7436	
Açıköğretim	Açık ilköğretim							2838		
	Açık Genel Lise							6057		
	Açık Meslek Lisesi							1202		
Toplam		211	18	908	873	0	35	70308	1503	412
Resmî ve Özel Okullar Toplamı		881	252	6847	6098	359	317	231.856	10368	1469
Genel Toplam		1092	270	7755	6971	359	352	30216	11871	1481

2008-2009 öğretim yılında 5.599'u il merkezinde, 980'i Afşin'de, 509'u Andırın'da, 288'i Çağlayancerit'te, 176'sı Ekinözü'nde, 1.535'i Elbistan'da, 658'i Göksun'da, 146'sı Nurhak'ta, 698'i Pazarcık'ta, 857'si Türkoğlu'nda olmak üzere (kadrolu, sözleşmeli, ücretli) toplam 11.396 öğretmen görev yapmıştır (Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü, 2009:8)

2008-2009 öğretim yılı Kahramanmaraş ilköğretim, ortaöğretim, özel öğretim kurum ve kuruluşlarının ilçelere göre dağılımı tabloda verilmiştir. (Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü, 2009:6)

Tablo 3.38. 2008-2009 Öğretim Yılı Kahramanmaraş İlköğretim, Ortaöğretim, Özel Öğretim Kurumları ve Kuruluşlarının İlçelere Göre Dağılımı (K.Maraş MEM, 2009:6).

KURUM TÜRÜ	MERKEZ	AFŞIN	ANDIRIN	ÇAĞLAYANCERİT	EKİNÖZÜ	ELBİSTAN	GÖKSÜN	NURHAK	PAZARCİK	TÜRKOĞLU	TOPLAM
Anaokulu	4	2	1	0	1	1	2	0	1	1	13
Özel Anaokulu	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
İlköğretim Okulu	271	69	72	21	42	78	59	9	75	53	749
Özel ilköğretim Okulu	7	2	0	0	0	4	0	0	0	0	13
Özel Özel Eğitim Okulu	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Lise	33	16	5	2	1	14	11	1	6	5	94
Özel Lise	6	0	0	0	0	2	0	0	0	0	8
Halk Eğitim Merkezi	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10
Meslekî Eğitim Merkezi	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	3
METEM Bünyesinde Meslekî Eğitim Merkezi	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	2
Öğretmenevi ve ASO	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	9
Öğretmen Lokali	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Rehberlik ve Araştırma Merkezi	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2
Bilim ve Sanat Merkezi	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Özel Dershaneler	29	4	3	0	0	13	2	1	2	1	55
Özel Motorlu Taşıt Sürücü Kursu	18	3	0	0	0	5	1	0	1	2	30
Özel Kurslar	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12
Özel Etüt Eğitim Merkezi00	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12
Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Kursu ve Merkezi	7	2	1	0	0	4	2	0	2	1	19
Özel Yurtlar	17	4	3	1	1	2	2	3	5	0	38
Lise Pansiyonları	7	3	1	1	0	2	3	0	1	0	18
İlköğretim Pansiyonları	4	1	1	2	1	1	2	0	2	1	15
GENEL TOPLAM	425	110	90	29	48	130	87	16	97	67	1099

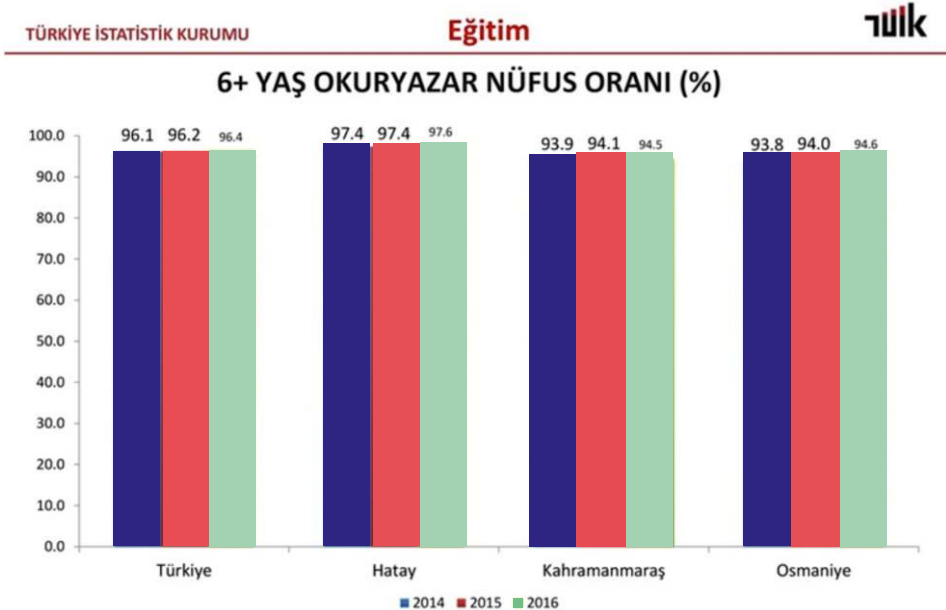
3.2.4.4. 2009 Sonrası Kahramanmaraş Eğitiminde Okullaşma Oranlarındaki Gelişmeler

2010-2016 yılları arasında Kahramanmaraş'ta okuryazarlık oranı tabloda verilmiştir (TÜİK, 2016)

Tablo 3.39. 2010-2016 Yılları Arasında Kahramanmaraş'ta Okuryazarlık Oranı (TÜİK, 2016)							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Türkiye	93,96	95,13	95,78	96,04	96,13	96,2	96,50
K.Maraş	91,33	92,77	93,37	93,67	93,94	94,12	94,42

Türkiye okuryazarlık oranı 2010 yılında %94 iken 2016 yılında bu oran %96,5'e yükselmiştir. Kahramanmaraş ilinde ise 2010 yılında %91,3 olan okuryazarlık oranı 2016 yılında %94,50'ye yükselmiştir. Kahramanmaraş 2010 yılında okuryazarlık oranında 56. sırada yer alırken 2016 yılında 57. sırada yer almıştır.

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 2014, 2015 ve 2016 yıllarına ait Kahramanmaraş'ın 6 yaş ve 6 yaş üstü okuryazar nüfus oranının Türkiye ve komşularıyla karşılaştırması aşağıdaki istatistikte verilmiştir (TÜİK 2017)



3.2.4.4.1. Okul Öncesi Eğitimde Okullaşma Oranındaki Gelişmeler

2006/2007 öğretim yılından itibaren Millî Eğitim Bakanlığının Millî Eğitim İstatistikleri'nden illerin kurumlar bazında okullaşma durumunu görmek mümkündür. Millî Eğitim istatistikleri 2006-2007 yılından itibaren incelenerek Kahramanmaraş ile ilgili bulgular derlenip Kahramanmaraş özelinde yeniden tablolar hâline getirilmek suretiyle 2008-2017 yıllarına ait Kahramanmaraş millî eğitiminde okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim seviyelerine göre okullaşma oranlarıyla Türkiye karşılaştırmasına ait bilgiler aşağıda verilmiştir.

Kahramanmaraş eğitiminde 2009- 2019 yılları arası okul öncesi okullaşma oranları tablo 3.40'da verilmiştir (MEB Millî Eğitim İstatistikleri, 2008-2019).

Tablo 3.40. Kahramanmaraş eğitiminde 2009- 2019 yılları arası okul öncesi okullaşma oranları.					
Öğretim Yılı		Okullaşma Oranı			
		Yaş Grubu	Toplam	Erkek	Kız
2009/2010	Türkiye	3-5	26,92	27,34	26,48
		4-5	38,55	39,17	37,91
	K.Maraş	3-5	23,26	23,81	22,68
		4-5	34,59	35,06	34,09
2010/2011	Türkiye	3-5	29,85	30,25	29,43
		4-5	43,10	43,70	42,47
	K.Maraş	3-5	21,80	22,18	21,38
		4-5	32,37	33,04	31,64
2011-2012	Türkiye	3-5	30,87	31,23	30,49
		4-5	44,04	44,56	43,50
		5	65,69	66,20	65,16
	K.Maraş	3-5	25,88	26,20	25,54
		4-5	38,12	38,55	37,65
		5	61,81	62,21	61,39

Tablo 3.40'ın devamı

Öğretim Yılı		Yaş Grubu	Toplam	Erkek	Kız
2012-2013	Türkiye	3-5	30,87	31,23	30,49
		4-5	44,04	44,56	43,50
		5	65,69	66,20	65,16
	K.Maraş	3-5	25,91	26,67	25,09
		4-5	38,06	39,11	36,94
		5	50,73	52,64	48,61
2013-2014	Türkiye	3-5	27,71	28,23	27,15
		4-5	37,46	38,28	36,59
		5	42,54	44,27	40,72
	K.Maraş	3-5	23,62	24,15	23,07
		4-5	33,25	34,04	32,42
		5	41,24	42,96	39,43
2014-2015	Türkiye	3-5	27,71	28,23	27,15
		4-5	37,46	38,28	36,59
		5	42,54	44,27	40,72
	K.Maraş	3-5	23,62	24,15	23,07
		4-5	33,25	34,04	32,42
		5	41,24	42,96	39,43
2015-2016	Türkiye	3-5	33,26	33,63	32,87
		4-5	42,96	43,53	42,36
		5	55,48	56,74	54,16
	K.Maraş	3-5	27,74	28,14	27,31
		4-5	37,30	37,86	36,71
		5	53,88	55,87	51,83
2016-2017	Türkiye	3-5	35,52	35,89	35,12
		4-5	45,70	46,25	45,11
		5	58,79	60,11	57,40
	K.Maraş	3-5	28,42	28,47	28,36
		4-5	38,22	38,24	38,20
		5	55,28	55,32	55,25
2017-2018	Türkiye	3-5	38,52	38,84	38,18
		4-5	50,42	50,42	49,95
		5	66,88	67,95	65,75
	K.Maraş	3-5	29,68	29,74	29,63
		4-5	40,94	41,14	40,73
		5	62,63	63,36	61,86
2018-2019	Türkiye	3-5	39,11	39,41	38,79
		4-5	50,79	51,20	50,35
		5	68,30	69,32	67,23
	K.Maraş	3-5	29,90	30,38	38,79
		4-5	40,76	41,32	40,17
		5	63,25	64,27	62,16

Millî Eğitim İstatistikleri'ne göre 2011-2012 yılından itibaren okul öncesi okullaşma oranları üç farklı yaş grubunda incelenmektedir. 3-5 yaş aralığı için Türkiye'de okul öncesi okullaşma oranı % 30,9'dur. TR63 Bölgesinde yer alan Hatay (% 62) ili bu oranının üstünde yer almasına rağmen Kahramanmaraş (% 26) ve Osmaniye (% 28) illeri bu oranının altında kalmaktadır.

4-5 yaş aralığı için Türkiye'de okul öncesi okullaşma oranı % 44'tür. Yine Hatay (% 89) ili bu oranının üstünde yer almasına rağmen Kahramanmaraş (% 38) ve Osmaniye (% 41) illeri bu oranının altında yer almaktadır.

5 yaş grubunda Türkiye'de okul öncesi öğretim okullaşma oranı % 65,7 olup, Hatay ili için bu oran % 66,5; Kahramanmaraş ve Osmaniye illeri için ise bu oran sırasıyla % 61,8 ve 55,4'tür. Erkek ve kadınlar arasındaki okul öncesi öğretim okullaşma oranı farkı çok az olmakla birlikte hem Türkiye genelinde hem de TR63 bölgesi ve illerinde % 4'ü geçmemektedir (Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı, 2012:43).

Kahramanmaraş, okul öncesi eğitimde, 2003 yılından sonra istikrarlı bir gelişme göstermekle birlikte 2016-2017 öğretim yılına kadar Türkiye ortalamasının altında kalmıştır. Okul öncesi eğitim 8 yıllık ilköğretim döneminde zorunlu iken 2012 yılından sonra 4+4+4 uygulaması ile veli isteğine bırakılarak zorunlu olmaktan çıkartılmıştır.

3.2.4.4.2. İlköğretim (ilkokul ve ortaokul) Eğitiminde Okullaşma Oranındaki Gelişmeler

2012-2013 öğretim yılına kadar 8 yıllık kesintisiz eğitim yapan ilköğretimde 2003-2004 öğretim yılında toplamda yaklaşık 6 puan Türkiye ortalamasının 6 puan altında olan Kahramanmaraş'ın 2011/2012 öğretim yılında hemen hemen bu açığı kapattığı görülmektedir.

Kahramanmaraş, 2012/2013 öğretim yılından itibaren 4+4+4 şeklinde yeniden düzenlenen ilköğretimin birinci ve ikinci kademesinde Türkiye ortalamasının virgüllerle ayrılan puan farkıyla altındayken 2016/2017 öğretim yılına gelindiğinde ilkokul seviyesinde Türkiye ortalamasını geçtiğini görüyoruz.

Kahramanmaraş millî eğitimi 2008 -2019 yılları arası ilköğretim, ilkokul ve ortaokul eğitim seviyesine göre okullaşma oranları tabloda verilmiştir (Millî Eğitim İstatistikleri 2008-2019).

Tablo 3.41. Kahramanmaraş Millî Eğitimi 2008 -2019 Yılları Arası İlkokul ve Ortaokul Eğitim Seviyesine Göre Okullaşma Oranı

		İlköğretim (İlkokul+Ortaokul)			İlkokul			Ortaokul		
		Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
2008/09	Türkiye	96,49	96,99	95,97	-	-	-	-	-	-
	K.Maraş	94,20	94,38	94,00	-	-	-	-	-	-
2009/10	Türkiye	96,49	96,99	95,97	-	-	-	-	-	-
	K.Maraş	94,20	94,38	94,00	-	-	-	-	-	-
2010/11	Türkiye	98,41	98,59	98,22	-	-	-	-	-	-
	K.Maraş	97,56	97,72	97,39	-	-	-	-	-	-
2011/12	Türkiye	98,67	98,77	98,56	-	-	-	-	-	-
	K.Maraş	98,26	98,29	98,22	-	-	-	-	-	-
2012/13	Türkiye	98,80	98,88	98,71	98,86	98,81	98,92	93,09	93,19	92,98
	K.Maraş	98,49	98,58	98,38	98,99	98,83	99,15	91,00	90,58	91,44
2013/14	Türkiye	99,31	99,39	99,23	99,57	99,53	99,61	94,52	94,57	94,47
	K.Maraş	99,03	99,18	98,88	99,39	99,35	99,43	93,35	93,16	93,54
2014/15	Türkiye	99,31	99,39	99,23	99,57	99,53	99,61	94,52	94,57	94,47
	K.Maraş	99,03	99,18	98,88	99,39	99,35	99,43	93,35	93,16	93,54
2015/16	Türkiye	96,44	96,34	96,54	94,87	94,54	95,22	94,39	94,36	94,43
	K.Maraş	95,66	95,44	95,89	94,09	93,66	94,54	93,59	93,12	94,09
2016/17	Türkiye	96,01	95,70	96,34	90,01	90,09	89,93	96,37	96,02	96,74
	K.Maraş	95,91	95,71	96,12	90,70	90,66	90,74	96,00	95,60	96,42
2017/18	Türkiye	96,12	95,99	96,25	91,54	91,42	91,68	94,47	94,26	94,69
	K.Maraş	95,50	95,24	95,78	90,68	90,43	90,94	94,14	93,70	94,60
2018/19	Türkiye	96,05	95,92	96,18	91,92	91,78	92,08	93,28	92,94	93,64
	K.Maraş	94,95	94,63	95,29	90,74	90,43	91,07	92,80	92,08	93,57

3.2.4.4.3. Ortaöğretimde Okullaşma Oralarındaki Gelişmeler

2008-2019 yıllarına ait Kahramanmaraş millî eğitiminde ortaöğretim seviyesine göre okullaşma oranlarıyla Türkiye karşılaştırması tabloda verilmiştir (MEB Millî Eğitim İstatistikleri 2008-2019).

Tablo 3.42. Kahramanmaraş Millî Eğitimi 2008-2019 Yılları Arası Ortaöğretim Eğitim Seviyesine Göre Okullaşma Oranı				
Öğretim Yılı		Ortaöğretim		
		Toplam	Erkek	Kız
2008/09	Türkiye	58,52	60,63	56,30
	K.Maraş	50,65	55,33	45,73
2009/10	Türkiye	58,52	60,63	56,30
	K.Maraş	50,65	55,33	45,73
2010/11	Türkiye	66,07	68,17	63,86
	K.Maraş	57,96	61,49	54,24
2011/12	Türkiye	67,37	68,53	66,14
	K.Maraş	60,56	63,10	57,87
2012/13	Türkiye	70,06	70,77	69,31
	K.Maraş	63,52	65,57	61,34
2013/14	Türkiye	76,65	77,22	76,05
	K.Maraş	68,49	69,47	67,46
2014/15	Türkiye	76,65	77,22	76,05
	K.Maraş	68,49	69,47	67,46
2015/16	Türkiye	79,79	79,36	80,24
	K.Maraş	73,32	72,66	74,03
2016/17	Türkiye	82,54	82,69	82,38
	K.Maraş	76,82	76,76	76,88
2017/18	Türkiye	83,58	83,77	83,39
	K.Maraş	79,83	80,66	78,95
2018/19	Türkiye	84,20	84,51	83,88
	K.Maraş	81,16	81,92	80,37

Tabloda da görüldüğü gibi ortaöğretimdeki okullaşma oranı bakımından Kahramanmaraş Türkiye ortalamasının oldukça gerisindedir. 2008 yılında 8 puan olan farkı uzun süre korunmuş 2018/2019 öğretim yılında 3 puana indirilmiştir.

3.2.4.4.4. Genel ve Meslekî ve Teknik Ortaöğretimde Okullaşma Oranlarındaki Gelişmeler

Kahramanmaraş'taki ortaöğretim okullaşma oranlarının “genel” ve “meslekî ve teknik” ortaöğretim bakımından ayrı ayrı ele alındığı tablo aşağıdadır (MEB Millî Eğitim İstatistikleri, 2009-2019).

Tablo 3.43. Kahramanmaraş Millî Eğitimi 2008-2019 Yılları Arası Genel Ortaöğretim ve Meslekî Teknik Ortaöğretimde Eğitim Seviyesine Göre Okullaşma Oranı (MEB)							
		Genel Ortaöğretim			Meslekî ve Teknik Ortaöğretim		
		Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
2009/10	Türkiye	33,51	32,62	34,45	25,01	28,01	21,85
	K.Maraş	28,67	29,44	27,85	21,99	25,89	17,89
2010/11	Türkiye	35,62	34,66	36,63	30,46	33,51	27,24
	K.Maraş	31,16	31,49	30,81	26,80	29,99	23,44
2011/12	Türkiye	35,14	33,80	36,54	32,24	34,73	29,60
	K.Maraş	31,67	31,73	31,61	28,89	31,37	26,27
2012/13	Türkiye	34,47	32,78	36,26	35,59	37,99	33,05
	K.Maraş	28,70	28,37	29,06	34,81	37,20	32,28
2013/14	Türkiye	36,67	34,66	38,78	39,99	42,56	37,27
	K.Maraş	31,16	29,63	32,79	37,34	39,84	34,67
2014/15	Türkiye	36,67	34,66	38,78	39,99	42,56	37,27
	K.Maraş	31,16	29,63	32,79	37,34	39,84	34,67
2015/16	Türkiye	36,65	34,66	38,75	43,14	44,71	41,48
	K.Maraş	29,27	27,79	30,84	44,06	44,87	43,20
2016/17	Türkiye	40,16	38,24	42,19	42,38	44,46	40,20
	K.Maraş	33,33	31,97	34,77	43,49	44,80	42,11
2017'/18	Türkiye	41,31	38,88	43,87	42,28	44,89	39,52
	K.Maraş	34,58	32,93	36,33	45,25	47,73	42,62
2018'/19	Türkiye	44,57	41,51	47,81	39,63	43,00	36,07
	K.Maraş	37,11	34,59	39,77	44,06	47,33	40,60

Görüldüğü gibi Kahramanmaraş'ta genel ortaöğretim kurumlarında okullaşma oranı inişli çıkışlı bir seyir takip etmektedir. Aynı durum meslekî ve teknik ortaöğretimdeki okullaşma için de geçerlidir. Ancak 2015-2016 öğretim yılından itibaren meslekî ve teknik ortaöğretimde Türkiye ortalamasıyla 3 puanlık farkın kapanarak Türkiye ortalamasının üzerine çıktığı görülmektedir.

Kahramanmaraş'ta meslekî ve teknik ortaöğretimdeki okullaşma oranının 2012-2013 öğretim yılına kadar genel ortaöğretimdeki okullaşma oranından ortalama 4 puan düşükken, 2012-2013 öğretim yılında 6 puan fazla duruma geldiği, ilerleyen zamanlarda bu farkın artarak 2018-2019 öğretim yılında 7 puana çıktığı görülmektedir.

2008-2009 öğretim yılından itibaren Kahramanmaraş eğitiminde kızlarda okullaşma oranının genel ortaöğretim kurumlarında erkeklerden yaklaşık 2 puan daha fazla olduğu gözlenmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumunca istatistikî bölge birimleri sınıflamasında Akdeniz Bölgesi'nde konumlandırılan Kahramanmaraş, Hatay ve Osmaniye ile aynı grupta yer almaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2016-2017 öğretim yılında Kahramanmaraş'ta ilkokul, ortaokul ve ortaöğretimdeki net okullaşma oranı ve Türkiye geneliyle grubunda yer alan Hatay ve Osmaniye ile karşılaştırılması ile ilgili şu bilgiler yer almaktadır (TÜİK 2017).

Tablo 3.44. 2016/2017 Öğretim Yılı TR63 Bölgesi Okullaşma Oranları				
Değişken	Türkiye	Hatay	Osmaniye	K.Maraş
İlkokul Net Okullaşma Oranı	91,16	90,86	87,72	90,7
Ortaokul Net Okullaşma Oranı	95,7	96,0	94,4	96,0
Ortaöğretim Okullaşma Oranı	82,54	80,99	83,38	72,82

TÜİK verilerine göre 2008 yılında 15 yaş üstü yüksekokul veya fakülte mezunu oranında Kahramanmaraş % 4,6 ile Türkiye'de 61. sırada yer alırken 2016 yılında bu oranı %11,1'e yükseltmesine rağmen Türkiye'de 63. sıraya gerilemiştir (Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı, 2017.42).

2008-2016 yılları arasında Kahramanmaraş'ta yüksekokul veya fakülte mezunu oranı tabloda verilmiştir (TÜİK, 2016).

Tablo 3.45. 2008-2016 Yılları Arasında Kahramanmaraş'ta Yükseköğretim veya Fakülte Mezunu Oranı (TÜİK, 2016)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Türkiye	7,21	8,54	8,79	10,24	10,79	12,03	12,95	14,2	14,96
K.Maraş	4,57	5,6	5,78	6,82	7,46	8,62	9,38	10,37	11,06

1992 yılında kurulan Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi (KSÜ) 2000 yılında 10.904 öğrenciye ev sahipliği yaparken 2016 yılında öğrenci sayısı 38.537'ye yükselmiştir. Kahramanmaraş ili bu kategoride Türkiye'de en çok öğrenciye ev sahipliği yapan 33. il konumundadır. KSÜ'de 2000 yılında 499 öğretim elemanı görev yaparken 2016 yılında bu sayı 1.231'e yükselmiştir. KSÜ, 2016 yılında öğretim elemanı bakımından Türkiye'de 38. sırada yer almaktadır (Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı, 2017:42).

3.2.4.4.5. Okul, Derslik, Öğretmen ve Öğrenci Sayılarındaki Gelişmeler

3.2.4.4.5.1. Okul Öncesinde Okul, Derslik, Öğretmen ve Öğrenci Sayılarındaki Gelişmeler: Kahramanmaraş eğitiminde okul öncesi eğitim kurumlarında 2006- 2016 yılları arası okul, şube, öğrenci, öğretmen ve derslik sayıları tabloda verilmiştir (MEB Millî Eğitim İstatistikleri, 2006-2019).

Tablo 3.46. Kahramanmaraş Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında 2006-2016 Yılları Okul, Şube, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayısı

Öğretim Yılı		Okul/ Sınıf	Şube	Öğrenci			Öğretmen		
				Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
2006/2007	Toplam	315	506	10 071	5 279	4 792	280	42	238
2007/2008	Toplam	330	544	10 414	5 483	4 931	330	44	286
2008/2009	Toplam	328	566	10 507	5 489	5 018	397	59	338
2009/2010	Toplam	390	680	14 046	7 315	6 731	616	74	542
2010/2011	Toplam	412	740	14 466	7 648	6 818	622	80	542
2011/2012	Toplam	487	910	17 442	9 134	8 308	658	89	569
2012/2013	Toplam	469	906	15 908	8 453	7 450	915	126	789
2013/2014	Toplam	457	920	15 896	8 338	7 558	871	117	754
2014/2015	Toplam	450	948	17 448	9 102	8 346	900	131	769
2015/2016	Toplam	451	958	18 140	9 527	8 613	932	131	801
2016/2017	Toplam	456	1017	19 653	10 229	9 424	940	123	817
2017/2018	Toplam	86	1118	22 212	11 526	10 686	492	63	429
2018/2019	Toplam	94	1104	22 134	11 662	10 472	551	72	479

Tabloda görüldüğü gibi Kahramanmaraş eğitiminde okul öncesi eğitim kurumlarında 2006-2007 öğretim yılında 10.071 olan öğrenci sayısı %80 artışla 2015-2016 öğretim yılında 17.140 olmuştur. Aynı şekilde 280 olan öğretmen sayısı %300'den fazla artarak 932'ye yükselmiştir. Sınıf sayısı 315'ten 451'e, şube sayısı 506'dan 958'e yükselmiştir.

3.2.4.4.5.2.İlköğretimde Okul, Derslik, Öğretmen ve Öğrenci Sayılarındaki Gelişmeler: İlköğretimde, okul, şube ve öğrenci sayısı bakımından Kahramanmaraş eğitiminde 2006-2019 yılları arasındaki durum tablo 3.47'de gösterilmiştir.

Tablo 3.47. Kahramanmaraş İli İlköğretiminde, okul, şube, derslik ve öğrenci sayısı								
Öğretim Yılı			Toplam Öğrenci			Özel İlköğretim		
	Okul	Şube	Toplam	Erkek	Kız	Okul	Erkek	Kız
2006/2007	816	7 241	176 672	92 459	84 213	6	744	619
2007/2008	778	7 341	177 161	92 565	84 596			
2008/2009	777	7612	175 881	91 374	84 507			
2009/2010	758	7 729	181313	93 982	87 331			
2010/2011	751	7 658	184 083	94 972	89 111	15	1 962	1 437
2011/2012	720	7 605	183 559	94 667	88 892	14	1 903	1 397
Temel Eğitim İlkokul (Resmî+Özel)						Özel İlköğretim		
	Okul	Şube	Toplam	Erkek	Kız	Okul Sınıf	Erkek	Kız
2012/2013	652	7 241	98 171	50 703	47 468	14	877	616
2013/2014	639	4524	97 148	50236	46 912	11	871	646
2014/2015	587	4 505	94 200	48 674	45 526	11	897	730
2015/2016	553	4 490	92 519	47 638	44 881	11	948	779
2016/2017	511	4 341	87 189	44 771	42 418	6	744	619
2017/2018	491	4286	87396	47169	44927	10	780	691
2018/2019	473	4324	95445	48866	46579	14	1207	1049

2006-2007 öğretim yılından kesintili 4+4+4 sisteme geçildiği 2012 yılına kadar okul sayılarında azalmanın görüldüğü tabloda, 2012-2013 öğretim yılından sonra da hem okul hem öğrenci sayısında tedricen azalmanın olduğu görülmektedir. 2016 yılındaki “15 Temmuz Darbe Girişimi” sonrası 2016-2017 öğretim yılında bir önceki yıl 11 olan özel ilköğretim sayısının 6'ya, bir önceki öğretim yılında 553 olan resmî-özel ilkokul sayısının 511'e indiğini görüyoruz.

İlköğretimdeki öğrenci sayısının 2006-2007 öğretim yılında 176.672 iken 2011-2012 öğretim yılında 183.559'a çıkmasına rağmen okul sayısında azalma var gibi görünse de bu süreç içinde şube sayısının arttığı görülmektedir. Tabloda 2006-2007 öğretim yılında 7.241 olan şube sayısının 2011-2012 öğretim yılında 7.605'e çıktığı görülüyor. Bu dönemde okul ihtiyacından ziyade derslik yapımına önem verildiği ve ikili öğretimle derslik ihtiyacının giderildiği görülüyor.

2011-2012 öğretim yılından sonra zorunlu eğitim 4+4+4 şeklinde kesintili hâle getirildikten sonra ilkokulların ve ortaokulların ayrı binalarda eğitim yapması öngörüldüğü için okul ve derslik ihtiyacı ortaya çıkmış, bu ihtiyaç büyük oranda ek derslik yapımı ve ikili öğretimle giderilmiştir.

İlköğretimde (Ortaokul), 2006/2019 yılları arası okul, şube ve öğrenci sayısı tabloda verilmiştir (MEB Millî Eğitim İstatistikleri).

Tablo 3.48. Kahramanmaraş'ta Yıllık Kesintisiz İlköğretimde Okul, Öğrenci ve Derslik Sayısı						
Öğretim Yılı	Öğrenci					
	Okul	Toplam	Erkek	Kız	Öğretmen	Derslik
2006/2007	816	176 672	92 459	84 213		
2007/2008	778	177 161	92 565	84 596		
2008/2009	777	175 881	91 374	84 507	-	-
2009/2010	758	181313	93 982	87 331	8560	4 971
2010/2011	751	184 083	94 972	89 111	8 309	5115
2011/2012	720	183 559	94 667	88 892	8.476	5 261
4+4 Kesintili İlköğretim (Ortaokul) Okul, Öğrenci ve Derslik Sayısı						
	Okul	Toplam	Erkek	Kız	Öğretmen	Derslik
2012/2013	312	92 128	46 974	45 154	4 499	2 438
2013/2014	307	92 299	47047	52 252	4 670	2456
2014/2015	306	89 792	45 742	44 050	5 103	2 501
2015/2016	309	88 433	45 029	43 404	5 270	2 953
2016/2017	318	97 489	49 852	47 637	5 174	3 270
2017/2018	319	98003	50125	47878	5392	3390
2018/2019	323	100972	51627	49345	5151	3513

2006-2012 yılları arasında 8 yıllık kesintisiz ilköğretim döneminde okul sayısı 816'dan 720'ye düşerken, derslik sayısı 4.971'den 5.261'e yükselmiş, öğrenci sayısı düzenli bir artış göstermiştir. 2006-2007 öğretim yılında erkek öğrencilerde okullaşma oranı %52,3, kızlarda %47,7'dir. 2006-2012 yılları arasında ilköğretim okullarında öğrenci sayısının artmasına rağmen okul sayısında düşmeler olduğu görülüyor. Bu azalmanın nedeni, 8 yıllık kesintisiz eğitimde birinci ve ikinci kademe öğrencileri aynı okulda eğitim yaparken 4+4 eğitim sisteminde ilkokul ve ortaokulun ayrı binalarda eğitim yapmalarının ön görülmesi ve ilköğretimin bu duruma göre paylaştırılmasıdır. Buna mukabil derslik sayısında artış olmuştur. Nitekim 2012-2013 öğretim yılında 2.438 olan derslik sayısı 2016-2017 öğretim yılında 3270'e yükselmiştir. 2012-2013 öğretim yılında erkek öğrencilerde okullaşma oranı %51,5, kız öğrencilerde ise %48,5 olarak gerçekleşmiştir.

Kahramanmaraş ili 2012 yılında ilk ve ortaokulda derslik başına düşen öğrenci sayısında 33 öğrenci ile 61. sırada yer almıştır. 2016 yılında derslik başına düşen öğrenci sayısı 33'ten 25'e düşmesine rağmen Türkiye'de 63. sıraya gerilemiştir (Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı, 2017:39).

2012-2013 yılından sonra zorunlu ilköğretimin 4+4 şeklinde kesintili eğitime geçildiği bu öğretim yılından önceki ve sonraki durumları sayısal olarak karşılaştırmak mümkün olmamaktadır. Bu tarihten sonraki dönemleri ortaokul olarak değerlendirdiğimizde 2012-2013 öğretim yılından 2016-2017 öğretim yılına kadar okul sayısında düzensiz bir artış göstermesine karşın derslik sayısında %34'lük bir artış olmuştur. Bunun nedeni, 8 yıllık kesintisiz ilköğretim uygulamasından sonra ilkokul ile ortaokul yapılanmasının zaman almasıdır.

2014-2019 yılları arası imam hatip ortaokullarındaki okul, öğrenci, öğretmen ve derslik sayıları bakımından Kahramanmaraş eğitimindeki sayısal durum tablo 3.49'da verilmiştir.

<i>Tablo 3.49. Kahramanmaraş İl Geneli Din Öğretimi Genel Müdürlüğüne Bağlı Ortaokullarda Okul, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayıları (MEB İstatistikleri, 2014-2019)</i>								
Öğretim Yılı	Okul Sayısı	Öğrenci			Öğretmen			Derslik
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	
2014/'15	19	6324	3021	3303	322	188	134	175
2015/'16	24	8285	3796	4489	456	269	187	315
2016/'17	31	10205	4643	5562	574	320	254	422
2017/'18	32	10618	4731	5887	622	346	276	503
2018/'19	36	12152	5468	6884	657	349	308	515

2012 yılında imam hatip ortaokullarının açılmasıyla birlikte 2012-2013 öğretim yılında Kahramanmaraş'ta 8 tane imam hatip ortaokulu açıldı. Tablo 70'te, 2014-2015 öğretim yılı ile 2018-2019 öğretim yılı arasında imam hatip ortaokullarında okul, öğrenci ve öğretmen sayılarında %100 artışın olduğu görülmektedir.

Kahramanmaraş millî eğitiminde 2010-2019 yılları arası özel ilköğretim ve açık ilköğretimde okul ve öğrenci sayısı tabloda verilmiştir.

Tablo 3.50. K. Maraş'ta Özel ilköğretim ve açık ilköğretimde (ortaokul), okul ve öğrenci sayısı

Öğretim Yılı	Özel ilköğretim			Açık ilköğretim		
	Okul	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
2010/2011	15	1 962	1 437	4 812	2 648	2 164
2011/2012	14	1903	1397	6079	3116	2963
	Özel Ortaokul			Açık Öğretim Ortaokulu		
2012/2013	13	1 373	1 052	4165	1 651	2 514
2013/2014	10	1 427	1 083	3377	1 303	2 074
2014/2015	8	1 369	1 113	3 505	1 269	2 236
2015/2016	11	1 545	1 253	3 863	1 471	2 392
2016/2017	11	1 460	1 128	2 088	734	1 354
2017/2018	14	1438	1131	1923	700	1223
2018/2019	18	1574	1228	2041	774	1267

2011-2012 öğretim yılında 6.079 olan açık öğretim öğrenci sayısı, 2018-2019 öğretim yılında 2.041'e düşmüştür. Bu durum öğrencilerin yüz yüze eğitime yönlendirilmesinde başarı sağlandığını gösterir.

Tablo 3.51. Türkiye ve Kahramanmaraş millî eğitiminde 2006-2019 yılları arası ilk ve ortaokul; okul, şube, öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayısı

		Okul		Şube		Öğretmen		Derslik
2006/2007	Türkiye	305		27		26		34
	K.Maraş	214		24		26		38
2007/2008	Türkiye	310		27		24		33
	K.Maraş	224		24		22		38
2008/2009	Türkiye	307		25		23		32
	K.Maraş	222		23		22		38
2009/2010	Türkiye	316		25		22		32
	K.Maraş	234		23		21		36
2010/2011	Türkiye	322		25		21		31
	K.Maraş	239		23		22		35
2011/2012	Türkiye	323		25		20		30
	K.Maraş	247		23		21		34
		İ. okul	O. okul	İ. okul	O. okul	İ. okul	O. okul	İ.okul+O.okul
2012/2013	Türkiye	192	306	22	27	20	19	30
	K.Maraş	151	282	22	27	21	20	33
2013/2014	Türkiye	195	304	22	27	19	18	29
	K.Maraş	152	290	21	27	21	19	32
2014/2015	Türkiye	197	292	21	25	18	17	27
	K.Maraş	160	282	21	26	19	17	32
2015/2016	Türkiye	202	281	21	24	18	15	25
	K.Maraş	167	274	21	25	18	16	27
2016/2017	Türkiye	195	300	20	24	17	17	24
	K.Maraş	171	300	20	25	19	18	26
2017/2018	Türkiye	204	288	21	24	17	16	24
	K.Maraş	188	301	21	26	19	19	26
2018/2019	Türkiye	213	287	22	24	28	15	24
	K.Maraş	202	306	22	26	21	19	27

2006/2007 öğretim yılında ilköğretim okullarında derslik başına düşen öğrenci sayısı 38 iken bu sayı 2018/2019 öğretim yılında 27'ye düşmüştür. Aynı şekilde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı da 26'dan 19'a düşmüştür. Gerek derslik başına düşen öğrenci sayısı, gerekse öğretmen başına düşen öğrenci sayısı bakımından her ne kadar Türkiye ortalamasının altındaysa da ideal oran yakalanmıştır.

2006-2007 öğretim yılında kesintisiz ilköğretim okulunda 2011-2012 öğretim yılında okul sayısı 247'dir. 2016-2017 öğretim yılında ilkokul ve ortaokulun toplam sayısı 508'dir. Bu durum 5 yılda okul sayısında büyük bir artışın olduğunu göstermektedir.

2006-2007 öğretim yılında 816 ilköğretim okulunun 152'si şehirde, 664'ü köylerde bulunmaktadır. Şehirde 107.817 öğrenci, köyde de 68.855 öğrenci olmak üzere ilköğretimde toplam 176.672 öğrenci eğitim görmektedir. Öğrencilerin %61'i şehirde eğitim yapmaktadır. Şehirde okul başına düşen öğrenci sayısı 709, köyde okul başına düşen öğrenci sayısı 104'tür. Şehirde öğrenci yoğunluğunun fazla olduğu görülmektedir.

2013-2014 öğretim yılında 639'u ilkokul, 307'si ortaokul olmak üzere toplam 946 ilköğretim okulunun 260'ı şehirde, 686'sı köyde bulunmaktadır. Bu okullarda eğitim yapan toplam 189.442 öğrencinin 128.679'u şehirde, 60.763'ü köyde eğitim yapmaktadır. Şehirde eğitim yapan öğrenci oranı %68'dir. 7 yılda şehirde eğitim yapan öğrencilerin sayısında %7'lik bir artış olurken köyde eğitim yapan öğrencilerin sayısında da %7'lik bir azalma olmuştur. Bu durum iç göçün bir sonucudur.

3.2.4.4.5.3.Ortaöğretimde Okul, Derslik, Öğretmen ve Öğrenci Sayılarındaki Gelişmeler: Kahramanmaraş millî eğitiminde 2006-2019 yılları arasında ortaöğretim toplamında ve açıköğretim lisesinde okul, şube ve öğrenci sayısındaki gelişme tabloda gösterilmiştir (MEB Eğitim İstatistikleri 2006-2019).

Tablo 3.52.Kahramanmaraş Millî Eğitiminde Ortaöğretim Toplamında ve Açıköğretim Lisesinde Okul, Şube ve Öğrenci Sayısı									
Öğretim Yılı		Okul	Şube	Ortaöğretim Öğrenci Durumu (Resmî+ Özel+Açıköğretim)			Açıköğretim Lisesi Öğrenci Durumu		
				Toplam	Erkek	Kız	Okul	Erkek	Kız
2006/2007	Toplam	112	1 515	46 088	27 764	18 324	-	-	-
	Genel Lise	48	890	28 944	16 580	12 364	-	-	-
	Meslekî ve teknik	64	625	17 144	11 184	5 960	-	-	-
2007/2008	Toplam	119	1 524	44 467	25 889	18 578	-	-	-
	Genel Lise	53	868	26 505	14 630	11 875	-	-	-
	Meslekî ve teknik	66	656	17 962	11 259	6 703	-	-	-

Öğretim Yılı	Tablo 3.52'nin devamı			Ortaöğretim Öğrenci Durumu (Resmî+Özel+Açıköğretim)			Açıköğretim Lisesi Öğrenci Durumu		
		Okul	Şube	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
2008/2009	Toplam	126	1 765	52 818	30 346	22472	- -	-	
	Genel Lise	57	951	29 990	16 378	13 612	- -	-	
	Meslekî ve Teknik	69	814	22 828	13 968	8 860	- -	-	
2009/2010	Toplam	123	1 999	58 888	33 478	25 410	- -	-	
	Genel Lise	53	1 020	32 026	17 513	14 513	- -	-	
	Meslekî ve Teknik	70	979	26 862	15 965	10 897	- -	-	
2010/2011	Toplam	128	2 097	65 351	36 858	28 493	7 240	4 244	2 996
	Genel Lise	55	1 044	35 779	19 509	16 270	5 267	3 178	2 089
	Meslekî ve Teknik	73	1 053	29 572	17 349	12 223	1 973	1 066	907
2011/2012	Toplam	134	2 013	65 697	35 918	29 779	9 574	5 463	4 111
	Genel Lise	55	1 049	35 963	19 148	16 815	7 131	4 176	2 955
	Meslekî ve Teknik	79	964	29 734	16 770	12 964	2 443	1 287	1 156
2012/2013	Toplam	145	2 473	70 401	38 258	32 143	10 990	6 406	4 584
	Genel Lise	54	1 138	35 098	18 762	16 336	8 649	5 175	3 474
	Meslekî ve Teknik	91	1 335	35 303	19 496	15 807	2 341	1 231	1 110
2013/2014	Toplam	143	2 527	76 732	41 228	35 504	15 344	8 598	6 746
	Genel Lise	44	1 283	39 080	20 418	18 662	12 096	7 010	5 086
	Meslekî ve Teknik	99	1 244	37 652	20 810	16 842	3 248	1 588	1 660
2014/2015	Toplam	127	2 872	82 574	43 852	38 722	17 985	10 152	7 833
	Genel Lise	43	985	37 410	19 740	17 670	14 447	8 416	6 031
	Meslekî ve Teknik	84	1 887	45 164	24 112	21 052	3 538	1 736	1 802
2015/2016	Toplam	145	-	86 829	45 781	41 048	20 239	11 578	8 661
	Genel Lise	58	-	40 722	21 448	19 274	16 644	9 823	6 821
	Meslekî ve Teknik	87	-	46 107	24 333	21 774	3 595	1 755	1 840
2016/2017	Toplam	153	-	91 709	49 026	42 683	22 253	12 546	9 707
	Genel Lise	61	-	44 035	22 922	21 113	17 895	10 246	7 649
	Meslekî ve Teknik	92	-	47 674	26 104	21 570	4 358	2 300	2 058
2017/2018	Toplam	167	3782	91356	48231	43105			
	Genel Lise	75	1845	42922	22549	20373	20414	12006	8408
	Meslekî ve Teknik	92	1937	48434	25682	22752			
2018/2019	Toplam	180	3028	92352	49621	42731			
	Genel Lise	82	1108	46225	23961	22264	19937	12004	7933
	Meslekî ve Teknik	98	1920	46127	25660	20467			

Tablo 3.52'de görüldüğü gibi Kahramanmaraş'taki ortaöğretimde 2006-2007 öğretim yılında 112 okul ve 1515 şube varken 2014-2015 öğretim yılında okul sayısı 127'ye, şube sayısı 2.872'ye çıkmıştır.

2006-2007 öğretim yılında 112 okulun 48'i genel ortaöğretime 64'ü meslekî ve teknik ortaöğretime aittir. Aynı öğretim yılında 46.088 olan toplam ortaöğretim öğrencisinin %62,8'i genel ortaöğretim, %37,2'si meslekî ve teknik ortaöğretim öğrencisidir.

2018-2019 öğretim yılında 180 ortaöğretim okulunun 82'si genel ortaöğretime, 98'i meslekî ve teknik ortaöğretime aittir.

2011-2012 öğretim yılında 11 özel ortaöğretim kurumunda 1.430 öğrenci öğrenim görmüştür ve bu okulların tamamı genel ortaöğretim kurumudur.

2016-2017 öğretim yılında 25 özel ortaöğretim kurumunda 4.272 öğrenci öğrenim görmüştür. Bu okullardan 4'ü meslekî ve teknik ortaöğretim kurumudur ve bu kurumlarda 852 öğrenci öğrenim yapmıştır. Böylece özel ortaöğretimdeki öğrenci sayısında 2006-2007 öğretim yılından itibaren % 300 oranında, okul sayısında da %100'den fazla artış sağlanmıştır.

Kahramanmaraş millî eğitiminde ortaöğretim toplamıyla genel ortaöğretim ve meslekî ve teknik ortaöğretimde okul, şube, öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayısı tablo 3.53'te verilmiştir (MEB Millî Eğitim İstatistikleri 2006-2019).

Tablo 3.53. Kahramanmaraş Millî Eğitiminde Ortaöğretim Okul, Şube, Öğretmen ve Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı													
		Ortaöğretim											
		Ortaöğretim Toplam				Genel Ortaöğretim				Meslekî ve Teknik			
		Okul	Şube	Öğretmen	Derslik	Okul	Şube	Öğretmen	Derslik	Okul	Şube	Öğretmen	Derslik
2006/ 2007	Türkiye	382	29	16	31	504	30	18	32	276	27	14	29
	K.Maraş	387	29	17	34	554	30	19	40	261	27	15	28
2007/ 2008	Türkiye	352	28	15	29	453	28	16	28	265	27	14	29
	K.Maraş	353	28	16	31	462	28	17	33	265	27	15	29
2008/ 2009	Türkiye	384	27	17	31	471	27	18	29	307	26	16	33
	K.Maraş	381	27	17	31	467	28	18	32	310	26	16	31

Tablo 3.53'ün devamı													
Ortaöğretim													
		Ortaöğretim Toplam				Genel Ortaöğretim				Meslekî ve Teknik			
		Okul	Şube	Öğretmen	Derslik	Okul	Şube	Öğretmen	Derslik	Okul	Şube	Öğretmen	Derslik
2009/ 2010	Türkiye	408	26	18	33	492	27	18	31	338	26	17	36
	K.Maraş	431	27	18	36	524	27	18	35	361	26	18	37
2010/ 2011	Türkiye	428	27	18	34	519	27	18	31	355	27	18	38
	K.Maraş	454	28	19	38	555	29	19	36	378	26	18	39
2011/ 2012	Türkiye	395	26	16	31	476	26	16	28	333	26	16	35
	K.Maraş	419	28	17	34	524	27	18	34	345	28	17	35
2012/ 2013	Türkiye	382	23	16	31	464	23	16	28	326	24	15	34
	K.Maraş	410	24	17	33	490	23	19	32	362	25	16	34
2013/ 2014	Türkiye	375	23	15	29	506	22	16	29	308	24	14	29
	K.Maraş	429	24	16	31	613	21	21	39	348	28	14	27
2014 2015	Türkiye	466	21	14	28	446	22	14	26	481	21	14	29
	K.Maraş	509	22	16	33	534	23	17	32	496	22	15	33
2015 2016	Türkiye	405	20	13	23	345	20	12	20	465	20	13	27
	K.Maraş	459	20	15	26	415	21	16	23	489	19	15	29
2016 2017	Türkiye	388	18	13	23	371	22	13	22	403	15	13	23
	K.Maraş	454	18	15	28	429	26	16	27	471	15	15	29
2017 2018	Türkiye	364	18	12	21	347	15	12	21	381	20	12	21
	K.Maraş	425	19	15	25	354	14	14	22	482	23	16	27
2018 2019	Türkiye	341	22	11	20	343	25	12	21	338	20	11	19
	K.Maraş	402	24	14	24	365	27	15	23	433	22	14	25

Tabloda görüldüğü gibi 2006-2007 öğretim yılında genel ortaöğretimde Türkiye genelinde 32 olan ders başına düşen öğrenci sayısı Kahramanmaraş'ta 40'tır. Bu sayı 2018-2019 öğretim yılında 23'ye düşmüştür.

2006-2007 öğretim yılında meslekî teknik ortaöğretimde derslik başına düşen öğrenci sayısı Türkiye ortalamasının 1 puan altında, 28 kişiye, bu sayı sonraki yıllarda artarak 2010-2011 öğretim yılında 39'a kadar çıkmış, sonraki yıllarda tedricen azalarak 2018-2019 öğretim yılında 25'e düşmüştür.

Kahramanmaraş eğitiminde 2003-2013 yılları arasında yaşanan en büyük sorun okul ve derslik yetersizliğidir. Her ne kadar ilin öğrenci başına düşen derslik sayısı Türkiye ortalamasına çok yakınsa da özellikle nüfus yoğunluğu fazla olan merkez ilçedeki bazı okulların çok kalabalık oluşu, zaman zaman 50 kişilik sınıflarda eğitim yapılıyor oluşu, buna karşın eski yerleşim yerlerinde okul yapımı için arsa bulunamayışı bazı semtlerdeki kalabalık okulların sınıflarında öğrenci yoğunluğuna ve dolayısıyla eğitimde başarının düşmesine neden olmuştur.

Kahramanmaraş millî eğitimine bağlı ortaöğretim kurumlarında 2006-2007 öğretim yılında 112 ortaöğretim kurumundan 48'i genel liseye, 64'ü meslekî ve teknik liseye aittir. Meslekî teknik liselerin sayısal olarak fazla olmasına karşın şube sayısı bazında 2012-2013 öğretim yılına kadar genel liselerin şube sayılarının daha fazla olduğu görülüyor. 2012-2013 öğretim yılından itibaren ise meslekî ve teknik liselerin şube sayılarının daha fazla olduğunu görüyoruz. 2014-2015 öğretim yılına gelindiğinde meslek liselerine ait okul ve şube sayılarının genel liselerden iki kat daha fazla olduğu görülüyor.

2006-2007 öğretim yılında Kahramanmaraş'taki ortaöğretim kurumlarında toplam 46.088 öğrenci eğitim görmektedir. Bu öğrencilerin %63'ü erkek, %37'si kız öğrencilerden oluşmaktadır.

2016-2017 öğretim yılında ise ortaöğretimdeki öğrenci sayısı 91.709'dur. 10 yıllık süre içinde öğrenci sayısı yaklaşık %100 artmıştır. Aynı öğretim yılında erkek öğrencilerin oranı %53,4, kız öğrencilerin oranı ise %46,7'dir. Kız ve erkek öğrenci arasındaki oransal makasın hızlı bir şekilde kapandığı görülüyor.

2006-2007 öğretim yılında Kahramanmaraş ortaöğretimindeki öğrencilerin %63'ü genel lisede, %37'si meslek liselerinde eğitim görmektedir. 2016-2017 öğretim yılında ise %48'i genel lisede, %52'si meslek liselerinde eğitim görmektedir. Bu durum meslek liseleri açısından son derece olumlu ve önemlidir.

Bu gelişmelerin nedenlerinden birisi, 1999 yılında YÖK tarafından uygulamaya konulan katsayı uygulamasının 2010 yılından itibaren kaldırılmasıdır. Yükseköğretim Kurulu, (YÖK), 1999 yılında meslek lisesi mezunlarının ÖSS puanlarını düşük katsayı ile hesaplama uygulamasını başlatmıştı. Genel liselerin yerleştirme puanları 0.8 katsayı ile hesaplanırken, meslek liseliler 0.3 katsayı ile hesaplanarak dezavantajlı duruma düşürüldü. 1998 yılında ortaöğretim öğrencilerinin % 43'ü meslek liselerini tercih ederken, sonraki yıl oluşturulan katsayı, psikolojik bir engel oluşturdu ve meslek lisesine olan talebi düşürerek 2003'te yüzde 28'e kadar gerilettili.

YÖK'ün yeni kararıyla 10 yıldır çok düşük seviyelerde kalan meslekî eğitim oranı ülke genelinde tekrar yükselmeye başladı.

2010-2011 öğretim yılında 7.240 olan açıköğretim lisesi öğrenci sayısı, 2013-2014 öğretim yılında iki katına çıkarak 15. 344 oldu. Bu hızlı artış sonraki yıllarda da devam ederek 2016-2017 öğretim yılında 22. 253 sayısına ulaştı. Böylece 6 yılda açıköğretim lisesi öğrencilerindeki artış %300 olarak gerçekleşti ve çeşitli nedenlerle örgün eğitime devam edemeyen öğrencilere eğitim hakkı sağlanmış oldu.

Kahramanmaraş ili 2012 yılında genel ortaöğretimde derslik başına düşen öğrenci sayısı bakımından 67. sırada yer alırken 2016 yılında derslik başına düşen öğrenci sayısının 32'den 25'e düşmesi ile 66. sıraya yükselmiştir (Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı, 2017:40).

Kahramanmaraş ili 2012 yılında meslekî ve teknik ortaöğretimde derslik başına düşen öğrenci sayısında 34 öğrenci ile Türkiye'de 57. sırada yer alırken 2016 yılında derslik başına düşen öğrenci sayısını 25'e düşürmesine rağmen 69. sıraya gerilemiştir (Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı, 2017:40).

Tablo 3.54. Kahramanmaraş İl Genelî Din Öğretimi Genel Müdürlüğüne Bağlı Liselerde Okul, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayıları (MEB İstatistikleri, 2014-2019)								
Öğretim Yılı	Okul Sayısı	Öğrenci			Öğretmen			Derslik
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	
2014/'15	11	12920	5515	7405	659	409	250	276
2015/'16	16	14218	5529	8689	716	442	274	402
2016/'17	20	13555	5326	8229	719	417	302	468
2017/'18	22	13080	4951	8129	691	408	283	476
2018/'19	23	12730	4832	7898	736	423	313	497

YÖK'ün, 2010 yılındaki katsayı farkını kaldıran kararı üzerine imam hatip liselerindeki öğrenci sayısında büyük artış gözlemlendi. 2008-2009 öğretim yılında 7 Anadolu imam hatip ve imam hatip lisesinde toplam 3.884 öğrenci eğitim yapmaktaydı (K.Maraş MEM, 2010-2014 Stratejik Plan).

2015-2016 öğretim yılında kurum sayısı 16'ya, öğrenci sayısı 14.218'e çıktı. 2015-2016 öğretim yılından itibaren okul, öğretmen ve derslik sayısının artışına karşın öğrenci sayılarında tedricen düşüş olduğu görülmektedir.

2015/2016 öğretim yılında İmam Hatip Liselerinde öğrenim gören 14.218 öğrenciden 384'ü erkek, 1.174'ü kız olmak üzere 1.558'i açık imam hatip lisesine devam etmektedir (MEB İstatistikleri Örgün Eğitim, 2015-2016).

2018/2019 öğretim yılında ise imam hatip liselerinde öğrenim gören 12730 öğrenciden 410'u erkek, 1.022'si kız olmak üzere 1.432'si açık imam hatip lisesine devam etmektedir (MEB İstatistikleri Örgün Eğitim, 2018-2019).

3.2.4.4.6. TÜİK Verilerine Göre 2012- 2013 Öğretim Yılında Kahramanmaraş'ta Eğitim

TÜİK verilerine göre Türkiye'de 2012 yılında 15 yaş üstü nüfus için okuma yazma bilmeyenlerin oranı %5,1, okuma yazma bilenlerin ise %94,9'dur. Kahramanmaraş'ta ise bu oranlar sırasıyla, %8,4 ve %91,6 dir. 2012 yılında Kahramanmaraş'ta yüksekokul veya fakülte mezunlarının yine aynı yaş grubu nüfusa oranı ise %7,5'tir (TÜİK, 2012:77).

2012 yılında Türkiye' de 6 yaşın üzerinde okuma yazma bilmeyen nüfus, 6 yaşın üstündeki nüfusun % 4,2'sidir. Yine aynı yıl Kahramanmaraş'ta da okuma yazma bilmeyen kadınların oranı %10,9 iken, bu oran erkekler için %2,5 olmuştur (TÜİK, 2012:76). Aynı yılda 6 yaş üzeri nüfus için okuryazarlık oranı % 93,37 olup Türkiye sıralamasında 59. sıradadır (TÜİK, 2012:XVII).

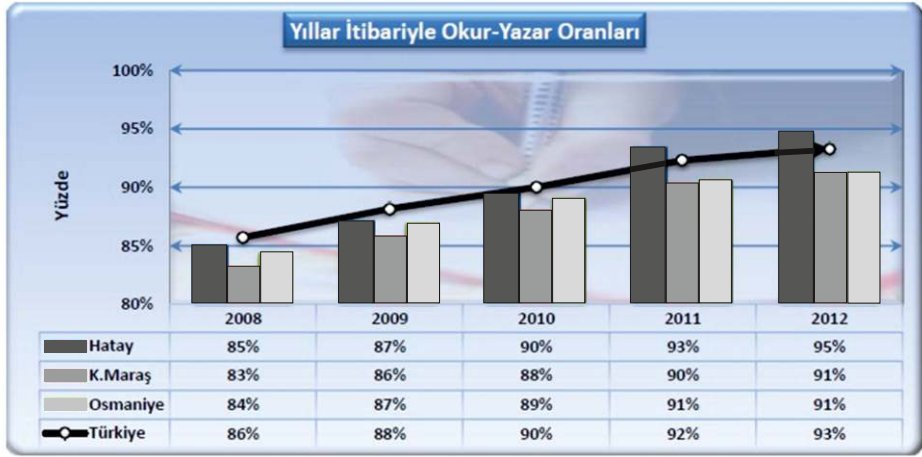
Tablo 3.55. 2012 Yılı Kahramanmaraş İli ve İlçeleri Okuma Yazma Oranları (DOĞAKA, 2012:22):

İlçe/il	Okuma Yazma Bilen Oranı (+6 Yaş, %)			Okuma Yazma Bilmeyen Oranı (+Yaş, %)			Bilinmeyen (%)		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Merkez	92,2	96,0	88,2	6,1	2,2	10,0	1,8	1,8	1,8
Afşin	90,4	95,4	85,1	7,0	2,0	12,3	2,6	2,5	2,6
Andırın	92,9	95,4	90,3	5,2	2,4	8,1	2,0	2,2	1,7
Çağlayancerit	87,9	92,0	83,7	9,0	4,2	14,0	3,1	3,8	2,4
Ekinözü	90,7	93,1	88,1	5,7	3,2	8,5	3,6	3,7	3,4
Elbistan	92,1	94,9	89,1	4,8	1,8	8,0	3,1	3,3	2,9
Göksun	89,6	93,8	85,4	7,1	3,0	11,2	3,3	3,3	3,4
Nurhak	88,2	91,6	84,5	8,2	4,0	12,6	3,7	4,4	2,9
Pazarcık	83,8	89,7	78,0	11,3	5,1	17,5	4,9	5,2	4,5
Türkoğlu	91,0	95,2	86,5	6,5	2,2	11,1	2,5	2,6	2,4
K.Maraş	91,1	95,0	87,1	6,5	2,5	10,6	2,5	2,6	2,3

Çağlayancerit, Ekinözü, Göksun, Nurhak, Pazarcık ve Elbistan ilçelerinin okur-yazarlık oranı Kahramanmaraş ili ortalamalarının altında kalmaktadır. En düşük okuryazarlık oranı Çağlayancerit ilçesindedir.

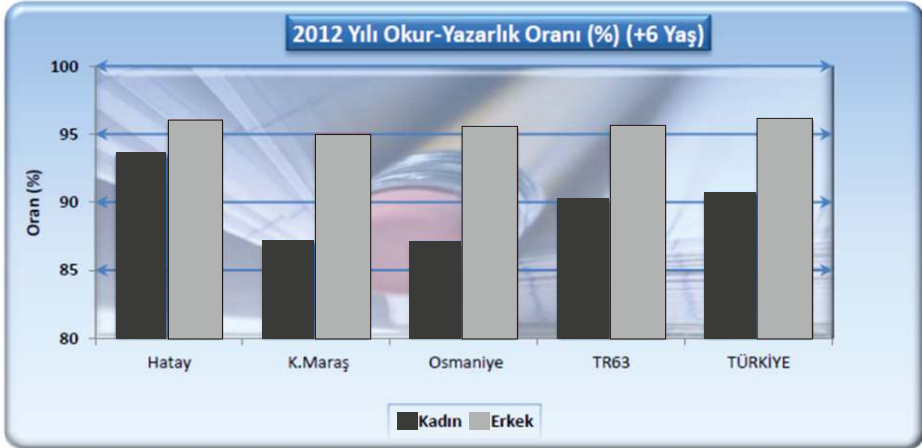
Türkiye'de okuma-yazma bilen oranı 2008 yılında % 85,7 iken % 8'lik bir artış oranıyla 2012 yılında % 93,3'e yükselmiştir. Bu artışın TR63 Bölgesinde yer alan Hatay ilinde % 10, Kahramanmaraş ilinde % 8 ve Osmaniye ilinde % 7 olduğu tablo 76'da üzerinde görülmektedir. Kahramanmaraş okuma-yazma oranı artışında Türkiye ortalamasıyla aynı oranı paylaşmıştır.

Yıllar İtibariyle Türkiye ve TR63 Bölgesi Okur Yazarlık Oranları aşağıdaki grafikte verilmiştir (Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı, 2012:39).



Türkiye'de 2012 yılı verilerine göre okuryazar oranı erkekler için yüzde 95,97, kadınlar için yüzde 90,67'dir. TR63 Bölgesi incelendiğinde okur-yazarlık oranı Türkiye ortalamasının altındadır. Hatay ilinde kadın okur-yazar oranı Türkiye ortalamalarının üzerinde iken Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde bu ortalamanın altında kalmıştır (Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı 2012:39)

Türkiye ve TR63 Bölgesinin Cinsiyete Göre Okuma-Yazma Oranları aşağıdaki grafikte verilmiştir (Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı 2012:39)



Şekilde görüldüğü üzere Türkiye'de erkekler ve kadınlar arasında 5,3 puanlık okur-yazarlık farkı bulunmaktadır. Hatay ilinde bu fark Türkiye ortalamalarının altında iken (2,47) Kahramanmaraş'ta 7,95 ve Osmaniye'de 8,40 ile Türkiye ortalamalarının üzerindedir.

2000-2016 yıllarına ait Kahramanmaraş okuryazarlık durumunu karşılaştıran tablo aşağıda verilmiştir (DİE, 2000, 2016)

Tablo 3.56. 2000- 2016 Yılları Kahramanmaraş İli Okuryazarlık Durumuna Göre Nüfus Bilgileri (DİE 2016)

	2000 Yılı		2016Yılı	
	Nüfus	%	Nüfus	%
Okuma ve Yazma Yaşındaki Nüfus	855.917	100,0	980.247	100,0
Okuma ve Yazma Yaşındaki Nüfus	141.845	16,6	53.297	5,4
Okuma Yazma Bilip Bilmediği Bilinmeyen	86	0,0	7976	0,8
Okuma Yazma Bilen Nüfus	713.986	83,4	918.974	93,7

DİE, 2000 Genel Nüfus Sayımı Sonuçları'na göre 6 ve yukarı yaştaki okuma yazma yaşı nüfusu 855. 917 olan Kahramanmaraş'ta bu nüfusun 35. 851'i erkek (%8,6), 105 994'ü kadın (%25.14) olmak üzere toplam 141.846 kişi okuma yazma bilmemekteydi.

DİE, 2016 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçlarına göre 6 ve yukarı yaştaki okuma yazma yaşı nüfusu 980.247 olan Kahramanmaraş'ta bu nüfusun 9.548'i erkek (%1), 43.749'u kadın (%4,4) olmak üzere toplam 53.297 kişi okuma yazma bilmemektedir. 2000 ile 2018 yılı arasında okur yazar oranında ciddi bir gelişme görülmektedir.

2011-2012 öğretim yılı TR63 Bölgesinde ortaöğretimde okullaşma oranları tablo 3.57'de verilmiştir (Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı, 2012:41).

Tablo 3.57. 2011-2012 Öğretim Yılı TR63 Bölgesinde Ortaöğretimde Okullaşma Oranları (Doğaka, 2012:41)

İl	Toplam	%Erkek	%Kız %
Hatay	67,87	65,91	63,77
Kahramanmaraş	60,56	63,10	57,87
Osmaniye	72,78	73,48	72,04
Türkiye	67,37	68,53	66,14

Kahramanmaraş, TR63 Bölgesinde ortaöğretimdeki okullaşma oranı bakımından %60,56'lık oranla hem Hatay ve Osmaniye'nin hem de %67,37 olan Türkiye ortalamasının altında yer almaktadır.

2011- 2012 öğretim yılı itibarıyla TR63 Bölgesinde okul, şube, öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayısı tablo 3.58'de verilmiştir (Doğu Akdeniz Ajansı, 2012:44).

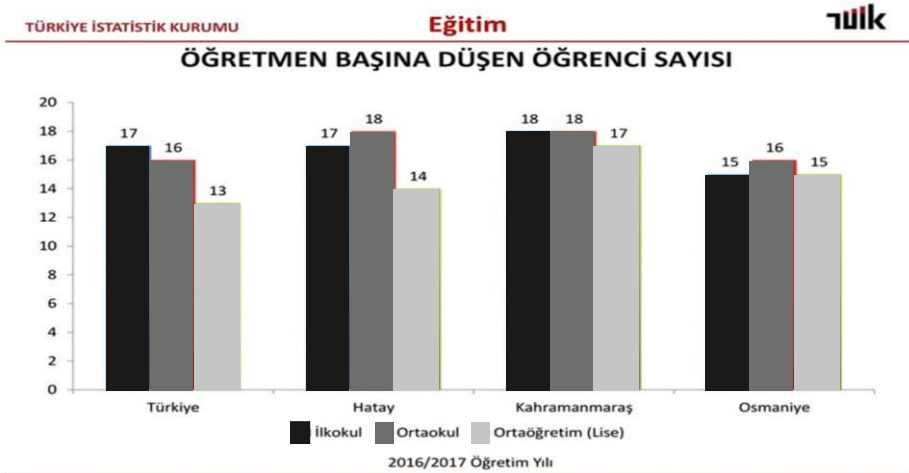
Tablo 3.58. TR63 Bölgesi 2011-2012 Öğretim Yılı İlköğretimde Okul, Şube, Öğretmen ve Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı

İl/Bölge	Okul	Şube	Öğretmen	Derslik
Hatay	367	26	20	30
Kahramanmaraş	247	23	21	34
Osmaniye	336	24	19	32
TR 63	320	25	20	32
Türkiye	323	25	20	30

2011-2012 yılı ilköğretimde istatistikî göstergelere göre Türkiye'de okul başına düşen öğrenci sayısı 323 ve bölge genelinde öğrenci sayısı 320'dir. Hatay ve Osmaniye illerinde bu sayı ortalamanın üzerinde yer alırken Kahramanmaraş ilinde ortalamanın altındadır. Türkiye, bölge geneli ve Hatay ilinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 20 iken Kahramanmaraş ilinde 21 ve Osmaniye ilinde 19'dur. Türkiye'de derslik başına düşen öğrenci sayısı 30 iken TR63 bölgesinde 32'dir. Hatay ilinde bu rakam ülke ortalamasıyla aynıken Kahramanmaraş ve Osmaniye illeri ülke ortalamasının üstünde yer almaktadır.

2016/2017 öğretim yılında derslik başına düşen öğrenci sayısı ilkokullarda Türkiye geneli 27, Hatay ili 26, Osmaniye ili 30, Kahramanmaraş 32; ortaokullarda Türkiye geneli 28, Hatay ili 33, Osmaniye ili 29, Kahramanmaraş 33'tür (TÜİK, 2017)

2016-2017 öğretim yılında Türkiye ve TR63 Bölgesine ait şehirlerde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı grafikte verilmiştir (TÜİK, 2017).



Kahramanmaraş'ta 2012/'13 öğretim yılında 141 kurumda 51.766'sı erkek, 47.907'si kadın olmak üzere 99.673 kişi yaygın eğitim kurslarına katılmıştır. Bu kursiyerlerin % 49'u halk eğitimi merkezlerinde, % 24,4'ü özel motorlu taşıt sürücü kurslarında, % 15,8'i özel dershanelerde eğitim görmüştür. Geri kalan % 11'lik kısım da diğer kurslarda eğitim almıştır (TÜİK, 2014:22).

2012/'13 öğretim yılında Kahramanmaraş'ta halk eğitim merkezlerinde toplamda 2.475 kursta 47.362 kursiyer sertifika almıştır. Bu kursiyerlerden 20.583'ü genel kurslara, 24.409'u meslekî ve teknik kurslara, 2.370'i okuma yazma kurslarına katılmıştır (TÜİK, 2014:159).

Meslekî eğitim merkezlerinde 2012/'13 öğretim yılında 2.266 kursiyer eğitim almıştır. Bu kursiyerden 1.515'i çıraklık, 59'u işyeri açma, 424'ü kalfalık, 926'sı ustalık, 342'si usta öğreticilik kursunu bitirmiştir (TÜİK, 2014:167).

2012/'13 öğretim yılında açılan Kur'an kursları bakımından Kahramanmaraş; İstanbul, Ankara, Konya, İzmir ve Samsun'dan sonra 344 kurs ile 6. sırada yer almıştır. Kahramanmaraş'ta bu öğretim yılında 371'i erkek, 17.514'ü kız olmak üzere toplam 17.885 kişi Kur'an kursu eğitimi almıştır (TÜİK, 2014:159).

3.2.4.4.7. İkili Eğitimden Normal Eğitime Geçiş Çalışmaları

Kahramanmaraş Millî Eğitim Müdürlüğü, özellikle merkez ilçedeki öğrenci yoğunluğunu ikili eğitimle çözmeye çalışmış, bunun yanı sıra ikili eğitimden normal eğitime geçmek için yoğun bir çaba sarf etmiştir. Bunun sonucunda da 2010-2015 yılları arasında ikili eğitim öğrenci oranının en fazla azaldığı illerden- Şanlıurfa, Batman, Muş, Yalova, Hatay ve Kahramanmaraş-biri olmuştur (Eğitim Bir-Sen, 2016:149).

2010-2012 ile 2015-2016 yılları arasında Kahramanmaraş'ta ikili eğitim yapan okulların durumları tabloda verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi 2011-2012 öğretim yılında 238 olan ikili eğitim yapan ilkökul sayısı 2015-2016 öğretim yılında 137'ye; 2012-2013 öğretim yılında 149 olan ortaokul sayısı 2015-2016 öğretim yılında 83'e düşmüştür.

Kahramanmaraş'ta 2010/'11-2015/'16 öğretim yılları arasında ikili eğitim yapan ortaöğretim okullarının durumu tabloda verilmiştir (Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü 2016-2017 Öğretim Yılı Brifingi)

Tablo 3.59. Kahramanmaraş'ta 2010-2016 Yılları Arası İkili Eğitim Yapan Okulların Durumu

Dönem	Genel Ortaöğretim			Meslekî ve Teknik Eğitim		
	İkili Eğitim Yapan Okul Sayısı (1)	Tüm Okul Sayısı (2)	Oranı% (1/2)	İkili Eğitim Yapan Okul Sayısı	Tüm Okul Sayısı	Oranı% (1/2)
2010-2011	11	43	26,55	2	53	3,78
2011-2012	9	42	21,25	3	56	5,36
2012-2013	5	41	14,98	6	11	12,3
2013-2014	2	31	6,45	9	72	12,5
2014-2015	0	32	0	12	72	16,67
2015-2016	1	35	2,86	10	79	12,66

*İmam Hatip Liseleri meslekî eğitimin içinde gösterilmiştir.

Tabloda görüldüğü gibi 2010-2011 öğretim yılında ikili eğitim yapan 11 ortaöğretim okulu varken 2015-2016 öğretim yılında bu sayı 1'e düşmüştür. Meslek ve teknik ortaöğretim okullarında ise okullaşmadaki artış nedeniyle durum tersine dönmüştür. 2010-2011 öğretim yılında 53 okuldan 2'si ikili eğitim yaparken 2015-2016 öğretim yılında 79 okuldan 10'u ikili eğitim yapmaya başlamıştır.

2017-2018 öğretim yılı itibariyle Kahramanmaraş'ta normal öğretime geçilmesi için gerekli derslik sayısı tablo 3.60'da verilmiştir (Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü 2017-2018 Brifingi).

Tablo 3.60. 2017-2018 Öğretim Yılı İtibariyle Kahramanmaraş'ta Normal Öğretime Geçilmesi İçin Gerekli Derslik Sayısı

Eğitim türü	İkili Öğretim Yapan Kurum Sayısı	Öğrenci	Derslik	Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı	Derslik İhtiyacı
Din Öğretimi Genel Müd.	1	290	0	290	10
İmam Hatip Ortaokulu	1	290	0	290	10
Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müd.	3	2708	65	80	34
Çok Programlı Lise (Kız Tek. Öğ. Gn. M)	1	634	30	21	0
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (Anadolu Meslek Programı)	2	2.074	35	59	34
Temel Eğitim Genel Müd.	213	85165	1864	138	1.020
Anaokulu	30	6.819	189	36	84
Diğer Kurumlarda Bulunan Ana Sınıfı	116	4.261	116	37	54
İlkokul	111	43.627	1.127	39	327
Ortaokul	72	34.719	548	63	609
Genel Toplam	217	88163	1929	509	1.064

Tabloda görüldüğü gibi normal eğitime geçebilmek için en çok ortaokul ve ilkokullarda derslik ihtiyacı bulunmaktadır.

3.2.4.5. Eğitime Erişimi Sağlama Çalışmaları

2003 yılından itibaren okul çağındaki kayıtsız çocukların eğitime erişimleri için yoğun programlar ve kampanyalar başlatıldı.

Çocukların okula erişimlerini sağlamak amacıyla ülke genelinde Millî Eğitim Bakanlığı ve UNICEF tarafından Haziran 2003 tarihinde “Haydi Kızlar Okula” sloganıyla Kız Çocuklarının Okullaşmasına Destek Kampanyası başlatıldı. Kahramanmaraş bu kampanyaya Nisan 2004 tarihinde dâhil oldu. 2004-2008 yılları arasında kampanya kapsamında 7 yaş ve üzeri okula gitmeyen 4.616'sı erkek, 5.517'si kız olmak üzere 10.433 çocuğun okula kaydı yapılmış; 1195'i kız, 731'i erkek olmak üzere toplam 1.926 çocuğun da okula devamı sağlanmıştır. Böylece 12.359 çocuk eğitime kazandırılmıştır.



2008/2009 öğretim yılında Millî Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından ülke genelinde başlatılan Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı (YSÖP)'nin Kahramanmaraş'ta uygulanması sonucu okul çağındaki kayıtsız çocukların aileleriyle iletişim sağlanarak 3.345 çocuk eğitime kazandırılmıştır.

3.2.4.6. Taşımali Eğitim

Taşımali eğitim uygulaması 2003 sonrası eğitimde de devam etmiştir. 2004-2005 öğretim yılı ile 2009-2010 yılları arasında Kahramanmaraş ve ilçelerinde taşınan öğrenci sayısı tablo 3.61'de verilmiştir (Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü, 2009:25).

Tablo 3.61. 2004-2010 Yılları Arası Kahramanmaraş Genelinde Taşımali Eğitimle Taşınan Öğrenci Durumu

Taşınan Öğrenci Sayısı						
İlçe	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010
Merkez	2.832	3.044	2.929	2.556	2.451	3.403
Afşin	963	989	1.147	1.526	1.635	1.561
Andırın	2.081	1.980	1.866	1.800	1.920	1.916
Çağlayancerit	274	358	377	143	138	0
Ekinözü	477	488	469	407	432	476
Elbistan	450	482	454	447	397	551
Göksun	1.354	1.109	1.159	1.134	1.181	1.237
Nurhak	198	167	302	232	211	222
Türkoğlu	941	449	346	555	709	727
Pazarcık	336	1.080	1.250	1.083	1.094	1.184
TOPLAM	9.916	10.146	10.569	9.883	10.138	11.277

Kahramanmaraş'ta 2006-2019 yılları arasında taşınmalı ilköğretim yapılan okul ve öğrenci sayıları tablo 3.62'de verilmiştir. (MEB Millî Eğitim İstatistikleri 2006-2019)

Tablo 3.62. 2006-2019 yılları arasında Kahramanmaraş'ta ilköğretim türünde taşınmalı eğitim yapılan okul ve öğrenci sayıları												
Öğretim Yılı	Taşınan Merkez Okul Sayısı	Taşınan Okulsuz Yerleşim Birimi	Taşınan Okul Sayısı	Taşınan Öğrenci Sayısı			Taşınan İlkokul Öğrenci Sayısı			Taşınan Ortaokul Öğrenci Sayısı		
				Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
2006/2007	108		483	10 477	5 461	5 016	-	-	-	-	-	-
2007/2008	110		382	9 827	5 031	4 796	-	-	-	-	-	-
2008/2009	111	112	458	10 085	5 228	4 857	-	-	-	-	-	-
2009/2010	101	194	327	11056	5 666	5 390	-	-	-	-	-	-
2010/2011	109	277	423	12 346	6 392	5 954	-	-	-	-	-	-
2011/2012	123	242	377	15 478	8 075	7 403	-	-	-	-	-	-
2012/2013	129	318	377	17 171	8 916	8 255	5 356	2 779	2 577	11 815	6 137	5 678
2013/2014	241	407	381	17702	9 064	8 638	5 857	3 040	2 817	11 845	6 024	5 821
2014/2015	237	608	388	16 273	8 481	7 792	5 545	2 916	2 629	10 728	5 565	5 163
2015/2016	270	938		16 341	8 416	7 925	5 777	3 013	2 764	10 564	5 403	5 161
2016/2017	272	954		20 557	10 565	9 992	5 572	2 863	2 709	14 985	7 702	7 283
2017/2018	280	1113		18268	9353	8915	6234	3129	3015	12034	6224	5810
2018/2019	284	1000		19514	9950	9564	7340	3724	3616	12174	6226	5948

Tabloda görüldüğü gibi 2006-2019 yılları arasında taşınan öğrenci sayısı bakımından %86 artış olmuş ve taşınmalı eğitim yaygınlaştırılmıştır.

2011-2012 öğretim yılından itibaren ortaöğretim kurumları da taşınmalı eğitim kapsamına alındı ve Kahramanmaraş'ta 2018-2019 öğretim yılına kadar hızlı bir şekilde yaygınlaştı. Taşınmalı ortaöğretim yapılan öğrenci sayıları yıllara göre tablo 3.63'te verilmiştir (MEB Millî Eğitim İstatistikleri 2011-2019).

Tablo 3.63. Taşınmalı Ortaöğretim Yapılan Öğrenci Sayıları				
Öğretim Yılı	Taşınılan Merkez Okul Sayısı	Taşınan Öğrenci Sayısı		
		Toplam	Erkek	Kız
2011/2012	-	3 403	2 136	1 267
2012/2013	-	8 045	4 354	3 691
2013/2014	-	9 196	5 145	4 051
2014/2015	62	9 181	5 159	4 022
2015/2016	72	10 277	5 753	4 524
2016/2017	192	16 001	8 233	7 768
2017/2018	80	9 845	5 521	4 324
2018/2019	80	10115	5600	4515

3.2.4.7. Hizmetiçi Eğitim Faaliyetleri

Kahramanmaraş Millî Eğitim Müdürlüğü hizmetiçi eğitimi faaliyetlerine özellikle 2007 ve 2008 yılında olağanüstü ve şaşırtıcı sayıda öğretmen katılım sağlamıştır. 2003-2009 yıllarında düzenlenen faaliyetler tablo 3.64'te verilmiştir (Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü,

Tablo 3.64. 2003-2009 Yıllara Arası Kahramanmaraş Millî Eğitiminde Düzenlenen Hizmetiçi Kurs Katılım Durumu					
Yıl	Planlanan Faaliyet Sayısı	Açılan Faaliyet Sayısı	Planlanan Katılımcı	Katılan Sayısı	Belge Alanlar
2003	62	80	1.364	1,868	1.699
2004	82	70	1.722	1.613	1.467
2005	109	120	2.290	2.904	2.640
2006	208	113	5.200	2.983	2.712
2007	807	310	10.000	11.600	10.594
2008	471	262	17.992	11.370	10.543
2009	356	95	13.950	3.540	3.186

2007 ve 2008 yılındaki hizmetiçi eğitim faaliyetlerine katılımdaki olağanüstü durumun sebebi Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından 2006 yılında yapılan uzman öğretmenlik sınavında hizmetiçi faaliyetlere katılım belgelerinin puanla değerlendirilmesi ve bu puandan yararlanmak için öğretmenlerin hizmetiçi kurslarına akın etmesidir. Fakat 2009 yılında Anayasa Mahkemesi'nin hizmetiçi eğitimlerin objektif kıstaslar olmadığı gerekçesiyle hizmetiçi eğitim puanlarını iptal etmesinden sonra hizmetiçi eğitime katılım sayısı tekrar düşmüştür.

3.2.4.8. Okuma – Yazma Kursları

TÜİK 2008 verilerine göre Kahramanmaraş'ta okuma yazma bilmeyen 107.370 vatandaş bulunmaktaydı. 2016 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçlarına göre 2016 yılında Kahramanmaraş merkez ve ilçelerinde okuma yazma bilmeyen 53.297 kişi bulunmaktadır. Bunlardan 9.548'i erkek, 43.749'u kadındır.

Millî Eğitim Bakanlığı, okuryazar olmayan vatandaşlara okuma yazma öğretmek için değişik zamanlarda okuma-yazma kursları düzenlemektedir. Bu kapsamda Kahramanmaraş'ta 2000-2009 yılları arası düzenlenen Ana Kız Okuldayız Kampanyası'yla verimli sonuçlar alındı. Bu dönemde kurslara katılan kursiyer ve kurs sayısı tablo 3.65'te verilmiştir (Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü, 2009:10)

Tablo 3.65. 2000-2009 Yılları Arası Kahramanmaraş Millî Eğitiminde Düzenlenen Ana-Kız Okuldayız Kampanyası Okuma Yazma Kurslarında Kursiyer Sayıları				
Yıllar	Kurs Sayısı	Kadın Kursiyer	Erkek Kursiyer	Toplam
2000-2001	43	285	422	707
2001-2002	180	2.204	702	2.906
2002-2003	63	721	267	988
2003-2004	90	1.138	269	1.407
2004-2005	122	1.402	362	1.764
2005-2006	135	1.424	1.329	1.753
2006-2007	136	699	1.340	2.039
2007-2008	233	2.747	739	3.486
2008-2009	730	8.566	1.146	9.712

5 Mart-11 Mayıs 2018 tarihleri arasında başlatılan *Okuryazarlık Seferberliği* kapsamında Kahramanmaraş Millî Eğitim Müdürlüğüne açılan okuma-yazma kurslarında okul çağı dışında kalmış 548'i kadın, 1.724'ü erkek olmak üzere toplam 2.272 kişi okur-yazar durumuna getirildi.

Okuma yazma kursları toplumun okur-yazarlık oranının yükselmesine önemli katkı sağlamaktadır.

3.2.4.9 Eğitim Yatırımları

Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne (BYEGM) gerçekleştirilen, "Rakamlarla Türkiye" çalışmasına göre eğitim bütçesi 2002'den 2016'ya kadar 14 yılda yaklaşık 12 kat arttı. 2002'de 7.460.991.000 lira olan eğitim bütçesi, 2016'da 85.048.584.000 oldu. 2002 yılında ülke genelinde 355.234 derslik vardı. Derslik sayısı 2016 yılında 743.161'e ulaşarak %109 artış sağlandı (<http://www.byegm.gov.tr>, 2017)

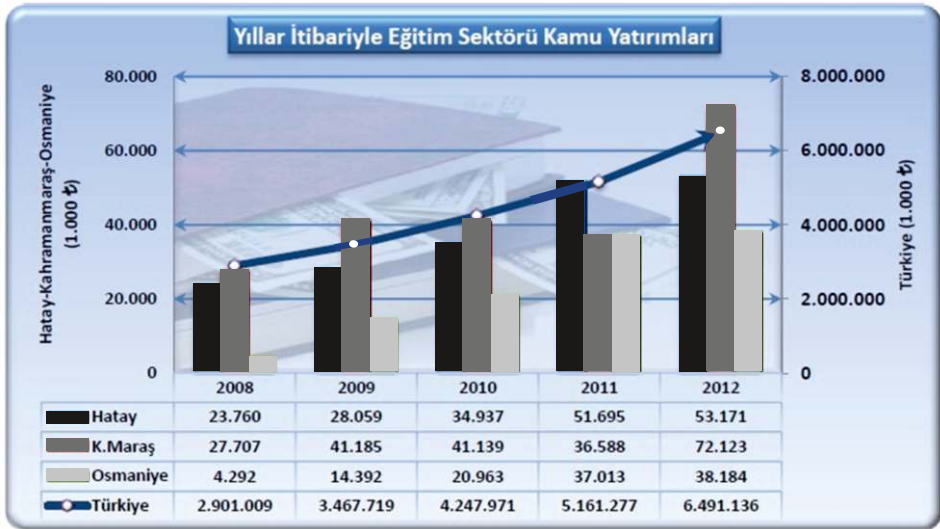
Türkiye'deki eğitim alanındaki bu gelişmeler Kahramanmaraş millî eğitimine de yansımıştır.

2003-2008 yılları arasında Kahramanmaraş eğitiminde yatırıma harcanan proje bedelleri tablo 3.66'da verilmiştir (Kahramanmaraş İl MEM, 2009:114-120).

Tablo 3.66. 2003-2008 Yılları Arasında Kahramanmaraş Eğitiminde Yatırıma Harcanan Proje Bedelleri

Yıllar	Proje Adedi	Derslik Sayısı	Ek Derslik Sayısı	Toplam Derslik	Pansiyon Öğrencisi Kapasitesi	Lojman Daire Sayısı	Proje Bedeli
2003	14	226	0	226	0	0	26.006.086
2004	39	367	24	391	0	2	28.508.110
2005	26	216	0	216	1200	10	31.812.970
2006	21	190	26	216	0	0	17.531.666
2007	30	195	24	219	300	22	32.559.912
2008	49	398	0	398	448	12	36.743.372

2008 yılı ve sonrasına ait yıllar itibariyle Türkiye ve TR63 Bölgesi'nde eğitim alanında kamu yatırımları grafikte verilmiştir (Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı 2012:38).



Şekilde görüleceği üzere 2008 yılında Hatay ilinde 23,7 milyon lira olan eğitim kamu yatırımı 2012 yılında 53 milyon liraya, Kahramanmaraş ilinde 27,7 milyon liradan 72 milyon liraya ve Osmaniye ilinde 4,3 milyon liradan 38 milyon liraya yükselmiştir. TR63 Bölgesinde 2012 yılında eğitim alanında en çok yatırımın Kahramanmaraş'a yapıldığı görülmektedir.

Kahramanmaraş ilindeki kamu yatırımları sektörlere göre 2010-2015 yılları arasındaki dönem incelendiğinde, 2015 yılında en çok paya sahip

sektörün eğitim sektörü olduğu görülmektedir (Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı 2015:61).

3.2.4.10. Hayırseverler Tarafından Yapıtılan Eğitim Kurumları

Cumhuriyetin 80. yılında vatandaşların eğitime olan katkılarının daha üst düzeye çıkartılarak yeni eğitim kurumlarının ülkeye kazandırılması amacıyla 11 Eylül 2003 tarihinde “Eğitime %100 Destek Projesi” başlatıldı. Bu amaç doğrultusunda ilin hayırsever işadamlarıyla temasa geçildi ve önemli işbirlikleri sağlanarak eğitim kurumları yaptırıldı. Eğitime %100 Destek Projesi, tüm ülkede olduğu gibi Kahramanmaraş’ta da hayırseverleri harekete geçirdi. Projenin uygulanmaya başlandığı 2003 yılından önce hayırseverler tarafından yapılan eğitim kurumunun sayısı 3 idi. 2003 yılından 2020 yılı arasında hayırsever tarafından yaptırılan eğitim kurumu sayısının 86 olduğunu görüyoruz.

Özellikle hayırseverler tarafından yaptırılmaya başlanan eğitim kurumlarının hizmete girmesiyle birlikte Kahramanmaraş eğitiminde fizikî bakımdan bir rahatlama olmuştur. Hayırseverlerce yaptırılan eğitim kurumları, hayırseverlerin isimleri ve kurumların hizmete başladığı yıllar tablo 3.67’de verilmiştir (Avcı, 2014:5).



Fotoğraf 3.25: Hayırsever Ergün Bodur tarafından yaptırılan “Esin-Ergün Bodur İlkokulu Açılış Töreni, 2019

Tablo 3.67. Kahramanmaraş'ta Hayırseverler Tarafından Yaptırılan Eğitim Kurumları			
Sıra	Hayırsever	Kurum Adı	Hizmete Başlama Yılı
1	Ali Galip Çalık	Kadriye Çalık Anadolu Lisesi / Merkez	1998
2	Ali Galip Çalık	Ali Galip Çalık İlkokulu / Merkez	2005
3	Ali Galip Çalık	Ayser Çalık Ortaokulu / Merkez	2004
4	Ali Galip Çalık	İbrahim Çalık Anadolu Lisesi / Merkez	1989
5	Ali Galip Çalık	Ali Galip Çalık Anadolu Lisesi/Merkez	2011
6	Ali Galip Çalık	Serhan Çalık Ortaokulu / Merkez	2013
7	Reşit Gümüşer	Reşit Gümüşer İlkokulu / Merkez	1990
8	Halil İbrahim Gümüşer	Ayşe Gümüşer İlkokulu / Merkez	2005
9	Mehmet Gümüşer	Mehmet Gümüşer Anadolu Lisesi / Merkez	2009
10	İmam Gümüşer	Habibe Gümüşer Anaokulu / Merkez	2013
11	Ökkaş Gümüşer	Ökkaş Gümüşer İlkokulu / Merkez	2014
12	Ayça Öksüz	Kıpaş Anasınıfı / Merkez	2013
13	Hanifi Öksüz	Nezihe Öksüz Anadolu Sağlık Meslek Lisesi / Merkez	2008
14	Hanifi Öksüz	Narlı Kıpaş Lisesi / Pazarcık	2014
15	Mehmet Balduk	Arif Balduk İlkokulu - Ortaokulu / Merkez	2014
16	Mehmet Balduk	Kılılı Nazlı Balduk İlkokulu - Ortaokulu / Türkoğlu	2006
17	Abdülkadir Kurtul	İsmail Kurtul İlkokulu / Merkez	2010
18	Abdülkadir Kurtul	Makbule Hatun Anasınıfı / Merkez	2010
19	Yaşar Gölcü	Yaşar Gölcü İlkokulu	2013
20	Yaşar Gölcü	Dumlupınar İlkokulu - Ortaokulu Ek Binası / Merkez	2012
21	Enerji SA	Sarıgül Köyü Ali Koca İlkokulu / Merkez	2013
22	Enerji SA	Soysallı İlkokulu - Ortaokulu / Ekinözü	2013
23	Süha Erler	Süha Erler Anadolu Lisesi / Merkez	2004
24	Abdülhakim Bilgili	Suzan ve Abduhakim Bilgili Halk Eğitim Merkezi / Merkez	2008
25	Mahmut Arıkan	Hacı Osman Arıkan İlkokulu - İmam Hatip Ortaokulu Merkez	2013
26	Alişan Arıkan	Ömer Faruk Arıkan Ortaokulu / Merkez	2012
27	Ashabil Tanrıverdi	Zekeriya Tanrıverdi İmam Hatip Ortaokulu / Merkez	2012

Sıra	Tablo 3.67 devamı Hayırsever	Kurum Adı	Hizmete Başlama Yılı
28	Mehmet Kanbur	Mado Kadriye Kanbur İlkokulu / Merkez	2013
29	Hayırsever Öğretmenler	Öğretmenler Lisesi / Merkez	2006
30	Türk Telekom	Türk Telekom Ortaokulu / Merkez	2007
31	Hacı Bünyamin Balcı	Hasan Balcı İlkokulu / Merkez	2013
32	K. Maraş Belediyesi	Kahramanmaraş Belediyesi İlkokulu/Merkez	2009
33	Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası	Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası Ticaret Meslek Lisesi /Merkez	2011
34	Turgay Ciner	Turgay Ciner Teknik ve Endüstri M.L /Afşin	2010
35	Mehmet Fethi Arifioğlu	Saadet Arifioğlu Ortaokulu / Merkez	2013
36	Sami Kervancıoğlu	Turgut Pekel İmam Hatip Ortaokulu / Merkez	2014
37	Abdullah Çinkay	Abdullah Çinkay İlkokulu / Merkez	2015
38	Atıf Şirikci	Sevim Şirikçi Kız Meslek Lisesi / Merkez	2013
39	İsmail Doğan	Ömer Selver Doğan İlkokulu - Ortaokulu /Merkez	2013
40	Abdurrahim Özge	Türkan Özge Anaokulu / Merkez	2011
41	Mehmet Güneş	Süreyya Güneş Anaokulu / Merkez	2012
42	Rönesans Eğitim Vakfı	Keriman Çetinkaya Anaokulu / Merkez	2014
43	Çocuklar Gülsün Dern.	Tevfik Sıtkı Bursalı Anaokulu/Merkez	2014
44	S. Sadettin Saran	Ertuğ Kurtoglu Kapalı Spor Salonu / Merkez	2013
45	Erkunt Traktör Sanayi A.Ş.	Hasancıklı Erkunt Traktör İlkokulu - Ortaokulu / Merkez	2009
46	Ziya Bitmiş	Deniz Bitmiş Ortaokulu Arsası / Merkez	2013
47	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği	TOBB Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi - Öğrenci Yurdu / Merkez	2015
48	Adil Sani Konukoğlu	Narlı Çimko İlkokulu - Ortaokulu / Pazarcık	2011
49	Adil Sani Konukoğlu	Pazarcık Çimko İlkokulu / Pazarcık	2012
50	Şeker San. Mensupları Hayır ve Eğitim Derneği	Şeker Fabrikası Ortaokulu / Elbistan	2008
51	Fevzi Şahin	Kullar Süleyman Şahin İlk ve Ortaokulu /Nurhak	2009
52	Ahmet Duran Balsuyu	Kılılı Balsuyu Meslek Lisesi / Türkoğlu	2015
53	Türkoğlu Sos. Kült. Hizm. ve İmam Hatip Yaşt. Derneği	Anadolu İmam Hatip Lisesi Ek Binası / Türkoğlu	2014
54	Hasan Sert-Halil Kürkcü	Büget Hasan Sert-Halil Kürkcü İlkokulu/Afşin	2013
55	Şaban Erdoğan	Türkören Hasan Erdoğan İlk/Ortaokulu/Elbistan	2006
56	Mehmet Kılınç	Haluk Gökalp Kılınç İlk ve Ortaokulu / Elbistan	2008

Sıra	Hayırsever	Kurum Adı	Hizmete Başlama Yılı
57	BOTAŞ International LTD	BOTAŞ Altınyayla Köyü İlkokulu / Andırın	2013
58	Mehmet Nazif Günal	Türkoğlu Anaokulu / Türkoğlu	2013
59	Güven Aydemir	Korkmaz Ahmet Aydemir İlkokulu / Göksun	2005
60	Elbistan Tic ve San. Od.	Çiçek İlkokulu - Ortaokulu / Elbistan	2013
61	Sadi Aksakal	Cumhuriyet Ortaokulu Arsası / Afşin	2012
62	Kadir Köseoğlu	Hasan Hüseyin Köseoğlu Okulu Arsası / Elbistan	2014
63	Kardeşler Seramik	Tekir İlkokulu Orhan Akkoyun Halı Sahası	2014
64	İsmail Doğan-Duygu Mühendislik	Kurucuova Köyü İlköğretim Okulu / Onikişubat	2014
65	Uyalp Turizm LTD. ŞTİ ve GYLK Turizm LTD. ŞTİ, Hasan Gülkaynak	Hasan Gülkaynak Koçovası M. Eşe ve Yusuf Gülkaynak İlkokulu / Afşin	2015
66	TOBB	TOBB Fen Lisesi ve Pansiyonu/ Onikişubat	2015
67	MEM Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş. Kemal Karaküçük	Adil Karaküçük İlkokulu/ Onikişubat	2015
68	AKEDAŞ	AKEDAŞ İlkokulu/ Onikişubat	2015
69	AKEDAŞ	AKEDAŞ Ortaokulu/ Onikişubat	2015
70	Büyükşehir Belediyesi	Esentepe M. Ortaokulu/ Elbistan	2016
71	Büyükşehir Belediyesi	Oruç Reis M. İlkokulu /Onikişubat	2016
72	Onikişubat Belediyesi	Onikişubat Belediyesi Fatih İmam Hatip OO	2016
73	Onikişubat Belediyesi	Onikişubat Belediyesi İlica M. İmam Hatip OO	2016
74	Büyükşehir Belediyesi	Orman Dairesi Spor Salonu /Onikişubat	2016
75	Büyükşehir Belediyesi	Yavuz Selim İlkokulu /Pazarcık	2016
76	Türkoğlu Sos. Kül. Hizm. Ve İmam Hatip Yaşt. Derneği	İstasyon İmam Hatip Ortokulu/Türkoğlu	2016
77	TYSD	Kahramanmaraş TYSD Anasınıfı/Dulkadiroğlu	2017
78	Onikişubat Belediyesi	Onikişubat Belediyesi Kale İHO/ Onikişubat	2017
79	Onikişubat Belediyesi	Onikişubat Belediyesi Döngel Mah. İHO ve Yurt Binası /Onikişubat	2017
80	Büyükşehir Belediyesi	Atatürk YBO /Türkoğlu	2017
81	Yıldızkent Madencilik San. Tic. A.Ş.	Şehit Şeref Kılılı Yıldızkent Ortaokulu / Türkoğlu	2018

Tablo 3.67 devamı

Sıra	Hayırsever	Kurum Adı	Hizmete Başlama Yılı
82	Ergün Bodur, Alternatif Özel Güvenlik Hizmetleri A.Ş. ve Bizim Servis ve Danışmanlık Hizmetleri A.Ş.	Esin-Ergün Bodur İlkokulu / Onikişubat	2019
83	Büyükşehir Belediyesi	Tenzile Erdoğan İHL ve Pansiyonu	2020
84	Büyükşehir Belediyesi	Ataköy İlkokulu / Ekinözü	2020
85	Elbistan Öğrencileri Okutma ve Yaşatma Derneği ve Spor Toto	İmam Hatip Lisesi ve Pansiyonu ve Spor Salonu / Elbistan	2020
86	Onikişubat Belediyesi	Onikişubat Belediyesi Kurtlar Mah. İHO ve Yurt Binası / Onikişubat	2020
87	Balsuyu Mens. Loj. San. ve Tic. A.Ş.	Balsuyu Atölye Yapımı / Türkoğlu	2020
88	Isıder Enerji Üretim Pazarlama İthalat ve İhracat A.Ş.	Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi Spor Salonu ve Pansiyonu / Afşin	2020
89	Süruri Kaya	Aslanbey Anaokulu /Dulkadiroğlu	2020

Hayırseverlerin yaptırdıkları eğitim kurumlarının tarihlerine bakıldığında 89 kurumun 36'sının 2011-2014 tarihleri arasında yapıldığı görülmektedir. Bu kurumların yapılmasında 2011-2014 yılları arasında Kahramanmaraş Valisi olarak görev yapan Şükrü Kocatepe'nin teşvik edici rolünün önemli bir yeri vardır. Ayrıca 2004 yılından önce hayırseverler tarafından sadece 3 eğitim kurumu yaptırılmış, diğer 86 kurum 2004 tarihinden sonra yaptırılmıştır.

3.2.4.11.Kahramanmaraş Eğitiminde Barınma

2003-2009 yılları arasında Kahramanmaraş eğitiminde pansiyon ve özel yurt sayılarındaki artış tablo 3.68'de verilmiştir (Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü, 2009:10).

Tablo 3.68. 2003-2009 Yılları Arasında Kahramanmaraş Eğitiminde Pansiyon ve Özel Yurt Sayıları

Okul Türü	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
İlköğretim	12	13	14	15	15	15	15
Ortaöğretim	11	11	11	12	18	19	22
Ortaöğretim (Özel)	23	26	27	28	28	31	31
Yükseköğretim (Özel)	4	4	5	6	7	8	8
Toplam	50	54	57	61	68	73	76

Resmî ve özel ayrımı yapılmaksızın sayıları verilen tabloda görüldüğü üzere 2003 yılından 2009 yılına kadar yurt sayılarında %50 artış olmuştur.

Kahramanmaraş'ta 2010-2019 yılları arası resmî pansiyonlu okullarda kalan öğrenci sayısı ve pansiyon kapasitesi tablo 3.69'da verilmiştir (MEB Millî Eğitim İstatistikleri 2010-2019).

Tablo 3.69. Resmi pansiyonlu okullarda kalan öğrenci sayısı ve pansiyon kapasitesi					
Yıl	Pansiyonlu Okul Sayısı	Pansiyon Kapasitesi	Yatılı Öğrenci Sayısı		
			Toplam	Erkek	Kız
2010/2011	34	9 314	7 227	4 189	3 038
2011/2012	37	9 848	7 395	4 054	3 341
2012/2013	39	9 915	7 715	4 220	3 495
2013/2014	39	9 509	7 245	3 738	3 507
2014/2015	41	9 953	7 262	3 624	3 638
2015/2016	44	10 982	7 065	3 337	3 728
2016/2017	55	12 415	6 411	2 838	3 573
2017/2018	56	12 074	8 175	3 583	4 592
2018/2019	55	11 410	7 896	3 495	4 401

Tabloda görüldüğü gibi pansiyon okullarındaki ve kapasitedeki artışa karşılık yatılı öğrenci sayılarında düzenli bir artış görülmemekte, öğrenci sayısı tam kapasiteye çıkmamakta, 2018/2019 öğretim yılında ise pansiyon kapasitesi 11.410 olan öğrenci pansiyonlarında 7.896 öğrenci barınmaktadır. Bu durumda pansiyonlu okulların doluluk oranı %55,5'dir.

2006-2019 yılları arasında özel öğrenci yurtlarında kalan öğrenci sayısı ve yurt kapasitesi tablo 3.70'de verilmiştir.

Tablo 3.70. Kahramanmaraş'ta Özel öğrenci yurtlarında kalan öğrenci sayısı ve yurt kapasitesi (MEB Millî Eğitim İstatistikleri, 2006-2019)				
Yıl	Yurt Sayısı	Kapasite	Öğrenci Sayısı	Boş Kapasite
2006/2007	29	2 375	1 713	662
2007/2008	33	2 508	2 052	456
2008/2009	36	2 848	2 056	792
2009/2010	37	3 302	2 163	1 139
2010/2011	37	3 377	2 187	1 190
2011/2012	41	3 708	2 391	1 317
2012/2013	44	3 969	2 423	1 546
2013/2014	44	3 963	2 423	1 540
2014/2015	48	4 714	2 360	2 354
2015/2016	42	4 139	1 848	2 291
2016/2017	38	3 357	1 622	1 735
2017/2018	50	4 521	1 643	2 878
2018/2019	54	5 041	1 413	3 628

Tablo 3.70'de özel öğrenci yurtlarında kalan öğrenci sayılarının resmî pansiyonlu okullarda olduğu gibi kapasitenin altında kaldığı görülüyor. 2014-2015 öğretiminden sonra yurt sayılarında ve öğrenci sayılarında azalmanın olduğu görülmektedir.

2006-2019 yılları arası Kahramanmaraş'ın il ve ilçelerine göre Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna bağlı yurtlarda barınan öğrenci sayısı ile yurt kapasitesi MEB Millî Eğitim İstatistikleri'nden süzülerek tablo 3.71'de verilmiştir

Tablo 3.71. İl ve İlçelere Göre Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna Bağlı Yurtlarda Barınan Öğrenci Sayıları (MEB Millî Eğitim İstatistikleri, 2006-2019)

Yıl	İl/İlçe	Yurt Sayısı	Kapasite	Öğrenci	Boş Kapasite
02.10.2006	K.Maraş	1	1 632	1 605	27
	Elbistan	1	702	479	223
01.10.2007	K.Maraş	1	1 632	1 436	196
	Elbistan	1	702	217	485
27.10.2008	K.Maraş	1	1 632	1 410	222
	Elbistan	1	702	324	378
09.11.2009	K.Maraş	1	1 632	1 590	42
	Elbistan	1	702	480	222
	Afşin	1	180	146	34
22.11.2010	K.Maraş	1	2 412	1 584	828
	Elbistan	1	702	348	354
	Afşin	1	180	145	35
20.11.2011	K.Maraş	2	2 412	2 242	170
	Elbistan	1	702	455	247
	Afşin	1	180	136	44
	Göksun	1	350	148	202
19.11.2012	K.Maraş	2	2412	2325	87
	Elbistan	1	702	574	128
	Afşin	1	180	160	20
	Göksun	1	350	246	104
2013/'2014	K.Maraş	2	2 410	2 261	149
	Afşin	1	180	147	33
	Elbistan	1	468	448	20
	Göksun	1	412	408	4
2014/'2015	K.Maraş	3	3 414	2 945	469
	Afşin	1	180	169	11
	Elbistan	1	468	467	1
	Göksun	1	528	468	60

Tablo 3.71 (Devam):

	İl/İlçe	Yurt Adı	Yurt Tipi	Toplam Kapasite	Erkek Kapasite	Kız Kapasite
2015/'2016	Merkez	Avşar Öğrenci Yurdu	Kız	1 004	-	1 004
	Merkez	İstiklal Yurdu	Kız	510	-	510
	Merkez	Erdem Bayazıt Yurdu	Kız	268	-	268
	Merkez	Nuri Pakdil Yurdu	Kız	621	-	621
	Merkez	Kahramanmaraş Yurdu	Erkek	1 088	1 088	-
	Afşin	Afşin Kız Yurdu	Kız	180	-	180
	Elbistan	Elbistan Yurdu	Karma	544	352	192
	Göksun	Göksun Yurdu	Karma	528	235	293
2016/'2017	Merkez	Avşar Öğrenci Yurdu	Kız	1 004	-	1 004
	Merkez	İstiklal Yurdu	Kız	510	-	510
	Merkez	Erdem Bayazıt Yurdu	Kız	268	-	268
	Merkez	Nuri Pakdil Yurdu	Kız	621	-	621
	Merkez	Kahramanmaraş Yurdu	Erkek	1 088	1 088	-
	Afşin	Afşin Kız Yurdu	Kız	180	-	180
	Merkez	Senem Ayşe Öğrenci Y.	Erkek	294	294	-
	Elbistan	Elbistan Yurdu	Karma	544	-	544
2017/'2018	Göksun	Göksun Yurdu	Karma	778	528	250
	Merkez	Avşar Öğrenci Yurdu	Kız	1 004	-	1 004
	Merkez	İstiklal Yurdu	Kız	510	-	510
	Merkez	Erdem Bayazıt Yurdu	Kız	268	-	268
	Merkez	Nuri Pakdil Yurdu	Kız	621	-	621
	Merkez	Kahramanmaraş Yurdu	Erkek	1 088	1 088	-
	Afşin	Afşin Kız Yurdu	Kız	180	-	180
	Elbistan	Elbistan Yurdu	Erkek	472	472	-
2018/'2019	Elbistan	Senem Ayşe Öğrenci Y.	Kız	294	-	294
	Göksun	Göksun Yurdu	Karma	720	250	470
	Merkez	Avşar Öğrenci Yurdu	Kız	1 004	-	1 004
	Merkez	Sütçü İmam Öğrenci Y.	Kız	2422	-	2422
	Merkez	Erdem Bayazıt Yurdu	Kız	268	-	268
	Merkez	Kahramanmaraş Yurdu	Erkek	1 088	1 088	-
	Afşin	Afşin Kız Yurdu	Kız	180	-	180
	Elbistan	Elbistan Yurdu	Karma	766	472	294
2018/'2019	Göksun	Göksun Yurdu	Karma	778	250	470

2006 yılında Kahramanmaraş'taki Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna bağlı biri il merkezi, diğeri Elbistan'da olmak üzere 2 yurttan toplam 2.084 öğrenci barınmaktaydı. 2019 yılında 4'ü merkezde, 3'ü ilçelerde olmak üzere 7 yurttan toplam 6.448 yükseköğrenim öğrencisi barınmaktadır.

3.2.4.12. Kahramanmaraş'ta Yaygın Eğitim

2010-2011 öğretim yılı sonu Kahramanmaraş yaygın eğitim kurumlarına göre kurum, kursiyer, öğretmen ve derslik sayısı tablo 3.72'de verilmiştir (TÜİK, 2010-11).

Tablo 3.72. 2010-2011 Öğretim Yılı Sonu Kahramanmaraş Yaygın Eğitim Kurumlarına Göre Kurum, Kursiyer, Öğretmen ve Derslik Sayısı (TÜİK, 2010:11)					
Kurum	Kurum Sayısı	Başlayan Kursiyer	Bitiren Kursiyer	Öğretmen	Derslik
Halk Eğitim Merkezi	10	58.742	57.677	92	53
Meslekî Eğitim Merkezi	3	4.420	4.420	82	21
Meslek Kursları (3308 No.lu Kanun)	-	2.117	1.882	-	-
Pratik Kız Sanat Okulu	3	137	122	-	-
Özel Dershane ve Kurslar					
Özel Dershane	45	16.599	16.599	561	476
Motorlu Taşıt Sürücü Kursu	46	24.478	24.478	245	134
Muhtelif Kurslar	10	806	578	14	21
Özel Etüd Eğitim Merkezi	1	120	120	4	7
Özel Eğitim Kurumları					
Özel Eğitim ve Rehab. Merkezi	15	2.381	2.381	122	187
Özel Eğitim	2	972	972	-	-
Bilim Sanat Merkezi	1	198	198	15	12
Öğretilebilir Zihin. Eng. İş Eğit.Mrk.	1	31	31	-	-

3.2.4.13. Kahramanmaraş'ta Suriyeli Çocukların Eğitimi

2011 yılında Suriye'de başlayan siyasi karışıklığın iç savaşa dönüşmesi bir trajediye neden olmuş, milyonlarca Suriyelinin evlerini ve yurtlarını terk etmelerine ve başka ülkelere sığınmalarına yol açmıştır. İç savaştan kaçan milyonlarca Suriyelinin 3 milyona yakın bir kısmı yıllar

içinde Türkiye'ye sığınmıştır. Bu sığınmacıların az bir kısmı çadır kentlerden oluşan kamplarda ağırlanırken, zamanla artan sığınmacı sayısı ile kamplarda ağırlanamayan önemli bir bölümü de Türkiye'nin birçok iline dağılmıştır (Eğitim Bir-Sen, Eğitime Bakış 2016:274).

2017 yılı itibariyle Kahramanmaraş'ta 94.569 Suriyeli sığınmacı vardır. Bu sayı aynı yıl nüfusu 1.112.634 olan Kahramanmaraş'ın %8,5'ine tekabül etmektedir. Kahramanmaraş ili Türkiye'de en çok Suriyeli sığınmacının kaydedildiği 12. il olmuştur.

Türkiye, hem dâhil olduğu uluslararası sözleşmelere hem de kendi iç hukukunda yer alan kanuni düzenlemelere bağlı olarak kendi vatandaşları olan çocuklara olduğu gibi mülteci/sığınmacı çocuklara da eğitim-öğretim hizmeti sunmuş ve eğitime katılma imkânı sağlamıştır. Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla Adana, Adıyaman, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Mardin, Osmaniye ve Şanlıurfa olmak üzere 10 ilde oluşturulan geçici barınma merkezlerinde Geçici Eğitim Merkezleri (GEM) kurulmuştur (Eğitim Bir-Sen, Eğitime Bakış 2016:271).

Tablo 3.73. 2017 yılında Kahramanmaraş'ın ilçelerinde eğitim durumlarına göre Suriyeli sayıları (Doğaka 2017:35)

İlçe	Toplam Suriyeli Sayısı	Eğitim Durumlarına Göre Suriyeli Sayıları								
		Okur Yazar Değil	Okur Yazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Ön Lisans	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora
Dulkadiroğlu	47.208	16.336	7.066	5.636	3.253	1.653	203	409	24	1
Onikişubat	31.942	10.674	4.497	3.743	1.869	1.089	142	370	26	0
Afşin	2.120	860	325	215	90	61	3	11	0	0
Andırın	8	4	1	0	0	0	0	0	0	0
Ekinözü	21	5	6	1	0	1	0	0	0	0
Elbistan	4.444	1.653	458	249	100	41	4	18	2	0
Göksun	772	288	127	77	43	30	10	6	0	0
Nurhak	24	13	1	2	1	1	0	0	0	0
Pazarcık	1.645	646	229	150	78	27	1	7	0	0
Türkoglu	2.182	904	322	222	100	52	8	17	1	0
Çağlayancerit	42	19	7	2	1	0	0	0	0	0
Toplam	90.408	31.402	13.039	10.297	5.535	2.955	371	838	53	1
Fark	833	549	76	149	16	6	1	2	0	0
Veri tabanı Toplamı	91.241	31.951	13.115	10.446	5.551	2.961	372	840	53	1

Kahramanmaraş ilinde yaşayan Suriyelilerin eğitim durumlarına göre incelendiğinde okuryazar olmayanların oranının yüksek olduğu ve bu oranın yaklaşık %35 olduğu görülmektedir.

Suriyeli çocuklara, eğitimlerine devam etme imkânı sağlamak için 22 Nisan 2015 tarihinde Kahramanmaraş'ta eğitim merkezi açıldı. UNICEF tarafından desteklenen eğitim merkezi, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ile Millî Eğitim Bakanlığının işbirliği ve Avrupa

Komisyonu'nun mali desteği ile inşa edildi. Toplamda 1080 öğrencilik kapasiteye sahip olan eğitim merkezinde 10 ilköğretim, 2 anaokulu olmak üzere 12 derslik açıldı.

20 Ekim 2017 tarihi itibarıyla Kahramanmaraş'ta Suriyelilerin eğitimine yönelik 30 okul vardı. Bu okulların sayıları zamanla azaltılarak Suriyeli öğrencilerle Türk öğrencilerinin bir arada eğitim yapmak suretiyle kaynaşmalarını sağlayan uygulamalara ağırlık verildi.

2016-2017 öğretim yılı itibarıyla il genelinde 14.207 Suriyeli öğrenci bulunmaktaydı. Bu öğrencilerin 5.557'si Barınma Merkezinde, 8.650'si Barınma Merkezi dışında eğitim aldılar.

Kahramanmaraş'ta Geçici Eğitim Merkezinde (GEM) ve resmî okullarda eğitim yapan Suriyeli öğrencilerle ilgili tablo aşağıda verilmiştir (Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü 2016-2017 Eğitim- Öğretim Brifingi).

Tablo 3.74. 2016-2017 Öğretim Yılı Kahramanmaraş İl Genel Geçici Eğitim Merkezi ve Resmî Okullarda Suriyeli Öğrenci Sayıları							
	Barınma Merkezi			Barınma Merkezi Dışı			
Okul Türü	GEM Öğrenci Sayısı	Resmî Okul Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	GEM Öğrenci Sayısı	Resmî Okul Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	İl Genel Toplam Öğrenci Sayısı
Okul Öncesi		591	591		136	136	727
İlkokul	2265	716	2981	3876	1929	5805	8786
Ortaokul	851	498	1349	1385	663	2048	3397
Lise	391	245	636	534	127	661	1297
Toplam	3507	2050	5557	5795	2855	8650	14207

Kahramanmaraş'ta bulunan Suriyeli öğrencilerin okullaşma durumu tablo 3.75'te verilmiştir (Kahramanmaraş İl MEM, 2016-2017 Eğitim- Öğretim Brifingi)

Tablo3.75. 2016-2017 Öğretim Yılında Kahramanmaraş İl Genelinde Suriyeli Öğrencilerin Okullaşma Durumu	
İl Genel Eğitim Çağındaki Toplam Öğrenci Sayısı	31.833
İl Genel Eğitime Devam Eden Toplam Öğrenci Sayısı	20.112
Geçici Eğitim Merkezlerine (GEM) Devam Eden Toplam Öğrenci Sayısı	5.914
Devlet Okullarına Devam Eden Toplam Öğrenci Sayısı	14.198
İl Genel Gerçekleşen Okullaşma Oranı (%)	63,17

3.2.4.14. 2017-2018 Öğretim Yılına Ait Kahramanmaraş Millî Eğitimi İstatistikî Verileri

2002-2017 yılları arasında tüm kademelerde okullaşma oranı hızlı bir şekilde artmış, eğitime ayrılan kaynaklar büyümüş, öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayıları azalmıştır.

Kahramanmaraş Millî Eğitim Müdürlüğü (MEM)nün İl Geneli İstatistikî verilerine göre 2017-2018 öğretim yılına ait eğitim durumu tablolar hâlinde aşağıda sunulmuştur (Kahramanmaraş Millî Eğitim Müdürlüğü 2017-2018 İl Geneli İstatistikî Bilgiler).

Tablo 3.76. 2017-2018 Öğretim Yılı Kahramanmaraş İl Geneli Okul Türü Bazında Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

	İkili Öğretim	Normal Öğretim	Genel Toplam	Derslik Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Anaokulu	30	10	40	235	3.937	3.703	7.640	342
Bünyesinde Anasınıfı Olan Kurum Sayısı	135	291	426	483	6.385	5.992	12.377	538
İlkokul	111	369	480	3.609	46.297	44.164	90.461	4.590
Birleştirilmiş Sınıf Okul Sayısı	9	92	101	130	1.746	1.757	3.503	130
Ortaokul	72	188	260	2.480	41.824	38.540	80.364	4.132
Yatılı Bölge Ortaokulu	0	8	8	131	1.228	982	2.210	140
Temel Eğitim Genel Müdürlüğü	213	575	788	6.455	99.671	93.381	193.052	9.204
İmam Hatip Ortaokulu	1	30	31	491	4.690	5.883	10.573	609
Anadolu İmam Hatip Lisesi	0	21	21	456	4.583	6.954	11.537	652
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü	1	51	52	947	9.273	12.837	22.110	1.261
Anadolu Lisesi	0	32	32	659	9.524	10.648	20.172	1.095
Fen Lisesi	0	6	6	109	1.003	1.470	2.473	121
Güzel Sanatlar Lisesi	0	1	1	24	90	98	188	26
Sosyal Bilimler Lisesi	0	1	1	20	86	353	439	31
Spor Lisesi	0	1	1	0	166	67	233	25
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	0	41	41	812	10.869	12.636	23.505	1.298
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	2	28	30	532	12.126	8.353	20.479	1.313

<i>Tablo 3.76 (devam)</i>	İkili Öğretim	Normal Öğretim	Genel Toplam	Derslik Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Çok Programlı An. Lis.	1	31	32	413	5.440	3.734	9.174	526
Mesleki Eğitim Mer.	0	3	3	24	962	159	1.121	63
Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müd.	3	62	65	969	18.528	12.246	30.774	1.902
İlkokul (Görme, İşitme, zihinsel Engelliler)	0	3	3	30	43	23	66	21
Ortaokul (Görme, İşitme, zihinsel Engelliler)	0	3	3	0	41	39	80	35
Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi (III. Kademe)	0	1	1	0	44	22	66	16
Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi (Zihinsel Engelliler III. Kademe)	0	1	1	17	67	30	97	21
Özel Eğitim Uygulama Merkezi (I. ve 2. Kademe)	0	4	4	34	97	62	159	34
Rehberlik ve Araştırma Merkezi	0	1	1	9	0	0	0	32
Üstün veya Özel Yetenekliler	0	1	1	13	0	0	0	13
Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü	0	14	14	103	292	176	468	172
Resmi Kurum Topl.	217	743	960	9.286	138.633	131.276	269.909	13.837
Özel Türk Okul Öncesi Kurumu	3	7	10	59	309	263	572	41
Bünyesinde Anasınıfı Olan Kurum Sayısı	0	4	6	0	53	44	97	11
Özel Türk İlkokulu	0	10	10	76	777	691	1.468	109
Özel Türk Ortaokulu	0	15	15	275	1.432	1.129	2.561	272
Özel Temel Lise	7	2	9	128	1.102	700	1.802	161
Özel Anadolu Lisesi	2	6	8	115	666	563	1.229	174
Özel Fen Lisesi	0	5	5	36	279	297	576	93
Özel Mesleki ve T.A.L.	0	12	12	72	499	385	884	72
Özel Öğretim Toplam	12	57	69	761	5.117	4.072	9.189	922
Resmi+Özel Kurum	229	800	1.029	10.047	143.750	135.348	279.098	14.759

3.3. KAHRAMANMARAŞ'TA GÖREV YAPAN İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLERİ

15 Mart 1857 yılında Maârif-i Umûmiye Nezâreti ile eğitimin tüm işlerini kapsayacak şekilde bir bakanlık kuruldu. Maârif Nezâretinin eğitim konusunda yapacağı çalışmaların, taşrada yürütülebilmesi için, vilayet maârif müdürlerinin görevlendirilmesine karar verilmişti. Maârif müdürleri, maârif nezâretinin vilayetlerdeki temsilcisi konumunda olmuştur. Maârif müdürlükleri bütün vilayetlerde aynı anda kurulmamış, vilayetin eğitime verdiği önem ve eğitimle ilgili işlerin yoğunluğuna göre zaman içerisinde tesis edilmiştir (Taşer, 2010:160).

II. Abdülhamit devrinde, maarif alanında yapılan en büyük hizmetlerin başında hiç şüphesiz vilâyetlere kadar maarif teşkilâtının ve vasıtalarının yayılması gelir. Tanzimat devrinde bir türlü İstanbul dışına götürülemeyen maarif hizmetleri, ancak 1878'den itibaren İmparatorluğun her köşesine devlet eliyle götürülmeye başlanmıştır.

Maraş sancağında ilk maarif teşkilâtı Kozan mutasarrıfı Aslan Paşa zamanında 1866 yılında kurulmuştur (Atalay 1973). Ancak kurulan bu teşkilâtlara bir maarif müdürü ile bir müfettişin atanması 1886'dan sonra mümkün olabilmektedir.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan ve tarih belirtilmeyen, kuvvetle muhtemel H.1328 /M.1912 tarihine ait olan bir belgede, Osmanlı Devleti Vilayetleri Maârif Müdürleri'ne yer verilmiştir. Belgede Maârif Müdürlerinin isimleri, göreve başlama tarihleri, maaşları ve mezuniyetleri hakkında bilgiler bulunmaktadır. Bu belgeye göre Maraş Sancağı Maarif Müdürlüğüne 2500 kuruş maaşla Şerif Bey tayin edilmiş olup tayin tarihi 29 Mayıs 1312 (10 Haziran 1896) olarak belirtilmiştir (Taşer 2010:163).

1896 yılından 1915 yılına kadar görev yapan maarif müdürlerinin isimleri tam olarak tespit edilememiştir. Mevcut kaynaklardan hareketle 1915 yılından itibaren ilimizde görev yapan Kahramanmaraş millî eğitim müdürlerinin isimleri, göreve başlama ve ayrılma tarihleri tablo 3.77'de verilmiştir.

Tablo 3.77. 1915 Yılından Günümüze Kadar Kahramanmaraş'ta Görev Yapan İl Millî Eğitim Müdürlerinin İsimleri ve Görev Yaptıkları Tarihler

Sıra	Millî Eğitim Müdürünün Adı	Görev Yaptığı Tarihler
1	Besim Atalay	2 Ekim 1915 – 1916
2	İshak Refet Bey	Ekim 1920-1Mart 1923
3	Cihat Bey	10 Mart 1923 - 31 Ağustos 1925
4	Ali Haydar Bey (Vekâlet)	31 Ağustos 1925 - 17 Kasım 1926
5	Neşet Zühtü Bey (Vekâlet)	1 Aralık 1926 - 1 Eylül 1929
6	Zeki Çağlayan (Vekâlet)	26 Haziran 1930 - 2 Şubat 1931
7	Hakkı Bey	23 Haziran 1931—2 Kasım 1938
8	Rahmi Bey	6 Kasım 1933 - 20 Kasım 1934
9	Şefik Ergündüz (Vekâlet)	4 Kasım 1934 - 4 Mart 1939
10	Nurettin Siret İstemi	20 Mayıs 1939 - 24 Eylül 1946
11	Enver Oganeke (Vekâlet)	1 Ocak 1947 — 2 Kasım 1949
12	İbrahim Aydın	22 Şubat 1950 — 15 Ağustos 1953
13	Enver Öztürk	28 Eylül 1953 - 2 Ekim 1954
14	Hüseyin Atmacaoğlu	14 Ekim 1954- 17 Aralık 1956
15	Osman Erbaş	21 Aralık 1956 - 2 Ekim 1957
16	M. İlhan Görkey	12 Ekim 1957 — 18 Temmuz 1958
17	İsmail Çınar	1958 - 18 Ekim 1961
18	Nafiz Süner	18 Ekim 1961 - 19 Eylül 1967
19	Kadir Aytekin	19 Eylül 1967 — 5 Mayıs 1970
20	Abdülkerim Denge	25 Mayıs 1970 - 22 Mayıs 1974
21	Mehmet Vicdan (Birinci Defa)	9 Ağustos 1974—11Ağustos 1975
22	Rekin Erten (Vekâlet)	24 Temmuz 1975 - 18 Şubat 1976
23	Mahmut Nedim Bilgiç (Birinci Defa)	10 Mart 1977 - 4 Temmuz 1978
24	Mehmet Vicdan (İkinci Defa/Vekâlet)	20 Şubat 1978 - 1 Haziran 1978
25	Mahmut Nedim Bilgiç (İkinci Defa)	18 Ocak 1980 - 5 Ocak 1981
26	Ahmet Şanal	5 Ocak 1981 - 26 Nisan 1984
27	Elvan Şahin	26 Nisan 1984- 17 Aralık 1989
28	Şeref Akben	17 Aralık 1989-15 Ocak 1993
29	Rafet Kameroğlu	15 Ocak 1993-08 Eylül 1994
30	İbrahim Bolat	26 Aralık 1994-27 Eylül 1996
31	Ali Rıza Bağrıaçık	27 Eylül 1996-04 Ağustos 1997
32	Erdoğan Turgut	05Ağustos1997-01 Temmuz 2002
33	Bekir Coşkun	02 Temmuz 2002- 28 Nisan 2003
34	Sebahattin Akgül	29 Nisan 2003-26 Temmuz 2010
35	Tahsin Nas	16 Ağustos 2010- 06 Şubat 2012
36	Mesut Alkan	07 Şubat 2012- 01 Temmuz 2014
37	Mehmet Emin Akkurt	07 Temmuz 2014-12 Aralık 2018
38	Cemal Yılmaz	12 Kasım 2018-



Fotoğraf 3.26: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Avşar Yerleşkesi

3.4. KAHRAMANMARAŞ'TA YÜKSEKÖĞRETİM:

3.4.1. KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ

Kahramanmaraş'ta Cumhuriyet Dönemi'nde ilk yükseköğretim kurumu Kahramanmaraş Meslek Yüksek Okuludur. Kahramanmaraş Meslek Yüksekokulu, 03.04.1976 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı Örgün Öğretim Daire Başkanlığına bağlı olarak açıldı, 1981 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Gaziantep Mühendislik Fakültesine bağlandı. 1987 yılında Gaziantep Üniversitesinin açılması üzerine Kahramanmaraş Meslek Yüksek Okulu bu üniversiteye bağlandı.

Yine 1989 yılında Gaziantep Üniversitesi'ne bağlı olarak Kahramanmaraş Ziraat Fakültesi açıldı.

Bu arada Elbistan'da da 1990-91 öğretim yılında İnönü Üniversitesine bağlı iki yıllık elektrik meslek yüksek okulu ile motor meslek yüksek okulu açıldı. 1993-94 öğretim yılında da elektronik bölümü açılarak ilçedeki meslek yüksek okulu sayısı üçe çıktı (Kaya 2001:84).

Adını Maraş Millî Mücadelesi'nin sembol isimlerinden biri olan Sütçü İmam'dan alan Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi (KSÜ), 11 Temmuz 1992 tarih ve 21281 sayılı resmî gazetede yayımlanan 03.07.1992 tarih ve 3837 sayılı kanunla kuruldu.

O yıllarda Gaziantep Üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren Ziraat Fakültesi ve Kahramanmaraş Meslek Yüksekokulunu bünyesine

katan KSÜ, aynı kanunla kurulan fen-edebiyat fakültesi, iktisadî ve idarî bilimler fakültesi, orman fakültesi, sosyal bilimler enstitüsü ve fen bilimleri enstitüleri ile bilim camiasına ilk adımı attı.

KSÜ, eğitim-öğretime ilk olarak Bahçelievler Yerleşkesi ve Karacasu Yerleşkesi'nde başlamıştır. Sır Barajı'nın kıyısında Kahramanmaraş Kayseri yolunun 10. km.sinde yer alan Avşar Yerleşkesi'nin tamamlanmasından sonra 2004 yılında rektörlük ve bazı akademik birimler bu yerleşkeye taşındı. Diğer birimlerin binaları ise yıllar içinde tamamlandı. Üniversite 25 yıl içerisinde, Güzel Sanatlar Fakültesi, Eğitim Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi ve Diş Hekimliği Fakültesi ile birlikte 11 fakülte, 4 yüksekokul ve 8 meslek yüksekokuluna sahip oldu..

TÜİK 2013 verilerine göre 2008-2013 yılları arasında KSÜ'de görevli öğretim elemanı sayısı tabloda verilmiştir (TÜİK, 2013).

Tablo 3.78. 2008-2012 yılları arasında KSÜ'de görevli öğretim elemanı sayısı					
Yıllar	Toplam öğretim	Profesör	Doçent	Yardımcı Doçent	Diğer öğretim
2008/'09	766	36	52	161	517
2009/'10	609	33	44	128	404
2010/'11	826	59	67	159	541
2011/'12	945	92	87	176	590
2012/'13	854	90	79	175	510

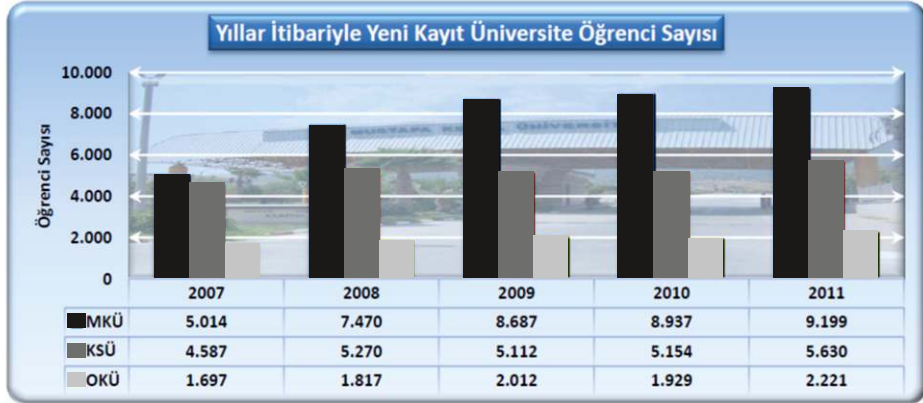
Tabloda 2010/2011 öğretim yılında bütün kadrolarda çok yüksek oranda artış olduğu görülmektedir.

KSÜ'de 2008/'09-2012/'13 öğretim yılları arasında ön lisans ve lisans düzeyinde öğrenci sayıları tabloda verilmiştir (TÜİK, 2013).

Tablo 3.79. KSÜ'de 2008/'09-2012/'13 Öğretim Yılları Arasında Ön Lisans ve Lisans Düzeyinde Öğrenci Sayıları			
Yıllar	Mezun	Okuyan	Yeni kayıtlı
2008/'09	2 609	14 579	5 270
2009/'10	2 520	15 103	5 112
2010/'11	2 738	16 077	5 154
2011/'12	3 198	17 601	5 630
2012/'13	3 621	20 136	6 304

Tablo 3.79'da, 2011/2012 ve 2012/2013 öğretim yıllarında yeni kayıtlı öğrencilerde artışlar olduğu görülmektedir.

2007-2011 yılları arası TR363 Bölgesi yeni kayıt üniversite öğrenci sayıları grafikte verilmiştir (Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı, 2012:51).



TÜİK' ten alınan verilere göre 2011-2012 öğretim yılı için Türkiye'de toplam 118.839, bölgede ise 2.160 öğretim elemanı vardır. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesinde (MKÜ) bulunan 987 öğretim elemanının 63'ü profesör, 66'sı doçent ve 298'i de yardımcı doçenttir. Sütçü İmam Üniversitesinde (KSÜ) bulunan 945 öğretim elemanının 92'si profesör, 87'si doçent ve 176'sı yardımcı doçenttir. Osmaniye Korkut Ata Üniversitesinde (OKÜ) ise 228 öğretim elemanının 8'i profesör, 8'i doçent ve 48'i yardımcı doçenttir. Sütçü İmam Üniversitesi TR63 Bölgesinde profesör ve doçent sayısında ilk sırada yer almaktadır (Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı, 2012:51).

2017-2018 öğretim yılı itibariyle KSÜ'nün eğitim durumu şöyledir:

3.4.1. 1.Fizikî Yapı

3.4.1.1.Fakülteler

Ziraat Fakültesi: Ülkenin ve şehrin ihtiyaçları doğrultusunda planlı bir şekilde büyüyen KSÜ'nün en eski fakültesi Gaziantep Üniversitesi bünyesinde 1987 yılında kurulan Ziraat Fakültesidir. Ziraat Fakültesi 1993'te KSÜ'ye bağlanmıştır. 2017 itibarıyla 13 bölümde 79 akademik ve 26 idari personelle hizmet veren Ziraat Fakültesinin 911 öğrencisi bulunmaktadır.

Fen-Edebiyat Fakültesi: Fen-Edebiyat Fakültesi 1992 tarihinde kurulmuştur. 2017 yılı itibariyle 2971 öğrencisi bulunan Fen-Edebiyat

Fakültesi Eğitim-Öğretim faaliyetlerini 13 bölümde 119 Akademik, 21 idari personel ile birlikte sürdürmektedir.

İktisadi ve İdarî Bilimler Fakültesi: 1992 yılında kurulan İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 2017 yılı itibarıyla 8 bölümde 54 akademik ve 19 idari personelle 4537 öğrenciye eğitim hizmeti vermeye devam etmektedir.

Orman Fakültesi: 1992 yılında kurulan Orman Fakültesi bugün 4 bölümde 39 akademik ve 12 idari personelle 487 öğrenciye hizmet vermektedir.

İlahiyat Fakültesi: İlahiyat Fakültesi 1995 tarihinde kurulmuştur. 2017-2018 Akademik yılında İlahiyat Arapça Bölümü açılmış olup aynı yıl 40 öğrenciyle Türkoğlu Yerleşkesinde eğitim- öğretime başlamıştır. 64 akademik ve 12 idari personel ile eğitim faaliyetlerini sürdüren ilahiyat fakültesinin 2017 itibarıyla 1958 öğrencisi bulunmaktadır.

Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi (MMF): MMF, 1995'te kurulmuştur. Fakülte bünyesinde 10 bölümde 60 akademik, 19 idari personel görev yapmaktadır. 2017 itibarıyla öğrenci sayısı 3.377' dir.

Tıp Fakültesi: KSÜ Tıp Fakültesi, 1996 tarihinde kurulmuştur. 2010 yılına kadar 6 yıllık tıp eğitiminin ilk 3 yıllık temel tıp bilimleri eğitimini Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi desteğiyle veren KSÜ Tıp Fakültesi 2010 yılı itibarıyla bu eğitimleri de kendi bünyesinde vermeye başlamıştır.

Eğitim Fakültesi: Eğitim Fakültesi 2004 tarihinde kurulmuş olup 2017 yılı itibarıyla 12 bölümde 33 akademik, 12 idari personeliyle birlikte 842 öğrenciye eğitim vermiştir.

Güzel Sanatlar Fakültesi: KSÜ Güzel Sanatlar Fakültesi, 2004 yılında kurulmuştur. 8 bölümde 10 akademik 6 idari personelle eğitime devam eden Fakültenin 2017 itibarıyla 104 öğrencisi bulunmaktadır.

Elbistan Teknoloji Fakültesi: 2008 yılında kuruldu ve KSÜ Elbistan Yerleşkesinde faaliyet göstermektedir.

Diş Hekimliği Fakültesi: KSÜ Diş Hekimliği Fakültesi 27 Ağustos 2015 tarih ve 29458 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulunun 8052 sayılı kararı ile kurulmuştur. Altyapı çalışmaları büyük ölçüde tamamlanan fakülte öğrenci kabul aşamasındadır.

3.4.1.1.2. Enstitüler

Sosyal Bilimler Enstitüsü: KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü 1992'de kurulmuştur. 2017 itibarıyla 23 akademik ve 9 idari personelle çalışmalarını sürdüren enstitüde 4032 yüksek lisans ve doktora öğrencisi eğitim görmektedir.

Fen Bilimleri Enstitüsü: 1992'de kurulan KSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü bünyesinde 45 akademik 8 idari personelle eğitim çalışmaları sürdürülürken 2017 itibarıyla 2656 yüksek lisans ve doktora öğrencisi eğitim görmektedir.

Sağlık Bilimleri Enstitüsü: KSÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 1999'da kurulmuştur. Enstitü 2017 itibarıyla 231 yüksek lisans ve doktora öğrencisine hizmet vermektedir.

3.4.1.1.3. Yüksekokullar

Kahramanmaraş Sağlık Yüksekokulu: Kahramanmaraş Sağlık Yüksekokulu 1996 tarihinde kurulmuştur. 2017 itibarıyla 4 bölümde 750 öğrencisi bulunan Yüksekokul 18 akademik ve 9 idari personelle eğitimini sürdürmektedir.

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (BESYO): 1996 yılında Fen-Edebiyat Fakültesine bağlı olarak Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği adı altında açılan bölüm, 2000 yılında kurulan Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokuluna bağlanmıştır. 4 bölümde 13 akademik ve 8 idari personelle eğitim çalışmalarını sürdüren ve farklı branşlarda önemli sporcular yetiştiren BESYO'da 2017 yılı itibarıyla 423 öğrenci eğitim görmektedir.

Yabancı Diller Yüksekokulu: 2012 yılında kurulan Yabancı Diller Yüksekokulu 2017 yılı itibarıyla 2 bölümde 23 akademik ve 2 idari personelle faaliyetlerini sürdürmektedir. Üniversitede yalnızca ilahiyat fakültesinde zorunlu Arapça hazırlık sınıfı bulunurken, diğer fakültelerde eğitim gören öğrencilerde isteğe bağlı olarak yabancı dil hazırlık eğitimi almaktadır.

Göksun Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu: Göksun Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu 2011 tarihinde kurulmuştur. Göksun Arslanbey Yerleşkesinde yer alan yüksekokulda akademik personel altyapısı tamamlandıktan sonra öğrenci alınmaya gidilecektir.

Afşin Sağlık Yüksekokulu: Afşin Sağlık Yüksekokulu 2015 tarihinde kurulmuştur. 2017 itibarıyla 2 bölümde 6 akademik ve 4 idari personelle 62 öğrenciye hizmet vermektedir.

3.4.1.1.4. Meslek Yüksekokulları

Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu: Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Kahramanmaraş Meslek Yüksekokulu adıyla 1976 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı Örgün Öğretim Daire Başkanlığına bağlı olarak açıldı..

Sırasıyla Ortadoğu Teknik Üniversitesi ve Gaziantep Üniversitesi bünyesinde eğitime devam eden Yüksekokul, 1992'de KSÜ'ye devredildi.

Kahramanmaraş Meslek Yüksek Okulu, 2015 yılında da Teknik Bilimler ve Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu şeklinde iki okula ayrılmıştır. Karacasu Yerleşkesi'nde bulunan Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu 2017 yılı itibarıyla 17 bölümde 62 akademik ve 22 idarî personelle 4310 öğrenciye eğitim vermiştir.

Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu: 2015'te Kahramanmaraş Meslek Yüksek Okulu içerisinde doğan bir diğer yüksekokul olan Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu, Karacasu Yerleşkesinde 2017 itibarıyla 14 bölümde 26 akademik ve 10 idari personelle 3269 öğrenciye eğitim vermiştir.

Kahramanmaraş Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu: Kahramanmaraş Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, 1992 tarihinde kurulmuştur. 1993-1994 eğitim öğretim yılında ilk kez öğrenci alan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, 2017 itibarıyla 8 bölümde 15 akademik ve 11 idari personelle 1913 öğrenciye eğitim hizmeti sunmuştur.

Afşin Meslek Yüksekokulu: Afşin Meslek Yüksek Okulu, Yükseköğretim Kurulunun 1994 tarihli kararı ile kurulmuştur. 1995-1996 eğitim öğretim yılında KSÜ Aksu Yerleşkesi'nde eğitime başlayan Afşin Meslek Yüksek Okulu, 2008 de Afşin Âşık Mahzuni Şerif Yerleşkesi'ne taşınmıştır. Afşin Meslek Yüksek Okulu, 2017 yılı itibarıyla 14 bölümde 28 akademik 11 idari personel ve 1256 öğrenciye eğitim yapmıştır.

Göksun Meslek Yüksekokulu: Göksun Meslek Yüksek Okulu, 1994 tarihinde kurulmuştur. 1997 yılına kadar Bahçelievler Yerleşkesi'nde eğitim-öğretimi sürdürmüştür. 1997 Yılında Göksun ilçesine taşınan yüksekokul, 2007 yılına kadar Göksun Halk Eğitimi Merkezi binasında hizmet verdikten sonra 2007 yılında Göksun Arslanbey Yerleşkesi'nde bulunan binasına taşınarak eğitim-öğretimine devam etmektedir. Göksun Meslek Yüksek Okulu, 2017 itibarıyla 13 bölümde 34 akademik, 13 idarî personel ve 1702 öğrenci ile eğitim vermiştir.

Andırın Meslek Yüksekokulu: Andırın Meslek Yüksek Okulu, 1996 tarihinde kurulmuştur. 2017 itibarıyla 8 bölümde 14 akademik ve 6 idarî personelle eğitim veren yüksekokulun 411 öğrencisi bulunmaktadır.

Pazarcık Meslek Yüksekokulu: Pazarcık Meslek Yüksek Okulu 2000 yılında kurulmuştur. Yüksek Okul, 2013-2014 eğitim- öğretim yılı sonuna kadar Kahramanmaraş Karacasu Yerleşkesi'nde faaliyetini sürdürmüş, 2014-2015 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Pazarcık ilçesine taşınmıştır.

Yeni hizmet binasına 2016-2017 eğitim öğretim yılında taşınan Pazarcık Meslek Yüksekokulu, 9 bölümde 16 akademik 7 idarî personelle 668 öğrenciye eğitim vermektedir.

Türkoğlu Meslek Yüksekokulu: 2011 yılında kurulan Türkoğlu Meslek Yüksekokulu 2017 yılı itibarıyla 5 bölümde 17 akademik 5 idarî personelle 133 öğrenciye eğitim öğretim sunmuştur. Türkoğlu Meslek Yüksekokulu, Türkoğlu Kaymakamlığı, Türkoğlu Belediyesi ve Avsım Derneğinin katkılarıyla tamamlanan yeni hizmet binasına 2017-2018 eğitim öğretim yılında taşınarak burada faaliyetlerini sürdürmektedir.

Devredilen Yüksekokullar: KSÜ kurulan birçok birimin yanı sıra farklı üniversitelerin gelişimine ve kurulmasına da katkı sağlamıştır. İslâhiye'de bulunan İslâhiye Meslek Yüksekokulu, 2010 yılında imzalanan protokolle Gaziantep Üniversitesine devredilmiştir. Bahçe ve Düziçi Meslek Yüksekokulları ise 2006 yılında kurulan Osmaniye Korkut Ata Üniversitesine devredilerek gelişimine katkı sağlanmıştır.

2018 yılında Elbistan Teknoloji Fakültesi ve Elbistan Meslek Yüksekokulu, Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi Rektörlüğüne devredilmiştir.

Ord. Prof. Mükrimin Halil Yinanç Kütüphanesi: Türk Tarih Kurumu'nun kurucularından biri olan Ord. Prof. Mükrimin Halil Yinanç'ın ismini taşıyan ve ünlü bilim adamına ait 2.529 kitap, 83 harita, 42 fotoğraf ve 36 el yazması kitabın bağışlandığı KSÜ kütüphanesi 2012 yılında Avşar Kampüsünde açıldı.

2020 yılında yine Avşar Kampüsündeki yeni kütüphane binasına taşınan 8.400 m² kapalı alana ve 80.000'i matbu, 90.000'i e-kitap şeklinde 160.000 kitaba sahip Ord. Prof. Mükrimin Halil Yinanç Kütüphanesinde okuma salonu, bireysel çalışma odaları, grup çalışma odaları, engelli çalışma odası, eğitim salonu, Ord. Prof. Dr. Mükrimin Halil Yinanç nadir eserler salonu, Kahramanmaraş kitaplığı, multimedya, e-araştırma salonu, süreli yayınlar-tezler salonu, kafeterya, sergi salonu bulunmaktadır. Ord. Prof. Mükrimin Halil Yinanç Kütüphanesinde 20 personel hizmet vermektedir.

3.4.1.2. Yerleşkeler

KsÜ; şehir merkezindeki Karacasu, Bahçelievler ve Avşar Yerleşkeleri ile Afşin Mahzuni Şerif, Göksun Arslan Bey, Andırın, Pazarcık, Türkoğlu yerleşkelerinden oluşmaktadır.

Avşar Yerleşkesi'nde Rektörlük, Sağlık Uygulama Araştırma



Fotoğraf 3.27. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Rektörlük Binası

Hastanesi, Tıp Fakültesi, Dış Hekimliği Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Fen Edebiyat Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Eğitim Fakültesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Orman Fakültesi, İlahiyat Fakültesi ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ile Yabancı Diller Yüksekokulu, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Fen Bilimleri Enstitüsü ve Sağlık Bilimleri Enstitüsü ile Merkez Kütüphane, Teknokent, Üniversite-Kamu-Sanayi İşbirliği Geliştirme Merkezi (ÜS-KİM), açık-kapalı spor tesisleri, merkezi kafeterya, 2 adet cami yer almaktadır.

Bahçelievler Yerleşkesi'nde, Kahramanmaraş Sağlık Yüksekokulu, Kahramanmaraş Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıp Fakültesi eğitim binaları ile kreş ve kapalı spor salonu bulunmaktadır.

Karacasu Yerleşkesi'nde Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu ve 24 kişilik konaklama kapasitesi ile hizmet veren Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Uygulama Oteli ile kapalı spor salonu bulunmaktadır.

Pazarcık Yerleşkesi'nde Pazarcık Meslek Yüksekokulu; Andırın Yerleşkesi'nde Andırın Meslek Yüksekokulu; Göksun Arslanbey Yerleşkesi'nde Göksun Meslek Yüksekokulu, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu; Afşin Âşık Mahzuni Şerif Yerleşkesi'nde Afşin Meslek Yüksekokulu ile Afşin Sağlık Yüksekokulu bulunmaktadır.

Öğrencilerin eğitim yanında kültürel ve sportif faaliyetlerde bulunmaları amacıyla, çeşitli yerleşkelerde, 3 kapalı spor salonu, 1 atletizm pisti ve doğal çim kaplı futbol sahası ile tribün, 6 tenis kortu, 3 halı saha, 4



Fotoğraf 3.28. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Avşar Yerleşkesi

basketbol, 4 voleybol sahası ve Avşar Yerleşkesi'ndeki kültür merkezi ile amfi tiyatro mevcuttur.

3.4.1.3. Barınma

2019 yılı itibariyle Avşar Yerleşkesi'nde Kız öğrencilere yönelik yapımı tamamlanarak hizmete açılan 1000 kişilik, Karacasu Yerleşkesi'nde 1650 kişilik, İstiklal Öğrenci Yurdunda 770 kişilik, Elbistan'da 750 kişilik, Afşin'de 180 kişilik Kredi ve Yurtlar Kurumuna bağlı yurtlar dışında, Göksun'da üniversiteye bağlı 300 kişilik yurt bulunmaktadır.

3.4.1.4. KSÜ'de Görev Yapan Rektörler

Sütçü İmam Üniversitesinde görev yapan rektörler:

Prof. Dr. Yusuf Vanlı (Kurucu rektör)	1992-1994
Prof. Dr. Osman Tekinel	1994-2002
Prof. Dr. Nafi Baytorun	2002-2010
Prof. Dr. Mehmet Fatih Karaaslan	2010-2014
Prof. Dr. Durmuş Deveci	2014-2018
Prof. Dr. Niyazi Can	2018-

KSÜ'de 2019 yılı itibariyle 11 fakülte, 8 meslek yüksekokulu, 5 yüksekokul, 3 enstitü, rektörlüğe bağlı 5 bölüm, 1 uzaktan eğitim merkezi, 1

sağlık, uygulama ve araştırma hastanesi ve 21 araştırma ve uygulama merkezi bulunmaktadır.

Yine 2019 yılı itibariyle KSÜ'de 158 profesör, 78 doçent, 305 doktor öğretim üyesi, 298 öğretim görevlisi, 397 araştırma görevlisi, 803 idari personel ile çeşitli birimlerde görevli 979 kadrolu, 328 sözleşmeli işçi olmak üzere toplam 3.346 personel; ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitimlerde toplam 38.089 kayıtlı öğrenci ile eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetlerini sürdürmektedir (ksü.Ansiklopedi, 2020, C.4)

3.4.2. KAHRAMANMARAŞ İSTİKLAL ÜNİVERSİTESİ

09.05.2018 tarihli ve 7141 sayılı kanunla Kahramanmaraş'a İstiklal Üniversitesi adıyla ikinci bir üniversite daha kurulmuştur. Üniversitenin ilk rektörü Prof. Dr. Sami Özgül'dür.



İstiklal Üniversitesi rektörlüğü, 2018 yılından itibaren geçici olarak Bahçelievler'deki KSÜ yerleşkesinde hizmet vermeye başladı. 2020 yılının sonlarında yine geçici olarak Menderes Mahallesi'nde satın alınan binaya taşındı.

2020-2021 öğretim yılı itibariyle İstiklal Üniversitesine bağlı Elbistan Mühendislik Fakültesi, Elbistan Teknoloji Fakültesi, Mimarlık

Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Elbistan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu ve Elbistan Meslek Yüksekokulunda 57 akademik personel ve 1023 öğrenci eğitim yapmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİNDE KAHRAMANMARAŞ'TA YAYGIN EĞİTİM

4.1 CUMHURİYET DÖNEMİNDE MARAŞ'TA YAYGIN EĞİTİM FAALİYETLERİ

Cumhuriyetin başlangıç yıllarında izlenen eğitim politikalarının temelde üç amaca yönelik olduğu gözlenmektedir. Bunlar; millî kültür birliğinin sağlanması, vatandaşlık eğitiminin yaygınlaştırılması, Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu insan gücünün yetiştirilmesi (Güven, 2015:401).

Bu amaçların yerine getirilmesi Cumhuriyetin ilk yıllarında büyük ölçüde yaygın eğitim kurumları aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Halk Derslikleri (1927), Millet Mektepleri (1928), Akşam Sanat ve Ticaret Okulları (1928), Halkevleri (1932), Köy Erkek ve Kadın Kursları (1938-1939) cumhuriyetin başlangıç yıllarında kurulan yetişkin eğitimi kurumlarından bazılarıdır. Bu kurumlar aracılığı ile Maraş'ta aşağıdaki faaliyetler gerçekleştirilmiştir:

4.1.1. Halk Derslikleri (Dershaneleri)

1927'de Halk Derslikleri ve Halk Konferansları için çıkarılan yönetmelik, çeşitli nedenlerle hiç okuyamamış veya istediği öğretim derecesine erişememiş olanları, bir Cumhuriyet vatandaşının bilmesi gereken temel yurttaşlık bilgileriyle donatmak, ulusal kültür ve bilinci güçlendirmek amacıyla açılmıştır. Maraş'ta 1927-1972 yılları arasında Halk Dershaneleri kursiyer durumu tabloda verilmiştir. (Maraş İl Yıllığı 1973:144).

Tablo 4.1. Yıllara Göre Maraş'ta Halk Dershaneleri Kursiyer Durumu (Maraş İl Yıllığı 1973:144)						
Yıllar	Dershane Sayısı		Diploma Alanlar			
	A	B	A		B	
			Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
1927-1935	1	-	33	-	-	-
1935-1940	1	2	38	4	47	2
1940-1945	4	9	117	9	178	5
1945-1950	11	16	212	11	239	4
1950-1955	26	34	486	13	629	7
1955-1960	198	187	2277	27	2226	10
1960-1965	175	142	1316	-	806	-
1965-1970	97	100	1183	145	1273	32
1970-1972	12	3	140	68	16	-



Fotoğraf 4.1: Millet Mektepleri A Dersanesi Mezuniyet Belgesi, 1932

4.1.2. Millet Mektepleri

1 Kasım 1928 yılında kabul edilen yeni harflerin öğretilmesi için millet mekteplerinden önce faaliyet gösteren halk dershaneleri teşkilatı ve yönetmeliği ıslah edilerek ve genişletilerek 1 Ocak 1929'da Millet Mektepleri açılmıştır. Millet Mektepleri teşkilatı daha önce Arap harflerini bilen ve bilmeyenlere yönelik eğitim öğretim sürdürürken 1929 yönetmeliğiyle A ve B dershaneleri şeklinde teşkilatlanmıştır.

Millet mektepleri teşkilat olarak; sabit millet mektepleri, gezici millet mektepleri, özel

millet mektepleri, köy yatı dershaneleri ve halk okuma odaları şeklinde düzenlenmiştir. Bu eğitim kurumlarında daha çok ilkokul öğretmenlerinden yararlanılırken ilk yıllarda halk içinde eğitilmiş kişilerden de yararlanılmıştır. Bu kurumlar okuma yazma seferberliğini yürütürken bir yandan da Cumhuriyet ideolojisini ve hedeflerini tabana yayıyordu. Millet mekteplerinde; Kıraat ve Tahrir Dersi, Hesap ve Ölçüler Dersi, Sağlık Bilgisi Dersi, Yurt Bilgisi Dersleri okutulmuştur

Millet Mektepleri ülkedeki okuryazar oranının artmasına, halk eğitiminin daha kurumsal bir yapı kazanmasına da yardımcı olmuştur. Millet Mektepleri'nin ve okuma odalarının daha sonra açılacak Halkevleri ve Halk Odaları için birer prova niteliği taşımaktadır.

1928-1933 döneminde Maraş'ta, A kategorisinde 267 erkek, 25 kadın; B kategorisinde 39 erkek, (Bu kategoride kadın dershane açılmamış) olmak üzere toplam 331 dershane açıldı. 299 öğretmen görev aldı. A ve B kategorisinde toplam 12.604 erkek, 1.244 kadın devam etti. 6.277 erkek, 543 kadın diploma almaya hak kazandı. 1543 erkek, 7 kadın A kategorisinde dışarıdan sınava girip diploma almayı hak kazandı. B kategorisinde dışarıdan bitiren yoktu. Toplam 8.370 kişi yeni harflerle okumayı ve yazmayı öğrendi (Yüceer, 2002: 26).

Millet Mektepleri diğer kuruluşlar gibi yerine getirdiği görevleri 1932'de kurulan Halkevlerine bırakmıştır.



Fotoğraf 4.2: Köy Kadınları Gezici Biçki Dikiş Kursu Bitirme Belgesi, 1959/1960

4.1.3. Halk Okuma Odaları

Vatandaşların okuma alışkanlığı ve zevki kazanmaları amacıyla 1930 yılında Halk Okuma Odaları açıldı. Bu odalardan önceleri yalnızca Millet Mekteplerine gidemeyenlerin yararlanmaları öngörülmüşse de sonradan herkese açık tutulmuştur.

Maraş'ta 1966 yılında köylerde 10 adet halk okuma odası açılmıştır. Bu okuma odalarına 815 adet kitap, dergi sağlanmış ayrıca günlük gazeteler gönderilmiştir.

Gezici köy erkek kursları: 1965-1966 ve 1966-1967 öğretim yıllarında Maraş'ta demircilik, yapı ve inşaat, marangozluk kursları açılmış ve bu kurslardan toplam 43 kursiyer yararlanmıştır. Sonraki yıllarda halıcılık, iplik bükme, dokumacılık ve sim-sırma işçiliği kursları da açılmıştır.

Gezici köy kadın kursları: 1965-1966 öğretim yılında Maraş köylerinde 5 adet, 1966-1967 öğretim yılında da 4 adet gezici kadın kursu faaliyete geçirilmiştir. Belirtilen öğretim yıllarında bu kurslara 62 kız kursiyer katılmıştır.

4.1.4. Maraş Türk Ocağı

Tüzüğünde kuruluş amacı "İslam kavimlerinin başlıca mühimi olan Türklerin, millî terbiye ve ilmî, içtimai, iktisadi seviyelerinin terakki ve itilası ile Türk ırk ve dilinin kemaline çalışmaktır." şeklinde ifade edilen Türk Ocağı, 12 Mart 1912 tarihinde kurulmuş ve kuruluşundan itibaren yurt genelinde şubeler açmaya başlamıştır.

Maraş Türk Ocağının adına kayıtlarda Aralık 1923 yılında rastlanmaktadır (Gümüşalan 2014b:152). 1925 yılında faaliyette buluna 123 Türk Ocağı şubesi arasında Maraş Türk Ocağı da bulunmaktadır (Gökhan, 2007). Maraş Türk Ocağı binası Maraş'ın Kayabaşı Mahallesi'nde beş odalı, iki salonlu, iki katlı, önünde arazi bulunan eski bir evde faaliyete geçmiştir.

Maraş Türk Ocağı, eğitim konusuna da gereken önemi vermiş, özellikle şehit çocuklarının okutulması için adımlar atmıştır. Maraş'taki şehit çocuklarından birini Adana Lisesi'ne, ikisini de Darüleytama yerleştirmiştir. Maraş Türk Ocağı sportif faaliyetleri de göz ardı etmemiştir. Halkın tatil günü olan Cuma gününde güzel vakit geçirmesi için güreş meydanı tahsis etmiş ve güreş sporunu teşvik etmiştir (Çetin, 2018:93).



Fotoğraf 4.3: Maraş Türk Ocağı

Maraş Türk Ocağı, 1928 yılının Eylülünde yeni alfabeyi öğretmek adına kurslar açmıştır. Aynı zamanda gençleri kahveden kurtarmak için bir kütüphane inşası için de çalışmalar yapılmıştır.

Maraş Türk Ocağı, millî bayramların kutlanmasında da önemli roller üstlenmiştir. Harf İnkılabından sonra yeni alfabenin halka öğretilmesi için ocaklarda çalışmalarda bulunulmuştur. 1928 yılında Maraş Türk Ocağı'nda, 4 öğretmenle 80 öğrenciye ders verilmiş, okuma yazma öğretilmiştir. 1931 yılında Türk Ocaklarının kapatılıp lağvedilmesiyle Maraş Türk Ocağı, Elbistan, Andırın ve Pazarcık şubeleri de kapatılmıştır (Çetin, 2018:93).

1932 yılından itibaren Türk Ocakları kapanarak yerlerine halkevleri kurulmaya başlamıştır.

Türk Ocakları, 1949 yılında yeniden açıldı. Ancak, Kahramanmaraş Türk Ocağı faaliyetlerini 1990'lı yıllardan sonra artırdı (Gökhan, 2007). 2020 yılı itibarıyla içinde Kahramanmaraş'ın da bulunduğu 50'den fazla şubesiyle faaliyetlerini sürdürmektedir.

4.1.5. Halk Evleri

Atatürk'ün 24 Mart 1931 tarihinde vermiş olduğu, "Aynı cinsten olan kuvvetler, müşterek gaye yolunda birleşmelidirler." beyanatının üzerine 10 Nisan 1931 tarihinde toplanan Türk Ocakları olağanüstü kurultayı, derneğin ülke genelindeki 257 şubesinin kapatılmasına ve derneğin sahip olduğu bütün hakların Cumhuriyet Halk Fırkasına devredilmesine karar verdi.

Türk Ocaklarının yerine daha geniş ve daha kapsamlı halk eğitimi programını yürütecek olan halkevlerinin kurulması kararlaştırıldı (Tunçay 1999:299; Aktaran: Kılıç 2017:230).

Cumhuriyetin getirdiği değerleri geniş kitlelere iletmek, halk arasında kültür ve düşünce birliği sağlamak amacıyla kurulan, zamanının yaygın eğitim ve kültür mekânları olan halkevlerinin açılışı, ilk olarak 19 Şubat 1932 yılında 14 ilde gerçekleştirilmiştir. 1950 yılına gelindiğinde ise halkevi sayısı dikkate değer bir şekilde artmış, nitekim bu tarihte ülke çapındaki halkevlerinin sayısı 478'e, halkodalarının sayısı ise 4.322'ye ulaşmıştır.

Halkevleri, *"Türlü İhtisas kabiliyet ve isteklere göre her yurttaşın beğeneceği bir çalışma sahası bulabilmesi için"* 9 çalışma kolu ile çeşitli alanlarda faaliyet göstermişlerdir. Bu çalışma kolları şunlardır:

1. Dil, Edebiyat, Tarih Şubesi
2. Güzel Sanatlar Şubesi
3. Temsil Şubesi
4. Spor Şubesi
5. İctimai Yardım Şubesi
6. Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi
7. Kütüphane ve Neşriyat Şubesi
8. Köycüler Şubesi
9. Müze ve Sergi Şubesi

Bu Halkevlerinden biri de 23 Şubat 1934 tarihinde Kayabaşı Mahallesi'nde bulunan ve daha önce Türk Ocağı olarak kullanılan binada açılan Maraş Halkevi'dir. Maraş Halkevi açıldığı tarihten itibaren 9 şube ile birlikte çalışmalarını aktif bir şekilde sürdürmüştür. Şube ve komite üyeleri ise genellikle öğretmenlerden oluşmuştur (Doğan, 2017:130). Maraş Halkevi, sonraki yıllarda Vakıftarla olarak bilinen araziye yapılan yeni binasına taşınmıştır.

Maraş ili ve ilçelerinde 6 Halkevi, 61 Halkodası açılmıştır. 1935 yılı faaliyet raporuna göre Maraş Halkevi'nin şubeleri 9 alandan oluşmaktaydı. Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası'na göre Maraş Halkevinin şubeleri ve gerçekleştirmiş olduğu etkinlikler tabloda verilmiştir:

Tablo 4.2. 1935 Yılı Faaliyet Raporuna Göre Maraş Halkevi'nin Şubeleri ve Faaliyetleri	
Şube Adı	Faaliyet
Dil Tarih ve Edebiyat Şubesi	Farklı konularda 20 konferans
Ar Şubesi	18 konser, 53 tanışma kaynaşma toplantısı, 5 şölen, 6 nişan töreni yapılmış ve bu toplantılara 14.008 vatandaş katılmıştır.
Gösterit Şubesi	12 gösteri düzenlenmiş ve gösterilere 4.187 vatandaş
Spor Şubesi	Bir spor yurdu açmış, 3 futbol, 1 voleybol, birkaç kez güreş müsabakası ve atlı gezintisi yapılmıştır.
Sosyal Yardım Şubesi	15 yoksul kadına manto dağıtmıştır.
Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi	Öğrencilere riyaziye ve Almanca dersleri vermiş, biçki, dikiş, çiçek ve şapka kursu açmıştır.
Kitapsaray ve Yayın Şubesi	Bir okuma evi ve kitapsarayı açmış, buralardan 13.302 vatandaş yararlanmıştır.
Köycülük Şubesi	On köyde Köy Kanunu halka anlatılmıştır.
Müze ve Sergi Şubesi	Tarihî araştırmalarda bulunulmuştur.

Halk dershaneleri ve kurslar şubesi halkın eğitimine büyük ölçüde önem vererek; okuma-yazma bilmeyen vatandaşlar için pek çok kurs açmıştır. Ortaokul öğrencilerini tatilde yetiştirmek üzere fizik, matematik ve Fransızca yetiştirme kursu açılmış; okuma-yazma kursları dışında dikiş, nakış, şapkacılık, çiçek yapma gibi alanlarda da kurslar açılarak kişilerin el becerileri geliştirilmiş ve yapılan el sanatları sergiler aracılığıyla halka sunulmuştur (Doğan, 2017:131).

Sürdürmüş olduğu çalışmalarla Maraş Halkevinin en fazla faal ve başarılı olan temsil şubesi, genellikle Atatürk ilke ve inkılapları, cumhuriyet rejimi ve bağımsızlık konularını içeren temsiller vererek dönemin siyasi gereksinimlerini tiyatrolar aracılığıyla en ücra köylere kadar ulaştırmış, halka anlatmış ve bir anlamda halkı aydınlatmıştır.

Maraş Halkevinde faaliyet gösteren bir diğer şube de güzel sanatlar şubesidir. Bu şube de gençlerin zevklerine ve yeteneklerine göre çeşitli müzik enstrümanlarını kullanmayı öğretmek için kurslar açmış, ayrıca halka pek çok sayıda konserler tertip etmiştir. Bu faaliyetlerin yanı sıra nişan ve düğün törenleri, aile geceleri düzenlemiş, bir de bando takımı bu şube tarafından idare edilmiştir (Doğan, 2017:130).

İhtiyaç sahibi öğrencilere yeme, içme, giyme ve barınma gibi konularda yardım etmekle vazifeli olan sosyal yardım şubesi de çalışmalarını aktif bir şekilde sürdürmüştür. Maraş Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi, çalışmalarına büyük ölçüde önem vererek memleketin çeşitli yerlerinde halkın aydınlatılması bağlamında birçok konser ve çeşitli konular üzerine konferanslar tertip etmiştir. Ayrıca dilde sadeleşme, gençleri yazıya ve söze alıştırmaya gibi çalışmalar üzerinde durmuştur (Doğan, 2017:130).

Maraş Halkevinin Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi, memleketin çeşitli yerlerinde halkın aydınlatılması için birçok konser ve konferanslar vermiştir. Folklor çalışmaları, musiki dersleri, nakış derslerinin yanında güreş ve voleybol turnuvaları, piyango düzenleyerek sosyal hayata canlılık getirmiştir. Fakir yurttaşları parasız muayene ettirmiş, fakir okul talebelerine yardım etmiş ve trahomdan korunma kursu, halk dersaneleri, kütüphane açarak eğitim ve sağlık alanında halka hizmet vermiştir (Çetin, 2018:95).

Maraş Halkevlerinin farklı yıllardaki eğitimle alakalı bazı etkinlikleri şunlardır:

1934 yılında, Maraş Halkevinin Halk Dersaneleri ve Kurslar Şubesi faaliyetleri olarak Kurtuluş, Dumlupınar, Turan mekteplerinde, halkı okutmak için Millet Mektepleri açılmıştır. Dersler, cumartesi, pazartesi ve çarşamba akşamları saat 17.30'dan 19.30'a kadar devam etmiştir. Bu tarihte Sakarya Mektebinde de ayrıca kadınlar için bir dersane açılmıştır (Maraş, Sayı 66, 11 Aralık 1934, s. 4.).

Maraş Halkevi Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi 1935 yılında çeşitli konularda 20 söylev vermiştir. Güzel Sanatlar Şubesi 18 konser, 53 tedansan, 5 şölen, 6 nişan töreni yapmış ve bunlara 14.008 vatandaş katılmıştır. Spor şubesi, bir spor yurdu açmış ve müsabakalar düzenlemiştir. Halk Dersaneleri ve Kurslar Şubesi, öğrencilere Riyaziye ve Almanca dersleri vermiş; biçki dikiş, çiçek ve şapka kursu açmıştır. Kütüphane ve Neşriyat Şubesinin açtığı okuma evi ve kütüphaneden, 13.302 yurttaş faydalanmıştır (Maraş, 29 Ekim 1936, S. 161-22, s. 14.)

1935 yılında İl Özel İdare bütçesinden ve Halkevi bütçesinden yüzer lira alınarak Maraş'ın en işlek caddesinde ve belediye binası karşısında bir okuma salonu açılmıştır. Okuma salonunun idaresi Maraş Halkevi yönetimine verilmiş ve halk tarafından büyük rağbet görmüştür (Çetin, 2018: 96).

Aralık 1935 tarihinde bütün masrafları Halkevi tarafından karşılanmak üzere biçki ve dikiş yurdu açılmıştır. Halkevi'nin katkılarıyla açılan bu kurs sadece bayanlara tahsis edilmiştir (Maraş Vilayet Gazetesi, Yıl: 3, Sayı: 112, 14 Aralık 1935. s.4.).

1935 yılında, Maraş Halkevinin Halk Dersaneleri ve Kurslar Şubesi tarafından; A ve B dersaneleri açılmış, dersanelerde öğrenim gören 33 yurttaş mezuniyet belgesi verilmiştir (Maraş, Sayı 88, 28 Mayıs 1935, s. 4.).

16 Temmuz 1935 tarihinden 20 Eylül 1935 tarihleri arasında açılan Almanca ve riyaziye derslerine 25 kişi katılmıştır. Halkevinde vatandaşları okutmak için bir A dershanesi açılmıştır. İçinde A ve B kursları, şapkacılık ve çiçek yapma kursları da olmak üzere ayrı bir binada bir biçki ve dikiş kursu açılmıştır (Doğan, 2017:54).

1936 yılında Maraş'ta sinema faaliyet göstermeye başlamıştır. 7 Haziran 1936 tarihinde Halkevi bahçesinde akşam saatlerinde gösterilen ilk sinema "*Vatandaş Silah Başında*" adlı film olmuştur. Film çok kalabalık bir seyirci izlemiş, Halkevi bahçesi dolmuş taşmıştır. 1938 yılında belediye tarafından seyyar bir sinema makinesi getirtilmiş ve bu sinema faaliyet göstermiştir. 1948 yılında Maraş'ta ikinci bir sinema açılmıştır. Halkevi bünyesinde makinesi getirtilen sinemanın ilk provası halkevinde yapılmış ve faaliyete geçirilmiştir. 1954 yılında, Lise Müdürü Mahmut Yılmaz'ın teşvikiyle Maraş Lisesine bir sinema makinesi alınarak faaliyete geçirilmiştir. 1961 yılında ise Maraş'ta dört sinema salonu bulunmaktaydı (Tombul, 2019:109).

Maraş Halkevi himayesinde oluşturulan Maraş Türk Kadınları Bıçkı Dikiş Yurdu da çok yararlı etkinlikler gerçekleştirmiştir.

Maraş Türk Kadınları Bıçkı Dikiş Yurdu, Maraş Halkevine mensup kadınlar tarafından Seniye Kısakürek önderliğinde 1936 yılında açıldı. Bu yurdun kuruluş amacı; aile ekonomisine yardım etmek ve Maraşlı kadınları geçimini kolaylıkla kazanacak şekilde yetiştirmektir. Bıçkı Dikiş Yurdu'nun masrafları Maraş Halkevi'ne aitti. Yurt binası olarak Gazi Paşa Mahallesinden Cerrah Hasan'ın evi kiralandı, ancak tamirat işleri uzun sürdüğü için tamirat tamamlanana kadar Yurt Müdiresi Dikiş Nakış Öğretmeni Nuriye Hanım'ın Kayabaşı Mahallesi'ndeki evinde faaliyet gösterdi. Yurt sadece kadınlara ve kızlara mahsustu. Maddi durumu yetersiz olanlara ise ücretsizdi. Bu müessese yıl içerisinde 1 Ekim ve 31 Mayıs tarihleri arasında faaliyet gösterdi. Yurt iki sınıflı olup, eğitim süresi 2 yıldır ve yurda kayıt ücreti 4 liraydı. Ortaokul Dikiş Öğretmeni Nezihe Medeni, Pakize Orhan ve Bayan Refia, Kültür Müdürlüğünce yurda öğretmen olarak atandı (Çetin, 2018:120).

Maraş Türk Kadınları Bıçkı Dikiş Yurdu'ndan 1937 yılında 10 öğrenci mezun oldu ve mezun olan öğrencilerin eserleri 9 Temmuz 1937 yılında Maraş Halkevinde sergilendi. 1937 yılında ise Kültür Bakanlığınca Münire Başaran tarafından *Maraş Cumhuriyet Kız Bıçkı Dikiş Yurdu* açıldı. Yurt, 1939 yılında 8, 1940 yılında 14 mezun verdi (Çetin, 2018:120).

1957 yılında okuma yazma bilmeyen kadınlar için kurs açılmıştır. Bu kurslar Türk Kadınlar Birliği Maraş Şubesi tarafından, Kız Enstitüsü, Atatürk, Sakarya ve 12 Şubat İlkokullarında açılmıştır. Etkinlik kapsamında Kız Enstitüsünde sene sonu münasebetiyle sergi ve defile gerçekleştirilmiştir. Bir hafta süren sergi ve defile halk tarafından rağbet görmüştür (Tombul, 2019:95).

Maraş'ta 1960 yılında, Pazarcık ile Türkoğlu ilçesinin Şekeroba köyünde faaliyette bulunan Köy Kadınları Bıçkı-Dikiş Kursları yıllık çalışmaları kapsamında Pazarcık ve Türkoğlu'nda birer sergi açmışlardır (Tombul, 2019: 121).

Maraş Halkevi tarafından, Kasım 1936'da Halkevinde ve Kurtuluş Okulunda olmak üzere iki millet mektebi dershanesi açılmıştır. Halkevindeki dershaneyi İstiklal Başöğretmeni Ruhi Şenel, Kurtuluştaki dershaneyi de Başöğretmen Nadir idare etmiştir. Maraş Halkevi Yönetim Kurulu tarafından 1937 yılında, Maraş'ın en uzak mahallerinden olan Ağcakoyunlu'da bir gece dershanesi açılmıştır. Bu gece dershanesinin başına da bir öğretmen getirilmiştir (Tombul, 2019:127).

Gösterit Şubesi, 1936 yılının Kasım ayında *"Himmetin Oğlu ve Mahcuplar"* piyesini temsil etmiş, Kurslar Şubesi ise hem Halkevinde hem de Kurtuluş İlkokulunda iki millet mektebi dershanesinin açılmasına önayak olmuştur. Maraş Halkevinde heyecan uyandıran bir diğer gelişme ise Halkevine alınacak olan Filibe marka A model bir radyo olmuştur (Gümüşalan 2014:181).

1936 yılı Temmuz ayı içerisinde Halkevi Gösterit Şubesi *"Mavi Yıldırım"* isimli bir piyesi büyük bir başarıyla sunmuş ve iki gece arka arkaya gösterilmiştir. Her seferinde salonda 300 kişi yer almıştır (Maraş 1936, 146-7:3; Aktaran: Gümüşalan 2014:181).

1937 yılında Halkevi Gösterit şubesine mensup öğretmenler, ilkokullardaki 50 fakir çocuk için Çocuk Bayramı münasebetiyle biletli müsamere düzenlenmiştir. 1939 yılında Kurtuluş Bayramı münasebetiyle Halkevi Gösterit koluna mensup ilkokul öğretmenleri 11 Şubat akşamı *"Çakır Ali ve Bir Azizlik"* piyeslerini temsil etmişlerdir. Okuma yazma bilmeyen vatandaşlar için dersane açılmış, 64 vatandaşa okuma yazma öğretilmiştir (Çetin, 2018:98).

Şubat 1939'da Halkevi gösterit koluna mensup ilkokul öğretmenleri tarafından Kurtuluş Bayramı için bir müsamere verilmiştir. Bu müsamerede Maraş kurtuluşu ile alakalı *"Çakıroğlu"* piyesi ve *"Bir Azizlik"* isiminde komedi temsili düzenlenmiştir (Maraş Vilayet Gazetesi, Yıl: 6, Sayı: 277, 9 Şubat 1939. s.6.).

Tarihçi Mükremin Halil Yinanç tarafından Halkevinde 30 Eylül 1940 tarihinde, *"Maraş Tarihi"* hakkında bir konferans verilmiştir. Konferansa kalabalık bir katılım olmuştur (Maraş Vilayet Gazetesi, Yıl: 7, Sayı: 364, 3 Ekim 1940. s.1.)



Fotoğraf 4.4: Halk Evi Binası İnşaatı, 1942 (Doğan, 2017:143).

1935 yılı faaliyet raporuna göre, Maraş Halkevi Şubelerinde kayıtlı olan kişi sayısı ve meslek grupları tabloda verilmiştir (Gümüşalan 2014:179).

Tablo 4.3. 1935 Yılı Faaliyet Raporuna Göre, Maraş Halkevi Şubelerinde Kayıtlı Olan Kişi Sayısı ve Meslek Grupları

	Dil Tarih Edebiyat	Ar	Gösterit	Spor	Sosyal Yardım	Halk Dershane ve Kursları	Kitapsaray yayın	Köycüler	Müze
Avukat	1	-	-	-	2	1	-	-	-
Doktor	-	-	-	-	5	-	-	-	-
Öğretmen	14	11	19	2	4	3	-	16	1
Tüccar	-	4	-	7	16	1	5	2	8
İşçi	1	22	5	26	26	3	4	9	9
Çiftçi	2	-	-	10	75	7	8	44	-
Güzel Sanatlar	-	13	-	-	3	-	-	-	-
Görevliler	1	31	2	-	-	8	8	38	4
Bayan	3	3	-	-	18	-	-	-	-
Bay	19	81	26	201	217	23	25	109	22
Yekün	41	165	52	246	366	46	50	220	44

1943 yılında yeni binasına taşınan halkevinde, bütünlemeye kalmış ortaokul öğrencileri için matematik, fizik, kimya ve Fransızca derslerinden kurslar açılmıştır (Maraş Vilayet Gazetesi, Yıl: 10, Sayı: 508, 22 Temmuz 1943.s.1.).

1943 yılında Maraş Halkevi, haftada iki gün olmak üzere bir müzik kursu açmıştır. Pazartesi ve Perşembe günleri Kurtuluş Okulu öğretmenlerinden Lütfi Sungur'un idaresi altında açılan bu müzik kursuna gençler ilgi göstermiş ve gençlerden oluşan bir caz takımı teşkil edilmiştir.

Ulus Okulları talimatnamesine göre, Halkevinde okuma yazma bilmeyenler için bir dersane açılmıştır. Dershanede, Albayrak Okulu başöğretmeni Nurettin Tümer'in idaresinde pazartesi, çarşamba ve cuma günleri ders verilmiştir. Maraş Halkevi'nde her pazar "Karagöz" oyunu oynatılmıştır. En son oynatılan "Kanlı Kavak" oyunu, halk tarafından yoğun ilgi görmüştür (Tonbul, 2019:130).

Yine 1945 yılında, Maraş Halkevi tarafından piyano, mandolin, akordiyon, keman ve saz kursu açılmıştır. Aynı şekilde, Halkevi tarafından cezaevinde de okuma yazma kursu açılmış olup, hemen faaliyete geçirilmiştir (Maraş Vilayet Gazetesi, Yıl: 12, Sayı: 605, 16 Haziran 1945. s.2.)

Maraş'ın ilçelerinde kurulan halkevleri imkânları dâhilinde vazifelerini sürdürmüştür. Elbistan, Afşin, Pazarcık, Göksun ve Andırın'da olmak üzere 5 ilçede bulunan halkevlerinden en faal olanı Elbistan Halkevidir. Diğer Halkevleri ise pek bir faaliyet gösterememiş ve sürekli olarak gelir temininin eksikliğinden söz etmiştir (Doğan, 2017:131).

Maraş'ın ilçelerindeki halkevlerinin açılış tarihleri de şöyledir: Andırın Halkevi 1935, Elbistan Halkevi 23 Şubat 1936, Göksun Halkevi 19 Şubat 1939, Pazarcık Halkevi 25 Şubat 1945, Afşin Halkevi 01 Mart 1950. Demokrat Parti'nin iktidar olmasıyla beraber halkevlerine olan eleştiriler artarak devam etti ve neticede halkevleri ülke genelinde 1951 yılında kapatıldı.



Fotoğraf 4.5: Öğretmenler Birliğinin kurs açma haberi, Hizmet, 1954

4.1.6. Maraş Öğretmenler Birliği

Maraş'ta 1960'lı yıllarda eğitime katkı sağlayan bir dernek vardır: Öğretmenler Birliği Derneği. 1954 yılında öğretmenlerin fikir ve meslek alanında gelişmelerine ve bu suretle memlekete en faydalı şekilde hizmet etmelerine katkı sağlamak amacıyla kurulan Türkiye Öğretmenler Derneği Millî Federasyonu'na bağlı olan bu derneğin, eğitim-öğretimle ilgili etkinliklerde faal olduğunu görüyoruz. Federasyonunun 1969 yılında kendini feshetmesine kadar ülke genelinde olduğu kadar Maraş'ta da etkili hizmetler yapmıştır.



Fotoğraf 4.6: Halk Eğitimi Merkezi'nin açılış haberi 1956



Fotoğraf 4.7: Kahramanmaraş'ta Halk Dershanelerinin açılış haberi, Hizmet Gazetesi, 30.10.1957

açılmasını teşvik etmek, özellikle herhangi bir sanatla iştilal etmeyen, arazisi dar, geliri az olan köylerimizde bu tip kursların açılmasını sağlamak; köy toplumlarının kalkındırılması konusunda, çevre köylerine örnek olabilecek vasıftaki köylerde toplum kalkınması çalışmaları yapmak ve bu tip çalışmalarda köy imkânları ile il imkânlarını birleştirmek suretiyle çalışmaların daha verimli olmasını temin etmek; gerek halk eğitimi, gerekse toplum kalkınması çalışmalarında kamu görevlileri ve gönüllü kuruluşlarla iş birliği halinde çalışmak (Maraş İl Yıllığı 1967:170).

Halk Eğitimi Merkezi, kurulduğu ilk yıllar olan 1965-1966 ve 1966-1967 eğitim öğretim yılları arasında aşağıdaki halk eğitimi ve toplum çalışmalarını gerçekleştirmiştir:

4.1.7. Halk Eğitimi Başkanlığı (Halk Eğitimi Merkezi)

Maraş'ta halk dershaneleri faaliyetleri Halk Eğitimi Başkanlığınca (Halk Eğitimi Merkezi) yürütülmüştür. Halk Eğitimi Merkezi, 1956 yılında Maraş Ortaokulu binasının bir kısmında eğitime başlamıştır. 1967 yılında ortaokul binasının yanması üzerine belediye çarşısında bir binaya, 1973 yılında da Yürükselim Mahallesi'ndeki binasına taşınmıştır.

1967 Maraş İl Yıllığı'nda Halk Eğitim Teşkilatının, halk eğitimi ve toplum kalkınması çalışmalarındaki başlıca amaçları şöyle sıralanmaktadır:

Okuma yazma bilmeyen vatandaşlara okuma-yazma öğretmek, vatandaşlara Atatürk devrimlerinin manasını kavratmak, cumhuriyetin esaslarını öğretmek, aile ve toplum hayatı ile sağlık konusunda temel bilgi ve alışkanlıklar kazandırmak, halka boş zamanlarını faydalı ve güzel bir şekilde kullanma yollarını göstermek, köy kadınlarının bir sanat öğrenmeleri ve boş zamanlarını değerlendirmeleri konusunda gerekli çalışmaları yapmak, köye gelir sağlamak amacıyla el sanatları kurslarının

1965-1966 öğretim yılında açılan A, B, C dershaneleri sayısı 54 olup, bu dershanelere 54 kız, 734 erkek olmak üzere 788 vatandaş devam etmiştir. Bu dershaneler 49 öğretmen ve bir okul müdürü tarafından yönetilmiş, bu faaliyetler için 12.283,60 lira harcanmıştır.

1966-1967 öğretim yılında A, B, C dershaneleri olarak 42 halk dershanesi açılmış ve bu dershanelere 533 erkek vatandaş devam etmiştir. Bu öğretim yılındaki dershanelerde 42 öğretmen ve bir okul müdürü görev yapmıştır. Bu dönemde de 11.800 lira harcanmıştır (Maraş İl Yıllığı 1967:170).

Maraş'ta 1934-1973 yılları arası Halk Dershanelerine ait dershane, öğretmen ve kursiyer sayıları tabloda verilmiştir (DİE, 1973:94).

Tablo 4.4. Kahramanmaraş'ta Halk Dershanelerine Ait Dershane, Öğretmen ve Bitirenler Sayısı

Öğretim Yılları	Dershane	Öğretmen			Bitirenler		
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
1934 - 35	33	33	33	-	610	610	-
1939 - 40	-	-	-	-	8	5	3
1944 - 45	36	36	35	1	466	453	13
1954 - 55	146	146	143	3	1.222	1.185	37
1959 - 60	38	26	26	-	434	434	-
1964 - 65	96	86	84	2	1.002	987	15
1969 - 70	43	34	29	5	628	495	133
1972 - 73	5	5	4	1	83	48	35

2017-2018 öğretim yılı itibarıyla Kahramanmaraş ve ilçelerindeki halk eğitimi merkezleri isimleriyle birlikte tabloda verilmiştir (K.Maraş MEM, 2017-2018 İl Geneli İstatistiki Bilgiler).

Tablo 4.5. 2017/2018 Öğretim Yılı Kahramanmaraş İl ve İlçelerindeki Halk Eğitim Merkezleri

Sıra	İlçe	Kurum
1	Afşin	Halk Eğitimi Merkezi
2	Andırın	Şehit Ethem Hacımahmutoğlu Halk Eğitimi Merkezi
3	Büyükşehir	Kahramanmaraş Olgunlaşma Enstitüsü
4	Çağlayancerit	Halk Eğitimi Merkezi
5	Dulkadiroğlu	Kahramanmaraş Halk Eğitimi Merkezi
6	Dulkadiroğlu	Kapıçam Halk Eğitimi Merkezi
7	Ekinözü	Halk Eğitimi Merkezi
8	Elbistan	Halk Eğitimi Merkezi
9	Göksun	Halk Eğitimi Merkezi
10	Nurhak	Halk Eğitimi Merkezi
11	Onikişubat	Suzan ve Abdulhakim Bilgili Halk Eğitimi Merkezi
12	Pazarcık	Halk Eğitimi Merkezi
13	Türkoğlu	Halk Eğitimi Merkezi



2017/2018 öğretim yılında Kahramanmaraş eğitiminde hayat boyu öğrenme kapsamında verilen kurs ve kursiyer sayıları tabloda verilmiştir. (K.Maraş MEM, 2017-2018 İl Geneli İstatistiki Bilgiler)

Kurs Türü	Açılan Kurs Sayısı	Belge Alan Kadın	Belge Alan Erkek	Toplam
Mesleki ve Teknik Eğitim Kursu	908	10.303	5.069	15.372
Genel Kurs	1.814	3.429	4.477	7.906
Okuma Yazma Kursu	166	130	358	488
Toplam	2.888	13.862	9.904	23.766

2017-2018 öğretim yılında Hayat Boyu Öğrenme kapsamında açılan kurs sayısı bakımından genel kursların sayısı meslekî ve teknik eğitim kurslarından %100 fazla olmasına karşın meslekî ve teknik eğitim kurslarından belge alanların sayısı genel kurslardan belge alanların sayısından %100'e yakın bir oranda fazladır.

4.1.8. Olgunlaşma Enstitüsü

İlki 1945 yılında İstanbul'da kurulan olgunlaştırma enstitüleri, en az ilköğretim okulunu bitiren öğrencilerin, mesleki bilgi ve becerilerini geliştirerek meslek sahibi olmalarına imkân sağlayan, geleneksel Türk giyim ve el sanatları alanlarında araştırma, geliştirme, değerlendirme, arşivleme ve üretim çalışmaları yapan ve el sanatlarının yaşatılmasını sağlayan 2 yıl süreli, döner sermaye ile çalışan kurumlardır. Enstitülerin Bakanlıkça belirlenen bazı bölümlerine en az lise ve meslek lisesi mezunları alınmaktadır.

Kahramanmaraş Olgunlaşma Enstitüsü, ülke genelindeki 20. olgunlaşma enstitüsü olarak 2017 yılında kuruldu. Enstitüye eğitim binası olarak Kurtuluş Mahallesi'nde bulunan tarihî Dedeoğlu Konağı tahsis edildi.

4.1.9. Maraş Merkez Yetiştirme Yurdu

Maraş Merkez Yetiştirme Yurdu, 1955 yılında millî eğitim müdürlüğünün teşebbüsü ile eski Albayrak Okulunun bir kısmında açılmış ve açıldığı yıl 11 çocuk alınmıştır. 1966 yılında bu sayı 110'a ulaşmıştır. 1972 yılında Akçakoyunlu ve Karamanlı Mahalleleri arasındaki Ortaseki denilen yere yapılan yeni binasına taşınmıştır.

Yetiştirme yurdunda 6 ila 18 yaşları arasındaki anne ve babasız durumundaki kimsesiz çocuklar korunuyor ve bu çocukların masrafları Maraş Kimsesiz Çocukları Koruma Birliğince karşılanıyordu.

Yetiştirme yurdunun ileriki yıllarda faydalanması için merkeze 6 km uzaklıktaki Gövkaya mevkiinde 49.000 bin metrekairelik bir sahaya 1967 yılında 450 adet aşılı zeytin ve 700 adet bağ asması dikilmiştir. Ayrıca 1964 yılında 35.000 lira döner sermaye ile bir matbaa kurulmuş, yıllık 15-20 bin lira gelir sağlandığı gibi korunmaya muhtaç çocuklardan bir kısmı da bu sahada yetiştirilmiştir.

4.1.10. Beslenme Eğitimi İşleri

Kahramanmaraş'ta beslenme eğitim çalışmaları Millî Eğitim Müdürlüğünün bünyesinde 1961-1962 öğretim yılında 142 köy ve merkez ilkokulunda başlamıştır. Bu eğitim yaygınlaştırılarak öğrencilerin %50'si eğitime alınmıştır. 1973 yılında beslenme eğitimi hizmetleri iki gezici başöğretmen, bir odacı, bir depo bekçisi tarafından yürütülmüştür. Beslenme eğitimi bürosu Albayrak İlkokulunun bir odasında 1972 yılında başka bir binaya taşınmıştır.

4.1.11. Eğitim Araçları Merkezi

Eğitim Araçları Merkezi, 1962 yılında Kahramanmaraş Ortaokulundan tahsis edilen binanın Halk Eğitimi Merkezi tarafından kullanılan iki odasından birinde açılmıştır. Binanın 1967 yılında yanması üzerine eğitim araçları başkanlığı öğretmen okulundan boşalan ve Albayrak İlkokuluna tahsis edilen binada faaliyetine devam etmiştir. Albayrak İlkokulunun 1968 yılında yıktırılması üzerine eğitim araçları merkezi Atatürk İlkokulunda ayrılan bir oda ve salona taşındı. Atatürk İlkokulunda öğrenci sayısının artması sonucu Fevzipaşa Mahallesinde bir bina taşındı. Daha sonra İsmet Paşa Mahallesi'ndeki KSÜ yerleşkesinde boşaltılan bir binaya taşındı.

Kurulduğu 1963 yılından bu yana, Eğitim Araçları ve Donatım Dairesi Başkanlığının taşra birimi olarak Millî Eğitim Bakanlığınca gönderilen ders araç ve gereçleriyle, laboratuvar deney malzemelerinin teslim alınması, okullara dağıtımı, kullanımı, tamir ve bakımı ile laboratuvar öğretmenlerinin yetiştirilmesi, bu alandaki ihtiyaçların tespitinin Millî Eğitim Bakanlığına bildirilmesi vb. hizmetleri yürüten Eğitim Hizmetleri Merkezi (ASO) Müdürlükleri 2006 yılından itibaren bakanlık kararıyla 2006 yılında ülke genelinde kapatıldı.

4.1.12. Sağlık Eğitim Merkezi Baştabipliği

Millî Eğitim Bakanlığının merkez ve taşra örgütlerinde görevli bütün personel ile emeklilerinin ve bunların bakmakla yükümlü bulundukları aile bireylerinin, her derecedeki resmî okul öğrencilerinden parasız yatılı olanlar ile fakirliği geçerli belgelerle tespit edilmiş olan öğrencilerin sağlıkları ile ilgili gözlem, inceleme, araştırma, rehabilitasyon, bakım ve tedavilerini yapmak amacıyla 13.12.1984 tarihinde açılan Kahramanmaraş Sağlık Eğitim Merkezi, Rehberlik Araştırma Merkezi ile birlikte Batıpark mevkiinde geçici bir binada hizmet vermeye başladı.

1986 yılı itibariyle merkez ilçeye bağlı ilk ve ortaöğretim kurumlarında çalışan ve çeşitli sınıflarda hizmet veren toplam 2.673 personelin sağlık hizmetleri bu merkez aracılığı ile yürütülmüştür. Bunun dışında sağlık ve sosyal yardım müdürlüğü ile koordineli olarak ilkökul öğrencilerinin sağlık taramaları da sağlık eğitim merkezi tarafından yapılmaktaydı. Sağlık Eğitim Merkezleri sonraki yıllarda önce birinci basamak sağlık kurumu olarak hizmet verdi, daha sonra da kapatıldı.

4.1.13. MEB Yayınevi Sorumlu Memurluğu

Millî Eğitim Bakanlığınca bastırılan ders, kaynak, öğretmen kılavuzu, alıştırma kitapları, bilim ve kültür eserleri ile her türlü eğitsel araç-gereçlerin satışını yapmak, okul ve öğrencilerin kitap ihtiyaçlarını karşılamak üzere açılan İl Millî Eğitim Yayınevi, mülkiyeti özel idareye ait olan kiralık bir binada hizmet vermekteydi. Yayınevinden her tür ve derecedeki okulların ders kitapları yanında yardımcı ders kitapları, harici neşriyat, bakanlığın çıkardığı kitaplar, karne, diploma, takdir ve teşekkür belgeleri, Kültür Bakanlığının kitapları da temin edilebilmekteydi. İllerdeki Millî Eğitim Yayınevleri, 2007 yılında, bakanlığın ders kitaplarını ücretsiz dağıtması nedeniyle kapatıldı.

4.1.14. Kahramanmaraş'ta Kütüphaneler

Yaygın eğitim kurumlarından biri de kütüphanelerdir. 1934 yılında kurulan Maraş Halkevi, vatandaşın kitap ve okuma ihtiyacını karşılamak amacıyla okuma evi ve kitapsarayı adlarında mekânlar oluşturmıştu. Halkevlerinin kapatılması üzerine Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak 1952 yılında Fevzipaşa Mahallesi'nde iki dükkân kiralanarak 3000 adet kitapla yeni ama yetersiz bir kütüphane oluşturuldu.

1956 yılında Çocukbahçesi mevkisinde Vali İbrahim Öztürk'ün katılımıyla gerçekleştirilen bir törenle çocuk kütüphanesi açıldı.

1965 yılında Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğünce İl Halk Kütüphanesi olarak Uzunoluk Caddesi üzerinde yaptırılan bugünkü binaya taşındı. Kütüphaneye, 1984 yılında ünlü halk ozanı Karacaoğlan'ın ismi verildi.

1955-1972 yılları arasında Kahraman-maraş Halk Kütüphanelerinin yıllara göre kitap ve okuyucu sayısı tabloda verilmiştir (Maraş İl Yıllığı 1973:144)

Tablo 4.7.. 1955-1972 Yılları Arasında Kahramanmaraş Halk Kütüphanelerinin Yıllara Göre Kitap ve Okuyucu Sayısı (Maraş İl Yıllığı, 1973:144)

Yıllar Sayısı	Kitaplık Sayısı	Kitap Sayısı	Okuyucu
1955-1960	1	1560	6316
1960-1965	2	5109	24317
1965-1970	2	7061	26145

TÜİK verilerine göre 2008-2012 yılları arası Kahramanmaraş'ta kütüphane, kitap ve yararlanma sayıları tabloda verilmiştir (TÜİK, 2013).

Tablo 4.8. 2008-2012 yılları arası Kahramanmaraş'ta Kütüphane, Kitap ve Yararlanma Sayıları

	Kütüphane Sayısı	Kitap Sayısı	Yararlanma Sayısı	Ödünç Verilen Kitap
2008	15	106 479	332 990	31 204
2009	15	112 280	369 864	35 013
2010	16	119 864	312 639	39 882
2011	14	124 728	268 439	70 972
2012	14	128 210	264 403	73 068

2011 ve 2012 yıllarında yararlanma sayılarının düşüş göstermesine karşılık ödünç verilen metal (kitap) sayısının aşırı bir artış göstermesi dikkat çekmektedir. Kahramanmaraş'ta 2007-2015 yıllara arasındaki kütüphane ve okur sayıları tabloda verilmiştir (TÜİK, 2015).

Tablo 4.9.. Kahramanmaraş'ta Kütüphane Verileri (TÜİK, 2015)

	Kütüphane Sayısı			Bin Kişi Başına Yararlanma Sayısı		
	2007	2010	2015	2007	2010	2015
Türkiye	1.162	1.136	1.130	287	262	299
K.Maraş	13	16	14	284	299	196

Kahramanmaraş'ta 2007'de Türkiye ortalamasını yakalayan 2010 yılında Türkiye ortalamasının çok üstüne çıkan okuyucu sayısının 2015 yılında Türkiye ortalamasının çok altına düştüğü görülüyor. Kahramanmaraş, 2015 yılında bin kişi başına kütüphanelerden yararlanma sayısında iller düzeyinde 70. sırada yer almaktadır.

2018 yılına gelindiğinde Kahramanmaraş'ta kütüphane sayısı bakımından olağanüstü bir gelişme görülür. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesinin katkılarıyla şehrin bütün ilçelerinde ve semtlerinde kütüphaneler açılarak okuyucunun hizmetine sunuldu. 2006 yılına kadar il genelinde 10 tane kütüphane varken, 2018 yılında bu sayı 34'e yükseldi.



Fotoğraf 4.8: Karacaoğlan Halk Kütüphanesi

2018 yılı itibariyle Kahramanmaraş ve ilçelerinde 22'si Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesine, 12'si Kültür Bakanlığına, 1'i KSÜ'ye ait olmak üzere 35 kütüphane bulunmaktadır. Büyükşehir Belediyesine ait kütüphanelerin büyük bir kısmı semtlerde ve iki katlı olup, birinci kat taziye evi, ikinci kat kütüphane hizmeti vermektedir.

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi bünyesinde hizmet veren 22 kütüphaneye, 2017 yılı içerisinde 563 bin 58 ziyaretçi gelmiş ve bu kütüphanelerden 32 bin 562 kitap alınarak okunmuştur.

Kahramanmaraş Karacaoğlan İl Halk Kütüphanesi Müdürlüğünden alınan bilgilere göre Kahramanmaraş'taki Kültür Bakanlığına ait il ve ilçelerdeki kütüphanelerin 2017 yılındaki kitap, üye ve okuyucu sayısı tabloda verilmiştir.

Tablo 4.10. Kahramanmaraş'ta Kültür Bakanlığına bağlı kütüphanelerin 2017 yılı kitap, üye ve okuyucu sayısı

	Kütüphane Adı	Kitap Sayısı	Üye Sayısı	Okuyucu Sayısı
1	Karacaoğlan İl Halk Kütüphanesi	51.693	5.810	57.569
2	Merkez Çocuk Kütüphanesi	14.128	1.073	18.534
3	Afşin İlçe Halk Kütüphanesi	27.962	1.996	19.468
4	Andırın İlçe Halk Kütüphanesi	17.420	502	6.003
5	Ekinözü İlçe Halk Kütüphanesi	5.987	206	
6	Elbistan İlçe Halk Kütüphanesi	21.528	3.038	21.411
7	Göksun İlçe Halk Kütüphanesi	14.774	1.058	6.748
8	Nurhak İlçe Halk Kütüphanesi	3.538	235	1.665
9	Pazarcık İlçe Halk Kütüphanesi	6.275	1.288	7.080
10	Türkoğlu İlçe Halk Kütüphanesi	16.948	2.544	10.015
11	Yeşilyöre Halk Kütüphanesi	6.352	480	3.331
12	Mustafa Okumuş Halk Kütüphanesi	12.789	664	4.096
	TOPLAM	199.394	18.894	155.920

Kahramanmaraş merkez ve ilçelerinde bulunan kütüphaneler tabloda verilmiştir.

Tablo 4.11. Kahramanmaraş Merkez ve İlçelerinde Bulunan Kütüphaneler ve Adresleri				
Sıra	Kütüphane	Açılış Tarihi	İlçesi	Adresi
1	Afşin İlçe Halk Kütüphanesi Müd.	1990	Afşin	EÜAŞ, Site 3, Lokal Binası
2	Ahmet Kabaklı Halk Kütüphanesi	2011	Onikişubat	Kavlaklı Ceyhan Mahallesi
3	Andırın İlçe Halk Kütüphanesi	1981	Andırın	Pınarbaşı Mahl Çiçekli Cad.
4	Cahit Zarifoğlu Halk Kütüphanesi	2015	Onikişubat	Serintepe Mahallesi
5	Cemil Meriç Halk Kütüphanesi	2012	Onikişubat	Mimar Sinan Mahallesi
6	Ekinözü Halk Kütüphanesi	2010	Ekinözü	Öztürk Mahallesi
7	Elbistan İlçe Halk Kütüphanesi	1962	Elbistan	Güneşli Mh. Ulucami Cd.
8	Erdem Bayazıt Halk Kütüphanesi	2015	Türkoğlu	Gazi Osman Paşa Mahallesi
9	Erzurumlu İbrahim Hakkı Küt.	2014	Dulkadiroğlu	Büğlek Mahallesi
10	Göksun Halk Kütüphanesi	2016	Göksun	Cumhuriyet Mahallesi
11	Göksun İlçe Halk Kütüphanesi	1946	Göksun	Köprübaşı Mh. Atatürk Cd.
12	Gülsüm Hanım Gümüşer Ok. Salonu	2017	Dulkadiroğlu	Bahçelievler Mahallesi
13	Helete Halk Kütüphanesi	2016	Çağlayancerit	Helete Mahallesi
14	Kahramanmaraş Çocuk Kütüphanesi	1956	Onikişubat	Hayrullah Mah.
15	Karacaoğlu İl Halk Kütüphanesi	1965	Onikişubat	Fevzipaşa Mah.
16	Karacasu Halk Kütüphanesi	2011	Dulkadiroğlu	Karacasu Mahallesi
17	Karaziyaret Okuma Salonu	2017	Dulkadiroğlu	Karaziyaret Mahallesi
18	Mehmet Akif İnan Halk Kütüphanesi	2015	Dulkadiroğlu	Divanlı Mahallesi
19	Mustafa Okumuş Halk Kütüphanesi	2008	Türkoğlu	Beyoğlu
20	Mükrimin Halil Yinanç Kütüphanesi	2009	Onikişubat	KSÜ Avşar Kampüsü
21	Necip Fazıl Kısakürek H.Kütüphanesi	2006	Onikişubat	Yunus Emre Mahallesi
22	Nurhak İlçe Halk Kütüphanesi	1998	Nurhak	Belediye Hizmet Binası
23	KSÜ Halil Sükûti Yinanç Kütüphanesi		Onikişubat	KSÜ Avşar Yerleşkesi
24	Pazarcık İlçe Halk Kütüphanesi	2017	Pazarcık	Pazarcık Halk Eğitim Mrk.
25	Rasim Özdenören Halk Kütüphanesi	2015	Onikişubat	Mağralı Mahallesi
26	Saçaklızade Halk Kütüphanesi	1992	Dulkadiroğlu	Namık Kemal Mahallesi
27	Sezai Karakoç Halk Kütüphanesi	2010	Dulkadiroğlu	Doğukent Mahallesi
28	Süleyman Çelebi Halk Kütüphanesi	2014	Dulkadiroğlu	Şeyhadil Mahallesi
29	Şehit Çolak Durdu Halk Kütüphanesi	2013	Dulkadiroğlu	Erkenek Mahallesi
30	Şehit Ömer Halisdemir Kütüphanesi	2014	Onikişubat	Abdülhamithan Mahallesi
31	Turgut Reis Halk Kütüphanesi	2012	Onikişubat	Barbaros Mahallesi
32	Türkoğlu İlçe Halk Kütüphanesi	1993	Türkoğlu	İstasyon Cd.
33	Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi	2018	Dulkadiroğlu	Gazipaşa Mahallesi
34	Yeşilyöre Halk Kütüphanesi	1993	Türkoğlu	Yeşilyöre

Millî Eğitim Bakanlığı, 2014 yılında, fizikî şartları ve altyapısı uygun olan okullara “Zenginleştirilmiş Kütüphane” (Z-Kütüphane) projesi başlattı.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın FATİH Projesi kapsamında etkileşimli tahta ve internet teknolojileriyle donatıp dijital dünyayla buluşturduğu zenginleştirilmiş kütüphane sayısı Kahramanmaraş'ta 2019/2020 öğretim yılı itibarıyla bütün ilçelerde en az 1 tane olmak üzere 26'dır.

4.1.15. Kahramanmaraş Meslekî Eğitim Merkezi

Kahramanmaraş'ta geleneksel el sanatlarını değişen teknolojik şartlara uyarlayabilmek amacıyla 1982-1983 öğretim yılında Kahramanmaraş Endüstri Meslek Lisesi'nin bünyesinde Çıraklık Eğitim Merkezi açıldı. 9 Şubat 1987 tarihinde Endüstri Meslek Lisesinin bünyesinden ayrılarak Çıraklık Eğitimi Merkezi Müdürlüğü adı altında 17 meslek dalında öğretime başladı. 27.09.1988 tarihinde Kahramanmaraş Küçük Sanayi Sitesine taşındı ve eğitim-öğretime burada devam etti. 1992 yılının aralık ayında 4 blokluk sosyal tesis satın alınarak kuruma kazandırıldı.

4.1.16. Kahramanmaraş'ta Öğretmenevleri

1989 yılında Kahramanmaraş'ta il ve ilçe merkezlerinde öğretmen evi yaptırma kararı alındı ve çalışmalara başlandı. Şehir merkezindeki öğretmen evinin yeri olarak eski Eğitim Enstitüsünün bahçesi düşünüldü. Pazarcık ve Elbistan ilçelerinde ise öğretmen evi için hazırlıklar başlatıldı (Tombul, 2019:97).

2018 yılı itibarıyla Kahramanmaraş'ın, Ekinözü ilçesi hariç bütün ilçelerinde öğretmen evi mevcut olup ihtiyaca cevap vermektedir. 15.01.1994 tarihinde açılan Kahramanmaraş Merkez Şehit Hanifi Çakallıoğlu Öğretmenevi 130 kişilik yatak sayısı ve konforuyla şehre gelen konukların tercih ettiği konaklama tesisi özelliğini taşımaktadır.

2017-2018 öğretim yılında Kahramanmaraş merkez ve ilçelerinde bulunan öğretmen evleri ve yatak kapasiteleri tablo 4.12'de verilmiştir. (K.Maraş MEM, 2017-2018 İl Geneli İstatistikî Bilgiler)

Tablo: 4.12. Kahramanmaraş Merkez ve İlçelerindeki Öğretmenevleri		
İlçe	Öğretmenevi	Kapasitesi
Afşin	Öğretmen Evi ve Akşam Sanat Okulu	53
Andırın	Şehit Hakan Taşgıt Öğretmenevi ve Akşam Sanat Okulu	7
Çağlayancerit	Çağlayancerit Öğretmenevi ve Akşam Sanat Okulu	27
Dulkadiroğlu	Şehit Hanifi Çakallıoğlu Öğretmenevi ve Akşam Sanat Okulu	120
Elbistan	Öğretmen Evi ve Akşam Sanat Okulu	19
Göksun	Prf. Dr. Mehmet Sağlam Öğretmen Evi ve Akşam Sanat Okulu	28
Nurhak	Nurhak Öğretmenevi ve Akşam Sanat Okulu	7
Pazarcık	Pazarcık Öğretmenevi ve Akşam Sanat Okulu	13



Fotoğraf 4.9: Kahramanmaraş Merkez Şehit Hanifi Çakalhoğlu Öğretmenevi



Fotoğraf 4.10: Afşin Öğretmenevinin 2017 yılında hizmete giren yeni binası

4.1.17. Rehberlik ve Araştırma Merkezi

Kahramanmaraş'ta biri Dulkadiroğlu, diğeri Elbistan ilçelerinde olmak üzere 2 rehberlik ve araştırma merkezi vardır.

Kahramanmaraş Rehberlik ve Araştırma Merkezi 1984 yılında Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı bir kurum olarak kuruldu. Önce Batıpark Sağlık Eğitim Merkezinde küçük bir bina bölümünün tahsis edilmesi ile çalışmalarına başladı. Sonra 1993 yılında Kayabaşı mahallesindeki Gaziler İşitme Engelliler İlköğretim Okulunun müstakil küçük bir dairesinde çalışmalarını sürdürdü. 2003 yılında ise şimdiki Fevzipaşa Mahallesi'ndeki eski İnönü İlkokulunun müstakil binasında hizmetlerine devam etti.

2008 yılı Kasım ayında 2016 yılına kadar hizmet vereceği Batıpark'taki müstakil binaya taşındı. 2016 yılı haziran ayına gelindiğinde ise Dulkadiroğlu ilçesindeki yeni binasına taşındı.

4.1.18. Kahramanmaraş'ta Matbaa ve Yayıncılık

Halkın bilgilendirilmesinde ve eğitilmesinde basının önemli rolünün olduğu bir gerçektir. Bunun içindir ki basın bir yaygın eğitim aracı ve kurumudur.

Maraş'a matbaa ilk defa 1913 yılında eski milletvekillerinden Hüdayizade Tahsin Efendi tarafından getirilmiştir. Bir pedalla, dizgi ve sayfa düzenlemelerinin yapıldığı bir bölümden ibaret olan bu matbaa, Tahsin Efendi'nin konağının selamlık kısmına kurulmuş ve 1919 yılında Maraş'ın İngiliz işgali altında bulunduğu sırada gizli olarak faaliyete geçirilmiştir. Millî Mücadele'yi destekleyen yazılar ve broşürler hazırlanan matbaada "Ajans" adı ile tek yapraklı ve el afişi niteliğinde küçük boy haber bültenleri çıkartılmıştır. Sivas Kongresinden sonra gönderilen Anadolu ve Rumeli Müdafaayı Hukuk Cemiyeti Nizamnamesi de yine gizli olarak bu matbaada basılıp dağıtılmıştır (Gümüşalan 2014:225).

1916 yılında şehre Ahmet Bey tarafından bir matbaa daha getirilmiş ve Hatuniye Mahallesinde ikamet eden Seyithanzade Ali Efendi'nin evine kurulmuştur. "Yenigün" gazetesi adı ile çıkarılan günlük gazete Millî Mücadele'nin zemininin oluşmasında önemli rol oynamıştır. "Ajans" ve "Yenigün" gazetelerine ait bir koleksiyon mevcut değildir. (Gümüşalan 2014:225).

Millî Mücadele sürecinde el yazısı ile çıkarılan bir diğer gazete ise başyazarı Kısakürek Mehmet Ali olan "Maraş" isimli gazete olmuştur. Bu gazete okuyan vatandaşın nüshasını çoğaltarak yayılmasına yardım etmesi ricası ile çıkarılmıştır. Gazete, istihbarat ve başmakale kısımlarından meydana gelmiştir. Başmakale kısmı, inkılâpçı imzası ile çıkarılmış ve genellikle siyasetten, Türkiye'den ve mahalli durumdan bahseden yazılarıyla gündeme gelmiştir. İstihbarat kısmında ise Maraş'ta o günlerde

olan olaylar yazılmıştır. Gazetenin ilk nüshasını 2 Aralık 1919 tarihinde çıkaran Mehmet Ali Bey, 15-20 gün ara ile bu gazetelerden her birini birkaç nüsha olarak belli belirsiz ve değişik şekillerde yazıp çoğaltmış ve Türklerin çoğunlukta olduğu mahallelere gizlice bıraktırmıştır (Koç 2010:309; Aktaran: Gümüşalan 2014:226).

İlk sayısı 29 Nisan 1920 tarihinde yayımlanan, Hacı Nuri isimli bir Maraşlı tarafından çıkarılan “*Âmâl-i Millîye*” isimli gazete ise 1940’lı yıllara kadar yayın hayatına devam etmesine rağmen bugün elde sadece ilk sayıdan ibaret olan bir nüshası bulunmaktadır (Maraş İl Yıllığı 1967:133).

1927 yılında İstiklal Matbaasında çıkarılmaya başlanan “*Maraş Muallimler Birliği Mecmuası*” ise on beş günde bir yayınlanmıştır. Meslekî yazıların yer aldığı bu dergide başyazar olarak Mehmet Niyazi Bey, mesul müdürü olarak da Mehmet Ziya Beyler yer almışlardır. İlk sayısı 30 Nisan 1927 tarihinde çıkan Maraş Muallimler Birliği Mecmuası, 3 sayı çıkmıştır.

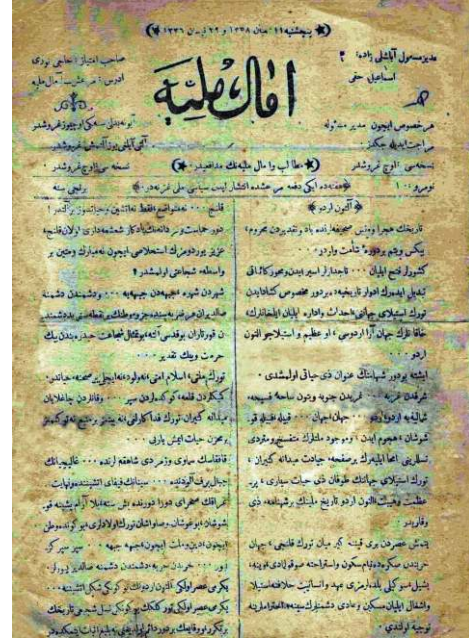
1930’lu yıllarda Ali Rıza Bey tarafından “*Halkın Sesi*” gazetesi çıkarılmıştır. 1932 senesinin sonlarına doğru Paris’te öğrenim gören Selahaddin Tahsin Bey tarafından “*Yeni Maraş*” isminde diğer bir gazete yayımlanmaya başlandı ise de her iki gazete de bir yılını dolduramadan kapanmıştır (Dedeoğlu 1996:89).

1931 yılında açılan bir diğer matbaa İş Basımevi olarak bilinen matbaadır. Adı geçen bu matbaada 1934 yılı itibari ile “*Maraş Resmî Vilayet Gazetesi*” çıkarılmaya başlanmıştır. Dönem içerisinde düzenli olarak yayınlanan ve nüshalarına ulaşabildiğimiz tek süreli yayın bu gazete olmuştur. Gazete, 1936 yılında geldiğinde Maraş Halkevi adına çıkmaya devam etmiş, 1938 yılından sonra ise Maraş Vilayet Gazetesi olarak 1948 yılına kadar yayın hayatını sürdürmüştür (Gümüşalan 2014:226).

Bu tarihten sonra çıkan ikinci kuşak gazeteler diyebileceğimiz yayınlar şunlardır:

Maraş Postası: 1947 yılında Mustafa Kocabaş tarafından çıkartılmaya başlanmıştır.

Engizek Gazetesi: 1947 yılında çıkmaya başlayan gazetenin sahibi Nadire Tolun’dur.



Fotoğraf 4.11: Âmâl-i Millîye Gazetesi, 1920

Hizmet Gazetesi: 1948 yılında çıkmaya başlayan gazetenin sahibi Av. Mehmet Aksüyek'tir. Bu gazete 1950 yılında Demokrasi'ye Hizmet adıyla el değiştirmiştir.

Demokrasiye Hizmet: 1950 yılında çıkmaya başlayan gazetenin sahibi A. Saim Emirmahmutoğlu'dur.

Kahraman Yurt: 1953 yılında çıkan gazetenin sahibi Ali Kiper'dir.

Halk Postası: 1954 yılında çıkmaya başlayan gazetenin sahibi Hasan Duyar ve Zeki Arifioğlu'dur.

Maraş'ın Sesi: 1956 yılında çıkmaya başlayan gazetenin sahibi A. Yaşar Başer'dir. Bu gazete 1981 yılından itibaren Kahramanmaraş'ın Sesi olarak yayınına devam etmiştir.

Gençlik Gazetesi: 1957 yılında çıkmaya başlayan gazetenin sahibi Doğan Keçecioğlu'dur.

İnkılap: 1960 yılında çıkmaya başlayan gazetenin sahibi Cahit Zarifoğlu ve Erdem Bayazıt'tır. 213. sayısından sonra kapanmıştır.

Üçüncü kuşak gazeteleri ise şunlardır:

Kahraman Kent: 1969'dan 1971 yılına kadar haftalık olarak çıkan gazete, daha sonraki yıllarda yayın hayatına günlük olarak devam etmiştir. Sahibi Ali Fahri Şirikçi'dir.

Işık Gazetesi: Şeref Turhan tarafından 1975 yılında çıkarılmaya başlanmıştır.

İstiklal Gazetesi: Bekir Vanlı'nın sahibi olduğu gazete, 1980-1988 yılları arasında haftalık, 1988 yılından itibaren günlük olarak çıkmıştır.

Aksu Gazetesi: Yılmaz Akçakale tarafından 1986 yılında haftalık olarak çıkartılmaya başlanan gazete 2000 yılından sonra Yorum adıyla günlük olarak yayımlanmaya başlanmıştır.

Kahramanmaraş'ta Bugün Gazetesi: Halil Aslan'ın sahibi olduğu ve günlük olarak yayımlanan gazetenin sahipliğini 2007 yılından itibaren Mehmet Yüzbaşıoğlu yapmıştır.

Manşet Gazetesi: Aslan Deveboynu'nun sahibi olduğu günlük gazete yayın hayatına 2005 yılında başlamıştır.

31 Ekim 2015 tarihinden itibaren gazetecilerin aralarında yaptıkları anlaşmayla Kahramanmaraş merkezinde yayımlanan günlük gazetelerden yalnızca Kahramanmaraş'ta Bugün ve Manşet gazeteleri yayınına devam etti, diğer gazeteler kapandı. Kahramanmaraş il genelinde 2020 yılı itibarıyla yayımlanan gazeteler aşağıdaki tabloda verilmiştir (kahramanmaras.gov.tr:2020)

Tablo 4.13. 2020 Yılı İtibarıyla Kahramanmaraş İli Genelinde Yayımlanan Gazeteler			
Gazete Adı	Yayın Yeri	Yayın Türü	Sahibi
Kahramanmaraş'ta Bugün	Merkez	Günlük	Mehmet Yüzbaşıoğlu
Kahramanmaraş Manşet	Merkez	Günlük	Arslan Deveboynu
Türkoğlu Haber Gazetesi	Türkoğlu	Günlük	Abdullah Deveboynu

2020 Yılı İtibariyle Kahramanmaraş İli Genelinde Yayımlanan Gazeteler (Devam)			
Gazete Adı	Yayın Yeri	Yayın Türü	Sahibi
Elbistan Kaynarca	Elbistan	Günlük	Ökkeş Saatçi
Elbistan'ın Sesi	Elbistan	Günlük	Murat Sürücü
Yeşil Afşin	Afşin	Günlük	Ömer Kösebalaban
Pazarcık Gazetesi	Pazarcık	Haftalık	Ali Bülent Özdemir
Kahramanmaraş Gazetesi	Merkez	Haftalık	Gülray Doğan
Kimlik Gazetesi	Merkez	Onbeş günlük	Mehmet Fiskeci
Özgür Haber Gazetesi	Merkez	Onbeş günlük	Neşe Yıldızhan
Medya Gazetesi	Merkez	Onbeş günlük	Halil Hınaz
Kent Haber Gazetesi	Merkez	Onbeş günlük	Ebru Sema Akkurt
Andırın Postası	Andırın	Haftalık	İskender Zengin
Yayla Göksun	Göksun	Haftalık	Adem Ural
Kahramanmaraş Yorum Gazetesi	Merkez	Haftalık	Kerem Akçakale
Kahramanmaraş Haber Gazetesi	Merkez	Onbeş günlük	Ali Koyuncu
Maraş Aktif Gazetesi	Merkez	Onbeş günlük	Muhammet Topalca
Son Haber Gazetesi	Merkez	Onbeş günlük	Adem Gemci
Anadolu Press Gazetesi	Merkez	Aylık	Muttalip Akkuş
Diriliş Haber Gazetesi	Merkez	Haftalık	Erdal Kır

4.1.19. Kahramanmaraş'ta Müze

Maraş'a ilk müze kurma çalışmaları 1916-1917 yıllarında Maraş'ta Millî Eğitim Müdürlüğü yapan Besim Atalay tarafından başlatılmıştır. Şehir içerisinde bulabildiği tarihî eserleri topladığından bahseden Atalay, sekiz adet Hitit Dönemi'ne ait heykel, Yunanlılara ait üç taş ile iki tane de Latin ve Romalılara ait abide bulduğundan bahsetmektedir. Maraş ve çevresinde Hitit Uygarlığı'na ait pek çok eserin bulunabileceğinden bahseden Atalay, tahmin edilen bazı tepe ve höyüklerde hafriyat yapılacak olursa değerli eserlere ulaşılabileceğini bildirmektedir (Atalay, 2008: 218). Nitekim Maraş'a yakın pek çok köyde Hitit eserlerine rastlanmıştır.

Kahramanmaraş'ta ilk müze 1947 yılında Taş Medrese'de kurulmuş olup 1961 yılında Kahramanmaraş Kalesi'nde bulunan bir binaya taşınmıştır. Müze, ihtiyacı karşılamaz duruma gelince 1975 yılında il merkezinde, Azerbaycan Bulvarı'nda bulunan bugünkü binasına taşındı ve halen aynı binada hizmet vermektedir. Envanter kayıtlarında Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesinde 30.000 eser bulunmaktadır.

Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi, aşağıdaki sergi salonlarından oluşmaktadır:



Fotoğraf 4.12: Kahramanmaraş Müzesi

Antik Fil Sergi Salonu: Kahramanmaraş'ın Türkoğlu ilçesinin Gâvur Gölü Bataklığından çıkarılan ve tarihi MÖ 1400'lü yıllara dayanan 2 adet antik fil iskeleti sergilenmektedir.

Domuztepe Höyük Canlandırma ve Kazı Sergi Salonu: Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesinin Emirler köyünde bulunan ve tarihi MÖ 7000 -5000 yıllarına dayanan Domuztepe Höyüğü ve kazı alanında elde edilen tarihî eserlerin teşhir salonunda birebir canlandırması yapılmıştır.



Fotoğraf 4.13: Kahramanmaraş Müzesi

Hitit ve Geç Hitit Eserleri Sergi Salonu: Maraş Kalesi ve çevresinde bulunan Maraş Aslanı, tanrı heykelleri; merkez Mağralı ve Yörükselim Mahalleleri'nde bulunan ziyafet sahnelerini anlatan steller; Türkoğlu Minehöyük, Pazarcık Doğanlıkarahasan köyü, Afşin Yazıbelen (Hurman) köyü ve Arıtaş Höyüğü'nde bulunan ve Gurgum Krallığı'nı yansıtan örnekler olan stel ve heykeller Hitit ve Geç Hitit Eserleri Sergi Salonunda sergilenmektedir.

Mozaik Sergi Salonu: Mozaik sergi salonunda Germanicia Antik Kenti'ne ait olan ve 2000 yılında tespiti edilerek 2001 yılında yapılan kurtarma kazısı sonucunda müzeye taşınan Roma Dönemi taban (koridor) mozaığı ile yine Kahramanmaraş Çağlayancerit ilçesinden müzeye getirilmiş olan taban mozaığı sergilenmektedir.

Taş Eserler Sergi Salonu: Salonun büyük bir bölümünde mezar stelleri, lahit ve pişmiş toprak mezar tipleri sergilenmektedir.

Kronolojik Arkeolojik Eser Sergi Salonu: Bu salonda, Paleolitik dönemden başlayarak Neolitik, Kalkolitik, Tunç, Demir, Grek, Roma ve Bizans Dönemine kadar devam eden bir kronoloji takip edilerek günlük hayatta kullanılan ve yaşamın bir parçası olan araç-gereçler sergilenmektedir (www.kahramanmaraskulturturizm.gov.tr).

Kahramanmaraş'taki diğer müzeler şunlardır:

Maraş Kültür Evi Ve Etnografya Müzesi: Kahramanmaraş'ın sivil mimarlık özelliklerini yansıtan konaklardan biri olan Mahmut Arif Paşa Konağı'nın Valilik ve Kahramanmaraş Belediyesi arasında 2008 yılında yapılan protokol kapsamında Etnografik Maraş Kültür Evi ve Etnografya Müzesi olarak restorasyonu yapılmış ve 2014 yılında hizmete açılmıştır. Müze Yörük Selim Mahallesi Gazi Mustafa Kuşçu Caddesi üzerinde bulunmaktadır.



Fotoğraf 4.14: Maraş Etnografya Müzesi

Kurtuluş Destanı Panorama Müzesi: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından yaptırılan ve Kültürparkı içerisinde yer alan Kurtuluş Destanı Panorama Müzesi 2018 yılında açıldı. Müzede, Kahramanmaraş'ın Millî Mücadelesinde önemli rol oynayan olaylar panoramik bir şekilde tanıtılmaktadır.

1920 Kurtuluş Müzesi: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından Maraş Kalesi'nde yaptırılan ve Kahramanmaraş'ın düşman işgalinden kurtuluşunu konu edinen Kurtuluş Müzesi 2013 yılı Şubat ayında hizmete açıldı. Müze 2020 yılında kapatıldı.

Uzunluk Hamamı ve Kent Kurtuluş müzesi: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından yaptırılan Kent Kurtuluş Müzesi, 2014 yılı Şubat ayında hizmete açılmıştır. Şehrin tarihî dokusu 2D ve 3D tekniği ile şehri tanıtıcı filmler dokunmatik ekranlar sayesinde anlatılmaktadır. Müze, Fevzi Paşa Mahallesi Uzunluk Caddesi üzerinde bulunmaktadır.

Kâtiphan El Sanatları Müzesi: Restorasyonu Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılarak 2014 yılında hizmete açılan müzede Kahramanmaraş'a ait el sanatları tanıtılmaktadır. Müze, Kurtuluş Mahallesi Atatürk Bulvarı 15. Sokak'ta bulunmaktadır.



Fotoğraf 4.15: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi

Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi: 1880'li yıllarda Amerikalılar tarafından Amerikan Kız Koleji olarak inşa ettirilen, Cumhuriyet'ten sonra 1932-1933 öğretim yılında Amerikalı misyonerlerden 30.000 TL'ye satın alınarak eğitimin hizmetine sunulan tarihî bina Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilerek 2018 yılında edebiyat müzesine dönüştürüldü.

1955-1958 yılları arasında bu binada lise öğrenimi gören Rasim Özdenören, Alaaddin Özdenören, Cahit Zarifoğlu, Erdem Bayazıt, Ali Kutay, Mehmet Akif İnan ile Nuri Pakdil, ortak paydası edebiyat olan bir arkadaş grubu oluşturdular. Bu grup Türk edebiyatında Yedi Güzel Adam adıyla anılmıştır. Bundan dolayı müzeye Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi adı verildi.



Fotoğraf 4.16: Kahramanmaraş Eğitim Müzesi, 2017

Kahramanmaraş Eğitim Müzesi: Kahramanmaraş Eğitim Müzesi, İlimizin en eski lisesi olan Kahramanmaraş Lisesinin giriş katında yer almaktadır. Müze, 23 Kasım 2017 tarihinde hizmete açılmıştır.

Eğitimle ilgili olarak yaklaşık 130 envanter eserden oluşan müzede öğrenci künye defterleri, daktilolar, dergiler, bilgisayar ve spor malzemeleri, ilde Cumhuriyetin ilk yıllarında görev yapan öğretmen ve öğretmenlerin sicil kayıt ve resimleri, slayt makineleri, tepegöz cihazları yazıcılar, diploma ve çok eski tarihlere ait kayıtlar bulunmaktadır.

4.1.20. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Meslek Edindirme ve Sanat Eğitimi Kursları (KAMEK)

10/07/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun "Belediyelerin Görev Yetki ve Sorumlulukları" başlıklı 3. bölümü'nün 7. maddesinin v bendinde "Yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçlar sosyal tesisler kurmak, *meslek ve beceri kazandırma kursları açmak*, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversite, yüksek okullar, meslek liseleri, kumu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak" ifadesi yer almaktadır. Bu madde, yerel yönetimlere yaygın eğitim yoluyla eğitim yapma görevi ve imkânı sağlamaktadır.

Kahramanmaraş, 2014 yılında büyükşehir statüsüne kavuştuktan sonra aynı yıl büyükşehir belediyesi bünyesinde "Meslekî Eğitim Şube Müdürlüğü" kuruldu. Şube, 2014 yılından sonra hem merkez ilçelerde hem



Fotoğraf 4.17. KAMEK Kursu

de taşra ilçelerinde teşkilatlanarak kısa adı KAMEK olan “Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Meslek Edindirme ve Sanat Eğitimi Kursları” açtı ve vatandaşların meslek edinme ve kişisel gelişim ihtiyaçlarına yönelik eğitimler verdi.

2014-2020 Yılları Arasında açılan KAMEK kurslarına katılan kursiyerlerin yıllara göre sayıları tablo 4.14’te verilmiştir.

Tablo 4.14. 2014-2020 yılları arasında açılan KAMEK kurslarına katılan kursiyer sayıları

KURS MERKEZİ	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	GENEL TOPLAM
Onikişubat	1.540	2.133	2.849	1.303	1.934	1.966	682	12.407
ˆDulkadiroglu	-	209	1.812	2.810	2.808	1.712	710	10.061
Afşin	-	85	-	32	237	228	112	694
Andırın	-	-	-	154	700	321	73	1.248
Elbistan	-	100	100	-	-	-	-	200
ˆGoksun	-	-	-	-	-	37	34	71
ˆTurkoglu	-	-	-	50	165	129	56	400
ˆÇaglayancerit	-	-	-	-	-	-	20	20
ˆEkinozu	-	-	-	-	-	155	53	208
TOPLAM	1.540	2.527	4.761	4.349	5.844	4.548	1.740	25.309

BEŞİNCİ BÖLÜM

KAHRAMANMARAŞ'IN İLÇELERİNDE EĞİTİM VE ÖĞRETİM

5.1. KAHRAMANMARAŞ'IN İLÇELERİNİN EĞİTİM TARİHLERİ

Çalışmamızın 2, 3 ve 4. bölümlerinde ilçelerle ilgili bilgiler verilmekle birlikte ilçe bazında özele inilmedi. Bu bölümde Kahramanmaraş'ın 11 ilçesinin eğitim tarihleri alfabetik sırayla ayrı ayrı ele alınarak ilçelere ait eğitim tarihi arşivinin oluşmasına katkı sağlanacaktır.

5.1.1. Afşin İlçesinin Eğitim Tarihi

Eskiden daha çok Efsus adıyla tanınan ve Elbistan'a bağlı bir nahiye olan ilçe, 1944 yılında Afşin adını alarak ilçe statüsü kazanmıştır.

1071 -1178 yılları arasında Anadolu'da bir asra yakın hüküm süren Danişmendliler büyük şehirlerde camiler, medreseler ve pek çok hayır eserler yaptırmışlardır. Afşin ilçesinde de Danişmendoğulları beylerinden Pir Ali Oğlu Muhammed Han tarafından Afşin Ulu Cami yaptırılmış ve Afşin Ulu Cami odalarının birinde ilk medrese eğitimi verilmeye başlanmıştır (Köş, 2013).

Dulkadiroğulları beyi Alaüddevle Bozkurt Bey zamanında Eshab-ı Kehf'e ilk medrese açılmış, böylece Afşin'de "*Pir Ali Oğlu Muhammed Han Medresesi*" ve "*Eshab-ı Kehf Medresesi*" olarak iki medrese hizmet vermeye başlamıştır. Pir Ali Oğlu Camii'nde medrese eğitimi 1905 yılına kadar devam etmiş, bu yıldan sonra resmî devlet okulları açılmıştır. Pir Ali Camii'nin odasının birinde açılan medresede Kur'an, fıkıh, fizik, kimya, matematik, felsefe, sosyoloji, tarih ve coğrafya eğitimleri verilmiştir (Köş, 2013).

II. Abdulhamid Dönemi'ndeki Anadolu'da okullaşma hamlesi içinde 1905 yılında Efsus'a da bir ilk mektep açılarak bu tarihten itibaren Efsus'ta modern eğitim-öğretim müfredatı uygulanmıştır (Demir, 2017). Adı Efsus İlkmektebi olan bu okulun kurucu müdürü Mehmet Sait Güneşli, öğretmeni de Durdu Mehmet Türkkahraman'dır (Afşin İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü, 2015:14).

Ulu Camii'nin müstemilatı içindeki hücre adı verilen birkaç odalı binada eğitim veren bu okul 1915 yılında tehcir sonucunda Ermeni yurttaşların ayrılmasından sonra da ilkmektep binası olarak Kale dibindeki Okkuoğlu adlı Ermeni yurttaşın evinde eğitime devam etmiştir. 1933-1934 öğretim yılında da "kışla" adıyla anılan çatısı sonradan onarılan taş bir binada eğitim ve öğretime başlamıştır (Demir, 2017). 1944 yılında Efsus ilçe olup Afşin adını alınca, okulun ismi Afşinbey İlkokulu olarak değiştirilmiştir. Harf Devrimi 1928 yılında yapılmasına rağmen ilçede Arap alfabesiyle eğitim 1933 yılına kadar sürmüştür.



Fotoğraf 5.1: 1927-1928 öğretim yılında Ermeni yurttaş Okkuoğlu'nun Kalenin dibindeki evinin önünde çekilmiştir. Kapının üzerindeki Osmanlıca yazı Efsus İlk Mektebi 2. ve üçüncü sınıf talebeleri olarak okunmuştur (www.yesilafsin.com).

1950'lere kadar bir okulla idare edilen merkez ilçede, 1955 yılında Pınarbaşı Mahallesi'nde Atatürk İlkokulu, 1957 yılında Beyceğiz Mahallesi'nde Efsus İlkokulu açılmıştır. Öğrenci sayısının hızla artması ve okumaya ilginin büyük olması nedeniyle bu okulları kısa sürede 1966 yılında Pınarbaşı Mahalle'sinde Namık Kemal İlkokulu, 1968 yılında Dede Baba Mahallesi'nde Fatih İlkokulunun açılması izlemiştir (Avcı vd., 1998:49).



Fotoğraf 5.2: 1942 yılında Efsus İlkokulunun öğrencileri toplu halde. Fotoğrafçı Salih Yanar'ın arşivinden(www.yesilafsin.com)

Afşin'de Cumhuriyet sonrasında ilk açılan okullar şunlardır:

Tanır İlkokulu 1932'de,
Çobanbeyli ve Tarlacık İlkokulları, 1938'de,
Türksevin ve Esence İlkokulları 1939'da,
Karagöz İlkokulu 1944'te,
Kaşanlı ve Bakraç İlkokulları, 1946'da,
Yazıbelen İlkokulu, 1949'da,
Kabaagaç İlkokulu, 1952'de,
Yazıbelen (Kabakulak) İlkokulu, 1953'te.

Afşin Ortaokulu, 1949-50 öğretim yılında belediye binasında hizmete açıldı. 1967-1968 öğretim yılında Afşin Ortaokulunda 10 şubede 2'si kadın, 10'u erkek 12 öğretmen, 51'i kız, 506'sı erkek 557 öğrenci eğitim yapmaktaydı Bu dönemde Afşinli öğrenciler lise öğrenimi için Elbistan'a gitmekteydi. İlçenin ilk lisesi olan Afşin Lisesi 1972 yılında açıldı.

1965 yılı Afşin eğitiminde altı yaşından yukarı nüfus 37.869'dur. Bu tarihte okuryazarlık oranı erkeklerde %54,9, kadınlarda ise %10,4'tür (Maraş İl Yıllığı 1967:46).

Afşin'de 1972-1973 öğretim yılında ortaokul devresi de bulunan 1 lise, kiralanmış bir binada öğrenim yapan Akşam Kız Sanat Okulu ile ilçeye bağlı Tanır bucağı ve Arıtaş kasabasında birer ortaokul; merkezde 5, köylerinde 80 ilkokul bulunmaktaydı (Maraş İl Yıllığı, 1973).

1980 yılından sonra ilkokulların sayısının artması ve ortaokulun ihtiyaca cevap vermemesi üzerine Afşin Lisesinin bünyesindeki ortaokulla birlikte Afşin Yatılı Bölge Okulu ve TEK Ortaokulu açıldı. İlköğretimin 8 yıla çıkması ile birlikte ilkokullar ve ortaokullar ilköğretime dönüştü, lisenin bünyesindeki ortaokullar lağvedildi.

1997-1998 öğretim yılı itibariyle Afşin'de 4 genel lise, 1 Anadolu lisesi, 4 meslek lisesi, 4 çok programlı lise, merkezde 30, köylerde 52 olmak üzere 82 ilköğretim okulu bulunmaktadır. Aynı öğretim yılında Afşin İlçe Müdürlüğüne bağlı yan kuruluşlar olarak 1 halk eğitim merkezi, 2 sürücü kursu, 3 dersane, 3 öğrenci yurdu bulunmaktadır (Avcı vd. 1998:53).

Afşin İlçe MEM'in 2014-2019 Stratejik Eylem Planı'na göre 2014-2015 öğretim yılında ilçedeki eğitim verileri aşağıda verilmiştir:

2014 Aralık ayı itibariyle ilçede bulunan toplam 102 resmî eğitim kurumunda 744 adet derslik ve bu eğitim kurumlarında 18.938 öğrenci eğitim görmektedir.

2014-2015 eğitim öğretim yılında ilçede bulunan ve ikili eğitim yapan 1 bağımsız anaokulunda 8 derslik, 11 şubede 72'si kız, 84'ü erkek

toplam 156 öğrenci eğitim yapmaktadır. Okul öncesi eğitimde okullaşma oranı 4-5 yaş grubunda % 4'tür.

İlçede 50 ilkokulda toplam 6.921 öğrenci eğitim görmektedir. 10 okulda ikili eğitim yapılırken, 40 okulda normal eğitim yapılmaktadır. İlkokulda net okullaşma oranı % 99'dur.

30 ortaokulda toplam 6.548 öğrenci eğitim görmektedir. 5 okulda ikili eğitim yapılırken, 25 okulda normal eğitim yapılmaktadır. Ortaokulda net okullaşma oranı % 99'dur.

İlçede 7'si çok programlı lise, 1'i sağlık meslek lisesi, 4' ü meslekî ve teknik lise olmak üzere toplam 12 adet meslek lisesi bulunmaktadır. 12 kurumundaki toplam öğrenci sayısı 3.005'dir. 3'ü genel, 12'si meslekî ve teknik, 1'i imam hatip lisesi, 2'si özel öğretim kurumu olmak üzere toplam 18 adet orta öğretim kurumu bulunmaktadır. 18 adet ortaöğretim kurumunda toplam öğrenci sayısı 4.634'tür.

İlçede 1'i Anadolu imam hatip lisesi, 2'si imam hatip ortaokulu olmak üzere toplam 3 adet imam hatip okulu bulunmaktadır. 3 kurumda toplam öğrenci sayısı 968'dir. Derslik başına düşen öğrenci sayısı Anadolu imam hatip lisesinde %41,12, imam hatip ortaokullarında ise %20,66'dır. İlçedeki 3 özel okulda toplam 394 öğrenci eğitim görmektedir. 2014 yılı itibariyle ilçede 1 meslekî eğitim merkezi ve 1 halk eğitim merkezi bulunmaktadır (afsin.meb.gov.tr).

Afşin ilçesinde 2016 yılı TÜİK'in Adrese Dayalı Nüfus Sistemi Sonuçları'na göre 6 yaş ve üzeri okuma yazma oranı tabloda verilmiştir (TÜİK, 2016).

Tablo 5.1. Afşin İlçesinde 2016 Yılında 6+ Yaş Okur Yazar Durumu (TÜİK, 2016)				
Okuma Yazma Durumu	Toplam	Erkek	Kadın	Oran %
Okuma Yazma Bilmeyen	4.575	644	3.931	6,3
Okuma Yazma Bilen	67.477	36.189	31.288	92,9
Bilinmeyen	558	261	297	0,7
Toplam	72.610	37.094	35.516	100

2016 yılı itibariyle Afşin'de 6 yaş ve yukarı nüfusun okur yazarlık oranı erkeklerde %49,8, kadınlarda %43'tür.

Afşin'de eğitim veren Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Afşin Meslek Yüksekokulu, Yükseköğretim Kurulunun 14.02.1994 tarihli kararıyla eğitim - öğretime başlamıştır. 2008 yılından itibaren Afşin ilçesinde yapımı tamamlanan binasında eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir.

Afşin Meslek Yüksekokulunda; Bilgisayar Programcılığı, Elektrik, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği, Kimya Teknolojisi, Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı, İşletme Yönetimi, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları programları vardır.

Afşin'deki diğer yüksekokul olan Afşin Sağlık Yüksekokulu 08 Şubat 2015 tarihinde açıldı. Yüksekokulda ebelik ve hemşirelik olmak üzere iki bölüm bulunmaktadır. Okul, 2017-2018 öğretim yılında öğrenci olarak resmen eğitim-öğretime başladı.

2017-2018 öğretim yılı Afşin ilçesi resmî kurum istatistikleri tabloda verilmiştir (Kahramanmaraş İl MEM 2017-2018 İl Geneli İstatistikî Bilgileri, 2018:10).

Tablo 5.2. 2017-2018 Öğretim Yılı Afşin İlçesi Resmî Kurum İstatistikleri

Kurumlar	İkili Öğretim	Normal Öğretim	Genel Toplam	Derslik Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Anaokulu	1	1	2	12	164	155	319	19
Bünyesinde Anasınıfı Olan Kurum Sayısı	3	34	37	41	411	399	810	32
İlkokul	2	44	46	275	3.040	2.981	6.021	313
Birleştirilmiş Sınıf Okul Sayısı		12	12	17	192	207	399	17
Ortaokul	3	24	27	310	3.148	3.017	6.165	279
Yatılı Bölge Ortaokulu								
Temel Eğitim Genel Müdürlüğü	6	69	75	597	6.763	6.552	13.315	611
İmam Hatip Ortaokulu		2	2	25	204	190	394	27
Anadolu İmam Hatip Lisesi		1	1	16	0	480	480	25
İmam Hatip Lisesi		1	1	15	358	0	358	18
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü	0	4	4	56	562	670	1.232	70
Anadolu Lisesi		2	2	32	517	600	1.117	59
Fen Lisesi		1	1	16	107	329	436	26
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü		3	3	48	624	929	1.553	85
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi		6	6	84	1.466	837	2.303	130
Çok Programlı Anadolu Lisesi	0	6	6	49	395	237	632	46
Meslekî Eğitim Merkezi		1	1	2	25	23	48	7
Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü		13	13	135	1.886	1.097	2.983	183
Özel Eğitim Uygulama Merkezi (I. Kademe)		1	1	9	14	7	21	2
Özel Eğitim Uygulama Merkezi (II. Kademe)		1	1	10		12	22	2
Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Md.		2	2	9	24	19	43	4
Resmî Kurum Toplamı	6	91	97	845	9.859	9.267	19.126	953

5.1.2. Andırın İlçesinin Eğitim Tarihi

Andırın, Osmanlı döneminde 1867 yılında Maraş sancağının kazası (ilçe) oldu. 1907 yılında ise II. Abdulhamid Han'ın iradesiyle nahiye olarak Göksun kazasına bağlandı. 1924 yılında tekrar kazaya dönüştürüldü ve statüsünü bugüne kadar korudu.

Andırın'daki Cumhuriyet öncesi döneme ait eğitim durumunu Osmanlı Salnamelerinden takip edebiliyoruz. Halep Salnamelerinde Andırın kazasının yıllara göre okul durumu tabloda verilmiştir:

Tablo 5.3. Halep Salnamesi'nde Yıllara Göre Andırın Kazasındaki Okul Durumu					
Tarih	Sıbyan Mektebi	Hamidiye Mektebi	Rüşdiye Mektebi	Medrese	Protestan Mektebi
H.1285 (M.1868)	15	-	-	-	-
H.1293 (M.1876)	16	-	-	-	2
H. 1300 (M. 1882)	(200 öğrenci)	-		5 (10 öğrenci)	-
H.1302 (M. 1884)	15	-	-	2	-
H.1319 (M. 1901)	-	-	1	-	-
H. 1320 (M. 1902)	-	1 (35 öğrenci)	1	-	-
H. 1321 (M. 1903)	-	-	1	1	-
H. 1322 (M.1904)	5	1	-	4	1

H 1285/M 1869 yılı Halep Salnamesi'nde Andırın kazasının nüfusunun 1.609'u Hristiyan olmak üzere 7.540 olduğu; kazada 4 mescid, 8 kilise ve 15 mektep bulunduğu ifade edilmektedir.

H 1293/1877 yılına ait salnamede ise sıbyan mektebinin sayısının 16'ya çıktığı bunun yanı sıra 2 tane Hristiyan mektebinin açıldığı görülüyor.

H 1300/M 1883) tarihli Halep Salnâmesi'nde Andırın'da 5 medrese ve bu medreselerde öğrenim gören 10 öğrencinin bulunduğu belirtilmektedir. Sıbyan mekteplerinde ise 200 öğrencinin eğitim yaptığı bilgisi bulunmaktadır. Fakat kaç sıbyan mektebi bulunduğu belirtilmemektedir.

H 1308 - 1319/M 1901-1902 yılları arasında yayımlanan Halep Salnamelerinde Andırın kazasında 4 ile 5 arasında değişen sıbyan okulunun varlığı belirtilmektedir.

H 1319/M 1902 yılında yayımlanan Halep Salnamesi'nde Andırın kazasında mekteb-i rüşdî-i mülkinin açıldığını fakat muallim-i evvel ve rik'a mualliminin münhal olduğunu görüyoruz. Kaynaklarda Andırın Rüşdiye Mektebi ile ilgili olarak başka bilgi yoktur.

H 1320/M 1903 yılı Halep Salnamesi'nde Andırın kazasında dört kişilik maarif komisyonu oluşturulduğu, ayrıca Hamidiye Mekteb-i İbtidaisi ile Mekteb-i Rüşi-i Mülkî okullarına da yer verildiği görülüyor. Sultan II. Abdulhamit'in himayesinde açıldığı için ismine "*Hamidiye*" denilen Hamidiye Mekteb-i İbtidaisinin 35 öğrencisi ve Sisneli Hacı Mustafa Efendi adlı bir mualliminin olduğu; Mekteb-i Rüşdi-i Mülkînin muallim kadrosunun ise münhal olduğu görülmektedir (Öztürk 2006:451).

H 1320/M 1903 yılında Andırın Maarif Komisyonu şu üyelerden oluşmaktadır:

Reis: Nâib Efendi. Azalar: İbrahim Ağa, Hacı Efendi, Tahrîrât Kâtibi Efendi

H 1321/M 1904 yılı Halep Salnamesi'nde Andırın'da 1 medrese, 1 de mekteb-i rüşdiye okulunun bulunduğu belirtilmektedir.

H 1322/M 1905 yılına ait Halep Salnamesi'nde Andırın kazasındaki mekteb-i rüşdi-i mülkînin olması gereken iki mualliminin hâlâ münhal olduğu, kazada 5 sıbyan mektebi, 1 protestan mektebi, 1'i Göksun'da olmak üzere 4 medrese, 15 öğrencisi bulunan ve mualliminin adının Mustafa Efendi olduğu belirtilen 1 Hamidiye Mekteb-i ibtidaisinin bulunduğu görülmektedir.

H 1324 / M 1907 yılına ait Halep Salnamesi'nde rüşdiye mektebine rastlanmamaktadır. Okul açıldığından itibaren öğretmen ve öğrenci bulunmadığı için okulun bu tarihte kapatıldığını düşünüyoruz.

H 1326/M 1909 yılında Göksun'un nahiyeelikten kazaya yükseltildiği, Andırın'ın da Göksun'a bağlanarak nahiye yapıldığı görülmektedir.

Cumhuriyet döneminde Andırın'da ilk ilkokul 1924 yılında açılmıştır. 1953 yılında ise ilk ortaokul olan Andırın Ortaokulu eski halkevi binasında öğretime başlamıştır.1987 yılında Andırın Tokmaklı Lisesi eğitim-öğretime başlamıştır.

Andırın ilçesinde 1930 yılında şehir merkezinde 1 ilkokul mevcuttur. Bu okulda 33'ü kız, 43'ü erkek 76 öğrenci öğretim görmektedir. Köylerde ise 6 okulda 39'u kız, 155'i erkek olmak üzere 194 öğrenci öğrenim görmektedir (Gümüşalan 2014: 221).

1935 -1936 yıllarında Andırın ilçesi merkezinde 1 ilkokul ve bu ilkokulda 36'sı kız, 123'ü erkek olmak üzere 159 öğrenci; köylerinde 9 ilkokulda 218'i kız, 357'si erkek olmak üzere 575 öğrenci öğretim yapmakta 14 öğretmen hizmet vermektedir (Gümüşalan 2014:223).

1949 yılında Andırın ilçesinde 1 ilkokul mevcut olup köylerinde ise 3 öğretmenli ve 21 eğitmenli okul bulunmaktadır (Maraş Postası, Yıl: 2, Sayı: 206, 3 Ocak 1949. s.1.).

1965 yılında Andırın'da altı yaşından yukarı nüfus 24.955 kişidir. Bu nüfusun okur-yazarlık oranı erkeklerde %58, kadınlarda %16'dır (Maraş İl Yıllığı 1967:46).

1972-1973 öğretim yılında Andırın ilçe merkezinde normal öğretim yapan ve 1. devresi de olan lise ile Çokak bucağında kiralık bir binada öğretim yapan bir ortaokul mevcuttur. Ayrıca merkezde 2, köylerde 70 ilkokul bulunmaktadır (Maraş İl Yıllığı 1973:141).

1998 yılı itibarıyla Andırın'da 23 birleştirilmiş sınıflı ve 25 müstakil olmak üzere 48 ilkokul, 5 ilköğretim okulu, 3 çok programlı lise, 1 Anadolu lisesi, 1 imam hatip lisesi, 1 sağlık meslek lisesi ve 1 meslek yüksekokulu bulunmaktaydı. Aynı dönemde ilköğretimde 7360, lise ve dengi okullarda 1181 öğrenci öğrenim görmekteydi (Avcı vd., 1998:61).

Andırın MEM'in 2014-2019 Stratejik Eylem Planı'na göre 2014-2015 öğretim yılı itibarıyla Andırın'da 1 okul öncesi okul ve 30 ana sınıfı bulunan okul öncesi eğitimde 563 öğrenci eğitim yapmaktadır. Okul öncesi 4-5 yaş grubunda okullaşma oranı %58,16 olup 5 yaş grubunda ise 57,2'dir.

İlçede 44 ilkokulda toplam 2.342 öğrenci mevcuttur. Bütün ilkokullar normal eğitim yapmaktadır ve ilkokullarda okullaşma oranı %99,80'dir. 20 ortaokulda 2.559 öğrencinin öğrenim gördüğü Andırın'da bütün ortaokullar normal eğitim yapmakta olup ortaokullarda okullaşma oranı %98'dir. İlçede 1'i Anadolu Lisesi, 3'ü çok programlı lise, 1'i Anadolu imam hatip lisesi olmak üzere 5 adet ortaöğretim kurumu vardır ve bu kurumlarda toplam 1.415 öğrenci eğitim yapmaktadır. Toplam öğrenci sayısı 6.879, toplam öğretmen sayısı 479'dur. Aynı öğretim yılında öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ilkokulda 16,72; ortaokulda 15,5; YİBO'da 9,66; imam hatip ortaokulunda 34,5; genel ortaöğretimde 16,45; meslekî ve teknik meslek ortaöğretimde 13,05; imam hatip lisesi 15,66'dır.

Derslik başına düşen öğrenci sayısı ilkokulda 26,02; ortaokulda 18,81; YİBO'da 9; imam hatip ortaokulunda 23; genel ortaöğretimde 27,41; meslekî ve teknik meslek ortaöğretimde 18,92; imam hatip lisesi 27,41'dir (Andırın İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü, 2015).

Andırın ilçesi, Kahramanmaraş'ın okuma-yazma oranı en fazla olan ilçelerinden biridir. 2016 yılı TÜİK'in Adrese Dayalı Nüfus Sistemi Sonuçları'na göre 6 yaş ve üzeri okuma yazma oranı tabloda verilmiştir.

Tablo 5.4. 2016 TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Sistemi Sonuçları'na Göre Andırın İlçesinde 6+ Yaş Okur Yazar Durumu (TÜİK 2016)

Okuma Yazma Durumu	Toplam	Erkek	Kadın	Oran %
Okuma Yazma Bilmeyen	1466	315	1151	4,6
Okuma Yazma Bilen	30119	15950	14169	94,9
Bilinmeyen	150	62	88	0,4
Toplam	31735	16327	15408	100

2016 TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Sistemi Sonuçları'na göre 6 yaş ve üstü nüfusun okur yazarlık oranında erkeklerin okuma yazma bilme oranı %50,3, kadınların okuma yazma bilme oranı %44,6'dır.

Andırın ilçesinde KSÜ'ye bağlı bir meslek yüksekokulu bulunmaktadır. 16.02.1996 tarihinde açılan Andırın Meslek Yüksekokulunda 2017 yılı itibarıyla, 15 öğretim elemanı, 6 idari personel, görev yapmaktadır.

2017-2018 öğretim yılı Andırın ilçesi resmî kurum istatistikleri tablo 5.5'te verilmiştir (Kahramanmaraş İl MEM 2017-2018 İl Geneli İstatistikî Bilgileri, 2018:10).

Tablo 5.5. 2017-2018 Öğretim Yılı Andırın İlçesi Resmî Kurum İstatistikleri (MEM, 2018)

Kurumlar	İkili Öğretim	Normal Öğretim	Genel Toplam	Derslik Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Anaokulu	1	-	1	5	53	45	98	3
Bünyesinde Anasınıfı	1	21	22	20	231	205	436	23
Olan Kurum Sayısı								
İlkokul	-	25	25	104	895	884	1.779	153
Birleştirilmiş Sınıf Okul Sayısı	-	6	6	7	57	50	107	7
Ortaokul	-	14	14	157	1.071	974	2.045	140
Yatılı Bölge Ortaokulu	-	1	1	14	75	55	130	13
Temel Eğitim Genel Müdürlüğü	1	40	41	280	2.325	2.163	4.488	309
İmam Hatip Ortaokulu	-	1	1	10	54	44	98	8
İmam Hatip Lisesi	-	1	1	14	190	150	340	23
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü	-	2	2	24	244	194	438	31
Anadolu Lisesi	-	2	2	12	260	206	466	30
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	-	2	2	12	260	206	466	30
Çok Programlı Anadolu Lisesi	-	2	2	30	353	182	535	35
Meslekî ve Teknik Eğt. Gen. Md.lüğü	-	2	2	30	353	182	535	35
Resmî Kurum Toplamı	1	46	47	346	3.182	2.745	5.927	405

5.1.3. Çağlayancerit İlçesinin Eğitim Tarihi

Daha önce Bertiz'e bağlı bir köy olan Çağlayancerit, 04.07.1987 tarihinde ilçe statüsü kazandı. Çağlayancerit İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü 1988'de halk eğitimi merkezi binasında, 1990-1992 yılları arasında Çağlayancerit İlköğretim Okulu ek binasında, 1993-2003 yılları arasında ilçe kaymakamlık binasında hizmet verdikten sonra 2003 yılında bugünkü binaya taşındı.

Çağlayancerit ilçesinde ilk ilkokul 1928 yılında açıldı. Yaklaşık 25 yıl eski medrese binasında üç sınıflı olarak eğitim veren bu okul, planlı binaya 1952 yılında kavuştu. İlçenin il merkezine uzaklığı ve 1963 yılına kadar yolunun olmaması eğitimi olumsuz etkiledi. 1952 yılında yapılan üç derslikli okula, 1965 ve 1977 yıllarında ikişer derslik ilave edildi.

İlçede ortaokul 1976-77, lise ve halk eğitimi merkezi 1990-1991 öğretim yılında açıldı.

Cumhuriyetin kuruluşunun 75. yılında ilçede 24 ilköğretim okulunda 3.842 öğrenci, 2 lisede 314 öğrenci eğitim yapmaktaydı (Avcı vd. 1998:65)

Çağlayancerit İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü 2014-2015 öğretim yılında 2 çok programlı Anadolu lisesi, 1 yatılı bölge ortaokulu, 12 ortaokul, 18 ilkokul, 1 anaokulu, 1 halk eğitimi merkezi müdürlüğü, 1 öğretmen evi ve ASO Müdürlüğü, 2 özel erkek öğrenci yurdu ve 1 özel kız öğrenci yurdu, 1 MTSK ve 1 özel rehabilitasyon merkezi ile eğitim-öğretim hizmetlerini sürdürdü (Çağlayancerit MEM, 2015:5).

2014-2015 öğretim yılında 13'ü normal, 5'i ikili eğitim yapan 18 ilkokulda 1.708 öğrenci; 10'u normal 3'ü ikili eğitim yapan 13 ortaokulda 1.809; ikili eğitim yapan 2 çok programlı Anadolu lisesinde toplam 664 öğrenci eğitim yapmıştır (Çağlayancerit MEM, 2015:10). 2014-2015 öğretim yılı itibarıyla okullaşma oranı okul öncesi eğitimde 4-5 yaş grubunda %22; 5 yaş grubunda %38; ilkokullarda %99,9; ortaokulda %99,9 ve ortaöğretimde %47,40'dır (Çağlayancerit MEM, 2015:13).

2016 yılı TÜİK'in Adrese Dayalı Nüfus Sistemi Sonuçları'na göre Çağlayancerit ilçesinin 6 yaş ve üzeri okuma yazma oranı tabloda verilmiştir.

Tablo 5.6. 2016 TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Sistemi Sonuçları'na Göre Çağlayancerit İlçesinde 6+ Yaş Okur Yazar Durumu				
Okuma Yazma Durumu	Toplam	Erkek	Kadın	Oran %
Okuma Yazma Bilmeyen	1795	377	1418	8,66
Okuma Yazma Bilen	18682	10123	8559	90,14
Bilinmeyen	248	143	105	1,19
Toplam	20725	10643	10082	100

2016 TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Sistemi Sonuçlarına göre Çağlayancerit ilçesi 6 yaş ve üstü nüfusun okur yazarlık oranında erkeklerin okuma yazma bilme oranı %48,84, kadınların okuma yazma bilme oranı %41,3'tür.

2017-2018 öğretim yılı Çağlayancerit ilçesi resmî kurum istatistikleri tablo 5.7'de verilmiştir (Kahramanmaraş MEM, 2018).

Tablo 5.7. 2017-2018 Öğretim Yılı Çağlayancerit İlçesi Resmî Kurum İstatistikleri								
Kurumlar	İkili Öğretim	Normal Öğretim	Genel Toplam	Derslik Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Anaokulu	-	1	1	5	47	43	90	4
Bünyesinde Anasınıfı Olan Kurum Sayısı	2	15	17	17	176	177	353	10
İlkokul	3	15	18	106	704	645	1.349	75
Birleştirilmiş Sınıf Okul Sayısı	-	1	1	1	36	33	69	1
Ortaokul	-	9	9	71	699	623	1.322	68
Yatılı Bölge Ortaokulu	-	1	1	16	124	108	232	16
Temel Eğitim Genel Müdürlüğü	3	26	29	198	1.750	1.596	3.346	163
İmam Hatip Ortaokulu	-	1	1	15	74	63	137	12
Anadolu İmam Hatip Lisesi	-	-	-	-	-	-	-	-
İmam Hatip Lisesi	-	-	-	-	-	-	-	-
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü	-	1	1	15	74	63	137	12
Anadolu Lisesi	-	1	1	2	52	57	109	9
Fen Lisesi	-	-	-	-	-	-	-	-
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü		1	1	2	52	57	109	9
Meslek ve Teknik Anadolu Lisesi		-	-	-	-	-	-	-
Çok Programlı Anadolu Lisesi	1	-	1	10	312	322	634	24
Meslekî ve Teknik Eğt. Gen. Md.lüğü	1	-	1	10	312	322	634	24
Resmî Kurum Toplamı	4	28	32	225	2.188	2.038	4.226	208

5.1.4. Dulkadiroğlu İlçesinin Eğitim Tarihi

Kahramanmaraş, 2012 yılında 6360 sayılı kanunla büyükşehir statüsü kazandı ve 9 olan ilçe sayısı 11'e çıktı. Bu kapsamda Onikişubat ilçesiyle Dulkadiroğlu ilçeleri kuruldu, buna paralel olarak da Onikişubat ve Dulkadiroğlu İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri oluşturuldu. Her iki ilçe millî eğitim müdürlükleri de geçici olarak İl Millî Eğitim Binası'nda hizmete başladı.

Dulkadiroğlu İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü 2015 yılında Kahramanmaraş Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü binasına, 2017 yılında ise daha merkezî bir yer olan Yenişehir Mahallesi'ndeki şu an hizmet verdiği binaya taşındı.

Dulkadiroğlu İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü'nün 2015 yılında hazırladığı 2015-2019 Stratejik Plan'a göre 2014-2015 öğretim yılına ait veriler şöyledir:

2014-2015 öğretim yılında ilçede 149 resmî ve 7 özel okulda toplam 56.113 öğrenci ve 2.650 öğretmenle eğitim öğretim yapılmıştır.

2014-2015 eğitim öğretim yılında ilçede bulunan 12 bağımsız anaokulunda 2.684 öğrenci eğitim yapmaktadır. Anaokullarında derslik başına düşen öğrenci sayısı 35, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 26'dır.

İlçede 2014-2015 öğretim yılında 70 ilkokulda toplam 21.877 öğrenci ve 832 öğretmen eğitim görmektedir. 24 okulda ikili eğitim yapılırken, 46 okulda normal eğitim yapılmaktadır. İlkokulda derslik başına düşen öğrenci sayısı 30, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 26'dır.

İlçede 37 ortaokulda toplam 16.204 öğrenci ve 627 öğretmen eğitim görmektedir. 17 orta okulda ikili eğitim yapılırken, 28 okulda normal eğitim yapılmaktadır. Derslik başına düşen öğrenci sayısı 45, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 25'tir.

İlçede 9 imam hatip ortaokulunda 3.498 öğrenci ve 164 öğretmen eğitim yapmıştır. Bu okullarda derslik başına düşen öğrenci sayısı 31, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 21'dir.

2014-2015 öğretim yılında ilçede 6'sı ortaöğretim, 7'si meslekî ve teknik ortaöğretim, 4'ü imam hatip lisesi olmak üzere 17 ortaöğretim kurumunda 15.415 öğrenci eğitim yapmaktadır. Derslik başına düşen öğrenci sayısı ortaöğretimde 30, meslekî ve teknik ortaöğretimde 40, imam hatip liselerinde 26'dır. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ortaöğretimde 20, meslekî ve teknik ortaöğretimde 22, imam hatip liselerinde 18'dir.

İlçedeki 9 özel öğretim kurumunda 2044 öğrenci ve 147 öğretmen görev yapmaktadır.

Dulkadiroğlu ilçesinin 2014-2015 öğretim yılında okul kademelerine göre okullaşma oranları tabloda verilmiştir

Tablo 5.8. 2014-2015 Öğretim Yılında Dulkadiroğlu İlçesinin Okul Kademelerine Göre Okullaşma oranları

Okul Öncesi Eğitimde Okullaşma Oranları									
	3-5 Yaş Okullaşma Oranları			4-5 Yaş Okullaşma Oranları			5 Yaş Okullaşma Oranları		
	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
Kahramanmaraş	23. 62	24. 15	23. 07	33. 25	34. 04	32. 42	41. 24	42. 96	39. 43
Dulkadiroğlu	21. 80	22. 50	21. 10	31. 50	31. 80	31. 20	40. 65	41. 10	40. 20
İlköğretim, Ortaokul ve İlkokullarda Okullaşma Oranları									
	İlköğretim 6-13 Yaş			Ortaokul			İlkokulu		
Kahramanmaraş	99. 03	99. 18	98. 88	93. 35	93. 16	93. 54	99. 39	99. 35	99. 43
Dulkadiroğlu	98. 51	98. 75	98. 28	97. 76	98, 27	97. 25	99. 27	99. 23	99. 32
Ortaöğretimde Okullaşma Oranları									
	Genel Ortaöğretim			Meslekî ve Teknik Öğr.			Toplam Ortaöğretim		
Kahramanmaraş	31,16	29,63	32,79	37,34	39,84	34,67	68,49	69,47	67,46
Dulkadiroğlu	32,57			34,55			67,12		

Tabloda görüldüğü üzere Dulkadiroğlu ilçesinde okullaşma oranları her kademedeki Kahramanmaraş ortalamasına çok yakındır.

2014-2015 öğretim yılı itibariyle Dulkadiroğlu ilçesinde açık öğretim öğrencilerine ait durum tabloda verilmiştir.

Tablo 5.9. Dulkadiroğlu İlçesinde 2014-2015 Öğretim Yılında Öğrenim Gören Açık Öğretim Öğrencileriyle İlgili Sayısal Durum

Kurum Adı	Erkek	Kız	Toplam
Açık Öğretim Ortaokulu	796	1.122	1.918
Açık Öğretim Lisesi (Genel Lise)	1.219	800	2.019
Meslekî Açık Öğretim Lisesi	210	57	267
Açık Öğretim İmam-Hatip Lisesi	-	200	200
Toplam	2.225	2.179	4.404

Açıköğretim kurumları bazında; kız öğrencilerin açık öğretim ortaokulunda ve açık öğretim imam hatip lisesinde, erkek öğrencilerin de açık öğretim lisesi ve meslekî açık öğretim lisesinde daha fazla olduğu dikkat çekmektedir.

Dulkadiroğlu ilçesinde 2014-2015 öğretim yılında halk eğitim merkezince açılan kurs ve katılımcı sayıları tabloda verilmiştir.

<i>Tablo 5.10. Dulkadiroğlu İlçesi 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılı Halk Eğitim Merkezlerince Açılan Kurs ve Katılımcı Sayısı</i>				
Kurs Türü	Kurs Sayısı	Kursu Bitiren Kursiyer Sayıları		
		Erkek	Kadın	Toplam
Meslek Kursları	920	2.486	2.308	4.794
Sosyal Kültürel Kurslar	461	2.095	1.589	3.684
Okuma Yazma Kursları	72	229	215	444
Toplam	1.453	4.810	4.112	8.922

Tabloda, Dulkadiroğlu ilçesinde bulunan vatandaşların meslek kurslarına daha çok ilgilerinin olduğu, erkeklerin kadınlara göre daha fazla katılım sağladığı görülmüyor.

Merkez Dulkadiroğlu ilçesine ait 2017-2018 resmî kurum istatistikleri tabloda verilmiştir (Kahramanmaraş İl MEM 2017-2018 İl Geneli İstatistikî Bilgileri, 2018:15).

<i>Tablo 5.11. 2017-2018 Öğretim Yılı Dulkadiroğlu İlçesi Resmî Kurum İstatistikleri</i>								
Kurumlar	İkili Öğretim	Normal Öğretim	Genel Toplam	Derslik Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Anaokulu	11	-	11	74	1.361	1.315	2.676	96
Bünyesinde Anasınıfı Olan Kurum Sayısı	38	28	66	72	1.062	1.016	2.078	98
İlkokul	25	45	70	698	11.154	10.663	21.817	966
Birleştirilmiş Sınıf Okul Sayısı	2	13	15	17	263	251	514	17
Ortaokul	16	18	34	335	8.468	7.702	16.170	713
Yatılı Bölge Ortaokulu	-	1	1	11	125	78	203	18
Temel Eğitim Genel Müdürlüğü	52	64	116	1.118	22.170	20.774	42.944	1.793
İmam Hatip Ortaokulu	1	8	9	141	1.596	1.905	3.501	184
İmam Hatip Lisesi	-	3	3	111	1.006	2.741	3.747	208
Anadolu İmam Hatip Lisesi	-	1	1	20	259	0	259	21
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü	1	12	13	272	2.861	4.646	7.507	413
Anadolu Lisesi	-	6	6	161	2.485	2.808	5.293	269

2017-2018 Öğretim Yılı Dulkadiroğlu İlçesi Resmî Kurum İstatistikleri (Tablo 5.11. Devam)

Kurumlar	İkili Öğretim	Normal Öğretim	Genel Toplam	Derslik Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Fen Lisesi	-	-	-	-	-	-	-	-
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	-	6	6	161	2.485	2.808	5.293	269
Meslek ve Teknik Anadolu Lisesi	1	3	4	65	1.744	2.143	3.887	226
Çok Programlı Anadolu Lisesi	-	2	2	32	812	425	1.237	50
Meslekî Eğitim Merkezi	-	1	1	13	872	113	985	45
Meslekî ve Teknik Eğt. Eğitim Genel Müdürlüğü	1	6	7	110	3.428	2.681	6.109	321
İlkokul (İşitme Engelliler)	-	1	1	14	6	4	10	3
Ortaokul (İşitme Engelliler)	1	1		4	3	7	10	
Rehberlik ve Araştırma Merkezi	-	1	1	-	-	-		18
Üstün veya Özel Yetenekliler	1	1	13	-	-	-	13	-
Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Md.	-	4	4	27	10	7	17	44
Resmî Kurum Toplamı	54	92	146	1.688	30.954	30.916	61.870	2.840
Özel Türk Okul Öncesi Kurumu	-	1	1	6	14	11	25	1
Bünyesinde Anasınıfı Olan Kurum Sayısı	-	2	2	-	16	11	27	3
Özel Türk İlkokulu	-	2	2	39	216	177	393	27
Özel Türk Ortaokulu	-	2	2	25	381	249	630	48
Özel Temel Lise	3		3	55	410	221	631	58
Özel Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi	-	3	3	17	186	177	363	20
Özel Öğretim Kurumları Toplamı	3	8	11	142	1.223	846	2.069	154
Resmî+Özel Kurum Toplamı	57	100	157	1.830	32.177	31.762	63.939	2.994

5.1.5. Elbistan İlçesinin Eğitim Tarihi

Elbistan, M 1522 yılından bu yana zaman zaman farklı statüler kazansa da Maraş'ın kazası ve Anadolu'nun en eski yerleşim ve kültür merkezlerinden biridir. Eski tarihlerden beri gerek tabii afetlere, gerekse sık sık istilalara maruz kalması Elbistan'daki birçok mimarî ve kültür eserin yok olmasına sebep olmuştur. Eskiden her camii ve medresenin, halk tarafından kurulup yönetilen gayri resmî birer okul ve kültür merkezi olduğu, bazı camilerde de el yazması dinî ve çeşitli ilmî kitapları kapsayan kütüphaneler bulunduğu anlaşılmaktadır. Ancak yukarıda değinilen nedenlerle binaların ya harabeye döndüğü ya da bugün ortada olmadığı görülmektedir.

H 1285/M 1869 yılına ait Halep Salnamesi'nde Elbistan kazasında 576'sı Hristiyan olmak üzere toplam nüfusun 13.612 olduğu ve 49 cami, 4 kilise, 22 mekteb bulunduğu belirtilmektedir.

H 1289 /M 1872 yılında Elbistan Rüştîyesi açıldı (Alkan, 2000:83).

H1285/M 1869 ve H 1293/M 1877 yıllarına ait Halep Salname-lerinde Elbistan kazasındaki eğitim kurumları, öğrenci sayıları ve nüfus bilgileri tablo 5.12'de verilmiştir.

Tablo 5.12. Halep Salnamesi'ne Göre Elbistan Kazasında Nüfus, Cami, Kilise ve Mektebler							
Tarih	Nüfus		Sıbyan Mektebi	Rüşdiye	Mekteb-i Hristiyan	Cami Sayısı	Kilise Sayısı
	Müslüman	Gayrimüslim					
H 1285	13612	576	22	—	—	49	4
H 1293	15562	800	5	1	3	43	3

H 1293/M 1877 yılına ait Halep Salnamesi'nde Müslüman nüfusun artmasına karşın sıbyan mektebinin sayısının 22'den 5'e düştüğü, buna karşın rüşdiye mektebinin açıldığı, yine sayıları artan gayrimüslimlere ait 3 tane Hristiyan mektebinin açıldığı belirtilmektedir.

1883 yılında Elbistan Rüştîyesinde 59 öğrenci vardır (Alkan, 2000:44).

H 1302 /M 1885 yılına ait Maraş Salnamesi'ne göre Elbistan'da 22 sıbyan mektebi ve 2 medrese bulunmaktadır. H.1305 tarihli Salnamede ise 13 medrese ile 1 rüşdiye mektebinin varlığından bahsedilmiş fakat sıbyan mektebinin sayısı verilmemiştir. Bu tarihte 13 medresede 53 öğrenci, 1 rüşdiye mektebinde 75 öğrenci, 554 sıbyan öğrencisi ve 95 gayrimüslim sıbyan öğrencisinin eğitim yaptığı belirtilmektedir.

Cuinet'e göre 1890'lı yıllarda Elbistan'da hukuk ve din temelli eğitim veren 14 medrese vardır. Elbistan'daki rüştiye mektebinde 75 öğrenci öğrenim görmektedir (Cuinet, 2001, s. 87-95; Aktaran: Yetişkin ve Dumanoğlu 2017:1088).

Tablo 5.13. H 1306/M 1889 tarihli Halep Salnâmesi'ne göre Elbistan sancağındaki okul türü, sayısı ve öğrenci durumu.

Elbistan Kazâsı	Medâris-i İlmiye		Rüşdiye Mektepleri		İslâm Sıbyân Mektepleri		Gayr-i Müslim Mekâtibi	
	Talebe	Aded	Şâkirdân	Aded	Şâkirdân	Aded	Şâkirdân	Aded
	53	13	75	1	554	-	95	-

1882 yılında açılan ve Elbistan'da devlet, ilim, sanat insanlarının yetişmesinde çok önemli bir yeri olan Elbistan Rüşdiye Mektebi; derslane, muallim odası, oda, salon ve kömürlükten oluşan bir binada eğitim verdi. Mektebin açılışıyla birlikte Darü'l-muallimin Mektebi mezunu ve beş yüz doksan kuruş maaşlı bir başöğretmenin ataması yapıldı. Ayrıca bir de hademe görevlendirildi. Sonraki yıllarda öğrenci sayısının artması üzerine ikinci ve üçüncü öğretmenin görevlendirilmesi yapılmış, öğrencilerin yazı becerilerinin gelişmesi için bir de rika muallimi kadrosu tahsis edilmiştir.

Elbistan Rüşdiye Mektebinde şu kitaplar okutulmuştur: Dürr-i Yektâ, Resâle-i Ahlak, Vezâif-i Etfâl; Emsile, Niban, Maksud; Ta'lîm-i Farîsî, Kavaid-i Farisi; Coğrafya Risalesi, Mi'yârü'l-Kelâm.

Başlangıçta 30-40 öğrencisi bulunan Elbistan Rüşdiye Mektebi'nde 1893 yılı itibariyle 141 öğrenci eğitim görmüştür. Öğrenci sayılarının artmasına paralel olarak hem öğretmen sayısı artmış hem de 1907 yılında gördüğü tamirden sonra derslik sayısı üçe çıkmıştır.

Rüşdiye mekteplerinde görev yapan muallimler muallim-i evvel, muallim-i sâni ve muallim-i sâlis olmak üzere üç dereceye ayrılırlardı. Muallimler arasındaki bu derece/unvan farklılığı maaşlarına da yansımıştır. Elbistan Rüşdiye Mektebinin ilk göreve başlayan muallim-i evveli Ahmed Efendi 590 kuruş maaş alırken muallim-i sâni bu miktarın yarısını, muallim-i sâlisler ise 200 kuruş civarında bir maaş almışlardır. Bevvabın (hademenin) maaşı ise 80 kuruştur.

1921-1922 öğretim yılında Elbistan Rüşdiye Mektebinin yerine Maraş Darulmuallim Mektebi açıldı. Darulmuallim Mektebinin 1922 yılında Sivas'a taşınmasından ve Cumhuriyetin ilanından sonra rüşdiye mektebinin adı İsmet Paşa İlkokulu oldu.

H 1307/M 1890 yılı Halep Salnamesi'nde Elbistan Rüşdiye Mektebinin kadrosu hakkında da bilgi verilmiştir. Buna göre Elbistan Rüşdiye Mektebinin kadrosu şöyledir:

Muallim-i Evvel Ahmed Efendi, Muallim-i Sâni Ömer Efendi, Rik'a Muallimi Abdullah Efendi, Bevvab Süleyman Efendi.

1894-1895 öğretim yılında Elbistan Rüştiyesinde 133 öğrenci, 3 de öğretmen bulunmaktadır (Alkan, 2000:83).

Tarih ve coğrafya araştırmacısı Ali Cevad (?-1913)'ın 1895 yılında yazmış olduğu Memalik-i Osmaniye'nin Tarih ve Coğrafya Lügatı adlı eserde Elbistan'da 13 medrese ve bunlara devam eden 53 talebe bulunduğu, yine bir rüşdiye mektebi ile bu mektepte öğrenim gören 95 talebe olduğu belirtilmektedir. Aynı eserde Elbistan kazasında 3 tane de Hristiyan ilk mektebinin bulunduğu ifade edilmektedir (Alparslan ve Yakar, 2009:186).

H 1315-1318/M 1908-1901 yılları arasında yayımlanan Halep Salnamelerinde Elbistan'da da Ma'ârif Komisyonunun oluşturulduğunu görmekteyiz. Komisyon şu üyelerden oluşmaktadır:

Reîs: Nâib Efendi, A'zâ: Müftü Efendi, Tahrîrât Kâtibi Efendi, Rüşdiye Mu'allim-i Efendi: Mevlüd Efendi, Mehmed Hayreddin Efendi (Öztürk, 2006:343).

H 1318/M 1901 yılı Halep Salnamesi'ne göre Elbistan'da 26 mekteb-i ibtidaiye, 8 medrese bulunmaktadır.

H 1319/M 1902 yılına ait Halep Salnamesi'ne göre Elbistan kazasında 26 mekteb-i ibtidai, 8 medrese bulunmaktadır. Bunların yanı sıra 81 öğrencisi olan 1 mekteb-i rüşdi-i mülki ve 73 öğrencisi olan 1 Hamidiye mekteb-i ibtidaisinin bulunduğunu görüyoruz (Öztürk, 2006:317).

H 1319/M 1902 yılındaki Halep Salnamesi'nde görülen bir başka yenilik, "Hamidiye Mekteb-i İbtidaisi"ne de yer verilmesidir. Hamidiye mektebinin Hafız İlmî Efendi adlı bir öğretmeni ve 73 öğrencisinin bulunduğu belirtilmektedir. Elbistan Hamidiye İptidâî Mektebinin yıllara göre öğretmen ve öğrenci durumu tablo 5.14'te verilmiştir.

Tablo 5.14. Elbistan Hamidiye İptidai Mektebinin yıllara göre öğretmen ve öğrenci durumu

Yıl	Öğretmen	Öğrenci Sayısı
H1319/M 1902	Hafız İlmî Efendi	73
H 1320/M 1903	Hafız İlmî Efendi	73
H 1321/M 1904	Hafız İlmî Efendi	85
H 1322/M 1905	Hafız İlmî Efendi	90
H 1323/M 1906	Hafız İlmî Efendi	90
H 1324/M 1907	Hafız İlmî Efendi	?
H 1325/M 1907-1908	Hafız İlmî Efendi	90

H 1321/M 1904 yılına ait Halep Salnamesi'nde Elbistan mekteb-i rüşdi-i mülkisinin eğitime devam ettiği belirtiliyor. Bu tarihte Elbistan'daki mekteb-i rüşdi-i mülkîde 81 öğrenci bulunmakta ve muallim olarak Muallim-i Evvel Abdullah Hilmi Efendi , Muallim-i Sâî Hacı Ömer Efendi görev yapmaktadır. Rik'a muallimi ise münhal olarak görülmektedir. Ayrıca bu tarihte Elbistan'ta 5 medrese, 1 mekteb-i ibtidâî, 4 mahalle mektebi vardır (Öztürk 2006:505)

H.1321/M 1904 yılında Maraş Rüştîyesinde 121, Elbistan Rüştîyesinde ise 90 öğrenci vardır. (Yurt Ansiklopedisi, 1982-83: 5666).

H 1322/ M 1905 yılına ait Halep Salnâmesi'nde Elbistan'da 1 mekteb-i ibtidai, 1 mekteb-i rüşdi, 4 sıbyan mektebi, 5 medrese, 1 kütüphane'nin bulunduğu kaydı yer almaktadır. Aynı yıl Mekteb-i Rüşdi-i Mülkide 3 öğretmen, 85 öğrencinin; Hamidiye Mekteb-i İbtidaisinde Muallim Hafız İlmî Efendi'nin öğretmen olarak görev yaptığı ve 90 öğrencinin eğitim yaptığı belirtilmektedir. Elbistan Rüştîyesinde 1898 yılında 93, 1903 yılında 90 öğrenci eğitim yapmaktadır (Yurt Ansiklopedisi 1982-1983:5666)

H.1323/M1906 yılı Halep Salnamesi'nde Elbistan kazasında Hamidiye Mekteb-i İbtidâisinde Muallim Hafız Hilmi Efendi'nin öğretmen olarak görev yaptığı ve 90 öğrencinin eğitim yaptığı; mekteb-i rüşdi-i mülkinin varlığı belirtiliyor ve okulun eğitici kadrosunun Muallim-i evvel Abdullah Hilmi Efendi, Muallim-i sâî Hacı Ömer Efendi ve rik'a Muallimi Hilmi Efendiden oluştuğu, 85 öğrenciyle eğitim yapıldığı belirtiliyor (Avcı, 2014:165)

Aynı yıl Maarif Komisyonu'nun şöyle oluştuğunu görmekteyiz.

Reis: Müftü Efendi

A'za: Rifat Ağa

Mevlûd Efendi,

Mehmed Efendi

Hasan Ağa

Kâtib Tahrirât Kâtibi Efendi

Elbistan Mekteb-i Rüşdi-i Mülkinin H 1318/M 1901 yılında 4 muallimi, 1 kapıcısı ve 81 talebesi; H 1326/M 1909 yılında 3 muallimi, 1 kapıcı ve 85 talebesi vardır.

H 1324/ M1907 yılına ait Halep Salnamesi'nde Elbistan'da 1 rüşdiye mektebi, 5 ibtidâî mektebinin; bunun yanı sıra 1 Katolik mektebi, 4 Ermeni mektebi, 2 Protestan mektebi bulunduğu belirtilmektedir (Öztürk, 2006:704).

Aynı yıl maarif komisyonu, mekteb-i rüşdi-i mülkî ve Hamidiye mekteb-i ibtidaisindeki görevlilerin H 1323/M 1906 yılında görev yapan kişilerin aynısı olduğu görülmektedir.

H 1326/M 1909 yılına ait Halep Salnamesi'nde, Elbistan'da önceki yıllarda zikredilmeyen 5 adet medresenin varlığı belirtilmektedir.

Elbistan'da ilköğretim 1911 yılına kadar mahalle mekteplerinde yürütülmekte idi. Mahalle mekteplerinden en önemlileri üçer sınıftan oluşan Güneşli, Darpkapı ve Kızılcaoba mahallelerindeki mekteplerdi Bunlardan başka beş sınıfta tedrisat yapan rüştiye mektebi vardı. 1911 yılında halkın yardım ve teşebbüsleriyle eski Gazipaşa İlkokulu binası, Numune Mekteb-i İdadisi olarak yaptırılmış ve 1912 yılında da o zamanki tedrisat programına göre altı sınıflı ilkokul olarak öğretime açılmıştır (Kaya 2001:79).

Cumhuriyetin ilanıyla beraber imkânlar dâhilinde her vilayette bir öğretmen okulu açılması planlanmış ve 1921 yılında Maraş'a da öğretmen okulu açılmıştır. Böylece Kurtuluş Savaşı yıllarında eğitimi duraksayan Maraş Darülmuallimin Mektebi, Maraş Özel İdare Müdürlüğü tarafından yeniden eğitime başlatıldı. Fakat okul kısa bir süre sonra öğretmen ve öğrenci yetersizliği, bina sıkıntısı ve bütçe darlığı gibi nedenlerden dolayı kapatılmak istendi. Maraş'ta genel meclis üyesi olan Elbistan eşraflarından Hulusi Söğütlü ve Abdullah Sezer Bey'ler okulun her türlü masrafının mahallen karşılanacağını söyleyerek okulun Elbistan'a naklini istediler. Bu isteğin kabul edilmesiyle okul Elbistan'a nakledilmiş ve okulun adı değişmeyerek "Maraş Darülmuallimin Mektebi" olarak öğretime başlamıştır. Bina olarak eski Gazipaşa Okulu binası tahsis edilmiştir. Tarih öğretmeni Adil Bey, okul müdürü olarak atanmış ve diğer öğretmenler de yerel yöneticilerden temin edilerek sınav ile okula öğrenciler alınmıştır (Kuyumcu, 2002:65).

Maraş Darülmuallimin Mektebi, 1922 yılında Elbistan'dan Sivas'a nakledildi. Elbistan'daki öğrencilerin bir kısmı eğitimlerini tamamlamak üzere Sivas'a gitti.

O dönemi öğrenci olarak yaşamış olan, sonraki yıllarda öğretmen, yönetici ve müfettiş olarak görev yapan eğitimcilerden Osman Necati Erginöz, anılarında Darülmuallimin Mektebinin Sivas'a taşınması üzerine Elbistanlı öğrencilerin de Sivas'a gidişlerini şöyle anlatmaktadır:

"1922 yılının yaz ortalarında öğretmen okulumuzun Sivas'a nakil emri geldi. Tüm öğrencilere Adana ya da Sivas'a giderek kayıtlarını yaptırmaları istendi. Bu durum karşısında çok şaşkındık. Okul bahçesinde toplandık. Sivas'a gidip gitmeme konusunda kararsızdık ve aramızda tartıştık. O sırada başında sarığı, sırtında cübbesi ile Vasıf Efendi Hocamız yanımıza geldi. Ne konuştuğumuzu sorunca, Sivas'a gidip gitmeme konusunda kararsız olduğumuzu söyledik.



Fotoğraf 5.3: Elbistan'da açılan öğretmen okulu (1921-1922) Eski Gazipaşa Okulu binasının önü, (Adnan Güllü, bizimelbistan.com)

'Gitmeyip de burada ne yapacaksınız? Bunun tartışması olur mu? Haydi, hazırlıklarınızı yapın. Beni de oraya verdiler, gideceğiz!' dedi. İtiraz yoktu. Hazırlandık, katır sırtlarında yollara düştük. Rahmetli hocamızın bu müdahalesi Elbistan'ımıza birçok değerli öğretmen kazandırdı. İlk çıkan öğretmenlerin hizmet ve davranışı çevrelerinde saygınlık kazanmalarına neden olmuştu. Birçok kişi çocuğunu öğretmen yapmaya çalışmaya başlamıştı. Bugün Elbistan'da birçok okul açıldı, bunun yanı sıra bütün Türkiye'de birçok köyün okulu oldu. Bu Vasıf Hoca gibilerin teşviki ve eğitimcilerimizin örnek çalışmaları sonucu olmuştur.

Sivas'a her gün atların üzerinde altı saat giderek ve dört kere konaklayarak, ancak beşinci günde varabilmiştik. Beş Kardeş Dağı'nın ardından Sivas görüldüğü zaman hayvanlarımızdan atlayarak aşağıya doğru koşarak indik. Davul zurna ekibi ile karşılandık, halaylar çekildi.

Bu yolculuklar sırasında konaklama yerlerimiz; Keçemağra, Böğrödelik, Tantalı ve Tecer gibi hanlardı. Buralarda altımızda bir çuval,

üzerimizde kışlık paltolar olduğu halde geceyi geçirirdik.

Sivas'a vardık, kayıtlarımız yapıldı. 118 Ali, 121 Sabri, 123 Osman, 124 Mehmet (Emin Soysal), üçüncü sınıf olarak derslere başladık.

Elbistan'da tuzculuk yapan hayvan sahipleri, sanki bizim dönüş günümüzü hesaplar gibi 15 – 20 hayvanla tuza gelirlerdi. Hayvanlarına bir miktar tuz yüklerler, bizleri de üzerlerine oturarak memleketimize getirirlerdi. 118 Ali Arıkan kendisine ait eşiği de tuzculara katarak Ali'yi alıp Sivas'a getirir ve götürürdü. Bu emektar eşek Ali'yi dört sene taşıdı.”

Cumhuriyetten sonra bütün yurttaki olduğu gibi eğitim ve öğretim alanında Elbistan'da yeni bir döneme girilmiş ve günümüze kadar hızla gelişmeler devam etmiştir.

1923-2000 yılları arasında Elbistan'daki ilköğretimdeki gelişmeler tablo 5.15'te verilmiştir (Kaya, 2001:80).

Tablo 5.15. 1923-2000 Yılları Arası Elbistan İlçesi İlkokul Eğitiminde Gelişme (Kaya, 2001:80)									
Yıllar	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı			Mezun Sayısı			Okullaşma Oranı %
			Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	
1923-27	8	13	554	126	680	87	23	110	6
1927-35	14	29	1.169	320	1.489	126	32	158	12
1935-40	48	69	1.659	530	2.189	112	26	138	15
1940-45	56	88	1.795	600	2.395	104	16	120	23
1945-50	52	79	2.181	1.136	3.317	375	68	443	34
1950-55	57	96	2.843	1.342	4.185	415	91	506	35
1955-60	72	119	4.075	1.982	6.057	615	169	784	44
1960-65	114	172	7.080	3.180	10.260	789	239	1.028	65
1965-70	165	373	9.710	5.854	15.564	1.090	420	1.510	65
1970-73	170	502	10.093	6.805	16.898	1.270	592	1.862	88
1973-80	172	530	11.025	6.912	17.937	1.310	690	2.000	91
1980-90	172	548	11.300	7.012	18.312	1.353	756	2.109	93
1990-00	172	553	11.447	7.219	18.666	1.533	903	2.436	96

1930 yılında Elbistan ilçesinde 2'si merkez, 14'ü köylerde olmak üzere 16 ilköğretim ve bu okullarda eğitim yapan 216'sı kız, 928'i erkek olmak üzere 1.144 öğrenci eğitim yapmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra Numune Mektebi'ne Gazipaşa İlkokulu, Rüstiye Mektebine İsmetpaşa İlkokulu adları verildi. Bundan sonra ilçe merkezine ve zamanla köylere devlet tarafından okullar yapılmaya başlandı.

1951 yılında Tepebaşı İlkokulu, 1954 yılında Kümbet İlkokulu, 1956 yılında İstiklal İlkokulu ve Atatürk İlkokulu, 1961'de Cumhuriyet İlkokulu, 1962'de Pınarbaşı İlkokulu eğitim öğretime açıldı (Avcı vd., 1998:43).



Fotoğraf 5.4: Elbistan Lisesinin açılış haberi, 1961

1927 yılında ortaokul kademesinde olan İkmal Mektebi açıldı. Bu okul iki yıl eğitim verdikten sonra kapandı fakat 1933 yılında Kadı İbrahim Efendi'nin evinde iki sınıflı olarak tekrar açıldı. 1939 yılına kadar burada eğitime devam ettikten sonra Mukrimin Halil Lisesinin eski binasına taşındı.

Elbistan İkmal Okulunun adı Kültür Bakanlığınca değiştirilmiş ve 1 Eylül 1936 tarihinden itibaren Elbistan Ortaokulu olarak söylenmesine karar verilmiştir (Maraş, 27 Ağustos 1936, S. 152-13, s. 5.).

9 Temmuz 1936 tarihinde Elbistan Ortaokulundan 4 kız, 20 erkek olmak üzere 24 genç mezun olmuştur. Aynı sene ders yılı sonunda okulda bir sergi ve mezunlar için bir müsamere düzenlenmiştir. Bu müsamerede temsil edilen *İkizler ve Babil Seccadesi* büyük beğeni toplamıştır (Maraş, 9 Temmuz 1936, S. 145-6, s. 3.)

1961 yılında Özel Mukrimin Halil Lisesi açıldı. Bu lise, 1962 yılında bakanlıkça resmî liseye dönüştürüldü. 1972 yılında Kümbet İlkokulunda geçici bir ortaokul açıldı. Bu okul daha sonra Gazi Mustafa Kemal Ortaokulu'na taşındı (Avcı vd. 1998:43).

1927-1972 yılları arasında Elbistan'da ortaokul (ilköğretim) seviyesindeki eğitimin gelişme tablosu aşağıda verilmiştir (Kaya, 2016).

Tablo 5.16. 1927-1972 Yılları Arası Elbistan İlçesi Ortaokul Eğitiminde Gelişme (Kaya, 2016)									
	Öğrenci Sayısı					Mezun Sayısı			Okullaşma Oranı %
Yıllar	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	
1927-35	1	3	114	13	127	20	3	23	5
1935-40	1	8	230	23	253	37	5	42	10
1940-45	1	10	227	37	264	20	7	27	10
1945-50	1	14	198	87	285	20	7	30	11
1950-55	1	19	214	20	234	30	4	34	11
1955-60	1	25	606	88	694	122	14	136	23
1960-65	1	28	853	212	1065	127	33	160	30
1965-70	3	35	1518	275	1793	150	46	196	40
1970-72	5	56	1945	696	2641	158	86	244	

1965 yılında Elbistan'da 6 yaşından yukarı nüfus 61.037'dir. Bu nüfusun 30.201'i erkek, 30.836'sı kadındır. Erkek nüfusun 16.129'u (%53,4), kadın nüfusunun da 5.661'i (%18,3) okuryazardır.

1969 yılında Ekinözü Ortaokulu, 1971 yılında Nurhak Ortaokulu, 1972 yılında Büyük Yapalak Ortaokulu, 1974 yılında Sevdili İğde Ortaokulu, 1975 yılında Akbayır Demircilik Ortaokulu, 1984'te Bakış Ortaokulu, 1978'de Küçük Yapalak Ortaokulu, 1987'de Kullar Ortaokulu, 1982'de Gücük Ortaokulu, 1986'da Elbistan Ortaokulu, 1997'de Köşk İlköğretim Okulu hizmete açıldı.

1993-1994 öğretim yılında Elbistan'daki lise ve dengi okullarla öğrenci ve derslik sayıları tabloda verilmiştir (Cumhuriyetin 70. Yılında Elbistan 1993:129).

Tablo 5.17. 1993-1994 Öğretim Yılı Elbistan'daki Lise ve Dengi Okulları, Öğrenci ve Derslik Sayıları		
Okulun Adı	Öğrenci Sayısı	Derslik Sayısı
Mükrimin Halil Lisesi	2.168	41
Kız Meslek Lisesi	77	3
Ticaret Meslek Lisesi	456	9
Anadolu Lisesi	-	-
İmam Hatip Lisesi	240	5
Endüstri Meslek Lisesi	831	21
Doğan Sitesi Lisesi	54	2

1972-1973 öğretim yılında ilçe merkezinde iki ortaokuldan birisi Mükrimin Halil Lisesi bünyesinde, diğeri Kümbet İlkokulu ile birlikte ikili öğretim yapmaktaydı. Bunlardan başka Elbistan'a bağlı Ekinözü, Nurhak, Büyükyapalak ve Gücük köylerinde icarlı binalarda öğretim yapan ortaokullar vardır. Yine ilçe merkezinde Akşam Kız Sanat Okulu icarla tutulmuş yetersiz bir binada öğretime devam etmekte, köylerde 163, ilçe merkezinde 8 ilkokul bulunmaktadır (Maraş İl Yıllığı 1973). 1973 yılı için ilkokullarda öğretmen sayısı 502, öğrenci sayısı 16.898'dir. Kız sanat okulunun öğretmen sayısı 4, öğrenci sayısı ise 107'dir. İlçede köy ilkokul sayısı 162'dir.

Elbistan'da meslek lisesi olarak 1973 yılında Elbistan Kız Meslek Lisesi, İmam Hatip Lisesi ve Ticaret Lisesi; 1982'de de Endüstri Meslek Lisesi açıldı.

Elbistan'da, 1997-1998 öğretim yılında 63'ü birleştirilmiş, 42 müstakil olmak üzere 105 ilköğretim okulu bulunmaktaydı. Aynı yıl ilköğretim okullarında 609 öğretmen, 14.925'i kız, 12.002'si kız olmak üzere toplam 26.927 öğrenci öğretim yapmaktaydı. Aynı yıl okullaşma oranı %80'di (Avcı vd. 45).

1997-1998 öğretim yılı itibarıyla Elbistan ilçesinde 4 genel lise, 2 Anadolu lisesi, 1 imam hatip lisesi, 3 meslek lisesi ve 4 çok programlı lise bulunmaktaydı. Aynı yıl 1 lise, 1 ilköğretim olmak üzere 2 özel okul mevcuttu.

Elbistan'da 1997-1998 öğretim yılında lise ve dengi okullarda 301 öğretmen, 2.600'ü erkek, 2.088'i kız olmak üzere toplam 4.448 öğrenci eğitim yapmaktaydı (Avcı vd., 1998:45).

Elbistan Halk Eğitimi Merkezi, 1972 yılında eski Gazipaşa İlkokulu binasının içinde açıldı. 1972-1977 yılları arasında bu binada hizmet verdikten sonra 1977-1980 yılları arasında Mükrimin Halil Lisesi bahçesindeki eski ortaokulda hizmetine devam etti. Sonraki yıllarda farklı mekânlara taşınarak eğitimini sürdüren Elbistan Halk Eğitimi Merkezi, 1993 yılında kendi binasına taşındı.

Elbistan İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünün hazırlamış olduğu 2015-2019 Stratejik Plan'a göre 2014-2015 öğretim yılı ilçe eğitim verileri tablo 5.18'de verilmiştir.

Tablo 5.18. 2015-2019 Stratejik Plan'a Göre 2014-2015 Öğretim Yılı Elbistan İlçesinin Eğitim Verileri (Elbistan MEM, 2015)

Eğitim Kademesi	Okul Sayısı			Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı	Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı	Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı
	Toplam Kurum Sayısı	Resmî	Özel	Toplam Öğrenci Sayısı	Resmî	Özel			
Okul Öncesi	4	4	0	705	705	0	23	35.25	30.66
Ana Sınıfı Bulunan Kurum Sayısı	60	57	3	2473	2418	55	93	39.26	26.6
İlkokul	40	37	3	12.248	11.886	362	483	31.09	25.36
Ortaokul (toplani)	37	34	3	13.211	12.315	896	681	39.71	19.4
Normal Ortaokul	35	32	3	12.229	11.333	896	630	35	19.42
YBO	1	1	0	363	363	630	23	20	16
İmam Hatip Ortaokulu	1	1	0	619	619	0	28	61.9	22.11
Ortaöğretim (toplani)	16	14	2	9.316	8.818	498	490	31.37	17.95
Genel Ortaöğretim	6	4	2	3.274	2.776	498	179	23.9	18.29
Mesleki Ve Teknik Ortaöğretim	9	9	0	4.096	4.096	0	247	35,62	16.59
İmam Hatip Lisesi	1	1	0	1.946	1.946	0	72	43.25	27.3
Genel Toplam	97	89	8	37.95	36.142	1.811	1770	33.76	20

2014-2015 öğretim yılı itibariyle erkek öğrencilerin oranı ilkokullarda %51,1, ortaokullarda %51, meslekî ve teknik ortaöğretimde %50,9, genel ortaöğretimde 44,8'dir. Kız öğrencilerin oranı ise ilkokullarda %48,9, ortaokullarda %49, meslekî ve teknik ortaöğretimde %49,1, genel ortaöğretimde 55,2'dir. Aynı öğretim yılında toplam öğrenci sayısı 300 olan 11 adet birleştirilmiş sınıf ilkokul bulunmaktadır.

2014-2015 öğretim yılında Elbistan'da bulunan 51 ilkokuldan 15'i ikili eğitim, 36'sı normal eğitim; 37 ortaokuldan 19'u ikili, 18'i normal; 9 meslekî ve teknik ortaöğretim okulundan 2'si ikili, 7'si normal; 4 genel ortaöğretim okulunun 4'ü de normal; imam hatip ortaokulu ve Anadolu imam hatip lisesi ikili eğitim yapmaktadır.

Elbistan ilçesinin 2014-2015 öğretim yılı okul kademelerine göre okullaşma oranları tablo 5.19'da verilmiştir.

Tablo 5.19. 2014-2015 Öğretim Yılında Elbistan İlçesinin Okul Kademelerine Göre Okullaşma oranları (Elbistan MEM, 2015)									
Okul Öncesi Eğitimde Okullaşma Oranları									
	3-5 Yaş Okullaşma Oranları			4-5 Yaş Okullaşma Oranları			5 Yaş Okullaşma Oranları		
	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
Kahramanmaraş	23.62	24.15	23.07	33.25	34.04	32.42	41.24	42.96	39.4
Elbistan	24.16	24.02	24.3	34.05	34.7	33.4	44.54	45.64	43.44
İlköğretim, ortaokul ve ilkokulda Okullaşma Oranları									
	İlköğretim 6-13 Yaş			Ortaokul			İlkokul		
	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
Kahramanmaraş	99,03	99,18	98,88	99,39	99,35	99,43	93,35	93,16	93,54
Elbistan	99.44	99.54	99.35	99.59	99.50	99.41	99.50	99.70	99.30
Orta Öğretimde Okullaşma Oranları									
	Genel Ortaöğretim			Meslekî ve Teknik Ortaöğretim			Toplam Ortaöğretim		
	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
Kahramanmaraş	31,16	29,63	32,79	37,34	39,84	34,67	68,49	69,47	67,46
Elbistan	29,8	13,4	16,4	44	26,5	17,5	73,8	39,9	33,9

2014-2015 öğretim yılında Elbistan'da imam hatip lisesinin okullaşma oranı %20,9'dur. Aynı öğretim yılında 2014-2015 öğretim yılında meslekî eğitim ve teknik ortaöğretimin oranı ilin ortalamasının çok üstünde

görünüyor. Genel ortaöğretim ve imam hatip liselerinde kız öğrencilerin oranının, meslekî ve teknik ortaöğretimde ise erkek öğrencilerin oranının yüksek olduğu görülmektedir. İlçenin ortaöğretimdeki okullaşma oranı %94,4'tür.

İlçede 2014-2015 öğretim yılında spor salonu olan okul sayısı 6, çok amaçlı konferans salonu olan okul sayısı 20'dir.

Elbistan'da 2014-2015 öğretim yılında açık öğretimde 4.355 öğrenci eğitim görmektedir. Bu öğrencilerin okul ve sayıları tabloda verilmiştir (Elbistan İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü, 2015:20).

Tablo 5.20. 2014-2015 Öğretim Yılı Elbistan İlçesi Açık Öğretim Öğrenci Durumu			
Kurum Adı	Açık Öğretim Öğrenci Sayısı		
	Erkek	Kız	Toplam
Açık Öğretim Ortaokulu	485	517	1.002
Açık Öğretim Lisesi (Genel Lise)	1.756	1.325	3.081
Mesleki Açık Öğretim Lisesi	72	0	72
Açık Öğretim İmam-Hatip Lisesi	50	150	200
Toplam	2.363	1.992	4.355

Tabloda, açık öğretim okullarında öğrenim gören erkek öğrencilerin oranı %54, kız öğrencilerin oranı %46 olarak görülmektedir. Kız öğrencilerin açık öğretim imam hatip lisesine ilgileri daha fazladır.

Elbistan ilçesinde 2016 yılı TÜİK verilerine göre 6 yaş ve üzeri okuma yazma oranı %90,6'dır. 2016 yılı Elbistan ilçesinde 6+ yaş okur yazar durumu tablo 5.21'de verilmiştir (TÜİK, 2016).

Tablo 5.21. 2016 Yılı Elbistan İlçesinde 6+ Yaş Okur Yazar Durumu (TÜİK, 2016)				
Okuma Yazma Durumu	Toplam	Erkek	Kadın	Oran %
Okuma Yazma Bilmeyen	5.977	1.135	4.842	6,09
Okuma Yazma Bilen	88.365	47.014	41.351	90,06
Bilinmeyen	3.778	2.059	1.719	3,85
Toplam	98.120	50.208	47.912	100

2016 TÜİK verilerine göre Elbistan ilçesindeki okul, derslik ve öğrenci sayıları tabloda verilmiştir (TÜİK 2016).

Tablo 5.22. Elbistan İlçesi 2016 TÜİK Verilerine Göre Okul, Derslik ve Öğrenci Sayıları

	Okul Öncesi	İlkokul	Ortaokul	Lise ve Dengi
Okul Sayısı	5	49	35	18
Derslik Sayısı	92	431	335	360
Öğretmen Sayısı	110	313	520	684
Öğrenci Sayısı	2825	11.146	11.416	9.557
Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı	31	25.8	34.07	26.5
Okullaşma Oranı	%62 (48-60 aylık)	%99,5	%99,5	%76

2016-2017 öğretim yılında Elbistan ilçesinde resmî okullarda 1260 branş, 599 sınıf olmak üzere 1859 öğretmen; özel okullarda 86 öğretmen olmak üzere toplam 1945 öğretmen bulunmaktadır.

Elbistan ilçesinde 2016-2017 öğretim yılında 16'sı ilköğretim, 14'ü ortaöğretim okulu olmak üzere 30 taşıma merkezi okullara 136 mahalleden 3108 öğrenci taşımali eğitim kapsamında taşınmıştır (Elbistan.gov.tr, 2018)

Elbistan ilçesinde 2016-2017 öğretim yılında 9 pansiyon ve öğrenci yurdunda 1.061; 1 yükseköğretim erkek öğrenci yurdunda ise 300 öğrenci barınmaktadır. İlçede 6 özel eğitim öğretim kursu, 4 özel rehabilitasyon merkezi, 9 motorlu taşıtlar sürücü kursu, 1 özel iş makineleri operatörlük kursu bulunmaktadır (Elbistan.gov.tr, 2018)

2017-2018 öğretim yılı Elbistan ilçesi resmî kurum istatistikleri tablo verilmiştir (Kahramanmaraş İl MEM, 2018:10).

Tablo 5.23. 2017-2018 Öğretim Yılı Elbistan İlçesi Resmî Kurum İstatistikleri

Kurumlar	İkili Öğretim	Normal Öğretim	Genel Toplam	Derslik Sayısı	Erkek Öğrenci	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Anaokulu	3	3	6	32	482	527	1009	56
Bünyesinde Anasınıfı Olan Kurum Sayısı	13	43	56	59	801	714	1.515	67
İlkokul	9	41	50	492	5.476	5.033	10.509	584
Birleştirilmiş Sınıf Okul Sayısı	-	10	10	12	170	167	337	12

Tablo 5.23. 2017-2018 Öğretim Yılı Elbistan İlçesi Resmî Kurum İstatistikleri (Devamı)

Kurumlar	İkili Öğretim	Normal Öğretim	Genel Toplam	Derslik Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Ortaokul	7	25	32	253	5073	5064	10137	596
Yatılı Bölge Ortaokulu	-	1	1	24	171	129	300	19
Temel Eğitim Genel Müdürlüğü	19	70	89	801	12.003	11.467	23.470	1.255
İmam Hatip Ortaokulu	-	1	1	27	341	425	766	45
Anadolu İmam Hatip Lisesi	-	1	1	29	0	923	923	44
İmam Hatip Lisesi	-	1	1	24	430	76	506	35
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü	-	3	3	80	771	1.424	2.195	124
Anadolu Lisesi	-	4	4	77	1089	1231	2320	137
Fen Lisesi	-	1	1	17	217	330	547	28
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	-	5	5	94	1.306	1.561	2.867	165
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	-	4	4	78	1984	724	2708	181
Çok Programlı Anadolu L.	-	4	4	71	660	844	1504	94
Meslekî Eğitim Merkezi	-	1	1	9	65	23	88	11
Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü	-	9	9	158	2.709	1.591	4.300	286
Rehberlik ve Araştırma M.	-	-	1	9	-	-	-	14
Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Md.	-	-	1	9	-	-	-	14
Resmî Kurum Toplamı	19	87	107	1.142	16.789	16.043	32.832	1.844

Elbistan'da 1990-91 öğretim yılında İnönü Üniversitesine bağlı olarak iki yıllık Elbistan Meslek Yüksekokulu açıldı. Meslek Yüksekokulu 1993 yılında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesine bağlandı. Elbistan Yerleşkesinde eğitime devam eden Elbistan Meslek Yüksekokulu, 2017 yılı itibarıyla 19 bölümde 33 akademik ve 17 idari personelle 206 öğrenciye eğitim verdi, 2018 yılında da İstiklal Üniversitesine bağlandı.

2011 yılında da Elbistan'a KSÜ'ye bağlı olarak Elbistan Teknoloji Fakültesi açıldı. Fakülte 2016 yılında öğrenci kabul ederek 8 öğrenciyle eğitim öğretime başladı. Öğrenci tercihindeki düşüklük nedeniyle 2017 yılında öğrenci alımı yapılamadı.

Elbistan ilçesine, İstiklal Üniversitesine bağlı olarak 2018 yılında Elbistan Mühendislik Fakültesi ve Elbistan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu açıldı.

5.1.6.Ekinözü İlçesinin Eğitim Tarihi

XVII. yüzyıldan beri yerleşim yeri olan Ekinözü'nün eski ismi Cela'dır. Erzurum, Sivas, Gürün, Darende, Elbistan ve Kahramanmaraş kervan yolu üzerinde ara konaklama yeri olduğu için buradan geçmekte olan yolcular şifalı içme sularının çevrede tanıtılmasını sağlayarak yerleşim yeri olarak büyümesine katkıda bulunmuştur.

1958 yılına kadar Elbistan ilçesine bağlı bir köy olan Cela, 1958 yılında beldeye dönüştürüldü. 01.01.1983 tarihinde ismi Ekinözü olarak değiştirildi ve 20 Mayıs 1990 tarihinde de ilçe statüsü aldı.

Ekinözü'nde eğitim 1936 yılına kadar cami hücrelerinde verildi. İlk ilkokul 1936 yılında açıldı. İlk ortaokul ise 1968 yılında geçici bir binada eğitime başladı. 1989 yılında Ekinözü Lisesi açıldı. 1998 yılı itibariyle ilçede 1 lise, 1 halk eğitim merkezi, 1 öğretmen evi lokali, 1 pansiyonlu ilköğretim okulu, 3'ü merkezde 38'i köy mezralarda olmak üzere 41 ilköğretim okulu bulunmaktaydı. Aynı öğretim yılı içinde köy ve mezralarda ilköğretime devam eden öğrencilerin bir kısmı taşınmalı kapsamına alınmış, taşınmalı kapsamına alınamayan öğrenciler ise ilçe merkezindeki pansiyonlu ilköğretim okuluna yerleştirilmiştir. Yine 1998 yılı itibariyle ilçe halkının okuma-yazma oranı %78 olup halkın %45'i ilkokul, %20'si ortaokul, %10'u lise ve %5'i de yükseköğretim mezunudur (Avcı vd. 1998:63).

Ekinözü'nde 2008 yılında bir ana okulu, 2012 yılında imam hatip ortaokulu açıldı. 1992-2014 yılları arasında 29 okul taşıma sistemine geçirildi.

Ekinözü İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü 2015-2019 Stratejik Plana göre 2014-2015 öğretim yılı itibariyle ilçedeki eğitim durumu şöyledir

Ekinözü ilçesinde 2014-2015 öğretim yılında 30 resmî okulda toplam 1.826 öğrenci öğrenim yapmaktadır. 1 okul öncesi okul ve 5 ana sınıfı bulunan okul öncesi eğitimde 81 öğrenci; 24 ilkokulda 818 öğrenci, 3 genel ortaokulda 579 öğrenci, 1 YİBO'da 249 öğrenci, 1 imam hatip ortaokulunda 39 öğrenci, 1 meslekî ve teknik meslek ortaöğretimde 369 öğrenci eğitim almıştır.

Aynı öğretim yılında öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ilkokulda 15,43; ortaokulda 14,47; YİBO'da 10,37; imam hatip ortaokulunda 9,75; meslekî ve teknik meslek ortaöğretimde 10,85'tir. Derslik başına düşen öğrenci sayısı ise ilkokulda 17,40, ortaokulda 21,44, YİBO'da 16,6, imam hatip ortaokulunda 13, meslekî ve teknik meslek ortaöğretimde 24,6'dır.

2014-2015 yılı itibariyle Ekinözü ilçesinde okul öncesi eğitimde net okullaşma oranı (5 yaş) %36,62; ilkokulda net okullaşma oranı % 97,62, ortaokulda net okullaşma oranı % 89,56, ortaöğretimde net okullaşma oranı % 64,45, yükseköğretimde net okullaşma oranı %35,39'dur.

2016 yılı TÜİK'in Adrese Dayalı Nüfus Sistemi Sonuçları'na göre Ekinözü ilçesinde 6 yaş ve üzeri okuma yazma oranı tablo 5.24'te verilmiştir.

<i>Tablo 5.24. Ekinözü İlçesinde 6+ Yaş Okur Yazar Durumu (TÜİK, 2016)</i>				
Okuma Yazma Durumu	Toplam	Erkek	Kadın	Oran %
Okuma Yazma Bilmeyen	554	156	398	5,2
Okuma Yazma Bilen	9871	5351	4520	93,2
Bilinmeyen	166	93	73	1,6
Toplam	10591	5600	4991	100

Ekinözü ilçesinin 2017-2018 öğretim yılında resmî kurum istatistikleri tablo 5.25'te verilmiştir (Kahramanmaraş MEM, 2018).

<i>Tablo 5.25. 2017-2018 Öğretim Yılı Ekinözü İlçesi Resmî Kurum İstatistikleri</i>								
Kurumlar	İkili Öğretim	Normal Öğretim	Genel Toplam	Derslik Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Anaokulu	-	1	1	3	21	24	45	1
Bünyesinde Anasınıfı Olan Kurum Sayısı	-	2	2	4	38	38	76	4
İlkokul	-	8	8	27	363	322	685	32
Birleştirilmiş Sınıf Okul Sayısı	-	1	1	1	24	28	52	1
Ortaokul	-	5	5	54	359	291	650	29
Yatılı Bölge Ortaokulu	-	1	1	18	17	11	28	5
Temel Eğitim Genel Müdürlüğü	-	15	15	103	798	686	1.484	67
İmam Hatip Ortaokulu	-	1	1	16	43	55	98	5
Anadolu İmam Hatip Lisesi	-	1	1	-	26	29	55	5
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü	-	2	2	16	69	84	153	10
Çok Programlı Anadolu Lisesi	-	1	1	16	150	143	293	22
Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü	-	1	1	16	150	143	293	22
Resmî Kurum Toplamı	-	18	18	135	1.017	913	1.930	99

5.1.7. Göksun İlçesinin Eğitim Tarihi

Göksun, 1907 yılına kadar nahiye olarak Andırın kazasına bağlıken 1907 yılında II.Abdulhamid Han'ın iradesiyle kaza statüsüne yükseltildi.

1900 yılında Göksun'da ve Bozhöyük, Yantepe, Kavşud ve Arık Ahmed köylerinde birer adet ibtidâî mekteb denilen ilkokul yapılmış, okulların açılış töreni padişahın cülus gününe denk getirilmiştir (Öztürk, 2010:35).



Fotoğraf 5.5: Göksun'da Mekteb-i İbtidainin Açılış Töreni, 1901 (Servet-i Fünun, 1901)

Yukarıdaki fotoğraf, Servet-i Fünun Dergisi'nin 21 Şubat 1901 tarihli sayısının kapağında yayımlanmıştır. Fotoğrafın altında "Saye-i maarif-vaye-i Hazret-i Padişahide Maraş dâhilinde Göksun kasabasında müceddeden inşa ve tisis olunan mekteb-i iptidainin resm-i küşadı" ifadesi yer almaktadır. (www.marasavucumda.com).

İstiklal İlkokulu olarak bilinen okul ise, 1908 yılında Tepebaşı Camii'nin yanında Altay Okuma Yurdu adı altında öğretime açılmıştır. İstiklal Savaşı'ndan sonra okulun bu günkü bulunduğu yerde askerî kışla bulunuyordu. Altay Okuma Yurdu kapatılarak yerine İstiklal Savaşı'nın kazanılması ile kışla yerini okula devretmiş ve okul İstiklal İlkokulu adını almıştır. 1978 yılına kadar 5 sınıflı ilkokul olarak öğretime eski binada devam etmiş, 1978 yılında yeni binaya taşınmıştır (Öztürk, 2010:35).



Fotoğraf 5.6: 27 Kasım 1930 Göksun İstiklal İlkokulu öğrenci ve öğretmenleri bir arada. (Göksun Tarihi. s.133)

H 1326 (M 1909) yılına ait Halep Salnamesi'nde Göksun'un kaza yapıldığı, Andırın'ın ise Göksun'a nahiye olarak bağlandığı; Göksun'a maarif komisyonunun kurulduğu ve üyelerinin şu isimlerden oluştuğu belirtiliyor: Reis: Nâib Efendi. Azalar: Ömer Ağa, Bağdasar Ağa, Hacı Efendi, Şükrü Efendi. Aynı yıl, Andırın kazasında 5 sıbyan mektebi, 3'ü Andırın'da 1'i Göksun'da olmak üzere 4 medrese bulunmaktadır (Öztürk, 2006:805).

1930 yılı Göksun ilçesinde bulunan ilkokul ve öğrenci sayıları tabloda gösterilmiştir (Gümüşalan, 2014:221).

Tablo 5.26. 1930 yılı Göksun'daki İlkokul ve Öğrenci Sayıları (Gümüşalan 2014: 221)							
Şehir ve Kasabalarda			Köylerde				
Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı		Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı		Okul Toplamı	Kız ve Erkek Toplamı
	Kız	Erkek		Kız	Erkek		
1	42	102	9	136	311	10	591

Bünyesinde Çardak nahiyesiyle birlikte 64 köy bulunan Göksun ilçesinin; Kitz, Tombak, Fındık, Taşoluk, Büyük Kızılcık, Değirmendere, Mehmetbey, Bozhüyük köylerinde 1936 yılında bir öğretmenli ve üç sınıflı birer okul bulunmaktadır. Çardak nahiyesinde iki öğretmenli beş sınıflı, ilçe merkezinde tam devreli ve öğretmenli birer ilkokul bulunmaktadır (Tombul, 2019:98).

Eğitim gören insanların artması ve en yakın ortaokulun Elbistan'da bulunması ulaşımın o zamanki şartlarda zorluğu Göksun'a da bir ortaokulun açılmasını zorunlu kılmış, 1948-1949 öğretim yılında Göksun Ortaokulu açılmıştır (Avcı vd. 1998:54).

Göksun İlçesinde 1949 yılı itibariyle iki ilkokul mevcuttur. Göksun'un köylerinde ise 12 öğretmenli ve 22 eğitimci okul mevcuttur. Okulsuz köy sayısı 11'dir (Maraş Postası, 1949:1).

Göksun ilçesinde 1965 yılında 6 yaşından yukarı nüfusta okuryazarlık oranı erkeklerde %53,5, kadınlarda ise %18,7'dir (Maraş İl Yıllığı 1967:46).

1971-1972 öğretim yılında Göksun Lisesinin hizmete girmesiyle üniversitelere giden öğrenci sayısında da artış olmuştur. 1972-1973 öğretim yılında ilçe merkezinde 1. devresi de olan bir lise, Çardak bucağında bir ortaokul; merkezde 3, köylerde 79 ilkokul vardır.

1977 yılında Göksun İmam Hatip Lisesi, 1983 yılında 60. Yıl Endüstri Meslek Lisesi, 1993 yılında Anadolu Lisesi, 1994 yılında Kız Meslek Lisesi açılmıştır.

1977 yılında, Göksun İmam Hatip Lisesine ilk yıl 150 öğrenci kayıt yaptırdı. 1978 yılında ise 163 öğrenci daha kayıt yaptırarak toplam öğrenci sayısı 313 oldu (Yayla Göksun, 1978:1).

1998-1999 öğretim yılı itibariyle ilçede 1 genel lise, 4 meslek lisesi, 5 çok programlı lise, 1 Anadolu lisesi; merkezde 6, kasaba ve köylerde 83 olmak üzere 89 ilköğretim okulu ve 1 yüksekokul bulunmaktaydı (Avcı vd., 1998:54).

Göksun Meslek Yüksekokulu 14.10.1994 tarihinde Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi bünyesinde kuruldu. İlk kuruluşunda Teknik Programlar Bölümü ve İktisadi ve İdari Programlar Bölümü olarak teşkilatlandı. Açıldığı ilk yıllarda bağımsız bir binası olmaması nedeniyle 1994-1997 yılları arasında eğitimini KSÜ Karacasu ve merkez yerleşkelerinde, 1997-2006 yılları arasında Göksun Halk Eğitim Merkezinde eğitim-öğretim yaptıktan sonra 2006-2007 öğretim yılında Göksun ilçesine 7 km. uzaklıktaki Yantepe köyü mevkiindeki kampüsüne taşındı. 2014 yılında programlarının arasına İlk ve Acil Yardım Programı eklendi.

10.01.2012 tarihinde Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesine bağlı olarak Göksun Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu kuruldu. Kendi binası yapılanaya kadar eğitim ve öğretim hizmetlerini Göksun Meslek Yüksekokulu Ek Binasında devam ettirdi.

2013-2014 öğretim yılında Göksun ilçesinde derslik başına düşen öğrenci sayısı okul öncesinde 21, ilkokulda 23, ortaokulda 22, ortaöğretimde 23'tür. 64 okul bağımsız binaya sahipken 16 okulun bağımsız binası yoktur. 6 ilkokulda, 6 ortaokulda, 5 ortaöğretim okulunda çok amaçlı salon vardır. 76 okul normal eğitim, 4 okul ise ikili eğitim yapmaktadır. İkili eğitim yapan okul oranı % 5,26'dır. 1 okulun spor salonu mevcut olup spor salonu olan okul oranı %1'dir. Okulların tamamında internet alt yapısı vardır (goksun.meb.gov.tr).

Göksun ilçesi 2014-2015 öğretim yılında 4 okul ve 22 ana sınıfı bulunan okul öncesi eğitimde 701, 47 ilkokulda 3.761, 18 genel ortaokulda 3.793, 3 ortaöğretim okulunda 1.145 öğrenci eğitim almıştır. Aynı öğretim yılında okullaşma durumu okul öncesi 4 yaş grupta %6,5 yaş grubunda %13; ilkokullarda %94, ortaokullarda %92, ortaöğretimde %90'dır (goksun.meb.gov.tr).

Göksun ilçesinde 2016 yılı TÜİK'in Adrese Dayalı Nüfus Sistemi Sonuçları'na göre 6 yaş ve üzeri okuma yazma oranı tabloda verilmiştir.

<i>Tablo 5.27. Göksun İlçesinde 2016 yılı 6+ Yaş Okur Yazar Durumu (TÜİK, 2016)</i>				
Okuma Yazma Durumu	Toplam	Erkek	Kadın	Oran %
Okuma Yazma Bilmeyen	2924	548	2376	%6,3
Okuma Yazma Bilen	43121	22853	20268	92,4
Bilinmeyen	590	273	317	1,3
Toplam	46635	23674	22961	100

2017-2018 öğretim yılı Göksun ilçesine ait resmî kurum istatistikleri tablo 5.28'de verilmiştir (Kahramanmaraş MEM, 2018).

<i>Tablo 5.28. 2017-2018 Öğretim Yılı Göksun İlçesi Resmî Kurum İstatistikleri</i>								
Kurumlar	İkili Öğretim	Normal Öğretim	Genel Toplam	Derslik Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Anaokulu	2	2	4	16	132	131	253	12
Bünyesinde Anasınıfı Olan Kurum Sayısı	4	19	23	24	211	237	448	15
İlkokul	2	39	41	150	1.629	1.587	3.216	191
Birleştirilmiş Sınıf Okul Sayısı		10	10	13	183	193	376	13
Ortaokul	2	14	16	188	1.728	1.608	3.336	159
Yatılı Bölge Ortaokulu		1	1	22	174	143	317	18
Temel Eğitim Genel Müdürlüğü	6	56	62	376	3.874	3.706	7.580	380
İmam Hatip Ortaokulu		1	1	12	57	83	140	12
Anadolu İmam Hatip Lisesi		2	2	46	365	463	828	45
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü		3	3	58	422	546	968	57
Anadolu Lisesi		2	2	40	476	536	1.012	56
Fen Lisesi		1	1	24	161	166	327	9
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü		3	3	64	637	702	1.339	65
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi		2	2	32	571	251	822	53
Çok Programlı Anadolu Lisesi		6	6	40	283	185	468	39
Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü		8	8	72	854	436	1.290	92
Resmî Kurum Toplamı	6	70	76	570	5.787	5.390	11.177	594

5.1.8.Nurhak İlçesinin Eğitim Tarihi

Daha önce Elbistan ilçesine bağlı bir nahiye olan Nurhak, 1990 yılında ilçe statüsü kazandı. 1945 yılında Tatlar, 1949 yılında Pınarbaşı, 1950 yılında Kullar, 1959 yılında Seyitaliler İlkokulu, 1962 yılında Eskiköy İlkokulu açıldı.

Bir hayırsever tarafından bağışlanan arsa üzerine vatandaşların kurduğu okul yaptırma derneği aracılığı ile yaptırılan Nurhak Ortaokulu, 1971 yılında açıldı.

1997-1998 öğretim yılı itibariyle ilçede 11 ilköğretim okulunda 2.092 öğrenci, 1990-1991 öğretim yılında açılan Nurhak Lisesinde ise 326 öğrenci eğitim yapmaktaydı. Nurhak Halk Eğitim Merkezi, 1995 yılında açıldı. 1998 yılı itibariyle nüfusun okuma yazma oranı %90'dır (Avcı vd. ,1998:67).

2016 yılı TÜİK'in Adrese Dayalı Nüfus Sistemi Sonuçları'na göre Nurhak ilçesinin 6 yaş ve üzeri okuma yazma oranı tablo 5.29'da verilmiştir.

<i>Tablo 5.29. 2016 TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Sistemi Sonuçları'na Göre Nurhak İlçesinde 6+ Yaş Okur Yazar Durumu</i>				
Okuma Yazma Durumu	Toplam	Erkek	Kadın	Oran %
Okuma Yazma Bilmeyen	873	209	664	7,75
Okuma Yazma Bilen	10.204	5.493	4.711	90,5
Bilinmeyen	193	112	81	1,7
Toplam	11.270	5.814	5.456	100

2016 TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Sistemi Sonuçları'na göre Nurhak ilçesi 6 yaş ve üstü nüfusun okuryazarlık oranında erkeklerin okuma yazma bilme oranı % 48,74, kadınların okuma yazma bilme oranı % 41,80'dir.

2017 yılı itibariyle ilçede 2 bağımsız anaokulu, 6 ilkokul, 7 ortaokul ve 1 çok programlı lise vardır. Okul öncesinde 218, ilkokulda 604, ortaokulda 737 ve ortaöğretimde 371 öğrenci olmak üzere toplam 1.930 öğrenci eğitim yapmaktadır. İlçede ayrıca 1 halk eğitimi merkezi 1 de öğretmen evi bulunmaktadır (Nurhak Kaymakamlığı 2017 yılı faaliyet raporu).

2017 öğretim yılı itibariyle ilçede 152 kişilik öğretmen normu vardır. Mevcut öğretmen 90 kişidir ve 65 öğretmene ihtiyaç duyulmaktadır. 47 ücretli öğretmen görev yapmaktadır. Bu durum Nurhak'ın dağınık yapıda ve karasal iklime sahip bir ilçe olmasından kaynaklanmaktadır.

2017 yılında Nurhak Halk Eğitim Merkezi 17 kurs açmış ve bu kurslardan 320 kursiyer yararlanmıştır.

2017-2018 öğretim yılı Nurhak ilçesi resmî kurum istatistikleri tabloda verilmiştir (Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü, 2018).

Tablo 5.30. 2017-2018 Öğretim Yılı Nurhak İlçesi Resmî Kurum İstatistikleri (K.Maraş MEM, 2018)

Kurumlar	İkili Öğretim	Normal Öğretim	Genel Toplam	Derslik Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Anaokulu		2	2	6	61	43	104	3
Bünyesinde Anasınıfı Olan Kurum Sayısı		7	7	4	61	54	115	1
İlkokul		6	6	48	314	290	604	36
Ortaokul		6	6	58	346	332	678	38
Temel Eğitim Genel		14	14	112	782	719	1.501	77
Müdürlüğü								
İmam Hatip Ortaokulu		1	1	5	46	13	59	2
Din Öğretimi Genel		1	1	5	46	13	59	2
Müdürlüğü								
Çok Programlı Anadolu Lisesi		1	1	17	183	183	366	19
Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü		1	1	17	183	183	366	19
Resmî Kurum Toplamı		18	18	117	1.011	915	1.926	98

Tabloda görüldüğü gibi 2017-2018 öğretim yılı itibariyle Nurhak ilçesinde 18 okulda 1.926 öğrenci, 98 öğretmenle eğitim yapmaktadır.

İlçede derslik başına düşen öğrenci sayısı ilkokulda 12,58, ortaokulda 11,7; imam hatip ortaokulunda 11,8; meslekî ve teknik ortaöğretimde 21,5'tir

İlçede eğitim yapan kız öğrencilerin oranı %47,5, erkek öğrencilerin oranı %42,5'tir.

Nurhak'ta Elbistan Meslek Yüksek Okulu Nurhak Yerleşkesi bulunmaktadır. 2014-2015 eğitim-öğretim yılında eğitime başlayan meslek yüksek okulunda 2018-2019 eğitim öğretim yılı itibariyle 5 derslik, 80 öğrenci ve 14 öğretim görevlisi bulunmaktadır.

5.1.9. Onikişubat İlçesinin Eğitim Tarihi

Kahramanmaraş, 2012 yılında 6360 sayılı kanunla büyükşehir statüsü kazandıktan sonra ilin 9 olan ilçe sayısı 11'e çıktı. Bu kapsamda Onikişubat ilçesiyle Dulkadiroğlu ilçeleri kuruldu, buna paralel olarak da Onikişubat ve Dulkadiroğlu İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri oluşturuldu. Her iki ilçe millî eğitim müdürlükleri de geçici olarak İl Millî Eğitim Binası'nda hizmete başladı.

Onikişubat İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü, 2015 yılında Mimar Sinan Mahallesi'ndeki Mükrim Hatun Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesine ait ek binaya taşındı.

Onikişubat İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü'nün 2015-2019 Stratejik Planı'ndaki verilere göre 2014-2015 öğretim yılında Onikişubat ilçesinde 262 resmi ve 19 özel okulda toplam 92.700 öğrenci ve 4.941 öğretmenle eğitim ve öğretim görmektedir. İlçedeki okul türleri, sayıları ve öğrenci oranları tablo 5.31'de gösterilmiştir (Onikişubat İlçe MEM, 2015).

Tablo 5.31. Onikişubat İlçesinin 2015 Yılı Okul Türüne Göre Okul ve Öğrenci Oranları				
Genel Müdürlük Adı	Okul Sayısı	Derslik Sayısı	Öğrenci Sayısı	Okul Türüne Göre Öğrenci Oranı (%)
Temel Eğitim Genel Md.lüğü	224	1.674	67.067	72,34
Ortaöğretim Genel Md.lüğü	12	229	7.521	8,11
Meslekî ve Teknik Eğitim Gn. Md.lüğü	14	261	9.517	10,26
Din Öğretimi Genel Md.lüğü	4	174	5.113	5,51
Özel Eğitim ve Rehb. Hizmetleri Gen. Md.lüğü	8	48	365	0,40
Resmi Okullar Toplam	262	2.386	89.583	96,63
Özel Öğretim Gen. Md.	19	244	3.117	3,37
Genel Toplam	281	2.630	92.700	100

2014-2015 öğretim yılında Onikişubat ilçesinde Temel Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı 224 okulun 98'inde ikili öğretim, 126'sında normal eğitim yapılmaktadır. Müdürlüğe bağlı 64.454 öğrencinin 33.316'sı erkek, 31.138'i kız öğrencilerden oluşmaktadır. 1.673 derslik ve 2.614 şubede toplam 3.230 öğretmen görev yapmaktadır. Derslik başına düşen öğrenci sayısı 28,77'dir.

İlçede 2014-2015 öğretim yılında 142 ilkokulda toplam 32.657 öğrenci eğitim görmektedir. 57 okulda ikili eğitim yapılırken, 85 okulda normal eğitim yapılmaktadır.

76 ortaokulda toplam 26.381 öğrenci eğitim görmektedir. 33 okulda ikili eğitim yapılırken, 43 okulda normal eğitim yapılmaktadır.

2014-2015 öğretim yılında Onikişubat ilçesinde 6'sı çok programlı lise, 1'i sağlık meslek lisesi, 7'si meslekî ve teknik Anadolu lisesi olmak üzere toplam 14 adet meslekî ve teknik öğretim kurumu bulunmaktadır. Bu kurumlarda toplam 9.518 öğrenci öğretim görmüştür.

Onikişubat ilçesinde 2014-2015 öğretim yılında Ortaöğretim Genel Müdürlüğüne ait 8'i Anadolu lisesi, 1'i fen lisesi, 1'i güzel sanatlar lisesi, 1'i sosyal bilimler lisesi, 1'i spor lisesi olmak üzere 12 ortaöğretim kurumunda 7.516 öğrenci ve 455 öğretmen eğitim yapmaktadır. Ortaöğretim kurumlarında derslik başına düşen öğrenci sayısı 26,18'dir. İlçede 2'si Anadolu imam hatip lisesi, 4'ü imam hatip ortaokulu olmak üzere toplam 6 adet kurum bulunmaktadır. 6 adet kurumunda toplam öğrenci sayısı 5.105'tir. Derslik başına düşen öğrenci sayısı imam hatip ortaokullarında 25,85, Anadolu imam hatip liselerinde 27,05'tir.

İlçedeki 19 özel öğretim kurumunda 2.945 öğrenci ve 236 öğretmen görev yapmaktadır.

Onikişubat ilçesinin 2014-2015 öğretim yılı okul kademelerine göre okullaşma oranları tablo 5.32'de verilmiştir (Onikişubat İlçe MEM, 2015).

Tablo 5.32. 2014-2015 Öğretim Yılında Onikişubat İlçesinin Okul Kademelerine Göre Okullaşma oranları (Onikişubat İlçe MEM, 2015)

Okul Öncesi Eğitimde Okullaşma Oranları									
	3-5 Yaş Okullaşma Oranları			4-5 Yaş Okullaşma Oranları			5 Yaş Okullaşma Oranları		
	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
Kahramanmaraş	23,62	24,15	23,07	33,25	34,04	32,42	41,24	42,96	39,4
Onikişubat	24,38	24,55	24,21	34,71	35,19	34,26	47,31	49,3	45,2
İlköğretim, Ortaokulu, İlkokullarda Okullaşma Oranları									
	6-13 Yaş Okullaşma Oranları			Ortaokul			İlkokul		
	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
Kahramanmaraş	99,03	99,18	98,88	99,39	99,35	99,43	93,35	93,16	93,54
Onikişubat	99,61	99,74	99,48	99,57	99,82	99,3	99,66	99,65	99,67
Ortaöğretimde Okullaşma Oranları									
	Genel Ortaöğretim			Meslekî ve Teknik Ortaöğretim			Toplam Ortaöğretim		
	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
Kahramanmaraş	31,16	29,63	32,79	37,34	39,84	34,67	68,49	69,47	67,46
Onikişubat	31,34	30,95	31,76	45,50	57,65	32,73	76,85	88,60	64,49

Tabloda görüldüğü üzere Onikişubat ilçesinde okullaşma oranları her kademede Kahramanmaraş ortalamasının üzerindedir.

2014-2015 öğretim yılı itibarıyla Onikişubat ilçesinde açık öğretim öğrencilerine ait durum tablo 5.33'te verilmiştir.

Tablo 5.33. 2014-2015 öğretim yılında Onikişubat ilçesinde öğrenim gören açık öğretim öğrencileriyle ilgili sayısal durum (Onikişubat İlçe MEM, 2015)

Kurum Adı	Erkek	Kız	Toplam
Açık Öğretim Ortaokulu	3507	5832	9339
Açık Öğretim Lisesi (Genel Lise)	2047	2964	6001
Mesleki Açık Öğretim Lisesi	1457	1584	3041
Açık Öğretim İmam-Hatip Lisesi	838	1027	1865
Toplam	7849	11407	19256

Onikişubat ilçesinde her yıl en az bir hizmet içi eğitime katılan personelin toplam personel sayısına oranı %1,36'dır (Onikişubat İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü, 2015).

Onikişubat ilçesinde 2014-2015 öğretim yılında halk eğitim merkezince açılan kurs ve katılımcı sayıları tablo 5.34'te verilmiştir.

Tablo 5.34. Onikişubat İlçesi 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılı Halk Eğitim Merkezlerince Açılan Kurs ve Katılımcı Sayısı (Onikişubat İlçe MEM, 2015)

Kurs Türü	Kurs Sayısı	Kursu Bitiren Kursiyer Sayıları		
		Erkek	Kadın	Toplam
Meslek Kursları	457	640	1284	1928
Sosyal Kültürel Kurslar	187	176	576	862
Okuma Yazma Kursları	13	25	76	101
Toplam	657	941	936	2887

Tabloda, Onikişubat ilçesinde bulunan vatandaşların meslek kurslarına daha çok ilgilerinin olduğu, kadınların erkeklere göre çok daha fazla katılım sağladığı görülüyor.

Merkez Onikişubat ilçesine ait 2017-2018 resmî kurum istatistikleri tablo 5.35'te verilmiştir (Kahramanmaraş İl MEM, 2018).

Tablo 5.35. 2017-2018 Öğretim Yılı Onikişubat İlçesi Resmî Kurum İstatistikleri
(Kahramanmaraş MEM, 2018)

Kurumlar	İkili Öğretim	Normal Öğretim	Genel Toplam	Derslik Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Anaokulu10	10	-	10	76	1.432	1.276	2.708	127
Bünyesinde Anasınıfı Olan Kurum Sayısı	44	72	116	150	2.210	1.981	4.191	194
İlkokul	37	90	127	1.173	17.106	16.371	33.477	1.594
Birleştirilmiş Sınıf Okul Sayısı	1	25	26	34	445	462	907	34
Ortaokul	26	49	75	742	15.776	14.100	29.876	1.603
Temel Eğitim Genel Müdürlüğü	73	139	212	1.991	36.524	33.728	70.252	3.324
İmam Hatip Ortaokulu	-	9	9	187	1.842	2.631	4.473	263
İmam Hatip Lisesi	-	1	1	54	1.109	2	1.111	82
Anadolu İmam Hatip Lisesi	-	5	5	68	247	1.359	1.606	78
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü	-	15	15	309	3.198	3.992	7.190	423
Anadolu Lisesi	-	12	12	269	3.787	4.071	7.858	430
Fen Lisesi	-	2	2	40	459	531	990	49
Güzel Sanatlar Lisesi	-	1	1	24	90	98	188	26
Sosyal Bilimler Lisesi	-	1	1	20	86	353	439	31
Spor Lisesi	-	1	1	-	166	67	233	25
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	-	17	17	353	4.588	5.120	9.708	561
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	1	9	10	206	4.949	3.691	8.640	585
Çok Programlı Anadolu Lisesi	-	6	6	111	1.611	881	2.492	130
Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü	1	15	16	317	6.560	4.572	11.132	715
İlkokul (Görme Zihinsel Engelliler)	-	2	2	16	37	19	56	18
Ortaokul (Görme, İşitme Engelli Okulu)	-	2	2	0	37	36	73	25

(Tablo 5.35'in devamı)								
Kurumlar	İkili Öğretim	Normal Öğretim	Genel Toplam	Derslik Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Özel Eğitim Uygulama Merkezi (I. Ve 2 Kademe)	-	2	2	25	73	43	116	30
Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi (III. Kademe)	-	1	1		44	22	66	16
Özel Eğitim Meslekî Eğitim Merkezi (Zihinsel Engelliler III. Kademe)	-	1	1	17	67	30	97	21
-Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Md.	-	8	8	58	258	150	408	110
Resmi Kurum Toplamı	74	194	268	3.028	51.128	47.562	98.690	5.133
Özel Türk Okul Öncesi Kurumu	3	6	9	53	295	252	547	40
Bünyesinde Anasınıfı Olan Kurum Sayısı	-	1	1		25	27	52	3
Özel Türk İlkokulu	-	6	6	26	458	433	891	67
Özel Türk Ortaokulu	-	9	9	201	669	578	1.247	167
Özel Anadolu Lisesi	-	4	6	89	464	386	850	130
Özel Fen Lisesi	-	4	4	28	265	269	534	75
Özel Temel Lise	1	1	2	31	3562	39	595	51
Özel Öğretim Kurumları Toplamı	4	3	337	428	1.085	894	1.979	520
Resmi+Özel Kurum	78	227	305	3.456	52.213	48.456	100.669	5.653

5.1.10. Pazarcık İlçesinin Eğitim Tarihi

1867 yılından itibaren Maraş sancağının kazası olan Pazarcık, Maraş'ın en eski kazalarından biridir. 1933 yılından 1942 yılına kadar bir süre Gaziantep'e, 1942 yılında tekrar Kahramanmaraş'a bağlanmıştır.

Cumhuriyet öncesinde Pazarcık eğitimine ait bilgilere 1867-1908 yılları arasında yayımlanan Halep Salnamesi'nden edinmekteyiz. Sait Öztürk'ün hazırlamış olduğu Osmanlı Salnâmelerinde Maraş Sancağı (Cilt I-II) adlı eserde Pazarcık kazasıyla ilgili şu bilgilere ulaşıyoruz:

H 1285/M 1868 yılı Halep Salnamesi'nde 9500 nüfusa sahip Pazarcık'ta, 4 mescit, 8 kilise ve dört mektebin bulunduğu belirtilmektedir (Öztürk, 2006:114)

H 1293/M1877 yılına ait Halep Salnamesi'nde Pazarcık kazasında nüfusun 16.353 olduğu, 20 sıbyan mektebinin ve 20 mescidin bulunduğu belirtilmektedir. Mektep ve mescitlerin sayılarının eşit olduğu düşünülürse mekteplerin cami-mescit yakınında veya eklentilerinde açıldığı varsayımına ulaşılabilir.

H 1300/M 1883 yılına ait Halep Salnamesi'nde Pazarcık kazasında sıbyan mektebinde 75 öğrencinin öğrenim gördüğü belirtilmekte fakat bu tarihte kaç mektep bulunduğu belirtilmemektedir.

H 1302/M1885 yılına ait Maraş Salnamesi'ne göre Pazarcık kasabasında 4 sıbyan mektebi ve 1 medresenin bulunduğu bilgisi yer almaktadır.

H.1308 -1320/M1891-1903 yılları arasında yayımlanan Halep Salnamelerinde ilçede 1 adet mektebin bulunduğu belirtilmekte; H. 1320-1326 M 1891-1909 yılları arasında ise mektepten ve öğrenci sayısından söz edilmemektedir.

H.1322/M1905 yılındaki bir saray irâdesinde (yazılı emir) Pazarcık'ta mekteb-i ibtidâînin kurulması ve okula padişahın adının (Hamidiye) verilmesi yönünde karar bulunduğu görülmektedir. Bu yazıda özetle, “Pazarcık kazasında mektep ve medrese bulunmadığı için Müslüman çocukların dinî ilimlerin bile tahsilden mahrum kaldıkları, halkın daha çok hayma ve çadırlarda oturan göçebe aşiretlerden oluştuğu, onların maarif nimetiyle zihinlerinin aydınlanması için iki odalı bir yerin inşasına süratle başlanması ve burada bir mekteb-i iptidâî açılarak padişah efendimizin isminin verilmesi” istenmektedir. Bu emre göre Pazarcık merkezde ismi “Hamidiye Mekteb-i İbtidâîsi” olan bir okul açılmıştır (Arık, 2013).

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte Tevhid-i Tedrisat Kanunu çıkarılmış, “İlk Mektep Müfredatı” hazırlanmış ve iptidailerin yerine ilk mektepler açılmaya başlanmıştır. Pazarcık merkez kazada ise bu doğrultuda 1924 yılında 5 yıllık eğitim veren Atatürk İlkmektebi (İlkokulu) eğitim-öğretime başlamıştır (Arık, 2013).

Maraş Vilayet-i Meclisi Umumisi (İl Genel Meclisi)nin 1924 yılına ait faaliyet raporu tutanaklarında, “Pazarcık kazasının Mülk, Ördek Dede, Bozlar; Kizirli ve Karesi mekteplerine muallim tayin edilerek mektepler açıldı.” şeklinde bir kayıttan anlaşılıyor ki bu yerleşim yerlerinde 1924 yılında mektepler açılmış bulunuyordu. Yine aynı tutanaklarda, “Pazarcık'ın kız ve erkek mekteplerindeki noksanlıklara ait tamiratlar maarif encümeninin gayretleri ile yapılmıştır.” denilmek suretiyle, kız ve erkeklerin okuduğu okulların ayrı ayrı olduğu kastedilmektedir. Zaten kız ve erkek ilkokullarının programları da ayrı hazırlanmıştır (Arık, 2013).

1928 yılında Pazarcık'ta ilköğretim Müdürlüğü yapan Osman Necati Erginöz, bu tarihte Pazarcık'ta ahşap, bodrumu da olan beş derslikli bir okul binasının bulunduğunu belirtmektedir (Kuyumcu, 2002:77).

Türkiye'de ilk kez 1932 tarihinde açılan Halkevleri, Pazarcık'ta 1943-1944 yıllarında faaliyete başlamıştır. Halkevi binasının inşa edilmesi sürecine ait belgelerden anlaşılacağı gibi, Pazarcık Halkevi 1945 yılında Aşağı Pazarcık'ta inşa edilen binasına taşınmıştır. Halkevleri ülke genelinde 1951 yılında kapatılmıştır. Bu bağlamda Pazarcık'ta da kapatılan halkevlerinin bu görevleri 1971 yılında açılan halk eğitim merkezine bırakılmıştır. Pazarcık Halk Eğitimi Merkezi de bu tarihte açılmıştır (Arık, 2013).

1949 yılında Pazarcık ilçesinde 1 ilkokul ve köylerinde ise 5 öğretmenli 1 öğretmenli okul vardır (Maraş Postası, Yıl: 2, Sayı: 206, 3 Ocak 1949.s.1.).

Pazarcık'ta ilk ortaokul 1953-1954 yılında Pazarcık Ortaokulu olarak, ilk lise 1970-1971 öğretim yılında Pazarcık Lisesi olarak, ilk meslek lisesi de Pazarcık Endüstri Meslek Lisesi olarak eğitim-öğretime açılmıştır. 1991 yılında Pazarcık Sağlık Meslek Lisesi, 1993 yılında da Pazarcık İmam Hatip Lisesi açılmıştır.

Pazarcık'ta 1972-1973 öğretim yılında 1. devresi de olan bir lise ikili öğretim yapmaktadır. Ayrıca ilçeye bağlı Düzbağ kasabasında icarla tutulan bir binada öğretim yapan ortaokul mevcuttur. İlçe merkezinde 4, kasaba ve köylerde ise 118 ilkokul vardır. 13 köyde ilkokul yoktur (Maraş İl Yıllığı 1973).

1997-1998 öğretim yılı itibarıyla Pazarcık'ta 60 ilköğretim okulu, 1 lise, 1 Anadolu lisesi, 1 imam hatip lisesi, 1 endüstri meslek lisesi, 1 sağlık meslek lisesi ve 2 çok programlı lise ve 1 halk eğitim merkezi bulunmaktadır.

2014-2015 öğretim yılında Pazarcık ilçesinde 6.292'si ilkokulda, 5.027'si ortaokulda, 3.444'ü lisede olmak üzere 14.763 öğrenci eğitim görmüş ve 746 öğretmen görev yapmıştır. Ayrıca 87 ücretli öğretmen görevlendirilmiştir. Derslik başına düşen öğrenci sayısı ilkokulda 21, ortaokulda 22, ortaöğretimde 27'dir. Kurumlarda eğitim yapan kız öğrencilerin okullaşma oranı %48, erkek öğrencilerin oranı %52'dir (www.pazarcik.gov.tr).

Pazarcık İlçe MEM'in 2015-2019 Stratejik Plan'ında 2014-2015 öğretim yılı ile ilgili olarak aşağıdaki veriler bulunmaktadır:

Tablo 5.36. Pazarcık İlçesinde 2014-2015 Öğretim Yılında Öğrenci Durumu (Pazarcık MEM, 2015)							
Okullar	Okul Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Şube Sayısı	Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı	Okullaşma Oranı
Okul Öncesi	(30 ana sınıfı)	451	431	895	48	19	63,58
İlkokul	47	2.917	2.710	5.627	272	24	96,45
Ortaokul	19	2.580	2.503	5.083	191	27	99,76
Ortaöğretim	6	1.819	1.535	3.354	121	28	69,41
İlçe Geneli	73	7.767	7.179	14.959	632	24	

Pazarcık ilçesinde 2014 – 2015 eğitim öğretim yılında toplamda 1 anaokulu (6 şube) ve diğer 30 kurumda da 42 şube bulunmaktadır. Anaokul ve ana sınıflarında 48 öğretmen görev yapmaktadır ve 895 öğrenci eğitim görmektedir.

Aynı öğretim yılında 47 ilkokulda toplam 5.627 öğrenci eğitim görmektedir. Bu okullardan 26'sında birleştirilmiş sınıflı ilkokul uygulaması yapılmaktadır. 14 okulda ikili eğitim yapılırken, 33 okulda da normal eğitim yapılmaktadır. Pazarlık ilçe geneli ilkokulda net okullaşma oranı % 96.45'dir.

İlçede 19 ortaokulda toplam 5.083 öğrenci eğitim görmektedir. 7 okulda ikili eğitim yapılırken, 12 okulda normal eğitim yapılmaktadır. Bir adet de YİBO bulunan Pazarlık ilçe geneli ortaokulda net okullaşma oranı % 99,76'dır.

2014-2015 öğretim yılı itibariyle de ilçede 3 meslekî lise, 2 genel ortaöğretim, 1 çok programlı lise vardır. Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı okullarda toplam 1.883, Din Öğretimi Genel Müdürlüğüne bağlı 1'i Anadolu İmam Hatip Lisesi, 1'i İmam Hatip Ortaokulu olmak üzere 2 kurumda toplam 407 öğrenci, Ortaöğretim Genel Müdürlüğüne bağlı okullarda toplam 1.144 öğrenci eğitim görmektedir.

Ortaöğretimde net okullaşma oranı % 69,41'dir ve 1 adet özel okul bulunmaktadır. Açık öğretim ortaokulunda 373, açık öğretim lisesinde ise 1508 öğrenci bulunmaktadır.

Pazarlık ilçesinde 2016 yılı TÜİK'in Adrese Dayalı Nüfus Sistemi Sonuçları'na göre 6 yaş ve üzeri okuma yazma oranı tabloda verilmiştir.

<i>Tablo 5.37. Pazarlık İlçesinde 6+ Yaş Okur Yazar Durumu (TÜİK, 2016)</i>				
Okuma Yazma Durumu	Toplam	Erkek	Kadın	Oran %
Okuma Yazma Bilmeyen	6.035	1.263	4.772	10
Okuma Yazma Bilen	53.244	28.485	24.759	88,3
Bilinmeyen	960	487	473	1,6
Toplam	60.239	30.235	30.004	100

Pazarlık'ta 2016 yılında 6 yaş ve yukarı nüfusun okur yazarlık oranı erkeklerde % 44,2, kadınlarda % 41,1'dir.

İlçede KSÜ Meslek Yüksekokulu bulunmaktadır. Bu okul 2000 yılında 3 bölüm ve bu bölümlerin altında 5 program ile kuruldu. 2002 yılında İşletme Yönetimi programına öğrenci alınarak eğitim-öğretim faaliyetlerine başladı. 2013 eğitim- öğretim yılı sonuna kadar Kahramanmaraş Merkez Karacasu Kampüsü'nde faaliyetini sürdüren okul 2014-2015 eğitim-öğretim

yılı güz döneminden itibaren öğretimine Pazarcık İlçesinde başlamıştır. Yükseköğretimde net okullaşma oranı % 32,7'dir (pazarcik.meb.gov.tr/).

İlçede 2014 yılı itibariyle 1 halk eğitim merkezi, 1 öğretmen evi ve 6 öğrenci yurdu, 2 dersane, 2 rehabilitasyon merkezi ve 2 motorlu taşıtlar sürücü kursu bulunmaktaydı.

2017-2018 öğretim yılı Pazarcık ilçesi resmî kurum istatistikleri tablo 15.38'de verilmiştir (Kahramanmaraş İl MEM, 2018).

Tablo 5.38. 2017-2018 Öğretim Yılı Pazarcık İlçesi Resmî Kurum İstatistikleri								
Kurumlar	İkili Öğretim	Normal Öğretim	Genel Toplam	Derslik Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Anaokulu	1	-	1	3	89	72	161	11
Bünyesinde Anasınıfı Olan Kurum Sayısı	6	27	33	41	472	480	952	37
İlkokul	8	34	42	246	2.561	2.445	5.006	294
Birleştirilmiş Sınıf Okul Sayısı	1	5	6	8	223	211	434	8
Ortaokul	4	14	18	179	2.411	2.374	4.785	223
Yatılı Bölge Okulu	-	1	1	14	271	231	502	2
Temel Eğitim Genel Müdürlüğü	13	49	62	442	5.804	5.602	11.406	553
İmam Hatip Ortaokulu	-	1	1	10	65	68	133	11
Anadolu İmam Hatip Lisesi	-	1	1	24	227	168	395	18
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü	-	2	2	34	292	236	528	29
Anadolu Lisesi	-	2	2	49	551	748	1.299	75
Fen Lisesi	-	1	1	12	59	114	173	9
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	-	3	3	61	610	862	1.472	84
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	-	2	2	29	737	426	1.163	82
Çok Programlı Anadolu Lisesi	-	1	1	26	278	208	486	28
Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü	-	3	3	55	1.015	634	1.649	110
Resmî Kurum Toplamı	13	57	70	592	7.721	7.334	15.055	776

5.1.11. Türkoğlu İlçesinin Eğitim Tarihi

Türkoğlu ilçesinin eski adı Eloğlu'dur. Dönemin başbakanı Adnan Menderes 11 Şubat 1960 tarihinde ziyareti esnasında, Eloğlu adının Türkoğlu olarak değiştirilmesine ve ilçe olmasına karar vermiş ve Türkoğlu 20 Nisan 1960 tarihinde Kahramanmaraş'ın 6. ilçesi olarak yasalaşmıştır.

Türkoğlu'nun en eski okullarından biri Beyoğlu Karalar İlkokuludur. Bu okul 1928 yılında imam-muallim uygulamasıyla devreye girdi. Yeni alfabeyle eğitime başlayan okul 1930'larda öğretmensizlikten dolayı kapandı. Eğitimin damda yapılması nedeniyle “dam okul” olarak bilinen okula peş peşe iki muallim atandıysa da 1932 yılında yeniden kapandı. 1940 yılında 3 yıllık eğitimci okulu olarak 1'i kız 28'i erkek olmak üzere 29 öğrenciyle yeniden açıldı. 1946 yılından sonra köy enstitüsü çıkışlı öğretmenlerin göreve başlamasıyla okul 5 yıllık oldu. Bu tarihten sonra uzun yıllar tek öğretmen ve birleştirilmiş sınıf uygulamasıyla eğitime devam etti (Okumuş, 2012:138). Türkoğlu'nun eski okullarından biri de Beyoğlu Yukarı Sarılar İlkokuludur. Okul, 1940 yılında 3 yıllık eğitimci okulu olarak açıldı (Okumuş, 2012:139).

Cumhuriyet öncesinde herhangi bir okul bulunmayan Türkoğlu ilçesinin çocukları Cumhuriyet sonrasında da 1944 yılına kadar il merkezinde eğitim ve öğretim yapmışlardır. İlçede ilk defa Eloğlu ismiyle 1944 yılında bir ilkokul eğitim-öğretime başlamıştır. Okul açıldıktan sonra eğitim ve öğretimin yanı sıra halk eğitim kursları verilmiştir. Kurslar genellikle duvar ustalığı, marangozluk, demircilik, biçki dikiş kurslarıdır. Eloğlu ilkokulunun ismi daha sonra Namık Kemal İlköğretim Okulu olmuştur.

1965 yılında Türkoğlu'nda altı yaşından yukarı nüfus 22.353 kişidir. Bu nüfusun okur-yazarlık oranı erkeklerde %47,5, kadınlarda %8,8'dir (Maraş İl Yıllığı 1967:46).

İlçenin ilk ortaokulu olan Türkoğlu Ortaokulu, Ortaokul Yaptırma Derneği tarafından yaptırılarak 1966-1967 öğretim yılında öğrenime açılmıştır. 1967-1968 öğretim yılında 5 şubesi olan ortaokulda 3 öğretmen, 26'sı kız, 208'i erkek 234 öğrenci eğitim yapmıştır. Lise ise 1975 yılında eğitim-öğretime başlamıştır.

1972-1973 öğretim yılında Türkoğlu merkezde normal öğretim yapan bir ortaokul ile 2 ilkokul ve köylerde 48 ilkokul bulunmaktadır (Maraş İl Yıllığı 1973).

1982 yılında Türkoğlu merkez ilçede Türkoğlu Lisesi ve 4 ilkokulun yınısıra Beyoğlu, Kılılı, Şekeroba, Uzunsöğüt, Menehüyük ve Yeşilyöre ortaokulları vardır (Çoğalan, 1982:148).

1998 yılı itibariyle ilçede okul olmayan köy ve yerleşim yeri kalmamıştır. Aynı yıl ilçede 5 lise, 53 ilköğretim okulu bulunmaktadır

TÜİK 2012 verilerine göre Türkoğlu ilçesinde 6 yaş ve üstü okuma yazma oranı %91'dir. Erkeklerin okuma yazma bilme oranı %95,2, kadınların okuma yazma oranı %86,5'tir.

2016 yılı TÜİK'in Adrese Dayalı Nüfus Sistemi Sonuçları'na göre Türkoğlu ilçesinin 6 yaş ve üzeri okuma yazma oranı tablo 5.39'da verilmiştir.

<i>Tablo 5.39. 2016 TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Sistemi Sonuçları'na Göre Türkoğlu İlçesinde 6+ Yaş Okur Yazar Durumu</i>				
Okuma Yazma Durumu	Toplam	Erkek	Kadın	Oran %
Okuma Yazma Bilmeyen	3.495	567	2.928	5,7
Okuma Yazma Bilen	57.606	30.859	26.747	93,6
Bilinmeyen	421	198	223	0,7
Toplam	61.522	31.624	29.898	100

2016 TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Sistemi Sonuçları'na göre Türkoğlu ilçesi 6 yaş ve üstü nüfusun okur yazarlık oranında erkeklerin okuma yazma bilme oranı % 50,2, kadınların okuma yazma bilme oranı % 43,4'tür.

2011 yılında kurulan Türkoğlu Meslek Yüksekokulu 2017 yılı itibarıyla 5 bölümde 17 akademik 5 idari personelle 133 öğrenciye eğitim öğretim sunmaktadır. Türkoğlu Meslek Yüksekokulu, Türkoğlu Kaymakamlığı, Türkoğlu Belediyesi ve Avasım Derneğinin katkılarıyla tamamlanan yeni hizmet binasına 2017-2018 eğitim öğretim yılında taşınarak burada faaliyetlerini sürdürmektedir.

2016 yılında KSÜ İlahiyat Fakültesi bünyesinde Türkoğlu Arapça İlahiyat Programı açıldı.

2017-2018 öğretim yılı Türkoğlu ilçesi resmî kurum istatistikleri tablo 5.40'da verilmiştir (Kahramanmaraş İl MEM, 2018).

Tablo 5.40. 2017-2018 Öğretim Yılı Türkoğlu İlçesi Resmî Kurum İstatistikleri,
Kahramanmaraş MEM, 2018)

Kurumlar	İkili Öğretim	Normal Öğretim	Genel Toplam	Derslik Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Anaokulu	1	-	1	3	95	72	167	10
Bünyesinde Anasınıfı Olan Kurum Sayısı	24	23	47	51	712	691	1.403	57
İlkokul	25	23	48	290	3.055	2.943	5.998	352
Birleştirilmiş Sınıf Okul Sayısı	5	9	14	20	153	155	308	20
Ortaokul	14	10	24	133	2.745	2.455	5.200	284
Yatılı Bölge Okulu	-	1	1	12	271	227	498	26
Temel Eğitim Genel Md.	40	34	74	438	6.878	6.388	13.266	672
İmam Hatip Ortaokulu	-	4	4	43	368	406	774	40
Anadolu İmam Hatip Lisesi	-	1	1	12	72	46	118	3
İmam Hatip Lisesi	-	1	1	23	294	517	811	47
Din Öğretimi Genel Md.		6	6	78	734	969	1.703	90
Anadolu Lisesi	-	1	1	17	307	391	698	30
Ortaöğretim Genel Md.	-	1	1	17	307	391	698	30
Mesleki ve Teknik And. L.	-	2	2	38	675	281	956	56
Çok Programlı And. Lisesi	-	2	2	28	403	124	527	39
Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Md.	-	4	4	66	1.078	405	1.483	95
Resmî Kurum Toplamı	40	45	85	599	8.997	8.153	17.150	887

ALTINCI BÖLÜM
CUMHURİYET DÖNEMİNDE
KAHRAMANMARAŞ MİLLÎ EĞİTİMİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN
KÜLTÜREL ETKİNLİKLER VE PROJELER

6.1.KAHRAMANMARAŞ EĞİTİMİNDE 2000 YILI ÖNCESİ SOSYAL VE KÜLTÜREL ETKİNLİKLER

Eğitim kurumları, öğrencilerin kendilerini gerçekleştirdikleri, sosyalleştikleri ve zihinsel becerilerini geliştirdikleri eğitim kurumlarıdır. Bu kurumlar görevlerini gerçekleştirirken, çocuklarda istenen davranışları kazandırmak amacıyla en iyi öğrenme ortamını oluşturmaya çalışır ve çeşitli faaliyetler yürütürler. Bu faaliyetlerin en önemlisi sosyal ve kültürel etkinliklerdir.

Kahramanmaraş'ta Cumhuriyet dönemine ait sosyal ve kültürel etkinliklerle ilgili en eski bilgilere yerel gazetelerden ulaşabiliyoruz. 1950-2000 arasındaki gazeteler incelendiğinde Kahramanmaraş eğitiminde sosyal ve kültürel alanda özetle şu faaliyetleri tespit edebiliyoruz:

Okulların Yıl Sonu Sergileri: Kahramanmaraş'taki kız ve erkek sanat enstitülerinin bazen müstakil bazen de müşterek olarak açtıkları yıl sonu sergiler, 1950-1970 yıllarının en önemli eğitim etkinliklerinden birisidir. Yerel gazetelerin bir yıllık yayınları incelendiğinde eğitimle ilgili sosyal ve kültürel konularda en fazla sergi haberlerine rastlanmaktadır. Sergilerde giysi, yemek, pasta, dikiş, nakış, çiçek, resim gibi öğrenciler tarafından hazırlanan ürünler sergilenmiştir. Bu sergilerin bazıları okulda, bazıları da öğretmenler lokali gibi okul dışında gerçekleştirilmiştir.



Fotoğraf 6.1: Enstitülerin yıl sonu sergileri haberi, Demokrasiye Hizmet Gazetesi, 21.06.1956

Eğitici Film Gösterileri: 1950'li yıllarda sabit bir sinema salonu bulunmadığı için seyyar sinemalardan yararlanılıyordu. Millî eğitim müdürlükleri,



Fotoğraf 6.2: Öğretici film gösterisi haberi, Demokrasiye Hizmet Gazetesi, 31.03.1955

öğretici filmler başkanlığı ile irtibata geçerek seyyar sinemaların il'e gelmelerini sağlıyorlardı.

10.12.1954 yılına ait Demokrasiye Hizmet Gazetesi'nin konuyla ilgili bir haberinde şunlar yazmaktadır: "*Haber aldığımıza göre maarif müdürlüğünce öğretici filmlerin vilayetimizde de gösterilmesi için teşebbüse geçilmiş ve bu teşebbüs neticesi Seyhan Öğretici Filmler Başkanlığından bir seyyar sinema otosu şehrimize gönderilmiştir. Bu seyyar sinema şehrimizde 14 gün kalacak şehir ve köylerde muhtelif filmler gösterecektir.*"

Hamle Dergisi: 1952-1953 öğretim yılında Kahramanmaraş Lisesi Yayın Organı olarak çıkmaya başlayan Hamle Dergisi,



Fotoğraf 6.3 Hamle dergisinin 22. sayısı, 1958

her sayısında ülke genelinde adından söz ettirmiş, yazar ve şairlik yeteneği olan gençleri bir araya getirerek kendilerini ifade etme ve ispatlama imkânı sunmuştur. Bir okul dergisi olmasına rağmen ülke genelinde ses getirmeyi başaran derginin 17. sayısında derginin sahipliğini ve sorumlu yönetmenliğini M.Nuri Pakdil yapmıştır. 1954-1955 öğretim yılı sonunda Nuri Pakdil'in okuldan mezun olmasından sonra aynı yıl Maraş Lisesine kayıt yaptıran Erdem Bayazıt, Rasim Özdenören, Alaaddin Özdenören, Cahit Zarifoğlu, Ali Kutluay gibi gençler tarafından edebiyat öğretmeni Mustafa Atatanır'ın gözetiminde devam ettirildi. Derginin son sayısı olan 22. sayısı Nisan 1958 yılında çıkmıştır.



Fotoğraf 6.4: Konferanslar haberi, Demokrasiye Hizmet Gazetesi, 1955



Fotoğraf 6.5: Lise müsamere haberi, Demokrasiye Hizmet Gazetesi, 12.04.1955

Konferanslar: 1950-1965 yıllarında Kız Enstitüsü, sosyalleşmenin de öncüsü durumundadır. Nitekim etkinlikler öncelikle bu okulda tertip edilmektedir. Bu etkinliklerden biri de öğrencilerin aydın insanların bilgilerinden faydalanmaları amacıyla tertiplenen konferanslardır. 06.03.1955 tarihli Demokrasiye Hizmet Gazetesi'ndeki bir haberde bu konferansların birine yer verilmektedir. Konferansı verecek kişiler arasında vali, cumhuriyet savcısı, millî eğitim müdürü, gazeteci ve avukat da yer almaktadır.

Müsamereler: Özellikle Maraş Lisesi, yıl boyunca hazırlanıp yılsonunda bir tiyatro oyununu sahneleyerek öğrencileri sanat etkinlikleriyle hayata hazırlamıştır. Bunlardan birisi 12.04.1955 tarihinde sahnelenen Ahmet Kutsi Tecer'in *Köşebaşı* adlı oyunudur. Okulun sahnesi olmadığı için müsamereler sinema salonunda kalabalık bir seyirci önünde gerçekleşmektedir. Yine Maraş Lisesi birkaç defa Adana'dan Nejat Uygur Tiyatro-

sunu davet etmiş ve *Cibali Karakolu* vb. oyunların sergilenmesini sağlamıştır.

1959 Nisan ayında Atatürk Okulu başarılı bir müsamere gerçekleştirdi. Erkek Sanat Enstitüsü de 3 perdelik bir piyes icra etti. Müsamere koro, solo, caz ve millî oyunlarla zenginleştirildi. Aynı şekilde Maraş Lisesi de bir müsamere gerçekleştirdi (Tombul, 95).

1961 yılında Maraş Lisesinde müzik kolu ve müzik öğretmeni Firuz Hekimoğlu tarafından hazırlanan "*Yörük Emine*" isimli müzikal piyes sahneye konulmuştur (İnkılap, Yıl: 1, Sayı: 148, 25 Mart 1961. s.1.).

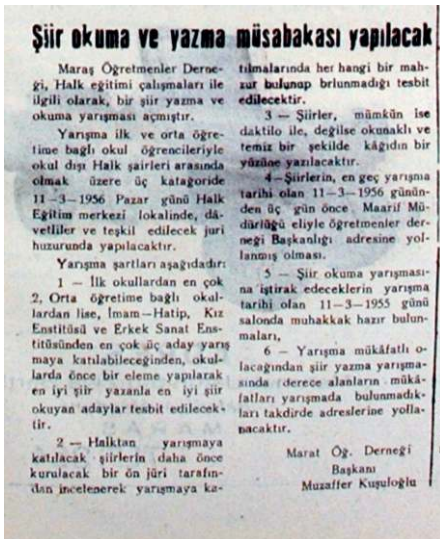


Fotoğraf 6.6: Münazara Yarışması haberi, Demokrasiye Hizmet Gazetesi, 25.01.1955

haberi yer almaktadır.

Yine 04.03.1956 tarihinde Kız Enstitüsü Salonunda öğretmenler arasında yapılan münazara yarışmasının konusu "*Ferdin gelişmesinde irsiyet mi, terbiye mi önemlidir?*" olmuştur

Şiir Yazma ve Okuma Müsabakaları: 1950'li yıllarda gerçekleştirilen kültürel etkinliklerden biri de şiir



Fotoğraf 6.7: Demokrasiye Hizmet Gazetesi, 02.03.1956

Münazara Yarışmaları: 1950 ve sonrasında en fazla gerçekleştirilen etkinliklerden biri de münazara yarışmalarıdır. Yerel gazeteler münazara haberlerine geniş yer vermişlerdir. 1950'li yıllarda münazara yarışmaları bazen iki okul arasında, bazen de öğretmenler arasında yapılmıştır. Münazara konuları o dönemin sosyal gündemini de ortaya koymaktadır. 1955 yılında yapılan lise ve kız enstitüsü arasında yapılan münazaranın konusu "*Kızlar enstitü tahsili mi yapmalı, lise tahsili mi?*" dir. Aynı yıl liseli ve erkek sanat enstitüsü öğrencileri arasında "*Vatan müdafaasında kalem mi, kılıç mı daha etkilidir?*" konusu münazara edilmiştir.

Hamle dergisinin 1958 yılına ait 22. sayısında Kız Öğretmen Okulu ile Kız Sanat Enstitüsü arasında "*Saadeti kendi içimizde mi arayalım, yoksa hayatımızın dış şartlarında mı?*" konulu bir münazara düzenlendiği

len kültürel etkinliklerden biri de şiir yazma ve okuma müsabakalarıdır. Öğrencilere ve halka açık olan bu müsabakalar bazen Millî Eğitim Müdürlüğünce, bazen de Millî Eğitim Müdürlüğünün Maraş Öğretmenler Derneği işbirliğiyle düzenlenmiştir.

1964 yılında eğitime başlayan Maraş Ticaret Lisesi de sosyal ve kültürel etkinlikleriyle kısa zamanda adından söz ettirmeyi başarmıştır. Okulda, 1964-1965 öğretim yılından itibaren *Özlem* adında aylık bir gazete çıkartılmış, bu okulun gerek tiyatro gerekse folklor (Maraş-Ege) ekipleri Maraş'ta ve kazalarında gösteriler tertiplemiştir (İl Yıllığı 1967:163).

1962 yılında, Maraş'ta Mehter Takımı kuruldu. Albayrak İlkokulunda hazırlanan Mehter Takımı, tarihî giyim eşyası ve müzik âletleri ile birlikte hazırlanarak oluşturuldu (Engizek, Yıl: 15, Sayı: 38680, 3 Şubat 1962.s.1.).

Münazara, konferans, müsamere, şiir yazma ve okuma yarışmaları, yılsonu sergileri etkinliklerine 1970 sonrasında okullar arası genel kültür ve bilgi yarışmaları eklendi.

Kahramanmaraş'ta, 1981 yılında ilk, orta ve liseler arası bilgi ve kültür yarışması düzenlendi. Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından düzenlenen bilgi ve kültür yarışmasında şu okullar derece aldılar (Işık, Yıl: 6, Sayı: 173, 4 Mayıs 1981.s.4.):

İlkokullar:

1. Temel Eğitim Yatılı Bölge Okulu
2. Devrim İlkokulu
3. Albayrak ve İnönü İlkokulu

Ortaokullar:

1. Kahramanmaraş Ortaokulu
2. Gazi Ortaokulu
3. İmam-Hatip Ortaokulu

Liseler:

1. Kahramanmaraş Lisesi
2. Ticaret Meslek Lisesi
3. İmam-Hatip Lisesi

Yine Kahramanmaraş İl Müftülüğü ile Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü işbirliği ile gerçekleştirilen “*Kutlu Doğum Haftası Liseler Arası Bilgi ve Kültür Yarışması*” 1990-2000 yılları arasında eğitime renk katan etkinlikler arasında yer aldı.

Bakanlıkça belirlenen ve yapılması istenen 23 Nisan, 19 Mayıs, Cumhuriyet Bayramı gibi millî bayramlar; 10 Kasım Atatürk'ü Anma Günü, Öğretmenler Günü, İstiklal Marşı'nın Kabulü ve Mehmet Akif Ersoy'u Anma, Çanakkale Şehitlerini Anma, İlköğretim Haftası gibi özel anma-kutlama programları bütün illerde olduğu gibi Kahramanmaraş eğitiminde de rutin olarak 2000'li yıllara kadar yapılagelen sosyal ve kültürel faaliyetler olmuştur.

6.2.2000 YILI SONRASINDA KAHRAMANMARAŞ EĞİTİMİNDE SOSYAL VE KÜLTÜREL FAALİYETLER

2000-2013 yılları arası, Kahramanmaraş millî eğitiminde kültürel-sanatsal-sosyal ağırlıklı projelerin en çok ve en verimli uygulandığı dönem olmuştur. Bu yıllar arasında gerek bakanlıkça yapılması istenen gerekse Kahramanmaraş Millî Eğitim Müdürlüğü Kültür Bölümünce öğrencilerin sosyalleşmesi ve kendilerine özgüven duymaları, gizil yeteneklerinin ortaya çıkarılması amacıyla planlanarak icra edilen özgün faaliyetler gerçekleştirildi. Bu faaliyetlerden bazıları şunlardır:

Kahramanmaraş I. İl Eğitim Şûrası: Kahramanmaraş'ın eğitim-öğretim sorunlarını ortaya koymak ve bu sorunlara çözüm bulmak amacıyla



Fotoğraf 6.8: Vali İlhan Atış, Kahramanmaraş I. İl Eğitim Şûrası'nın açılışını yaparken, 2003

Millî Eğitim Bakanlığı şûralarının dışında ilk defa 26-29 Mayıs 2003 tarihleri arasında *Kahramanmaraş İl Eğitim Şûrası* yapıldı.

Hazırlık çalışmaları üç ay süren şûrayla ilgili toplumun tüm kesimleri ile 300 eğitim kurumundan gelen sorun ve önerilerle 300'e yakın sivil toplum kuruluşu, sendika, vakıf, dernek, özel öğretim kurumu ve üniversiteden uzman kişilerin görüş, öneri ve bildirileri sistematik olarak 5 ana başlıkta toplanarak 5 ana komisyonda ele alındı. Komisyonlarca hazırlanan raporlar şûra genel kurulunda 500 katılımcı tarafından tartışılıp değerlendirilerek tavsiye kararı alındı (Avcı vd., 2003:12).

6.2.1.Liseler Arası Tiyatro Şenliği: İl Millî Eğitim Müdürlüğü Kültür Şubesi tarafından 2002 yılında düzenlenmeye başlanan ve aralıksız 6 yıl süren "*Liseler Arası Tiyatro Şenliği*", öğrencilerin sosyalleşmesine ve sanata karşı ilgi duymalarına, özgüvenlerinin artmasına önemli katkı sağlamış, eğitim-öğretime heyecan ve renk katmıştır.

Her yıl nisan ve mayıs aylarında sahnelenen oyunların büyük bir bölümü 2005 yılına kadar şehrin tek salonu olan Sabancı Kültür Merkezi Salonu'nda (SKMS) sergilendi. 2008 yılından itibaren Necip Fazıl Kısakürek Kültür Merkezi'nde (NFKKM) gerçekleştirilen bu etkinlikler, bazı yetenekli öğrencilerin tiyatro konservatuvarına gitmelerini sağladı.

LİSELERİN TIYATRO ŞÖLENİ DÜĞÜN GİBİ BİR OYUNLA BAŞLADI: TÜRKMEN DÜĞÜNÜ

TIYATRO ŞENLİĞİ BAŞLADI

Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından düzenlenen "Liselerarası 4. Tiyatro Şenliği", perdeyi Fatih Lisesi'nin oynadığı "Türkmen Düğünü" adlı oyunla açtı.

Sabancı Kültür Merkezi'nde gerçekleştirilecek olan Tiyatro Şenliği'nin açış konuşmasını İl Millî Eğitim Müdürü Sebahattin Akgül, konuşmasında "Tiyatro kavramı her ne kadar Yunanlılara aitse de bizim köklü bir tiyatro geleneğimiz vardır. Karaköğ, Orta oyunu, Meddahlık, Köy seyirlik oyunları bunların başında gelmektedir. Bu yıl 4.sünü gerçekleştireceğimiz Tiyatro Şenliği'nde kaliteyi, niteliği ve seyirci sayısını artırmak için okullarımızın sayısını azalttık. Şenlikte yer alan tüm okullarımıza, oyunları sahneleyecek öğrencilerimize ve onları çalıştıran değerli öğretmenlerimize başarılar diliyorum. Bize salonu tahsis eden İl Kültür ve Turizm Müdürlüğüne de teşekkür ediyorum" dedi. Akgül, konuşmasının devamında öğrencilik yıllarında tiyatrodaki rol alırken karşılaştığı güzel hatıralarını anlattı ve salondan büyük alkış aldı.

İl Kültür ve Turizm Müdürü Seydi Küçük dağlı, İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı Mehmet Emin Ersoy ve İl Millî Eğitim Kültür Şubesi Müdürü Ramazan Avcı'nın da zevkle izlediği Türkmen Düğünü'nde rol alan öğrenciler, profesyonel oyuncuların aratmadılar. Özellikle le oyunun kültürel değerlerimizle yoğurulmuş olması, Türklerin düğün geleneğini konu edinmesi, yerinde söylenmiş atasözleri ve deyimlerle örülmesi seyirci ile oyunun kaynaşmasını, anyileşmesini sağladı.

Haziranın başına kadar her Salı saat 14.00'te bir okul Sabancı Kültür Merkezi Salonunda oyununu sergileyecek. (HABER MERKEZİ)

TIYATRO ŞENLİĞİNİN PROGRAMI

OKUL ADI	OYUN ADI	OYUN TARİHİ-SAATİ	YER
ÖZEL KAHRAMANKENT LİSESİ	Yunus Emre	26.04.2005-14.00	Sabancı Kültür Sitesi Salonu
TURGUT REİS Ç.P.L	Kıracı	03.05.2005-14.00	Sabancı Kültür Sitesi Salonu
TİCARET MESLEK LİSESİ	Eğitmen Bal Hasan	06.05.2005-Akşam	Ticaret Meslek Lisesi Salonu
KAHRAMANMARAŞ LİSESİ	Kediciler	10.05.2005-14.00	Sabancı Kültür Sitesi Salonu
SÜTÇÜ İMAM LİSESİ	Arzuhalci Hasan Efendi	17.05.2005-14.00	Sabancı Kültür Sitesi Salonu
CUMHURİYET LİSESİ	Ayıkla Pirincin Taşını	24.05.2005-14.00	Sabancı Kültür Sitesi Salonu
ÇUKUROVA ELEKTRİK AN.L	Aile Bağları	31.05.2005-14.00	Sabancı Kültür Sitesi Salonu

Fotoğraf 6.9: Liseler Arası Tiyatro Şenliği Haberi, Yorum Gazetesi, 25.04.2005

2002-2008 yılları arasında düzenlenen Liseler Arası Tiyatro Şenliği kapsamında okulların sergiledikleri bazı oyunlar tablo 6.1'de verilmiştir:

Tablo 6.1. Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü Liseler Arası Tiyatro Şenliği'nde sergilenen oyunlardan bazıları

Okul Adı	Oyunun Adı	Oyun Tarihi	Oynadığı Yer
Atatürk Lisesi	Çanakkale Ne Diyor	05.04. 2002	SKMS
Endüstri Meslek Lisesi	Balıkesir Muhasebecisi	12.04. 2002	SKMS
Süleyman Demirel Fen Lisesi	Parasız Avukat	19.04.2002	SKMS
Kız Meslek Lisesi	Eleman Aranıyor	19.04.2002	SKMS
Anadolu Tekstil Meslek Lisesi	Bir Şişecik	26.04.2002	SKMS
Hoca Ahmet Yesevi Lisesi	Mendilimde Gül Oya	03.05.2002	SKMS
Kahramanmaraş Lisesi	Gelin Alayı	03.05.2002	SKMS
Çukurova Elektrik Anadolu L.	Çatallı Köy	10.05.2002	SKMS
Kadriye Çalık Anadolu Lisesi	Çatıdaki Çatlak	01.04.2003	SKMS
Sütçü İmam Lisesi	Zoraki Tabib	18.04.2003	SKMS
19 Mayıs Lisesi	Meyrik	25.04.2003	SKMS
Gülizar Şamil Aktaş Lisesi	Ah Şu Gençler	12.05.2003	SKMS

Tablo 6.1. Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü Liseler Arası Tiyatro Şenliği'nde sergilenen oyunlardan bazıları (Devamı)

Okul Adı	Oyunun Adı	Oyun Tarihi	Yer
Atatürk Lisesi	Yarının Adı Umut	09.05.2003	SKMS
Kız Meslek Lisesi	Paydos	15.05.2003	SKMS
Fatih Lisesi	Çatallı Köy	22.05.2003	SKMS
İmam Hatip Lisesi	Yunus Emre	23.05.2003	SKMS
Hoca Ahmet Yesevi Lisesi	Komşu Köyün Delisi	30.05.2003	SKMS
Fatih Lisesi	Türkmen Düğünü	19.04.2005	SKMS
Turgut Reis Çok Programlı L.	Kiracı	03.05.2005	SKMS
Kahramanmaraş Lisesi	Kediciler	10.05.2005	SKMS
Ticaret Meslek Lisesi	Eğitmen Bal Hasan	13.05.2005	SKMS
Sütçü İmam Lisesi	Arzuhalci Hasan Efendi	17.05.2005	SKMS
Cumhuriyet Lisesi	Ayıkla Pirincin Taşını	24.05.2005	SKMS
Çukurova Elektrik Anadolu Lisesi	Aile Bağları	31.05.2005	SKMS
Kahramanmaraş Anadolu Lisesi	Türkmen Düğünü	25/04/2006	SKMS
19 Mayıs Lisesi	Çok Bilen Çok Yanılır	02.05.2006	SKMS
İbrahim Çalık Lisesi	Gelincik	09.05.2006	SKMS
Gülizar Şamil Aktaş Lisesi	Karımla Evleniyorum	16.05.2006	SKMS
Anadolu Tekstil Meslek Lisesi	Kiracı	23.05.2006	SKMS
Hoca Ahmet Yesevi Lisesi	Töre	30.05.2006	SKMS
Cumhuriyet Lisesi	Yüz Otuz Yedi Numara	22.04.2008	SKMS
Kadriye Çalık Anadolu Lisesi	Hastalık Hastası	29.04.2008	SKMS
Süha Erler Lisesi	Gelincik	06.05.2008	SKMS
İmam Hatip Lisesi	Altın Kalpli Türkler	13.05.2008	SKMS
Endüstri Meslek Lisesi	Burgu	27.05.2008	NFKKM

6.2.2.Öğretmenler Tiyatro Grubu: Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü Kültür Şubesi tarafından tiyatroya ilgili ve yetenekli öğretmenlerin bir araya getirilerek 2008 yılında oluşturulan *Öğretmenler Tiyatro Grubu*, ilde görev yapan öğretmenler arasında sanatsal bir bağ oluştururken sergiledikleri oyunlarla hem eğitim camiasının hem de sanatsever Kahramanmaraş halkının takdirlerini kazandılar.

Yönetmenliğini şube müdürü Ramazan Avcı'nın yaptığı tiyatro grubunun sergilediği ilk oyun Üstün Dökmen'in *Komşu Köyün Delisi* oldu.



Fotoğraf 6.10: Kahramanmaraş Öğretmenler Tiyatro Grubu'nun Oyun Afışı, 2008

Öğretmenler Tiyatro Gru.u daha sonra *Çatallı Köy, Türkçem Eyvah* gibi zengin içerik ve kadrolu oyunlar sergilendi. 2008-2012 yılları arasında faaliyet gösteren Öğretmenler Tiyatro Grubu, Devlet tiyatrolarının bulunmadığı bir dönemde ilin tiyatro ihtiyacının giderilmesine katkıda bulundu.



Fotoğraf 6.11: Kahramanmaraş Öğretmenler Tiyatro Grubu Türkçem Eyvah adlı oyun sonrası

6.2.3.Doğumunun 100. Yılında Necip Fazıl Kısakürek Ülke Geneli Şiir Yarışması: 2005 yılının, Kültür Bakanlığı tarafından Necip



Fotoğraf 6.12: Vali Yardımcısı Ali Baştürk, yarışma birincisi olan Şair Celalettin Kurt'a plaketi verirken, 2004

Fazıl Kısakürek yılı olarak ilan edilmesi dolayısıyla Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü, ülke genelinde öğretmen ve öğrenciler arasında şiir yazma yarışması düzenledi.

Çok büyük katılımın olduğu yarışmaya Türkiye'nin dört bir yanından 1725 adet öğrenci, 640 adet öğretmen şiiri katıldı (Yeni Ufuk, 2005:7).

Şair ve yazarlardan Bahaettin Karakoç, Hasan Ejderha, İnci Okumuş, Ramazan Avcı ve Ahmet Yüzeroglu'nun jüri olarak görev yaptığı yarışmada öğretmen kategorisinde dereceye şu şairler girdi.

1. Celalettin Kurt (Elbistan),
2. Yunus Kara (Akçakoca/Düzce),
3. Mustafa Türkmenoğlu (Kahramanmaraş)

Liseli öğrenciler kategorisinde dereceye giren yarışmacılar:

1. Fikri Çiçek (Mersin 75. Yıl Anadolu Öğretmen Lisesi - Mersin)
2. Gülçin Özbay (Rize Anadolu Öğretmen Lisesi- Rize)
3. Mikail Erdoğan (Özel Nene Hatun Lisesi - Keçiören /Ankara)

Dönemin Millî Eğitim Bakanı Doç. Dr. Hüseyin Çelik'in Yeni Ufuk Dergisi tarafından Necip Fazıl Kısakürek Anısına düzenlenen yarışmayla ilgili olarak Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğüne göndermiş olduğu kutlama mesajı (Avcı, 2006:7).

"Yeni Ufuk Dergisi tarafından Necip Fazıl Kısakürek anısına düzenlenen şiir, hikâye, resim, proje ve senaryo yarışmasının ödül törenine davetiniz için teşekkür ediyor, bu onur gününde sizi, müdürlüğünüzün yayın organını ve ödüle layık görülenleri gönülden kutluyor, bu vesileyle değerli şairimizi rahmetle anıyor, tüm konuklarımıza selam ve sevgiler sunuyorum.

Doç. Dr. Hüseyin Çelik, Millî Eğitim Bakanı"



Fotoğraf 6.13: Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü Türk Halk Müziği Korosu Konser Anında

6.2.4. Türk Halk Müziği Öğretmenler Korosu: Eğitimde, öğretmenlerin moral ve motivasyonunu artıracak, sosyal, kültürel, sanatsal etkinlikler yapmalarına ortam hazırlayacak faaliyetler son derece önemlidir. Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü, özellikle 2004 yılından sonra öğretmenlerin bu ihtiyaçlarını giderecek etkinlikler düzenledi. Bunlardan birisi Türk Halk Müziği Öğretmenler Korosu'nun oluşturulmasıdır.

2004 yılında Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü Kültür Şubesi bünyesinde oluşturulan, saz heyeti ve koristlerin tamamı öğretmenlerden meydana gelen Türk Halk Müziği Öğretmenler Korosu, 2004-2008 yılları arasında verdiği konserlerle eğitim camiasından ve halktan büyük takdir topladı.

40 kişiden oluşan koronun Millî Egemenlik Yılı dolayısıyla 2005 yılında Necip Fazıl Kısakürek Kültür Merkezi Salonunda verdiği konsere Kahramanmaraş'ta bulunan bakanlık müfettişleri de iştirak etti.

6.2.5.Türk Sanat Müziği Öğretmenler Korusu: Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün öğretmenlerin moral-motivasyonu ve kültürel, sosyal ve sanatsal alanda etkinlik yapmalarına ortam hazırlanması konusunda yapmış olduğu faaliyetlerden biri de Türk Sanat Müziği Öğretmenler Korusunun kuruluşudur.



Fotoğraf 6.14: Türk Sanat Müziği Öğretmenler Korusu Konserti

2005 yılında Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü Kültür Şubesi bünyesinde oluşturulan ve tamamının öğretmenlerden oluştuğu Türk Halk Müziği Öğretmenler Korusu, 2005-2009 yılları arasında verdiği konserlerle eğitim camiasından ve halktan büyük takdir topladı. 30 öğretmenden oluşan koronun verdiği konserlere eğitim camiası büyük ilgi gösterdi.

6.2.6.Liseler ve İlköğretim Okulları Arası Bilgi Yarışmaları: Eğitim kurumları arasında rekabet ve heyecan oluşturmak, öğrencilerin bilgi seviyesinin yükseltilmesine katkıda bulunmak, müfredat programlarının okullarda ne derece uygulandığını, müfredat konularını öğretmenlerin ne ölçüde kavrayabildiği ve öğrencilerin ne oranda kavradığı hususunda fikir sahibi olmak amacıyla 2004-2010 yılları arasında düzenli olarak liseler ve ilköğretim okulları arasında bilgi yarışmaları düzenlendi.



Fotoğraf 6.15: İlköğretim Okulları Arası Bilgi Yarışması, 2008

Okul içinde ve okullar arasında bilgiye dayalı bir rekabetin oluşturularak eğitime heyecan katılması, bilginin ve bilgili olmanın değerli olduğunun kavratılması, öğrencilerin sosyalleşmeleri, okullarına mensubiyet duygularıyla bağlanmaları gibi birçok kazanımın elde edildiği bilgi yarışmaları okulların eksikliklerinin görülmesine ve eğitim seviyelerinin yükselmesine de katkı sağlamıştır.

6.2.7.Şair Öğretmenler Şiir

Şöleni: Kahramanmaraş Millî Eğitim Müdürlüğü - Kahramanmaraş Öğretmenevi işbirliğiyle bir ilk gerçekleştirilerek ilde görev yapan şair öğretmenlerin katılımıyla 2007 yılında “Şair Öğretmenler Şiir Şöleni” düzenlendi. İlk defa düzenlenen etkinliğe il genelinde görev yapan 16 öğretmen şair katıldı.

Şölende icra edilen şiirler ve şairlerin biyografileri kitap haline getirilerek dağıtımı yapıldı.



Fotoğraf 6.16: Şair Öğretmenler Şiir Şöleni Kitabı

6.2.8. Bir Bahar Akşamı Şiir Şölenleri: Şairler kenti Kahramanmaraş'ta öğrencileri genelde sanata, özelde şiire teşvik eden liseler arası şiir okuma yarışmaları eğitimde gerçekleştirilen en etkili faaliyetlerden biri



Fotoğraf 6.17: Liseler Arası Şiir Okuma Yarışması'ndan, 2007

Okul içi etkinliklerle başlayıp il genelinde okullar arası etkinliğe dönüştürülen ve finale kalan 10 okulun katılımıyla gerçekleştirilen final yarışmalarının Necip Fazıl Kısakürek Kültür Merkezinde yapıldığı şiir yarışması, her yıl işitsel ve görsel bir sanat şölenine dönüştürüldü. Şölenlere ilin yetiştirdiği ünlü şairler jüri olarak katkı sağladılar.

Bir Bahar Akşamı etkinlikleri, Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğüne oluşturulan etkinlik yönergesi doğrultusunda bütün ilçelerde gerçekleştirildi.



Fotoğraf 6.18: Bir Bahar Akşamı Liseler Arası Şiir Okuma Yarışması, Aksu TV, 2010

Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü ve Aksu TV işbirliği ile 2009-2010 ve 2010-2011 öğretim yıllarındaki Bir Bahar Akşamı Liseler Arası Şiir Okuma Yarışmasının finaleri Aksu TV'den canlı olarak yayımlandı ve bu görsel şölenin daha geniş kitleler tarafından izlenmesi sağlandı.



Fotoğraf 6.19: Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü Liseler Arası Türk Halk Müziği Ses Yarışması Kahramanmaraş Lisesi öğrencisi Bilal Göregen, yarışma anında, 2006

6.2.9.Lise ve Dengi Okul Öğrencileri Arası Türk Halk Müziği Ses Yarışması: Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü Kültür Şubesi tarafından ilk defa 2005-2006 öğretim yılında düzenlenen ve ses yeteneği olan öğrencilerin tespit ve teşhir edildiği Türk Halk Müziği Solo Yarışması, gençlerin öz müziklerine ilgi duymaları ve boş zamanlarını sanatsal etkinliklerle değerlendirmeleri açısından yararlı olan ve eğitime heyecan ve renk katan yarışma gelenekselleşerek 2011 yılına kadar devam etti. Yarışmanın finalleri Aksu TV'den de canlı olarak yayınlandı.



Fotoğraf 6.20: Liseler Arası Türk Halk Müziği Ses Yarışması, Aksu TV, 2011

26 Aralık 2006 yılında düzenlenen yarışmada, sonraki yıllarda Türkiye'nin yakından tanıdığı ve yarışmanın yapıldığı yıl Kahramanmaraş Lisesinde öğrenim gören görme engelli Bilal Göregen 3. olmuş, bu derece öğrenciye büyük bir özgüven sağlamış ve müzik alanında ilerlemesine önemli katkı sağlamıştır.

6.2.10. Türk Dil Kurumu Başkanı'nın Kahramanmaraş Konferansı: Türkçenin ifade kudretinin farkına vardırarak, Türkçenin doğru ve düzgün konuşulması, yazılması hususunda eğitimcilerimizi bilgilendirmek amacıyla Kahramanmaraş Endüstri Meslek Lisesinin de katkısıyla Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün daveti üzerine Türk Dil Kurumu Başkanı Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın 21 Nisan 2006 tarihinde il merkezindeki edebiyat ve Türkçe öğretmenlerine "*Türkçenin Gücü*" konulu bir konferans verdi.



Fotoğraf 6.21: Türk Dil Kurumu Başkanı Prof. Dr. Şükrü Haluk Akalın konferansı, 2006

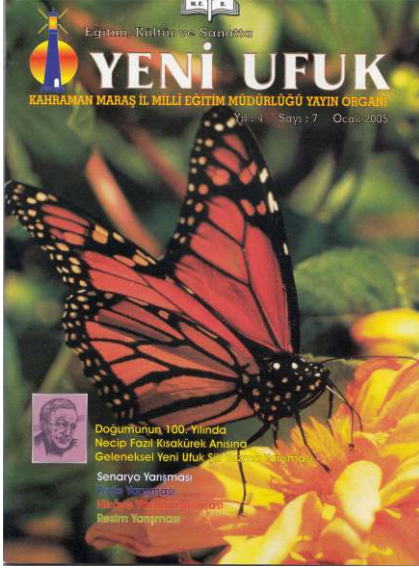
Cumhuriyet tarihinde Kahramanmaraş'a gelen ilk Türk Dil Kurumu Başkanı olan Akalın, konferansın sonunda dil öğretiminde eğitimde karşılaşılan sorunlarla ilgili olarak Ramazan Avcı tarafından yöneltilen soruları cevaplandırdı.

6.2.11. Eğitim, Kültür ve Sanatta Yeni Ufuk Dergisi ve Etkinlikleri: Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü yayın organı olarak öğretmenlerin bilimsel ve sanatsal çalışmalarına yer vermek, millî eğitimdeki gelişmeleri eğitim camiası ve kamuyla paylaşmak amacıyla yayımlanan Eğitim Kültür ve Sanatta Yeni Ufuk Dergisi içeriği ve yapmış olduğu etkinliklerle Türkiye genelinde ses getiren ve örnek alınan bir dergi olarak yayın dünyasında iz bıraktı.

Kahramanmaraş'ın iki eğitim bölgesine ayrılması üzerine 15 Ocak 2001 tarihinde önce ikinci eğitim bölgesinin yayın organı olarak yayına başlayan sonra da birinci ve ikinci eğitim bölgesinin ortak yayın organı olarak devam eden dergi, 6. sayısından itibaren Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün yayın organı olarak 2011 yılına kadar 13 sayı çıkararak yayımını sürdürdü.

Yayın yönetmenliğini Şube Müdürü Ramazan Avcı'nın yaptığı Eğitim Kültür ve Sanatta Yeni Ufuk Dergisi, öğretmenlerin şiir, hikâye, deneme türündeki sanatsal yazılarının yanı sıra bilimsel makalelere ve projelere yer vere-

rek eğitime katkı sağladı. Kahramanmaraş'ın yetiştirdiği şair ve yazarlarla ilgili anma etkinlikleri düzenledi. Bu programlardan ilki Mayıs 2002 yılında hikâyeci *Şevket Bulut* ve şair/yazar *Şevket Yücel* adına düzenlendi. İkinci anma programı, doğumunun 100. yılı münasebetiyle *Necip Fazıl Kısakürek* adına yapıldı.



Fotoğraf 6.22: Yeni Ufuk Dergisi

Yücel ve Hikâyeci *Şevket Bulut* adına öğretmen ve öğrenciler arası şiir ve hikâye yarışması; 2003 yılında öğretmen ve öğrenciler arası hikâye, şiir ve resim yarışması; 2005 yılında *Necip Fazıl Kısakürek* anısına ülke geneli öğretmen ve

Üçüncü anma etkinliği Mayıs 2017 yılında *Cahit Zarifoğlu* ve *Şevket Bulut* adına yapıldı.

Yeni Ufuk Dergisi, öğrenci ve öğretmenler arasında ülke genelinde düzenlediği ve gelenekselleştirdiği şiir, hikâye ve resim yarışmalarıyla da eğitim, kültür ve sanata katkı sağladı. Bu yarışmalar sanat yeteneği olan öğretmen ve öğrencilerin ortaya çıkmasına vesile oldu, ortam hazırladı.

Eğitim Kültür ve Sanatta Yeni Ufuk Dergisi, 2002 yılında Şair *Şevket Yücel* Dergisi, 2002 yılında Şair *Şevket Yücel* ve Hikâyeci *Şevket Bulut* adına öğretmen ve öğrenciler arası şiir ve hikâye yarışması; 2003 yılında öğretmen ve öğrenciler arası hikâye, şiir ve resim yarışması; 2005 yılında *Necip Fazıl Kısakürek* anısına ülke geneli öğretmen ve öğrenciler arası şiir, hikâye, resim, senaryo yarışması; 2007 yılında *Cahit Zarifoğlu* ve *Şevket Bulut* anısına şiir, hikâye ve resim yarışmaları düzenledi.



Fotoğraf 6.23: Eğitimci/yazar Ahmet Yüzeroğlu *Şevket Bulut*'u Anma Programı'nda konuşma yaparken

Yarışmalarda Bahaettin Karakoç, Hasan Ejderha, İnci Okumuş, Ramazan Avcı, Kadriye Kırdök, Ahmet Yüzeroğlu gibi ünlü şair ve yazarlar; Ahmet İhsan Aslantürk, Ali Koç, Semih Gemci, Müge Yelda Çiğir gibi ressamlar jüri ola-

arak görev yaptı. Derginin gerek anma programlarına gerekse düzenlediği yarışmaların ödül törenlerine başta Valilik olmak üzere üst düzeyde katılım sağlandı (Yeni Ufuk, 2007:41).

6.2.12.Okul dergileri: Okul dergileri öğrencilerin yeteneklerini teşhir etmelerine ortam hazırlayan sosyal laboratuvarlardır. Okul dergiciliğinin Kahramanmaraş millî eğitim tarihinde müstesna bir yere sahiptir.

Kahramanmaraş millî eğitiminde bilinen en eski okul dergisi Hamle dergisidir. Maraş Lisesi Edebiyat Kolunun yayın organı olan; aylık fikir, sanat ve edebiyat dergisi Hamle'nin ilk sayısı 15 Kasım 1952 yılında yayımlandı. Bu ilk sayısında sahibi S.Sabri Aytemiz, yazı işleri müdürü ise Abdurrezzak Doğuç'tur. Derginin hemen her sayısında sahibinin ve yazı işleri müdürünün değiştiği görülmektedir.1954 yılına kadar 4 sayfa hâlinde ve gazete formatında yayımlanan Hamle, 15 Ocak 1954 yılından itibaren 12 sayfalık dergi formatında çıkmaya başladı (Yakar, 2017:2).

Hamle dergisinin 10 Kasım 1954 tarihinde özel sayı olarak yayımlanan 12. sayısının sahibi M.Nuri Pakdil, yazı işleri müdürü ise Sezai Bozdoğan'dır. 15 Aralık 1954 tarihli 13. sayıda derginin sahibi Mustafa Belli olur. 15. sayıdan itibaren derginin yazar kadrosuna Maraş Lisesinin efsanevi edebiyat öğretmenlerinden Mustafa Atatanır da katılır. 15 Nisan 1955 tarihli 17. sayıda Hamle dergisinin sahibi ve sorumlu yönetmeni olarak M.Nuri Pakdil görülmektedir (Yakar, 2017:3). Bu sayıdan sonra M.Nuri Pakdil, liseden mezun oldu.

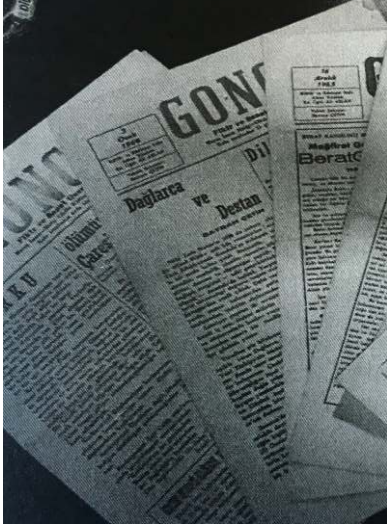
20. sayının sahibi Osman Tuncay, yazı işleri müdürü Mustafa Atatanır'dır. Bu sayının yazarları arasında Ali Kutlay, A.Erdem Bayazıt, Şeref Turhan, Sait Zarifoğlu, Cahit Zarifoğlu, Rasim Özdenören, Alaaddin Özdenören de vardır. Sonraki yıllarda "Yedi Güzel Adam" olarak edebiyat tarihine geçecek olan A.Erdem Bayazıt, Cahit Zarifoğlu, Rasim Özdenören, Alaaddin Özdenören ve Ali Kutlay, Hamle'nin son sayısı olan 22. sayıya kadar yazmayı sürdürdüler. Yedi Güzel Adam'ın ağabeyi M.Nuri Pakdil ise 1955 yılında mezun olduğu için 18. sayıdan sonra meşaleyi bu kardeşlere devretti.



Fotoğraf 6.24: Hamle Dergisi

Maraş'ta bir edebiyat ve kültür çevresi oluşturan ve Yedi Güzel Adam'ın yetişmesine vesile olan Hamle dergisi, okullardaki dergi yayıncılığının önemini ortaya koymak bakımından bir model olmuştur.

Hamle dergisinden sonra Maraş gençliğini fikir, sanat, kültür alanında bir araya getirerek harekete geçiren ikinci okul dergisi Gonca'dır.



Fotoğraf 6.25: Gonca Dergisi

İmam Hatip Okulu Kültür Kolu'nun sanat-fikir gazetesi olarak ilk sayısı Ocak 1965 tarihinde yayımlanan derginin yayın yönetmenliğini edebiyat öğretmeni İsmet Şengün yaptı. Gazetenin yazarları arasında o dönem okulun öğrencileri olan A.Vehbi Vakkasoğlu, Hacı Bekir Karlığa, İsmail Kılıhoğlu, Ahmet Taşgetiren, Osman Sarı, Ali Zengin, Nazif Öztürk gibi sonraki yıllarda yazar ve bilim adamı olacak olan kalemler yer aldı.

Her sayısı 4 sayfadan oluşan dergi 1965-1967 yılları arasında 27 sayı yayımlandı.

Özellikle 2003-2011 yılları arası, Kahramanmaraş'ta okul dergiciliğinin doruk noktaya çıktığı yıllar olmuştur. Bunda il millî eğitim müdürlüğünce okul dergilerinin teşvik edilmesinin önemli katkısı olmuştur. Sosyal ve sanatsal derslerin uygulama laboratuvarı sayılan okul dergileri ve hangi okul tarafından yayımlandıkları aşağıdaki çizelgede verilmiştir. Dergilerin kaç sayı yayımlandığı konusunda tam bilgiye ulaşılamamıştır.

Tablo 6.2. Kahramanmaraş Eğitim Kurumlarında Yayımlanan Dergiler

Derginin Adı	Yayımlayan Kurum	Yayımlanmaya Başlandığı Yıl
Hamle	Maraş Lisesi	1952
Gonca	Maraş İmam Hatip Okulu	1965
Ötüken	Göksun Lisesi	1988
Anadolu	Fatih Lisesi	1991
Dost	Kahramanmaraş İmam Hatip Lisesi	1991
Cemre	Çukurova Elektrik Anadolu Lisesi	2000
Güldeste	Hartlap İlköğretim Okulu	2001
Gökkuşluğu	Kahramanmaraş Endüstri Meslek Lisesi	2003
Cıvıltı	Kahramanmaraş Anaokulu	2003
Kardelen	Gazi İlköğretim Okulu	2003
Gündönümü	İbrahim Çalık Lisesi	2003
Eğitimde Kültürde Damla	Barbaros İlköğretim Okulu	2003
Uzun Soluk	Reşit Gümüşer İlköğretim okulu	2003
ki Dirhem Bir Çekirdek	Yavuz Selim İlköğretim Okulu	2004
Bezek	Kadriye Çalık Anadolu Lisesi	2004

Tablo 6.2. Kahramanmaraş Eğitim Kurumlarında Yayımlanan Dergiler (Devamı)

Damla	Karamanlı İlköğretim Okulu	2004
Cumhuriyetin Sesi	Merkez Cumhuriyet İÖÖ	2004
Gençlik	Ondokuzmayıs Lisesi	2004
Vuslat	Merkez Atatürk Anadolu Lisesi	2004
Nisan Yağmuru	23 Nisan İlköğretim Okulu	2005
Sessiz Gemi	Gaziler İşitme Engelliler İÖÖ	2005
Mimar Sinan	Mimar Sinan İlköğretim Okulu	2005
Hayata Kılavuz	Kahramanmaraş Rehberlik ve Araştırma Merkezi	2005
Bediz	Doğukent İlköğretim Okulu	2005
Gülizar	Gülizar Şamil Aktaş Lisesi	2005
Şekerbey	Turgut Reis Çok Programlı Lisesi	2005
Barıştan Damlalar	Barış İlköğretim Okulu	2005
Kozalak	Andırın Millî Eğitim Müdürlüğü	2005
Dört Mevsim Düşünce	Yıldırım Beyazıt Anadolu Lisesi	2006
Keklikpınarı	Bozhöyük İlköğretim	2006
Turkuaz	Ahmet Yesevi Lisesi	2006
Kıvılcım	Cumhuriyet Lisesi	2007
Mavi	Kahramanmaraş Anadolu Lisesi	2007
Irmak	Fatih İlköğretim Okulu	2007
Yol Arkadaşı	Necip Fazıl Kısakürek İÖÖ	2007
İlk Adım	Afşin İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü	2007
Sevgi Yolu	Yunus Emre YİBO	2008
Gülümse	Fatih Şekeli İlköğretim Okulu	2008
Dördüncü Cemre	Arslanbey İlköğretim Okulu	2008
Dildade	Öğretmenler Lisesi	2008
Sütçü İmam	Sütçü İmam Lisesi	2008
Vuslat	Cahit Zarifoğlu İlköğretim Okulu	2010
Göksun Teknik Bülten	Göksun Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi	2011
Bir Nefes Sağlık	Nezihe Öksüz Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi	2013
Patika	Turgay Ciner Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi	2014
Sanat ve Zanaat	Elbistan Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi	2015
Damla	Önsen İlkokulu	2015
Kalemin Gölgesi	Ekinözü Çok Programlı Lisesi	2016
Özel Dünyam	125. Yıl Özel Eğitim Meslekî Teknik Eğitim Merkezi	2016
Kademran	TOKİ Kâzım Karabekir Meslekî ve Teknik An.L.	2016
Mürekkep Lekesi	Çoğulhan Meslekî Teknik Anadolu Lisesi	2017
Umutlu	Kavlaklı Hasan Gökçe Ortaokulu	2017
Pâyidar	Hacı Mehmet Kalay Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi	2017
Bozhöyük Postası	Bozhöyük Çok Programlı Lisesi	2017
Bir Nefes	Süha Erler Anadolu Lisesi	2018
Cemre	Önsen Çok Programlı Anadolu Lisesi	2018
Sayfa	Zekeriya Tanrıverdi İmam Hatip Ortaokulu	2018
21. Yüzyıl	TOKİ 21. Yüzyıl Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi	2018

6.2.13. Türkiye Okuyor Kampanyası: Cumhuriyet döneminin en etkili ve kapsamlı kitap okuma seferberliği olan ve Cumhurbaşkanlığınca düzenlenen, 2008-2012 yılları arasında 4 yıl süren "*Türkiye Okuyor Kampanyası*" projesi kampanyası, Millî Eğitim Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığının koordinasyonunda gerçekleşti. Bu kapsam ve süre içinde Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü, hazırlamış olduğu 4 yıllık program doğrultusunda önemli etkinlikler gerçekleştirdi.

Kahramanmaraş İl Özel İdaresi ve hayırseverler tarafından temin edilen kitaplar okullara gönderildi. Okumayı teşvik etmek için halk ve öğrenciler ülke genelindeki ünlü yazarlarla buluşturuldu. Bu kapsamda öğretmen ve öğrencilere yönelik olarak dil ve tarih şuuru kazandırmak amacıyla 2008 yılında bilim adamı Prof. Dr. Cengiz Alyılmaz tarafından "*Türklerin Köklerine Seyahat*" konulu konferans; ünlü şair ve mütefekkir Yavuz Bülent Bakiler tarafından 2009 yılında "*Kültürümüz Kimliğimiz*" konulu konferans, 2010 yılında ünlü kişisel gelişim uzmanı Mümin Sekman tarafından "*Başarı Semineri*" ve "*Rasim Özdenören Paneli*" düzenlendi. Proje il koordinatörü İl Millî Eğitim Müdürlüğü Kültür Şubesi Müdürü araştırmacı/yazar Ramazan Avcı tarafından Kahramanmaraş'ın bütün ilçelerinde öğretmen ve öğrencilere "*Okuma Kültürü ve Alışkanlığı*" konulu konferanslar verildi.



Fotograf 6.26: Kiraathane'de bir etkinlik

6.2.14. Kiraathane Etkinlikleri: Türkiye Okuyor Kampanyası kapsamında "*Gelenekten geleceğe kitap ile kurulan köprü*" sloganıyla insanların kitapla bütünleşmesini sağlamak amacıyla Vali Mehmet Niyazi Tanılır'ın himayelerinde 2010 yılında Kahramanmaraş Öğretmenevinin bahçesine "*Kiraathane*" açıldı.

2016-2017 öğretim yılı itibariyle İl Millî Eğitim Müdürlüğü ve Dulkadiroğlu Belediyesi arasında yapılan protokol ile faaliyet gösteren Kiraathanede eğitimci/yazar Duran Boz'un koordinatörlüğünde öğrenciler, STK'lar ve kurumlar kültürel-sanatsal etkinlikler yapmaktadır.



Fotoğraf 6.27: Okuduklarımla Yarışıyorum, Aksu TV, 2011

6.2.15.Okuduklarımla Yarışıyorum: Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü olarak *100 Temel Eser*'in okunmasını teşvik eden kültürel etkinliklerden biri de ortaokul ve lise öğrencileri arasında düzenlenen "*Okuduklarımla Yarışıyorum*" isimli yarışmadır. 100 Temel Eser arasında bulunan kitapların öğrencilerce okunmalarından sonra okuduklarını anlayıp anlamadıklarını tespit etmek ve okuyan öğrencileri ödüllendirmek amacıyla 2008-2012 yılları arasında düzenlenen yarışmanın finalleri yerel Aksu Televizyonundan canlı olarak yayımlandı (Yeni Ufuk, 2011:41).

6.2.16.OYAK Liseler Arası Matematik Yarışması: Öğrencilere matematiğin ve soyut düşünmenin anlamını kavratmak, matematiği sevdirmek ve hayattaki önemini kavratmak amacıyla OYAK Grubu tarafından TÜBİTAK ve Millî Eğitim Müdürlükleri işbirliğiyle ülke genelinde düzenlenen *Liselerarası Matematik Yarışması*'na Kahramanmaraş Millî Eğitim Müdürlüğü 2005 yılından itibaren katıldı ve yarışma 2012 yılına kadar ilde başarıyla uygulandı.

ÖSS'de il genelinde ilk 25 okul arasında yer alan devlet liselerinin ka-



Fotoğraf 6.28: Oyak Liseler Arası Matematik Yarışması Ödül Töreninden

tıldığı özgün yarışma, açık uçlu ve dört sorudan oluşmakta ve yarışmaya her okul dört kişilik grupla katılmaktaydı. Soruları TÜBİTAK tarafından hazırlanan ve değerlendirmesi TÜBİTAK tarafından yapılan yarışmada 2015 yılında Süleyman Demirel Fen Lisesi Türkiye 2.ligini, 2010 yılında Kahramanmaraş Anadolu Öğretmen Lisesi Türkiye 6.ligini kazandı.

6.2.17.Liseler Arası “Kültürümüz ve Değerlerimiz” Adlı Bilgi Yarışması: Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Dulkadiroğlu Belediyesi ve Aksu Televizyonun ortaklaşa hazırladığı Liseler arası “Kültürümüz ve Değerlerimiz” isimli bilgi yarışmasına gönüllülük esasına göre merkez ilçe okulları katılıyor. Yarışma vasıtasıyla öğrencilerin içinde yaşadıkları çevreyi tanımaları amaçlanmaktadır.

İlki 2016 yılında yapılan yarışmada öğrencilere Kahramanmaraş’ın tarihi, coğrafyası, edebiyatı, yemek kültürü, sporu, el sanatları alanında sorular yönlendirilmektedir.



Fotoğraf 16.29: *Kültür ve Değerlerimiz Bilgi Yarışması, 2016*

Kültürümüz ve Değerlerimiz Yarışması, grup yarışmalarıyla birlikte yaklaşık 11 hafta sürmekte, yarışma vesilesiyle öğrenciler hem yarışma heyecanı yaşamakta hem de Kahramanmaraş’ın kültürel değerlerini, coğrafyasını, tarihini öğrenme imkânı elde etmektedir.

Yarışmanın Aksu TV kanalından da yayımlanması, ilin tanıtımı için bir fırsat sağlamaktadır.

6.3. 2004 SONRASI KAHRAMANMARAŞ EĞİTİMİNDE UYGULANAN PROJELER

6.3.1. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi: Türk millî eğitim sisteminin demokrasi eğitimi ilkesinde, “Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokrasi bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için, yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır.” hükmü yer almaktadır.



Fotoğraf 6.30: Demokrasi ve Okul Meclisleri Projesi Kahramanmaraş 1. Dönem İl Meclis üyeleri Kahramanmaraş Milletvekili Ali Sezal ve Millî Eğitim Müdürü Sebahattin Akgül, Şube Müdürü Ramazan Avcı ile birlikte (2005)

Cumhuriyetin demokrasi ile güçlendirilmesi; öğrencilerde yerleşik bir demokrasi kültürünün oluşturulması, hoşgörü ve çoğulculuk bilincinin geliştirilmesi amacıyla TBMM ve Millî Eğitim Bakanlığı arasında yapılan protokol ile 2004-2005 öğretim yılında uygulamaya konulan “*Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi*” Türkiye genelinde olduğu gibi Kahramanmaraş millî eğitiminde de başarıyla uygulanmıştır.

“*Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi*”, yalnızca kuramsal olarak değil, uygulamaya dönük örneklerle de tüm ilköğretim ve ortaöğretim okullarında demokrasinin öğrencilere benimsetilmesine önemli katkı sağlamıştır.

6.3.2. 100 Temel Eser Projesi: 04.08.2005 tarihinde 2005/70 sayılı genelgeyle yayımlanan, Cumhuriyet dönemi eğitiminde ilk ve ortaöğretim kurumlarında eğitim gören öğrencilerde okuma alışkanlığı kazandırmak ve geliştirmek amacıyla düzenlenen en etkili proje olan *100 Temel Eser Projesi*, Kahramanmaraş'ta ciddi ve başarılı bir şekilde yürütüldü.

Bakanlıkça ilköğretim ve liseler için ayrı ayrı olmak üzere akademik bir kurul tarafından tespit edilen 100 eserin öğrencilere okutturulması faaliyetine dayanan 100 Temel Eser Projesi kapsamında Kahramanmaraş millî eğitiminde yapılan etkinliklerin en önemlisi, Millî Eğitim Bakanlığının da örnek alıp dijital ortamda geliştirdiği *Kitap Okuma Kılavuzu ve Kitap Okuma Takip Defteri* uygulaması oldu.



Fotoğraf 6.31: Kitap Okutma Kılavuz Defteri

Bu uygulamaya göre Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü Kültür Şubesinde il genelindeki ilköğretim 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflarla liselerin 9, 10, 11 ve 12. sınıflara ait her şube için içinde kitap okuma alışkanlığının önemi ve okuma alışkanlığı kazandırmak için yapılması gereken kılavuz bilgilerin yer aldığı ve her öğrenci için okuduğu kitapların öğretmen tarafından kontrol edilip kaydının yapılacağı bir sayfanın oluşturulduğu *Kitap Okuma Kılavuzu ve Takip Defteri* adlı materyal defterler bastırılarak okullara dağıtıldı.

Hangi kitapların hangi sınıf seviyesinde okutturulacağının listeleri de bulunan materyalin il genelindeki bütün okullara dağıtımı yapıldı. Okul denetimlerinde sınıf, Türkçe ve edebiyat öğretmenlerinin öğrencilerin kitap okuma eylemini düzenli olarak takip edip edip bu deftere kayıt yapıp yapmadıkları incelendi. Her okul yönetimi, yılsonunda Kitap Takip Defterlerindeki kayıtlara göre şube ba-

zında okunan kitap sayılarını, okuma konusunda karşılaşılan güçlükleri form şeklinde raporlaştırılarak İl Millî Eğitim Müdürlüğüne gönderdiler. Bu uygulama 2006 yılından 2011 yılına kadar başarıyla devam etti.



Fotoğraf 6.32: Türkçeyi En Güzel Kullanan Öğrenci Belgesi, 2008

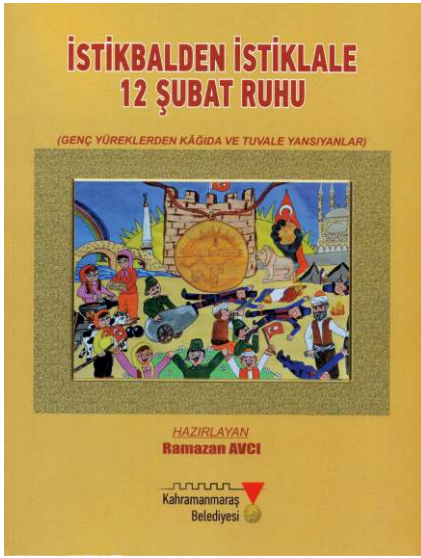
6.3.3. Türkçeyi Güzel Kullanıyorum Projesi: Türk millî eğitim sisteminin temel ilkeleri arasında “Millî birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan, eğitimin her kademesinde öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili hâlinde zenginleşmesine çalışılır.” ifadesi yer almaktadır.

Türkçeyi güzel kullandırmak amacıyla Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü Kültür Şubesince 2008 yılında “Türkçeyi Güzel Kullanıyorum Projesi” hazırlandı ve uygulandı. Proje şu aşamalardan oluştu:

İl genelindeki her ilköğretim ve ortaöğretim kurumu, oluşturdukları komisyon tarafından Türkçeyi en güzel kullanan öğrenciyi tespit etti. Öğrencinin fotoğrafı, okulun duyuru panosuna asıldı. Her okulun Türkçeyi en güzel kullanan öğrencisinin adı İl Millî Eğitim Müdürlüğü web sitesinde yayımlandı. Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü, bu öğrencilere “Türkçeyi En Güzel Kullanan Öğrenci” belgesi hazırladı ve öğrencilerin okullarına gönderdi. Okullar, bu belgeleri ve okul aile birlikleri kanalıyla temin edecekleri hediyeleri Türk Dil Bayramı Kutlamaları olan 1–13 Mayıs arasında yapacak bir bayrak töreninde öğrencilere verdi.

İlçelerde belgelerin ve hediyelerin verilmesi için yapılan okul programlarından birine protokol de davet edildi ve belgelerin protokol üyelerince verilmesi, yapılan programların görsel ve yazılı basınla paylaşılması sağlandı. Böylece öğrenciler Türkçeyi güzel konuşmaya özendirildi.





Fotoğraf 6.34: Madalyalı Kahraman Şehir yarışmasına katılan eserlerden oluşan İstikbalden İstiklale 12 Şubat kitabı

2010 yılından 2018 yılına kadar düzenlenen geleneksel Madalyalı Kahraman Şehir yarışmasında yurdun dört tarafından yoğun katılım sağlandı. Dereceye giren yarışmacılar Kahramanmaraş Belediyesi tarafından ödüllendirildi, sergiye layık görülen resimler “Ulusal Madalyalı Kahraman Şehir Resim Sergisi” ismiyle sergilendi. İl dışından dereceye giren yarışmacılar veli ve öğretmenleriyle birlikte ödül törenine davet edilerek üç gün misafir edildiler. Yarışmanın koordinatörü Ramazan Avcı tarafından yarışmaya katılan şiir, resim ve kompozisyonlar kitap hâline getirildi.

Kahramanmaraş’ın tanıtımına önemli katkı sağlayan proje kapsamında düzenlenen yarışmalara başlangıcından 2018 yılına kadar 16.000 öğrenci katıldı.

6.3.5.Öğrenme Şenlikleri Projesi: Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tarafından farklı öğrenim ve yaş seviyesindeki vatandaşların sosyo-kültürel gelişimlerini ve istihdam edilebilirliklerini sağlamak amacıyla; bilgi, beceri ve yeterliliklerini geliştirmek, öğrenmeye erişimlerini artırmak ve nihayetinde öğrenen bireyden öğrenen topluma ve öğrenen Türkiye’ye doğru bir dönüşümü gerçekleştirmek vizyonundan hareketle “Öğrenme Şenlikleri” uygulaması başlatıldı. Öğrenme Şenlikleri 2014 yılında arasında Kahramanmaraş’ın da bulunduğu 21 ilde yapıldı. Osman Sayın Kapalı Spor Salonu, Kent Meydanı, Kıbrıs Meydanı, Piazza AVM, Necip Fazıl Kısakürek Kültür Merkezi gibi vatandaşların yoğun olduğu mekânlarda gerçekleştirilen Öğrenme Şenlikleri’ne belediyeler, halk eğitimi merkezleri, okullar, sivil toplum örgütleri, özel müteşebbisler ve esnaflar katıldı.

Öğrenme şenliği kapsamında il ve ilçe halk eğitimi merkezlerinin uygulamalı meslekî eğitim ve sergileri, ressam öğretmenlerin resim sergisi, halk oyunları gösterisi, bando konseri, Eshab-ı Kehf temsili, canlı müzik gösterileri, fotoğraflarla Kahramanmaraş sergisi, trafik eğitimi simülasyonu, tansiyon ve nabız ölçümü, tezhip ve el sanatları uygulaması, sim sırma uygulaması yapıldı. Deprem ve afet konusunda seminerler verildi. Kahramanmaraş halkının yoğun ilgi gösterdiği “Öğrenme Şenliği” Mehmet Akif Ersoy Kültür Merkezinde Ramazan Avcı tarafından gerçekleştirilen “Şiirin Başkentinden Sevginin Başkentine” isimli şiir dinletisi programı ile sona erdi.

6.3.6.Fatih Projesi: Eğitimde FATİH Projesi, eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğini sağlamak ve okullardaki teknolojiyi iyileştirmek amacıyla bilişim teknolojileri araçlarının öğrenme-öğretme sürecinde daha fazla duyu organına hitap edilecek şekilde, derslerde etkin kullanımı için başlatıldı.



Fotoğraf 6.35: Kahramanmaraş Millî Eğitim Müdürlüğü Fatih Projesi Semineri, 2018

Liselerden başlanarak ilkokullara doğru aşama aşama uygulanan Fatih projesi kapsamında, Kahramanmaraş genelinde lise ve ortaokulların altyapı ve etkileşimli tahta kurulumları 2018 yılı itibariyle önemli ölçüde tamamlandı. 2017-2018 öğretim yılında Kahramanmaraş'taki eğitim kurumlarında 6.815 etkileşimli tahta, 968 çok fonksiyonlu yazıcı, 47 doküman kamera, dağıtımı yapılan 25.360 tablet bilgisayar seti mevcuttur ve 11.030 data ucu çekilmiştir.

2011-2018 yılları arasında 146 okula Fatih Projesi VPN fiber İnternet bağlantısı yapıldı.

2017-2018 öğretim yılında bilgi teknolojileri ile eğitim materyallerinin buluşturulduğu Eğitim Bilişim Ağı (EBA) sistemi toplam 10.701 öğretmen 157.469 öğrenci tarafından kullanıldı.

6.3.7.Soran ve Sorgulayan Gençlik İçin Öğretmen Eğitimi Destek

Projesi: Öğrencilerin eleştirel düşünme tutum ve becerisi kazanmaları ve özgür düşünebilen yurttaşlar olarak yetişmeleri için öğretmen eğitiminin desteklenmesine yönelik olarak Eğitim Reformu Girişimi tarafından hazırlanan, Millî Eğitim Bakanlığı, Sabancı Üniversitesi ve Akbank işbirliği ile Kahramanmaraş dahil 8 ilde uygulanan “Soran ve Sorgulayan Gençler İçin Öğretmen Eğitimi Destek Projesi: Düşünme Gücü” 2009 yılında başladı ve 2010’da tamamlandı.



Proje kapsamında 217 öğretmenin eğitimi tamamlandı ve eğitimden 7649 öğrenci yararlandı.

6.3.8.Gönül Köprüsü Projesi:

Amacı öğrencilerin yaşadıkları bölge/şehir dışında coğrafi, ekonomik ve kültürel yönden farklılık gösteren diğer bölge/şehirleri görerek ülkeyi daha yakından tanımalarına imkân hazırlamak; farklı illerde yaşayanlar arasında sevgi, arkadaşlık, paylaşma, birlik ve beraberlik duygularını güçlendirmek, kalıcı gönül köprülerinin kurulmasını sağlamak olan Gönül Köprüsü Projesi 2008 yılında başladı ve 2011 yılında tamamlandı.



Fotoğraf 6.36: Gönül Köprüsü Projesi misafir öğrenci, 2009 (Oğuz Karakoç'un arşivinden)

Proje kapsamında öğrenciler gittikleri ilde 5 gün misafir oldular. Bu süre içerisinde millî eğitim müdürlüğünce görevlendirilen proje koordinatörü Şube Müdürü Ramazan Avcı'nın başkanlığında misafir öğrencilere ilin tarihî ve turistik yerleri gezdirildi.

Proje süresince Kahramanmaraş'a gelen öğrencilere Anadolu Türk misafirperverliğinin en güzeli sergilenerek misafirlerin kazasız, belasız ve mutlu bir şekilde ayrılması sağlandı.

Cumhuriyet Dönemi eğitiminde uygulanan en büyük gezi projesi olan Gönül Köprüsü Projesinde ulaşım sponsor firma tarafından; il içindeki konaklama, gezi, yemek giderleri ise mahallî imkânlarla sağlandı.

Gönül Köprüsü Projesi kapsamında Kahramanmaraş'a gelen ve Kahramanmaraşlı öğrencilerin gittikleri iller ve sayıları tablo 6.3'te verilmiştir.

Tablo 6.3. Gönül Köprüsü Projesi'nde Kahramanmaraş'a Gelen ve K.Maraş'tan Diğer İllere Giden Öğrenciler				
Tarih	Gelen İl	Gelen Öğrenci Sayısı	Gidilen İl	Giden Öğrenci Sayısı
2008	İstanbul	720	Sakarya-Kastamonu	850+850
2009	Siirt	200	Rize	120
2010	Şırnak	200	Amasya	200
2011	Çorum	120	Giresun	120
Toplam		1.240		2.340

Proje kapsamındaki gezilere örgün eğitimde öğrenim gören ilköğretim 7 ve 8. sınıf öğrencileri ile lise 9 ve 10. sınıf öğrencileri katıldı.

Gönül Köprüsü Projesiyle Türkiye'nin doğu ve batısı, kuzey ve güneyi arasında gönül köprüsü kuran öğrencilerin; farklı coğrafyaları, gelenekleri, ülkenin zenginliklerini, güzelliklerini yerinde görmek suretiyle Türkiye'yi daha iyi tanımaları sağlandı.



Fotoğraf 6.37: Kahramanmaraşlı öğrenciler Giresun'da, 2011 (Oğuz Karakoç'un albümünden)

6.3.9.Cumhuriyet Eğitim Gezileri Projesi: Millî Eğitim Bakanlığınca ilk ve ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin Çanakkale ve Milli Mücadele Destanı'nın önemini kavramaları ve bu yolla millî şuurlarının güçlendirilmesine katkıda bulunmak amacıyla düzenlediği Cumhuriyet Eğitim Gezileri Projesi 2004 yılında başladı.



Fotoğraf 6.38: Kahramanmaraşlı öğrenciler Cumhuriyet Eğitim Gezisi'nde, 2006 (Ramazan Avcı'nın albümünden)

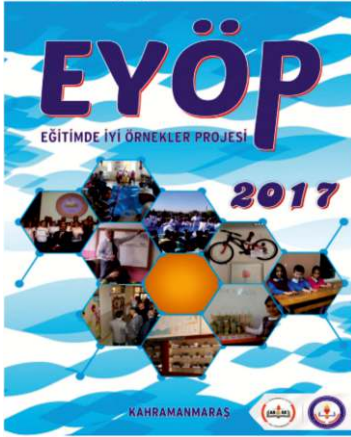
Derslerinde başarı gösteren ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin seçilerek katılımıyla düzenlenen ve 2006 yılından itibaren de Millî Mücadele'nin kazanıldığı Afyonkarahisar, Kütahya, Ankara gibi toprakları da içine alacak şekilde genişletilen proje 2013 yılında tamamlandı.

Üç gün süren “Cumhuriyet Eğitim Gezileri Projesi” kapsamında, Türkiye'nin değişik illerindeki okullardan gelen öğrenci ve öğretmenler Çanakkale'yi ve Millî Mücadele'de önemli gelişmelerin yaşandığı Afyonkarahisar, Kütahya ve Ankara/Polatlı'yı gezme imkânı buldular.

Öğrencilere proje kapsamında Ankara, Afyonkarahisar, Kütahya ve Çanakkale illerinde bulunan şehitlikler, müzeler, anıtlar, tabyalar, millî parklar ve öğren yerler gezdirildi.

Proje kapsamında Kahramanmaraş'tan 2004-2013 yılları arasında toplam 400 öğrenci Çanakkale'yi, 480 öğrenci de Ankara, Afyonkarahisar, Kütahya illerini gezme imkânı buldu.

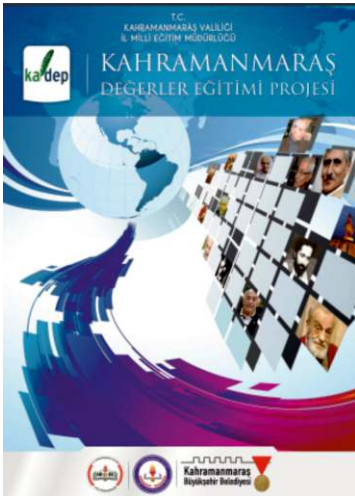
6.3.10.Eğitimde İyi Örnekler Projesi (EYÖP): Eğitim ve öğretim faaliyetleri kapsamında, iyi örnek olarak kabul edilen çalışmaların ortaya çıkarılması, yaygınlaştırılması ve diğer okul/kurumlar tarafından model alınmasını amaçlayan “Eğitimde İyi Örnekler Projesi” 2015 yılında faaliyete geçirildi. Projenin başvuru konularını şu başlıklar oluşturmaktadır:



- 1.Yenilikçi eğitim uygulama örnekleri.
- 2.Dezavantajlı öğrenci ve kesimlere yönelik uygulama örnekleri.
- 3.Meslekî eğitim uygulama örnekleri.
- 4.Anasınıfı eğitimi uygulama örnekleri.
- 5.Türk diline katkı sağlayan okul uygulama örnekleri.
- 6.Halkla ilişkiler ve iletişim uygulamaları.
- 7.Alternatif ders materyali geliştirme örnekleri.
- 8.İdarî uygulama örnekleri.
- 9.Özel eğitim ile ilgili uygulama örnekleri.
- 10.Yöneltilme, yönlendirme ve rehberlik.

Değerlendirme ölçütlerine göre dereceye giren okullar protokol kapsamında Dulkadiroğlu Belediyesi tarafından ödüllendirildi. Projeye 2015 yılında 54, 2016 yılında 70 ve 2017 yılında 107 başvuru yapıldı.

6.3.11.Değerler Eğitimi Projesi: Teknolojiyi kullanan, kendi medeniyetindeki rol modelleri bilen, millî ve manevî değerlerine sahip çıkan bir nesil yetiştirmek için değerlerin temsilcilerinden güzide örnekleri bulup, onların değer özelliklerini öğrencilere hatırlatmak amacıyla İl Millî Eğitim Müdürlüğü AR-GE Birimi tarafından “Kahramanmaraş Değerler Eğitimi Projesi” hazırlanarak uygulandı.



İl genelindeki bütün eğitim kurumlarında 2014-2015 öğretim yılında uygulanmaya başlanan proje kapsamında Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi ile bir protokol yapılarak güzel sözler, hikâyeler, Kahramanmaraş'ın değerli şahsiyetlerini içeren afişler ile proje tanıtım broşürlerinin basımı yapıp okullara dağıtıldı.



KADEP kapsamında öğretim müfredatına giren değerler eğitimi çerçevesinde her ay bir ana değer ve 2 alt değer olmak üzere her yıl toplamda 24 değer belirlenmekte ve bu değerlerle ilgili olarak okullarda çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir.

2017-2018 öğretim yılı itibariyle Kahramanmaraş'ın değerli şahsiyetlerini içeren 63.000 afiş ve proje broşürleri bastırılıp 981 okulda 251.294 öğrenciye ulaştırıldı. Proje kapsamında her yıl en güzel uygulama yapan üç okul Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından ödüllendirilmektedir.

6.3.12. Kahramanmaraş Bilgiyle Buluşuyor Projesi: 05 Ekim 2016 tarihinde Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü ile Onikişubat İlçe Belediyesi arasında imzalanan protokol kapsamında öğrencileri okuma-ya teşvik etmek ve okuduklarını ne derece anladıklarını tespit ederek başarılı öğrencileri ödüllendirmek, Kahramanmaraş genelinde eğitim-öğretim gören ilkökul, ortaokul ve lise öğrencilerinin okuma oranını arttırmak ve eğitime katkı sağlamak amacıyla “Kahramanmaraş Bilgiyle Buluşuyor Projesi” gerçekleştirildi.

Proje kapsamında İl Millî Eğitim Müdürlüğünce oluşturulan komisyonca 2. sınıftan itibaren her sınıf seviyesi için 5 kitaptan oluşan kitaplar belirlendi. Onikişubat Belediyesi, belirlenen bu kitapları satın alarak okullara dağıttı. Okullarda okuma saatleri konuldu, gönüllü öğrencilerin bu kitapları okumaları sağlandı. Daha sonra her okul, il millî eğitim müdürlüğünce hazır-



Fotoğraf 6.39: Kahramanmaraş Bilgiyle Buluşuyor Ödül Töreni

lanan sorularla sınav yaparak birinci olan öğrencilerini il millî eğitim müdürlüğüne bildirdi. İl millî eğitim müdürlüğü okullarında dereceye giren öğrenciler arasında yaptığı final sınavıyla il 1, 2 ve 3.sü olan öğrencileri tespit edip öğretmenleriyle birlikte ödüllendirdi.



Fotoğraf 6.40: Kahramanmaraş Bilgiyle Buluşuyor Projesi yazar buluşmasında Yazar Vehbi Vakkasoğlu, kitaplarını imzalarken, 2018

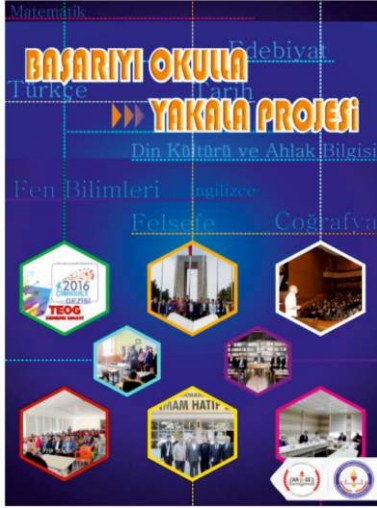
2015/2016 öğretim yılında gerçekleştirilen etkinliğe 46.000 öğrenci katıldı ve Onikişubat Belediyesi tarafından öğrencilere 36.000 kitap dağıtıldı.

2016/2017 öğretim yılında gerçekleştirilen etkinliğe 58.138 öğrenci katıldı. Onikişubat Belediyesi tarafından öğrencilere 42.000 kitap dağıtıldı.

2017/2018 eğitim öğretim yılında gerçekleştirilen

etkinliğe 88.000 öğrenci katıldı. Proje kapsamında Onikişubat İlçe Belediyesi tarafından öğrencilere 77.000 kitabın dağıtımı sağlandı. Proje kapsamında yazar-okul buluşmaları da gerçekleştirildi.

6.3.13. Başarıyı Okulla Yakala Projesi: Öğrencilerin akademik başarılarını yükseltecek çalışmaları gerçekleştirmek amacıyla Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi ile İl Millî Eğitim Müdürlüğü arasında 01.11.2016 tarihinde “Başarıyı Okulla Yakala Projesi” protokolü imzalandı. Protokol kapsamında 2016/2017 öğretim yılında 12. sınıflarda eğitim gören 15.277 öğrenciye YGS, 8. sınıflarda eğitim gören 21.529 öğrenciye TEOG değerlendirme sınavı yapıldı. Okullarında birinci olan 458 öğrenci Çanakkale gezisine götürüldü. Ayrıca 8. ve 12. sınıflara yönelik 21.000 öğrenciye motivasyon seminerleri verildi.



2017/2018 eğitim öğretim yılında öğrencilerin okul başarıları ve diğer sosyal, sportif, bilimsel başarılarına göre hazırlanan bir ölçekle okullarda kurulan komisyonca seçilen birer öğrenci, toplamda 500 öğrenci Çanakkale'ye götürülerek ödüllendirildi. Ayrıca 30 okulda kariyer günleri etkinlikleri ve 15 okulda kişisel gelişim seminerleri düzenlendi.

Proje kapsamında 2018 yılında 12. sınıf öğrencilerine TYT değerlendirme sınavı gerçekleştirildi. Toplam 16 bin öğrencinin katıldığı sınav il genelinde 144 okulda yapıldı.

6.3.14. Avrupa Birliği Projeleri: Proje kavramı, Türk eğitim tarihinde 2000'li yıllardan sonra yaygınlık kazanmış, kurumlarda proje birimleri kurulmuştur. Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğünde de 2005 tarihinde AB Projeleri Eğitim ve Gençlik Programları Birimi kuruldu.

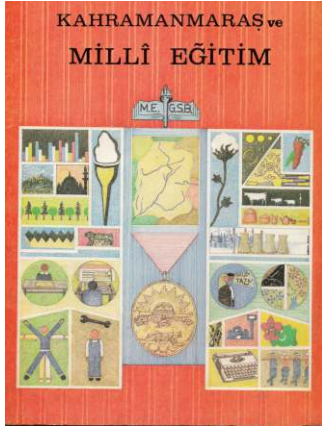
AB Programları, hızla değişen ve yineden şekillenen dünyada dışa açılmak, etkin bir şekilde rol alabilmek için fırsatlar sunmaktadır. Bu fırsatlardan istifade edebilmek için projelerin hazırlanması gerekir. Ancak proje hazırlamak için bir eğitime ihtiyaç vardır. Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü AB Eğitim ve Gençlik Programları Birimi, 2005 yılından itibaren öğretmen ve eğitim yöneticilerine yönelik yoğun bir bilgilendirme çalışması yaptı. Otuzar saatlik “Proje Hazırlama ve Uygulama” konulu hizmetçi kurslar düzenledi. Bu eğitimle 2006 yılı sonuna kadar 2000 öğretmen ve öğrenciye ulaşıldı.

2005-2017 yılları arasında Kahramanmaraş Proje İstatistikleri çizelgede verilmiştir.

Tablo 6.4 Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü AB ve Ulusal Projeleri				
Yıl	Program Adı	Uygulanan Proje Sayısı	Yararlanıcı Sayısı	Bütçe (€)
2005	Comenius	2	23	17.400
	Leonardo Da Vinci	3	38	87.573
	Genel Hibe Programları	13	106	14.623
2006	Comenius	6	60	55.880
	Leonardo Da Vinci	4	54	71.170
	Grundtvig	1	6	6.740
	Genel Hibe Programları	1	14	1.260
2007	Comenius	8	84	78.000
	Leonardo Da Vinci	10	116	193.085
	Grundtvig	1	12	20.000
	Genel Hibe Programları	12	168	85.794
2008	Comenius	13	216	219.000
	Leonardo Da Vinci	7	97	231.465
	Grundtvig	1	12	16.500
	Youth	2	47	27.200
	Genel Hibe Programları	4	78	35.793
2009	Comenius	9	175	180.000
	Leonardo Da Vinci	2	36	70.000
	Grundtvig	2	24	33.000
	Youth	1	24	18.000
2010	Leonardo Da Vinci	1	12	18.522
	Grundtvig	2	24	33.000
	Genel Hibe Programları	13	525	147.000
	Comenius	5	108	126.310
2011	Leonardo Da Vinci	2	48	106.000
	Grundtvig	3	36	49.500
	Genel Hibe Programları	2	-	73.800
	Comenius	6	144	552.000
2012	Comenius	8	183	176.000
	Grundtvig	1	24	23.000
	Genel Hibe Programları	2	822	215.144
	Youth	1	10	6.000
2013	Comenius	6	118	120.000
	Genel Hibe Programları	1	30	44.000
	Youth	1	8	18.000
	Leonardo Da Vinci	2	41	68.000
2014	Erasmus + KA1	2	21	39.944
	Erasmus + KA2	2	62	45.210
	Genel Hibe Programları	1	130	131.534
2015	Erasmus+KA1	1	24	32.445
	Erasmus+KA2	2	48	61.975
2016	Erasmus+KA1	6	214	300.294
	Erasmus+KA2	1	26	38.150
2017	Erasmus+KA1	5	154	178.308
	Erasmus+KA2	3	68	65.625

6.4. KAHRAMANMARAŞ İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN YAYINLANAN ESERLER

Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü, özellikle 2004 yılından itibaren yayımlamış olduğu eğitici, sanatsal ve bilimsel kitap yayınlarıyla eğitim-öğretime katkı sağlamıştır.



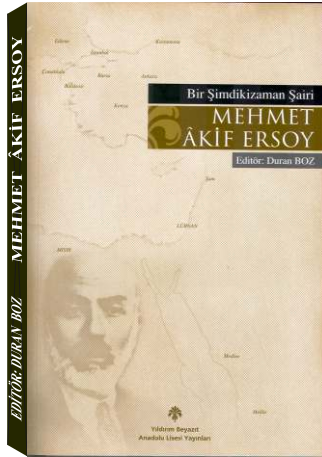
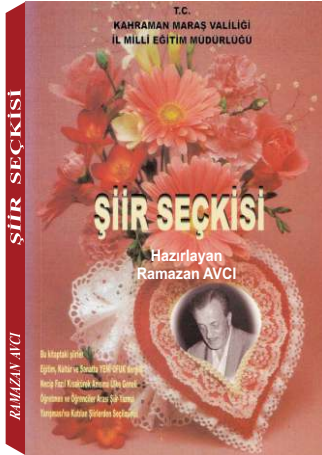
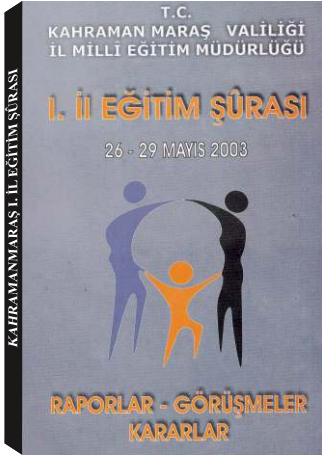
Kahramanmaraş ve Millî Eğitim: O dönemdeki adıyla Kahramanmaraş Millî Eğitim Gençlik ve Spor Müdürlüğü tarafından yayımlanan Kahramanmaraş ve Millî Eğitim adlı kitapçık, 1987 yılında yayımlandı. 75 sayfadan oluşan ve dergi görünümündeki yayında Kahramanmaraş'ın tarihi, coğrafyası, iklimi, tarımı, yer şekilleri, sanayi kuruluşları, tarihi zenginlikleri, sosyal hayatı, millî eğitimin dünü ve bugünü konuları özet şekilde yer almaktadır. Özellikle 1986 yılına ait eğitim verileri, o dönemin il merkezi ve ilçelerin eğitim durumu hakkında bilgiler sunmaktadır.



Öğretmen Dergisi: Öğretmen Dergisi, Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün yayın organı olarak 1993 yılında çıkmaya başladı. Yayın yönetmenliğini Edebiyat Öğretmeni Ramazan Avcı'nın yaptığı Öğretmen Dergisi, öğretmenlerin araştırma, inceleme yazılarına, sanatsal yazı çalışmalarına ve millî eğitimin etkinliklerine yer vererek Kahramanmaraş Millî Eğitim Müdürlüğü'nün etkinliklerini eğitim camiası ve kamuyla paylaştı. Dergi 1997 yılında yayımlanan 6. sayısından sonra kapandı.



Kahramanmaraş İli Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası Eğitim: Cumhuriyetin 75. Yıldönümü etkinlikleri kapsamında 1999 yılında yayımlanan kitapta Cumhuriyet öncesi ve sonrası Kahramanmaraş eğitimi hakkında kısa bilgiler yer almaktadır. Özellikle 1998-1999 öğretim yılında Kahramanmaraş il ve ilçelerinin eğitim durumunu hakkında geniş bilgi bulunan kitap 67 sayfadan oluşmakta ve Kahramanmaraş Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından yayımlanan ikinci kitap özelliğini taşımaktadır.



I. İl Eğitim Şûrası Raporlar Görüşmeler Kararlar: Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğünün 2003 yılında yapmış olduğu I. İl Eğitim Şûrası çalışmalarındaki raporlar, görüşmeler ve kararlar bir kitap hâline getirildi.

Ramazan Avcı'nın editörlüğünde hazırlanan kitap, Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından yayımlanan üçüncü kitap olma özelliğini taşımaktadır.

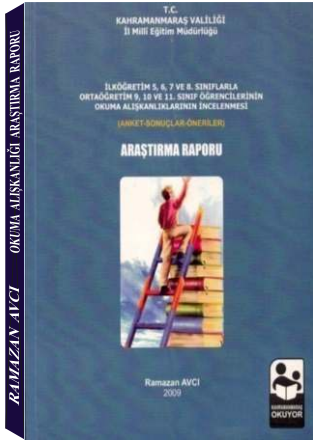
Kitabın birinci bölümünde açılış konuşmaları, ikinci bölümünde genel kurul toplantısı, üçüncü bölümünde komisyon raporları yer almaktadır.

Şiir Seçkisi: Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğünün, Necip Fazıl Kısakürek'in doğumunun 100. yıldönümü münasebetiyle ülke genelinde öğrenci ve öğretmenler arasında düzenlediği yarışmaya katılan 640 öğretmen, 1.725 öğrenci şiiri arasından bir seçme yapmak suretiyle Şube Müdürü Ramazan Avcı tarafından "*Şiir Seçkisi*" adıyla kitap hazırlandı ve 2006 yılında yayımlanarak ülke genelinde dağıtımı sağlandı.

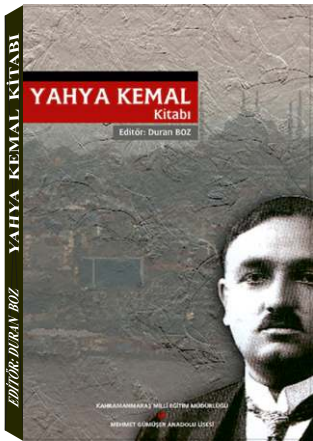
"Öğretmen Şiirlerinden Seçmeler" ve "Liseli Öğrencilerin Şiirlerinden Seçmeler" başlıkları altında iki bölümden oluşan kitapta Türkiye'nin bütün illerinden yarışmaya katılan öğretmen ve öğrencilerin şiirleri yer almaktadır.

Bir Şimdiki Zaman Şairi Mehmet Akif Ersoy: Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü ve Yıldırım Beyazıt Anadolu Lisesi tarafından Mehmet Akif Ersoy'un vefatının 71. yıldönümü münasebetiyle *Bir Şimdiki Zaman Şairi Mehmet Akif Ersoy* adlı kitap yayımladı.

Eğitimci/yazar Duran Boz'un editörlüğünde 2008 yılında yayımlanan eserde millî şair Mehmet Akif Ersoy'un sanatçılık yönü, kişisel özellikleri, düşünceleri farklı kalemler tarafından ele alındı. Eserde Mehmet Akif Ersoy'un şiirlerinden ve yazılarından da seçmeler yapıldı.



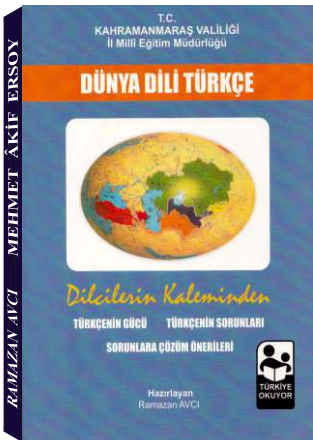
İlköğretim ve Lise Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlığının İncelenmesi: Türkiye Okuyor Kampanyası kapsamında ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin okuma alışkanlığının ne düzeyde olduğunu tespit etmek, okuma alışkanlığı kazandırmanın önündeki engelleri belirleyerek sorunları ortadan kaldırmaya yönelik planlar ve çalışmalar oluşturulmasına katkı sağlamak amacıyla İl Millî Eğitim Şube Müdürü Ramazan Avcı tarafından yapılan araştırma ve incelemeler 2009 yılında kitap hâline getirilerek eğitim kurumlarına dağıtıldı.



Yahya Kemal Kitabı: 2008 yılının Yahya Kemal Beyatlı Yılı ilan edilmesi münasebetiyle Kahramanmaraş Millî Eğitim Müdürlüğünce Yahya Kemal Kitabı adlı bir eser yayımlanarak eğitim kurumlarına dağıtımı yapıldı.

Eğitimci-yazar Duran Boz'un editörlüğünde yayımlanan eserde akademisyen ve araştırmacılar tarafından kaleme alınan Yahya Kemal Beyatlı'nın hayatı, sanatı, kişiliği, Türk edebiyatındaki yeri ve şiirlerinden seçmeler yer almaktadır.

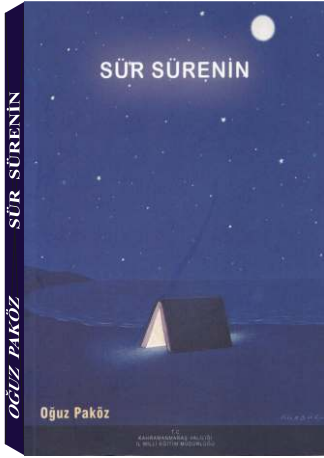
2008 yılında yayımlanan 422 sayfalık hacimli eser Yahya Kemal Beyatlı ile ilgili zengin bir kaynak özelliği taşımaktadır.



Dünya Dili Türkçe: Yetişen nesillere Türkçenin gücünü ve zenginliğini tanıtarak dil şuuru oluşturmak ve Türkçenin içinde bulunduğu sorunlara dikkat çekmek amacıyla İl Millî Eğitim Şube Müdürü Ramazan Avcı tarafından hazırlanan Dünya Dili Türkçe adlı kitap 2009 yılında yayımlandı.

320 sayfadan oluşan kitap Türkçenin Gücü ve Zenginliği, Türkçenin Sorunları ve Sorunlara Çözüm Önerileri ve Şiir Dili Türkçeye Şiirler başlıklı üç bölümden oluşmaktadır.

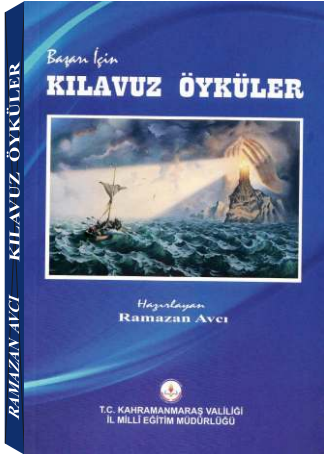
Eserde, son zamanlarda dilimize giren yabancı kelimelere Türk Dil Kurumu tarafından bulunan Türkçe karşılıklar bir liste hâlinde okuyucuya sunulurken Türkçe kelimelerin kullanılması teşvik edilmiştir.



Sür Sürenin: Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğünce yayımlanan ve araştırmacı Yazar Dr. Oğuz Paköz tarafından hazırlanan Sür Sürenin adlı eser manzum masaldan oluşmaktadır.

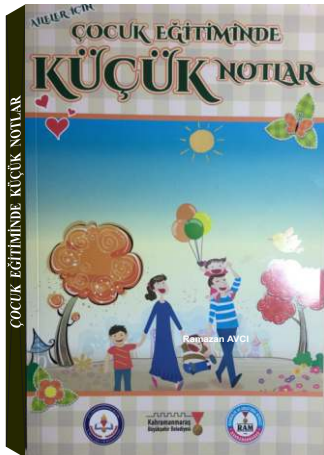
Folklorik özellik taşıyan, deyim, atasözü ve yerel kelimelerle zenginleştirilen 5 ayrı manzum masaldan oluşan eser, her yaşta okuyucuya hitap eden konuları içermektedir.

192 sayfadan meydana gelen kitap 2010 yılında yayımlanmıştır.



Başarı İçin Kılavuz Öyküler: Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Türkiye Okuyor Kampanyası kapsamında hem okuma alışkanlığı kazandırmak hem de okurların kişisel gelişim ve motivasyonlarını artırmak amacıyla Şube Müdürü Ramazan Avcı tarafından hazırlanan ve 2011 yılında yayımlanan Başarı İçin Kılavuz Öyküler, 216 sayfadan ve eğitici özellikteki 120 öykü ve yazıdan oluşuyor.

Hikâyelerde başarılı ve mutlu olma yolunda insanın yaşadığı deneyimlerden oluşan anekdotlar, ibret alınacak ve yol gösterilecek yaşantılar hikâyeleştirilmiştir.



Çocuk Eğitiminde Küçük Notlar: Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Rehberlik Araştırma Merkezi ve Büyükşehir Belediyesi işbirliği ile hazırlanan Çocuk Eğitiminde Küçük Notlar adlı kitapta, çocuk yetiştirirken karşılaşılan problemleri aşmaya yardımcı olacak pratik bilgiler yer almaktadır.

2017 yılında yayımlanan kitap 250 sayfadan ve 10 bölümden oluşuyor.

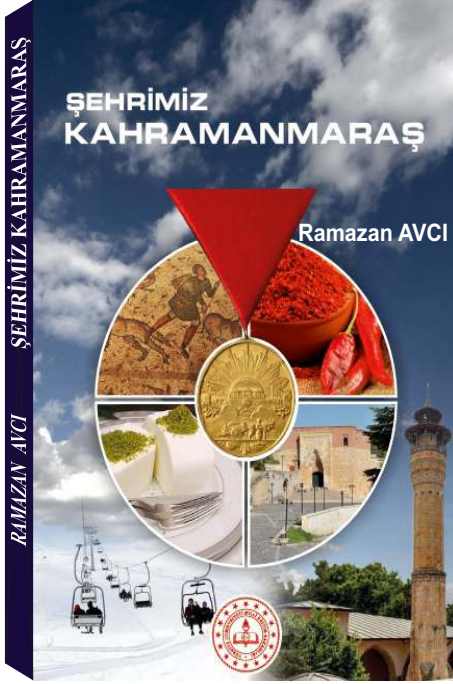
Şehrimiz Kahramanmaraş: Ortaokullarda seçmeli ders olarak

okutulan “Şehrimiz” dersine ait ders kitabı olan “Şehrimiz Kahramanmaraş”, Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü yayını olarak 2020 yılında eğitimci/yazar Ramazan Avcı tarafından hazırlandı.

Eserde; Şehrimiz Dersi Müfredatı kapsamında Kahramanmaraş’ın tarihi, coğrafyası, kültürü, ağız özellikleri, edebiyatı, tarihî eserleri, sosyal ve sportif tesis ve imkânları, turizm özellikleri, ekonomisi öğrencilerin seviyelerine uygun bir dil ve anlatımla kitaplaştırıldı.

Öğrencilerin, dünyayı tanımadan önce içinde yaşadığı coğrafyayı, tarihi, kültürü tanımasını amaçlayan kitap, bir başvuru niteliği taşımaktadır.

Renkli görsellerle desteklenen Şehrimiz Kahramanmaraş adlı kitap <http://kmaras.meb.gov.tr/www/Duyurular/kategori/2/> adresinde dijital ortamda yayımlanmaktadır.



KAYNAKÇA

Arşiv ve Resmî Kaynaklar

Albayrak İlkokulu 1940-1946 Yılları Öğrenci Kayıt Defterleri
 Albayrak İlkokulu 1940-1966 Yılları Arası Öğretmen Sicil Defterleri
 BOA, MF. HFT. 1/37, R 9 Zilkade 1326/3 Aralık 1910
 BOA, MF. HFT. 1/58, H 30 Zilkade 1328/3 Aralık 1910.
 BOA, MF. HFT. 1/59, H 30 Zilkade 1328/3 Aralık 1910.
 BOA. MF.İBT. H 28.01.1326, Yer Bilgisi: 203-74
 BOA, MF. İBT. H 17.12.1328, Yer Bilgisi: 293-78
 BOA, MF. İBT. H 17.14.1329, Yer Bilgii: 317-78)
 BOA, MF. İBT. H 23.05.1331 Yer Bilgisi: 440-21
 BOA, MF. İBT. 372/70, H. 24.05.1330 / 12 Nisan 1912
 İnönü İlkokulu 1935-1951 Yılları Arası Öğrenci Kayıt Defterleri
 Kahramanmaraş Eğitim Müzesi'nde Teşhir Edilen Eğitim Materyalleri
 Maraş Ortaokulu 1940-1960 Yılları Arası Öğrenci Kayıt Defterleri
 Maraş Ortaokulu 1940-1960 Yılları Arası Diploma Defterleri
 Maraş Lisesi 1950-1968 Yılları Arası Öğrenci Kayıt Defterleri
 Maraş Lisesi 1950-1968 Yılları Arası Diploma Defterleri

Gazeteler

Bizim Elbistan Gazetesi, 23 Kasım 2011
 Demokrasiye Hizmet, 21 Ekim 1953
 Demokrasiye Hizmet, 26 Temmuz 1954
 Demokrasiye Hizmet, 18 Ocak 1955
 Demokrasiye Hizmet, 25 Ocak 1955
 Demokrasiye Hizmet, 06 Mart 1955
 Demokrasiye Hizmet, 08 Mart 1955
 Demokrasiye Hizmet, 12 Mart 1955
 Demokrasiye Hizmet, 31 Mart 1955
 Demokrasiye Hizmet, 12 Mayıs 1955
 Demokrasiye Hizmet, 02 Mart 1956
 Demokrasiye Hizmet, 29 Mart 1956
 Demokrasiye Hizmet, 21 Haziran 1956
 Demokrasiye Hizmet, 11 Eylül 1956
 Demokrasiye Hizmet, 30 Ekim 1956
 Demokrasiye Hizmet, 30 Ekim 1957
 Demokrasiye Hizmet, 9 Eylül 1959, S. 34-2522

Demokrasiye Hizmet, 26 Mart 1959, S. 34/2387
Engizek, 01 Ağustos 1957
Engizek, 3 Şubat 1962, S.38680,
Engizek, 1 Ekim 1963
Halk Postası, 30 Mart 1956
Halk Postası, 20 Nisan 1956
Işık, 4 Mayıs 1981, S.173,
İnkılap, 7 Ocak 1961, S.99,
İnkılap, 25 Mart 1961, S. 148,
Manşet, 07 Haziran 2007
Manşet 19 Temmuz 2009
Maraş,, 11 Aralık 1934 S. 66
Maraş, 9 Temmuz 1936, S. 145
Maraş, 16 Temmuz 1936, S.146-7
Maraş, 27 Ağustos 1936, S. 152
Maraş, 29 Ekim 1936, S. 161
Maraş, 1 Nisan 1937, S. 181
Maraş, 17 Eylül 1942, S. 465
Maraş, 15 Ekim 1942, S. 468
Maraş, 19 Kasım 1942, S. 473
Maraş, 21 Aralık 1946, S. 686,
Maraş'ın Sesi, 2 Temmuz 1962
Maraş'ın Sesi, 26 Eylül 1962, S.1905,
Maraş Vilayet Gazetesi, 3 Ekim 1935, S.106
Maraş Vilayet Gazetesi, 14 Aralık 1935, S. 112
Maraş Vilayet Gazetesi, 28 Ekim 1937, S. 211/72,
Maraş Vilayet Gazetesi, 9 Şubat 1939, S. 277,
Maraş Vilayet Gazetesi, 9 Şubat 1939, S. 277,
Maraş Vilayet Gazetesi, 3 Ekim 1940, S. 364,
Maraş Vilayet Gazetesi, 30 Temmuz 1942, S. 459
Maraş Vilayet Gazetesi, 1 Ekim 1942, S.467,
Maraş Vilayet Gazetesi, 28 Ocak 1943, S. 483,
Maraş Vilayet Gazetesi, 22 Temmuz 1943, S. 508,
Maraş Vilayet Gazetesi, 16 Haziran 1945, S. 605,
Maraş Postası, 24 Ekim 1947, S.34,
Maraş Postası, 3 Ocak 1949, S.206,
Resmî Gazete, 24 Haziran 1973, Milli Eğitim Temel Kanunu, Sayı: 14574
Resmi Gazete, 11 Nisan 2012, İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı
Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Sayı: 28261,
Yayla Göksun, 13 Ekim 1978, S. 446,
Yorum, 16 Mayıs 2002

Yorum, 30 Nisan 2003

Yorum, 11 Mart 2005

Yorum, 25 Nisan 2005

Kitap, Makale ve Tezler

- Açık, Kerim (2016). "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Kadar Olan Dönemde Rüşdiye, İdadi ve Sultani Mekteplerindeki Arapça Derslerinin Yabancı Dil Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi", *EKEV Akademi Dergisi*, Sayı:65, s.313-342
- Adanır, Fatih (2012). *Kahramanmaraş Beylik ve Osmanlı Dönemi Han Hamam ve Medreseleri*, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Kahramanmaraş
- Ağırman, Cemal (2005). Maraşlı Saçaklızâde'nin İlime Verdiği Değer Ve Eğitimde Verimliliği Artırmak İçin Öngördüğü Pedagojik Kurallar, *I. Kahramanmaraş Sempozyumu*, İstanbul, Cilt: 2, s. 943-950
- Akben, Şeref (1987). *Kahramanmaraş'ta Millî Eğitimin Dünü ve Bugünü*, Haz. Abdurrahman Temizer, Şeref Akben, Ahmet Diker, H.Yüksel Horasan, Kahramanmaraş'ta Millî Eğitim, Ankara
- Akben, Şeref (1992), Kahramanmaraş Millî Eğitim Müdürlüğü, *Edik*, s.11
- Akın, Gülefer (2019). *Rize Eğitim Tarihi*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum
- Akyüz, Yahya (2008). *Türk Eğitim Tarihi* (12.baskı), Pegem Yayıncılık, Ankara
- Akyüz, Yahya (1993). *Türk Eğitim Tarihi*, (Dördüncü Baskı), İstanbul
- Akyüz, Yahya (1994). *Türk Eğitim Tarihi*, Kültür Koleji Yayınevi, İstanbul
- Akyüz, Yahya (2001). *Türk Eğitim Tarihi*, Alfa Yayınları, İstanbul
- Akyüz, Yahya (2008). Türkiye'de Öğretmen Yetiştirmenin 160. Yılında Darülmualimîn'in İlk Yıllarına Toplu ve Yeni Bir Bakış. *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulamaları Merkezi Dergisi*, Sayı: 20, s.17-58.
- Akyüz, Yahya (2009). *Türk Eğitim Tarihi* (M.Ö 1000-M.S. 2009), Gözden geçirilmiş 14. Baskı, PEGEM Akademi, Ankara
- Alıcı, Gülcan Tanıdır (2011). *Lutfiyye-i Vehbi*, Ukde Kitaplığı Yayınları, Kahramanmaraş
- Ali Cevad (1895). Memalik-i Osmaniye'nin Tarih ve Coğrafya Lügatı'na Göre Maraş, *Seyahatname, Şehir Tarihi ve coğrafya Kitaplarına Göre Maraş* (Haz. Yaşar Alparslan ve Serdar Yakar), Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş
- Alkan, Mehmet Ö. (2000). *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Modernleşme Sürecinde Eğitim İstatistikleri 1839-1924*, T.C. Başbakanlık Devlet

- İstatistik Enstitüsü Yayınları, Ankara
- Alparslan, Erhan ve Aydın, Tülay (2015), Tek Parti Döneminde Maraş'ta Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (1934-1945), *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 12, s.261-284)
- Alparslan, Yaşar (1986). Kâmûsu'l-Âlâm'da Maraş, *Uzunoluk Dergisi*, Sayı:1, s.5-6
- Alparslan, Yaşar ve Toroğlu, Emin (2015). *1914 Yılı Maraş Kazası*, Noya Medya Kitaplığı, Kahramanmaraş
- Alparslan, Yaşar ve Yakar, Serdar (2009). *Maraş Meşhurları*, Kahramanmaraş Valiliği Yayını, Ankara
- Altın, Hamza (2008) 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ve Öğretmen Yetiştirme Tarihimizdeki Yeri, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13(1), ss. 271-283.)
- Arabacı, Caner (1998). *Osmanlı Dönemi Konya Medreseleri (1900-1924)*, Konya Ticaret Odası Kültür ve Eğitim Yayınları, Konya
- Aslan, E. (1989). *Atatürkçü Düşünce Sisteminde Türk Eğitimi*. Dicle Üniversitesi Atatürk Araştırmaları Merkezi Yayınları, Diyarbakır:
- Aslan, Hasan (2014). *17. Yüzyılda Maraş Sancağı*, Dulkadiroğlu Belediyesi, Ankara
- Aslanyürek, Yaşar (2012). Osmanlı Devleti'nde Maraş'ta Faaliyet Gösteren Medrese ve Buk'alar, *Uluslararası Osmanlı Döneminde Maraş Sempozyumu*, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Yay., Ankara
- Atalay, Besim (2008). *Maraş Tarihi ve Coğrafyası*. (Ed. Yaşar Alparslan ve Serdar Yakar; Haz. Gökhan, İlyas ve Karataş, Mehmet), Ukde Kitaplığı Yayınları, Kahramanmaraş
- Avcı, Ramazan (2004). *Şiir Seçkisi*, Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Yayınları, Kahramanmaraş
- Avcı, Ramazan (2014). Kahramanmaraş'ta Eğitim, (Ed. Ramazan Avcı, Orhan Doğan ve Serdar Yakar), *Akdeniz'in Altın Kenti Kahramanmaraş*, Kahramanmaraş, s.157-173
- Avcı, Ramazan (2015), *Kahramanmaraş Bilim ve Sanat Merkezinin Eğitim Amaç ve Faaliyetlerine İlişkin Veli Görüşlerinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Projesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş
- Avcı, Ramazan (2019). Sümbülzade Vehbi'nin Divanı'nda Açan Çiçek: Türkçe Deyimler, *Uluslar arası Sümbül-zade Vehbi Sempozyumu*, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş
- Avcı, Ramazan (2020). *Şehrimiz Kahramanmaraş* (e-kitap), Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Kahramanmaraş
- Avcı, Ramazan (Ed.) (2014). *Kahramanmaraş'ta Eğitime Kan Verenler*, Kahramanmaraş Valiliği Yayını, Kahramanmaraş

- Avcı, Ramazan; Kılınç, Tamer; Koyuncu Şeyma ve Köşk, Mehmet (2003). *I. İl Eğitim Şûrası Raporlar Görüşmeler Kararlar*, Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Kahramanmaraş
- Avcı, Ramazan, Sağır, Çetin ve Tarakçı, Nevzat (1998). *Kahramanmaraş İli Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası Eğitim*, Kahramanmaraş Millî Eğitim Müdürlüğü, Kahramanmaraş
- Aydın, Selvinaz ve Özdemir, Ülkü (2019). *Geçmişten Günümüze Fotoğraflarla Meslekî ve Teknik Eğitim*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara
- Bakırcı, Nedim ve Türkan, Hüseyin Kürşat (2013). Tekke ve Zaviyelerin Balkanlar'daki Rolü ve Önemi, *TÜRK Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, Sayı:1 Sayfa: 145-160
- Bal, Mehmet Suat ve Dumanoglu, Sevim Ceylan (2014). Osmanlı Devletinin Son Döneminde Darülmuallimin Mektepleri ve Maraş Darülmuallimin Kayıt Defteri Örneği, *Uluslararası Cumhuriyet Döneminde Maraş Sempozyumu*, Kahramanmaraş Belediyesi
- Baltacı, Cahit (1976). *XV-XVI. Asırlarda Osmanlı Medreseleri*. İstanbul
- Barlas, Uğuroğlu (1920). *Gaziantep Tıp Fakültesi Tarihi ve Azınlık Okulları*, Karabük
- Baş, Yaşar (1996) *Zulkadir Beyliği ve Osmanlı Devleti Zamanında Elbistan ve Eshab-Kehf Vakıfları*, Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa
- Başaran, İbrahim Ethem (1996). *Türkiye Eğitim Sistemi*, Ankara
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Dosya No: 133, Gömlek No: 73, Belge No: 3/7
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), MF-MKT-522-38-1- 30 Haziran 1317 / 13 Temmuz 190
- Başgöz, İlhan. (1995). *Türkiye'nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk*, Kültür Bakanlığı Başvuru Kitapları, Ankara
- Bayraktar, Fulya (2004). *Kahramanmaraş İli Uygun Yatırım Alanları Araştırması*, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Araştırma Müdürlüğü, Ankara
- Beyazıt, Yasemin (2017). Osmanlı Eğitim Sistemi İçerisinde “Buk’a Medreseleri”nin Yeri, *Sakarya Üniversitesi Uluslararası Osmanlı Medreseleri Sempozyumu Bildiri Özetleri*, 2017, Sakarya
- Binbaşıoğlu, C. (2005). Cumhuriyet Döneminde İlkokul Programlarının Tarihsel Gelişimi. *Türk Eğitim Düşüncesi Tarihi*, s.397-437. Anı Yayıncılık, Ankara
- Bolat, Bengül ve Ayaz, Ratip (2017). “İngiliz Misyonerlik Faaliyetlerinin Osmanlı Devleti'nin Yıkılış Sürecine Etkileri”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 61, s. 1-45

- Boy, Arzu (2016). Kars Eğitim Tarihi (Tanzimat'tan 2015'e), Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum
- Bozkurt, Nilgün (2017). Osmanlı Modernleşme Döneminde Taşrada Öğretmen Eğitimi: Bağdat Dârülmualimîni, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 63, Sayfalar: 425-436)
- Bozdemir, Süleyman (1998), "Atatürk ve Eğitim: Cumhuriyet Döneminde Eğitimdeki Gelişmeler", *Erdem Dergisi*, Cilt: 11, Sayı:32
- Büyükçapar, Ali (2007). *Hafız Osman Sandal*, Fa Ajans Yayınları, Kahramanmaraş
- Cankar, Bilgin ve Taş, Ali (2017) "Milli Eğitim Bakanlarının Eğitim Faaliyetleri (1999-2016) *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 2, Sayfa:189-210
- Cengiz DÖNMEZ (2005). Atatürk ve Cumhuriyet Döneminde Ortaöğretim. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (255-268).
- Ceylan, Sevim (2012). Maraş İdadi Mektebi'nin Açılma Çalışmaları, *Uluslararası Osmanlı Döneminde Maraş Sempozyumu*, Cilt III, Kahramanmaraş Belediyesi Yayınları, Kahramanmaraş
- Cicioğlu, H. (1983). *Türkiye Cumhuriyetinde ilk ve Ortaöğretim*. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara
- Cihan, Ahmet (2004). *Reform Çağında Osmanlı İlmîye Sınıfı*, İstanbul
- Cihan, Ahmet (2004). "Cumhuriyet Dönemine Girerken Maraş'ta Yerleşme Ve Eğitim Sorunları", *I. Kahramanmaraş Sempozyumu*, Kahramanmaraş, s.957-970
- Cuinet, Vital (2001), *La Turquie D'asie, volume II*, Isis Yay., İstanbul.
- Çabuk, Mustafa (2008). *Maraş'ta Misyoner Faaliyetleri ve Misyoner Okulları*, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş
- Çağatay, Neşet (1974). *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik*, Ankara, s. 95.
- Çakmak, Neslihan (2015). *Osmanlıdan Cumhuriyete Kahramanmaraş'ın Değişen Mimarî Çehresi*, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Çaycı, A. (2002). *Gazi Mustafa Kemal Atatürk Milli Bağımsızlık ve Çağdaşlaşma Önderi (Hayatı ve Eseri)*. Ankara.
- Çelik, M., Gündoğdu, K. (2007). Türkiye'de Okul Öncesi Eğitimin Tarihsel Gelişimi. *Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (16), 172-190.
- Çetin, Kadir ve Gülseren, H.Ömer (2003). Cumhuriyet Dönemi Eğitim Stratejileri, *Millî Eğitim Dergisi*, Sayı: 160
- Çetin, Süreyya (2018). *Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi Belgelerine Göre Maraş (1923-1950)*, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş
- Çetintaş, İbrahim (2010). "Yaşadığı Dönemin İlmî Anlayışı Bağlamında

- Saçaklızâde'nin İlmî Kişiliği, *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.16, s.91-118
- Çınar, Serhat (2005). *Eskişehir Eğitim Tarihi (1896-2004)*, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir
- Çınar, Ebubekir (2007). *XIX. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Meslekî ve Teknik Eğitim*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- Çoğalan, M.Celâleddin (1982). *Her Yönüyle Kahramanmaraş*, Yayıncılık Matbaası, 1982
- Dedeoğlu, Mesut (1996), *Dünden Bugüne Kahramanmaraş*, Ankara
- Demir Görür, Emel (2016). “Maârif ve Vilayet Salnâmelerine Göre Halep Vilayetinde Eğitim Öğretim Kurumları”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* C: 9, S.: 44, s.423-430
- Demirel, F. (2012). II. Meşrutiyet'ten Sonra Osmanlı'da Orta Öğretimler: Sultânîler, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 27 (2), 339-358
- Demirel, Rukiye (2009). *Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve Atatürk Dönemi Uygulamaları*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana
- Demirtaş, Bahattin ve Ulusoy, Kadir (2008). Osmanlı'nın Son Döneminden Günümüze Mersin'de Eğitim, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt : 1 Sayı : 1
- Demirtaş, Zülfi (2007). Osmanlı'da Sıbyan Mektepleri ve İlköğretimin Örgütlenmesi, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 17, Sayı: 1, s. 173-183, Elazığ
- Deniz, M. (2001). *Millî Eğitim Şûralarının Tarihçesi ve Eğitim Politikalarına Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Derman, Meral Taner ve Başal, Handan Asude (2010). Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye'de Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretimde Niceliksel ve Niteliksel Gelişmeler, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 3 / 11 Kış 2010
- Devlet İstatistik Enstitüsü (1973), *Millî Eğitimde 50 Yıl 1923-1973*, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara
- Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE), *2000 Genel Nüfus Sayımı Sonuçları*
- Diñçer, Nahit (1979). *Yabancı Okullar*. ER-TU Matbaası, İstanbul
- Doğan, Ayhan (1999). *XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Maraş*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- Doğan, Ayhan (2004). “Maraş'ta misyonerlik faaliyetleri (XIX. Yüzyılın ikinci yarısı ve XX. yüzyılın başlarında)”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.11,
- Doğan, Ayhan (2014) “Osmanlı Devleti'nde Alman Kültürel Yayılcılığı:

- Maraş Örneği" *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 13, s. 437-462
- Doğan, H. Mehmet (2005). *Türkiye Cumhuriyeti'nin Eğitim Politikası ve Mersin'de Eğitim (1923-1950)*, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin
- Doğan, Hüsne (2017). *Maraş Halkevi ve Faaliyetleri*. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş
- Doğan, Recai (1997). "Osmanlı Eğitim Kurumları ve Eğitimde İlk Yenileşme Hareketlerinin Batılılaşma Açısından Tahlili", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 37 Sayı: 1 Sayfa: 407-442
- Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (2012), *TR63 Bölgesi Mevcut Durum Analizi*
- Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (2015). *Kahramanmaraş İli Ekonomik Görünüm Raporu 2010-2015*
- Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (2017), *TR63 Bölgesi Sosyal Görünüm Raporu Kahramanmaraş*
- Dönmez, Cengiz (2005). "Atatürk ve Cumhuriyet Döneminde Ortaöğretim", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.14, s.255-268
- Dumanoglu, Sevim Ceylan (2016). Alman Eytamhanesi, *Kahramanmaraş Ansiklopedisi* (Editör: İbrahim Solak). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, C.1. s.268-269
- Eğitim Bir-Sen (2016) 2016 İzleme ve Değerlendirme Raporu, *Eğitime Bakış Eğitim-Bir-Sen Yayınları*
- Elçiçeği, Büşra (2019). *Halep Vilâyeti'ndeki Azınlık Okullarında Eğitim ve Öğretim Faaliyetlerinin İncelenmesi (1898-1908)*, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya
- Erdem, Ali Rıza (2013). "Türk Eğitim Tarihi" Dersinin Öğretmen Adaylarının Eğitimi Açısından Önemi", Ed. Mithat Aydın, *Prof. Dr. Önder Göçgün Armağan Kitabı içinde* (441-474), Pamukkale Üniversitesi Yayınları, Denizli
- Erdem, Yasemin Tümer (2013). *II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kızların Eğitimi*, TTK, Ankara
- Ergin, Osman (1977). *Türkiye Maarif Tarihi*, C.1-2, İstanbul
- Eroğul, Cem (2009) *Anatüze Giriş*, Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Evliya Çelebi (2005). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, c.9, Haz. Yücel Dağlı, Seyit Ali Kahraman ve Robert Dankoff, YKY, İstanbul.
- Faroqhi, Suraiya (1995). "İktisat Tarihi (17. ve 18. yüzyıllar)," *Türkiye Tarihi 3, Osmanlı Devleti(1600-1908)*, Yayın Yönetmeni: Sina Akşin, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Findley, Carter V. (1996). *Kalemiyeden Mülkiyeye: Osmanlı Memurlarının*

- Toplumsal Tarihi*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul
- Gedik, İbrahim (2016). *229 Numaralı Şer'îye Sicili'ne Göre Maraş'ta Hayat*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Genel Kurmay Başkanlığı Coğrafya Encümeni (1935). *Akdeniz Havzası ve Coğrafyası: Tabiî, Ziraî, Beşerî, Baytarî*, Ankara
- Gökçe, Adem (2020). Sayılarla Türkiye TR 63 Hatay Kahramanmaraş Osmaniye, <https://www.dogaka.gov.tr/assets/upload/dosyalar/turkiye-il-sunumu.pdf>
- Gökhan, İlyas (2011). *Başlangıçtan Kurtuluş Harbine Kadar Maraş Tarihi*, Ukde Kitaplığı Yayınları. Ankara
- Gökhan, İlyas (2013). *Selçuklular Zamanında Maraş*, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Kahramanmaraş
- Gökhan, İlyas (2014). Maraş ve İlçelerinin İsimlerinin Oluşması, *Akdeniz'in Altın Kenti Kahramanmaraş*, Editör: Ramazan Avcı, Orhan Doğan, Serdar Yakar, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını, Kahramanmaraş
- Gökhan, İlyas (2007). Kahramanmaraş Türk Ocağı 1, *Türk Yurdu*, Yıl: 96, Sayı: 243
- Göl, Ercan (2006). *Cumhuriyet Döneminde (1923-1950) Maraş'ın Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Gelişimi*, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş
- Gültekin, M. (2013). Genel Ortaöğretim, *Türk Eğitim Tarihi* (Editör: Mehmet Şişman), Anadolu Üniversitesi Yayınları Ankara
- Gümüşalan, Nermin (2014). *XX. Yüzyılın İlk Yarısında Maraş (1908-1938)*, Kahramanmaraş Belediyesi Yayınları, Kahramanmaraş
- Gümüşalan, Nermin (2014b). "Maraş Halkevi ve Faaliyetleri", *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Yıl 10 Sayı 19 s.147-171
- Günay, Nejla (2006). "Cumhuriyet Öncesinde Maraş'ta Yabancı Okullar", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.:XXII, S.: 64, s. 377-414
- Günay, Necla (2012). *XX. Yüzyılda Maraş*, Ed. Yaşar Alparslan ve Serdar Yakar, Ukde Yayınları, Ankara
- Gündüz, Mustafa (2013). Osmanlı Klasik Dönemde Eğitim, *Türk Eğitim Tarihi* (Editör: Mehmet Şişman), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Ankara
- Gürbüz, Mehmet (2001). *Kahramanmaraş Merkez İlçe'nin Beşeri ve İktisadi Coğrafyası*, Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, Kahramanmaraş
- Güven, İsmail (2015). *Türk Eğitim Tarihi*, Pegem Akademi, Ankara

- Ülkü Dergisi (1936). *Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasesi*, Ulus Basımevi, Ankara
- Haydaroglu, İlknur Polat (1990). *Osmanlı İmparatorluğunda Yabancı Okullar*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara
- Haydaroglu, İlknur Polat (1993). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Yabancı Okullar*, Ocak Yayınları, Ankara
- Hayta, Sibel (1995). *1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ve Türk Eğitimine Katkıları*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- İhsanoğlu, Ekmeleddin (1998). "Osmanlı Eğitim ve bilim Müesseseleri", *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi, İslam Tarih Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi Yayınları*, C.2, İstanbul, s.235-250
- İlgürel, Mücteba (1981). *Millet Mektepleri, Doğumunun 100. Yılında Atatürk'e Armağan*, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul
- İpşirli, Mehmet (1992), "Buk'a", *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.VI, s.386-387
- Kahramanmaraş Belediyesi (2012). *Maraş'ta Bir Devr-i Âlem*, Kahramanmaraş Belediyesi Yayınları, Konya
- Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü (2009), *Yatırımlar, Projeler, Faaliyetler 2009*
- Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü, *2010-2014 Stratejik Planı*
- Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü, *2016-2017 Öğretim Yılı Brifingi*
- Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, *2012 Tanıtım Kitapçığı*
- Kahramanmaraş Valiliği (1973) *Kahramanmaraş 1973 İl Yıllığı*, Maraş Valiliği Yayınları, Kemal Matbaası, Adana
- Kantarci, Şenol (2004). *Amerika Birleşik Devletleri'nde Ermeniler ve Ermeni Lobisi*, İstanbul
- Kapluhan, Erol (2012). *Atatürk Dönemi (1923-1938) İlkokullarda Coğrafya Eğitimi*, *Marmara Coğrafya Dergisi*, İstanbul, Sayı: 25, s.152-170
- Kaya, Mehmet (2001). *Elbistan-Afşin İlçelerinin Beraberce İl Olmaları Hakkında Öneri İçerikli Rapor El Kitabı*, İmaj Yayınevi, Ankara
- Kaya, Yahya Kemal (2010). *İnsan Yetiştirme Düzenimiz: Politika-Eğitim-Kalkınma*. Ankara, Pegem Akademi.
- Kılıç, Fahri (2017). "Yeni Türk Alfabesinin Yaygın Eğitim Yoluyla Öğretilmesi", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı: 61, Güz 2017, s.207-248
- Kocabaşoğlu, Uygur (1989). *Kendi Belgeleriyle Anadolu'daki Amerika-19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Amerikan Misyoner Okulları*, Arba Yayınları, İstanbul
- Koç, Kemalettin (2017). *Afşin Ashabü'l-Kehf'in Tarihsel Süreci*, Doktora

- Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir
- Kodaman, Bayram (1991). *Abdülhamid Devri Eğitim Sistemi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara
- Köçer, Mehmet; Eroğlu, Cengiz ve Babuçoğlu, Murat (2012). *Osmanlı Vilayet Salnameleri'nde Halep*, ORSAM Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, Ankara
- Kundakçı, S. Erginer, A. (2013). Türkiye'de On İki Yıllık Zorunlu Eğitim Öncesi Zorunlu Okul Öncesi Eğitim Pilot Uygulamasının Değerlendirilmesi: Tokat İli Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(27):336-357.
- Kurtaran, Halit ve Çoğalan, Celal (1969). *Her Yönüyle Maraş*, Sıralar Matbaası, İstanbul
- Kuyumcu, Ali İhsan, (2002). *Osman Necati Erginöz Eğitimde 60 Yıl ve Anılar*, Elbistan Yayınları, Elbistan
- Kürkçüoğlu, Ömer vd. (1995). *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi*, YÖK Yayınları, Ankara
- Maarif Nezareti Salnamesi, H.1317 (M.1899), s. 1130-1133.
- Maarif Nezareti Salnamesi, H.1319 (M.1901), s.541
- Maarif Nezareti Salnâmesi, H.1317, s. 1130-1132.
- Mahmud Cevad (1920). *Maârif-i Umûmiye Nezâreti Tarihçe-i Teşkilâtı ve İcrâatı*, İstanbul
- Maraş Valiliği (1967) *1967 Maraş İl Yıllığı*, Maraş Valiliği Yayınları, Ankara
- MEB (1997). İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Millî Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun İle 24.3.1988 Tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kâğıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun, 16.8.1997, 23084.
- MEB (2005). *MEB İstatistik Veriler* (2005). Ankara
- MEB, Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 7 Eylül 2013, 28758.
- Millî Eğitim Bakanlığı Sağlık Eğitim Merkezleri Yönetmeliği (1982). *Tebliğler Dergisi*, Sayı: 2113,
- Mutlu, Şamil (2005). *Osmanlı Devleti'nde Misyoner Okulları*, Gökkuşbu Yayınları, İstanbul
- Oktay, Ayla (2005). Cumhuriyet Döneminde Okul Öncesi Eğitimin Gelişimi: Tarihsel Gelişim ve Günümüzdeki Durum, *Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları Sempozyumu*. s. 61-76.
- Okumuş, Mustafa (2012). *Beyoğlu'nun Gülen Yüzü*, Beyoğlu Belediyesi Kültür Yayını, Kahramanmaraş
- Ortaylı, İlber (1998). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Alman Nüfuzu*, İletişim

Yay., İstanbul

Önkal, Ahmet ve Bozkurt, Nebi (1993). "Cami", *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*, C.7, İstanbul, s. 46-5

Öz, Yusuf (1997), "Tuhfe-i Vehbi Şerhleri", *İlmi Araştırmalar*, İstanbul, Sayı:5, Sayfa: 219-232

Özbek, Nimet (2000). *Türkiye'deki Yabancıların Öğrenim ve Öğretim Özgürlüğü*, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara.

Özdamarlar, Kadir (2010), "Maraş Basın Tarihi", *Alkış Dergisi*, Yıl:9, Sayı: 50, s.13-16

Özkan, S. (2014). *Türk Eğitim Tarihi* (6. baskı), Nobel Yayıncılık, Ankara

Özkarıcı, Mehmet (2007). *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Kahramanmaraş 46, c.I ve II*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara

Özkarıcı, Mehmet (2013). *Uluslararası İnanç Turizmi ve Eshab-ı Kehf Sempozyumu*, Kahramanmaraş Valiliği Yayınları, Ankara

Özkarıcı, Mehmet (2014). "Kahramanmaraş'ta Cumhuriyet Döneminde Yıkılan Tarihî Eserler", *Uluslararası Cumhuriyet Döneminde Maraş Sempozyumu*. Ed. Cevdet Kabakcı ve Serdar Yakar, s.30-47, Kahramanmaraş

Özkarıcı, Mehmet (2017). *Kahramanmaraş'ta Selçuklu Mimarisine Bakış*, Uluslararası Selçuklu Döneminde Maraş Sempozyumu, (Ed. Cevdet Kabakcı vd.), Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, C.1., s.14-59

Öztürk, Said (2006), *Osmanlı Salnamelerinde Maraş Sancağı 1284-1326/1867-1908, Cilt 1 ve 2*, Kahramanmaraş Belediyesi Yayını, İstanbul

Öztürk, Said (2010), Göksun'un İktisadî ve İctimaî Tarihi, Ed. Lütfi Alıcı, *100. Yılında Göksun Sempozyumu*, Göksun Belediyesi Yayınları

Polat, İlknur (1989), "Atatürk ve Milli Eğitim", *Atatürk Yolu*, S.3, s.438- 442.

Sakaoğlu, Necdet (1985). Eğitim Tartışmaları, *Tanzimattan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, İstanbul

Salname-i Nezâret-i Maârif-i Umumiye (H 1316/M 1898). Matbaa-i Amire, s.1018-1020

Sâlnâme-i Nezâret-i Maârif-i Umûmiyye (H 1317/M 1899), Matbaa-i Amire s.1122-1133.

Sâlnâme-i Nezâret-i Maârif-i Umûmiyye (H 1316/M 1898), Matbaa-i Amire, s.1014-1017.

Sâlnâme-i Nezâret-i Maârif-i Umûmiyye (H 1316/M 1898). Matbaa-i Amire, s.1010-1013.

Sâlnâme-i Nezâret-i Maârif-i Umûmiyye (H 1317/M 1899). Matbaa-i Amire, s.1108-1113.

Sâlnâme-i Nezâret-i Maârif-i Umûmiyye (H 1317/M 1899). Matbaa-i Amire, s.1114-1122.

- Sâlnâme-i Nezâret-i Maârif-i Umûmiyye (H 1318/M 1900). Matbaa-i Amire, s. 1250-1256.
- Sâlnâme-i Nezâret-i Maârif-i Umûmiyye (H 1321/M 1907). İstanbul Asır Matbaası, s. 458-461.
- Servet-i Fünun Dergisi (1901). Göksun İbtidai Mektebi Kapak Fotoğrafı, Sayı:519
- Sevinç, Necdet (Tarih yok) *Ajan Okullar*, İstanbul
- Sezer, Ayten (1999). *Atatürk Döneminde Yabancı Okullar (1923-1938)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Solak, İbrahim (2002). "16. Yüzyılda Maraş Kazâsı Vakıfları", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.8, s.271-288.
- Soydan, Tarık ve Tüncel, Mahmut (2013). "Osmanlı'da ilk Yenileşme Döneminde Eğitimin Kurumsal ve Yönetsel Yapısının Oluşumu ve Gelişimi", *Millî Eğitim*, Sayı 198, s. 110-125
- Şahin, Harun (2015). *XX. Yüzyılın Başlarında Maraş Sancağının İktisadi Mali ve Sosyal Durumu*, Dulkadiroğlu Belediyesi Maraş Kültür Tarih Yayınları, Kahramanmaraş
- Şişman, Adnan (2000) *XX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devletinde Yabancı Devletlerin Kültürel ve Sosyal Müesseseleri*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara
- T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (1988). *Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri K.Maraş İli*, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara
- T.C. Devlet Salnamesi (1925-1926), s.1216
- T.C. Devlet Salnamesi (1925-1926), s.832
- Tabakoğlu, Ahmed (1994). *Türk İktisat Tarihi* (2. Baskı). Dergâh Yayınları, İstanbul:
- Taşdemirci, Ersoy (2010). *Türk Eğitim Tarihi*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara
- Taşer, Seyit (2010). "Osmanlı Devleti Vilayetleri ve Sancakları Maarif Müdürlükleri ve Müdürleri 1912", *İstem*, Yıl:8, S.15, s. 159 - 167
- Taşkın, Ünal (2008). "Klâsik Dönem Osmanlı Eğitim Kurumları", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S.: 1/3, s.340-366
- Tekin, Rahmi (1996). *Zülkadir Beyliği ve Osmanlı Devleti Zamanında Maraş Vakıfları*, Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa
- Tekin, Rahmi (2000). "Zülkadir Beyliği ve Osmanlı Devleti Zamanında Maraş'ta Yapılan Vakıf Eserler", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 3, s.309-340
- Titiz, Hediye (2012). *Cumhuriyet Döneminde Halkevlerinin Eğitim ve Tarih Çalışmaları 1932-1951 (Akdeniz Bölgesi Örneği)*, Yüksek Lisans

- Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana
- Tombul, Yusuf (2019). *Cumhuriyet Dönemi Maraş Basını ve Bölgenin Sosyo-ekonomik ve Kültürel Gelişiminin Basındaki Yansımaları (1923-1990)*. Yüksek Lisans Tezi, Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş
- Tozlu, Necmettin (1991), *Kültür ve Eğitim Tarihimizde Yabancı Okullar*, Ankara
- Tunçay, Mete (1999). *Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek Parti Yönetiminin Kurulması (1923- 1931)*, Türk Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul
- Turan, Kemal (2000). *Türk-Alman Eğitim İlişkilerinin Tarihi Gelişimi*, Ayışığı Kitapları, İstanbul
- Türer, Osman (2005). "Osmanlı Toplumunda Tasavvuf ve Sufiler". *Osmanlı Anadolu'sunda Tarikatların Genel Dağılımı*. Ed. A. Yaşar Ocak. Ankara: T.T.K. Yayınları. 207-246.
- Millî Eğitim Bakanlığı (1980). *Türk Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, C.2, s:509-511
- Türk Yurdu Dergisi (1924). *Maraş Türk Ocağı*, No.1, C. I, Kasım 1924, s. 80
- Türk, E. ve Meral Katırcı (2010). *Cumhuriyet Döneminde Türk Milli Eğitim Sistemindeki Gelişmeler 1920-2010*, Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara
- Türkiye İstatistik Kurumu (2000). *Genel Nüfus Sayım Sonuçları 2000*
- Türkiye İstatistik Kurumu (2012). *Seçilmiş Göstergelerle Kahramanmaraş 2012*, Türkiye İstatistik Kurumu Yayını, Ankara
- Türkiye İstatistik Kurumu (2013). *Seçilmiş Göstergelerle Kahramanmaraş 2013*, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara
- Ural, M. (1986). *Ülkemizde Okul Öncesi Eğitimin Yeri ve Önemi*, IV. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, Ya-Pa Yayınları, İstanbul
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, (1995), *Osmanlı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara
- Ürkmez, Özden (2014). Eski Çağda Maraş ya da Marqasti Germanicia, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 11, Sayı: 2, Sayfa aralığı: 67-96
- Vahapoğlu, M. H. (1992). *Osmanlı'dan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okulları*, (Yönetimleri Açısından), TKAey, İstanbul
- Yakar, Serdar (2017), "Hamle Dergisi ve Mustafa Atatanır", *Alkış Dergisi*, Yıl:16, Sayı:94, s.1-3
- Yeni Ufuk, 2005, Sayı: 8, s.7
- Yeni Ufuk, 2007, Sayı:10, s.41
- Yeni Ufuk, 2011, Sayı: 13, s.41
- Yetişgin, Mehmet ve Dumanoglu, Sevim Ceylan (2017). "Osmanlı

- Darülmualimin Mektebi: Maraş Darülmualimini", *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.16, s. 1083-1100
- Yıldız, Pakize (2010). *Hurufât Defterlerine Göre Maraş Kazası*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya
- Yinanç, Refet (1989), *Dulkadir Beyliği*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara
- Yinanç, Refet (2000). "Zülkadiroğlu Beyliği ve Osmanlı Devleti Zamanında Maraş'ta Yapılan Vakıf Eserler", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 3, s.338
- Yorulmaz, Şerife (2000). Osmanlı-Fransız İlişkileri Çerçevesinde Osmanlı Topraklarında Açılan Kültür Kurumları, *OTAM*, S.11, s. 733.
- Yurt Ansiklopedisi (1982). "Kahramanmaraş", *Türkiye İl İl: Dünü, Bugünü, Yarını*, Cilt 8, 1982-1983, Anadolu Yayıncılık, İstanbul, s. 5643-5748.
- Yüceer, Saime, (2002). "Türkiye'nin Aydınlanma Sürecinde Bir Kültür Devrimi Millet Mektepleri", *Atatürkçü Bakış*, C. I, Sayı: I, s. 13-32
- Yücel, M.Serhan (2016). "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Anaokulları", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 9 Sayı: 43 s.995-1004

İnternet Kaynakları

- Afşin İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü (2015). 2015-2019 Stratejik Plan, <http://afsin.meb.gov.tr/meb> (Erişim tarihi 18.05.2018)
- Andırın İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü (2015). 2015-2019 Stratejik Planı, <https://andirin.meb.gov.tr/> (Erişim tarihi: 14.06.2018)
- Arık, Halil (2013). Tarihî ve Kültürel Özellikleri ile Pazarcık, <http://www.pazarcik.gov.tr> (Erişim tarihi: 01.02.2018)
- Avcı, Ramazan (2020). Şehrimiz Kahramanmaraş (e-kitap), Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü, <http://kmaras.meb.gov.tr/sehrimizKahramanmaras.rar> (Erişim tarihi: 06.06.2020)
- Başbakanlık Basın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü (2017). Rakamlarla Türkiye, <http://www.byegm.gov.tr/turkce/rakamlarlaturkiye>, (Erişim tarihi:18.06.2018)
- Çağlayancerit İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü (2015). Çağlayancerit İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü 2015-2019 Stratejik Planı, (Erişim tarihi: 15.12.2019)
- Demir, Necati (23 Mayıs 2017), Afşin'de Asri Mektebin Kuruluşu ve Elbistanlı ve Afşinli İlk Muallimler, www.yesilafsin.com, (26.04.2018 tarihinde erişim sağlanmıştır)
- Dulkadiroğlu İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü (2015), 2015-2019 Stratejik Plan, <http://dulkadiroglu.meb.gov.tr/meb> (Erişim tarihi:

11.06.2018)

Elbistan İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü (2015), 2015-2019 Stratejik Plan, <http://elbistan.meb.gov.tr/meb> (Erişim tarihi: 14.06.2018)

Elbistan Kaymakamlığı (2016). Elbistan Eğitim Durumu, <http://www.elbistan.gov.tr/elbistan-egitim-durumu> (Erişim : 30.07.2018)

Göksun İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü (2015), 2015-2019 Stratejik Planı, <https://goksun.meb.gov.tr/> (Erişim tarihi: 17.05.2018)

Güllü, Adnan (2016). Dulkadirli Vakıf Defterlerinde Kayıtlı Olan Elbistandaki Tarihî Eserler, <http://www.elbistaninsesi.com> (Erişim tarihi: 24.05.2018)

http://cagliyancerit.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_11/18100456_alayancertstratejkplan2015.pdf (25 Mayıs 2018 tarihinde erişim sağlandı.)

http://ekinozu.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_10/21014047_stpyenidensonhali.pdf (18.09.2020 tarihinde erişim sağlandı.)

<http://kmaras.meb.gov.tr/veriler/BÖLÜMLER/istatistik/23.07.2007> (Erişim tarihi: 05.07.2018)

<http://turanilkokulu.meb.k12.tr>, 2018 (27.6.2018 yılında erişim sağlandı.)

<https://marasavucumda.com/von-der-osten-in-notlarinda-1929-maras-pazarcik-ve-elbistan> (27.6.2018 yılında erişim sağlandı.)

Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2018). Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi, <http://www.kahramanmaraskulturturizm.gov.tr/TR,62852/kahramanmaras-arkeoloji-muzesi.html>, (07.04.2018 tarihinde erişim sağlandı.)

Kahramanmaraş Valiliği (2015). Kahramanmaraş'ta Faaliyet Gösteren Basın Mensupları Listesi, <http://kahramanmaras.gov.tr/ilimizde-faaliyet-gosteren-basin-mensuplari-listesi>, (Erişim tarihi: 4 Kasım 2015)

Kızılca, Mükremin (2016). Cumhuriyet Öncesi Anadolu'da Hristiyan Okulları, <http://www.pusulatr.com> (Erişim tarihi: 05.07.2018)

Köş, Mustafa (2013). Afşin Ulu Camii Tarihi ve Pir Ali Oğlu Muhammed Han, www.yesilafsin.com, (Erişim tarihi: 11.06.2018)

MESS Eğitim Vakfı (2009), Yaygın Eğitim Kapsamında Meslekî Eğitim Sistemi, <http://www.messegitim.com.tr/> (Erişim Tarihi: 26.06.2013)

Millî Eğitim Bakanlığı (2012a). 12 Yıllık Zorunlu Eğitime Yönelik Uygulamalar.

<http://www.meb.gov.tr/haberler/2012/12YillikZorunluEgitimeYonelikGenelge.pdf> (Erişim tarihi: 7.9.2015)

Millî Eğitim Bakanlığı (2015). Millî Eğitim Bakanlığının Kısa Tarihçesi,

- <http://www.meb.gov.tr> (Erişim tarihi: 02.06.2018)
- Millî Eğitim Bakanlığı (2017) Millî Eğitim İstatistikleri 2006-2007, <http://sgb.meb.gov.tr> (Erişim 16.05.2018)
- Millî Eğitim Bakanlığı (2017) Millî Eğitim İstatistikleri 2007-2008, <http://sgb.meb.gov.tr> (Erişim 18.05.2018)
- Millî Eğitim Bakanlığı (2017) Millî Eğitim İstatistikleri 2008-2009, <http://sgb.meb.gov.tr> (Erişim 21.05.2018)
- Millî Eğitim Bakanlığı (2017) Millî Eğitim İstatistikleri 2009-2010, <http://sgb.meb.gov.tr> (Erişim 22.05.2018)
- Millî Eğitim Bakanlığı (2017) Millî Eğitim İstatistikleri 2010-2011, <http://sgb.meb.gov.tr> (Erişim 23.05.2018)
- Millî Eğitim Bakanlığı (2017) Millî Eğitim İstatistikleri 2011-2012, <http://sgb.meb.gov.tr> (Erişim 24.05.2018)
- Millî Eğitim Bakanlığı (2017) Millî Eğitim İstatistikleri 2012-2013, <http://sgb.meb.gov.tr> (Erişim 25.05.2018)
- Millî Eğitim Bakanlığı (2017) Millî Eğitim İstatistikleri 2013-2014, <http://sgb.meb.gov.tr> (Erişim 28.05.2018)
- Millî Eğitim Bakanlığı (2017) Millî Eğitim İstatistikleri 2014-2015, <http://sgb.meb.gov.tr> (Erişim 29.05.2018)
- Millî Eğitim Bakanlığı (2017) Millî Eğitim İstatistikleri 2015-2016, <http://sgb.meb.gov.tr> (Erişim 30.05.2018)
- Millî Eğitim Bakanlığı (2017) Millî Eğitim İstatistikleri 2016-2017, <http://sgb.meb.gov.tr> (Erişim 31.05.2018)
- Nurhak Kaymakamlığı (2017). 2017 Yılı Faaliyet Raporu, <http://www.nurhak.gov.tr> (Erişim tarihi:25.06.2018)
- Onikişubat İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü (2015), 2015-2019 Stratejik Plan, <http://onikisubat.meb.gov.tr/meb> (Erişim tarihi: 12.06.2018)
- Pazarcık İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü 2015-2019 Stratejik Planı, <http://pazarcik.meb.gov.tr> (Erişim tarihi: 01.02.2018)
- Türkiye İstatistik Kurumu (2014). Yaygın Eğitim İstatistikleri 2012/'2013, <http://www.turkstat.gov.tr> (Erişim tarihi: 03.08.2018).
- YÖK, (2019).Türkiye Yükseköğretim Sistemi, www.yok.gov.tr. adresinden 03.09.2020 tarihinde erişim sağlanmıştır.

Sözlü Olarak Alınan Bilgiler

- Alparslan, Yaşar (2019). Maraş'ın eski yerleşim yeriyle ilgili olarak 08.08.2019 tarihinde alınan bilgi.
- Okumuş, Mustafa (2018). Eğitimci/yazar Mustafa Okumuş ile 13.06.2018 tarihinde yaptığımız 1940-1980 yılları arasında Maraş'ta eğitim konulu mülakat
- Avcı, Ayşe (2019). Kur'an belletmeni Ayşe Avcı ile 15.06.2019 tarihinde yaptığımız Arap alfabesi tekerlemesiyle ilgili görüşme.

EKLER

(FOTOĞRAFLARLA KAHRAMANMARAŞ EĞİTİM TARİHİ)



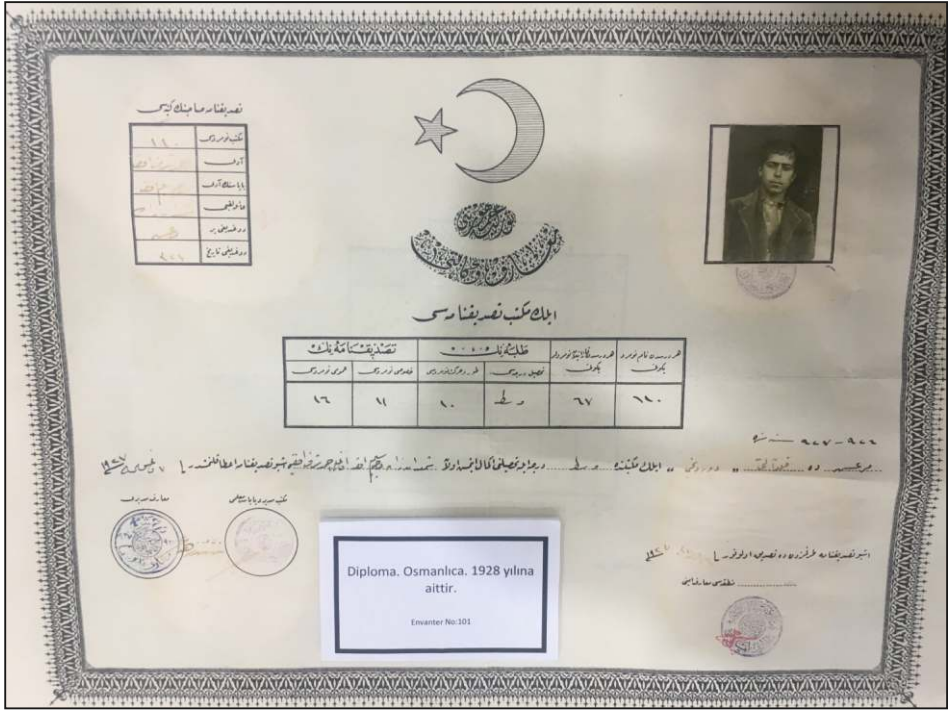
Ek 1. Servet-i Fünun Dergisinin 1901 yılı 519. sayısının kapağında Göksun kasabasında açılış yapılan mektebi ibtidainin açılış fotoğrafı

Ek 4. Maraş Kurtuluş İlk Mektebi 1928 yılı öğrenci künye defteri

Ek 4. Maraş Kurtuluş İlk Mektebi 1928 yılı öğrenci künye defteri



Ek 5. 1929 yılına ait nüfus hüviyet cüzdanı (K.Maraş Eğitim Müzesi)



Ek 6. 1928 Yılına Ait İlk Mektep Tasdiknamesi (Kahramanmaraş Eğitim Müzesi)



Ek 7. Maraş Ana Mektebi Öğrencileri, 1928 (Hikmet Kabakçı'nın Arşivinden)



Ek 8. Halep Vilayeti Salnamesi



Ek 9. 1932 Yılına Ait Millet Mektepleri A Dersanesi Mezuniyet Belgesi, 1932



Ek 10. Maraş Muallimler Birliği Dergisi, 1927



Ek 11..Amerikan Koleji 1915 (Kahramanmaraş Belediyesi, 2012)



Ek 12. Kurtuluş İlkmektebi, 1929 (Kahramanmaraş Belediyesi, 2012:234)



Ek 13. 1929 yılında Maraş Kalesi'nde bayram kutlamasında sunum yapan bir öğrenci, (<https://www.facebook.com/Birzamanlarkahramanmaras>)



Ek 14. Maraş Ortaokulu öğrenci ve öğretmenleri, 1930 (Alparslan, 2018:230)

**TÜRKİYE CUMURİYETİ
KÜLTÜR BAKANLIĞI
İLK ÖĞRENİM DİPLOMASI**

DİPLOMA NO 40 **OKUL NO** 11

İlk sınıf... okulunda ilk öğrenimini bitirerek 1925-1926 ders yılı sonunda yapılan sınavda kazandığı dereceler gösterilmiş olan Mahmut... bu diploma 1926 yılı Temmuz ayının 15. günü verilmiştir.

Kültür direktörü *[Signature]* **Baş öğretmen** *[Signature]* **Sınıf öğretmeni** *[Signature]*

Tasdik olunur. *[Signature]*

Adı	Mahmut
Babasının adı	Salih
Soy adı	Arslan
Doğduğu yer	Maraş
Doğduğu yıl	1346
İli	Maraş
İlcesi	*
Kamunu	*
Köyü	*

GİDİŞ VE HAL *[Signature]*

DERSLER	DERECELER	DERSLER	DERECELER
Türkçe	1.1	Tebiat-Esya	1.1
Tarih-Coğrafya	1.1	Resim-Elisi	1.1
Yurtbilgisi	1.1	Cimnastik	1.1
Hesap-Hendese	1.1	Musiki	1.1
Hayatbilgisi	1.1	Evidaresi	1.1

Ek 15. 1936 Yılına Ait İlköğretim Diploması (Kahramanmaraş Eğitim Müzesi)



Maraş'ın ilk millî eğitim müdürlerinden
Besim Atalay, 1915



Muallim Mustafa Remzi Bey, 1928



TURAN MEKTEBİ MUALLİMİ
NEDRET HANIM
26 EYLÜL 1932
TARİHİNDE GÖREVE BAŞLADI



SAKARYA OKULU ÖĞRETMENİ
SIDİKA HANIM
İSTANBUL KIZ OKULU MEZUNU 20.09.1935
GÖREVE BAŞLAMA: 30 TEŞRİNİSA 1935



MARAŞ İLK TEDRİSAT MÜFETTİŞİ
ALİ RIZA BEY
DOĞUMU: 1881 KİLİS
GÖREVE BAŞLAMA TARİHİ: 28 05 1928



TURAN MEKTEBİ MUALLİMİ
ABDİ RIZA ERSOY BEY
17 TEŞRİNİ EVVEL 1934
TARİHİNDE GÖREVE BAŞLADI

Ek 16. Cumhuriyet döneminde Maraş'ın ilk öğretmenleri (Kahramanmaraş Eğitim Müzesi)



Ek 17. Eski Maraş'ta misyoner okulları (Alparslan, 2018:94)



Ek 18. Sakarya İlkokulu 23 Nisan kutlamalarında (Kahramanmaraş Belediyesi, 2012:226)

N		Sınıf	Adı	Mektibi															Ders Notları		Molâhazat																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
204		4-A	Ö. Kılıç Ö. Kılıç																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																						
Aylar				Türkçe															Molâhazat																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																						
				Alfabe	Kur'an	İlahi	Tevhid	Çinâr	Vasatî	Hıfz-ı İhtisâr	Hıfz-ı İhtisâr	Şerh-i Cevâbir, İsm	Takvîd-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm	İsm-i Eyyâm



Ek 20. Öğretmen Osman Necati Erginöz, Elbistan Gazipaşa İlkokulu Öğrencileriyle, 1927 (Kuyumcu, 2002:243)



Ek 21. Pazarcık İlçe Millî Eğitim Memuru (İlçe Millî Eğitim Müdürü) Osman Necati Erginöz, öğretmen ve öğrencilerle, 1927 (Kuyumcu, 2002:244)

.....Maraş..... LİSESİ

Fahriyat KOLU BİTİRME DİPLOMASI DEFTERİ

Sahife

Devresel : Yaz Öğretim yılı 1950-1951

Türkçe	Felsefe - Sosyoloji	Tarih	Coğrafya	Cebir	Geometri	Astronomi	Biyoloji	Jeoloji	Fizik	Kimya	Yabancı dil (Fransızca)	Latince	Beden Eğitimi	Asterik	Toplam	Diploma		Kaz. yıl parnas yatılı okuduğu imanı	Fotoğraf
																Derecesi	Namı		
5	5	5	7	6	7	7	5	7	7	5	6		8	7	73	Orta	30-31-1951		
Bar	Bar	Bar	yedi	altı	yedi		Bar	yedi	Bar	altı			Sahaj	yedi	Yabancı dil	Orta	30-31-1951	24-7-1951	
Ad ve soyadı : <u>Dogan Kerecioglu</u>																			
Okul No. <u>324</u>																			
Baba adı : <u>Ahmet</u>																			
Doğum yer ve yılı : <u>Maraş 1929</u>																			
7	7	7	7	9	10	10	8	8	8	8	6		10	9	96	Orta	30-31-1951		
yedi	yedi	yedi	yedi	Düny	On		Sahaj	Sahaj	Sahaj	altı			On	Düny	Düny	Orta	30-31-1951	9-8-1951	
Ad ve soyadı : <u>Selahattin Ünsal</u>																			
Okul No. <u>330</u>																			
Baba adı : <u>Hacı</u>																			
Doğum yer ve yılı : <u>Maraş 1929</u>																			
10	9	10	9	8	10	10	9	8	10	8			8	9	108	Pekiyi	30-31-1951		
On	Düny	On	Düny	Sahaj	On		Düny	Sahaj	On	Sahaj			Sahaj	Düny	Yabancı dil	Pekiyi	30-31-1951	9-8-1951	
Ad ve soyadı : <u>Abdülhakim Bayazit</u>																			
Okul No. <u>335</u>																			
Baba adı : <u>Hasan</u>																			
Doğum yer ve yılı : <u>Maraş 1933</u>																			
6	5	5	6	6	6	6	6	5	6	5	5		8	8	71	Orta	30-31-1951		
altı	Bar	Bar	altı	altı	altı		Bar	altı	Bar	Bar			Sahaj	Sahaj	Yabancı dil	Orta	30-31-1951	9-8-1951	
Ad ve soyadı : <u>Ali Fahri Doğan</u>																			
Okul No. <u>344</u>																			
Baba adı : <u>Ali</u>																			
Doğum yer ve yılı : <u>Elbistan 1930</u>																			
6	9	7	7	8	10	10	8	8	8	8	8		8	9	83	Orta	30-31-1951		
altı	Düny	yedi	Sahaj	Sahaj	On		Sahaj	Sahaj	Sahaj	Sahaj			Rapen	Düny	Sahaj	Orta	30-31-1951	9-8-1951	
Ad ve soyadı : <u>Rüçayla Taban</u>																			
Okul No. <u>349</u>																			
Baba adı : <u>Ömer</u>																			
Doğum yer ve yılı : <u>Antep 1932</u>																			

(Stok No. : 64)

Ma. 891 MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ

Ek 22. Maraş Lisesi 1950-1951 Öğretim Yılı Diploma Defteri

Maraş Lisesi

EDEBİYAT KOLU DEVLET LİSE DİPLOMASI DEFTERİ

Sahife 5

Aslı öğrenci
Okul deği

Öğretim yılı 1957 - 1958

6. Ed. A

Yazılı bölümü dersleri notları				Sözlü bölümü dersleri notları												Diploma		Diplomaya atama tanzimi					
Türkçe kompozisyon	Türk dili ve edebiyatı	Felsefe	Tarih	Felsefe	Tarih	Coğrafya	Coğrafya	Geometri	Astronomi	Fizik	Kimya	Yabancı dil (İngilizce)	Beden Eğitimi	Resim-Sanat	Musik	İnkılaftan önceki dil	Akademik		Sanat Zihni	Toplam	Derecesi	Namzası	Tarih
66	76	66	66	66	85	66	56	62	77	66	56	62	77	66	56	62	77	66	87	171	283	27-6-1958	
Okul	Yeni	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul
Öğrencinin adı ve soyadı: Rasim Özdenören																							Okul No.: 436
Babasının adı: Haluk																							
Doğum yer ve yılı: Maraş - 1940																							
66	56	66	66	66	66	66	66	57	66	57	66	57	66	57	66	57	66	57	82	171	284	27-6-1958	
Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul
Öğrencinin adı ve soyadı: Fehrettin Kusuca																							Okul No.: 617
Babasının adı: Mehmet																							
Doğum yer ve yılı: Maraş - 1937																							
76	66	66	66	66	66	66	66	66	66	66	66	66	66	66	66	66	66	66	82	171	285	27-6-1958	
Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul	Okul
Öğrencinin adı ve soyadı: İbrahim Gülmez																							Okul No.: 629
Babasının adı: İbrahim																							
Doğum yer ve yılı: Kilis - 1939																							
Öğrencinin adı ve soyadı:																							Okul No.:
Babasının adı:																							
Doğum yer ve yılı:																							
Öğrencinin adı ve soyadı:																							Okul No.:
Babasının adı:																							
Doğum yer ve yılı:																							

Alpaylar Matbaası - MARAŞ

Ek 23. Maraş Lisesi 1950-1951 Öğretim Yılı Diploma Defteri . İkinci sıradaki öğrenci ünlü hikâye yazarımız Rasim Özdenören (Ramazan Avcı'nın arşivinden)



Ek 24. Maraş Lisesi öğretmenleri toplu halde, 1961 (Mustafa Okumuş'un Albümünden)



Ek 25. 1953-1954 Öğretim Yılı Maraş Lisesi Futbol Takımı (K.Maraş Eğitim Müzesi)

Devlet Nüfus

Maraşın Sesi

Yıl 7 • Sayı 1840 14/TEMUZ/1962 Cumartesi GÜNLÜK SİYASİ MÜSTAKİL GAZETE Sayısı 15 Kurul

Askerî Tatbikata Giderken Yoluna Çıkan Köylüler Başbakanı toprak istedi

Merum — Başbakan İnönü, 4. Zırhlı Tuğayın tatbikatında bulunmak üzere Aşkale'ye, giden, köylüler yoluna çıkmışlar ve toprak istemişlerdir.

Başbakan İsmet İnönü dün kolordu merkezindeki harp oyunlarını bizzet idare etmiş buradan Aşkale'deki 4. Zırhlı Tuğayın tatbikata girmiştir. Genel Kurmay Başkanı Cevdet Sunay ile kuvvet komutanlarının ve sivil halkın izlediği tatbikatta Cevdet Sunay Başbakana ordu muzan modern hara silahları ile teçhiz edilme si lazım geldiğini söylemiş; Başbakan İnönü de selbet elbette cevabını vermiştir.

Cevdet Sunay'a mermilerin tatbikatta ıktısal olarak kullanılıp kullanılmadığını sormuş ve İnönü 'top cu atışlarında ıktısal davranmak olmaz ço- net hareket edilmek şarttır böylece öğrenilmiş sözleri el ilave etmiştir.

Başbakan İsmet İnönü tatbikat yerine gider ken ve tatbikattan döerken yolda köylüler ta- rafında karşılanmıştır. Bu arada Aşkale'nin Ap- talcı köyünden bir vatandaş İnönü'nün ayağına kapamıştır Köylüler de Başbakanın toprak is- temişlerdir. Vali bu işte köylülerin toprak dağıtılacağını söylemiştir.

Daha sonra İnönü tatbikatta ıktısal olarak kullanılıp kullanılmadığını sormuş ve İnönü 'top cu atışlarında ıktısal davranmak olmaz ço- net hareket edilmek şarttır böylece öğrenilmiş sözleri el ilave etmiştir.

Görünmeyen ekip kuruldu

İzmir — Son gün- llerde İzmir şehrinde asayişle bozulması üzerine emalyette gö- rünmeyen ekip kurul- muştur. Görünmeyen ekip şehri sabkale ve eşeracılarıdan koru- yacaktır.

Almanya Fransa yakınlaşması

Berlin'de Almanya Başba- kanı Adenauer geçen hafta Fransa'ya yapmış olduğu ziyarette ilgili olarak başına şu deme- di vermiştir:
(Devamı sayfa 2. de)

Aç kalan 6 çocuklu bir kadın intihar hara koltu

İzmir — 30 yaşların da genç ve güzel Niz- re Kaya içinde 6 ço- cuklu bir kadın Bugün Atatürk heykeli önünde intihar etmek için de- nizle atlatmak istemiş- tir. Karafından kurtarılmıştır. Olaya şahit olan lar kadını yakalayarak 5 rubaya teslim etmişler- dir. Bedbaht kadın eni yapayım, iş bulamam diye diyerek ağlamıştır.

Maraş Lisesinin 1961 — 1962 ders yılı Haziran dönemi sonuçları

Maraş Lisesi 1961—1962 ders yılına 1830 öğrenci ile tedrisata başlamış mevcut ders yılı sonunda 1686 ya dönmüştür. Eğitim ıktısal bina- ka olmak üzere 15 dersanede çift terd ile ola- rak yapılır. Okulda 30 Şube vardır Bunun 9 u orta bir, 5 şil Orta İki, Şil Lise bir, 3 ü Lise İki, ve 3 de son sınıfları, Orta kısmın mevcudu 1127, Lise kısmının ise, 559 dur.

Lisede 28 l kadrolu, 34 ü ücretli (Memur ve ilk dedrisat mensupları) olmak üzere 62 öğre- tmen Vazifelidir.

Bu yıl orta okuldan 32 si eski yıllardan öğren- cisi olmak üzere 64 öğrenci, Lisadan ise 18 eski yıllardan olmak üzere 44 öğrenci mezun olmuştur.

Randıman cetvalından anlaşılabileceği vechiyle bütün sınıflarımızdan doğrudan doğruya geçen öğrencilerin adedi 359 dur. Bu rekama geçen yıllardan takımılar dahil değildir. Bu rakırdır başarı yüzdesi %21.2 dir. Tek dersten bütünü- meli öğrencilerimizde üst sınıfa devam edebile- ceklerine göre başarı % 34 demektir. Bu oran Haziran dönemi için küçümsemez. Bütüleme li öğrencilerimizde büyük bir ihtimalle başarıya ulaşacakları da dikkate alarak yıl sonu başarı yüz- desinin % 75—80 den aşağı düşmeyeceğini biz öğretmenler zann ediyoruz.

Maraş Lisesinin öğrencileri çoğunluk laiba- rıyla saygılı öğrencilerdir. Okulumuzda çıkmış hadiseler olmamıştır. Devrimizde öğrencilerde (Devamı var.)

Sınıflar	Mevcut	Doğrudan geçen	1.dersoten2 .dersten bütünlüme	3.dersoten bütünlüme	4 ve çok dersten bütünlüme	Devamızlıktan Kaldı
Orta 1	533	156	72	91	57	24
Orta 11	319	67	43	62	39	13
Orta 111	284	32(32 eski yıl)	25	36	34	95
Toplam	1126	254+32=286	141	189	131	339
Lise 1	255	41	27	40	32	103
Lise 11 Ed.	123	26	18	21	23	36
Lise 12 Fen	57	11	7	11	4	19
Toplam	180	37	25	32	27	55
Lise 111. Ed.	78	13+18	13	10	10	33
Lise 111 Fen	46	13	7	7	6	13
Toplam	124	26+18=44	20	17	16	46
Lise Toplam	559	104+18=122	72	89	75	204
Genel Toplam	1686	359+18+32=409	213	287	206	541

Ek 26. Maraş Lisesinin 1961-1962 yılı Haziran Dönemi Sonuçları Haberi, Maraş'ın Sesi Gazetesi (Ramazan Avcı'nın Arşivinden)



Ek 27. Bir zamanlar Kahramanmaraş Endüstri Meslek Lisesinde kullanılan manüel matkap (K.Maraş Eğitim Müzesi)



Ek 28. Fotoğraf Baskı Makinesi (K.Maraş Eğitim Müzesi)



Ek 31. 1960 yılına kadar liselerde öğrencilerin giydikleri şapka (K.Maraş Eğitim Müzesi)



Ek 32. Akardion 1968 yılında derslerde kullanılmıştır. (K. Maraş Eğitim Müzesi)



Ek 33. İngilizce derslerinde kullanılan plakçalar (Kahramanmaraş Eğitim Müzesi)



Ek 34. Teksir makinesi (K. Maraş Eğitim Müzesi)

Sahife 8

ORTA OKULU

DEVLET ORTAOKUL İMTİHANI DIPLOMASI DEFTERİ

Devresi: *Eylül*

Dersin: *1946-1947*

Türkçe	Tarih	Coğrafya	Yurtbilgisi	Matematik	Fizik	Kimya	Tebiat bilgisi ve sağlık bilgisi	Yabancı dil	Resim	Çinastik	Müzik	Askerlik	Çocuk bakımı	Toplam	Hareket	Derecesi	Nusname	Tarih	Kısa yıl paranz yetisi okuduğu	Diplomayı alanın imzası	Fotoğraf	
5	9	5	7	5	7	7	7	8	6	9	6			90	10		1105	20-12-1947				
Okul numarası: <i>75</i>										Ad ve soyadı: <i>Hacı İsmail Şahine</i>												
Baba adı: <i>Şevket</i>										Doğum yeri ve yılı: <i>Maraş 1930</i>												
7	7	7	10	5	8	8	7	8	8	10	5			90	10		106	20-12-1947				
Okul numarası: <i>114</i>										Ad ve soyadı: <i>Hacı İsmail Şahine</i>												
Baba adı: <i>Mahmut</i>										Doğum yeri ve yılı: <i>Maraş 1931</i>												
8	7	6	5	5	5	5	5	5	5	9	6			71	10		107	20-12-1947				
Okul numarası: <i>137</i>										Ad ve soyadı: <i>Mustafa Yalçın</i>												
Baba adı: <i>Gait</i>										Doğum yeri ve yılı: <i>Göksen 1928</i>												
5	6	6	8	5	5	6	6	5	5	8	7			72	10		108	20-12-1947				
Okul numarası: <i>145</i>										Ad ve soyadı: <i>Fazıl Şekel</i>												
Baba adı: <i>Levent</i>										Doğum yeri ve yılı: <i>Maraş 1937</i>												
6	7	7	6	5	8	8	5	5	5	9	7			75	10		109	20-12-1947				
Okul numarası: <i>171</i>										Ad ve soyadı: <i>Ahmet Akdemir Sağman</i>												
Baba adı: <i>Seyfettin</i>										Doğum yeri ve yılı: <i>Maraş 1929</i>												

Ma: 888 MARMAR MATBAASI

Ek 37. Maraş Ortaokulu 1946-1947 Öğretim Yılı Devlet Ortaokul İmtihani Diploması Defteri. İkinci sıradaki öğrenci ünlü şairlerimizden Dostozan mahlash Hanifi Saryıldız'dır (Ramazan Avcı'nın arşivinden).

MARAS LİSESİ ORTA KISMI
DEVLET ORTAOKUL İMTİHANI DIPLOMASI DEFTERİ

Sıhile 
Devresi: 1954-1955 Güz

Telgraf	Tarih	Çalışma	Yurtiçi bilgi	Matematik	Fizik	Kimya	Tebiiat bilgisi	İla bilgisi	İngilizce dil	Beden eğitimi	Resim	Musik	TOPLAM	Hareket	Derecesi	Namı	Tarifi	Kısa yıl sonrası yılı okuduğu Diplomayı tamam etmiştir	Fotoğrafı
7	8	7	7	7	10	9	8	8	8	7	8	8	102	10	8	1468	1-8-1955		
Yeni	Sahip	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni		
Okul numarası: 369 Adı ve soyadı: Ayşen Ergönenc																			
Baba adı: Mehmet Doğum yeri ve yılı: Nevşehir 1940																			
7	7	6	7	7	8	9	7	8	9	9	7	6	92	10	8	1468	1-8-1955		
Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni		
Okul numarası: 390 Adı ve soyadı: A. Cahit Zarifoğlu																			
Baba adı: Nijazi Doğum yeri ve yılı: Ankara 1940																			
7	6	6	7	6	7	7	7	8	10	7	6		91	10	8	1469	1-8-1955		
Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni		
Okul numarası: 573 Adı ve soyadı: Petizir Aybey																			
Baba adı: Hasan Doğum yeri ve yılı: Diyarbakır 1940																			
5	6	7	8	5	9	7	6	7	7	7	8	6	88	10	8	1470	1-8-1955		
Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni		
Okul numarası: 703 Adı ve soyadı: H. Ayten Dedioğlu																			
Baba adı: Ali Rıza Doğum yeri ve yılı: Maraş 1940																			
6	7	7	8	5	8	8	6	8	7	6	6	5	87	10	8	1471	1-8-1955		
Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni		
Okul numarası: 816 Adı ve soyadı: Yıkıl Temizkan																			
Baba adı: Yusuf Doğum yeri ve yılı: Maraş 1940																			

Alpaylar Matbaası - MARAŞ

Ek 38. Maraş Lisesi Orta Kısmı 1954-1955 Öğretim Yılı Devlet Ortaokul İmtihani Diploması Defteri.
İkinci sıradaki öğrenci ünlü şairimiz Cahit Zarifoğlu'dur (Ramazan Avcı'nın Arşivinden).

Vilayeti				Okulu Öğretmenlerine				mahsus sicil ahval defteridir			
Adi ve Soyadı	Numarası	Sicil numarası	İsmi	Doğum yeri	Doğum tarihi	Doğum yeri	Doğum tarihi	Doğum yeri	Doğum tarihi	Doğum yeri	Doğum tarihi
Abdül Gökçe	1	1	Abdül Gökçe	1	1	1	1	Abdül Gökçe	1	1	1
Edisü Arı	2	2	Edisü Arı	2	2	2	2	Edisü Arı	2	2	2
Mediha Tuna	3	3	Mediha Tuna	3	3	3	3	Mediha Tuna	3	3	3
Halide Akgün	4	4	Halide Akgün	4	4	4	4	Halide Akgün	4	4	4
Mahmut Yıldırım	5	5	Mahmut Yıldırım	5	5	5	5	Mahmut Yıldırım	5	5	5
Ömer Akdoğan	6	6	Ömer Akdoğan	6	6	6	6	Ömer Akdoğan	6	6	6
Yakup Kılıç	7	7	Yakup Kılıç	7	7	7	7	Yakup Kılıç	7	7	7
Bağcıoğlu	8	8	Bağcıoğlu	8	8	8	8	Bağcıoğlu	8	8	8
Yıldırım	9	9	Yıldırım	9	9	9	9	Yıldırım	9	9	9
Yıldırım	10	10	Yıldırım	10	10	10	10	Yıldırım	10	10	10
Yıldırım	11	11	Yıldırım	11	11	11	11	Yıldırım	11	11	11
Yıldırım	12	12	Yıldırım	12	12	12	12	Yıldırım	12	12	12
Yıldırım	13	13	Yıldırım	13	13	13	13	Yıldırım	13	13	13
Yıldırım	14	14	Yıldırım	14	14	14	14	Yıldırım	14	14	14
Yıldırım	15	15	Yıldırım	15	15	15	15	Yıldırım	15	15	15
Yıldırım	16	16	Yıldırım	16	16	16	16	Yıldırım	16	16	16
Yıldırım	17	17	Yıldırım	17	17	17	17	Yıldırım	17	17	17
Yıldırım	18	18	Yıldırım	18	18	18	18	Yıldırım	18	18	18
Yıldırım	19	19	Yıldırım	19	19	19	19	Yıldırım	19	19	19
Yıldırım	20	20	Yıldırım	20	20	20	20	Yıldırım	20	20	20
Yıldırım	21	21	Yıldırım	21	21	21	21	Yıldırım	21	21	21
Yıldırım	22	22	Yıldırım	22	22	22	22	Yıldırım	22	22	22
Yıldırım	23	23	Yıldırım	23	23	23	23	Yıldırım	23	23	23
Yıldırım	24	24	Yıldırım	24	24	24	24	Yıldırım	24	24	24
Yıldırım	25	25	Yıldırım	25	25	25	25	Yıldırım	25	25	25
Yıldırım	26	26	Yıldırım	26	26	26	26	Yıldırım	26	26	26
Yıldırım	27	27	Yıldırım	27	27	27	27	Yıldırım	27	27	27
Yıldırım	28	28	Yıldırım	28	28	28	28	Yıldırım	28	28	28
Yıldırım	29	29	Yıldırım	29	29	29	29	Yıldırım	29	29	29
Yıldırım	30	30	Yıldırım	30	30	30	30	Yıldırım	30	30	30

Ek 39. Albayrak İlkokulu 1966 Yılı Öğretmen Sicil Ahval Defteri (Ramazan Avcı'nın Arşivinden)

Talabının										Talabının									
No	İsmi	Diploma	Diploma	Diploma	Diploma	Diploma	Diploma	Diploma	Diploma	No	İsmi	Diploma	Diploma	Diploma	Diploma	Diploma	Diploma	Diploma	Diploma
47	Ahmet Torki	1	1	1	1	1	1	1	1	47	Ahmet Torki	1	1	1	1	1	1	1	1
48	Karamanli	2	2	2	2	2	2	2	2	48	Karamanli	2	2	2	2	2	2	2	2
49	Ahmet Torki	3	3	3	3	3	3	3	3	49	Ahmet Torki	3	3	3	3	3	3	3	3
50	Emir	4	4	4	4	4	4	4	4	50	Emir	4	4	4	4	4	4	4	4
51	Ali	5	5	5	5	5	5	5	5	51	Ali	5	5	5	5	5	5	5	5
52	Ali	6	6	6	6	6	6	6	6	52	Ali	6	6	6	6	6	6	6	6
53	Ali	7	7	7	7	7	7	7	7	53	Ali	7	7	7	7	7	7	7	7
54	Ali	8	8	8	8	8	8	8	8	54	Ali	8	8	8	8	8	8	8	8
55	Ali	9	9	9	9	9	9	9	9	55	Ali	9	9	9	9	9	9	9	9
56	Ali	10	10	10	10	10	10	10	10	56	Ali	10	10	10	10	10	10	10	10
57	Ali	11	11	11	11	11	11	11	11	57	Ali	11	11	11	11	11	11	11	11
58	Ali	12	12	12	12	12	12	12	12	58	Ali	12	12	12	12	12	12	12	12
59	Ali	13	13	13	13	13	13	13	13	59	Ali	13	13	13	13	13	13	13	13
60	Ali	14	14	14	14	14	14	14	14	60	Ali	14	14	14	14	14	14	14	14
61	Ali	15	15	15	15	15	15	15	15	61	Ali	15	15	15	15	15	15	15	15
62	Ali	16	16	16	16	16	16	16	16	62	Ali	16	16	16	16	16	16	16	16
63	Ali	17	17	17	17	17	17	17	17	63	Ali	17	17	17	17	17	17	17	17
64	Ali	18	18	18	18	18	18	18	18	64	Ali	18	18	18	18	18	18	18	18
65	Ali	19	19	19	19	19	19	19	19	65	Ali	19	19	19	19	19	19	19	19
66	Ali	20	20	20	20	20	20	20	20	66	Ali	20	20	20	20	20	20	20	20
67	Ali	21	21	21	21	21	21	21	21	67	Ali	21	21	21	21	21	21	21	21
68	Ali	22	22	22	22	22	22	22	22	68	Ali	22	22	22	22	22	22	22	22
69	Ali	23	23	23	23	23	23	23	23	69	Ali	23	23	23	23	23	23	23	23
70	Ali	24	24	24	24	24	24	24	24	70	Ali	24	24	24	24	24	24	24	24
71	Ali	25	25	25	25	25	25	25	25	71	Ali	25	25	25	25	25	25	25	25
72	Ali	26	26	26	26	26	26	26	26	72	Ali	26	26	26	26	26	26	26	26
73	Ali	27	27	27	27	27	27	27	27	73	Ali	27	27	27	27	27	27	27	27
74	Ali	28	28	28	28	28	28	28	28	74	Ali	28	28	28	28	28	28	28	28
75	Ali	29	29	29	29	29	29	29	29	75	Ali	29	29	29	29	29	29	29	29
76	Ali	30	30	30	30	30	30	30	30	76	Ali	30	30	30	30	30	30	30	30

Ek 40. Albayrak İlkokulu 1941-1942 Öğretim Yılı Diploma Defteri (Ramazan Avcı'nın Arşivinden).



Ek 42. 12 Şubat Bayramı Kutlamaları (Tarih bilinmiyor)



Ek 42. Maraş Yatılı Ebe Okulu Öğrencileri 1964/1965 Öğretim Yılı
(birzamanlarkahramanmaraş.com.)



Ek 43. 12 Şubat Bayramı Kutlamalarında İlbayrak İlkokulu öğrencileri mehteran kıyafetiyle gösteri yapıyorlar (Kahramanmaraş Belediyesi, 2012)



Ek 44. Kız Meslek Lisesinin önünde 1932 yılında Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (Kahramanmaraş Belediyesi, 2012)



Ek 47. Maraş Lisesi öğrencileri bir konuyu protesto etmek için saçlarını usturaya vermişler, 1950 (K.Maraş Eğitim Müzesi)



Ek 48. Hafız Osman Sandal Hoca, Numune-i İrfan Mektebindeki öğrencileriyle birlikte, 1907-1925 yılları arası (Büyükcıpar, 2007:32)



Ek 45. Maraş Lisesi öğrencisi ve öğretmenleri, 1956 (K. Maraş Eğitim Müzesi)



Ek 46. Öğretmen Mustafa Okumuş Atatürk İlkokulu öğrencileriyle, 1956 (Mustafa Okumuş'un Albümünden)



Ek 49. Maraş Lisesi futbol takımı, 1953-1954 öğretim yılı (K.Maraş Eğitim Müzesi)



Ek 50. Maraş Lisesi öğrencileri, öğretmenleri Mustafa Okumuş ve Şevket Yücel ile birlikte, 1960 (Mustafa Okumuş'un Albümünden)

Maraş, kahramanlığının yanı sıra şairler kenti olduğunu her dönemde ispatlamıştır. Dönemin Maarif Vekili (Millî Eğitim Bakanı) Tefvik İleri, Maraş'ı ziyaret ettiği zaman, öğretmen şairlerden Adile Kandeğer, halk eğitim salonunda yapılan toplantıda bakana hem hoş geldiniz demek hem de şehrin eğitim ihtiyaçlarını dile getirmek için aşağıdaki şiiri okumuştur. Bu şiir 01.08.1957 yılında Engizek gazetesinde de yayımlanmıştır. Şair, şiirde Maraş'a kız öğretmen okulu açılmasını ve yeni bir lise binası yapılmasını, ayrıca kalenin restore edilmesini ve içinde bir de müze açılmasını istiyor. Şiir, daha okunaklı olması için yeniden yazılmıştır. Orijinali sağ sütundadır.

HOŞ GELDİNİZ

En tatlı bir sevinçle kaynıyor kalplerimiz
Mukaddes bir davaya yönelmişiz hepimiz

Maraş öğretmenleri sizi candan selamlar
Sayın vekilimizden birkaç dileğimiz var

Bugün şeref verdiniz şanlı Maraş'ımıza
Rehbersizin bu yolda attığımız her hıza

Millî hislerinizden cesaret alıp bizler
Dökeceğiz bir parça dertlerimizi yer yer

Açtığımız her çıkır yurda bir güneş oldu
Ruhlarımız mesleğin derin aşkıyla doldu

Başa gelen devamız köy okulları derdi
Onların kalkınması bize bu hızı verdi

Köylü okur yazarsa millî şuur yükselir
Gayelerin başında memleket aşkı gelir

Maraş'ın genç kızları okuyup yazsın diye
Bir öğretmen okulu istiyoruz hediye

Sonra da lisemizin durumu tehlikeli
Bunu da sağlayacak sayın vekilin eli

Yavrular sıkıntıdan kurtulup okuyacak
Bu sayede tütecek yurttan binlerce ocak

Kahramanmaraş'ının ay yıldızı kalesi
Kültür kahramanından bekliyor yardım sesi

Bu şanlı kalemizin duvarları yapılınsın
Üzerine bir bölge müzesi de katılınsın

Refaha kavuşacak alâkanızla Maraş
Maarif sahasında yaptığımız her savaş

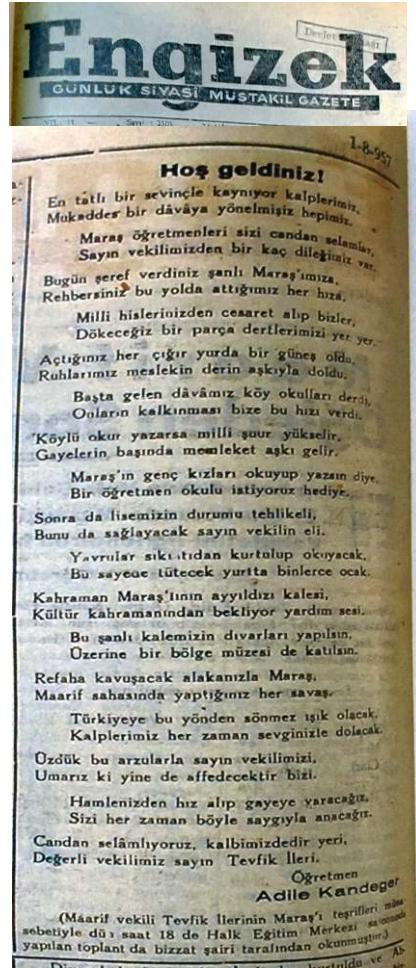
Türkiye'ye bu yönden sönmez ışık olacak
Kalplerimiz her zaman sevgimizle dolacak

Üzdük bu arzularla sayın vekilimizi
Umarız ki yine de affedecektir bizi

Hamlenizden hız alıp gayeye varacağız
Sizi her zaman böyle saygıyla anacağız

Candan selamlıyoruz, kalbimizdedir yeri
Değerli vekilimiz, sayın Tefvik İleri

Öğretmen Adile Kandeğer



Ek 52. Öğretmen Adile Kandeğer'in Bakan Tefvik İleri'ye yazdığı şiir, 1957

ORTA OKULU

Sahife 17

DEVLET ORTAOKUL İMTİHANI DİPLOMASI DEFTERİ

Ders yılı: 1946-1947 Devresi: 1946-1947

Türkçe	Tarih	Coğrafya	Yurtbilgi	Matematik	Fizik	Kimya	Tebiat bilgisi ve sağlık bilgisi	Yabancı dil (Fransızca)	İklim	Çinnaatık	Müzik	Akserlik	Çocuk bakımı	Toplam	Hareket	Derecesi	Numerası	Tarhi	Kaz yıl paranz yatılı okuduğu Diplomayı alanın imzası	Fotoğraf
On	On	On	On	On	On	On	On	On	On	On	On	On	On	105	On	Pekiyi	1082	1-11-1947	24 yıl	

Okul numarası : 441 Ad ve soyadı : Sezai Karakoç

Baba adı : Yasın Doğum yeri ve yılı : Osmanlı 1932

*Şahitlik ederim bu defter
8-25-1947 No: 616*

Ek 53. Ünlü şair Sezai Karakoç'un Maraş Ortaokulu Diploma Defterindeki kaydı.
Sezai Karakoç, 1944-1947 yılları arasında Maraş Ortaokulunda parasız yazılı olarak okudu.

MARAŞ LİSESİ ORTA KISMI

Sahife 2

DEVLET ORTAOKUL İMTİHANI DİPLOMASI DEFTERİ

Ders yılı: 1954-1955 Devresi: 1954-1955

Türkçe	Tarih	Coğrafya	Yurtbilgi	Matematik	Fizik	Kimya	Tebiat bilgisi	İş bilgisi	Yabancı dil (Fransızca)	Beden eğitimi	Resim	Müzik	Toplam	Hareket	Derecesi	Numerası	Tarhi	Kaz yıl paranz yatılı okuduğu Diplomayı alanın imzası	Fotoğraf
7	7	5	6	6	6	7	6	7	6	8	8	6	85	10	85	1461	17-1-1955		
Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni		

Okul numarası : 557 Ad ve soyadı : Adil Erdem Bayazıt

Baba adı : Öküz Doğum yeri ve yılı : Maraş 1939

Türkçe	Tarih	Coğrafya	Yurtbilgi	Matematik	Fizik	Kimya	Tebiat bilgisi	İş bilgisi	Yabancı dil (Fransızca)	Beden eğitimi	Resim	Müzik	Toplam	Hareket	Derecesi	Numerası	Tarhi	Kaz yıl paranz yatılı okuduğu Diplomayı alanın imzası	Fotoğraf
7	7	6	7	7	8	9	7	8	9	9	7	6	92	10	92	1468	2-5-1955		
Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni	Yeni		

Okul numarası : 390 Ad ve soyadı : A. Cahit Zarifoğlu

Baba adı : Nişancı Doğum yeri ve yılı : Ankara 1940

Ek 54. Maraş'ın yetiştirdiği ünlü şairlerden Adil Erdem Bayazıt ile A.Cahit Zarifoğlu'nun Maraş Ortaokulu Diploma Defterindeki Kayıtları

Maraş Lisesi
EDEBİYAT KOLU DEVLET LİSE DIPLOMASI DEFTERİ

Sahife 2

Aslı öğrenci
Okul-değer

Öğretim yılı 1957 — 1958

Yazılı bölümü dersleri notları		Sözlü bölümü dersleri notları															Diploma									
Türkçe kompozisyon		Türk dili ve edebiyatı	Felsefe	Tarih	Felsefe	Tarih	Coğrafya	Coğrafya	Geometri	Astronomi	Fizik	Kimya	Yabancı dil (İngilizce)	İbadet Eğitimi	Resim-Sanat tarihi	Müzik	İkinci yabancı dil (Fransızca)	Askerlik	Sanat Tarihi	Toplam	Derecesi	Nameresi	Tarihi	Kat yil paranz satit oladığı	Diplomayı alanın imzası	Fotoğraf
6. Ed. A	10	7	6				6	8	5		6	6	5	6	2	7			9	7	17	283	27-6-1958			
Öğrencinin adı ve soyadı: Rasim Özdenören																	Okul No.: 436									
Babasının adı: Hakkı																										
Doğum yer ve yılı: Maraş - 1940																										

Ek 55. Hikâye Yazarı Rasim Özdenören'in Maraş Lisesi Diploma Defteri'ndeki Kaydı

Maraş Lisesi
EDEBİYAT KOLU DEVLET LİSE DIPLOMASI DEFTERİ

Sahife 3

Aslı öğrenci
Okul-değer

Öğretim yılı 1960 — 1961

Yazılı bölümü dersleri notları		Sözlü bölümü dersleri notları															Diploma									
Türkçe kompozisyon		Türk dili ve edebiyatı	Felsefe	Tarih	Felsefe	Tarih	Coğrafya	Coğrafya	Geometri	Astronomi	Fizik	Kimya	Yabancı dil (İngilizce)	İbadet Eğitimi	Resim-Sanat tarihi	Müzik	İkinci yabancı dil (Fransızca)	Askerlik	Sanat Tarihi	Toplam	Derecesi	Nameresi	Tarihi	Kat yil paranz satit oladığı	Diplomayı alanın imzası	Fotoğraf
6. Ed. A	7	6					6	7			7	5	5	5	10			6	9	91	405	1-7-1961				
Öğrencinin adı ve soyadı: Akif İnan																	Okul No.: 1449									
Babasının adı: Müslüm																										
Doğum yer ve yılı: Ufa - 1940																										

Ek 56. Şair Akif İnan'ın Maraş Lisesi Diploma Defteri'ndeki Kaydı

Maraş Lisesi
FEN KOLU DEVLET LİSE DIPLOMASI DEFTERİ

Sahife 4

Aslı öğrenci
Okul-değer

Öğretim yılı 1960 — 1961

Yazılı bölümü dersleri notları		Sözlü bölümü dersleri notları															Diploma										
Türkçe kompozisyon		Matematik	Fizik	Tebii Bilgi	Türk dili - Edebiyatı	Felsefe	Tarih	Coğrafya	Coğrafya	Astronomi	Tebii Bilgi	Fizik	Kimya	Yabancı dil (İngilizce)	İbadet Eğitimi	Resim-Sanat tarihi	Müzik	İkinci yabancı dil (Fransızca)	Askerlik	Sanat Tarihi	Toplam	Derecesi	Nameresi	Tarihi	Kat yil paranz satit oladığı	Diplomayı alanın imzası	Fotoğraf
6. Ed. A	9	5	5				5	6	5	6	5		5	9	6			6	8	86	2498	20-12-1961					
Öğrencinin adı ve soyadı: A. Cahit Zarifoğlu																	Okul No.: 390										
Babasının adı: Niyazi																											
Doğum yer ve yılı: Ankara - 1940																											

Ek 57. Şair Cahit Zarifoğlu'nun Maraş Lisesi Diploma Defteri'ndeki Kaydı



Ek 58. 1890'lı yıllarda Maraş'ın Maraş Kalesi'nin Kuzey Cephesinden Görünümü (Yaşar Alparslan'ın Arşivinden)



Ek 59. Çocuk Bahçesi mevkiinde Cumhuriyet Bayramı kutlamaları.
Arkadaki bina Maraş Halk Evi, 1955 (K.Maraş Belediyesi, 2012:232)



Ek 60. Öğretmenler Türk Halk Müziği Korusu Konseri (Yorum, 2005)

Öğretmenler Tiyatro Grubu büyüledi

Suzan ve Abdulhakim Bilgili Halk Eğitimi Merkezi Bünyesinde faaliyet gösteren "Öğretmenler Tiyatro Grubu" ikinci gösterisinde de ayakta alkışlandı.

MEM Kültür Şube Müdürü V. Ramazan Avcı'nın yönetiminde 2008 yılında oluşturulan grup, geçen yıl sergilediği "Üstün Dökmen"e ait "Komşu Köyün Delisi" adlı oyun ile büyük beğeni kazanmış ve seyirci rekoru kırmıştı. Grup ikinci gösterisinde Ali YÖRÜK'e ait olan "Çatallı Köy" adlı oyunu sergiledi ve profes-

sahneye çıkarak 1000 kişinin oyunu seyretmesine imkân sağladı.

Yine İzdiham ve Yer Sıkıntısı Özellikle akşam seansında oyunu seyreden şanslı seyirciler olduğu kadar daha fazla sayıdaki seyircinin oturacak yer bulamamaları nedeniyle tekrar evlerine dönmek zorunda kalan şanssız seyirciler de oldu. Bu durum, grubu ve Halk Eğitimi Merkezi yöneticilerini çok üzdü.

Tiyatro Bir Okul, Sahne İse Aynadır

sererken hayatı mutlu kılan tek kavramın "sevgi ve hoşgörü" olduğu mesajını verdi. Oyunun; deyim ve atasözleriyle zenginleştirilmiş dili, oyuncuların özellikleri, giyimi, toplum yaşantısı, geleneği ile öz be öz Türk kültüründen motifler sunuyor olması seyircinin de oyunla bütünleşmesini sağladı.

Oyunun bitiminden sonra Millî Eğitim Müdürü Sebahattin AKGÜL, oyunu sahneleyip bütün oyunculara birer birer tebrik ederek oyunculara çiçek verdi.



yonel oyuncuları aratmayan performansıyla seyircilere unutulmaz dakikalar yaşattı.

Salonu hınca hınç dolduran seyircilerin arasında Millî Eğitim Müdürü Sebahattin AKGÜL de oyunu zevkle seyredenler arasındaydı.

Sayın Valimizin Mesajı

Oyunun sahnelenmesinden önce, aynı saatlerde başka programları olduğu için gösteriye katılamayan Valimiz Sayın Mehmet Niyazi TANILIR'ın, tiyatronun başarılı geçmesi temennisini belirten mesajı seyircilere okundu ve Sayın Valimizin sanata olan bu duyarlılığı seyirciler tarafından alkışlarla takdir edildi.

Bir Günde İki Seans Oynadılar

Öğretmenler Tiyatro Grubu, gündüz halka, gece de protokol ve eğitim camiasına olmak üzere iki seansta

Oyunun yönetmeni Ramazan Avcı, "Tiyatro alanında yetenekli olan öğretmenlerimizi Öğretmenler Tiyatro Grubu adı altında Suzan ve Abdulhakim Bilgili Halk Eğitimi Merkezi çatısı altında bir araya getirdik. Çalışmalarımıza hem halka hem de eğitim camiamıza örnek olmak istiyoruz. Tiyatro, sanatların en kudretlisi, en etkilisidir. Aynı zamanda tiyatro bir okuldur, sahne ise ayna. İnsanlar bu aynada kendi ıhtiraslarını, sorunlarını, zevklerini paylaşma imkânı bulur; seyirciler arasında ortak duygu ve düşünceler oluşur. Tiyatro, aynı zamanda bir toplumun medeniyet seviyesinin de göstergesidir." dedi.

"Çatallı Köyü" adlı oyun, komedi unsurlarıyla zenginleştirilmiş içeriğiyle insanın benlik kavgasında hangi değerlerini kaybettiğini gözler önüne

Tiyatro ile Halka Ulaşacağız

Abdulhakim Bilgili Halk Eğitimi Merkezi Müdürü Murat DEVREK de "Halk Eğitimi Merkezinin çok geniş çalışma alanı ve amaçları vardır. Biz bu alanları en üst düzeyde değerlendirmek suretiyle gerek mesleki alanda, gerek kişisel gelişim alanında, gerekse kültürel, sosyal ve sanatsal alanda edindiklerimiz Ataturk'ün hedef gösterdiği ülkemizin Atatürk'ün hedef gösterdiği muasır medeniyetler seviyesinin üstüne çıkartılmasına katkıda bulunacağız. Halk Eğitimi Merkezi bünyesinde ilk defa "Tiyatro" alanında bir etkinlik yapmanın heyecanını ve mutluluğunu bir arada yaşıyoruz. Tiyatro grubumuz vasıtasıyla halkımıza sanatın etkilayıcı gücüyle ulaşma ve eğitimlerine katkı sağlama imkânı bulacağız." dedi. (K.Tunc)



Ek 63. Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğünce 2018 yılında düzenlenen Bahaeddin Karakoç Liseler Arası Şiir Okuma Yarışması ve Bahaeddin Karakoç Sempozyumundan fotoğraflar

Eğitim, bir toplumda çağın şartlarının gerektirdiği insan tipini yetiştirmek için vardır. Her toplum, kendisini var eden değerleri yeni nesle aktarmak, gelişen dünya şartlarına ayak uydurabilmek ve daha müreffeh bir sosyal toplum oluşturmak için eğitim faaliyetlerinde bulunmuştur.

En eski tarihlerden günümüze kadar bir toplumun ürettiği, benimsediği, geliştirdiği eğitim ve öğretimle ilgili düşünceleri, kurumları, uygulamaları araştırarak eğitimcilerin istifadesine sunan eğitim tarihi de toplumların yaşanılan çağın eğitimine yön vermesi ve geleceğe ait sağlıklı eğitim planlaması yapabilmeleri için bir yol göstericidir. Bir başka ifadeyle eğitim tarihi, toplumların var olma ve gelişme yolunda hem dikiz aynası hem de pusulasıdır.

Bu kitap; Selçuklu, Dulkadiroğlu ve Osmanlı Dönemlerinden Cumhuriyet Dönemine intikal eden eğitim mirasının Kahramanmaraş'a yansımaları tanıtmaktadır.